

ติกนิปาตชาตกฏจกถา
สงกปฺปวคฺควณณนา
สงกปฺปราคชาตกั

สงกปฺปราคโชนาติ อิทํ สตุถา เขตวเน วิหรนฺโต
อุกฺกณฺจิตฺทิกฺขุ อารพฺภ กเถสิ ฯ

สาวตฺถินครวาสี กิเรโก กุลปฺตุโต สตุถุ (๑) สาสเน อูริ
ทตฺวา ปพฺพชิตฺวา เอกทิวสํ สาวตฺถิยํ ปิณฺฑทาย จรณฺโต
เอกํ อลงกตปฏฺยตฺตํ อิตถิ ทิสฺวา อุปฺปนฺนกาเมราโค
อนภฺริโต วิจรติ ฯ ตเมเน อารฺยฺยปชฺฌายาทโย ทิสฺวา
อนภฺริตฺติการณํ ปุจฺฉิตฺวา วิพฺภมิตฺตกาเมวามสฺส ฌตฺวา อาวุโส
สตุถา นาม ราคาทิกิเลเส สํหาเรตฺวา (๒) ทเมตฺวา สจฺจานิ
ปกาเสตฺวา โสตาปตฺตติผลาทินิ เทติ เอหิ ตํ สตุถุ สนฺตํ
เนสฺสามาติ อาทาย อคมํสุ สตุถารา จ กิณฺนุโข ภิกฺขเว
อนิจฺจมานกณฺเณว ภิกฺขุ กเหตฺวา อาคตฺตถาติ วุตฺเต ตมตฺถํ
อาโรเจสิ ฯ สตุถา สจฺจํ กิร ตวํ ภิกฺขุ อุกฺกณฺจิตฺโตติ
ปุจฺฉิตฺวา สจฺจนฺติ (๓) วุตฺเต กิการณาติ ปุจฺฉิ ฯ โส ตมตฺถํ
อาโรเจสิ ฯ อถ นํ สตุถา อิตฺถิโย นามเตา ภิกฺขุ ปุพฺเพ
๑. ม. อัย ปาโธ นตฺถิ ฯ ๒. ม. กามราคาทิกิเลสปีพิตานํ
กิเลเส กาเรตฺวา ฯ ๓ ม. สจฺจํ ฆนฺเตติ ฯ

เล่มที่ 31 ตึกนินิปาต สงกปปวคควณณนา หน้า 2

ฉานพเลน วิภขมภิตกิลีสานํ วิสุทฺธสตุตตานมฺปิ สงฺกิลีสํ
อุปฺปาเทสฺสุ ตาทิสํ ตฺวจฺจนฺปฺคฺคํ กิการณา น สงฺกิลีสฺสนฺติ
วิสุทฺธาปิ สตุตา สงฺกิลีสฺสนฺติ อุตฺตมยสสมฺภุคิโนปิ อายสฺกฺยํ
ปาปฺณนฺติ ปฺเคว อปฺริสุทฺธา สีนฺรฺกมฺปนกวาโต ปฺราณ-
ปฺณณกสฺสํ กิ น กมฺเปสฺสตี โปธิรฺกฺขมฺมุเล (๑) นิสฺสํทิตฺวา
อภิสมฺพฺชณนกสตุตํ อຍံ กิเลสํ อาพฺุเลติ (๒) ตาทิสํ กิ น
อาพฺุลิสฺสตีติ วตฺวา เตหิ ยาจิโต อตีตํ อหริ ๑

อตีเต พาราณสียํ พฺุรหฺมทตฺเต รชฺชํ การณฺเต
โปธิสตุโต อสฺตีโกฏฺวิวิเว พฺุราหฺมณฺมหาสาถฺกุเล นินฺพฺพตฺติตฺวา
วยปฺตฺโต ตกฺกสฺลิตฺยํ สพฺพิปฺปานิ อุกฺกณฺหิตฺวา พาราณสึ
ปฺจฺจาคนฺตฺวา กตฺปฺตฺตทารปฺริคฺคโห (๓) มาตาปิตฺูนํ อจฺเจนฺ เตสํ
มตฺกิจฺจานิ กตฺวา รโหโลกนกมฺมํ (๔) กโรนฺโต อิทํ ฐนํ
ปฺณฺณายตี เยหิ ปเนตํ สมฺภุตํ (๕) เต น ปฺณฺณายนฺตีติ
อวชฺเชนฺโต สํเวคปฺตฺโต อโหสิ ๑ สรีรฺวา เสทา มฺณฺจิสฺสุ ๑
โส ฆรฺวาวเส จิริ วสนฺโต มหาทานํ ทตฺวา กามे ปหาย
อสุสฺมุขํ ฌาติสงฺฆํ ปฺริจฺจชิตฺวา หิมวณฺตํ ปฺวิสิตฺวา [๖] รณฺณิเย
ปฺเทเส ปฺณฺณสาถํ มาเปตฺวา อฺุณฺณาจฺริยาย วณฺมุลผลาทีหิ
ยาเปนฺโต นจิริสฺเสว อภิญฺญา จ สฺมาปฺตฺติโย จ อุปฺปาเทตฺวา
๑. ม. โปธิตเล ๑ ๒. ม. อาโลเพสิ ๑
๓. ม. กตทารปฺริคฺคโห ๑ ๔. ม. หิริญฺโฆโลกนกมฺมํ ๑
๕. ม. สมภุตํ ๑ ๖. ม. เอตฺถนฺตเร อิตฺิปฺพชฺชํ
ปฺพชิตฺวาติ ทิสฺสตี ๑

เล่มที่ 31 สกปรกษาคทกั หน้า 3

ฉานกัฬ กัฬนุโต จิร วสิตุวา จินุเตสิ มนุสสปลั คนตุวา
โณณมุฬลั อุปลเววิสุตตามิ เอวั เม สริรัญเจว ธิริ ภวิสุตติ
ชงฆวิหาโร จ เม กโต ภวิสุตติ เย จ มาทิสสุต
สิลวนุตสุส ภิกขั วา ทสุสนุติ อภิวาทนาทีนิ วา กริสุสนุติ
เต สกคปุริ ปุเรสุสนุตีติ ๑ โส หิมวนุตตา โอดริตุวา
อนุปลุพเพน จาริกณจรมานโน พาราณสี ปตุวา สุริยตถุงคมน-
เวลาย วสนภูจัน โอลิเกนุโต ราชยุยานั ทิสวา อิทั
ปฐิสถลานสารูปั (๑) เอตถ วสิสุตตามิ อุยุยานั ปวิสิตุวา
อณตตรสมั รุกขมุเล นิสินุโน ฉานสุเชน รตตี เขเปตุวา
ปุนทิวเส กตสริรัปฐิขคโน ปลุพพณุหสมเย ชญาชินวุกกลานิ
สณจเปตุวา ภิกขาภาชนั อาทาย สนุติณุทริโย สนุตมานโส
อิริยาปลสมุปลุโน ยุคมตตทสุสโน หุตวา สพพาการสมุปลุนาย
อตุตโน รูปสิริยา โลกสุส วิโลจนานิ อากทุณนุโต นครั
ปวิสิตุวา ภิกขาเย จรณุโต รัญโณ นิเวสนทวารั สมุปลุณิ ๑
ราชา महาดเล จงกมนุโต วาตปานนุตเรน โพธิสตุตติ
ทิสวา อิริยาปลสมุสิเยวสุส ปลิทธิตุวา สजे สนุตธมุโม นาม
อตุติ อิมสุส อพุกนุตเร เตเน ภวิตพพุนุติ จินุเตตุวา กจจ
ตุวั จ (๒) ตาปลั อานะหิตี เอกั อมจจัน อานาเปสิ ๑ โส
คนตุวา วนุทธิตุวา ภิกขาภาชนั กเหตุวา ราชา ภนุเต ตั
๑. ม. ปฐิสถลานสารูปั ๑ ๒. ม. ตั ๑

เล่มที่ 31 ตึกนินิปาต สงกปุปคควณณา หน้า 4

ปกุโกสตีติ อาห ๗ โพธิสตุโต มหาปุณณ อมเห ราชาน
ชานาตีติ อาห ๗ เตนหิ ฆนเต ยาวาหิ อากจนามิ ดาว
อิเชว โหถาติ วตุวา(๑) รณโย อาโรเจสิ ๗ ราชาน อณโย
อมุหากิ กุลุปกตาปโส นตุถิ กจจ ตั ตาปัส อานหิตี
วตุวา สยมปิ วาตปานเนน หตุถิ ปสาเรตุวา วนุทนต์
อิโต เอถ ฆนเตติ อาห ๗ โพธิสตุโต อมจจสส หตุถ
ภิกขุภาชนัน ทตุวา มหาตลล อภิรุหิ ๗ อถ นั ราชาน
วณุทนต์วา ราชปลลลเก นิสีทาเปตุวา อตุตโน อตุถาย (๒)
สมปาตีเตหิ ยากุชชกภตุเตหิ ปรีวิสิตุวา กตภตุตถิกจจัน ปณหิ
ปุจจติ ปณหพุยากรณเนน ภियโยโส มตุตตาย ปสีทิตวา
วณุทนต์วา ฆนเต ตุมเห กตุถ วาสิกา กุโต อากตาติ
ปุจจิตวา หิมวณุตวาสิกา มยิ महाराज हिमवणुत्तो
อากตาติ วตุเต ปุน กิการณา อากตาติ(๓) ปุจจิตวา
วสุสารตุตกาเล महाराज निपुत्रवासो नाम लक्ष्णु वणुत्तीति
วตุเต เตนหิ ฆนเต ราชยุยานे वसथे तुमहे ज जटुहि
ปจจयेหิ न गिलमिसुसथे ओहणजे सकुคसंवत्तनिकि पुण्णं
ปาปุณิสสามิตี ปุณ्णं คเหตุวา ภูตุตปาตราโส โพธิสตุเตน
สทุธิ อุยุยานัน คณตุวา ปณณสาถิ กาทเรตุวา จงกม
มาเปตุวา सेनासनानि (๔) रत्तुत्तिगुणानि वाणुणानानिनि समपातेतुवा
๑. ม. คณตุวา ๗ ๒. ม. อัย ปาโจ นตุถิ ๗
๓. ม. อัย ปาโจ นตุถิ ๗ ๔. ม. เสธานีปี ๗

เล่มที่ 31 สกปรกษาคัม หน้า 5

ปพพชิตปริกขารุ ปฏियाเตตฺวา สุเขน วสถ ฆนฺเตติ
อุยฺยานปาลํ สมฺปฏิจฺจนาเปสิ ฯ โปธิสตุโต ตโต ปฏฺจาย
ทฺวาทส สํวจฺจฺรานิ ตตฺถเว วสิ ฯ อเถกทิวสํ รมฺโถ
ปจฺจนฺโต กุปฺปิโต ฯ โส ตสฺส วุปสมนตฺถาย ฆนฺตฺกามา
เทวี อามนฺเตตฺวา ฆทฺเท ตยา ตาว ฆนเร โอิหฺยิตฺตุ
วฏฺฏตีติ อหา ฯ กิ นิสฺสาย ฆเถถ เทวติ ฯ สีลวณฺตี
ตาปสิ ฆทฺเทติ ฯ เทว นานํ ตสฺมี ปมชฺชิสฺสามิ อมฺหากํ
อุยฺยสฺส ปฏฺิฆคฺคณํ มม ฆาโร ตุมฺहे นิสฺสงฺกา ฆจฺจฺจฺจติ
อหา ฯ ราชานิกฺฆมิตฺวา คโต ฯ เทวีปิ โฆ โปธิสตุตฺ
ตเถว สกฺกจฺจํ อุปฏฺุจฺหิ ฯ โปธิสตุโต ปน รมฺโถ ฆตฺกาท
นิพทฺชเวลาย อฆนฺตฺวา (๑) อตฺตโน รุจฺจิตาย เวลาย ราชนิเวสนํ
ฆนฺตฺวา ฆตฺตคฺคิจฺจํ ฆโรติ ฯ อเถกทิวสํ โปธิสตุเต อติจฺรายนฺเต
เทวี สพฺพํ ฆาทนฺยโฆชนฺยํ ปฏฺियाเตตฺวา นฺหาตฺวา อลงฺกริตฺวา
นิจมณฺจกํ ปณฺณนาเปตฺวา โปธิสตุตฺสฺส อากมฺนํ โอิโลกฺยมานา
มฏฺุจฺสาฎกํ สีลิลํ ฆตฺวา นินฺวาเสตฺวา นินฺชชฺชฺ ฯ โปธิสตุโตปิ
เวลํ สลลคฺฆเตตฺวา ฆิกฺฆาฆาชนํ อาทาย อากาเสนาฆนฺตฺวา
มฺหาเวตฺปานทฺวารํ ปาปฺณิ ฯ ตสฺส วกฺกสทฺทํ สฺตฺวา สหสา
อุฏฺุจฺหมานาย เทวียา ปรีทฺหิต-มฏฺุจฺสาฎกโก (๒) ฆสฺสตีตฺถ ฯ โปธิสตุโต
วิสฆาการมฺมณํ ทิสฺวา อินฺทฺริยานิ ฆินฺทิตฺวา สฺภวเสเนว
๑. ม. อฆนฺตฺวา ฯ ๒. ม. สรีรา มฏฺุจฺสาฎกโก ฯ

เล่มที่ 31 ตึกนิปาต สงกปปลุกวณณนา หน้า 6

โอดโลเกสิ ฯ อตสฺส ฆานพเลน สนฺนินฺนโนปี กิเลโส
 กรณฺทเท ปกฺขิตฺตาสีวิโส วิย ผณฺ กตฺวา อฏฺฐหิ ขีรฺรฺกฺขสฺส
 วาสียา อาโกฏฺฐิตกาโล วิย อโหสิ ฯ กิเลสฺสุปฺปาทเนน สหเว
 ฆานงฺคานิ ปริหายีสุ ฯ อินฺทฺริยานิ อปริปฺนฺณานิ อเหตุํ ฯ
 สยํ ปกฺขจฺฉินฺนกาโก วิย อโหสิ ฯ โส ปุพฺเพ วิย
 นิสีทิตฺวา ฆตฺตกิจฺจมุปี กาคฺคฺ นาสกฺขิ นิสีทาติ วุจฺจมาโนปี (๑)
 น นิสีทิตฺ ฯ อตสฺส เทวี สพฺพํ ขาพฺนียํ โภชนียํ ภิกฺขา-
 ภาชเนเยว ปกฺขิปี ฯ ยถา จ ปุพฺเพ ฆตฺตกิจฺจํ กตฺวา
 สีหปฺลชเรน นิกฺขมิตฺวา อากาเสเนว กจฺฉติ เอวํ ตํทิวสํ
 คนฺตํ นาสกฺขิ ฆตฺตํ ปน กเหตุวา มหานิสฺเสณียา โอตฺริตฺวา
 อุตฺตยานํ อคมาสิ ฯ เทวีปี ตสฺส อตฺตนิ ปฏฺิพฺพทฺธิจฺตตฺตํ
 อณฺณาสี ฯ โส อุตฺตยานํ คนฺตฺวา ฆตฺตํ อภฺนฺชิตฺวา ว
 เภฏฺจามณฺเจ ปกฺขิปีตฺวา (๒) เทเวีย เอวรฺูปา หตฺถา โสภา
 ปาทา โสภา เอวรฺูปี กฏฺิปริโยสานํ เอวรฺูปี อฺูรฺุทกฺขณฺนฺติ
 อาทีนํ วิลปฺนฺโต (๓) สตฺตคานํ นิปชฺชิตฺ ฯ ฆตฺตํ ปฺุติกํ อโหสิ
 นิลมกฺขิกาหิ ปฺริกิณฺณํ (๔) ฯ อถ ราชา ปจฺจนฺตํ วุปฺสเมตฺวา
 ปจฺจาคโต อลงฺกตปฏฺิยตฺตํ นครํ ปทกฺขิณฺ กตฺวา ราชนិเวสนํ
 อคนฺตฺวา โพธิสฺตตํ ปสฺสิสฺสสามิติ อุตฺตยานํ คนฺตฺวา อุกฺลาปํ
 # ๑. ม. นิสีทาทิยมาโนปี ฯ ๒. ม. นิกฺขิปีตฺวา ฯ
 # ๓. ม. วิปฺปลปฺนฺโต ฯ ๔. ม. นิลมกฺขิกาปฺริปฺนฺรํ ฯ

ชาติภูกถกถล ๔ ตก-ปลุกนปถวณณน - หน้ที่ 7
เล่มที่ 31 สกปรคชตก หน้ 7

อสมปท ทสว ปกนุโถ ภวสตุตตี ปณสททวาร์
ววรตุว อนุโถ ปวญุโจ ต นปนบก ทสว เกนจ
อผสเคน ภวตพพนตุ จินเตตุว ปุตภคตุ ฉทททเปตุว
ปณสทล ปฏชคตุว (๑) กนเต ก เต อผสกนตุ ปุจฉ ๗
วทุโสรสม มหรรชต ๗ รชช มม ปจจามตุเตห มย
โอกถล อลกนเตห ปยญจณมสส (๒) ทพพล กรสสทมท
อคนตุว เอส วทุโธ ภวสตุตตี มณเเลต สรรร ปรวคเตตุว
วทุทธจณน โอลเกนุโถ เวธ (๓) อทสว กคถ วทุโธล
กนเตล ปุจฉ ๗ พอชสตุโถ นท มหรรช อณเเลห วทุโธ
อห ปน อคตณว อคตณน หทย เวชมมต วตุว
อญจย นสททตุว อมท กถอ อวอ

[๓๕๒]	สกปรคชตค	วตกนสทเตน จ
	เนวาลกตภทรน (๔)	น อสุการกเตน (๕) จ
[๓๕๓]	น กณณยคตมตุเตน	นป (๖) โมรูปเสวมนา
	เตนมหท หทย วทุโธ	สพพงคปรพพหนา (๗)
[๓๕๔]	อเวรณจ น ปสสทม	ยโธ รุหรรมสสเว
	ยว อโยนสอ จคตุ	สยเม ทกขมทกนตุ ๗

คคถ สกปรคชตคเตนทท กทวตกทสมปยุคตุรคชตค ๗

- # ๑. ม. ปฏชคคทเปตุว ๗ ๒. ม. มมยณญจณมสส ๗
๓. ม. วทุทธจณน ๗ ๔. ม. นาลกเตน ภทรน ๗
๕. ม. อสุการกเตน ๗ ๖. ม. นป ๗ ๗. ม. สพพงคปรพพหนา ๗

เล่มที่ 31 ตักนิปาต สงกปปวคควณณา หน้า 8

วิตกุกนีสิติน จาติ เตเนว ราโคทเคน วิตกุกปาสาณ-
นีสิติน ๙ เนवालงกตภเทรนาติ อนาลงกเตน วิภจเณนาติ
อตฺโต ๙ น อุตฺตการกเตน จาติ อุตฺตการเหปี อกเตน ๙ น
กณฺณายตมุตฺเตนาติ ยาว ทกฺขิณกณฺณจูปิกิ อากทฺตฺติตฺวา
อมุตฺตเคน ๙ น ปี โมรูปเสวินาติ โมรปตฺตคฺชฺมปตฺตาทีหิ
อกตฺปเสวเนน ๙ เตนมฺหิ ททเย วิทฺโธติ เตน กิเลสกณฺเฑน
ททเย วิทฺโธ ๙ สพฺพงฺคปริพาหิณาติ. สพฺพานิ องฺคานิ
ปริทหนสมตฺถเณน มหาราช เตนมฺหิ กิเลสกณฺเฑน ททเย
วิทฺโธ วิทฺธกาลโต ปฏฺจาย มม อคฺคิปปิตฺตทานิว สพฺพานิ
องฺคานิ ทฺยหนตฺตีติ ทสฺเสติ ๙ อาเวรณฺจ น ปสฺสามีติ
วิทฺธฏฺจานณฺจ (๒) น ปสฺสามิ ๙ ยโต รุหิรมสฺสเวติ ยโต เม
อาเวธา (๓) โลหิตํ ปคฺขมเรยฺย ตํ น ปสฺสามีติ อตฺโต ๙ ยาว
อโยนิโส จิตฺตฺนฺติเอตฺถ ยาวาติ ทพฺพหฺมฺเจ นิปาโต อติวिय
ทพฺพหิ กตฺวา อโยนิโส จิตฺตํ วิทฺธนฺติ อตฺโต ๙ สยํ เม
ทูกฺขมาภตฺนฺติ อตฺตนาเว มยา อตฺตโน ทูกฺขํ อานีตฺนฺติ ๙

เอวํ โพรธิสฺสโต อิมานิ ตีหิ คาถาหิ รณฺโณ ฐมฺมํ
เทเสตฺวา รานานํ ปณฺณสาลาโต พหิ กตฺวา กสิณปฺริกมฺมํ
กตฺวา นฏฺจชฺฌานํ อุปฺปาเทตฺวา ปณฺณสาลาถ นิภฺขมิตฺวา
๑. ม. นาลงกเตน ภทฺเธนาติ เนว อลงกเตน ภทฺเธน
อนาลงกเตน วิภจเณนาติ อตฺโต ๙ ๒. ม. วิทฺธฏฺจาน
วนณฺจ ๙ ๓. ม. อาเวจฺโธ ๙ ๔. ม. วทฺตฺติตฺนฺติ ๙

อชฺชาปี เม ตํ มนสิตี อิทํ สตุถา เขตวเน วิหรนฺโต
อณฺตโร โภชนํ ภิกฺขุ อารพุก กเถสิ ฯ

อณฺตโร กิร ภิกฺขุ โภชนํ อโหสิ อุปายาสพฺหุโล
อปฺปมฺปิ วุตฺโต สฺมาโน กุปฺปิ อภิสชฺชิ โภปญฺจ โทสณฺจ
อปฺจยณฺจ ปาตฺวากาสี ฯ อถกทิวสํ ภิกฺขุ ฐมฺมสภายํ กถํ
สมฺภูจฺจาเปสฺสุ อาวุโส อสุโก นาม ภิกฺขุ โภชนํ อุปายาส-
พฺหุโล อุทฺธเน ปกฺขิตฺตโลณฺ (๑) วิย กฏฺกฏายนฺโต (๒) วิจฺรติ
เอวรฺูเป นิกฺโขธเน สาสเน (๓) ปพฺพชฺชิตฺโต สฺมาโน โภชนมตฺตมฺปิ
นิกฺคณฺหิตฺตํ น สกฺโกตฺตีติ ฯ สตุถา เตสํ กถํ สุตฺวา เอกํ
ภิกฺขุ เปเสตฺวา ตํ ภิกฺขุ ปกฺโขสาเปตฺวา สจฺจํ กิร ตฺวํ
ภิกฺขุ โภชนํติ ปฺจฺฉิตฺวา สจฺจํ ฆนฺเตติ วุตฺเต น ภิกฺขเว
อิทาเนว ปฺพเพปายํ โภชนํ อโหสิตี วุตฺวา เตหิ ยาจิโต (๔)
อตีตํ อหริ ฯ

อตีเต พาราณสิยํ พุรฺหมทตฺเต รชฺชํ กาเรนฺเต
ตสฺส ปฺตฺโต พุรฺหมทตฺตกฺมาโร นาม อโหสิ ฯ โปราณก-
ราชาโน จ อตฺตโน ปฺตฺเต เอวเมว เต นีหฺมฺมานทปฺปา
สีตฺตฺนหฺกขมา โลกจาริตฺตณฺจ ชานิสฺสนฺตีติ (๕) อตฺตโน นกเร
๑. ม. ปกฺขิตฺตโลณํ ฯ ๒. ม. ตฏฺกฏายนฺโต ฯ
๓. ม. พุทฺธศาสเน ฯ ๔. ม. อิมे ปาจา นตฺถิ ฯ
๕. ม. โลกจาริตฺตณฺจ จ ภวิสฺสนฺตีติ ฯ

ทิสปาโมกฺเข อจริเย วิชฺชมานเป สิปฺปุกฺคหณฺตถาย ทูเร
ติโรรฺภูจึ เปเสนฺติ ฯ ตสฺมา โสปี ราชา โสฬสวสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
ปฺตุตฺตํ ปกฺโกสาเปตฺวา เอกตฺลิกอุปาหนา(๑) จ ปณฺณจฺจตฺตญจ
กหาปณฺสฬสฺสญจ ทตฺวา ตาต ตกฺกสิลฺลํ คณฺตฺวา สิปฺปํ
อุคฺคณฺหาหีติ เปเสสิ ฯ โส(๒) สาธฺตฺติ สมนฺปฺภูจฺจิตฺวา มาตาปีตโร
วณฺทิตฺวา นิกฺขมิตฺวา อนฺนุพฺพเพน ตกฺกสิลฺลํ ปตฺวา อจริยสฺส
เคหํ ปฺจุจฺจิตฺวา อคฺมาสิ ฯ อจริโย จ ตสฺมี กาเล
มาณฺวกาณํ สิปฺปํ วาเจตฺวา อุฏฺฐาย ฆรทฺวารเ อกฺมณฺเต
นีสีทิ ฯ โส ตตฺถ คณฺตฺวา ตสฺมี จาเน จิตฺ อจริยํ
อทฺทส(๒) ทิสฺวาน (๓) ตตฺถเว อุปาหนา โอมฺมจฺจิตฺวา นตฺตํ
อปฺเนตฺวา อจริยํ วณฺทิตฺวา อุฏฺฐาสิ ฯ โส ตสฺส
กิลนฺตภาวํ ฌตฺวา อากนฺตฺกสงฺคหํ การฺเสสิ ฯ กุมาโร
ภฺคฺตโกชโน โลกํ วิสฺสมิตฺวา อจริยํ อุปสงฺกมิตฺวา
วณฺทิตฺวา อุฏฺฐาสิ กุโตะ อากโตสิ ตาตาติ วุตฺเต
พาราณสีโตติ อห ฯ กสฺส ปฺตุโตสิตี ฯ พาราณสีรณฺโฆติ ฯ
เกนฺตฺเถนาคโตสิตี ฯ สิปฺปุกฺคหณฺตถาย(๔) อากตฺจริยาติ (๕) ฯ กิณฺเต
๑. ม. เอกปฺภูตฺลิกอุปาหนา ฯ ๒. ม. โส สาธฺตฺติ มาตาปีตโร วณฺทิตฺวา
นิกฺขมิตฺวา อนฺนุพฺพเพน ตกฺกสิลฺลํ ปตฺวา อจริยสฺส เคหํ ปฺจุจฺจิตฺวา
อจริเย มาณฺวกาณํ สิปฺปํ วาเจตฺวา อุฏฺฐาย ฆรทฺวารเ จงฺกมณฺเต เคหํ ฯ
คณฺตฺวา ยสฺมี จาเน จิตฺ อจริยํ อทฺทส ฯ ๓. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ
๔. ม. สิปฺปํ อุคฺคณฺหตฺถายาติ ฯ ๕. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ

เล่มที่ 31 ตึกนิปาต สงกปฺปวคฺควณณา หน้า 12

อาจารย์ภาโค อภโต อุทาหุ ฐมนนฺเตวาสิโก โหตุกาโมสีติ ฯ
โส อาจารย์ภาโค เม อภโตติ วตุวา อาจารย์สุส ปาทุมฺเล
สหสุตฺตวิภัง ฐเปตุวา วนฺทิ ฯ ฐมนนฺเตวาสิกา หิ ทิวา
อาจารย์สุส กมฺมํ กตุวา รตฺตี อุกฺคณฺหนฺติ ฯ อาจารย์-
ภากทายกา เคเห ฐฏฺฐปฺตฺตา วิย หุตฺวา สิปปเมว
อุกฺคณฺหนฺติ ฯ ตสฺมา โสปี อาจารย์โย สลฺลหฺนฺเตน สุภนฺนุชฺตฺเตน
กุมารสุส สิปปํ วิตุถาเรน (๑) ปฏฺฐเปสิ ฯ กุมารโรวี สิปปํ
อุกฺคณฺหนฺโต เอกทิวสํ อาจารย์เยน สทฺธิ นฺหายิตฺถุ อคฺมาสิ ฯ
อเถกา มหฺลฺลิกา อิตฺถิ ติเล นิตฺถุเส กตุวา (๒) ปตฺถริตุวา
รกฺขมานา นิสีทิ ฯ กุมารโเว เสทิตฺติเล (๓) ทิสฺวา ขาทิตฺถุกาโม
หุตฺวา เอกํ ติลมฺภูสิ กเหตุวา ขาทิ ฯ มหฺลฺลิกา ตณฺหาสุโก
เอโสติ กิณฺจิจิ อวตุวา ตฺถุหิ อโหสิ ฯ โส ปุณฺทิวเสปี ตาย
เวลาย ตเถว อกาสิ ฯ สปิ นํ น กิณฺจิจิ อาห ฯ
อิตโร ตตฺถิติวเสปี ตเถว อกาสิ ฯ ตทา มหฺลฺลิกา ทิสฺวา
ทิสฺวาปาโมกฺโข อาจารย์โย อตฺตโน อนฺเตวาสิเกหิ มํ
วิลุมฺปาเปตฺติ พาทา ปกฺคยฺห กนฺทนฺตี (๔) วิลปติ (๕) ฯ อาจารย์โย
นิวตฺติตฺถวา กิ อตฺถํ อมฺมาติ ปุณฺจิจิ ฯ สามิ อนฺเตวาสิโก เต
มยา กตฺถานํ เสทิตฺติลานํ อชฺเชกํ มฺภูสิ ขาทิ หิโย เอกํ
๑. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ ๒. ม. ติลานิ เสเต กตุวา ฯ
๓. ม. เสทิตฺติเล ฯ ๔. ม. กนฺทิ ฯ ๕. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ

ปเร เอกัง นนุ เอวံ ขาทนุโต มม สนุตกัม สพพัม
นาเสตฺสตีติ ฯ อมม มา โรทึ มุลนเต ทาเปสฺสามีติ ฯ
น เม สามิ มุเลน อตุโธ ยถา ปุเนส กุมาริ เอวံ น
กโรติ ตถา ตัม สิกฺขาเปหีติ ฯ อจริโย เตนหิ ปสฺส
อมฺมาติ ทฺวึหิ มาณเวหิ ตัม กุมาริ ทฺวึสุ หตฺถเส
คาหาเปตฺวา เวพฺเพสิกัม คเหตุวา ปุณฺ เอวံ มา อกาสิตี
ติกฺขตฺตุมฺ ปิฏฺฐิยํ ปหริ ฯ กุมาริ อจริยสฺส กุชฺฌิตฺวา
รตฺตานิ อกฺขิณิ กตฺวา ปาทปิฏฺฐิโต ยาว เกสมตฺถกา
โโอลเกสิ ฯ โสปีสฺส กุชฺฌิตฺวา โโอลกิตฺทาวํ อณฺเณสิ ฯ
กุมาริ สิปปํ นิฏฺฐาเปตฺวา อนฺุโยคํ ทตฺวา มาราเปตฺพโพ
เอส มยาติ เตน กตฺโทสํ หทฺเยว จเปตฺวา กมนกาเล
อจริยํ วนฺทิตฺวา ยทา อหิ อจริย พาราณสิยํ รชฺชํ ปตฺวา
ตุมฺหากัม สนฺติเก เปสิสฺสามิ ตทา ตุมฺहे อากฺขณฺเญยาถาติ
สุสิเนโห วิย ปิฏฺฐณฺณํ คเหตุวา ปกฺกามิ ฯ โส พาราณสี
คนฺตฺวา มาตาปิตโร วนฺทิตฺวา สิปปํ ทสฺเสสิ ฯ ราชา
ชีวมาเนน เม ปุตฺโต ทิฏฺฐโจ ชีวมาโนวสฺส รชฺชสิริ
ปสฺสิสฺสามีติ ปุตฺตํ รชฺเช ปติฏฺฐเปสิ ฯ โส รชฺชสิริ อนฺุภวมาโน
อจริเยน กตฺโทสํ สริตฺวา อุปฺปนฺนโกโร มาราเปสฺสามิ
นฺนติ ปกฺโกสนตฺถาย อจริยสฺส ทฺตํ ปาเหสิ ฯ อจริโย
๑. ม. สติเนโห ฯ ๒. ปตฺวา ฯ

เล่มที่ 31 ตึกนิปาต สงกปุปวคฺควณณา หน้า 14

ตรุณกาเล นํ สลฺยาเปตุํ น สกฺขิสฺสามิตฺติ อคนฺตุวา ตสฺส
รณฺโณ มชฺฌิมวยกาเล อิทานิ นํ สลฺยาเปตุํ สกฺขิสฺสามิตฺติ
คนฺตุวา ราชทฺวารเร จตฺวา ตกฺกสฺสิตอาจริโย อากโตติ
อาโรจาเปตี ๑ ราชธา ตฺถุจฺหฺญโโจ พฺราหฺมณํ ปกฺโกสาเปตฺวา
ตํ อตฺตโน สนฺตํ อากตํ ทิสฺวา ว โกธํ อุปฺปาเทตฺวา
รตฺตานิ อุกฺขินิ กตฺวา อมจฺเจ อามนฺเตตฺวา โภ อชฺชาปี
เม อาจริเยน ปหฺญจฺจํ รุชฺชติ อาจริโย นลาญฺเณ มจฺจุ
อาทาย มริสฺสามิตฺติ อากโต อชฺชสฺส ชีวิตํ นตฺถิตฺติ วตฺวา
ปฺริมาเทว คธา อโวจ

[๑๕๕] อชฺชาปี เม ตํ มนฺติ ยํ มํ ตฺวํ ติลมฺภูจฺฉิยา
พาหายํ มํ กเหตุวาน ลฺภฺจฺฉิยา อนฺตฺตลยิ (๒)

[๑๕๖] นนฺ ชีวิตํ น รมฺสฺติ เยนาสิ พฺราหฺมณาคโต
ยํ มํ พาหา กเหตุวาน ติกฺขตฺตํ อนฺตฺตลยิตฺติ

ตตฺถ ยํ มํ พาหายํ มนฺติ ทฺวิสฺส ปเทสฺส อุปโยคฺวณฺ
อนฺตฺตลนคฺคหฺณาเปกฺขํ ยํ มํ ตฺวํ ติลมฺภูจฺฉิยา การณา
อนฺตฺตลยิ อนฺตฺตลนโต จ พาหายํ มํ กเหตุวา อนฺตฺตลยิ
ตํ อนฺตฺตลนํ อชฺชาปี มม มนฺสฺสิตฺติ อยเมตฺถ อตฺถโล ๑ นนฺ
ชีวิตํ น รมฺสฺสิตฺติ มณฺเฑ ตฺวํ อตฺตโน ชีวิตมฺหิ นาภิรมฺสฺติ ๑
เยนาสิ พฺราหฺมณาคโตติ ยสฺมา พฺราหฺมณ อธิ มม สนฺตํ
๑. ม ตฺถุจฺโโจ ๑ ๒. ม. อนฺตฺตลยิ ๑ เอวมฺปฺริปี ๑

อาคโตะสิ ๗ ยี่ มี่ พาทา คเหตุวานาติ ยี่ (๑) มม พาทู
คเหตุวาน พาทาย คเหตุวาติปี อตุโถ (๑) ๗ ตักขตุตุ อนุตาลีติ
ตโย วาเร เวพุตฏฐิยา ตาเลสิ ๗ อชชทานิ ตสุส ผ
ถึ วินุทาหิติ อาจริยี่ มรณน ตชเชนุโต เอวมาห ๗
 ตี่ สุตฺวา อาจริโย ตติยี่ คากมาห
 [๓๕๗] อริโย อนริยี่ กุพฺพิ (๒) โย ทณฺฑน นิสะตติ
 สาสนัน ตัน ตั เวรี อิติ นั ปณฺฑิตา วิหุติ ๗
 ตตุถ อริโยติ สตุถาธิวจนเมตฺ (๒) ๗ โส ปเนส อริโย
จตุพฺพิโซ โหติ อาจารอริโย ทสุสนอริโย ลิงคอริโ
ปฏิวะอริโยติ ๗ ตตุถ มนุสฺโส วา โหตุ ติรจฺฉาโน วา
อริยาจาร จิตฺ อาจารอริโย นาม ๗ วุตฺตมฺปิ เจตฺ
 อริยี่ วุตฺตสี วงฺกั (๔) โย ปินฺฑมปจายติ
 จชามิ เต ตั ภตฺตารี คจฺจตุโก ยถาสุขนฺติ (๕) ๗
 รูปน ปน อิริยาปเถน จ ปาสาทิเกน ทสุสนิเยน
สมนฺนาคโต ทสุนอริโย นาม ๗ วุตฺตมฺปิ เจตฺ
 อริยาวกาโสสิ ปสนฺนเนตฺโต
 กตมฺ (๖) ภาว ปพฺพชิตฺ กุลมฺหา
๑. ม. ยี่ มม พาทา คเหตุวา ยี่ มี่ พาทาย คเหตุวาติปี อตุโถ ๗
๒. ม. กุพฺพนฺตี่ ๗ ๓. ม. สุนฺทราธิวจนเมตฺ ๗ ๔. สฺยา. อริยวุตฺติ
วงฺกก ๗ ม. อริยเวตฺตสี วุกก ๗ ๕. ขุ. ชา. ๒๘/๒๐๕/๗๕ ๗
๖. สฺยา. ม. มณฺเฑ ๗

เล่มที่ 31 ตึกนิปาต สงกปฺปวคฺควณฺณา หน้า 16

กถนฺนุ จิตฺตานิ ปหาย โภเก

ปพฺพชฺชि นิกฺขมฺม ฆฺรธา สปลฺยโทยติ (๑) ฯ

นิวาสนปารุปนลึงคคฺคหณฺน จ สมณทสิโส หุตฺวา

วิจฺรฺนโต ทฺสฺสึโลปิ ลึงคอรฺโย นาม ยํ สนฺธาย วุตฺตํ

จหนํ กตฺวาน สฺพพฺตานิ

ปฺกฺขนฺที กุลทฺสโก ปคฺคพฺโภ

มายาวี อสฺสณฺโต ปลาโป

ปฏฺฐิรฺเปณ จรํ ส มคฺคทฺสึตี (๒) ฯ

พฺุทฺธาทโย ปน ปฏฺฐิเวชฺชอรฺโย นาม (๓) ฯ เตน วุตฺตํ อริยา

วฺจฺจนฺติ พฺุทฺธา จ ปจฺเจกพฺุทฺธา จ พฺุทฺธสวกา จาติ ฯ

เตสฺส อิช อจารอรฺโย อชิปฺเปโต ฯ อนริยนฺติ ทฺสฺสึลํ

ปาปชฺมมํ ฯ กุพฺพนฺติ ปาณาติปาตาทิกํ ปญฺจวิชฺทฺสฺสึลกมฺมํ

กโรนฺตํ เอกเมว วา เอตํ อคฺคฺคปทํ อนริยํ หีนํ ลามกํ

ปญฺจเวรภยกมฺมํ กโรนฺตํ ปุคฺคํ ฯ โยติ โส (๔) จ ขตฺติยาทิสฺส

โยโกจิ ฯ ทณฺเฑนาติ เยน เกนจิ ปหฺรณฺเฑน ฯ นิเสชฺชตีติ

มา ปฺน เอรูรฺปี กรีติ ปหฺรณฺโต วาเรติ ฯ สาสนํ ตํ น

ตํ เวรณฺติ มหาราช อกคฺคตพฺพิ กโรนฺเต ปุคฺคชฺชโร วา

อนฺนเววาสิเก วา เอวํ ปหฺริตฺวา นิเสชฺชนนฺนาม อิมสฺมี โลก

๑. พุ. ขา. ๒๗/๒๔๕๕/๕๔๕ ฯ ม. สปลฺยญาติ ฯ

๒. พุ. สฺ. ๒๕/๓๐๒/๓๔๕ ฯ ๓. ม. ปฏฺฐิเวชฺชอรฺยา นาม ฯ

๔. ม. อยํ ปาโจ นตฺถิ ฯ

เล่มที่ 31 ติลมฏฐิชาตกั หน้า 17

สาสนั อนุสิฏฐิ โอวาโท (โธ) น เวั ๑ อิติ นั ปณัฑิตา
วิหุตติเอวเมว ตั ปณัฑิตา ชานนุติ ๑ ตสุมมา มหาราช
ตุวมุปีเอวั ชานาหิ เอวรูเป จาเน เวั กาคุ นารหสิ
สเจปี ตุวั มหาราช มยาเอวั สิฏฐาปีโต น ภวิสส
คจฺจนุเต กาลे ปุวสกขลิกาทีนั เจว ผลาทีนั (๑) จ ทรนุโต
โจรกมเมสุ ปลุทุโธ อนุปุพเพน สนธิจฺเจทปนถฆาฏคาม-
ฆาฏกาทีนั กตฺวา ราชาปราชโก โจอโรติ สโหฬั กเหตุวา
รณฺโณ ทสฺสีโต คจฺจนุสฺส โทसानุรูปั ทณฺฑั กโรธาคิ (๒)
ทณฺฑกยั อปาปุณิสฺส กุโต เต เอวรูปา สมฺปตฺติ อภวิสส
นनु มมุปี นิสฺสาย อิมิ อิสฺสรियั ตยา สุลทฺทณฺฑิเอวั
อาจริโย ราชานั สณฺญาเปสิ ๑

ปริวารेतฺวา จิตา อมจฺจาปี ตสฺส กถิ สุตฺวา สจฺจ
เทว อิทั อิสฺสรियั ตุมุหากิ อาจริยสฺส สนตกนฺติ อาหิสฺส ๑
ตสฺมี ขณเ ราชา อาจริยสฺส กุณฺสิ สลลกฺเขตฺวา สพฺพิ
อิสฺสรियั เต อาจริย ทมฺมิ รชฺชั สมฺปฏฺิจฺฉาคิ อาห ๑
อาจริโย น เม มหาราช รชฺเชนตฺโตติ ปฏฺิกุขิปี ๑ ราชา
ตกฺกสิลลั เปเสตฺวา อาจริยสฺส ปุตฺตทาริ อานาเปตฺวา (๓)
มหนตฺติ อิสฺสรियั ทตฺวา ตเมว ปุโรหิติ กตฺวา ปิตฺถุจฺฉาเน
จเปตฺวา ตสฺส โอวาเท จิโต ทานาทีนั ปุณฺณานิ กตฺวา
๑. ม. ผลาผลาทีนั ๑ ๒. ม. อุปเนธาคิ ๑
๓. ม. อาหาราเปตฺวา ๑

เล่มที่ 31 ติกนิปาต สงกปฺปวคฺควณฺณา หน้า 18

สตฺถุปรายโน อโหสิ ฯ

สตฺถา อิมํ ชมฺมเทสนํ อหริตฺวา สจฺจานิ ปกาเสตฺวา
ชาตกํ สโมชานนฺติ ฯ สจฺจปริโยชานเน โภชนํ ภิกฺขุ อนาคามิผล
ปตฺติภฺจฺหิ ฯ อญฺเณ (๑) โสตาปนฺนา สกทาคามิโน (๒) จ อเหตุํ ฯ
ตทา ราชา โภชนํ ภิกฺขุ อโหสิ ฯ อจฺริโย ปน อหเมว
สมฺมาสมฺพุทฺโธติ (๓) ฯ

ติลมฺภูจิชชาตกํ ทฺติยํ ฯ

มณฺเฑนฺจชาตกํ

มมฺนฺนปानนฺติ อิทํ สตฺถา อาพวี นิสฺสาย อคฺคาพเว
เจตฺเต วิหรนฺโต กุญฺจการสิทฺธาปทํ อารพฺภ กเถสิ ฯ

อาพวิกา หิ ภิกฺขุ สญฺญาจิกาย กุญฺจกาโย การยมาณา
ยาจนพฺพลา วิญฺจตฺติพฺพลา วิหริสฺสํ ปฺริสํ เทถ ปฺริสฺตถกรํ
เทถาติ □ อาทีนํ วทนฺติ ฯ มนฺุสฺสา อุปฺทฺตฺตา ยาจนาย
อุปฺทฺตฺตา วิญฺจตฺติยา ภิกฺขุํ ทิสฺวา อุพฺพิชฺชิสฺสปี อุตฺราสีสฺสปี (๕)
ปลาสิสฺสปี ฯ อถ อายสฺมา มหากสฺสโป เยน อาพวี
เตนฺอุปฺสงฺกมิ อุปฺสงฺกมิตฺวา (๖) ปิณฺฑาย ปาวิสิ ฯ มนฺุสฺสา เถรมฺปิ
ทิสฺวา ตเถว อุพฺพิชฺชิสฺส (๗) ฯ โส ปจฺจนาภตฺตํ ปิณฺฑปาต-
๑. ม. พหู ชนา ฯ ๒. ม. โสตาปนฺนสกทาคามิอนาคามิโน ฯ
๓. ม. อหเมว อโหสินฺติ ฯ ๔. ม. วนฺทฺตฺตา ฯ
๕. ม. อุตฺตสีสฺสปี ฯ ๖. ม. มหากสฺสโป อาพวี อุปฺสงฺกมิตฺวา ฯ
๗. ม. ปฏฺิพฺชิสฺส ฯ

ปฏิกกนฺโต ภิกฺขุ อามนฺเตตฺวา ปุพฺพายํ อวฺโส อพฺวิ
สฺลภปิณฺหา อิทานิ กสฺมา ทฺลลภปิณฺหา ชาตาคิ ปุจฺฉิตฺวา
ตํ การณํ สฺตฺวา ภควติ อพฺวิยํ อคฺนฺตฺวา อคฺคาพเว
เจตฺยเ วิหรนฺเต ภควนฺตํ อฺปสงฺกมิตฺวา เอตมตฺถํ อโรเจสิ ฯ
สฺตฺถา เอตสฺมี การณเ ภิกฺขุสงฺฆํ สนฺนิปาตาเปตฺวา
อพฺวิเก ภิกฺขุ ปฏิปุจฺฉิ สจฺจํ กิร ตฺมฺเห ภิกฺขเว
สณฺณายิกาย กุฏฺฐิกาย การธาคิ สจฺจํ ฆนฺเตติ วุตฺเต เต
ภิกฺขุ วิครหิตฺวา ยาจนา นามเสา ภิกฺขเว สตฺตรตนปริ-
ปุณฺณเ นาคภวเน วสนฺตานิ สพฺเพสํ นาคานมฺปิ อมฺนาปา
ปเกว มนฺสฺसानํ เยสํ เอกํ กหาปณํ อฺปฺปาเทนฺตานิ
ปาสาณโต มํสอฺปฺปาทนกาโล วิย โหตีติ วตฺวา อตีตํ
อาหริ ฯ

อตีเต พาราณสิยํ พุรหฺมทตฺเต รชฺชํ การนฺเต
โพธิสฺตฺโต มหาวิภเว พุราหฺมณฺกุลเ นิพฺพตฺติ ฯ ตสฺส
อาชาวิตฺวา ปริชาวิตฺวา วิจฺรณกาเลปิ อญฺโฌปิ ปุณฺณวา
สฺตฺโต ตสฺส มาตฺตฺกฺจฺฉิยํ นิพฺพตฺติ ฯ เต อฺโภปิ ภาตโร
วยปฺปตฺตา มาตาปิตฺูนํ กาลกิริยาย สํวิคฺคหทยา อิติปฺพพฺชฺชํ
ปพฺพชิตฺวา คฺงคาคีเร ปณฺณสาลํ มาเปตฺวา วสีสุ ฯ เตสุ
เชฏฺฐกสฺส อฺปรคฺงคาย ปณฺณสาลา อโหสิ ฯ กนิฏฺฐกสฺส
เหฏฺฐจคฺงคาย อโหสิ ฯ อเถกทิวสํ มณิกณฺโโจ นาม นาคราชา
นาคภวนา นิภฺขมิตฺวา คฺงคาคีเร มาณวเวเสน วิจฺรนฺโต

โกเกหิ อปริกขิปิตฺวา ว มิมิสฺสตี ปุณทิวเส อสฺสมปทฺทวาร
จตุวา อากจฺจนฺตํ อปฺวิสฺนฺตเมว (๑) นํ ยาเจยฺยาสิ ตติยทิวเส
คฺงฺกาย ตีเร จตุวา อุทกา อุมฺมุขฺชนฺตเมว นํ ยาเจยฺยาสิ
เอวํ เต โส สฺนฺตีกํ ปุณ นาคมิมิสฺสตีติ ฯ ตาปโส สาสฺตติ
ปฏฺิสฺสฺสฺมิตฺวา อตฺตโน ปณฺณสาลํ คฺนฺตฺวา ปุณทิวเส
นาคราชานํ อากคฺนฺตฺวา จิตฺมตฺตเมว ตํ เม อตฺตโน ปิลนฺธนํ
มณฺี เทหิตี ยาจิ ฯ โส อนิสฺสีทิตฺวา ปลาโย ฯ อถ นํ
ทฺติยทิวเส อสฺสมปทฺทวาร จตุวา อากจฺจนฺตเมว หิโย เม
มณฺีรตฺนํ น อทาสี อชฺชาปี อิทานี เทหิตี อาท (๒) ฯ อถ
นาโค อสฺสมปทํ อปฺวิสิตฺวา ว ปลาโย ฯ ตติยทิวเส อุทกโต
อุมฺมุขฺชนฺตเมว นํ อชฺช เม ตติโย ทิวโส ยาจฺนฺตสฺส เทหิทานี
เม เอตํ มณฺีรตฺนฺนฺติ อาท ฯ นาคราชา อุทเกว จตุวาปี
ตํ ตาปสํ ปฏฺิกฺขิปนฺโตว เทว กาลา อโวจ

[๑๕๔] มมนฺนปานํ วิปฺปลํ อุพารํ
อุปฺปชฺชตีมสฺส มณฺีสฺส เหตุ
ตฺนฺเต น ทสฺสํ อติยาจโกสิ
น จาปี เต อสฺสมมามิมิสฺสํ

[๑๕๕] สฺสฺสฺยถา สกฺขรโรตฺปาณิ
ตาเสสิมํ เสถํ ยาจมาโน

๑. ม อัย ปาโจ นตถิ ฯ ๒. ม. อชฺช ทานํ ลทฺฐํ วัณฺณตีติ อาท ฯ

ภียโยโส มตฺตตาย ปณฺฑุโรคินั ทิสฺวา กิณฺนุโข โภ
ควั ภียโยโส มตฺตตาย ปณฺฑุโรโค ชาโตติ วตฺวา ตสฺส
ทสฺสนียสฺส นาคราชสฺส อทสฺสเนนาติ สุตฺวา อัย ตาปโส
นาคราชานั วินา วตฺติตฺตุน สกฺโกตฺตีติ สลฺลทฺทเจตฺวา ตตฺถิ
กาถมาห

[๓๖๐] น ตั ยาเจ ยสฺส ปิยั ชิกิเส (๑)

เทสฺโส โหติ อติยานาย
นาโค มณิ ยาจิตฺ พฺราหฺมณฺน
อทสฺสนิเยว ตทชฺฌคมาติ ฯ

ตถ น ตั ยาเจติ ตั ภาณํ น ยาเจยฺย ฯ

ยสฺส ปิยั ชิกิเสติ ยั ภาณํ อสฺส ปุคฺคสฺส ปิยนฺติ
ชานเยยฺย ฯ เทสฺโส โหติติ อปฺปิโย โหติ ฯ อติยานายาติ
ปมาณั อติกกมิตฺวาว ภาณํ (๒) ยาเจนฺโต ตาย อติยานาย ฯ
อทสฺสนิเยว ตทชฺฌคมาติ ตโต ปญฺจาย อทสฺสนิเมว คโต ฯ
เอว ปน ตั วตฺวา โภ อิตฺทานิ [๓] มา โสจิติ สมสฺสาเสตฺวา
เชฏฺฐภาตา ตาปโส อตฺตโน อสฺสมิเมว คโต ฯ อถาปรภาเคปิ
เต เทว ภาตโร อภิญญา จ สฺมาปฺตฺติโย จ นิพฺพตฺเตตฺวา
พฺรหฺมโลกปรายนา อहेสิ ฯ สตฺถา เอว ภิกฺขเว สตฺตรตน-
ปริปฺณฺเณ นาคภวเน วสนฺตานิ นาคานมฺปิ ยาจนา นาม
๑. มุ ชิกิเส ฯ ๒. ม. เอตฺถนฺตเร ปญฺจายาติ ทิสฺสติ ฯ

เล่มที่ 31 ตึกนิปาต สงกปฺปวคฺควณณา หน้า 24

อมณาปา กิมงคฺมฺปน มนุสฺसानนฺติ ฯ

สตฺถา อิมํ ฌมฺมเทสนํ อหริตฺวา ชาตกํ สโมชานนฺติ ตทา
กนิญฺโจ อานนฺโท อโหสิ เชฏฺฐกตาปโส ปน อหเมวาทิ ฯ

มณิกณฺชชาตกํ ตตฺถิ

กฺุณฺทกฺกุณฺธิสินฺชวชาตกํ

กฺุตฺวา คินฺปรีชานนฺติ อิทํ สตฺถา เขตฺวเน วิหรนฺโต
สารีปฺุตตฺเตโร อารพฺภ กเถสิ ฯ

เอกสฺมี หิ สมเย (๑) สมฺมาสมฺพุทฺโธ สวตฺถิยํ วสิตฺวา
วสฺสํ ฐฺฏฺโฐ จาริกํ จริตฺวา ปฺน ปจฺจากโต (๑) ฯ มนุสฺสา
อาคณฺตฺกสฺกการิ กริสฺสามาติ พุทฺธปฺปมฺขสฺส ภิกฺขุสงฺฆสฺส
มหาทานํ ททนฺติ ฯ วิหารเ อถํ ฌมฺมโฆสฺสํ ภิกฺขุํ จเปสฺสุ ฯ
โส เย อาคณฺตฺวา ยตฺตเก ภิกฺขุ อิจฺฉนฺติ เตสํ เต ภิกฺขุ
วิจารตฺวา เทติ ฯ อเถกา ทฺุคฺคตา มหฺลฺลิกา อิตฺถิ อถเมว
ปฏฺฐิวิสฺสํ สขฺเขตฺวา เตสํ มนุสฺसानํ ภิกฺขุสฺสุ วิจารตฺวา
ทินฺเนนฺสุ อฺุสฺสุเร ฌมฺมโฆสฺสสฺส สนฺติกํ อาคณฺตฺวา มยฺหํ
เอถํ ภิกฺขุํ เทถาติ อาห ฯ โส มยา สพฺเพ ภิกฺขุ
วิจารตฺวา ทินฺนา สารีปฺุตตฺเตโร ปน วิหารเยว วสฺติ (๒)

๑. ม. สมฺมาสมฺพุทฺธเ สวตฺถิยํ วสฺสํ วสิตฺวา จาริกํ จริตฺวา
ปฺน ปจฺจากเต ฯ ๒. ม. อยํ ปาโธ นตฺถิ ฯ

เล่มที่ 31 กุณฺหทกกุณฺณินฺชวชาตํ หน้า 25

ตฺวํ ตสฺส ภิกฺขุ เทหิตี อห ๑ สว สวฐติ ตฺวญฺจิตฺตา
เชตวนทวารโกญฺจเก จตฺวา เณรฺสฺส อากตฺกเถ วนฺทิตฺวา
หตฺถโต ปตฺตํ กเหตฺุวา ฆริ เนตฺวา เคเห (๑) นิสีทาเปตี ๑
เอกาย กิร มหฺลลิกาย ฌมฺมเสนาปติ อตฺตโน ฆเร
นิสีทาปีโตติ พฺหุณี สทฺธานิ กุลานิ อสฺโสสุ ๑ เตสุ ราชา
ปสฺเสนทิกอสฺโล ตํ ปวฺตตี สุตฺวา ตสฺสา สวญฺเณน เจว
สทฺสสตฺถวีกาย จ สทฺธี ฆตฺตโกชนานิ (๒) ปหิณฺนิ มยฺหํ อยฺยํ
ปริวิสฺमानา อิมํ สวญฺจํ นีวาเสตฺวา อีเม กหาปณฺเณ
वलฺลเชตฺวา เณริ ปริวิสฺตฺตฺติ ๑ ยถา จ ราชา เอวํ
อนาถปิณฺฑทิกโก จุลฺลอนาถปิณฺฑทิกโก วิสาขา มหาอุปาติกาปี
ปหิณฺณิสฺสุ (๓) ๑ อญฺณานิ ปน กุลานิ เอกสฺตเทวสฺตาทิวเสน
อตฺตโน พฺลานฺรฺูปน กหาปณฺเณ ปหิณฺณิสฺสุ ๑ เอวํ เอกาเหเนว
สว มหฺลลิกา สตฺสทฺสสมตฺตํ ลภี ๑ เถโร ปน ตาย
ทินฺนํ ยาคฺุเมว ปิวิตฺวา ตาย กตํ ขชฺชกเมว ปกุกฆตฺตเมว
จ ปริญฺญชิตฺวา ฆตฺตานุโมทน (๔) กตฺวา ตํ มหฺลลิกํ
โสตาปตฺตติผลฺล ปตฺติญฺจาเปตฺวา วิหารเมว อคฺมาสิ ๑ ฌมฺมสภายํ
ภิกฺขุ เณรฺสฺส คุณฺณกถํ สมฺมญฺจาเปสุ อวฺโส ฌมฺมเสนาปติ
มหฺลลิกํ กหปตานี ทุกฺคตภาวโต โมเจตฺวา (๕) ปตฺติญฺจา อโหสิ
๑. ม. อยฺยํ ปาโจ นตฺถิ ๑ ๒. ม. ฆตฺตภาชนานิ ๑ ๓. ปหิณฺนิ ๑
๔. ม. อนุโมทนํ ๑ ๕. ม. โมเจสิ ๑

เล่มที่ 31 ตึกนึปาคะ สงกปลวกควณณนา หน้ 26

ตาย ทุนนั อหารั อชึคจุนนุโต ปรึกฤษตึตึ ๗ สตุถา
อาคนตุวา กายนตุถ ฎิกษเว เอตริหึ กถาย สนนึสินนาคึ
ปลุจึตึวา อึมาย นามาคึ วุตเต น ฎิกษเว สารึปลุโต
อิทานเว เอตึสสา มหลลึกาย อวสุสโย ซาโต น อิทานเว
ตาย ทุนนั อหารมชึคจุนนุโต ปรึกฤษตึ ปลุเพปึ ปรึกฤษช-
ตึเยวาคึ วตุวา อตึตึ อหารึ ๗

อตึเต พารานสึขึ พุรหุมทตเต รชชึ การนเต โปชิสตุโต
อตุตตราปเถ วาณึชกุเล (๑) นึพพตึ ๗ อตุตตราปถชนปทโต ปลงจสตา
อสสุวาณึชา อสุเส พารานสึ อาเนตวา ฎิกึณนตึ ๗
อณตโรปึ. อสุสวาณึช ปลงจ อสุสสทานึ อาทาย
พารานสึมคคึ ฎึฏึชชึ ๗ อนตุรามคเก พารานสึโต อวิทุเร
เอโก นึคมคามอ อตุถึ ๗ ตตุถ ปลุเพ มหาวิภโว เสฎฐึ
อโหสิ ๗ ตสุส มหนตึ นึเวสนึ ๗ ตึ ปน กุลลึ อนุกกเมน
ปรึกษขึ คตึ ๗ เอกาว มหลลึกา อวสึฎฐา ๗ สาคสุมึ
นึเวสเน วสตี ๗ อถโช โส อสุสวาณึช ตึ นึคมคามึ
ปลุวา เวตตณึ (๒) เต (๓) ทสุสามึตึ ตสุมึ ตสุสา นึเวสเน
นึวาสึ คณหิตวา อสุเส เอกมนเต จเปสึ ๗ ตึทิวสเมวสุส
เอกึสสา อาชานึยวพวาย คพุกฎจัน อโหสิ ๗ โส เทว
ตโย ทิวเส วสตีวา อสุเส จ ปลึ คากาเปตวา รากานึ
๑. ม. อสุสวาณอชกุเล ๗ ๒. ม. เวตณึ ๗ เอวมุปรึปึ ๗
๓. ม. อย ปาโจ นตุถึ ๗

เล่มที่ 31 กุณฺฆกกุณฺฉินฺนฺชวชาตํ หน้า 27

ปฺลฺลิสฺสํสามีติ อสฺเส อาทาย ปายาสี ๗ อถ นํ มหฺลลิกา
เคหเวตฺตํ เทหิตี วตฺวา สาธุ อมฺม เทมีติ วุตฺเต ตาต
เวตฺตํ เม ททมาโน อิมฺปิ อสฺสโปตํ เคหเวตฺตนโต (๑)
ขณฺเฑตฺวา เทหิตี อาห ๗ อสฺสวาณิโช ตถา กตฺวา
ปฺกุกามิ ๗ สา ตสฺมี อสฺสโปตเก ปุตฺตสิเนหํ ปจฺจปฺภุจเปตฺวา
อถสฺสาจามภกฺตํ วิฆาสตฺติณานิ (๒) ทตฺวา [๓] ปฺภุชคฺคิ ๗
อถาปรภาเก โภชิสฺสโต ปญฺจ อสฺสสฺตานิ อาทาย กจฺจนฺโต (๔)
ตสฺมี เคเห นิวาสํ คณฺหิ ๗ กุณฺฆกขาทกฺสฺส สินฺนฺชวโปตกฺสฺส
จิตฺตฺจฺจานโต คณฺธํ ฆายิตฺวา เอโก อสฺโสปี เกหฺงคณฺ (๕) ปวิสิตฺตุ
นาสคฺคิ ๗ โภชิสฺสโต ตํ มหฺลลิกํ ปุจฺฉิ อมฺม กจฺฉิ อิมฺสฺมี
เคเห อสฺโส อตฺถิตี ๗ ตาต อญฺโฆ อสฺโส นาม นตฺถิ
อหํ ปน ปุตฺตํ กตฺวา เอกํ อสฺสโปตํ ปฺภุชคฺคามิ โส
เอตฺถ อตฺถิตี ๗ กหํ โส อมฺมาติ ๗ โคจฺริ (๖) จริตฺตุ คโต
ตาตาทิ ๗ กาย เวลาย อากมิสฺสตี อมฺมาติ ๗ (๗) สกาลสฺเสว
อากจฺจติ ตาตาทิ (๘) ๗ โภชิสฺสโต ตสฺส อากมนํ ปติมาเนนฺโต
อสฺเส พหิ จเปตฺวาว นิสฺสี ๗ สินฺนฺชวโปตโกปี โคจฺริ จริตฺวา
สกาลสฺเสว (๙) อากมิ ๗ โภชิสฺสโต กุณฺฆกกุณฺฉินฺนฺชวโปตํ ทิสฺวา
๑. ม. เวตฺนโต ๗ ๒. ม. อวสฺสาวนณฺนามภกฺตฺตวิฆาสตฺติณานิ ๗
๓. ม. เอตฺถนฺตเร ตนฺติ ทิสฺสตี ๗ ๔. ม. อากจฺจนฺโต ๗
เอวมฺปริปี ๗ ๕. ม. เคหํ ๗ ๖. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ๗
๗. ม. สายณฺเห ตาตาทิ ๗ ๘. ม. กาลเยว ๗

เล่มที่ 31 ติกนิปาต สงกปฺวคฺควณณา หน้า 28

ลกฺขณานิ สมานेतฺวา อัยฺยํ สินฺชโว อนคฺโข สินฺชวโปตกสฺส (๑)
มหลฺลิกาย มฺลํ ทตฺวา คเหตุํ วัณฺณตฺติ จินฺเตสิ ฯ สินฺชวโปตโกปี
เคหํ ปวิสิตฺวา อตฺตโน วัสณฺญจानเยว จิตฺโต ฯ ตสฺมี ขณ
เต อสฺสา เคหํ ปวิสิตฺตํ นาสกฺขีสุ (๒) ฯ โพรตฺตโต ทฺวิหํ ตีหํ
วสิตฺวา อสฺเส สนฺตปฺเปตฺวา กจฺจนฺโต อมฺม อิมํ อสฺสโปตกํ
มฺลํ คเหตุวา มยฺหํ เทหิตฺติ อายฺหํ ฯ กิ วเทสิ ตาต ปฺตตํ
นาม วิกฺกีนฺโต น (๓) อตฺถิตฺติ ฯ อมฺม ตฺวเอตํ กิ ขาทาเปตฺวา
ปฺฏิขคฺคสิตฺติ ฯ โอทนกณฺชิกญจ (๔) อายามกภตฺตํ วิกฺมาสติณญจ
ขาทาเปตฺวา กณฺชกยาคญจ ปายेतฺวา ปฺฏิขคฺคามิ ตาตาทิ ฯ
อมฺม อหํ เอตํ ลกิตฺวา ปิณฺชารสโกชนํ โภเชสฺสามิ จิตฺตฺจฺจ
เจตฺวิตานํ ปสาเรตฺวา อตฺถรคปิฏฺเจ (๕) จเปสฺสามิตฺติ ฯ ตาต เอวํ
สนฺเต มม ปฺตโต โภคสุขํ อนฺุภาตฺ [๖] คเหตุวาน กจฺจนฺหิตฺติ ฯ
อถ โพรตฺตโต ตสฺส จตฺนุนํ ปาทานํ นงฺคฺจฺจสฺส เจว
มฺุทฺชสฺส (๗) จ มฺลํ เอเกกํ กตฺวา ฉ สหสฺสตฺถวิกายโย จเปตฺวา
มหลฺลิกํ นวตฺถํ นิवासาเปตฺวา อลงฺกริตฺวา สินฺชวโปตกสฺส
ปฺุโรต จเปสิ ฯ โส อกฺขิณิ อุมฺมิเลตฺวา มาตฺรํ โอลเอกตฺวา
อสฺสนิ ปวตฺเตสิ ฯ สปิ ตสฺส ปิฏฺจี ปริมชฺชิตฺวา มยา
๑. ม. อัยฺยํ ปาโจ นตฺถิ ฯ ๒. ม. สกฺขีสุ ฯ ๓. ม. นสฺทโท
นตฺถิ ฯ ๔. ม. โอทนกณฺชิกญจ ฯ ๕. ม. อตฺถรคปิฏฺเจ ฯ
๖. ม. เอตฺถนฺตเร ตนฺติ ทิสฺสติ ฯ ๗. ม. มฺุทฺชสฺส ฯ
๘. ม. อัยฺยํ ปาโจ นตฺถิ ฯ

เล่มที่ 31 กุณฺหกกุณฺณินฺนชวชาตํ หน้า 29

ปุตฺตโปสวานิกํ ลหุํ ตฺวํ กจฺจ ตาตาดิ อหา ฯ ตทา โส
อคมลสิ ฯ โปธิสฺสโต ปุณฺทิวเส ตสฺส อสฺสโปตกสฺสปี รสโกชนํ (๑)
สชฺเชตฺวา วิมฺบิสฺสามิ ตาว นํ ชานาติ นฺโฆ อตฺตโน พลํ
อุททาหุ น ชานาตีติ โทณฺณิยํ กุณฺหกยาकुํ อากีราเปตฺวา
ทาเปตี ฯ โส นาหํ อิมํ โภชนํ กุณฺหิซฺสามิตี ตํ ยาकुํ
น ปาตุํ อิจฺฉิ ฯ โปธิสฺสโต ตํ วิมฺบเสนฺโต (๒) ปจฺมํ คากมาห

[๑๖๑] กุตฺวา ตินฺนปริฆาตํ กุตฺวา อาจามกุณฺหกํ
เอตํ เต โภชนํ อาสิ กสฺมาทานิ น กุณฺหสิตี ฯ

ตตฺถ กุตฺวา ตินฺนปริฆาสนฺติ ตฺวํ ปุพฺเพ มหฺลลิกาย
ทินฺนํ เตตํ เตตํ ขาทิตาวเสสํ ตินฺนปริฆาตสฺสวชาตํ วิฆาตติณฺ (๓)
กุณฺหิตฺวา วทฺธิโต ฯ กุตฺวา อาจามกุณฺหกนฺติ เอตฺถ อจาโม
วุจฺจติ โอทนาวสานํ กุณฺหกนฺติ กุณฺหกเมว เอตฺถ กุณฺหิตฺวา
วทฺธิโตสีตี ทิเปตี ฯ เอตํ เตติ เอตํ ตว ปุพฺเพ โภชนํ
อาสิ ฯ กสฺมาทานิ น กุณฺหสิตี มยาปิ เต ตเมว ทินฺนํ
ตฺวํ ตํ กสฺมา อิทานิ น กุณฺหสิตี ฯ

ตํ สุตฺวา สินฺชวโปตโก อิตฺรา เทว คากา อโวจ
[๑๖๒] ยตฺถ ไปสํ น ชานนฺติ ชาติยา วินเยน วา
พหู (๔) ตตฺถ มหาพฺรหฺเม อปี อจามกุณฺหกํ

๑. ม. ปิณฺทรสโกชนํ ฯ ๒. ม. ตสฺส วิมฺบสนวเสน ฯ ๓. ม.
วิฆาตติณฺสวชาตํ ปริฆาตํ ฯ ๔. สฺยา. ปหุํ ฯ

[๓๖๓] ตฺวณฺจ โข มํ ปชานาสี ยาทิสฺสยํ หยตฺตโม
ชานนฺโต ชานมาคมม น เต ภกฺขามิ กุณฺฑกนฺติ ฯ

ตตฺถ ยตฺถาติ ยสฺมี จาเน ฯ โปสนฺติ สตฺตํ ฯ ชาติยา
วินยเน วาติ ชาติสมฺปนฺโน วา เอส น วา อาจารยฺตุโต
วา น วาติ เอวํ น ชานนฺติ ฯ มหาพฺรหฺเมติ ครุกํ
อาลปฺนํ (๑) อาลปฺนฺโต อาห ฯ ยาทิสฺสนฺติ ยาทิสฺส อยํ ฯ อตฺตानํ
สนฺธาย วทติ ฯ ชานนฺโต ชานมาคมฺมาติ อหํ อตฺตโน
พลํ ชานนฺโต ชานนฺตเมว ตํ อากมฺม ปญฺิจจ ทว สนฺติเก
กุณฺฑกํ น กุณฺฑขามิ (๒) น หิ ตวํ กุณฺฑกํ โภชาเปตฺตกามตาย
น สหสฺसानิ ทตฺวา มํ คณฺหสีติ ฯ

ตํ สุตฺวา โปธิสฺตฺโต ทว วิมฺสนตฺถาย ตํ มยา กตํ
มา กุชฺฉีติ ตํ สมสฺสาเสตฺวา สฺวโภชนํ โภเชตฺวา อาทาย
ราชขุคณฺฑํ กนฺตฺวา เอกสฺมี ปสฺเส ปณฺจ อสฺสสฺตานิ
กตฺวา (๓) เอกสฺมี ปสฺเส จิตฺตสาณฺนิยา (๔) ปริกฺขิปีตฺวา เหฏฺฐา
อตฺถรํ ปตฺถริตฺวา อฺปฺริ เจลวิตานํ พนฺธิตฺวา สินฺทวโปตํ
จเปตี ฯ ราชา อากนฺตฺวา อสฺเส โอลเณนฺโต อยํ อสฺสโ
กสฺมา วิสฺสุ จปีโตติ ปุจฺฉิตฺวา มหาราช อยํ สินฺทวโ
อิเมสฺ อสฺเสสฺ (๕) วิสฺสุ อกโต โมเจสฺสตีติ สุตฺวา โสภโน โภ
๑. ม. ครุกาลปเนน ฯ ๒. กิ กุณฺฑขิสฺสขามิ ฯ ๓. ม. จเปตฺวา ฯ
๔. วิจิตฺตสาณฺนิ ฯ ๕. ม. อิเม อสฺเส ฯ

สินฺธุวโถติ ปุณฺธิ ๑ โภชิตฺตโต อาม มหาราชาติ วตฺวา
เดนนิสฺส ชวํ ปสฺสตีสฺสามีติ วุตฺเต ตํ อสฺสํ กปฺปาเปตฺวา
อภิวฺหิตฺวา ปสฺสธ มหาราชาติ มนุสฺเส อุตฺตาราเปตฺวา
ราชงฺกณ [๑] ปาเหสิ ๑ สพฺพิ ราชงฺกณฺนิ นินฺนตฺริ อสฺสปนฺตีหิ
ปริกุชิตฺตมिव อโหสิ ๑ ปุณฺ โภชิตฺตโต ปสฺสธ มหาราช
สินฺธุวโปกฺกสฺส เวคฺนติ วิสชฺเชสิ ๑ เอกปฺริโสปี ตํ น
อทฺทส ๑ ปุณฺ รตฺตปญฺญํ อทฺเร ปริกุชิตฺตวา วิสชฺเชสิ ๑
รตฺตปญฺญเมวสฺส (๒) อทฺเร กตฺติ มหาชฺนา ปสฺสตีสุ (๒) ๑ อถ นํ
อนฺโตนฺนเร เอกิสฺสา ปุณฺกชฺรณฺนิยา (๓) อทฺกปฺญฺเจ วิสชฺเชสิ ๑
ตตฺตสฺส อทฺกปฺญฺเจ ชาวโถ ชุรคฺคานิปิ น เตมีสุ ๑ ปุณฺเนกาวริ (๔)
ปทฺมินิปตฺตานํ อฺปฺริ ชาวนฺโถ เอกปณฺณมฺปิ อทฺเก น
โอสีทาเปสิ ๑ เอวมสฺส ชวนสมฺปทํ (๕) ทสฺเสตฺวา โอรุยฺห ปาณิ
ปหฺริตฺวา หตฺถตลํ อฺปนาเมสิ ๑ อสฺโส อุกฺคณฺตฺวา (๖) จตฺตาโร
ปาเท เอกโถ กตฺวา หตฺถตเล อญฺจาสิ ๑ อถ มหาสฺตฺโต
ราชานํ อาม มหาราช อิมสฺส อสฺสโปกฺกสฺส สพฺพากาเรน
เวเค ทสฺสนิยฺมานเ สมนฺททปฺริยนฺเต รญฺเญ นิกุชิตฺตโต
นปฺโปหิตฺติ (๗) ๑ ราชา ตฺสฺสตีตฺวา มหาสฺตฺตสฺส อฺปรชฺชํ (๘) อทาสิ
๑. ม. เอตฺถนฺนตฺเร อสฺสนฺติ ๑ ๒. ม. รตฺตปญฺญเมว ปสฺสตีสุ ๑
๓. ม. อฺยฺยานเปกฺชฺรณฺนิยา ๑ ๔. ม. ปุณฺนาวริ ๑ ๕. ม. ชวนสมฺปนฺนํ ๑
๖. ม. อฺปนฺนตฺวา ๑ ๗. ม. สมนฺททปฺริยนฺโต นปฺโปหิตฺติ ๑
๘. ม. อฺปรชฺชํ ๑

เล่มที่ 31 ตึกนิปาต สงกปุปวคฺควณณา หน้า 32

สินฺหฺวโปตคฺมปิ อภิสฺยจิตฺวา มงฺคฺลอสฺสํ อกาสิ ฯ โส รณฺโณ
 ปิโย อโหสิ มนาไป ฯ สกฺกาโรปีสฺส มหา อโหสิ ฯ
 ตสฺสาปี วสนฺภูจฺานํ รณฺโณ อลงฺกตปฏฺิยตุโธ วาสิตมฺรคฺพฺโก
 วย (๑) อโหสิ ฯ จตฺฐาตฺกคฺนฺเชหิ ภูมิลฺปนํ อํกฺสฺ ฯ คนฺธทาม-
 มาลาทามาทีนํ โอสฺสารยฺีสุ (๒) ฯ อุปริ สฺวณฺณตารกฺวจิตฺตํ (๓)
 เจลวิตานํ อโหสิ ฯ สมฺนฺดา จิตฺรสาณิ ปรีกฺขิตฺตาว อโหสิ ฯ
 นิจฺจํ คนฺธเตลปฺทีโป ฌายิ ฯ อุจฺจารปฺสฺสาวภูจฺานเนปฺสฺส
 สฺวณฺณกฺกฺกฺหาํ ฐปฺยฺีสุ ฯ นิจฺจํ ราชโกชนเมว (๕) ภูณฺชิ ฯ ตสฺส
 ปน อากตฺกาลโธ ปฏฺุจาย รณฺโณ สกฺลชมฺพฺพุทีปฺรชฺชํ
 หตฺถกตเมว อโหสิ ฯ ราชา โปชฺิสตฺตสฺส โอวาเท จตฺวา
 ทานาทีนํ ปุณฺณานิ กตฺวา สคฺคปฺรายโน อโหสิ ฯ

สตฺถา อิมํ ชมฺมเทสนํ อahrtฺวา สจฺจานิ ปกาเสตฺวา
 ชาตํ สโมชานเสสิ ฯ สจฺจปรีโยसानเน พหุ โสตาปฺนฺนา
 สกฺทาคามิโน อนาคามิโน [๖] อหฺสิ ฯ ตทา มหฺลฺลิกา
 อยเมว มหฺลฺลิกา อโหสิ ฯ สินฺหฺว สารีปฺตุโธ ฯ ราชา
 อานนฺโท อโหสิ ฯ อสฺสวาณิโช ปน อหฺเมวาคิ ฯ

กฺุณฺฑกฺกฺจฺนิสินฺหฺวชาตํ จตฺตุถิ

- # ๑. ม. วาสมฺรคฺพฺโก วย ฯ ๒. ม. คนฺธทามมาลาทามาณี
- # โอสฺสารยฺีสุ ฯ ๓. ม. สฺวณฺณตารกฺวจิตฺตํ ฯ ๔. ม. คนฺธเตลปฺทีปา
- # ฌายฺีสุ ฯ ๕. ม. ราชาโรชฺนเมว ฯ ๖. ม. เอตฺถนฺตเร อรหฺน-
- # โธ จาติ ทิสฺสตี ฯ

ยาว โส มตตมณณาสีติ อิทํ สตุถา เขตวเน วิหรนุโต
เอกั อติพหุ ภูณชิตฺวา อชฺรเกน กาลกตํ ภิกขุ อารพุก
กเถสิ ฯ

ตสฺมี กิร เอวํ กาลกเต ชมฺมสภายํ ภิกขุ ตสฺส
อคุณกถํ สมภูจฺจาเปตฺตุ อวฺโส อสุโก ภิกขุ อตฺตโน
กฺขุฉิปฺปมาณํ อชานิตฺวา อติโกชนํ (๑) ภูณชิตฺวา ชฺรึราเปตฺตุ
อสกฺโกนุโต กาลกโตติ ฯ สตุถา อาคนฺตฺวา กายนฺตฺถ ภิกขเว
เอตฺรหิ กถาย สนนฺนิตฺนนาติ ปุจฺฉิตฺวา อิมาย นามาทิ
วุตฺเต น ภิกขเว อิทาเนว ปุพฺเพเปส อติโกชนปฺจฺเจน
มโตติ วตฺวา อตีตํ อหาริ ฯ

อตีเต พาราณสียํ พุรหฺมทตฺเต รชชํ การเนตฺเต
โพธิสตุโต หิมนฺตปฺปเทเส สุกโยนียํ นิพฺพตฺติตฺวา อนเกานํ
สูกสหสฺसानํ สมฺพุทฺธานุคเต หิมวณฺตปฺปเทเส วสนฺโต (๒) ราชา
อโหสิ ฯ ตสฺเสโก ปฺตฺโต อโหสิ ฯ ตสฺมี วยปฺตฺเต (๓) โพธิสตุโต
พุพฺพลจกฺขุ อโหสิ ฯ สุกานํ กิร สีฆเวโค อโหสิ ฯ เตน
เตสํ มหาลลกกาเล ปจฺมํ จกฺขุเมว พุพฺพลํ อโหสิ ฯ โส
มาตาปิตโร กุลาวเกยว กตฺวา โคจฺรํ อหาริตฺวา โปเสสิ ฯ
โส เอกทิวสํ โคจฺรภูมี คนฺตฺวา ปพฺพตฺมตฺถเก จิตฺ สมนุทํ
๑. ม. อติพหุ ฯ ๒. ม. วสนฺตานํ ฯ ๓. ม. พลปฺตฺเต ฯ

เล่มที่ 31 ตึกนิปาต สงกปฺปวคฺควณฺณา หน้า 34

โอบุโลเกนุโต เอกํ ทีปํ ปสฺสตี ๑ ตสฺมี ปน สุวณฺณวณฺณํ
มธุรสํ อมฺพวนํ อตฺถิ ๑ โส ปุณฺทิวเส โคจรเวลาย อุปฺปติตฺวา
ตสฺมี อมฺพเวน โอบุริตฺวา อมฺพรสํ ปิวิตฺวา อมฺพปุกํ
อาทาย คนฺตฺวา มาตาปิตฺตุนํ อทาสี ๑ โปชิสฺสตุโต ตํ
ขาทิตฺวา (๑) รสํ สณฺขานิตฺวา ตาต นนฺ อิมํ อสุกทีปเก
อมฺพปุกนฺตฺติ วตฺวา อาม ตาตตี วุตฺเต ตาต เอตํ ทีปํ
คจฺจนฺตา สุกา ทีฆมายุํ ปาเลนฺตา นาม นตฺถิ มา โข
ตฺวํ ปน ตํ ทีปํ อคมาสีติ อาห ๑ โส ตสฺส วณฺ
อคฺคเหตุวา อคมาสีเยว ๑ อถกทิวสํ พหุ อมฺพรสํ ปิวิตฺวา
มาตาปิตฺตุนํ [๒] อมฺพปุกํ อาทาย สมฺพุทฺทมตฺถเกน อากจฺจนฺโต
อติชฺชาตตาย (๑) กิลนฺตกาโย นินฺทาทาญฺญโต ๑ โส นินฺทาทายนฺโตปิ
อากจฺจนฺเตว ๑ ตฺตฺนฺเจน ปนสฺส คหิตํ อมฺพปุกํ ปติ ๑ โส (๔)
อนุกฺกเมน อากมนวีถิ ชหิตฺวา อุทเกเยว ปติ ๑ โส
อุทกปิฏฺเฐเนวากจฺจนฺโต อุทเก โอบิสิทตี ๑ อถ นํ เอโก
มจฺจฺโณ คเหตุวา ขาทิ ๑ โปชิสฺสตุโต ตสฺมี อากมนเวลาย
อนากจฺจนฺเตเยว สมฺพุทฺเท ปติตฺวา มโต มณฺเณติ (๕) อณฺณาสี ๑
อถสฺส มาตาปิตโรปิ อาหารํ อถภมานา สฺสฺสตีตฺวา มรฺีสู ๑
๑. ม ขาทนฺโต ๑ ๒. เอตฺถนฺตเร อตฺถายาติ ทิสฺสตี ๑
๓. ม. อติชฺชาตตาย ๑ ๔. ม. โส อนุกฺกเมน อากมนวีถิ ชหิตฺวา
โอบิสิทฺนโต อุทกปิฏฺเฐเนว อากจฺจนฺโต อุทเก ปติ ๑
๕. ม. มโต ภวิสฺสตีติ ๑

สตฺถา อตีตฺ อหริตฺวา อภิสมฺพุทฺโธ หุตฺวา อีมา

คาถา อภาสี

[๓๖๔] ยาว โส มตฺตมณฺเณสาตี โภชนสฺมี วิหงฺกโม

ตาว อทฺธานมาปาที มาตฺรณฺจ อโปสยิ

[๓๖๕] ยโต จ โข โส (๑) พหุตรฺ โภชนํ อชฺฌวาทริ

ตโต ตตฺถเว สํสีตี อมตฺตณฺเณ จ โส อหุ

[๓๖๖] ตสฺมา มตฺตณฺเณตา สาธฺว โภชนสฺมี อภิทฺฐิตา (๒)

อมตฺตณฺเณ หิ สีนฺนฺติ มตฺตณฺเณ ว น (๓) สีนฺเรตี ฯ

ตตฺถ ยาว โสตี ยาว โส วิหงฺกโม โภชน-

มตฺตมณฺเณสาตี ฯ ตาว อทฺธานมาปาทีตี ตตฺถกํ กาลํ ชีวิตฺทฺธานํ

อาปาที อาয়ฺ วินฺทิ ฯ มาตฺรณฺจาตี เทสนาสีสมตฺตเมตฺ ฯ

มาตาปิตโร จ อโปสยิตี อตุโธ ฯ ยโต จ โขตี ยสฺมี

จ โข กาลे ฯ โภชนํ อชฺฌวาทริตี อมฺพรสํ อชฺโณหริ ฯ

ตโตตี ตสฺมี กาลे ฯ ตตฺถเว สํสีตีตี ตสฺมี สมฺพุทฺเทยเว

โอสีตี นิมนฺมุชฺชิ มจฺจฺวโภชนตฺตํ อาปชฺชิ ฯ ตสฺมา มตฺตณฺเณตา

สาธฺวตี ยสฺมา โภชนเน อมตฺตณฺเณ สุโก สมฺพุทฺเท โอสีตีตฺวา

มโต ตสฺมา โภชนสฺมี อภิทฺฐิตาสงฺขาตา มตฺตณฺเณตา

สาธฺว ปฺมาณชานนํ สุนฺทรนฺติ อตุโธ ฯ อถวา ฯ ปฏฺฐิสงฺขา

โยนิโส อหารํ อหารเรตี เนว ทวาย น มทาย ฯเป ฯ

๑. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ ๒. ม. อภิทฺฐิตา ฯ ๓. ม. จ ฯ

เล่มที่ 31 ตกนปต สกปปลวคควณณน หน้ 36

ผสวหโร จต

อลล สุกข จ ญชนโต น พพห สหโต สีย
 โอนทโร มิตาหโร สโต ภิกขุ ปรพพเช
 จตตารอ ปลจ อาโลเป อฏตว อุกก ปเว
 อล ผสวหาราย ปหิตตตสส ภิกขุโน (๑)
 มนุชสส สทา สติมโต
 มตต ชานโต ลททโกชนสส (๒)
 ตนุกสส ภวนติ เวทนา
 สณิกิ ชีรติ อายุ ปลยนติ (๓)

เอว วนณิตา มตตตตตตตป สฐ ๑

กนตารอ ปลตตมสว อกขสสพภชน ยถ
 เอว อหริ อหริ ยปนตถาย อมจจติตติ (๔)

เอว วนณิตา อคทฐิตตป สฐ ๑ ปลลย ปน อคทฐิตต
 ลลจติ ๑ ตโต อย อฏกถปปโจ สุนทรตโร ๑ อมตตตต
 หิ สทตติ โภชน ปมณ อชานนต หิ รสตตทวเสน
 ปปกมม กตว จตส อปายส สทตติ ๑ มตตตตตว น
 สทเรติ ย ปน โภชน ปมณ ชานนติ เต ทฏฐมเมป
 สมปรายเป น สทตติ ๑

- # ๑. ขุ. เถร ๑๖/๓๕๖/๔๐๑ ๑ ๒. ม. ลททโกชน ๑
- # ๓. ส. ส. ๑๕/๓๖๕/๑๑๕ ๑ ๔. วิสฐมคค. ๑/๕๖ ๑
- # ม. ยปนตถมมจจติตติ ๑

ชาติภุจกถา ๔ ตัก-ปญจกนิปาตวณณา - หน้าที่ 37
เล่มที่ 31 ชรูปานชาตัก หน้า 37

สตถา อิมิ ชมมเทสนิ อหริตฺวา สจฺจานิ ปกาเสตฺวา
ชาตักิ สโมชานะสิ ฯ สจฺจปริโยसानะ พหุ โสตาปนฺนาปี
สกทาคามิโนปี อนาคามิโนปี อรหฺนฺโตปี อหฺลฺสุ ฯ ตทา (๑)
โกชเน อมตฺตณฺณู ภิกฺขุ สฺกราชปฺตฺโต อโหสิ (๑) ฯ สฺกราชา
ปน อหเมวาทิ ฯ

สุกชาตักิ ปญจมํ

ชรูปานชาตักิ

ชรูปานํ ชณมานาติ อิทํ สตฺถา เชตวเน วิหรนฺโต
สาวตฺถิวาสิโน วาณิเช อารพฺภ กเถสิ ฯ
เต กิร สาวตฺถิยํ ภาณํ กเหตฺวา สกฺขานิ ปฺุเรตฺวา
โวหารตฺถาย คมนกาเล ตถาคตํ นิมนฺเตตฺวา (๒) มหาทานํ ทตฺวา (๒)
สรณานิ คเหตฺวา สีเลสุ ปตฺติภฺจาย สตฺถารํ วนฺทิตฺวา มยํ
ภนฺเต โวหารตฺถาย ทิฆมคฺคํ คมิสฺสาม ภาณํ วิสขฺเชตฺวา
สิทฺธิยาตฺตรา (๓) โสตฺถินา ปจฺจาคนฺตฺวา ปฺุณฺ คฺมุเห วนฺทิสฺสามาติ
วตฺวา มคฺคํ ปฏฺิพฺชฺชีสุ ฯ เต กนฺตารมคฺเคสุ ปฺุราณํ อฺุทปานํ
ทิสฺวา อิมสฺมี อฺุทปาเน ปานียํ นตฺถิ มยญฺจ ปิปาสิตา
ขณฺิสฺสาม นนฺติ ขณฺนตา ปฏฺิปาภฺิยา พหุ อยสฺ (๔) โลหํ
๑. ม. ตทา สฺกราชปฺตฺโต โภชเน อมตฺตณฺณู ภิกฺขุ อโหสิ ฯ
๒. ม. อิมะ ปาจา นตฺถิ ฯ ๓. ม. สิทฺธิปฺปตฺตา ฯ ๔. ม. อยํ ฯ

เล่มที่ 31 ชรูปานชาติกั หน้า 39

ลทุธิ์ เอตฺตเคน สนฺตฺฐจา โหถ มา จ อติภุขณฺติตฺธาติ ฯ
 เตน เต วาริยมานาปี ขณฺิสฺสเยว ฯ โส จ อุทปาโน
 นาคปริคฺคหิโต ฯ อถสฺส เหฏฺฐา วสนกนาคราชา อตฺตโน
 วิมานเ ภิชฺชนฺเต เลทฺทฺทฺส จ ปฺสูสฺส จ โอบตฺตมานเสฺส กุทฺโธ
 หุตฺวา โโพธิสฺตฺตํ จเปตฺวา อนวเสเส สพฺเพปี นาสิกฺวาเตน
 ปหริตฺวา ชีวิตกฺขยํ ปาเปตฺวา นาคภวนา นิภุมม สกฺฎานิ
 โยชาเปตฺวา สตฺตรตนาณํ (๑) ปฺุเรตฺวา โโพธิสฺตฺตํ สุขยานเก
 นิสีทาเปตฺวา นาคมาณวเกหิ สกฺฎานิ ปาชาเปนฺโต (๒)
 โโพธิสฺตฺตํ พาราณสี เนตฺวา ฆริ ปเวเสตฺวา ฐนํ ปฏฺิสสามेतฺวา
 อตฺตโน นาคภวนเมว กโต ฯ โโพธิสฺตฺโต ตํ ฐนํ
 วิสฺชเชตฺวา สกฺลชมฺพุทฺธิปี อุนฺนงฺคถิ กตฺวา ทานํ ทตฺวา
 สิลิ สฺมาทียิตฺวา อุโปสถกมฺมํ กตฺวา ชีวิตปริโยसानเ
 สกฺคปทํ (๓) ปฺุเรสิ ฯ

สตฺถา อิมิ ชมฺมเทสนํ อหริตฺวา อภิสมฺพุทฺโธ หุตฺวา
 อีมา คธา อโวจ

[๓๖๗] ชรูปนํ ขณฺมานา วาณิชา อุทกคฺฤกกา
 อชฺฉคฺคํสฺส อโยโลหิ(๔) ติปฺุสฺสิจฺจ มาณโย (๕)
 รชฺภุํ ชาตฺรฺรูปญจ มุคฺตา เวพุริยา พุ

- # ๑. ม. สพุพรตนาณํ ฯ ๒. ม. นาคมาณวเกหิ สพุธิ สกฏานิ
- # โยชาเปนฺโต ฯ ๓. ม. สกคปฺุริ ฯ ๔. ม. อชฉคคฺมํ อยลํ โลหํ ฯ
- # ๕. ม. วาณิชา ฯ

เล่มที่ 31 ดิกนิปาเต สงกปฺปวคฺควณณา หน้า 40

[๓๖๘] เต จ เตน อสนฺตุจฺจา ภฺยโย ภฺยโย ขณฺสีสุ เต
ตตฺถปาสิวิโส โฆโร(๒) เตชสี เตชสา หนฺ

[๓๖๙] ตสฺมา ขณฺ นาทิกฺขณฺ อตฺติกาตมฺหิ ปาปกํ
ขณฺเนน (๓)ธฺนํ ทพฺฐํ อตฺติกาเตน นาสิตนฺติ ฯ

ตตฺถ อยฺนฺติ กภาพโลหํ ฯ โลहनฺติ ตมฺพโลหํ ฯ มุตฺตาติ
มุตฺตาทโย (๔) ฯ เต จ เตน อสนฺตุจฺจาทิ เต จ วาณฺชิชา
เตน ธเนน อสนฺตุจฺจา ฯ เต ตตฺถาติ เต วาณฺชิเช ตสฺมี
อุทกปาเน ฯ เตชสีติ วิสเตเชน สมฺนฺนาคโต ฯ เตชสา หนฺตี
วิสเตเชน ฆาเตสิ ฯ อตฺติกาเตน นาสิตนฺติ อตฺติกาขณฺเนน ตถจ
ธฺนํ ชีวิทถฺจ นาสิตํ ฯ

สตฺถา อิมํ ชมฺมเทสนํ อahrtฺวา ชาตกํ สโมชานสิ
ตทา นาคราชา สาริปฺพุโต อโหสิ สตฺถวาทเชฏฺฐโก ปน
อหเมวาทิ ฯ

ชรูทปानชาตกํ ° นฏฺจํ

๑. ม. อชาณฺสิสุ ฯ ๒. ม. เต ตตฺถาสิวิโส โฆโร ฯ

๓. ม. ขาเตน ฯ ๔. ม. มุตฺตาทโย ฯ

เล่มที่ 31 ความฉินุทชาติกั หน้า 41

นาย ฆรรณั กุสโลติ อิทั สตุถา เขตวเน วิหรนุโต
ปลุกาปลัสนั อารพุก กเถสิ ฯ

ธมมสภายั หิ ภิกขุ ทสพลสสุ ปลุกั ปลัสนุตตา
นีสึทิสู อาวุโส ตถาคโต มหาปลุกัโล ปลุกัปลุกัโล หาสปลุกัโล
ชวณปลุกัโล ตักขปลุกัโล นีพเพธิกปลุกัโล สเทวกั โลกั
ปลุกัลาย อติภุกมตีตี ฯ สตุถา อากนุตวา กาย นุตถ
ภิกขเว เอตริหิ กถาย สนนีสินุนาติ ปุจฉิตวา อิมาย
นามาติ วุตเต น ภิกขเว อิทาเนว ปุพเพปี ตถาคโต
ปลุกัวเววาติ วุตวา อตีตัง อารี ฯ

อตีเต พาราณสิยั ชนสนุโร นาม ราชา รชชั
การสิ ฯ โพธิสตุโต ตสสุ อกคัมเหสิยา กุจฉิมุหิ นีพพุตติ ฯ
ตสสุ มุขั สุปริมชชิตัง กายจนาทาสถลั วีย ปริสุทฐั อโหสิ
อติโสภกคปุตตัง ฯ เตนสสุ นามคคหณทิวเส อาทาสมุขกุมาริตี
นามั อังสุ ฯ ตัง สตุตวสสุพุกนุตเรเยว ปีตา ตโย เวเท
สพพญจ โลเก กตตพพิ สิกขาเปตวา ตสสุ สตุตวสสุสิกกาเล
กาลมกาสิ ฯ อมจจา มหนุตเตน ปริวารเนน รญุโล สริริกัจจ
กตวา มตททานัน ทตวา สตุตเม ทิวเส ราชงกณเ
สนนีปติตวา กุมาริ อติทหโร น สกกา รชเช อภิสัญจิจุ
วิมัสิตวา นั อภิสัญจิสสามาติ ฯ เต เอกทิวสั นครั

เล่มที่ 31 ตึกนิปาเต สงกปุปวคควณณา หน้า 42

อลงการาเปตฺวา วินิจฺฉยญฺจานํ สขฺเชตฺวา ปลฺลงกํ ปญฺญา-
ปตฺวา กุมารสฺส สนฺตํกํ คนฺตฺวา วินิจฺฉยญฺจานํ เทว
คนฺตุํ ฏญฺฐิตฺติ อหํสุ ฯ กุมารโ สาทฺฐติ มหนฺเตน
ปริวารเณ คนฺตฺวา ปลฺลงเก นิสฺสีทิ ฯ ตสฺส นิสฺสินฺนกาเล เต
อมจฺจา เอกํ ทฺวีหิ ปาเทหิ วิจฺรณมกุกฺกํ วตฺตฺววิชฺชาจริยเวสํ
คหาเปตฺวา วินิจฺฉยญฺจานํ เนตฺวา เทว อัยํ ปุริโส ปิตุ
มหาราชสฺส กाले วตฺตฺววิชฺชาจริโย ปคฺคณฺวิชฺชาย อนฺโตฏฺฐมฺมฺยิ
สत्ตฺตฺรตนญฺจानเณ คฺคณฺโทสํ ปสฺสตี เอเตเนว คหิตํ ราชกฺุลานํ
คหญฺจานํ โหติ อิมํ เทโว สงฺกณฺหิตฺวา จานนฺตเร จเปตฺตฺติ
อหํสุ ฯ กุมารโ ตํ เหญฺจ จ อฺุปริ จ โอลเกตฺวา นายํ
มนุสฺสโ ส มกุกฺโก เอโสติ ฌตฺวา มกุกฺกา นาม กตํ
วิทฺธเสตฺตุ ชานนฺติ อกตํ ปน กาคฺตุ วา วิจาเรตฺตุ วา น
ชานนฺตฺติจิ จินฺเตตฺวา อมจฺจานํ ปจฺมํ คาถมาห

[๓๗๐] นายํ ฆรานํ กุสโล โลโล อัยํ วลิมฺุโข
กตํ กตํ โข ปญฺเสยฺย(๑) เอวํธมฺมมิตํ กุลนฺติ ฯ

ตตฺถ นายํ ฆรานํ กุสโลติ อัยํ สत्ตฺโต น ฆรานํ
กุสโล ฆรานํ วิจาเรตฺตุ วา การเรตฺตุ(๒) วา เณโก น โหติ ฯ
โลโลติ โลลชาติโก ฯ วลิมฺุโขติ วลियो มุเข อสฺสาติ วลิมฺุโข ฯ
เอวํธมฺมมิตํ กุลนฺติ อิทํ มกุกฺกุกฺลํ นาม กตํ พุเสตฺพุพฺ
๑. ม. พุเสยฺย ฯ ๒. ม. กาคฺตุ ฯ

วินาสตพพุนติ เอวัสภาวี่ ๑

อมจจา เอวี่ ภวิสติ เทวาติ ตั อปนตวา
เอกาหทวิหจยเนน ปุน ตเมว อลงกริตวา วินิจนยภูจัน
อานตวา อัย เทว ปิตุ มหาราชสส กาลे วินิจนยามจโจ
วินิจนยสตุตมสส สุปปวตตติ (๑) อิมั สงกณหิตวา วินิจนยกมม
วิจารตุ วฏฐิติติ อาหิส ๑ กุมาริ ตั โอลเเกตวา จิตตวโต
สมปนนมนุสสส (๒) โลมั นาม เอวรूपิ น โหติ อยมปิ
นิจิตโก วานโร วินิจนยกมม กาทุน สกขิสสตีติ ฃตวา
ทุติยั คากมาห

[๓๗๑] นยิทั จิตตวโต โลมั นายั อสสาสิโก มิโค
สตุถั (๓) เม ชนสนุเชน นายั กิณจิ วิชานตีติ ๑

ตตุถ นยิทั จิตตวโต โลมุนติ ยั อิทั เอตสส สรีเร
พรุส โลมั อิทั วิจารณปญญา ย สมปยุตตจิตตวโต น โหติ
ปากตักจิตเตน ปน อจิตตโก นาม ตีรจจันคโต นตติ ๑
นายั อสสาสิโกติ อัย อวสสโย วา หุตวา อนุสาสนี วา
ทตวา อณณั อสสาเสตุ อสมตถตาย น อสสาสิโก ๑ มิโคติ
มกุกโฏ ๑ สตุถั เม ชนสนุเชนาติ มยหั ปิตรา ชนสนุเชน
เอต สตุถั กถิตั มกุกโฏ นาม การณาการณั น
ชานาตีติ เอวี่ อนุสาสนี ทินุนาติ ทีเปติ ๑ นายั กิณจิ
๑. ม. สุปปวตตติ ๑ ๒. ม. มนุสสส ๑ ๓. ม. สิกุจึ ๑

เล่มที่ 31 ติกนิปาต สงกปุปวคฺควณณา หน้า 44

วิชานตีติ ตสฺมา อัย วานโร นาม น กิญฺจิ ชานาตีติ
นิฏฺฐเมตฺถ คนฺตพฺพิ ฯ ปาลิยฺ ปน นายิ กิญฺจิ น ทฺสเยติ
ลิจิตฺ ฯ ตํ อฏฺฐกถายิ นตฺถิ ฯ

อมจฺจา อิมมปิ กถิ สฺตฺวา เอวํ ภวิสฺสตี เทวตี ตํ
อปเนตฺวา ปฺนปิ เอกทิวสํ ตเมว อลงฺกริตฺวา วินิจฺจนฺทฺธานิ
อาเนตฺวา อัย เทว ปฺริโส ปิตฺ มหาราชสฺส กาลे
มาตฺส
อิมํ สงฺกณฺหิตฺ วฏฺฐตีติ อาหํสฺ ฯ ปฺน กุมาริ ตํ โอลเถตฺวา
มกฺกฏฺฐา นาม จลจิตฺตา เอวรूपิ กมฺมํ กาคฺคฺ น สมตฺถาติ
จินฺเตตฺวา ตติยํ กถมาห

[๓๗๒] น มาตริ ปิตริ วา ภาตริ ภคินี สกํ
ภเรยฺย ตาทีโส โปโส สิกฺขิํ ทสฺเรณ เมติ ฯ

ตตฺถ ภาตริ ภคินี สกนฺตี อตฺตโน ภาตริ วา ภคินี
วา ฯ ปาลยฺ ปน สขนฺตี ลิจิตฺ ฯ ตํ ปน อฏฺฐกถายิ
สกนฺตี วุตฺเต สกภาตริกภคินีโย ลพฺพนฺตี สขนฺตี วุตฺเต
สหาโย ลพฺภตีติ วิจาริตเมว ฯ ภเรยฺยตี โปเสยฺย ฯ ตาทีโส
โปโสติ ยาทีโสเอส ทิสฺสตี ตาทีโส มกฺกฏฺฐชาติโก สตฺโต
น ภเรยฺย ฯ สิกฺขิํ ทสฺเรณ เมติ เอวํ เม ปิตฺรา อนุสิกฺขิํ
ปีตา ทิสฺส จตฺถิ สงฺกหวตฺถุหิ ชนสงฺกหณฺโต ชนสนฺโรติ

๑. ม. คาคิ ฯ ๒. ม. มาตาปีตฺตฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
๑. ม. สนทหนโต ฯ

ชาติภูกฤกถา ๔ ตัก-ปญจกนิปาตวณฺณา - หน้าที่ 45
เล่มที่ 31 ความฉินุทชาตัก หน้า 45

วูจติ ทสหิ รเถหิ กตฺตพฺพิ อตฺตโน เอเกเนว รเถน
กรณโต ทสรโตติ ตสฺส สนฺติกา เอวรูปสฺส โอวาทสฺส
สฺตตฺตาเอวมาห ฯ

อมจฺวา เอวํ ภวิสฺสติ เทวติ มกฺกภูํ อปเนตฺวา
ปณฺทิตฺโต กุมารโ อสฺสทิสฺสติ รชฺชํ การเตนฺตติ โปชิตฺตํ
รชฺเช อภิสฺสิญฺจิตฺวา อาทาสมฺบรณฺโณ อาณัติ นกร
เถริญฺจาราเปตฺตํ ๑ ตโต ปญฺจาย โปชิตฺตโต ชมฺเมน สเมน
รชฺชํ การเต ๑ ปณฺทิตฺตาโวปีสฺส สกฺลชมฺพฺพิปี ปตฺถริตฺวา
คโต ๑ ปณฺทิตฺตาวั ทิปนตฺถิ ปนสฺส อิมานิ จุทฺทส วตฺถุนิ
อาภตานิ

โคโณ ปฺตฺโต หโย เจว	นพกาโร ความโกชโก
กณฺิกา ตฺรณฺนิ สปฺโป	มิโค ติตฺติรเทวตา
นาโค ตปฺสฺสิโน เจว	อโธ พุราหุมนฺมาณวาทิ ๑

ตฺตฺรายํ อนุปฺพุพิกถา ๑

โปชิตฺตเต ตสฺมี รชฺเช อภิสฺสิญฺจิตฺเต เอโก ชนสนฺบรณฺโณ
ปาทมูลิโก นามเน ความฉินุโท นาม เอวํ จินฺเตสิ อิทํ
รชฺชํ นาม สมานวเยหิ สทฺธิ โสภติ อหฺยจ มหฺลลโก
ทหฺริ กุมารํ อุปฺภูจาทฺตุ อยฺตฺโต ภวิสฺสามี ชนปเท กสิกมฺมํ
กตฺวา ชีวิสฺสามีติ ๑ โส นกรโต ตโยชนมตฺตํ จานํ คนฺตฺวา

๑. ม กตฺตพฺพากตฺตพฺพิ ๑ ๒. ม. พุราหุมนฺมาณวาทิ ๑

๓. ม. อุปฺภูจาทฺตุ น สกฺขิสฺสติ ๑

เล่มที่ 31 ตึกนิปาเต สงกปุปวคฺควณณา หน้า 46

เอกสฺมี คามเก วาสึ กปฺเปติ ฯ กสิกมฺมตฺถาย ปนสฺส
โคโณปิ นตฺถิ ฯ โส เทเว วสุสฺสเน (๑) เอกํ สหายกํ เทว
โคณเ ยาจิตฺวา สพฺพทิวสึ กสิตฺวา ตินฺนํ ขาทาเปตฺวา
โคณเ สามิกสฺส นียฺยาเทตฺถุ เกหํ อคฺมาสิ ฯ โส ตสฺมี
ขณเ ภริยาย สทฺธิ์ เคมฺมชฺเณ นิสึทิตฺวา ภตฺตํ ภูณฺชติ ฯ
โคณปิ ปริจฺเจยน เกหํ ปวิสึสุ ฯ เตสุ ปวิสฺสเนตฺส สามิก
ถาลํ (๒) อุกฺขิปี ฯ ภริยา ถาลํ อปฺเนสิ ฯ คามณฺจฺนุโท ภตฺเตน
มํ นิมนฺเตยฺยฺนฺติ โอลเณนฺโต โคณเ อนียฺยาเทตฺวา ว
นิวตฺติ ฯ โจรา รตฺตี วรฺหํ ฆินฺนิตฺวา (๓) เตยฺเว โคณเ หริสุ ฯ
โคณสามิก ปาโตว วรฺหํ ปวิญฺโจ เต โคณเ อทิสฺวา
โจเรหิ คหิตฺถาวฺ ชานนฺโตปิ คามณฺจฺนุทสฺส ทิวํ กริสฺสามิติ
นํ อุปสงฺกมิตฺวา โภ โคณเ เม เทหิติ อาท ฯ นนฺ โคณา
เกหํ ปวิญฺจติ ฯ กิ ปน เต มยฺหํ นียฺยาทิตาติ ฯ น
นียฺยาทิตาติ ฯ เตนหิ อยฺม เต ราชทฺโต เอหิติ อาท ฯ
เตสุ หิ ชนปฺเทสุ ยํ กิณฺจิ สกฺขรํ วา กปาลชณฺฑํ วา
อุกฺขิปีตฺวา อยฺม เต ราชทฺโต เอหิติ วุตฺเต โย น คจฺจติ
ตสฺส ราชอาณํ กโรติ ตสฺมา โส ราชทฺโตติ สุตฺวา ว
นิกฺขมิ ฯ โส เตน สทฺธิ์ ราชกฺลํ คจฺจนฺโต เอกํ
สหายกสฺส วสนคามํ ปตฺวา โภ อติจฺฉาโตสฺมิ ยาว คามํ
๑. ม. วุญฺเจ ฯ ๒. ม. ถาลกํ ฯ เอมฺมปฺริปี ฯ
๓. ม. ฆินฺนิตฺวา ฯ

ปวิสิตุวา อาหารกัจจ กตุวา อากจนามิ ดาว อิเชว โหหิติ
วตุวา สหายกสุส เคนิ อคมาสิฯ สหาโย ปนสุส เคน
นตุติฯ สหายิกา ทิสฺวา สามิ ปกุกาหาโร นตุติ มุหุตตุ
อริวาเสหิ อิทาเนว ปจิตฺวา ทสฺสามิติ นิสฺเสณิยา เวเคน
ตณฺฑลโกฏฺจ อภิรุหนฺตี ภูมิมิ ปติฯ คังฉณณเววสุสา
สตุตมาสิโก คพฺโก ปติโตฯ ตสมิ ขณฺเ ตสุสา สามิโก
อากนตุวา ตํ ทิสฺวา ตฺวํ เม ภริยํ ปหริตุวา คพฺกํ
ปาเตสิ อัย เต ราชทูโต เอหิติ ตํ คเหตุวา นิกฺขมิฯ
ตโต ปฏฺจาย เทว ชนา ความฉินนุท มชฺเช กตุวา
กจฺจนฺติฯ อถกสมิ ความทวารเอ เอโก อสุสโคปโก อสุส
นิวตเตตุ น สกโกติฯ อสุโสปี เตสฺ สนฺติเก กจฺจติฯ
อสุสโคปโก ความฉิ ทิสฺวา มาตุล ความฉินนุท เอตํ ดาว
อสุสํ เกนจิทเวว ปหริตุวา นิวตเตหิติ อาหฯ โส เอกํ
ปาสาณํ คเหตุวา จิปีฯ ปาสาณอ อสุสสุส ปาทำ ปหริตุวา
เอรณฺฑททณฺฑกํ วิย ภินฺนิติฯ อถ นํ อสุสโคปโก ตยา
เม อสุสสุส ปาโท ภินฺโน อัย เต ราชทูโตติ วตุวา
คณฺหิติฯ โสปี ตีหิ ชเนหิ นินฺยมาโน จินฺเตสิ อิมํ
รณฺโณ ทสฺเสสฺสนฺติ อหํ โคณฺมุสมฺปิ ทาตุ น สกโกมิ
ปเคว คพฺกปาตณฺฑนํ อสุสมฺลํ ปน กุโต ลภิสฺสามิ
มตํ เม เสยฺโยติฯ โส กจฺจนฺโต อนฺตรามคฺเค อฏฺวิย

เล่มที่ 31 ตึกนิปาต สงกปฺปวคฺควณณา หน้า 48

มคฺคสมิเปยเว เอกํ เอกโตปฺปาตํ ปพฺพตํ อทฺทส ๑ ตสฺส
ฉายาย เทว ปิตาปฺตฺตา นพการา [๑] กิลณฺชํ วินฺนติ (๒) ๑
คามณฺจินฺโท โภ สรฺริทิจฺจํ กาคฺคาโมมฺหิ โถกํ อิว
โหล ยาว อาคจฺฉามิตฺติ วตฺวา ตํ ปพฺพตํ อภิรฺหิตฺวา
ปฺปาตปฺสฺเสน (๓) ปตฺมาโน ปิตฺนพการสฺส ปิฏฺฐิยํ ปติ ๑
นพกาโร เอกปฺปหารเนว ชีวิทกฺขยํ ปาปฺปณิ ๑ คามณฺจินฺโท
อฺภูจาย ปายาสี ๑ นพการปฺตฺโต ตฺวํ เม ปิตฺตฺมาตโก โจโร
อัย เต ราชทฺโตติ วตฺวา ตํ หตฺเถ กเหตุวา คุมฺพโต
นิกฺขมิตฺวา ก็ เอตฺนติ วุตฺเต ปิตฺตฺมาตโก โจโร เมติ
อาห ๑ ตโต ปฏฺจาย คามณฺจินฺทํ มชฺเฌ กตฺวา จตฺตาโร
ชนา ปริวารตฺวา นยฺสิ ๑

ธธาปรสฺมี คามทฺวาเร เอโก คามโกชโก คามณฺจินฺทํ
ทิสฺวา มาตฺล คามณฺจินฺท กหํ คจฺฉสฺสีติ วตฺวา ราชานํ
ปฺสฺสิตฺตฺนติ วุตฺเต อทฺธา ตฺวํ ราชานํ ปฺสฺสิตฺตฺสฺสี อหํ
รณฺโฆ สาสนํ ทาคฺคาโม หริสฺสสฺสีติ อาห ๑ อาม
หริสฺสามิตฺติ อาห ๑ ปฺพเพ (๔) อหํ ปกตฺติยา อภิรฺหิโป ธนฺวา
ยสฺสมฺปนฺโน อโรโค อิทานิ ปนฺมฺหิ ทฺกคฺโต เจว
ปณฺทฺโรโค จ ชาโต ตตฺถ ก็ การณฺนติ ราชานํ ปุจฺฉ
๑. ม. เอตฺถนฺตเร เอกโตติ ทิสฺสติ ๑ ๒. ม. จินฺนติ ๑
๓. ม. ปฺปาตปฺสฺเส ๑ ๔. ม. อัย ปาโร นตฺถิ ๑

ราชา กิร ปณฺหิโต โส เต กเถสฺสตี ตสฺส สาสนํ ปน
มยฺหํ กเถยยาสิตี อหํ ๑ โส สาฐฺตี สมฺปญฺจิจฺฉิ ๑ อถ
นํ ปุโรโต อณฺุตรสฺมี ความทฺวาเร เอกา คณฺิกา ทิสฺวา
มาตุล ความฉินุท กหํ ยาสิตี วตฺวา ราชนํ ปสฺสตีตฺนฺตี
วฺตุเต ราชา กิร ปณฺหิโต มม สาสนํ หราหิตี วตฺวา
เอวมาห อหํ ปุพฺเพ พหุํ ภตี ลภามิ อิทานิ ปน
ตมฺพุลมตฺตมฺปิ น ลภามิ โภจิ เม สนฺตีกํ อากโต นาม
นตฺถิ ตตฺถ กิ การณฺฺตี ราชนํ ปุจฺฉิตฺวา ปจฺจาคนฺฺตฺวา
มยฺหํ กเถยยาสิตี ๑ อถ นํ ปุโรโต อณฺุตรสฺมี ความทฺวาเร
एका ตรุณฺตีทฺตี ทิสฺวา ตเถว ปุจฺฉิตฺวา อหํ เนว สามิกสฺส
เคเห วสิตฺถุํ สกฺโกมิ น กุลเคเห ตตฺถ กิ การณฺฺตี ราชนํ
ปุจฺฉิตฺวา[๑] มยฺหํ กเถยยาสิตี อหํ ๑ อถ นํ ตโต
อปรภาเค มหามคฺคสฺมีเป เอกสฺมี วมฺมิเก วสนฺโต สปฺโป
ทิสฺวา ความฉินุท กหํ ยาสิตี ปุจฺฉิตฺวา ราชนํ
ปสฺสตีตฺนฺตี วฺตุเต ราชา กิร ปณฺหิโต สาสนํ เม หราหิตี
วตฺวา อหํ โคจฺราย(๒) คมนกาเล ฉาตฺชฺมตฺโต มิลาตสฺรีโร
วมฺมิโกโต นิภฺขมฺนฺโต สฺรีเรน พิลิ ปุเรตฺวา สฺรีริ กทฺตมฺนฺโต
กิจฺเณ นิภฺขมามิ[๓] จริตฺวา อากโต ปน สฺหิโต ฉฺฉลสฺรีโร
๑. ม. เอตฺถนฺฺตเร ปจฺจาคนฺฺตฺวาตี ทิสฺสตี ๑ ๒. ม. โคจฺรตฺ-
ถาย ๑ ๓. ม. เอตฺถนฺฺตเร โคจฺรนฺฺตี ทิสฺสตี ๑

เล่มที่ 31 ตึกนิปาต สงกปวคควณณา หน้า 50

หุตวา ปวิสฺสูโต วิลปลฺสูตานิ อหฺสูตฺสูโต สหสว ปวิสฺสูตมิ
ตตฺถ กิ การณฺนติ ราชานํ ปุจฺฉิตฺสูวา มยฺหิ กถฺยฺยาสีตติ
อาห ๑ อถ นํ ปฺรูโต เอโก มิโค ทิสฺสูวา ตถฺว ปุจฺฉิตฺสูวา
อหิ อถฺยตฺถ จาเน ติณฺ ขาทิตฺสู น สกฺโกมิ เอกสฺมิณฺญเฆว
รูกฺขมฺภูเล สกฺโกมิ ตตฺถ กิ การณฺนติ ราชานํ ปุจฺฉฺยฺยาสีตติ
อาห ๑ อถ นํ ปฺรูโต (๒) อปรภาเค เอโก ติตฺตีโร ทิสฺสูวา [๒]
อหิ เอกสฺมิณฺญเฆว วมฺมิภฺภูจฺจาเน (๑) นิสฺสีทิตฺสูวา วสฺสูตฺสูโต มนาปํ
กตฺสูวา วสฺสีตฺสู สกฺโกมิ เสสฺสูจฺจาเนสฺสู นิสฺสินฺโน น สกฺโกมิ
ตตฺถ กิ การณฺนติ ราชานํ ปุจฺฉฺยฺยาสีตติ อาห ๑ อถ นํ
ปฺรูโต เอกา รูกฺขเทวตา ทิสฺสูวา คามณฺจฺจนฺท กหิ ยาสีตติ
ปุจฺฉิตฺสูวา รณฺโฆ สนฺติกนฺตติ วุตฺเต ราชา กิร ปณฺฑิตฺโต
อหิ ปุพฺเพ สกฺกการิ ปตฺสูโต อโหสี อิทานิ ปน
ปลฺลววมฺภูจฺฉิมตฺตมฺปิ น ลภามิ ตตฺถ กิ การณฺนติ ราชานํ
ปุจฺฉฺยฺยาสีตติ อาห ๑ ตโต อปรภาเค เอโก นาคราชา ตํ
ทิสฺสูวา ตถฺว ปุจฺฉิตฺสูวา ราชา กิร ปณฺฑิตฺโต ปุพฺเพ
อิมสฺมี สเร อุกกํ ปสฺนุนํ มณฺวิณฺณํ อิทานิ อาวลิ
ปณฺณกปริโยนฺทฺธิ (๔) ตตฺถ กิ การณฺนติ ราชานํ ปุจฺฉฺยฺยาสีตติ
อาห ๑ อถ นํ ปฺรูโต นครสฺส อาสนฺนฺญจฺจาเน เอกสฺมี
๑. ม ตโต ๑ ๒. ม. เอตฺถนฺตเร ตถฺว ปุจฺฉิตฺสูวาติ ทิสฺสูตติ ๑
๓. ม. วมฺมิภฺภาเท ๑ ๔. ม. ปณฺณกเสวาลปริโยนฺทฺธิ ๑

เล่มที่ 31 ความฉินุทชาตัก หน้า 51

อาราเม วสนุตตา ตาปสา ทิสฺวา ตเถว ปุจฺฉิตฺวา ราชา
กิริ ปรุจฺฉิตฺโต ปุพฺเพ อิมสฺมี อาราเม ผลาผลานิ มชฺฐรานิ
อเหตฺุ อิทานิ กสฺฏานิ น มชฺฐรานิ น รสฺยานิ ชาตานิ (๑)
ตตฺถ ก็ การณฺนุติ ราชานํ ปุจฺเจยฺยาสีติ อหํสุ ฯ ตโต
ปรุจฺฉิตฺโต ตํ (๒) นครทวารสมิเป เอกิสฺสา สาลาย พุราหุณฺณ-
มาณวกา ทิสฺวา โภ ความฉินุท กหํ กจฺฉิสฺสีติ วตฺวา
รณฺโณ สนฺติกนฺติ วุตฺเต เตนฺหิ โน สาสนํ คเหตุวา กจฺฉ
อมุหํ กหิ ปุพฺเพ คหิตคหิตกฺฏจฺฉานํ ปากฺกํ โหติ อิทานิ
ปน นิตฺททมฺเณ อุตฺกํ วยิ น สณฺจติ น ปรุจฺฉายติ
อนุชกาโร วยิ โหติ ตตฺถ ก็ การณฺนุติ ราชานํ
ปุจฺเจยฺยาสีติ อหํสุ ฯ ความฉินุโท อิมานิ ทส สาสนานิ
คเหตุวา รณฺโณ สนฺติกํ อคมาสิ ฯ ราชา วินิจฺฉยฺกฺฏจฺฉาน
นินฺโน โน อโหสิ ฯ

โคณฺสามิโก ความฉินุท คเหตุวา ราชานํ อุปฺสงฺกมิ ฯ
ราชา ความฉินุท ทิสฺวาว สลฺขานิตฺวา อัย อมุหํ ปิตุ
อุปฺกฺฏจฺฉาโก อมฺเห อุกฺขิปิตฺวา ปริหริ กหํ นฺโฆ เอตฺตํ กาลํ
วสฺสีติ จินฺเตตฺวา อมฺโภ ความฉินุท กหํ เอตฺตํ กาลํ
วสฺสี จิรา ปฺกฺฏจฺฉาย น ปรุจฺฉายสิ เณตฺเถน อาคโตสฺสีติ
อาห ฯ อาม เทว อมุหํ เทวสฺส สคฺคํ คมนกาลโต
๑. ม. อิทานิ นิโรชานิ กสฺฏานิ ชาตานิ ฯ ๒. ม. กนฺตฺวา ฯ

เล่มที่ 31 ตึกนิปาต สงกปฺปวคฺควณณา หน้า 52

ปฏฺฐาย ชนปฺทํ คนฺตฺวา กสิกมฺมํ กตฺวา ชีวามิ ตโต มํ
อัยฺ ปุริโส โคณอฏฺฐการณา ราชทุตฺตํ ทสฺเสตฺวา ตุมฺหากํ
สนฺตํ อากทฺตตีติ ฯ อนากทฺตฺยมาโน นาคจฺเจยฺยาสีติ (๑)
อากทฺตตีตาโวเยว เต (๒) โสภโน อิทานิ ตํ ทฏฺฐํ ลภามิ กหํ
โส ปุริโสติ ฯ อัยฺ เทวติ ฯ สจฺจํ กิร โภ อมฺหากํ จนฺทสฺส
ทุตฺตํ ทสฺเสตีติ ฯ สจฺจํ เทวติ ฯ กิการณาติ ฯ อัยฺ เม เทว
เทว โคณ น เทตีติ ฯ สจฺจํ กิร จนฺทาติ ฯ เตนฺหิ เทว
มยฺหมปฺปิ สฺสณาตติ สพฺพํ ปวฺตฺตี กเถสิ ฯ ตํ สฺตฺวา
ราชา โคณสามิกํ ปุจฺฉิ กิ โภ ตว เกหํ ปวิสฺนเต โคณ
อทฺทสาติ ฯ นาทฺทสฺสํ เทวติ ฯ กิ โภ มํ อาทาสมฺขราชา
นามาติ กเถนฺตานํ น สฺตปฺพุทฺธํ ตยา นีราสฺงโก (๓) กเถฮีติ ฯ
อทฺทสฺสํ เทวติ ฯ โภ คามณฺชิ โคณานํ อนิยฺยาทิตฺตฺตา
โคณา ตว กิ วา โหนฺติ อัยฺ ปน ปุริโส ทิสฺวาว น
ปฺสฺสามีติ สมฺปชานมฺสาวาทํ ภณฺชิ ตสฺมา ตฺวณฺเวยว กมฺมิโก
หฺตฺวา อิมสฺส ปุริสสฺส จ ปชาปติยา จสฺส อกฺขิณฺนิ
อุปฺปาฏฺฐตฺวา สยฺ โคณมฺมุเล จตุวีตติ กหาปณฺเณ เทฮีติ ฯ เอวํ
วฺตฺเต โคณสามิกํ พหิ กรีสุ ฯ โส อกฺขิสุ อุปฺปาฏฺฐิตฺส
หาปณฺเห (๔) กิ กริสฺสามีติ คามณฺชิ จนฺทสฺส ปาทมฺมุเลสุ (๕) ปติตฺวา
๑. ม. อิติสฺทฺโท นตฺถิ ฯ ๒. ม. อัยฺ ปาโง นตฺถิ ฯ ๓. ม. วิสฺสตุโถ ฯ
๔. ม. จตุวีตติ กหาปณฺเห ฯ ๕. ม. ปาทมฺมุเลสุ ฯ เอวฺมฺปฺริปี ฯ

สามิ จนุท โคณมุลา กหาปณา คยุเหว โหนตุ อิมะ จ
คณหาติ อณเณปี กหาปณเ ทตุวา ปลายิ ฯ

ตโต ทุตโย อหะ อัย เทว มม ปชาปตี ปหริตุวา
คพุกั ปาเสตี ฯ สจจัน จนุทาติ ฯ สุณาหิ มหาราชาติ
จनुโท สพพั วิตุถาเรตุวา กเถสิ ฯ อถ นั ราชะ กิ ปน
ตุวั เอตสส ปชาปตี ปหริตุวา คพุกั ปาเสตีติ ปุจจติ ฯ
น ปาเทมิ เทวาติ ฯ อมโภ สกขิสสสิ ตวั อิมินา
ปหริตุวา(๑) คพุกสส ปาติตภาวั ภาเวตุนติ ฯ น สกโกมิ
เทวาติ ฯ อิทานิ กิ กโรสีติ ฯ ปุตุตตัม เม ลทฐั
วณฺณตีติ ฯ เตนหิ อมโภ จนุท ตวั เอตสส ปชาปตี ตว
เถเห กริตุวา ยทา ปุตุตตัม วิชาตา โหติ ตทา นั เนตุวา
เอตสเสว เทหิติ ฯ โสปี ความฉินุทสส ปาทมุเสสุ ปติตุวา
มา เม สามิ เคนหิ กินฺทิติ กหาปณเ ทตุวา ปลายิ ฯ

อถ ตติโย วตุวา(๑) อิมินา เม เทว ปหริตุวา
อสสปาโท กินฺนติ อหะ ฯ สจจัน กิร จนุทาติ ฯ สุณาหิ
มหาราชาติ จनुโท ตัม ปุตุตตี วิตุถาเรน กเถสิ ฯ ตัม สุตฺวา
ราชา อสสโคปกั อหะ สจจัน กิร ตวั อสสั ปหริตุวา
นิวตเตหิติ กเถสีติ ฯ โส น กเถมิ เทวาติ ฯ โส ปุน
ปุจจติโต อาม กเถมีติ อหะ ฯ ราชะ จनुทัม อามนฺเตตุวา
๑. ม. อัย ปาโจ นตุติ ฯ ๒. ม. สวาเวตุ ฯ ๓. ม. อากนฺตุวา ฯ

เล่มที่ 31 ตึกนิปาต สงกปุปวคควณณนา หน้า 54

อมุโภ จนุท อัย กเถตุวาว น กเถมีติ มุสาวาทิ วทติ
ตุวั เอตสสุ ชิวัหิ ฉินุทิตุวา อสสุมุตติ อมุหาคิ สนุตติ(๑)
คเหตุวา สหสสุสิ เทหิติ อาห ๗ อสสุโคปโก อปเรปี กหาปณ
ทตุวา ปลาโย ๗

ตโต นพการปุตโต อัย เม เทว ปิตุฆาตโก โจโรติ
อาห ๗ สจจิ กิร จนุทาทิ ๗ สุนาหิ เทวาทิ จนุโท
ตมปิ การณิ วิตุธาเรตุวา กเถสิ ๗ ราชา นพการ
อามนุเตตุวา อิทานิ กิ กโรสิติ ปุจุนิ ๗ เทว ปิตริ เม
ลทุรุ วุณฺณสิติ ๗ อมุโภ จนุท อิมสสุ กิร ปิตริ ลทุรุ
วุณฺณสิติ มตติ ปน น สกกา ปุน อาเนตุ ตวั อิมสสุ
มาตริ อาเนตุวา ตว เกเห กตุวา เอตสสุ ปิตา โหหิติ ๗
นพการปุตโต มา เม สามิ มตสสุ ปิตุ เกหิ กิณุทิติ
คามณิजनุทสสุ กหาปณ ทตุวา ปลาโย ๗

คามณิजनุโท อชเชว(๒) ชัย ปตุวา ตุณฺณจิตโต ราชานิ
อาห อตติ เทว ตุมุหาคิ เกหิจิ สาสนุ ปหิตุ ตัโว
กเถมีติ ๗ กเถหิ จนุทาทิ ๗ จนุโท พุราหุณฺณมาณวกัน
สาสนุ อาหิ กตุวา ปุณฺณโลมกเมน เอเกกั กเถสิ ๗ ราชา
ปุณฺณปาณฺญา วิสซุเชสิ ๗ กถิ ๗ ปจมิ ตาว สาสนุ สุตตุวา
ปุพเพ เตสิ วสนุณฺณาเน เวลั ชานิตุวา วสฺสนกุกุกุ
๑. ม. สนุติกา ๗ ๒. ม. อชเชว ๗

อโหสิ เตลั ตสฺส (๑) สทฺเทน อฏฺฐาย มนฺเต คเหตุวา
สขฺฌายั กโรนฺตานุญเวว อรุโณ อุกฺกจฺจติ เตน เตลั
คหิตคหิตั น นสฺสิ อิทานิ ปน เตลั วสฺนญฺจานเ อเวลาย
วสฺสนกุกฺกุญฺเ อตฺถิ โส อตฺริตฺตี วา วสฺสติ อติปภาเต วา
อตฺริตฺตี วสฺสนตฺสฺส ตสฺส สทฺเทน อฏฺฐาย มนฺเต คเหตุวา
นินฺททาภิภูตา สขฺฌายั กโรนฺตา (๒) ปฺน สยนฺติ อติปภาเต
วสฺสนตฺสฺส สทฺเทนญฺจาย สขฺฌายิตฺตุ น ลกฺนฺติ เตน เตลั
คหิตคหิตั น ปญฺญาตฺตีติ อาห ๑ ทฺติยมฺปิ สุตฺวา เต
ปฺพุเพ สมณฺชมฺมํ กโรนฺตา กสิณฺปริกมฺเม ยุตฺตปฺปยุตฺตา
อเหตุ อิทานิ ปน สมณฺชมฺมํ วิสขฺเขตฺวา อกตฺตพฺเพสุ
กิจฺเจสุ ยุตฺตปฺปยุตฺตา อาราเม อฺปฺปนฺนานิ ผลาผลานิ
อฺปฺนฺจากรานํ ทตฺวา ปิณฺฑปฺปฏฺปิณฺฑเกน มิจฺฉาชีเวน ชีวิทํ
กปฺเปนฺติ เตน เตลั ผลาผลานิ อมรฺุรานิ ชาตานิ สเจ
ปน เต ปฺพุเพ วิย ปฺน สมณฺชมฺเม ยุตฺตปฺปยุตฺตา
ภวิสฺสนฺติ ปฺน เตลั ผลาผลานิ มรฺุรานิ ภวิสฺสนฺติ เต
ตาปสา ราชกฺุลาณํ ปญฺทิตภาวํ น ชานฺนฺติ สมณฺชมฺมํ
เตลั กาคฺตุ วเทหิติ อาห ๑ ตตฺถิยํ สุตฺวา เต นาคราชาโน
อญฺณมญฺญํ กลหํ กโรนฺติ เตน ตํ อุกํ อาวิทํ ชาตํ
สเจ เต ปฺพุเพ วิย สมคฺคา ภวิสฺสนฺติ ปฺน ปสนฺนํ
๑. ม. เตน ๑ ๒. ม. อกตฺวา ๑

เล่มที่ 31 ตึกนิปาต สงกปุปวคฺควณณา หน้า 56

อุทกั ภาวิสุตตีติ อาห ๑ จตุตถั สุตฺวา สว รุกฺขเทวตา
ปฺพุเพ อฏฺวิยั ปฏฺิปนฺเน มนฺุเส รุกฺขติ ตฺสุมา นานปฺปการั
พลีกมฺมึ ลภิ อิทานิ ปน อารกฺขั น กโรติ ตฺสุมา
พลีกมฺมึ น ลภิ สเจ ปฺพุเพ วิย อารกฺขั กริสฺสติ ปฺน
ลาภคฺคปฺปตฺตา ภาวิสุตตี สว รณฺโณ ปณฺฑิตภาว(๑) น
ชานาติ ตฺสุมา อฏฺวี อารุหมนฺุสฺสานั รุกฺขิต(๒) วเทหีติ
อาห ๑ ปณฺจมึ สุตฺวา ตฺสุมี (๓) วมฺมิกปาเท นิสิตฺตฺวา โส
ติตฺติโร มนาปั วสฺสติ ตฺสุส เหฏฺฐา มหนฺตา นิธิกฺมภี
อตุถิ ตั อฺุทฺทริตฺวา ตฺว คณฺหาหีติ อาห ๑ ฉฏฺจั สุตฺวา
ยสฺส รุกฺขสฺส มฺเถ โส มิโค ตินฺยานิ ขาทิตฺุ สกโกติ ตฺสุส
rukhsas upri mhandi gamramhu otthi so mchumkhitetsutitensu
plutro onnanani xatitu n skoti tu tu
มฺฐปฏฺถั หริตฺวา อคฺคมฺฐั อมฺหากั ปหิณฺตฺวา(๔) ตโต(๕) เสถั
อตุตฺนา ปรีกฺุขหาหีติ อาห ๑ สตุตฺมึ สุตฺวา ยสฺมี วมฺมิเก
โส สปฺโป วสติ ตฺสุส เหฏฺฐา มหนฺตา นิธิกฺมภี อตุถิ
โส ตั รุกฺขมาโน วสนฺโต นิกฺขมฺนกาเล ธนโลเกน สรีริ
สิจฺฉิ กตฺวา ลคฺคนฺโต นิกฺขมฺติ โคจริ กเหตุวา ธนสิเนเห
อลคฺคนฺโตว เวเคน สหสา ปวิสติ ตั นิธิกฺมภี อฺุทฺทริตฺวา
๑. ม. ราชนุ อตุถิภาวึ ๑ ๒. ม. อารกฺขั กาคู ๑
๓. ม. ปหิณ ๑ ๕. ม. อัย ปาโร นตุถิ ๑

เล่มที่ 31 ความฉินนุทชาตกั หน้า 57

ควั คณหาหิติ อาห ๑ อฏฐมัม สุตฺวา ตสฺสา ตรุณิตฺติยา
สามิกสฺส จ มาตาปีตุนนฺจ วสนคามานันฺ อนฺตเร เอกสฺมึ
คามเม ชาโร อตฺถิ สาทํ สริตฺวา ตสฺมึ สินเนน
สามิกสฺส เคาเห วสิตฺถุ อสฺกโกนฺตี มาตาปีตโร ปสฺสิสฺสามิตฺติ
คตา(๑) ชารสฺส เคาเห กติปาหิ วสิตฺวา มาตาปีตุนันฺ เคาหิ
คจฺฉติ ตตฺถ กติปาหิ วสิตฺวา ปุน ชาริ สริตฺวา สามิกสฺส
เคหา คมิตฺสามิตฺติ ปุน ชารสฺเสว เคาหิ คจฺฉติ ตสฺสา
อิตฺติยา ราชนันฺ อตฺถิภาวํ อจฺฉิตฺวา สามิกสฺเสว กิร
เคาเห วสฺสฺ สเจ ตํ ราชา คณหาเปติ ชีวิทฺเต นตฺถิ
อปฺปมาทํ กาคุ วฏฺฐิตฺติ ตสฺสา กเถหิตฺติ อาห ๑ นวมัม
สุตฺวา สาทคณิกา ปุพฺเพ เอกสฺส หตฺถโต ภาตึ คเหตุวา
ตํ อธิวาเสตฺวา (๒) อณฺณสฺส หตฺถโต น คณหาติ เตนสฺสา
ปุพฺเพ ภาตึ พหุ อปฺปชฺชติ อิทานิ ปน อตฺตโน ฌมฺมตํ
วิสฺซุชฺชตฺวา เอกสฺส หตฺถโต คหิตํ อธิราเปตฺวาว อณฺณสฺส
หตฺถโต คณหาติ ปุริมสฺส โอกาสิ อกตฺวา ปจฺฉิมกสฺส
กโรติ เตนสฺสา ภาตึ น อปฺปชฺชติ น เกจิ นํ อปฺปสฺงกมฺนฺติ
สเจ อตฺตโน ฌมฺมตาย (๓) จสฺสติ ปุพฺเพ สทิสฺสา ว ภวิสฺสติ
อตฺตโน ฌมฺเม จาตุมสฺสา กเถหิตฺติ อาห ๑ ทสฺมึ สุตฺวา
โส คามโกชโก ปุพฺเพ ฌมฺเมน สเมน อฏฺฐันฺ วิณฺจฺฉินฺติ
๑. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ๑ ๒. ม. อธิราเปตฺวา ๑ ๓. ม. ฌมฺเม ๑

เล่มที่ 31 ติกนิปาต สงกปฺปวคฺควณณา หน้า 58

เตน มนุสฺसानํ ปิโย อโหสิ มนาโป สมปิยามานา จสฺส
 มนุสฺสา พหุปณฺณาการํ อหริสฺส เตน อภิรฺวโป ชนฺวา
 ยสสมฺปนฺโน อโหสิ อิทานิ ปน ลยฺจจิตฺตโก (๑) หุตฺวา
 อชฺเมเนน อญฺ्ञํ วิญฺจฺฉินฺติ เตน ทุคฺคโต กปฺโณ หุตฺวา
 ปณฺฑุโรเคน อภิภูโต สเจ ปุพฺเพ วีย ชฺเมเนน อญฺ्ञํ
 วิญฺจฺฉินฺติสฺสตี ปน ปุพฺพสทิสฺส อวิสฺสตี โส รยฺโณ อตฺถิภาวํ
 น ชานาตี ชฺเมเนน อญฺ्ञํ วิญฺจฺฉินฺตุมสฺส กเถหิตี ฯ อิติ
 โส ความฉินฺโท อิมานิ เอตฺตกาณิ สาสนานิ รยฺโณ
 อโรเจตี ฯ ราชา อตฺตโน ปญฺญา ย สพฺพานปี ตานิ
 ปญฺหานิ สพฺพลยฺยพฺพุโร วีย พุยากริตฺวา ความฉินฺทสฺส
 พหุชนํ ทตฺวา ตสฺส วสนคามํ พุรหฺมเทยฺยํ กตฺวา ตสฺเสว
 ทตฺวา อญฺโยเชตี ฯ

โส นกรา นิกฺขมิตฺวา โปธิสฺสฺเตน ทินฺนํ สาสนํ
 พุราหฺมณฺมาณวกาณํ ตาสาณํ นาคราชสฺส รุกฺขเทวตฺยา จ
 อโรเจตฺวา ติตฺติรสฺส นิสินฺนญฺจานโต (๒) นิธี คเหตุวา มิคฺสฺส
 ตินฺชาทนญฺจานเน รุกฺขโต ฆมรมฺหํ คเหตุวา รยฺโณ มหฺมํ
 เปเสตฺวา สปฺปสฺส วสนญฺจานเน วมฺมิกํ ภินฺทิตฺวา (๓) นิธี
 คเหตุวา ตฺรณฺตฺถิยา จ คณฺนิกาย จ ความโฆชกสฺส จ รยฺโณ
 กถิตฺนียาเมเนว สาสนํ อโรเจตฺวา มหนฺเตน ยเสน อตฺตโน
 # ๑. ม. ลยฺจจิตฺตโก ฯ ๒. ม. วสนญฺจานโต ฯ ๓. ม. ขณฺตีตฺวา ฯ

ชาตกฎจกถา ๔ ตัก-ปญจกนิปาตวณฺณา - หน้าที่ 59
เล่มที่ 31 ความฉินฺทชาตกั หน้า 59

คามั คนฺตุวา ยาวตายุกั จตุวา ยถากมฺม คโต ฯ
อาทาสฺมุขราชาปี ทานาทินิ ปุณฺณานิ กตุวา ชีวิตปริโยसानะ
สกุคฺคปทึ (๑) ปุเรนฺโต คโต ฯ

สตฺถา น ภิกฺขเว ตถาคโต อิทานะว มหาปญฺโญ
ปุพฺเพปี มหาปญฺโญเยวาติ วตุวา อิมั ชมฺมุเทสนั อหริตุวา
สจฺจานิ ปกาเสตุวา ชาตกั สโมธานะสิ ฯ สจฺจปริโยसानะ พหุ
สตาปนฺนา สกทาคามิโน อนาคามิโน อรหฺนฺโต อเหตุสิ ฯ
ตทา ความฉินฺโท อานนฺโท อโหสิ ฯ อาทาสฺมุขมหาราชา
ปน อหเมวาติ ฯ

ความฉินฺทชาตกั สตฺตมึ

๑. ม. สกุคฺคปุริ ฯ

ยาวตา จนุทิมสุริยาติ อิทํ สตุถา เขตวเน วิหรนุโต
เอกั อุกุณฺจิตภิกุขุ อารพุก กเถสิ ฯ

โส กิร สาวตฺถิยั ปญฺทาย จรมาโน เอกั อลงุกต-
ปฏฺยตฺตํ อิตฺถิ ทิสฺวา อุกุกณฺจิ ฯ อถ นั ภิกุขุ ฃมมสภายั
อานตฺวา อัย ฆนฺเต ภิกุขุ อุกุกณฺจิโตติ สตุถุ ทสฺเสตฺถุ ฯ
สตุถา สจฺจํ กิร ตฺวํ ภิกุขุ อุกุกณฺจิโตติ ปุจฺฉิตฺวา สจฺจํ
ฆนฺเตติ วุตฺเต กทา ตฺวํ ภิกุขุ อการั อชฺฃาวสมาโน
ตณฺหํ ปุเรตฺถุ สกฺขิสฺสตี กามตณฺหา หิ นามเสา สมุทฺโท
วฺย ทุปฺปฺรา โปราณา(๑) หิ ทฺวิสทฺสปริตฺตตีปปริวารเสสุ จตฺตฺสุ
หาตีเปสฺสุ จกกวตฺติรชฺชํ การตฺวา มนุสฺสปริวาเรเนว(๒)
จาทุมุมหาราชิกเทวโลเก รชฺชํ การตฺวา ตาวตีสเทวโลเก
นตฺตีสาย สกฺกานํ วสณฺฺจฺจเน เทวรชฺชํ การตฺวาปี
อตฺตโน กามตณฺหํ ปุเรตฺถุ อสกฺโกนฺตาว กาลมกฺสฺ ตฺวํ
ปน ตํ กามตณฺหํ กทา ปุเรตฺถุ สกฺขิสฺสตีติ วตฺวา อตีตํ
อาหริ ฯ

อตีเต ปจฺมกปฺเป(๓) มหาสมฺมโต นาม ราชา อโหสิ ฯ
ตสฺส ปุตฺต โรโซ นาม ฯ ตสฺส ปุตฺโต วรโรโซ นาม ฯ
ตสฺส ปุตฺโต กลฺยาโณ นาม ฯ ตสฺส ปุตฺโต วรกลฺยาโณ
๑. ม. โปราณกราชาโน ฯ ๒. ม. มนุสฺสปริวาเรเนว ฯ
๓. ม. ปจฺมกปฺปิเกสฺสุ ฯ

นาม ๑ วรกลุยาณสฺส ปุตุโต อุโปสโต นาม ๑ ตสฺส (๑) ปุตุโต
วรอุโปสโต นาม (๑) ๑ วรอุโปสตสฺส ปุตุโต มนุชาตุ นาม
อโหสิ ๑ โส สตฺตหิ รตเนหิ จตฺตหิ อิทฺธิหิ สมฺนฺนาคโต
จกฺกวตฺตฺริชฺช กฺเรติ ๑ ตสฺส วามหตฺถํ สมฺมิชฺชิตฺวา
ทกฺขิมหตฺถเณ อปฺโผฏฺฐิตกาเล อากาเส (๒) ทิพฺพเมโฆ วีย
ชานุปฺปมาณํ สตฺตฺรตฺนวสฺสํ วสฺสิ ๑ เอวฺรุโป อจฺฉริยมฺนุสฺสโต
อโหสิ ๑ โส จตฺตราสีตีวสฺสสฺสหฺสฺसानิ กุมารกิพฺภิกิ กิพฺภี ๑
จตฺตราสีตีวสฺสสฺสหฺสฺसानิ อุปรชฺช กฺเรติ ๑ จตฺตราสีตี-
วสฺสสฺสหฺสฺसानิ จกฺกวตฺตฺริชฺช กฺเรติ ๑ อายุ (๓) ปนฺสฺส อสงฺเขยฺยํ
อโหสิ ๑ โส เอกทิวสฺสํ กามตฺตมฺหํ ปุเรตฺตํ อสฺสโกนฺนโต
อุกฺกณฺจิตาการิ ทสฺเสติ ๑ อมฺจฺจา กิณฺนุโข เทว
อุกฺกณฺจิตอสฺสีตี ปุจฺฉิสฺสุ ๑ มยฺหํ ปุณฺณพฺเล โอลฺลิกิยมาเน อิทํ
รชฺชํ กิ กฺริสฺสตี กตฺตรํ นุโข จานํ รมณฺิยฺนฺติ ๑
เทวโลโก มหाराชาติ ๑ โส จกฺกรตฺนํ อพฺภุกฺกิริตฺวา สทฺธิ
ปริสาย จาคุมฺมหาราชิกเทวโลกํ อคฺมาสิ ๑ อถสฺส จตฺตาโร
มหาราชานอ ทิพฺพมาลาคนฺธหตฺถา เทวคณฺปริวฺตฺตา ปจฺจुकฺคมนํ
กตฺวา ตํ อาทาย จาคุมฺมหาราชิกเทวโลกํ เนตฺวา (๔) เทวรชฺชํ
อทฺสฺสุ ๑ ตสฺส สกฺปริสาย ปรีวฺตฺสฺเสว (๕) ตสฺมี รชฺชํ กฺเรณฺตสฺส
๑. ม. อิม ปาจา นตฺถิ ๑ ๒. ม. อากาสา ๑ ๓. ม. อายุปฺป-
มาณํ ๑ ๔. ม. คนฺตฺวา ๑ ๕. ม. ปรีวาริตฺสฺเสว ๑

เล่มที่ 31 ตึกนิปาต สงกปุปวคควณณา หน้า 62

ทีโฆ อทุธาโน วีติวตโต ๑ โส ตตถาปี ตณ्हี ปุเรตุ
อสกโกโนโต อุกกณฺจิตาการิ ทสฺเสสิ ๑ จตฺตาริ มหาราชาโน
กิณฺนุ โข มหาราช อุกกณฺจิตสึตี ปุจฺฉิสฺสุ ๑ อิมฺมหา
เทวโลกา กตฺริ จานฺนิ รณณียตฺรณฺติ (๑) ๑ มยฺย เทว ปเรตฺติ
อุปฺภูจฺจานกปริสฺตา ตาวตีสเทวโลกิโก นาม รณณียติ ๑ มนฺธาตุ (๒)
จกฺกรตฺนํ อพฺภุกฺกิริตฺวา อตฺตโน ปริสฺตาย ปรีวฺโต
ตาวตีสากิมฺโข ปายาสิ ๑ อตฺตสฺส สกฺโก เทวราชา ทิพฺพมาลา-
กนฺขหตฺโต เทวคณฺปรีวฺโต ปจฺจुकฺคมนํ กตฺวา ตํ หตฺถ
คเหตุวา อิตฺโต เอหิ มหาราชาติ อหา ๑ รณฺโณ
เทวคณฺปรีวฺตสฺส คมณฺกาเล ปริณายโก (๓) จกฺกรตฺนํ อาทาย
สทฺธิ ปริสฺตาย มนฺสฺสปลํ อิตฺตริตฺวา อตฺตโน นครเมว
ปาวิสฺสิ ๑ สกฺโก มนฺธาตุราชานํ ตาวตีสกฺวานํ เนตฺวา
เทวตา เทว โกฏฺจาเส กตฺวา อตฺตโน เทวราชฺชํ มชฺเช
กิณฺนุทิตฺวา อทาสิ ๑ ตโต ปฺภุจฺจาย เทว ราชาโน รชฺชํ
กาเรสิ ๑ เอวํ กाले คจฺจนฺเต สกฺโก (๔) สกฺจิวสฺสสทฺสสาธิกา
ติสฺโส วสฺสโกฏฺธิโย (๕) อายฺยฺย เขเปตฺวา จวิ ๑ อณฺโณ สกฺโก
นิพฺพตฺติ ๑ โสปี เทวราชฺชํ กาเรตฺวา อายุกฺขเยน จวิ ๑
เอเตนฺอุปายเณ ฉตฺตีสฺส สกฺกา จวิสฺสุ ๑ มนฺธาตุ ปน
๑. ม. รณณียนฺติ ๑ ๒. ม. มนฺธาตา ๑ เอวมฺปรีปี ๑ ๓. ม.
ปริณายกรตฺนํ ๑ ๔. ม. สกฺจิวสฺสจ วสฺสสทฺสสาธิกานิ ติสฺโส
จ วสฺสโกฏฺธิโย ๑

มนุสฺสสรีเรน เทวราชฺชั การเสลิเยว ๗ ตสฺส เอว กาลเ
คจฺจนฺเต ภิโยโยโส มตฺตตาย กามตณฺหา อุปฺปชฺชิตฺ ๗ โส
กี เม อุปฺทฺตฺตฺรชฺเชน สกุกั มาเรตฺวา เอกฺรชฺชเมว
การเสตฺสามิตฺติ (๑) ๗ สกุกั มาเรตฺตู นาม น สกุกา ๗ ตณฺหา
ปเนสา วิปตฺติมฺมูลา ๗ เตนสฺส อายุสฺสงฺขาโร ปรีหายิ ๗ ชรา
สรีริ ปหริ ๗ มนุสฺสสรีรณฺจ นาม เทวโลเก น ภิชฺชติ ๗
อด โส เทวโลกา ภสฺสิตฺวา อฺยฺยานเ โอตฺริ ๗ อฺยฺยานปาโล
ตสฺส อากตภาวํ ราชกุล (๒) นิเวเทสิ ๗ ราชกุลํ อากนฺตฺวา
อฺยฺยานเวย สยณํ ปณฺณาเปสิ ๗ ราชา อณฺุจฺจานเสยฺยาย
นิปชฺชิตฺ ๗ อมจฺจา เทว ตุมฺหากั ปรีโต กิณฺติ กณฺเมาติ
ปฺุจฺฉิสฺสุ ๗ [๓] ตุมฺเห อิมิ สาสนํ มหาชนสฺส กณฺเยยาถ
มนุชาตุมหาราชา กิร ทฺวิสทสฺสปรีตฺตทึปปริวารสฺ จตฺตฺ
มหาทีเปสฺ จกฺกวตฺตฺริชฺชั การเรตฺวา ทีฆรตฺตํ จาตุมฺมหาราชิเกสฺ
รชฺชั การเรตฺวา ฉตฺตีสาย สกุกานํ อายุปรีมาณฺน (๔) เทวโลเก
รชฺชั การเรตฺวา ตณฺหิ อปฺุเรตฺวาว กาลมกาสิติ โส เอว
วตฺวา กาลิ กตฺวา ยถากมฺมิ คโต ๗

สตฺถา อิมิ ฌมฺมเทสนํ (๕) อาทฺริตฺวา อภิสมฺพุทฺโธ หุตฺวา
อิมา คธา อโวจ

๑. ม. กริสฺสามิตฺติ จินฺเตสิ ๗ ๒. ม. ราชกุล ๗ ๓. ม. เอตฺถน-
ตเร มม ปรีโตติ ทิสฺสติ ๗ ๔. ม. อายุปฺปมาณฺน ๗ ๕. ม. อตฺตีติ ๗

เล่มที 31 ตึกนิปาต สงกปฺปวคฺควณณา หน้า 64

[๓๗๓] ยาวตา จนฺทิมสุริยา (ปริหรนฺติ) ทิสา ฆนฺติ วิโรจนา

สพฺเพว ทาสา มนฺธาตุ เย ปาณา ปจฺวิสุตฺตา (๑)

[๓๗๔] น กหาปณฺวสุเสน ติตฺติ กามesu วิชฺชติ

อปฺปสฺสทา ทุกฺขา (๒) กามา อิติ วิญญา ย ปณฺชติโต

[๓๗๕] อปี ทิพฺเพสุ กามesu รตี โส นาธิจฺจติ

ตณฺหุขยโรโต โหติ สมฺมาสมฺพุทฺธสาวโกติ ฯ

ตตฺถ ยาวตาติ ปริจฺเจทวณฺ ๑ ปริหรนฺตีติ ยตฺตเกน

ปริจฺเจเทน สีนฺรุ ปริหรนฺติ ๑ ทิสา ฆนฺตีติ ทสฺสุ ทิสาสฺ [๓]

ปภาสนฺติ ๑ วิโรจนาติ อาโลกกรณฺตาย วิโรจนสภาวา ๑

สพฺเพว ทาสา มนฺธาตุ เย ปาณา ปจฺวิสุตฺตาติ เอตฺตเก

ปเทเส เย จ ปจฺวินฺสุตฺตา ปาณา ชนปทวาสิโน มนฺสุสา

สพฺเพว เต ทาสา มยฺ รณฺโณ มนฺธาตุสุส อยฺยโก

โน ราชา มนฺธาตาติ เอวํ อุปสงกมฺนฺตา (๔) ภูชิสฺสาปี

สมานา ทาสาย ๑ น กหาปณฺวสุเสนาติ เตสํ ทาสภูตानํ

มนฺสุसानํ อนุกุคฺคหาย ยํ มนฺธาตา อปฺโปญฺเณโต สตฺตฺรตนวสุสํ

วสุสาเปสิ ตํ อิธ กหาปณฺวสุสนฺติ วุตฺตํ ๑ ติตฺติ กามesu

เตนปี กหาปณฺวสุเสน วตฺตฺกามกิลเสกามesu ติตฺติ นาม

นตฺถิ เอวํ ทุปฺปฺรา เอสา ตณฺหา ๑ อปฺปสฺสทา ทุกฺขา

๑. ม. ปจฺวิสุตฺตา ๑ เอวมฺปริปี ๑ ๒. ม. ทุกฺขา ๑

๓. ม. เอตฺถนฺตเร ปภาสนฺตีติ ทิสฺสติ ๑ ๔. ม. อุปคตฺตฺตา ๑

กามาติ สุปินกุปมา (๑) กามา นาม อปปลุสสาทา ปรีตตสุขา
ทุกขเมว ปเนตถ พหุตรั ตั ทุกขกุนนุชสุตตปริยาเยน
ทีปิตพัพ โหติ ๑ อิติ วิญญาติ เอว ปรีชานิตวา (๒) ๑
ทิพเพสุติ เทวตานั ปรีโกเคสุ รูปาทีสุ ๑ รตี โสติ โส
วิปลสุโก ภิกขุ ทิพเพหิ กามาหิ นิมนัตติมาโนปี เตสุ รตี
นาธิกจจติ อายสุมา สมิทุธิ วิย ๑ ตณฺหกขยรโตติ นิพพานรโต
นิพพานั หิ อากมม ตณฺหา ขียติ ตสุมา ตั ตณฺหกขโยติ
วุจจติ ตตถ รโต โหติ อภีรโต ๑ สมนฺมาสมพุทฺธสาวโกติ
สมนฺมา สามณฺจ สจฺจานั พุทฺธตฺตา สมนฺมาสมพุทฺโธ สวณฺนเต
ชาติตฺตา สาวโก พุทฺธสุโต โยคาวจรปุกฺคโล (๓) ๑

สตฺถา อิมั ชมฺมเทสนั อahrtิวา จตฺตาริ (๔) สจฺจานิ
ปกาสเตตฺวา ชาติกั สโมชานะสิ ๑ สจฺจปรีโยसानะ อุกกณฺจิต-
ภิกขุ โสตาปตฺติผละ ปตฺติภฺจหิ ๑ อณฺเณปี พหุ โสตาปตฺติผลาทินิ
สมนฺปาปฺณีสฺสุ ๑ ตทา มนุชราชุมหาราชา อหเมวาทิ ๑

มนุชราชชาติกั อฏฺฐมึ ๑

๑. ม. สุปินกุปมตฺตา ๑ ๒. ม. ชานิตวา ๑ ๓. ม. พุทฺธสุส

สวณฺนเต ชาโต พุทฺธสุโต โยคาวจรปุกฺคโล ๑ ๔. ม. อัย

ปาโฐ นตฺถิ ๑

นยิมสฺส วิชชาติ อิทํ สตุถา เขตวเน วิหรนฺโต อายสมโต
อานนฺทสฺส โกสลรณฺโณ มาตุคามานํ หตุถโต
ปญฺจสตานี รณฺโณ หตุถโต ปญฺจสตานีตี ทุสฺสสทฺส-
ปฏฺฐิตาภวตุถถ อารพฺภ กเถสิ ฯ วัตฺถุเหฎฺฐา ทุกนิปาเต
สิกาลชาตเก (๑) วิตฺถาริตเมว ฯ อตีตํ อหริ (๒) ฯ

อตีเต พาราณสียํ พุรหุมทตฺเต รชฺชํ การนฺเต
โพธิสตุโต กาสีกรฎฺฐเจ พุราหุมณฺกุลเ นีพฺพตฺติตฺวา
นามกฺคหณทิวเส ติริติวจฺจกฺมาโรตี กตนาโม อโหสิ ฯ โส
อนุปรุพฺเพน วยปรฺปโต ตกฺกสิลาโย สพฺพสิปรฺปานิ อุกฺคณฺหิตฺวา
อการํ อชฺฌาวสนฺโต มาตาปิตูนํ กาลกิริยาย สํวิคฺคมาโนโส (๓)
หุตฺวา นิกฺขมิตฺวา อิติปรุพฺพชฺชํ ปฺพพฺพชิตฺวา อรณฺณายตเน
วนมฺูลผลาหาโร หุตฺวา วาสํ กปรฺเปสิ ฯ ตสฺมี ตตฺถ วสนฺเต
พาราณสีรณฺโณ ปจฺจนฺโต กุปรฺปิโต ฯ โส ตตฺถ คนฺตฺวา
ยฺยทุเช ปฺราชิโต มรณฺภยํโกโต หตฺถิกฺขนฺชวรคโตว เอเกน
ปรฺสฺเสน ปฺลายิตฺวา อรณฺณเ วิจฺรนฺโต ปุพฺพณฺหสมเยเยว
ติริติวจฺจสฺส ผลาผลตฺถาย คตกาเล ตสฺส อสฺสมปรฺปํ
ปาวิสิ ฯ โส ตาปฺसानํ วสนฺณฺจฺจานนฺติ หตฺถิกฺขนฺชโต (๔)
๑. ขุ. ชา. ๒๗/๑๖๓/๕๒ ฯ ๑. ม.อิม ปาจา นตฺถิ ฯ
๓. ม. สํวิคฺคทฺทโย ฯ

โตรีตฺวา วาตาดเปน กิลนฺโต ปิปาสีโต ปานียฆฺภู
โตรีเกนฺโต กตฺถจฺ อทิสฺวา จงฺกมนโกฏฺย อฺทปानํ อทฺทส ๑
อฺทกํ อฺตฺสฺสฺยจฺนตฺถาย ปน รชฺชํ ฆฏฺถกฺกฺจ ปรีเยสนฺโต
อทิสฺวา ปิปาสี สหิตฺตุ อสฺกโกนฺโต หตฺถิสฺส กฺจฺญิย
พฺนฺชนโยตฺตํ กเหตุวา หตฺถี อฺทปานาวาฏฺฐ จเปตฺวา ตสฺส
ปาเท โยตฺตํ พนฺชิตฺวา โยตฺเตน อฺทปานํ โตรีตฺวา โยตฺเต
อปาปฺณนฺเต ปฺน อฺตฺตริตฺวา อฺตฺตริสากฺกํ โยตฺตโกฏฺย
ฆฏฺฐตฺวา ปฺน โตรี ๑ ตถาปี นปฺโปหฺติเยว ๑ โส อฺกฺคปาเทหิ
อฺทกํ สฺสฺติตฺวา อตฺติปิปาสีโตว ปิปาสี อวิโนเทตฺวา มรณฺมปี
สฺมรณฺนติ จินฺเตตฺวา อฺทปाने ปตฺติตฺวา ยาวทตฺถํ ปิวิตฺวา
ปจฺจฺจตฺตริตฺตุ อสฺกโกนฺโต ตตฺถเวว อฏฺฐาสฺสิ ๑ หตฺถิปิ สฺสฺติกฺจิตฺตฺตา
อณฺณตฺถ อกนฺตฺวา ราชานํ โตรีเกนฺโต ตตฺถเวว อฏฺฐาสฺสิ ๑
โพธิสฺสฺโต สยฆฺสมเย ผลาผลานิ อหริตฺวา หตฺถี ทิสฺวา
ราชา อากโต ภวิสฺสฺติ ฆมฺมิกหตฺถิเยว (๑) ปญฺญาตฺติ กิณฺนุ
โฆ การณฺนติ (โส) หตฺถิสฺมปี อฺปสฺงกฺมิ ๑ หตฺถิปิ ตสฺส
อฺปสฺงกฺมนภาวํ ญตฺวา เอกมฺนตฺ อฏฺฐาสฺสิ ๑ โพธิสฺสฺโต
อฺทปานาวาฏฺฐํ คนฺตฺวา ราชานํ ทิสฺวา มา ภายิ มหาราชาคิ
สมสฺสาเสตฺวา นิสฺเสณฺณี พนฺชิตฺวา ราชานํ อฺตฺตาเรตฺวา
๑ ม. รชชฆฺภู ๑ ๒. สนฺธาเรตฺตุ ๑ ๓. ม. อฺทปานตฺถ ๑
เอมฺปรีปี ๑ ๔. ม. สงฺฆมาฏฺฐตฺวา ๑ ๕. ม. วิโนเทตฺวา ๑
๖. ม. วมฺมิตฺหตฺถิเยว ๑

เล่มที่ 31 ตึกนิปาต สงกปฺปวคฺควณฺณา หน้า 68

กายมสฺส สมฺพาหิตฺวา เตเลน มกฺเขตฺวา นฺหาเปตฺวา
ผลาผลานิ ขาทาเปตฺวา หตฺถิสฺส สนนํหิ โมเจสิ ฯ ราชา
ทฺวิหิ ตีหิ วิสฺสเมตฺวา โปธิสฺตฺตฺส อตฺตโน สนฺตํ
อากมนตฺถาย ปฏฺญิณฺ คเหตุวา ปกฺกามิ ฯ ราชพลนิกายो
นกรสฺส อวิทฺฐเร ขนฺธวารี พนฺธิตฺวา จิโต ราชานํ
อากจฺจนฺตํ ทิสฺวา ปรีวารสิ ฯ ราชานํ ปาวิสฺสิ ฯ
โปธิสฺตฺโตปิ โข อทฺมาสจฺเจยน พาราณสี คนฺตฺวา(๑) อฺยฺยาน
วสิตฺวา ปฺนทิวเส ภิกฺขํ จรมาโน ราชทฺวารํ คโต ฯ ราชานํ
มหาวตฺปานํ อุกฺขมาฏฺเทตฺวา ราชงฺคณฺ โอลอยมาโน โปธิสฺตํ
ทิสฺวา สลฺยชานิตฺวา ปาสาทา โอรุห วนฺทิตฺวา มหาตํ
อาโรเปตฺวา สมฺสฺสิตเสตฺจฺจตฺเต ราชปลฺลงฺเก นิสฺสทาเปตฺวา
อตฺตโน ปฏฺญาทิตํ อาหารํ โภเชตฺวา สยมฺปิ ภูณฺชิตฺวา
อฺยฺยานํ เนตฺวา ตตฺถสฺส จงฺกมนาทิปรีวารํ วสนฺภูจฺจานํ
กาเรตฺวา สพุเพ ปฺพพฺชิตฺปริกฺขารे ทตฺวา อฺยฺยานปาลํ
ปฏฺิจฺจาเปตฺวา วนฺทิตฺวา ปกฺกามิ ฯ ตโต ปฏฺุจาย โปธิสฺตโต
ราชนิเวสเนเยว ปรีภฺยฺชติ มหาสฺกการสมฺมาโน อโหสิ ฯ ตํ
อสหมานา อมฺจฺจา เอวรूपํ สกฺกการํ เอโกปิ โยโธ ลภมาโน
กึ นาม กรเยยาคิ วตฺวา อฺปราชานํ อฺปสงฺกมิตฺวา วนฺทิตฺวา
เทว อมฺหากํ ราชานํ เอกํ ตาปสํ อตีวีย มมายติ กึ

๑. ม. ปตฺวา ฯ

เล่มที่ 31 ติริติวจนชาติกั หน้า 69

นาม เตน ตสฺมี ทิฏฺจํ ตุมฺเหปี ตาว รณฺณา สทฺธิ
มนฺเตถาติฯ โส สาธฺตติ สมฺปฏฺิจฺฉิตฺวา อมฺจฺเจหิ สทฺธิ
ราชานํ อุปฺสงฺกมิตฺวา วนฺทิตฺวา (๑) ปฺรํ คาทมาห

[๓๗๖] นยิมสฺส วิชฺขามยฺมตฺถิ กิณฺฉิ
น พนฺชโว โน ปนฺ เต สหาโย
อถ เกน วณฺณเณน ติริติวฺจฺโณ (๒)
เตทณฺฑิโก ภูณฺชติ อคฺคปฺณฺฑนฺติ ฯ

ตตฺถ นยิมสฺส วิชฺขามยฺมตฺถิ กิณฺฉิตฺติ อิมสฺส ตาปฺสสฺส
วิชฺขามยฺ กิณฺฉิ กมฺมํ นตฺถิฯ น พนฺชโวติ ปฺตฺตฺพนฺชว-
สิปฺพนฺชวโกตฺตฺพนฺชวธาติพนฺชเวสฺส อณฺณตโรปี น โหติฯ
โน ปนฺ เต สหาโยติ สหปฺสฺสฺกิพีโต สหาโยโกปี โน (๓) เต
น โหติฯ เกน วณฺณเณนาติ เกน การเณนฯ ติริติวฺจฺโณติ
ตสฺส นามํฯ เตทณฺฑิโกติ ภูณฺฑิกภูณฺฑปนฺตฺถาย ติทณฺฑํ
คเหตฺวา จรฺนฺโตฯ อคฺคปฺณฺฑนฺติ รสสมฺปนฺนํ ราชารหํ
อคฺคโกชนํ ภูณฺชติ ฯ

ตํ สุตฺวา ราชานํ ปฺตฺตํ อามนฺเตตฺวา ตาต มม
ปฺจฺจนฺตํ คนฺตฺวา ยฺยทฺธปฺราชิตฺสฺส ทฺวิหํ ตีหํ อนาคตภาวํ
สรสฺสีติ วตฺวา สรามิ ภาทฺทนฺเตติ (๔) วุตฺเต ตทา มยา อิมํ
๑. ม. อัย ปาโง นตฺถิ ฯ ๒. ม. ติริทิวจฺโณ ฯ ๓. ม. อัย
ปาโง นตฺถิ ฯ ๔. ม. อัย ปาโง นตฺถิ ฯ

เล่มที่ 31 ตึกนิปาต สงกปุปวคฺควณณา หน้า 70

นิสฺสาย ชีวิตํ ลทฺชนฺติ สพฺพํ ปวุตฺตี อัจฉิตฺวา ตาต
มม ชีวิตทายเก มม สนฺตํ อากเต รชฺชํ ททฺนฺโตปี อหํ
เนว เอเตน กตคฺคณานรूपํ กาคฺตุํ สกฺโกมีติ วตฺวา อิตฺรา
เทว คธา อโวจ

[๓๗๑] อาปาสุ เม ยฺยทฺรปราชิตสฺส
เอกสฺส กตฺวา วิวนสฺมี โฆเร
ปสฺรายิ กิจฺจกตสฺส ปาณิ
เตนุทฺธตารี ทฺขสมฺปรโต

[๓๗๒] เอตสฺส กิจฺจเนน อิทานุปตฺโต
เวยฺยาสินฺ (๑) วิสยชีวโลเก (๑)
ลาภารโห ตาต ตีริตีวฺจโ
เทถสฺส โภคํ ยชิตญฺจ (๒) ยถณฺนติ ฯ

ตตฺถ อาปาสุติ อาปทาสุ ฯ เอกสฺสาคิ อหฺตฺยสฺส ฯ
กตฺวาตฺถิย อนุกมฺปํ กริตฺวา เปมํ อุปฺปาเทตฺวา ฯ วิวนสฺมีติ (๑)
ปาณิยรหิตฺเต อรณฺญเ ฯ โฆเรติ ทารุญเ ฯ ปสฺรายิ กิจฺจกตสฺส
ปาณินฺติ นิสฺเสณิ พนฺธิตฺวา ญฺปํ โอตฺริตฺวา ทฺกฺขิตฺสฺส มยฺหํ
อุตฺตรณฺตฺถาย วิริยปฺภฺทิสฺยฺตฺตํ หตฺถํ ปสฺสเรสิ ฯ เตนุทฺธตารี
ทฺขสมฺปรโตติ เตน การณฺนมฺหิ ทฺกฺขปฺริโตปี ตมฺหา ญฺปา
อุตฺตฺถิณฺโณ ฯ เอตสฺส กิจฺจเนน อิทานุปตฺโตติ อหํ เอตสฺส
๑. ม. เวสยฺยสินฺ วิสยา ชีวโลเก ฯ ๒. ม. ยชถญฺจ ฯ
๓. ม. วิวนสฺมินฺติ ฯ

ตาปสฺส กิจฺเณ เอเตน กตฺส กิจฺจสฺसानุภาเวน
อิธานุปฺโตโต ๑ เวยฺยาสิโน วิสยาติ เวยฺยาสิ วุจฺจติ ยโม
ตฺส วิสโย ๑ ชีวโลเกติ มนุสฺสโลเก ๑ อหิ หิ อิมสฺมี
ชีวโลเก จิตฺว ยมวิสยํ มจฺจวิสยํ ปรโลกํ คโต นาม
อโหสี โสมุหิ เอตฺส การณา ตโต ปฺน อิธาคโตติ
วุตฺตํ โหติ ๑ ลาภารโหติ ลาภสฺส (๑) อรโห จตฺตฺตฺยลาภสฺส
อนุจฺจวิโก ๑ เทตฺส โภกนฺติ เอเตน ปริภุชิตพฺพิ
จตฺตฺตฺยสมณปริภุชารสงฺขาตํ โภกํ เอตฺส เทต ๑ ยชิตฺตฺย
ยณฺณนฺติ ตฺวณฺจ อมจฺจา จ นาครา จาติ สพฺเพปี ตฺมเห
เอตฺส โภกณฺจ เทต ยณฺณณฺจ ยชต ๑ ตฺส หิ ทิยฺยมาโน
เทยฺยชฺมโม เตน ภุชิตพฺพตฺตา โภโค โหติ อิตเรตํ
ทานยณฺณตฺตา ยณฺณํ (๒) ๑ เตนหา เทตฺส โภกํ ยชิตฺตฺย
ยณฺณนฺติ ๑

เอวํ รณฺณา กุํ ฌตฺเต จนฺทํ (๓) อฺภูจฺจาเปเนเตน วิย
โพธิสฺตตฺส กุณฺเ ปกาสิเต ตฺส กุโณ สพฺพตฺตกเมว
ปากโฏ ชาโต ๑ อติเรกตโร จสฺส ลาภสฺสกาโร อุตฺปาติ ๑
ตโต ปฺนุจฺจา อูปรารา วา อมจฺจา วา อณฺโณ วา โภจ
กิลฺยจิ ราชานํ วตฺตํ น วิสฺหิ ๑ ราชา โพธิสฺตตฺส โอวาเท
จตฺวา ทานาทินิ ปุณฺณานิ กตฺวา สกฺคปฺปรี ปุเรสิ ๑
๑. ม. ลากิ ๑ ๒. ม. ยณฺโณ ๑ ๓. ม. ปุณฺณจฺนทํ ๑

เล่มที่ 31 ตึกกนิปาเต สงกปฺปวคฺควณฺณา หน้า 72

โพธิสตุโตปี อภิญญา จ समाप्तद्यो ज उपुपातेव
पुरहुम्लोकप्रायโน ओहोति ५

สตฺถา โปราณกปญฺหิตาปี อุปการวเสน กรीसुति ओम्
धम्मत्तेสนं आहริत्वा चात्कं सोमचानेति तता राजा
आनुतो ओहोति तापसो पन ओहमेवति ५

तिरितीवज्जชาत्कं नวมं ५

ทุตชาตํ

ยสฺสสตฺถา ทูรมายนตีติ อิทํ สตฺถา เขตวเน วิหรนฺโต
เอกํ โลลภิกขุ อารพฺภ กเถสิ ५ วตฺถุ นวกนิปาเต
จกุกกาจชาตเก (๑) อาวิภวิสฺสตี ५ สตฺถา ปน ตํ ภิกขุ
आमनुत्तेव्वान โข ภิกขุ อิทาเนว ปุพฺเพปิ ต्वं โลโล
โลลฺยการणेन ปน อสิना สีसจฺเจत्ถं ลภสีตี वत्त्वा अतिं
आहริ ५

อตีเต พาราณสีขี พุรहुमतฺเต รชฺชํ กारेเนเต
โพธิสตุโต คสฺส ปฺตุโต หุत्त्वा วยปฺปฺตุโต ตกุกสิลาຍ
สพฺพลีปฺปานี อุกฺกณฺหิตฺวา ปิตฺ อจฺเจเนน รชฺเช ปตีญฺจาย
โกชนสุทฺธิโก ओहोति ५ เตनสฺส โกชนสุทฺธิกราชาเตวว นาม
ชาตํ ५ โส กिर तदारुपे विचाने जत्त्वा तं गच्छति गृण्यति
๑. พ. ชา. ๒๗/๑๒๗๔-๑๒๘๒/๒๖๒-๒๖๔ ๫

ยโต ตสฺส(๑)เอกิสฺสา ภตฺตปาฎิยา สตฺสทสฺสทฺทวโย โหติ(๒) ฯ
ภุญฺชนฺโต ปน อนฺโตเคเห น ภุญฺชติ อตฺตโน โภชนวิธานํ
โอบฺโลเกนฺตุ มหาชนํ ปุญฺญานิ การตฺตคามตาย ราชทฺวาร
รตนมณฺฑปํ การาเปตฺวา โภชนเวลาย ตํ อลงฺการาเปตฺวา
กาณฺจนมเย สฺมุสฺสิตเสตฺจจตฺเต ราชปลฺลงฺเก นิสิตฺตฺวา
ขตฺติยภณฺณาหิ ปรีวฺโต สตฺสทสฺสทฺทนิกาย สฺวณฺณปาติยา
สตฺสทสฺสทฺทนิกรสฺสโภชนํ ภุญฺชติ ฯ

อเถโก โลปลฺริโส ตสฺส โภชนวิธานํ โอบฺโลเกตฺวา ตํ
โภชนํ ภุญฺชิตฺตกาโม หุตฺวา ปิปาสํ สฺนฺธาเรตฺตุ อสฺสโกนฺโต
อตฺตเถโก อุปาโยติ ทพฺหํ นิวาเสตฺวา หตฺถํ อุกฺขิปตฺวา โภ
อหํ ทฺวโตติ อฺจฺจาสทฺทํ กโรนฺโต ราชานํ อุปสงฺกมิ ฯ เตน
จ สฺมเยน ตสฺมี ชนปเท ทฺวโตมฺหิตฺติ วทฺนฺเต(๓) น นิวาเรนฺติ
ตสฺมา มหาชนํ ทฺวิธา ภินฺทิตฺวา โอบฺกาสิ อทาสิ ฯ โส
เวเคน คนฺตฺวา ราชโย สฺวณฺณปาติโต เอกํ ภตฺตปิณฺฑํ
คเหตฺวา มฺเช ปกฺขิปิ ฯ อตฺสส สีสํ ฉินฺทิสฺสทฺทามิตฺติ อสิคฺคาโ
อสิ อพฺพาหสิ ฯ ราชา มา ปหฺริติ นิวาเรตฺวา(๔) มา
ภายิ ภุญฺชสฺสฺสูติ หตฺถํ ฐิวิตฺวา นิสิตฺติ ฯ โภชนปริโยसान
จสฺส อตฺตโน ปิวนปาณิยญฺเจว ตมฺพฺลลฺยจ ทาเปตฺวา ราช
โภ ปฺริส ตฺวํ ทฺวโตมฺหิตฺติ วเทสิ กสฺส ทฺวโตสิติ ปุจฺฉิ ฯ

๑. ม. ยถาสฺส ฯ ๒. ม. สตฺสทสฺสํ วยฺ คจฺฉติ ฯ

๓. ม. วทฺนฺตุ ฯ ๔. ม. นิวาเรสิ ฯ

เล่มที่ 31 ตึกนิปาต สงกปฺปวคฺควณฺณา หน้า 74

มหाराช อหิ ตณฺหาทฺโตะ (๑) ตณฺหา มํ ทฺตํ กตฺวา
อาณาเปตฺวา ตฺวํ กจฺฉาหิตี เปเสสิตี วตฺวา ปุริมาเทว
กาถา อโวจ

[๓๙๕] ยสฺสตุถา ทูรมายนฺติ อมิตฺตมปี ยาจิตฺตุ
ตสฺสุทฺทสฺสํ ทฺโตะ มา เม กุชฺฌ รเถสภ
[๓๙๖] ยสฺส ทิวา จ รตฺโต จ วสฺมายนฺติ มาณา
ตสฺสุทฺทสฺสํ ทฺโตะ มา เม กุชฺฌ รเถสภาคี ฯ
ตตฺถ ยสฺสตุถา ทูรมายนฺตีตี ยสฺสตุถาย อิม
สตุถา ตณฺหาทฺติกา ทฺตฺวา ทูรมปี กจฺฉนฺติ ฯ รเถสภาคี
รตโยชเชภูกก ฯ

ราชา ตสฺส วจันํ สฺตฺวา สจฺจเมตํ อิม สตุถา
อุทฺรทฺตฺวา ตณฺหาเวสเน วิจฺรนฺติ ตณฺหา จ อิม สตุเต
วิจาเรตี ยาว มนาปํ วต อิมินา กถิตนฺติ ตสฺส ปุริสสฺส
ตฺตฺวา ตตฺถิยํ กถมาห

[๓๙๗] ททามิ เต พุราหุณฺณ โรหิณินํ
กํ สหสฺสํ สห ปุํคเวเน
ทฺโตะ หิ ทฺตสฺส กถํ น ทชฺชํ
มยฺมปี ตสฺเสว ภวาม ทฺตฺวาตี ฯ

ตตฺถ พุราหุณฺณาตี อาลปนฺมตฺตเมตํ ฯ โรหิณินนฺติ

๑. ม. ตณฺหาทฺโตะ อุทฺรทฺโตะ มํ อาณาเปตฺวา ตฺวํ กจฺฉาหิตี
ทฺตํ กตฺวา ฯ

รตตวณณานั ๑ สห ปุ่จเวนาติ ยุตปริณายเกน อุปทุทว-
รกุขเกน อุตเกน สทุธิ ๑ มยมปีติ อหญจ อวเสสา จ
สพพสตุตา ตสเสว อุทรสสุ พุตา ภวาม ตสุม่า อหิ
อุทรทุโต สมานอ อุทรทุตสสุ ตยหิ กสุม่า น ทชชนติ ๑
เอวญจ ปน วตุวา อิมินา จ ตุมหาทีเสน ปุริเสน
อสสุตปุพพิ การณั สาวิตนติ ตฎุจจิตโต ตสสุ มหนตติ
ยลั อทาลี ๑

สตถา อิมิ ชมมเทศนั อหริตุวา สจจანი ปกาเสตุวา
ชาตกั สโมธานติ ๑ สจจปรีโยसानเ โลลภิกุขุ อนาคามีผล
ปติฎุจหิ ๑ พหุ โสตาปนนาทโย อหสิ ๑ ตทา โลลปรีโต
เอตริหิ โลลภิกุขุ ๑ โภชนสุทุธิกราชา ปน อหเมวาติ ๑

พุทธชาตกั ทสมิ ๑

สงกปุปวคโค ปจโม ๑

ตสสุทุทานั

อุสการวโร ติลมฎุจหิ มณิ

หยราช วิหงคม อาสิวิโส

ชนสนธ กหาปณวสส ปุน

ติริติ ปุน พุตาเวเรน ทส (๑) ๑

๑. ม. สงกปุป ติลมฎุจหิ จ มณิ จ สินธวา สุกั ๑

ชรุทปานั คามณิ มนุชาตา ตีริฎุทตุนติ ๑

ปฐมวคฺควณฺณา

ปฐมชาตกั

ยถา เกสา จ มสฺสุ จาติ อิทํ สตุถา เขตวเน วิหรนฺโต
อานนฺทโพธิมฺหิ มาลาปฺุชาการเก ภิกฺขุ อารพฺภ กเถสิ ฯ วตุถ
กาลิงฺคโพธิชาตเก อาริภวิสฺสติ ฯ

โส ปน อานนฺทตฺเถเรน โรปีตตฺตา อานนฺทโพธิ นาม
ชาโต(๑) ฯ เถเรน หิ เขตวนทวารโกฏฺฐเก โพธิโน โรปีตภาโว
สกลชมฺพุทฺธิปํ ปตฺถริ ฯ อเถกจฺเจ ชานปทวาสิโน ภิกฺขุ
อานนฺทโพธิมฺหิ มาลาปฺุชัํ กริสฺสามาติ เขตวนํ คนฺตุวา สตุถาริ
วณฺทิตฺวา ปฺุณทิวเส สาวตฺถิยํ ปวิสิตฺวา อุปฺปลวีถิี คนฺตุวา
มालิ อลภิตฺวา อากนฺตุวา อานนฺทตฺเถรสฺส อาริเจสิ อาวุโส
มยิ โพธิมฺหิ มาลาปฺุชัํ กริสฺสามาติ อุปฺปลวีถิี คนฺตุวา เอกํ
มालมฺปิ น ลภิมฺหาติ ฯ เถโร อหิ โว อาวุโส อาริสฺสามิติ
อุปฺปลวีถิี คนฺตุวา พฺุ นิลูปฺปลกลาเป อุกฺขิปาเปตฺวา อากมฺม
เตสิ เปเสสิ ฯ เต ตานิ คเหตุวา โพธิมฺหิ ปฺุชัํ กริสฺสุ ฯ
ตํ ปฺุชฺฐติี ฌตฺวา ฌมฺมสภายิ ภิกฺขุ เถรสฺส กุณฺถกัํ สมฺภูจฺจาเปสิ
อาวุโส ชานปทา ภิกฺขุ อปฺปปฺุญฺญา อุปฺปลวีถิี คนฺตุวา
มालิ น ลภิสฺสุ เถโร ปน คนฺตุวาว อารหาเปสิติ ฯ สตุถา
๑. ม. อานนฺโทโพธิติ ชาโต ฯ

อาคนตุวา กายนุตถ ภิกขเว เอตริหิ กถาย สนนินินนาติ
ปฺจจติวา อิมาย นามาติ วุตเต น ภิกขเว อิทาเนว วุตตจฺเจกา(๑)
กถากุสลา มาลิ ลภนฺติ ปุพฺเพปิ ปณฺทิตา ลภิสฺสเยวติ
วตฺวา อตีตํ อหาริ ฯ

อตีเต พาราณสียํ พุรหุमतฺเต รชฺชํ การเนตฺเต โปชิสฺสโต
เสฏฺฐิปฺตโต อโหสิ ฯ อนฺโตนฺนเร จ เอกสฺมี สเร ปทุมานิ
ปฺปฺพนฺติ ฯ เอโก ฉินฺนนาโส ปฺริโส ตํ สรํ รกฺขติ ฯ อถกทิวสํ
พาราณสียํ อุตฺสเว สงฺฆุญฺเจ มาลิ ปิลนฺธิตฺวา อุตฺสวํ
กิปิตฺตกาма ตโย เสฏฺฐิปฺตตา นาสจฺฉินฺนสฺส อญฺเณ กุณ
วณฺเณตฺวา มาลิ ยาจิสฺสามาติ ตสฺส ปทุมานิ ภณฺชนกาเล
สรสฺส สนนิกํ คนฺตฺวา เอกมนฺตํ อญฺจิสฺสุ ฯ เตสฺส เอโก ตํ
อามนฺเตตฺวา ปจฺมํ คาถมาห

[๓๘๒] ยถา เกสา จ มสฺสุ จ ฉินฺนํ ฉินฺนํ วิรุหติ

เอวํ รุหตุ เต นาสา ปทุมํ เทหิ ยาจิโตติ ฯ

โส ตสฺส กุชฺฉิตฺวา ปทุมํ น อทาสิ ฯ อถสฺส ทฺติโย

ทฺติยํ คาถมาห

[๓๘๓] ยถา สารทิกํ วิชํ เขตฺเต วุตฺตํ วิรุหติ

เอวํ รุหตุ เต นาสา ปทุมํ เทหิ ยาจิโตติ ฯ

ตตฺถ สารทิกนฺติ สรทสมเย คเหตุวา นิกฺขิตฺตํ

๑. ม. วจฺจฺเจกา ฯ

สารสมฺปนฺนํ วิชฺช ๕

โส ตสฺสปี กุชฺฉิตฺวา ปทุมํ น อทาสี ๕ อถสฺส ตติโย
ตติยํ คาถมาห

[๓๘๔] อุโกปี วิลปนฺเตเต(๑) อปี ปทุมานี ทสฺสตี
วชฺชํ วา เต น วา วชฺชํ นตฺถิ นาสาย รุหนนา
เทหิ สมฺม ปทุมานี ปทุมามา เม เทหิ ยาจิตฺติ (๒)๕

ตตฺถ อุโกปี วิลปนฺเตเตติ เอเต เทวปี มุสา วทนฺติ ๕
อปี ปทุมานีติ อปี นาม โน ปทุมานี ทสฺสตีติ จินฺเตตฺวา
เอวํ วทนฺติ ๕ วชฺชํ วา เต น วา วชฺชุนฺติ ตว นาสา
รุหฺตฺติเอวํ เอเต วเทยฺยํ วา น วา วเทยฺยํ เอเตสํ วจัน
นาม อปฺปมาณํ สพฺพถาปี นตฺถิ นาสาย รุหนนา อหํ ปน
เต นาสํ ปฏิจฺจ น กิลฺลิจิ วทามิ เกวลํ ยาจามิ ตสฺส
เม เทหิ สมฺม ปทุมานี ยาจิตฺติ ๕

ตํ สุตฺวา ปทุมโคปโก (๑) อิมฺหิ ทฺวีหิ มุสาวาโท กโต (๔)
ตุมฺहेหิ สภาโว กถิตฺโต ตุมฺหากํ อนุจฺฉวิกานี ปทุมานีติ
มหนฺตํ ปทุมกลาปี อาทาย ตสฺส ทตฺวา อตฺตโน ปทุมสรเมว
กโต ๕

สตุถา อิมํ ฆมฺมเทสนํ อahrtิตฺวา ชาติกํ สโมธานสสิ
ตทา ปทุมลาภี เสฏฺฐิจิปฺตุโต อหเมว อโหสีติ ๕

ปทุมชาติกํ ปจฺมํ

๑. ม. ปลปนฺเตเต ๕ ๒. ม. อหํ ยาจามิ ยาจิตฺติ ๕

๓. ม. ปทุมสรโคปโก ๕ ๔. ม. กถิตฺโต ๕

ปาณิ เจ มุทูปโก จสุสาติ อิหิ สตุถา เขตวเน วิหรนุโต
เอกั อุกุกณฺจิตภิกขุ อารพุก กเถสิ ฯ

ตํ หิ สตุถา ฐมฺมสภั อานีตํ สจจํ กิร ตวั ภิกขุ
อุกุกณฺจิตสึตี ปุจฺจิตฺวา สจฺจนฺติ วุตฺเต ภิกขุ อิตฺถิโย
นามเตา กิเลสวเสน คมนโต อรฺกขิยา โปราณกปณฺฑิตาปี
อตุตโน ฐีตริ หตฺเถ กเหตุวา รกฺขนฺตาปี รกฺขิตฺตุ นาสกฺขีสุ
ปีตริ หตฺเถ กเหตุวา จิตาว ปีตริ อชานาเปตฺวาว กิเลสวเสน
ปฺริเสน สทฺธิ ปลายีติ วตฺวา ตฺนฺหิ อโหสิ เตหิ ยาจิต
อตีตํ อาริ ฯ

อตีเต พาราณสิยํ พุรหฺมทตฺเต รชฺชํ การเนเต โโพธิสตุโต
ตสฺส อุกฺกมฺเหสิยา กุจฺฉิมฺหิ นิพฺพตฺติตฺวา วยปฺปตฺโต ตกฺกสิลาเย
สพฺพลีปฺปานิ อุกฺกณฺหิตฺวา ปีตุ อจฺเจน รชฺเช ปติฏฺฐาย
ฐมฺเมน รชฺชํ การสิ ฯ โส ฐีตฺรณฺจ ภากิเนยฺยณฺจ เทวปี
อตุตโน นิเวสเน โปเสนฺโต เอกทิวสํ อมจฺเจหิ สทฺธิ นิสินฺโน
มมจฺเจน มยฺหํ ภากิเนยฺโย ราชา ภวิสฺสตี ฐีตาปี เม
ตสฺเสว อุกฺกมฺเหสิ ภวิสฺสตีติ วตฺวา อปรภาเค เตสํ
วยปฺปตฺตกาเล ปฺน อมจฺเจหิ สทฺธิ นิสินฺโน มยฺหํ ภากิเนยฺยสฺส
อณฺณสฺส รณฺโณ ฐีตริ อานสฺสามิ มยฺหํ ฐีตริ อณฺณสฺมี
จ ราชกุเล ทสฺสามิ เอวํ โน ฅาตกา พหุตรา ภวิสฺสนฺตีติ

เล่มที่ 31 ตึกนิปาต ปทุมวคฺควณฺณนา หน้า 80

อาห ๑ เต อมจฺจา สมฺปญฺจิสฺส ๑ อถ (๑) ราชา ภากิเนยฺยสฺส
พหิเคหฺ ทาเปตฺวา ชีตฺรํ อนุโตนิเวสเน นิวาเรสิ(๑) ๑ เต ปน
อณฺณมณฺณํ ปฏฺิพทฺชจิตฺตา อเหตฺุ ๑ กุมารโ ๑ เกน นฺุโ
อุปาเยน ราชชีตฺรํ พหิ นีหฺราเปยฺยนฺุติ จินฺเตนฺุโต อตฺถิ
อุปาโยติ ชาติยา ลณฺจํ ททฺนฺุโต (๑) กิ อยฺยปฺตฺต กิจฺจนฺุติ
วฺตฺเต อมฺม กถํ นฺุโ ราชชีตฺรํ พหิ กาทฺกามา
โอกาสํ ลเกยฺยามาติ อาห ๑ ราชชีตฺาย สทฺธิ กเถตฺวา
ชานิสฺสามิติ ๑ สาธฺ อมฺมาติ ๑ สา กนฺุตฺวา เอหิ อมฺม
สีเส เต โอกา คณฺุหิสฺสามิติ(๒) ตํ นิจฺปิจเก นิสฺทาเปตฺวา
สยํ อุจฺเจ นิสฺทิตฺวา ตสฺสา สีสํ อตฺตโน อูรฺุสฺ จเปตฺวา
โอกา คณฺุหฺมานา ราชชีตฺาย สีสํ อตฺตโน นฺเชน
วิชฺฌิ ๑ ราชชีตา นายํ อตฺตโน มํ นฺเชน วิชฺฌติ
ปีตฺุจฺจาปฺตฺตสฺส เม กุมารสฺส มนฺุตฺนฺเชน วิชฺฌตีติ ฌตฺวา
อมฺม ตฺวํ กุมารสฺส สนฺุติกํ อคฺมาสีติ ปฺุจฺจิ ๑ อาม อมฺม
คจฺจามิติ ๑ กิณฺุเต สาสนํ กถิตฺนฺุติ ๑ ตว พหิ กรณฺุปายํ
ปฺุจฺจติ อมฺมาติ ๑ ราชชีตา ปณฺุชิตฺโตปี โหนฺุโต ชานิสฺสตีติ
อมฺม (๓) อิมํ อุคฺคเหตฺุวา กุมารสฺส อาโรเจยฺยาสีติ ปจฺมํ คากฺมาห (๓)
๑. ม. อถ ราชา ภากิเนยฺยสฺส พหิเคหฺ ทาเปสิ อนุโตปเวสนํ
นิวาเรสิ ๑ ๒. ม. คณฺุหฺมานา ๑ ๓. ม. ปจฺมํ คากํ พนฺุชิตฺวา
อมฺม อิมํ อุคฺคเหตฺุวา กุมารสฺส กเถหิตี อาห ๑

เล่มที่ 31 มุทูปาณิชาตกัม 81

[๓๘๕] ปาณิ เจ มุทูปโก จสฺส นาโค จสฺส สุการิโต
อนุทธาโร จ วสฺเสยฺย อถ นฺน ตทา สียาติ ฯ

สา ตํ อุกฺกเหตุวา กุมารสฺส สนฺตํ กนฺตฺวา อมฺม
ราชธิดา ก็ อาหาติ วุตฺเต อยฺยปฺตฺต อณฺณํ กิณฺจิจิ อวตฺวา
อิมํ คาลํ ปหิณฺตี ตํ คาลํ อุททาหาสิ ฯ กุมารโ จ ตสฺสา
อตุถํ ฌตฺวา กจฺจ อมฺมาติ ตํ อโยเชติ ฯ

กาถายตฺโถ สเจ เต เอกสฺส จุพฺปฏฺฐากสฺส (๑)มม
หตฺโถ วิย หตฺโถ มุทฺ อสฺส ยทิ จ เต อนนฺยชการณํ
สสการิโต เอโก หตฺถิ อสฺส ยทิ จ ตํทิวสํ จตฺรํกสมนฺนาคโต
วिय (๒)พหฺโล อนุทธาโร อสฺส เทโว จ วสฺเสยฺย อถ นฺน
ตทา สียาติ ตาทิสฺส กาลํ อิมํ จตฺตาโร ปจฺจเย อากมฺม
เอกํเสน เต มโนรธสฺส มตฺถกคมนํ สียาติ ฯ

กุมารโ เอตมตฺถํ ตตฺตโต ฌตฺวา เอกํ อภิรูปํ มุทฺหตฺถํ
จุพฺปฏฺฐากํ สขฺชํ กตฺวา มงฺกฺลหตฺถิโคปกสฺส ลณฺจํ ทตฺวา
หตฺถิ อนนฺยชการณํ กาทเรตฺวา คาลํ อากเมนฺโต อจฺฉิ ฯ
อถกสฺมี กภาพกฺขุโปสฺสทิวเส มชฺฉิมยามสมนฺนตฺเร ฌนกาพเมโฆ
วสฺสิ ฯ โส อยฺนฺทานิ ราชธิดาย ววฏฺฐิตทิวโสติ (๔) วารณํ
อภิรุษฺหิตฺวา มุทฺหตฺถํ ตํ จุพฺปฏฺฐากํ หตฺถิปีฏฺฐเจ นิสฺสทาเปตฺวา
๑. ม. เอกิสฺส จุพฺปฏฺฐากาย ฯ เอวมฺปริปี ฯ ๒. ม. อติวिय ฯ
๓. ตถโต ฯ เอวมฺปริปี ฯ ๔. ม. วุตฺตทิวโสติ ฯ

เล่มที่ 31 ตึกนิปาต ปทุมวคฺควณฺณา หน้า 82

คนตุวา ราชนิเวสนสุส อากาสงคณาภิมุขภูจฺจเน จิโต หตุถิ
มหาภิตฺตี (๑) อลฺลียาเปตฺวา วาตปานสมิเป เตเมนฺโตว อฏฺจาสฺสิ ฯ
ราชาปี ธีตฺรํ รุกฺขนฺโต อณฺณตฺถ จาเน สยิตฺตํ น เทติ
อตุตโน สนฺตฺติเก จุพฺสยเน สยาเปสฺสิ ฯ สปิ อชฺช กุมาโร
อากมิสฺสตีติ ฌตฺวา นิทฺทํ อโนกฺกมิตฺตวาว นิปนฺนา ตาต
นุหายิตฺตคามมฺหิตฺติ อห ฯ ราชฯ เอหิ อมฺมาติ ตํ หตุเถ
คเหตุวา วาตปานสมิเป เนตฺวา นุหายาหิ อมฺมาติ อุกฺกิปิตฺวา
วาตปานสุส พาหิรปฺสเส ปทุมเก จเปตฺวา เอกํ หตุถิ (๒)
คเหตุวา อฏฺจาสฺสิ ฯ สฯ นุหายมานาปี กุมารสุส หตุถิ
ปฺสเรสฺสิ ฯ โส ตสฺสา หตุถโต อภรณานิ โอมฺลฺลิจิตฺวา
อุฏฺจจากสุส หตุเถ ปิลนฺธิตฺวา ตํ อุกฺกิปิตฺวา ราชธีตฺรํ
นิสฺสาย ปทุมเก จเปสฺสิ (๓) ฯ สฯ ตสฺส หตุถิ คเหตุวา ปิตฺ
หตุเถ จเปสฺสิ ฯ โส ตสฺส หตุถิ คเหตุวา ธีตฺ หตุถิ มฺลฺลิจิ ฯ
สฯ อิตฺรสมฺมาปี หตุถา อภรณานิ โอมฺลฺลิจิตฺวา ตสฺส
ทฺุคฺยหตุเถ ปิลนฺธิตฺวา ปิตฺ หตุเถ จเปตฺวา กุมาเรน สทฺุธิ
อคมาสฺสิ ฯ ราชฯ ธีตาเยว เมติ สลฺลยาช ตํ ทารกํ
นุหानปริโยसाने สิริคพฺเพ สยาเปตฺวา ทฺุวาริ ปิชาช
ลณฺจิตฺวา อารกฺขํ ทตฺวา อตุตโน สยนํ คนตุวา นิปชฺชิ ฯ
โส ปภาตาย รตฺติยา ทฺุวาริ วิวริตฺวา ตํ ทารกํ ทิสฺวา
๑ มหาภิตฺติยิ ฯ ๒.ม. เอกสมฺ หตุเถ ฯ ๓. ม. ปมฺเช
จเปสฺสิ ฯ ๔. ม. ลณฺจเหตุวา ฯ

กิเมตุนฺติ ปุจฺฉิ ฯ โส ตสฺสา กุมารเณ สทฺธี คตถาวุ
กเถสิ ฯ ราชา วิปฺปฏิสาร์ หุตฺวา หตฺเถ กเหตุวา วิจฺรณฺเตนาปี
มาตุคามิ รุกฺขิตฺถุ น สกฺกา เอว อรฺกฺขิยา นามิตฺถิโยติ
จินฺเตตฺวา อิตฺรา เทว คธา อโวจ

[๓๘๖] อนลา มุทฺสมฺภาสา ทฺปฺปฺรา ตา นทีสฺมา

สีทฺนฺติ น วิทิตฺวาน อารกา ปรีวชฺชเย

[๓๘๗] ยํ เอตา อุปฺเสวนฺติ ฉนฺทสา วา ชเนน วา

ชาติเวโทว สณฺจันนํ จิปปิ อนฺทหนฺติ ตนฺติ ฯ

ตตฺถ อนลา มุทฺสมฺภาสาติ มชฺรวจฺเจนาปี อสทฺกฺกฺเขยฺยา

เนว สกฺกา สณฺหฺวาจาย สงฺกณฺหิตฺตฺนฺติ อตฺถโถ ปฺริเสหิ

วา เอตาสํ น อลนฺติ อนลา มุทฺสมฺภาสาติ หทฺเย จ

ถทฺเชปี สมฺภาสาว มุทฺ เอตาสนฺติ มุทฺสมฺภาสา ฯ ทฺปฺปฺรา

ตา นทีสฺมาติ ยถา นที อาคตาคตสฺส อุทกสฺส สนฺทนฺโต

อุทกสฺส ทฺปฺปฺรา เอว อนฺนฺตฺวานฺนฺตฺเทหิ เมณฺนาทีหิ อปฺริตฺตฺสนฺโต

ทฺปฺปฺรา ฯ เตน วุคฺคํ ติณฺณํ ภิกฺขเว ชมฺมานํ อติตฺโต

อปฺปฺปฏิภาโณ (๑) มาตุคาโม กาลํ กโรติ กตฺเมสํ ติณฺณํ

เมณฺนชฺมมสฺมาปฺตฺติยา จ วิชายนสฺส (๒) จ อลงฺการสฺส จ อิมสํ

โฆ ภิกฺขเว ติณฺณํ ชมฺมานํ อติตฺโต อปฺปฺปฏิภาโณ มาตุคาโม

กาลํ กโรตีติ (๓) ฯ สีทฺนฺตีติ อฏฺฐสฺส มหฺานิรเยสุ โสพสฺส จ

๑. ม. อปฺปฺปฏิวาโน ฯ เอวมฺปฺริปี ฯ ๒. ม. วิปฺผายนสฺส ฯ

๓. อญฺ ทฺก. ๒๐/๓๐๖/๕๘ ฯ

เล่มที่ 31 ติกนิปาเต ปทุมวคฺควณณา หน้า 84

อุสฺสทนิรเยสุ (๑) สีทฺหฺนฺติ นิมฺมุชฺชฺนฺติ ฯ นนฺติ นิปาตมตฺตํ ฯ
 วิทิตฺวานาติ เอวํ ชานิตฺวา ฯ อารกา ปรีวชฺชเยติ เอตา
 อิตฺถิโย นาม เมถุนธมฺมาทีหิ อติตฺตา กาลํ กตฺวา เอเตสุ
 นิรเยสุ สีทฺหฺนฺติ เอตา เอวํ อตฺตนา สีทฺมาณา กสฺสณฺณสฺส (๒)
 สุขาย ภวิสฺสณฺตีติ เอวํ ญตฺวา ปณฺทิตฺโต ปุริโส ทูโรโต ว
 เอตาปี ปรีวชฺชเยยฺยาติ ทีเปติ ฯ ฉนฺทสา วา ชเนน วาติ
 อตฺตโน วา ฉนฺเทน รุจฺยา เปเมน ภตฺติวเสน ลทฺทชฺชเนน
 วา ยํ ปุริสํ เอตา อิตฺถิโย อุปเสวนฺติ ภชฺนฺติ ฯ ชาตเวโทติ
 อคฺคิ ฯ โส หิ ชาตมตฺโตว เวทียติ เวทิตฺโต ปากโฏ โหตีติ
 ชาตเวโท ฯ โส ยถา อตฺตโน จานํ การณํ โอกาสํ วา
 อนุทฺหติ เอวเมว ตาปี ยํ ปุริสํ อุปเสวนฺติ ตํ ปุริสํ
 ธนยสฺสีลปญฺญาสมนฺนาคตฺมปี เตสํ ธนาทีนํ วินาสโต ปุน
 ตาย สมฺปตฺติยา อภพฺพุปฺตฺติกํ กุรฺมานา ชิปฺปํ อนุทฺหนฺติ
 ฉายนฺติ ฯ วุคฺตฺมปี เจตํ

พลวนฺโต ทฺพฺพลา โหณฺติ	ถามวนฺโตปี หายเร
จกฺขุโน อนุชกา โหณฺติ	มาตุคามวสฺงคตา
คุณฺวนฺโต นิกฺขมา โหณฺติ	ปญฺจวนฺโตปี หายเร
ปมตฺตา ปาเส พนฺชฺนฺติ (๑)	มาตุคามวสฺงคตา
อชฺฌเนนฺจ ตปี สีลํ	สจฺจํ จากํ สตี มตี
อจฺฉินฺทนฺติ ปมตฺตสฺส	ปนฺถทฺหิ ว ตกฺกรา

๑. ม. อุสฺสทนิรเยสุ ฯ ๒. ม. กสฺสณฺณสฺส ฯ ๓. ม. พนฺชเน เสนฺติ ฯ

เล่มที่ 31 จุลลปโลกชาติคกั หน้า 85

ยถั กิตฺตี ฐิตี สุริ พาสจจัน ปชานัน
หาปยฺนติ (๑) ปมตฺตสฺส กฏฺจปญฺเชว (๒) ปาวโกติ ฯ

เอว วตฺวา มหาสฺสโต ภาคินยโยปี มยา โปเสตพฺโพ
ราชฐิตา มยา โปเสตพฺพาทิ มหนฺเตน สกฺกาเรน ฐิตริ ตสฺเสว
ทตฺวา ตั อฺปรชฺเช ปติฏฺฐาเปตี ฯ โสปี มาตฺลสฺส อจฺเจน
รชฺเช ปติฏฺฐหิ ฯ

สฺตถา อิมั ชมฺมเทสนัน อหริตฺวา สจฺจანი ปกาเสตฺวา
ชาติคกั สโมชานตี ฯ สจฺจปรีโยसानเ อุกฺกณฺจิตฺกิกฺขุ
โสตาปตฺตผล ปติฏฺฐหิ ฯ ตทา ราชา อหเมว อโหสีตี ฯ
มฺหุปาณิชาติคกั ทฺติยั

จุลลปโลกชาติคกั

อภิชฺชมานเ วาริสฺมินฺติ อิถั สฺตถา เขตฺวเน วิหรนฺโต
เอกั อุกฺกณฺจิตฺกิกฺขุเมว อารพฺภ กเถลี ฯ

ตํ หิ สฺตถา ชมฺมสภายั อานีตํ สจฺจัน กิร ตฺว
กิกฺขุ อุกฺกณฺจิตฺตีสตี ปุจฺฉิตฺวา สจฺจนฺติ(๑) วุคฺเต กิกฺขุ อิตฺถิโย
นามเตตา น(๔) อิทาเนว ปุราณเก สฺทฺชสฺสเตปี สฺกฺกิลเสสนฺตีสตี (๔)
วตฺวา เตหิ(๕) ยาจิโต(๕) อตีตํ อหริ ฯ

- # ๑. ม. เขปยฺนติ ฯ ๒. ม. กฏฺจปญฺชว ฯ ๓. ม. สจฺจัน ภาณเตตี ฯ
- # ๔. ม. โปราณเก สฺทฺชสฺสเตปี สฺกฺกิลเสสนฺตีสตี ฯ
- # ๕. ม. อิมเ ปาจา นตฺถิ ฯ

เล่มที่ 31 ตึกนิปาต ปทุมวคฺควณณา หน้า 86

อติเต พาราณสียิ พุรหุมทตฺโต ราชา ปน อปฺตฺตโก
หุตฺวา อตฺตโน อิตฺถิโย ปฺตฺตปฏฺจัน กโรถาติ อาห ๗ ตา
ปฺตฺเต ปฏฺเจนฺติ ๗ เอว อทฺธานน คเต โพธิสฺสโต พุรหุมโลกา
จวิตฺวา อคฺคฺมเหตฺติยา กุจฺฉิมฺหิ นิพฺพตฺติ ๗ ตํ ชาตมตฺตํ
นฺหาเปตฺวา ถณฺณํ ปายนตฺถาย ชาติยา อํสฺสุ ๗ ชาติหิ (๑)
โส ปายมาโน โรทฺติ ๗ อถ นํ อณฺณิสฺสา อํสฺสุ ๗
มาตฺคามหตฺถ(๒) เนว ตฺถนฺหิ โหติ ๗ อถ นํ เอกสฺส
ปาทมฺลิกสฺส อํสฺสุ ๗ เตน คหิตมตฺโตเยว ตฺถนฺหิ อโหสิ ๗
อถสฺส นามคฺคหณทิวเส อนิตฺถิกนฺธกฺมาโรติ นามํ กรีสฺสุ ๗
ตโต ปฏฺจาย ปุริสฺวา ตํ กเหตุวา จรฺนฺติ ถณฺณํ ปาเยนฺตา
ปิทฺติวา จ ปารุปีตฺวา จ ปาเยนฺติ(๓) สามิอนฺตเรน วา
ถนํ มุเข จเปนฺติ ๗ ตสฺส อปราปริ ปริวตฺตมานสฺสาปี มาตฺคามํ
นาม ทสฺเสตฺถํ น สกฺกา เตนสฺส ราชา วิสฺสุณฺเวย
นิสฺซชฺชาทิกฺุจฺจัน พหิ ฆานาการณฺจ การาเปสิ ๗ โส ตสฺส
โสพสฺวสฺสีกกาลเ จินฺเตสิ มยฺหํ ปฺตฺโต อณฺโณ นตฺถิ อัย
ปน กฺมาโร กามน น ปรีกฺุชฺติ รชฺชมฺปี น อิจฺฉิสฺสติ
ทฺลทฺโธ วต เม ปฺตฺโตติ ๗ อถ นํ เอกาม นจฺจกิต-
วาทิตฺกฺสลา ปุริเส ปโลเกตฺวา(๔) อตฺตโน วเส กาคฺุ ปฏฺิพลา
๑. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ๗ ๒. ม. มาตฺคามหตฺถคโต ๗
๓. ม. ทฺหิตฺวา วา ปาเยนฺติ ๗ ๔. ม. ปรีจริตฺวา ๗

เล่มที่ 31 จุลลปโลกชาตกั หน้า 87

ตรุณนาฏกิตถิ อุปสงกมิตฺวา เทว ก็ ตุมฺเห จินฺตยิตฺถาติ
อาห ๑ ราชา ปน ตั การณั อัจจิกิ ๑ โหตุ เทว อหนุตติ
ปโลเกตฺวา กามรสิ ฆานาเปสฺสามิติ ๑ สเจ เม ปุตฺตํ
อนิตฺถิกนฺธกุมาริ ปโลเกตฺตุ สกฺขิสฺสสสิ โส ราชา ภวิสฺสติ
ตฺวํ อคฺคฺมเหสิตฺติ(๑) ๑ สามิ มยฺหิ ปโลภภาโว ภาวโร ตุมฺเห
มา จินฺตยิตฺถาติ วตฺวา(๑) อารกฺขมนฺนุสฺเส อุปสงกมิตฺวา อาห
อหิ ปจฺจสสมเย อาคนตฺวา อยฺยปุตฺตสฺส สยิตฺถุจฺจเน
พหิสานฺนียา ฆานาการเ จตฺวา คายิสฺสามิ สเจ กฺขณฺนิสฺสติ
มยฺหิ กเถยฺยถา อหิ อปฺกจฺญเยยฺยามิ(๒) สเจ สฺจนาติ มเมว
กเถยฺยถาติ ๑ เต สาธฺฐติ สมฺปญฺจิจฺฉิ ๑ สาปี ปจฺจสกาเล
ตสฺมี ปเทเส จตฺวา ตนฺติสฺสเรณ กิตฺตสฺสรํ กิตฺตสฺสเรณ
ตฺนตฺติสฺสรํ อนตฺถิกมิตฺวา มธฺุเรณ สทฺุเทณ คายิ ๑ กฺมาโร
สฺจณฺนุโตว นิปฺชชิตฺวา(๓) สาธฺฐ(๔) สาธฺฐติ สมฺปญฺจิจฺฉิ(๔) ๑ ปฺนทิวเส
อาสนนฺนุจฺจเน จตฺวา คายิตฺตุ อาณาเปสิ ปฺนทิวเส
ฆานาการเ จตฺวา คายิตฺตุ อาณาเปสิ ปฺนทิวเส อคฺตโน
สมีเป จตฺวาติ เอวํ อนุกฺกเมเนว ตณฺหิ อุปฺปาเทตฺวา โลภมฺมํ
เสวิตฺวา กามรสิ ฆตฺวา มาตฺุคามิ นาม อญฺเฐสิ น
ทสฺสามิติ อสิ คเหตฺวา อนฺตรวิถิ โอตฺริตฺวา ปฺริเส
๑. ม. ส่า มเมโส ภาวโร ตุมฺเห มา จินฺตยิตฺถาติ วตฺวา ๑
๒. ม. อปฺกจฺฉินฺนิสฺสามิ ๑ ๓. ม. นิปฺชชิตฺติ ๑ ๔. ม. อิม นตฺถิ ๑

เล่มที่ 31 ตึกนิปาเต ปทุมวคฺควณฺณา หน้า 88

อนุพนฺชนฺโต วิจฺรติ ฯ อถ นํ ราชฯ กาหาเปตฺวา ตาย
กุมาริกาย สทฺธิ นครฯ นีหฺราเปสิ ฯ อุโกปี อรณฺณํ
ปวิสิตฺวา อโศกํคํ คณฺตุวฯ เอกสุมี ปสฺเส คํคํ เอกสุมี
สมฺพุทฺถํ กตฺวา อุภินฺนมนฺตฺเร อสฺสมปทํ มาเปตฺวา วาสํ
กปฺปยีสฺสุ ฯ กุมาริกาปี ปณฺณสาลาอํ นิสิตฺติวฯ กนฺทมูลผลานิ (๑)
ปจฺจติ ฯ โพรสิตฺตฺโต อรณฺณโต ผลาผลํ อหริ ฯ อถกทิวสํ
ตสฺมิมีปี ผลาผลตฺถาย กเต สมฺพุทฺททีปโก เอโก ตาปโส
ภิกฺษาจารเวลาย (๒) อากาเสน อากจฺฉนฺโต ตํ ชฺฐมํ ทิสฺวา
อสฺสมปทํ โอตฺริ ฯ อถ นํ สานิสิตฺท ยาว ปจฺจตฺติ
นิสิตฺทาเปตฺวา อิตฺถิกฺกุณฺณ (๓)ปโลเกตฺวา ฆานาฯ หาเปตฺวา (๔)
พฺรหฺมจฺริยมสฺส อนุตฺตรชาเปสิ ฯ โส ปกฺขจฺฉินฺนกาโก วिय
หุตฺวา ตํ ชหิตฺตุํ อสฺกโกนฺโต สพฺพทิวสํ ตตฺถเวจฺจ จตฺวา
สาณฺณหสมเย โพรสิตฺตํ อากจฺฉนฺตํ ทิสฺวา เวเคน
สมฺพุทฺทาภิมฺโข ปลาโย ฯ อถ นํ โส ปจฺจามิตฺตฺโต เม อัย
ภวิสฺสตีติ อสึ อพฺพาหิตฺวา (๕) อนุพนฺธิ ฯ ตาปโส อากาเส
อุปฺปตฺนาการิ ทสฺเสตฺวา สมฺพุทฺเท ปติ ฯ โพรสิตฺตฺโต เอส
ตาปโส อากาเสนาคโต ภวิสฺสตีติ ฆานสฺส ปรีหิณฺตฺตา
สมฺพุทฺเท ปติโต มยา อิทานิสฺส อวสฺสเยน ภวิตฺตุํ วณฺณตฺติ
๑. ม. กนฺทมูลาทินิ ฯ ๒. ม. ภิกฺษาจารตฺถาย ฯ ๓. ม.
อิตฺถิกฺกุณฺณตฺเตน ฯ ๔. ม. จาเวตฺวา ฯ ๕. ม. อสึ คเหตฺวา ฯ

จินฺเตตฺวา เวลฺนฺเต จตฺวา อีมา คาถา อโวจ

[๓๘๘] อภิขุขมาเน วาริสฺมี สยํ อากมฺม อิทฺธิยา

มิสฺสึภาวิทฺติยา คนฺตฺวา สํสึทสิ มหณฺณเว

[๓๘๙] อาวกฺกฺญนี มหามาया พุรหฺมจฺริยวิโกปนา

สีทฺนฺติ นํ วิทิตฺวาน อารกา ปรีวชฺชเย

[๓๙๐] ยํ เอตา อุปฺเสวณฺติ จนนฺตฺวา วา ชเนน วา

ชาตเวทิว สณฺจํ นํ จิปฺปํ อนฺนทฺนฺติ นนฺติ ฯ

ตตฺถ อภิขุขมาเน วาริสฺมินฺติ อิมสฺมี อุทเท อจลฺมาน

อกมฺปฺมานเน อุทกํ อนามสฺติตฺวา สยํ อากาเสเนว อิทฺธิยา

อากนฺตฺวา ฯ มิสฺสึภาวิทฺติยาติ โลกธมฺมเสวนวเสน อิตฺติยา

สทฺธิ มิสฺสึภาวํ ฯ อาวกฺกฺญนี มหามาयाติ อิตฺติโย นามเตตา

กามาวิกฺกฺญเนน อาวกฺกฺญนฺโต อาวกฺกฺญนี อนนฺตฺวาหิ อิตฺติมาयाหิ

สมนฺนาคตตฺตา มหามาया นาม ฯ วุตฺตตฺถเหตํ

มาयाเจตา มรีจิว โสกา โรคา จุปฺทฺทฺวา

ชราจ พนฺธนาเจตา มจฺจุปฺปาสา กุหาสยา

ตาสฺ โย วิสฺสเส โปโส โส นเรสุ นรารโหมติ (๑) ฯ

ตตฺถ พุรหฺมจฺริยวิโกปนาติ เสฏฺฐจฺริยสฺส เมถุนวิริติ-

พุรหฺมจฺริยสฺส วิโกปนา ฯ สีทฺนฺตฺติ อิตฺติโย นามเตตา อีสึนํ

พุรหฺมจฺริยสฺส วิโกปเนน อปาเยสุ สีทฺนฺติ ฯ เสสิ ปุริมฺนเยเนว

๑. ขุ. ชา. ๒๘/๒๑๐/๘๐ ฯ

เล่มที่ 31 ตักนิปาต ปทุมวคฺควณฺณา หน้า 90

โยเชตพฺพนฺติ ฯ

เอวํ ปน โปธิสฺตตฺตสฺส วจันํ สุตฺวา ตาปโส สมฺพุทธมชฺเช
จิโตเยว นภฺจัน ฌานํ ปุณฺ อูปฺปาเทตฺวา อากาเสน อตฺตโน
วสนฺภูจฺานเมว คโต ฯ โปธิสฺตฺโต จินฺเตสิ อัยํ ตาปโส
เอวํภาวิโต (๑) สฺมาโน สิมฺพลีตฺถํ วิย อากาเสน คโต มยาปี
อิมินา วิย ฌานํ อูปฺปาเทตฺวา อากาเสน จริตฺถํ วัฏฺฏตีติ ฯ
โส อสฺสมปฺทํ คนฺตฺวา ตํ อิตฺถิ มนุสฺสปถิ เนตฺวา กจฺฉ
ตฺวนฺติ อุยฺโยเชตฺวา อรณฺณํ ปวิสิตฺวา มนุสฺสเย ภูมิกาค
อสฺสมปฺทํ มาเปตฺวา อิติปพฺพชฺชํ ปพฺพชิตฺวา กสิณปริกมฺมํ
กตฺวา อภินฺญา จ สฺมาปฺตฺติโย จ นิพฺพตฺเตตฺวา
พฺรหฺมโลคปรายโน อโหสิ ฯ

สฺตถา อิมํ ฌมฺมเทสนํ อahrtิตฺวา สจฺจจฺานิ ปกาเสตฺวา
ชาตกํ สโมธานฺติ ฯ สจฺจปรีโยसानเ อุกฺกณฺจิตฺทิกฺข
โสตาปตฺติผล ปตฺติภฺจฺหิ ฯ ตทา อนินฺตฺถิคนฺธกฺุมาริ ปน
อหเมวาทิ ฯ

จฺลลปโลภชาตกํ ตตฺถิ

๑. ม. เอวํ ภาริโก ฯ

ปนาโท นาม โส ราชชาติ อิทธิ สตุถา กงคาตีเร
นินินโน ภัททชิตฺเตรสฺส อานูภาวํ อารพฺภ กเถสิ ฯ
เอกสฺมี สมเย สตุถา สวตฺถิยํ วสฺสํ วสิตฺวา
ภัททชิกุมารสฺส สงฺกหํ กริสฺสามิตี ภัทฺทชฺสงฺมปริวฺโต จาริกํ
จรมานโน ภัทฺทชฺยนคฺร์ ปตฺวา ชาตฺยวเน ตโย มาเส วสิ
ภัทฺทชิกุมารสฺส ฌาณปริปากํ อากมยมานโน ฯ ภัทฺทชิกุมารโ
มหายโส อสีติโกฏฺวิภวสฺส ภัทฺทชฺเสฏฺฐิโน เอกปฺตฺตโก ฯ ตสฺส
ตฺถิณฺณํ อุตฺถนํ อนุจฺฉวิกา ตโย ปาสาทา อเหตุํ ฯ เอกสฺมี
จตุตฺตารโ มาเส (๑) วสฺติ ฯ เอกสฺมี วสิตฺวา นาฏฺกปริวฺโต
มหนฺเตน ยเสน อญฺณํ ปาสาทํ กจฺฉติ ฯ ตสฺมี ขณ
กุมารสฺส ยสํ ปสฺสิสฺสามาติ สกถนคฺร์ สงฺขุภิ ฯ ปาสาทนฺตเร
จกฺกาทิจกฺกํ มณฺจาทิมณฺจํ พนฺชนฺติ ฯ สตุถา ตโย มาเส วสิตฺวา
มยํ กจฺฉามาติ นคฺรวาสินํ อารโเจสิ ฯ นาคฺรา ฆนฺเต เสว
คมิสฺสธฺตติ สตุถารํ นิมนฺเตตฺวา ทฺติยทิวเส พุทฺธปฺปมฺขสฺส
ภัทฺทชฺสงฺมสฺส มหาทานํ สชฺเชตฺวา นคฺรมชฺฌे ทานมณฺฑปปี
กตฺวา อลงฺกริตฺวา อาสนานิ ปญฺญาเปตฺวา กาลิ อารโเจสิ ฯ
สตุถา ภัทฺทชฺสงฺมปริวฺโต ตตฺถ คนฺตฺวา นิสฺสิทฺติ ฯ มนฺุสฺสา
มหาทานํ อกฺทฺสู ฯ สตุถา นิฏฺฐิตภคฺตตฺกิจฺโจ มธฺรฺสฺสเรน
๑. ม. จตุตฺตารโ จตุตฺตารโ มาเส ฯ

เล่มที่ 31 ติกนิปาต ปฐมวคฺควณณา หน้า 92

อนฺุโมทนํ อารภิฯ ตสฺมี ขณ ภาททชิกฺุมาโร ปาสาทโต
ปาสาทํ กจฺจติฯ ตสฺส สมฺปตฺตี ทสฺสนตฺถาย ตํทิวสํ น
โกจิ อคฺมาสิฯ อตฺตโน มนฺุสฺสาเยว ปรีวาเรสฺสุฯ โส มนฺุสฺเส
ปฺุจฺฉิ อณฺุณสฺมี กาลเ มยิ ปาสาทโต ปาสาทํ กจฺจนฺุเต
สกลนคฺร์ สงฺขุภฺติ จกฺกาทิจกฺกาทินิ(๑) พนฺุชฺฉติ อชฺช ปน
จเปตฺวา มยฺหํ มนฺุสฺเส อณฺุโล โกจิ นตฺถิ กิณฺุนุ โข
การณฺุณฺติฯ สามี สมฺมาสมฺพุทฺโธ อิมํ นคฺร์ อุปนฺิสฺสาย
ตโย มาเส วสิตฺวา อชฺช กจฺฉิสฺสตี โส ภตฺตกิจฺจํ
นินฺุจฺจาเปตฺวา มหาชนสฺส ฆมฺมํ เทเสสิ สกลนคฺรวาสิน
ตสฺส ฆมฺมกถํ สฺุณฺุณฺตีติฯ โส เตนฺุหิ เอถ มยฺมปี
สฺุณฺุณฺสฺสามาติ สพุทฺทาภรณฺุปฏิมณฺุฑิตฺว มหนฺุเตน ปรีวาเรน
อุปสงฺกมิตฺวา ปรีสปรียนฺุเต จิตฺ ฆมฺมกถํ สฺุณฺุณฺโต
สพุทฺทิกเลเส เขเปตฺวา อคฺคผลํ อรหตฺตํ ปาปฺุณฺิฯ สตฺถา
ภทฺุทียเสฏฺุจิ อามนฺุเตตฺวา มหาเสฏฺุจิ ปฺุตฺโต เต อลงฺกตปฏฺิยตฺโต ว
ฆมฺมกถํ สฺุณฺุณฺโต อรหตฺเต ปตฺติฏฺุจิตฺ เตนฺุสฺส อชฺเชว
ปพุทฺชิตฺุ วณฺุณฺุติ ปรีนฺิพุพายิตฺุ วาติ อหฯ ภนฺุเต มยฺหํ
ปฺุตฺตสฺส ปรีนฺิพุพานน กิจฺจํ นตฺถิ ปพุทฺทาเชถ นํ ภนฺุเต
ปพุทฺชิตฺวา จ ปน นํ คเหตุวา เสว อมฺุหากํ เคหํ
อุปสงฺกมถาติฯ ภควา นิมนฺุตนํ อธิวาเสตฺวา กฺุลปฺุตฺตํ
๑. ม. จกฺกาทิจกฺกานิ มณฺุจาติมณฺุจานิ ฯ

เล่มที่ 31 มหาปนาทชาตกั หน้า 93

อาทาย วิหาริ คนฺตฺวา ปพฺพาเชตฺวา อุปสมฺปาเทสิ ฯ ตสฺส
มาตาปิตโร สตฺตาหิ มหาสกฺกาโร กรีสุ ฯ สตฺตา สตฺตาหิ
วสิตฺวา กฺลปฺตฺตํ อาทาย จาริกํ จรฺนฺโต โภกฺกคามํ ปาปฺณิ ฯ
โภกฺกคามวาสินฺ มนฺุสฺสา พุทฺธปฺปมฺขสฺส ภิกฺขุสงฺฆสฺส มหาทานํ
อหํสุ ฯ สตฺตา ภตฺตกิกฺจาวสานเณ อนุโมทนํ อารภิ ฯ กฺลปฺตฺโต
อนุโมทนกาเล พหิกามํ คนฺตฺวา สตฺถุ อากมฺนกาเลเยว
อุฏฺฐหิตฺสามีติ กงฺคาตฺริสมีเป (๑) เอกสฺมี รุกฺขมฺเณ ฌานํ
สมาปชฺชิตฺวา นิสิตฺติตฺวา มหฺลลเกสุ เถเรสุ อากจฺจนฺเตสุปี
อุฏฺฐหิตฺวา สตฺถุ อากมฺนกาเลเยว อุฏฺฐหิ ฯ ปฺลฺลชฺชนา
ภิกฺขุ อัย ปฺเร วิย ปพฺพชฺชิตฺวา มหาเถเร อากจฺจนฺเต
ทิสฺวาปี น อุฏฺฐหิตฺติ กฺขมฺมึสุ ฯ โภกฺกคามวาสินฺ นาวาสงฺฆาภู
พฺนฺธิสุ ฯ สตฺตา นาวาสงฺฆาญฺเ สงฺฆมชฺเณ จตฺวา กหิ
ภทฺทชฺชิตฺติ ปฺจฺฉิ ฯ เอส ฆนฺเต อิเชวาติ ฯ เอหิ ภทฺทชฺชิ อมฺเหหิ
สทฺฐี เอกนาว่า อภิรฺยุหาติ ฯ เถโร อุปฺปตฺติตฺวา เอกนาวาย
อุฏฺฐาสิ ฯ อถ นํ กงฺคาย มชฺฉคตฺกาเล (๒) สตฺตา อาห
ภทฺทชฺชิ ตยา มหาปนาทราชกาเล อชฺฉนาฏฺฐโ จ ปาสาโท
กหนฺติ ฯ อิมสฺมี จาเน นิมฺคฺโค ฆนฺเตติ ฯ ปฺลฺลชฺชนา ภิกฺขุ
ภทฺทชฺชิตฺเถโร อณฺณํ พฺยากรโอสฺสีติ อหํสุ ฯ สตฺตา เตนหิ
ภทฺทชฺชิ สพฺรหฺมจารินํ กงฺขํ ฉินฺนทาหิตฺติ อาห ฯ ตสฺมี ขณ
๑. ม. กงฺคาตฺติตฺตสมีเป ฯ ๒. ม. มชฺฉณํ มชฺฉเณ คตฺกาเล ฯ

เล่มที่ 31 ตึกนิปาต ปทุมวคฺควณณา หน้า 94

เถโร สตถาริ วณฺทิตฺวา อิทธิพลน คนฺตฺวา ปาสาทฺถปิ กิ
ปาทงฺคฺลिया กเหตุวา ปลงวิสตฺติโยชนํ ปาสาทํ อุกฺคเหตุวา
อากาเส อุปฺปติ ฯ อุปฺปติโต ปน เหนฺจฺจปาสาทฺถจิตานํ
ปาสาทํ ภินฺทิตฺวา ปลณฺยาธิ ฯ โส เอกโยชนํ ทฺวิโยชนํ
ติโยชนนฺติ ยาว วิสตฺติโยชนา อุกทโต ปาสาทํ อุกฺขิปี ฯ
อดสฺส ปุริมภเว ฉาตกา ปาสาทโลเถน มจฺจกจฺจนปนาค-
มณฺฑกา หุตฺวา ตสฺมีเยว ปาสาทเ นินฺพุตฺตา ปาสาท
อฺกฺกฺจนฺเต ปรีวตฺเตตฺวา อุกฺเกเยว ปตฺตีสุ ฯ สตฺถา เต
ปตฺนเต ทิสฺวา ฉาตกา เต ภทฺทชิ กิลมนฺตีติ อาท ฯ
เถโร สตฺถุ วจฺนํ สุตฺวา ปาสาทํ วิสฺซชิ ฯ ปาสาทो
ยถาญฺจानเเยว ปตฺติญฺจหิ ฯ สตฺถา ปน กงฺคาโต อุตฺตริ ฯ
อดสฺส กงฺคาตีเรเยว อาสนํ ปลณฺยาปยีสุ ฯ โส ปลณฺตเต
ปวฺรพฺพทฺธาสนเ ตฺรณฺสุริโย วีย รีสโย มฺลฺยจฺนโต นิสีทิ ฯ อด
นํ ภิกฺขุ กิสฺมี กาลเ ภนฺเต อัยฺ ปาสาทो ภทฺทชิตฺถเเรน
อชฺฉวาทฺถุจฺจติ ปุจฺฉีสฺสุ ฯ สตฺถา มหาปนาทฺรชกาลเถติ วตฺวา
อตีตํ อาทริ ฯ

อตีเต วิเทหฺรญฺเจ มิถิลายิ สฺรฺจฺจิ นาม ราชา อโหสิ ฯ
ปฺลฺโตปิสฺส สฺรฺจฺจเยว ฯ ตสฺส ปน ปฺลฺโต มหาปนาโท นาม
อโหสิ ฯ เต อิมิ ปาสาทํ ปฏฺธิถีสฺสุ ฯ ปฏฺธิลาภฺตถาย ปนสฺส
ปฺพพกมฺมํ เทว ปิตาปฺลฺตา นเพหิ จ อฺทฺมพฺรทฺธาหิ จ

ปจเจกพุทฺธสุส วสนปณณสาถั กรีสฺสูติ ฯ อิมสฺมี ชาตเก สพุพั
อตีตวตฺถถ ปกิณณกนิปาเต สฺรุจิชชาตเก (๑) อวิภวิสฺสูตีติ ฯ
สตฺถา อิมั ชมฺมเทสนั อหริตฺวา อภิสมฺพุทฺโธ หุตฺวา
อิมา คาถา อโวจ

[๑๕๑] ปนาโท นาม โส ราชา ยสุส ยูโป สุวณฺณโย (๒)

ติริยั โสพุพฺพุเพโธ อุจฺจมาหุ(๓) สหสฺสธา

[๑๕๒] สหสฺสกณฺโฑ สตฺตเคณฺฑุ ชชาลุ หริตามโย

อนจฺจํ ตตฺถ กนฺชพุพา ฉ สหสฺसानิ สตฺตธา

[๑๕๓] เอวเมตํ ตทา อาสี ยถา ภาสตี ภทฺทชิ

สกุโก อหํ ตทา อาสี เวยฺยาวจฺจโร ตวาติ ฯ

ตตฺถ ยูโปติ ปาสาโท ฯ ติริยั โสพุพฺพุเพโธติ

วิตฺถารโต โสพุสกณฺฑปาตวิตฺถาโร อโหสิ ฯ อุจฺจมาหุ

สหสฺสธาติ อุพุเพเชน สหสฺสกณฺฑกมนนฺตตํ อุจฺจํ อามุ (๔)

สหสฺสกณฺฑกมนนคณฺนาย ปณฺจวิสฺตีโยชนปฺปมาณั โหติ ฯ

วิตฺถาโร ปนฺสุส อญฺฉโยชนนฺตโต (๕) ฯ สหสฺสกณฺโฑ สตฺตเคณฺฑุติ

โส ปเนส สหสฺสกณฺฑพุเพโธ ปาสาโท สตฺตณฺมิโก อโหสิ ฯ

ชชาลฺลติ ชชสมฺปนฺโน ฯ หริตามโยติ หริตมณฺิปริกฺขิตฺโต ฯ

อฏฺฐกถายั ปน สหาลุ (๖) หริตมโยติปิ ปาโจ ฯ หริตมณฺิมเยหิ

๑. พุ. ชา ๒๗/๑๕๔๒-๓๘๒-๔ ฯ ๒. ม. สุวณฺณโย ฯ

๓ ม. อุทฺธมาหุ ฯ ๔. ม. อุจฺจํ อามุ ฯ ๕. ม. อฏฺฐโยชนนฺตโต ฯ

๖. ม. สหาลุ ฯ

เล่มที่ 31 ติกนิปาเต ปทุมวคฺควณณา หน้า 96

ทวารกวางฺกวาตปานหิ สมฺนาคโตติ อตุโถ ๗ สหาคิ กิร
ทวารกวางฺกวาตปานัน นามิ ๗ คณฺฐพฺพาติ นฺญา ๗ ฉ
สทฺสฺสานิ สตุตฺธาติ ฉ คณฺฐพฺพสทฺสฺสานิ สตุตฺธา หุตฺวา
ตสฺส ปาสาทสฺส สตุตฺสฺ จานิสฺสุ รยฺโยเ รติวทฺตฺนตฺถาย (๑)
นจฺจิสฺสูติ อตุโถ ๗ เต เอวํ นจฺจฺนฺตฺตฺปิ คายมฺานาปี ราชานํ
หาเสตฺถํ นาสกฺขิสฺสุ ๗ อถ สกฺโก เทวราชา เทวณฺฑิ เปเสตฺวา
สมชฺชํ กอารสิ ๗ ตทา มหาปนาโท หสิ ๗ ยถา ภาสสิ
ภทฺทชฺชิตฺติ ภทฺทชฺชิตฺเตเรน หิ ภทฺทชฺชิตฺติ ตยา มหาปนาทราช-
กาเล อชฺฌวภูจฺโจ ปาสาโท กหนฺติ วุตฺเต อิมสฺมิ จาน
นิมฺกุโก กนฺเตติ วทฺนฺเตน ตสฺมิ กาลे อตุตฺโน อตุถาย
ตสฺส ปาสาทสฺส นิพฺพตฺตภาโว จ มหาปนาทราชภาโว จ
ภาสิโต อโหสิ ๗ ตํ คเหตุวา สตุถา ยถา ตฺวํ ภทฺทชฺชิตฺติ
ภาสสิตี อาห ๗ เอวเมตํ ตทา อาสิตี ตทา เอวเมตํ
ตเถว อโหสิ อหํ ตทา ตว เวยฺยาวจฺจกโร สกฺโก
เทวานมิณฺโท อโหสิณฺติ อาห ๗ ตสฺมิ ขณฺเ ปุณฺณชฺชนภิกฺขุ
นิกฺกงฺขา อเหตุ ๗

สตุถา อิมํ ชมฺมเทสนํ อหริตฺวา ชาติกํ สโมชานสิ ตทา
มหาปนาโท ราชา ภทฺทชฺชิตฺติ อโหสิ สกฺโก ปน อหเมวาคิ ๗

มหาปนาทชาติกํ จตุตฺถํ

๑. ม. รติชฺชนตฺถาย ๗

ทิสฺวา ขุรปฺเปติ อิทํ สตุถา เขตวเน วิหรนฺโต เอกํ
โอสญฺจวิริยํ ภิกฺขุ อารพฺภ กเถสิ ฯ
ตํ หิ สตุถา ฌมฺมสภายํ อานีต (๑) สจฺจํ กิร ตฺวํ [๒]
โอสญฺจวิริโยติ วตุวา สจฺจํ ฆนฺเตติ วุตฺเต ภิกฺขุ กสมฺมา
ตฺวํ เอวํ นิยุยานิเก สาสเน ปพฺพชิตฺวา วิริยํ โอสชฺชํ
ไปฺรณกปณฺชิตา อนิยุยานิกญฺจानเป วิริยํ น โอสชฺเชนตีติ (๓)
วตุวา อตีตํ อหาริ ฯ

อตีเต พาราณสียํ พุรหฺมทตฺเต รชฺชํ การเนเต โปชิสฺสโต
เอกสฺมี อญฺเฐวอารกฺขิกฺกุลเ นิพฺพตฺติตฺวา วยฺปตฺโต
ปณฺจปริสฺสตปรีวาโร อญฺเฐวอารกฺขิกฺเกสุ สพฺพเชฏฺฐโก หุตฺวา
อญฺเฐว เอกสฺมี กามे วาสํ กปฺเปสิ ฯ โส ปน ภาตี คเหตุวา
มนุสฺเส อญฺเฐว อติกกामเต ฯ อเถกสฺมี ทิวเส พาราณเสโก (๔)
สตุถวาหปฺตฺโต ปณฺจหิ สกญฺสเตหิ ตํ คามํ ปตฺวา ตํ
ปฏฺโถสาเปตฺวา สมฺม สหสฺสํ คเหตุวา มํ อญฺเฐว อติกกामเหตี
อาห ฯ โส สาธฺฐติ สมฺปฏฺฐิจฺฉิตฺวา ตสฺส หตฺถโต สหสฺสํ
คณฺหิ ภาตี คณฺหนฺโตเยว ตสฺส จีวิตํ ปรีจฺจชิ ฯ โส ตํ
อาทาย อญฺเฐว ปาวิสสิ ฯ อญฺเฐวชฺเฒ ปณฺจสตา โจรา
๑. ม. อิม ปาจา นตฺถิ ฯ ๒. ม. เอตฺถนฺตเร ภิกฺขุติ ทิสฺสตี ฯ
๓. ม. วิริยํ กรีสุติ ฯ ๔. ม. พาราณเสยฺยโก ฯ

เล่มที่ 31 ตึกนิปาเต ปทุมวคฺควณฺณนา หน้า 98

อุฏฺฐหึสุ ฯ โจเร ทิสฺวา ว เสสฺปริสา อุเรน นิปฺชฺซีสุ ฯ
อารกฺขิกเชฏฺฐโก เอโกว นทฺนโต วคฺคนฺโต ปหริตฺวา
ปญฺจสทโจเร ปลาเปตฺวา สตฺถวาหปฺตฺตํ โสตฺถินา กนฺตาริ
ตารสฺสิ ฯ สตฺถวาหปฺตฺโต ปน ปรกนฺตารเ สตฺถํ นิเวเสตฺวา
อารกฺขิกเชฏฺฐกํ นานคฺครสโกชนํ โภเชตฺวา สยมปี
ภุคฺตปาตราโส สุขนิสินฺโน เตน สทฺธี สลฺลปนฺโต สมฺม
ตถาทารุณานํ นาม โจรานํ อาวฺชานิ คเหตุวา อวตฺถรณกาลเ
เกน นฺโฆ การณเณ จิตฺตฺตราสมตฺตมปี น อุปฺปนฺนนฺติ
ปฺจฺจนฺโต ปจฺมํ คากมาห

[๑๕๔] ทิสฺวา ขุรปฺเป ฐนฺเวคฺคนฺณเณ (๑)
ขกฺเค กหิเต (๒) ติกฺขิเณ เตลโธเต
ตสฺมี ภยสฺมี มรณเ วิรฺุพฺเห (๓)
กสฺมา นฺ เต นาทฺ ฌมฺภิตตฺตฺนฺติ ฯ

ตตฺถ ฐนฺเวคฺคนฺณเณติ ฐนฺเวเคน วิสฺฐเ ฯ ขกฺเค กหิเตติ
ถรฺทนฺเต สุกฺกหิเต ขกฺเค ฯ มรณเ วิรฺุพฺเหติ มรณเ
ปจฺจฺภุจฺจเ ฯ กสฺมา นฺ เต นาทฺ เกน นฺโฆ การณเณ
เต นาโหสิ ฯ ฌมฺภิตตฺตฺนฺติ สริรฺจลนํ ฯ

ตํ สุตฺวา อารกฺขิกเชฏฺฐโก อิตฺรา เทว คากา
อภาสิ

- # ๑. สฺยา. ม. ฐนฺเวคฺคนฺเน ฯ เอวมฺปฺริปี ฯ ๒. ม. กหิเต ฯ
- # ๓. ม. วิรฺุพฺเห ฯ

[๑๕๕] ทิสฺวา ขุรปฺเป ฌนฺเวคณฺณเณ

ขกุเค กหิตฺเต ติกฺขิเณ เตลฺโหเต

ตสฺมี ภยสฺมี มรเณ วิรุพฺเห

เวทํ อตฺตถํ วิปฺปลํ อุพารํ

[๑๕๖] โส เวทชาโต อชฺฌภวี อมิตฺเต

ปฺพุเพว เม ชีวิทมาสิ จตฺตํ

น หิ ชีวิทเ อาลยํ กุพฺพมาโน

สุโร กยิรา สุรกีจํ กทาจีติ ฯ

ตตฺถ เวทํ อตฺตถนฺติ ตฺถจฺฉิยฺเจว โสมนสฺสณฺจ

ปฏฺฐิตี ฯ วิปฺปลนฺติ พหุ ฯ อุพารนฺติ อุตฺตมํ ฯ อชฺฌภวินฺติ

ชีวิทํ ปรีจฺจชิตฺวา อภิกวี ฯ ปฺพุเพว เม ชีวิทมาสิ

จตฺตนฺติ มยา หิ ปฺพุเพว ทว หตฺถโต ภาตี กณฺหนฺเตน

ชีวิทํ จตฺตมาสิ ฯ น หิ ชีวิทเ อาลยํ กุพฺพมาโนติ

ชีวิทสฺมี สินฺนํ นิกนฺตี กุรฺมาโน สุโร สุรกีจํ(๑) กทาจีปี

น หิ กโรติ ฯ

เอวํ โส ปรวเส วิสขฺชนฺเต(๒) ชีวิทเ นิกนฺติยา วิสฺฐจฺตฺตา

อตุตฺตโน (๓) สุรกีจฺจสฺส กตฺถาวํ ฌาเปตฺวา สตฺถวาหปฺตฺตํ

อุยฺโยเชตฺวา สกคามเมว ปจฺจาคนฺตฺวา ทานาทีนิ ปุณฺณานิ

กตฺวา ยถากมฺมํ คโต ฯ

๑. ม. ปุริสกีจํ ฯ ๒. ม. สรวสฺเส วสฺสนฺเต ฯ ๓. ม. อตุตฺตนา ฯ

เล่มที่ 31 ตักนิปาต ปทุมวคฺควณณา หน้า 100

สตถา อิมํ ชมฺมเทสนํ อหริตฺวา สจฺจานิ ปกาเสตฺวา
ชาตกํ สโมชานนฺติ ฯ สจฺจปรีโยसानเน โอสถฺจฺจวิริโย ภิกฺขุ
อรหตฺเต ปตฺติภฺจฺจํ ฯ ตทา อารกฺขิกเชฐฺจโก ปน อหเมวาทิ ฯ
ชฺรปฺปชาตกํ ปญฺจํ

วาทคฺคสิทฺถชาตกํ

เยนาสิ กิสิยา ปณฺฑิติ อิทํ สตฺถาเชตฺวเน วิหรนฺโต
สาวตฺถิยํ อญฺจตรํ กุญฺมพิทํ อารพฺภ กเถสิ ฯ

สาวตฺถิยํ กิเรกา อิตฺถิ เอกํ อภิรूपํ กุญฺมพิทํ ทิสฺวา
ปฏฺวิทฺทจิตฺตา อโหสิ ฯ สกตฺสริริ ฌายมาโน วिय ตสฺสา
อพฺภนฺตเร| กิเสสฺสคฺคิ อฺปฺปชฺชํ ฯ สทา เนว กายสฺสาทํ น
จิตฺตสฺสาทํ อลภิ ฯ ภตฺตมฺปิสฺสา น รุจฺจํ ฯ เกวลํ มนฺจกอญฺญิ
คเหตฺวา นิปชฺชํ ฯ อถ นํ อฺปฺปญฺจายิกา จ สหายิกา จ
ปฺุจฺจิสฺสํ กิณฺนุโข ตฺวํ กมฺปฺมานจิตฺตา อญฺญิ คเหตฺวา
นิปฺนฺนา กิณฺเต อผาสฺสกนฺติ ฯ ตาสํ เอกํ เทว วาเร
อกเถตฺวา ปฺนฺปฺปฺนํ วุจฺจมานา ตมตฺถํ อารโจะสิ ฯ อถ
นํ ตา สมสฺสาเสตฺวา ตฺวํ มา โภทฺติ (๑) จินฺตฺติ
มยํ ตํ อานสฺสามาติ วตฺวา คนฺตฺวา กุญฺมพิเกน
สทฺธิ มนฺเตสฺสํ ฯ โส ปฏฺวิทฺทจิตฺตา ปฺนฺปฺปฺนํ วุจฺจมาโน
๑. ม. อยํ ปาโฐ นตฺถิ ฯ

เล่มที่ 31 วัตคคฺคสิทฺทวชาตกั หนา 101

อริวเสสิ ๑ ตา อสุกทิวเส อสุกเวลาย อากจฺฉาหิตี ปฏฺยณั
คาเหตุวา คนฺตุวา ตสฺสา อาโรเจสิ ๑ สา สฺฆนฺตี (๑) อตฺตโน
สยนคพฺภั สขฺเชตฺวา อตฺตานิ อลงฺกริตฺวา สยนปฺญฺเจ
นินฺนุนา ตสฺมี อากนฺตุวา สยเนกเทเส นินฺนุเน จินฺเตสิ
สจําหิ อิมสฺส กุรฺกั อกฺตฺวา อิทานเว โอภาสั กริสฺสามิ
อิสฺสรียั เม ปรีหายิสฺสตี อากตทิวเสยเว โอภาสกรณั นาม
อการณั อชฺช นั มงฺกก กตฺวา อณฺณสฺมี ทิวเส โอภาสั
กริสฺสามิตี ๑ อถ นั หตฺถคฺคหณฺนาทิวเสน เกฬิ กาคู
อารทฺธั หตฺถे คเหตุวา อเปหิ อเปหิ น เม ตยา
อตฺโตตี นิกฺกขฺเตสิ (๒) ๑ โส โอสกฺกิตฺวา ลชฺชิตฺโต อฏฺฐาย
อตฺตโน เลหเมว กโต ๑ อิตฺรา อิตฺถิโย ตาย ตถากตภาวึ
ณฺตุวา กุณฺณพฺปิเก นิกฺขนฺเต ตั อฺปสฺสงฺกมิตฺวา เอวมาหึสฺส ตฺว
ตสฺมี ปฏฺยทฺทจิตฺตา อาหารั ปฏฺยจิปิตฺวา นิปชฺชि อถ
นั มยั ปฺนปฺปฺนั ยาจิตฺวา อานยิมฺหา ตสฺส กสฺมา โอภาสั
น อภาสึตี ๑ สา ตมตฺถึ อาโรเจสิ ๑ อิตฺรา เตนหิ
ปญฺญาฬิสฺสตีตี วตฺวา ปกฺกมึสฺส ๑ กุณฺณพฺปิโก ปฺน นินฺนุติตฺวา
น โอโลเกสิ ๑ สา ตั อลภฺมานา สฺสสฺมานา (๓) นินฺนุหารา
ตฺตเถว ชีวิทกฺขยั ปาปฺณิ ๑ กุณฺณพฺปิโก ตสฺสา มตภาวึ
สฺตุวา พหุมาลาคนฺทวิเลปนั อาทาย เชตวนั คนฺตุวา
๑. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ๑ ๒. ม. นินฺนุจฺเจสิ ๑
๓. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ๑

เล่มที่ 31 ตึกนิปาเต ปทุมวคฺควณณา หน้า 102

สตถาริ ปุเชตฺวา วนฺทิตฺวา(๑) เอกมนฺตํ นิสึทึ สตถารา
 จ กิณฺฺนุโข อุปาสก น ปลณฺายสีตึ ปุจฺฉิตฺ(๒) ตมตฺถํ
 อาโรเจตฺวา สุวาทึ ฆนฺเต เอตฺตํ กาลึ ลชฺชาย พุทฺธุปฺปจฺฉานํ
 นาคโถตึ อาห ๑ สตถา อุปาสก น อิทานเว สา
 กิเลสวเสน ตํ ปกฺโกสาเปตฺวา อาคตกาเล ตํ โโอกาสิ
 อกตฺวา ลชฺชปาเปสิ ปุพฺเพปิ ปน ปลณฺตีเตสุปิ ปุพฺเพ
 ปฏิพฺพุทฺธจิตฺตา หุตฺวา ปกฺโกสาเปตฺวา อาคตกาเล โโอกาสิ
 อกตฺวา กิลเมตฺวาว อโยเชสีตึ วตฺวา เตน ยาจิตฺ อตฺตีตํ
 อาหริ ๑

อตีเต พาราณสีขั พุรหุมทตเต รชชั การนเต
 โโพธิสตโต สินฺชวกุลเต นิพฺพุตฺติตฺวา วตคฺคสิณฺชโว นาม
 หุตฺวา ตสฺส มงฺคลอสฺโส อโหสิ ๑ อสฺสโคปกา ตํ เนตฺวา
 คงฺกาย นฺหาเปนฺติ ๑ อถ นั ฆทฺทสิ (๑) นาม คทฺรภึ ทิสฺวา
 ปฏิพฺพุทฺธจิตฺตา หุตฺวา กิเลสวเสน กมฺปมานา เนว ตินฺฉํ
 ขาทติ น ปานียํ ปิวติ ปริสุสฺสิตฺวา กีสวา อญฺจิมฺมมตฺตา
 อโหสิ ๑ อถ นั คทฺรภปฺตุโต (๑) มาตฺรํ ปริสุสฺสมานํ ทิสฺวา
 กิณฺฺนุโข ตฺวํ อมฺม เนว ตินฺฉํ ขาทสิ น ปานียํ ปิวติ
 ปริสุสฺสิตฺวา ตตฺถ ตตฺถ กมฺปมานา นิปชฺชสิ กิ เต
 อผาสฺกนฺติ ปุจฺฉิ ๑ सा อกเถตฺวา ปุณฺปุณฺํ วุจฺจมานา
 # ๑. ม อัย ปาโฐ นตฺถิ ๑ ๒. ม. ปุจฺฉิตฺ ๑
 # ๑. ม. ปฺตุโต คทฺรภโปตโก ๑

เล่มที่ 31 วัตคคฺคสิณฺทวชาตํ หน้า 103

ตมตถํ กเถสิ ฯ อถ นํ ปุตุโต สมสฺสาเสตฺวา อมฺม มา
จินฺตฺยิ อหํ ตํ อานตฺวา ทสฺสามิตี วตฺวา วัตคคฺคสิณฺทวสฺส
นุหายิตฺตุ อากมนกาเถ ตํ อุปฺสงฺกมิตฺวา ตาต มยฺหํ มาตา
ตุมฺเหสุ ปฎิพฺทฺชจิตฺตา นิราหารา สฺสฺสิตฺวา มริสฺสตี
ชีวิททานมฺสฺสา เทธาตี อาห ฯ สาธุ ตาต ทสฺสามิ
อสฺสโคปกกา มํ นุหาเปตฺวา โถกํ กงฺกาคีเร โคจฺรณตฺถาย (๑)
วิสขฺเชนฺตี ตฺวํ มาตริ คเหตฺวา ตํ ปเทสํ เอหิตี ฯ โส
กนฺตฺวา มาตริ อานตฺวา ตสฺมี ปเทเส วิสขฺเชตฺวา
เอกมนฺตํ ปฎิจฺจนฺเน อฏฺฐาสิ ฯ อสฺสโคปกกาปิ วัตคคฺคสิณฺทว
ตสฺมี จาเน วิสขฺเชตฺตุ ฯ โส วัตคฺโค กทฺรภี โอลเณนฺโต
อุปฺสงฺกมि ฯ อถ सा กทฺรภี ตสฺมี อุปฺสงฺกมิตฺวา อตฺตโน
สริริ อุปฺสิงฺมมานे สจําหํ คฺรุํ อกตฺวา อากตฺกขณฺเวยวสฺส
โอกาสํ กริสฺสามิ เอวํ เม ยโส จ อิสฺสรियญฺจ ปรีหายิสฺสตี
อนิจฺจมานาย วิย ภวิทฺตุ วฏฺฐตีตี จินฺเตตฺวา สิณฺทวสฺส
เหฏฺฐาหนฺนเก ปาเทเน ปหริตฺวา ปลายิ ฯ ตโต ทนฺตมฺลสฺส
ภิชฺชิตฺวา คตกาโล วิย อโหสิ ฯ วัตคคฺคสิณฺทวโ वो โโก เม
เอตาย อตฺถโถตี ลขฺชิตฺโต ตโตว ปลายิ ฯ सा วิปฺปฏิสارينี
หุตฺวา ตตฺถเวว ปติตฺวา โสจฺमानา นิปชฺชि ฯ อถ นํ
ปุตุโต อุปฺสงฺกมิตฺวา ปุจฺจนฺโต ปจฺมํ คาทมาห
๑. ม. วิจฺรณตฺถาย ฯ

เล่มที่ 31 ติกนิปาเต ปทุมวคฺควณณา หน้า 104

[๑๕๗] เยนาสี กีสียา ปณฺฑู เยน ภตฺตํ น รุจฺจติ

อัย โส อากโต ภตฺโต (๑) กสมฺมาทานิ ปลายสีติ ฯ

ตตฺถ เยนาสีติ ยสฺมี ปฏิพฺพชฺจิตฺตา เยน การณฺภูเตน ฯ

ปฺุตฺตสฺส วจฺนํ สฺตุวา กทฺุรภี ทุติยํ คาถมาห

[๑๕๘] นฺุ โข(๒) ปนาทิกเณว สนฺุถโว นาม ชายติ

ยโส หายติ อิตฺถินํ ตสฺมา ตาต ปลายิหนฺติ ฯ

ตตฺถ อาทิกเณวาติ อาทิตฺวา ปจฺมณฺเณว ฯ สนฺุถโวติ

เมถฺนชฺมมํทโยควเสน มิตฺตสนฺุถโวติ ฯ ยโส หายติ อิตฺถินนฺุติ

ตาต อิตฺถินมฺุหิ คุรฺกํ (๔) อกฺตฺวา อาทิตฺวา สนฺุถโว คุรฺมานานํ

ยโส หายติ อิตฺฺสฺสริยลภิตพฺภาโว (๕) ปริหายตีติ ฯ เอวํ สา

อิตฺถินํ สภาวํ ปฺุตฺตสฺส กเถสิ ฯ

ตติยคาลํ ปฺุณ สฺตุถา อภิสมฺพุทฺโธ หุตฺวา อาห

[๑๕๙] ยสฺสฺสินํ กุเล ชาตํ อากตฺ(๖) ยา น อิจฺจติ

โสจตี จิรฺรตฺตาย วาตคฺคมิว กทฺุรภีติ(๗) ฯ

ตตฺถ ยสฺสฺสินนฺุติ ยสฺสมฺปฺนฺุณํ ฯ ยา น อิจฺจตีติ ยา

อิตฺถี ตถารูปี ปฺุริสํ น อิจฺจติ ฯ จิรฺรตฺตาयाติ จิรฺ รตฺตํ

ทิมฺมทฺุชานนฺุติ อตฺโถ ฯ

สฺตุถา อิมํ ชฺมมเทสนํ อหริตฺวา สจฺจานิ ปกาเสตฺวา

๑. ม. ภตฺตา ฯ ๒. ม. สเจ ฯ ๓. ม. ปลายิหนฺติ ฯ ๔. ม. คุรฺกํ ฯ

๕. ม. อิตฺฺสฺสริยคพฺพิตภาโว ฯ ๖. ม. อากตฺ ฯ ๗. ม. กทฺุรภีติ ฯ

ชาติกั สโมธานะสิ ๑ สจจปริโยसानะ กุณุมพิโก โสตาปตติผล
ปติภูกหิ ๑ ตทา กหุรภิ สอ อิตถิ อโหสิ ๑ วาตคคสิษฐโว
ปน อหเมวาติ ๑

วาตคคสิษฐวชาติกั ฆภูกมึ ๑

สุวณณกฤกกาชาติกั

สิงคิ มิโคติ อิทั สตุธา เซตวเน วิหรนุโต อณุตริ
อิตถิ อารพภ กเถสิ ๑

สาวตุถิยั กิเรโก กุณุมพิโก อตตโน ภริยั คเหตุวา
อุทฐารโสรนตุถาย ชนปัท คโต อุทฐารั โสเชตวา
อากจณโต อนุตรามคเค โจเรหิ คหิโต ๑ ภริยา ปนสสุ
อภिरูปา ปาสาทิกา ๑ โจระเชฐจโก ตสสุตา สินเนน กุณุมพิกั
มาเรตุ อารภิ ๑ สอ ปน อิตถิ สีลวตี อจารสมปนุณา
ปติเทวดา ๑ สอ โจระเชฐจกสสุ ปาเทสุ นิปติตวา สามิ
โจระเชฐจก สเจ มยิ ตยุหิ สินเนโห อตถิ มา มยุหิ สามิกั
มาเรหิ สเจ มาเรสสุสิ (๑) อหิ วิสั ขาทิตวา นาสวาดั
วา สนนุรัมหิตวา มริสสามิ ตยา ปน สทุธิ น คมิสสามิ
มา เม อการณน สามิกั มาเรหิติ ยาจิตวา ตั
วิษฐาเปสิ ๑ เต อุโกปี โสตุถินา สาวตุถิ ปตวา
๑. ม. มาเรสิ ๑

เล่มที่ 31 ตักนิปาเต ปทุมวคฺควณฺณา หน้า 106

เขตวนปญฺจิ-วิหาเรนาจจนฺตา วิหาริ ปวิสิตฺวา(๑) ปานียิ ปวิสิตฺวา(๑)
สตถาริ วนฺทิสฺสามาติ คณฺฐกฺกฺปิเรณฺนิ คณฺตุวา สตถาริ
วนฺทิตฺวา เอกมนฺตํ นิสฺสีสุฯ เต สตถารา กหิ คตฺตถาติ
ปฺกฺกฺชา อุทฺธาร-โสชนฺตถายาติ อาหิสฺสุฯ อนฺตรามคฺเค ปน
อาโรคฺเชน อาคตฺตถาติ วุตฺเต กฺกฺมฺพิโก อาห อนฺตรามคฺเค
โน ฆนฺเต โจรา คณฺหิสฺสุ ตตฺถ อยฺมิ มํ มารียมาณํ โจรเชฏฺฐกํ
ยาจิตฺวา โมเจสิ อิมํ นิสฺสาย มยา ชีวิทํ ลทฺชนฺติฯ
สตถา อุปาสก น อิทาเนว ตฺยหิ ชีวิททานํ ทินฺนํ ปุพฺเพ
ปน ปณฺชิตานมฺปิ อทาสีติ วตฺวา เตน ยาจิตฺโต อตีตํ
อาหริฯ

อตีเต พาราณสียิ พุรฺหมตฺเต รชฺชํ การเนตฺเต หิมวเนตฺเต
มหาอุทฺกรหโทฯ ตตฺถ มหาสุวณฺณกกฺกฺโก อโหสิฯ โส
ตสฺส นีวาสนภาเวน กุพฺพิรฺรหโทติ(๒) ปณฺณายิตฺถฯ กกฺกฺโก
มหา อโหสิ ขลมนฺทลปฺปมาโณ หตฺถิ คเหตุวา ขาทติฯ
หตฺถิ ตสฺส ฆเยน ตตฺถ โอตฺริตฺวา โคจริ คณฺหิตฺถํ น
สกุโกนฺติฯ ตทา โพธิสฺตฺโต กุพฺพิรฺรหํ อุปนฺนิสฺสาย วสมานเ
หตฺถิยฺเถ เชฏฺฐกหตฺถิ ปฺกฺกฺจ กเรณฺญา กุจฺฉิมฺหิ ปฺกฺกฺสนฺธิ
คณฺหิฯ อถสฺส มาตา คพฺภํ รกฺขิสฺสามีติ อณฺณํ ปพฺพตฺปเทสํ
คณฺตุวา คพฺภํ รกฺขิตฺวา ปุตฺตํ วิชายิฯ โส อนุกฺกเมน
๑. ม. อิม ปาจา นตฺถิฯ ๒. ม. กุพฺพิรฺรหโทติฯ

วิณฺญตํ ปตฺโต มหาปริวารโ(๑) ถามสมปฺโน โสภคฺคปตฺโต
อณฺชนปพฺพโต วิย อโหสิ ฯ โส เอกาย กเรณฺญา สหฺริ
ลํวาลิ กปฺเปตฺวา กกฺกฏํ คณฺหิสฺสามิติ จินฺเตตฺวา อตฺตโน
ภริยณฺจ มาตฺรณฺจ อาทาย ตํ หตฺถิยฺมํ อฺปสงฺกมิตฺวา ปิตฺร
ปฺสฺสิตฺวา ตาต อหิ กกฺกฏํ คณฺหิสฺสามิติ อาห ฯ อถ
นํ ปิตา น สกฺขิสฺสสิ ปฺตฺตฺตํ นิวารฺติ ฯ ปฺนปฺนํ
วทฺนตํ ตุมฺเหว เม พลํ ชานิสฺสธาติ อาห ฯ โส กุฬิรฺรหํ
อฺปนฺนิตฺสย วสนฺเต สพฺเพ วารณฺ สนนฺิปาเตตฺวา สพฺเพหิ
สหฺริ รหฺตสมิปี คนฺตฺวา ก็ โส กกฺกฏโก โอตฺรณฺกาเล
คณฺหติ อฺทาทุ โจรคฺคหณฺกาเล อฺทาทุ อฺตฺตรณฺกาเลติ
ปฺจฺจิตฺวา อฺตฺตรณฺกาเลติ สฺตฺวา เตนฺหิ ตุมฺहेปี กุฬิรฺรหํ
โอตฺริตฺวา ยาวทตฺถิ โจริ คณฺหิตฺวา ปจฺมํ อฺตฺตรณฺ อหิ
ปจฺจโต ภวิสฺสามิติ อาห ฯ วารณา ตธา กริสุ ฯ กุฬิโร
ปจฺจนา อฺตฺตรณฺตํ โปธิสฺตฺตํ มหาสณฺฑาเสน กมฺมาโร
โลหสฺลาคํ วิย อพฺทวเณน ปาเท ทพฺหิ คณฺหิ ฯ กเรณฺก
โปธิสฺตฺตํ อวิชฺหิตฺวา สมิเปยฺว อฏฺฐาสิ ฯ โปธิสฺตฺโต
อากขฺตฺมนฺโต กุฬิโร จาเลตฺถุ นาสกฺขิ ฯ กุฬิโร ปน ตํ
อากขฺตฺมนฺโต อตฺตโน อภิมุขํ กโรติ ฯ โส มรณฺภยตฺชฺชิตฺโต
พฺนฺธรวํ วิรวิ ฯ สพฺเพ วารณา มรณฺภยภิตา(๒) โกณฺจนาทํ
๑. ม. มหาสิโร ฯ ๒. ม. มรณฺภยตฺชฺชิตา ฯ

เล่มที่ 31 ตักนิปาต ปทุมวคฺควณฺณนา หน้า 108

กตฺวา มุตฺตกรีสลฺยจฺฆมานา ปลาयीสุ ฯ กเรณฺเฏกาปี สณฺจาเรตุํ
อสฺสกุโกนฺตี ปลาयीตุํ อารภี ฯ อถ นํ โส อตฺตโน พนฺชนภาวํ
สลฺยณาเปตฺวา ตสฺสา อปฺลาายนตฺถํ ปจฺมํ คาถมาห

[๔๐๐] สิงฺคี มิโค อายตจฺกฺขุเนตฺโต

อภฺจิตฺตฺใจ วาริสโย อโลโม

เตนาภฺกฺโกโต กปณฺ รุทามิ

มาเหว มํ ปาณสมฺ ชฺเหยฺยาติ ฯ

ตตฺถ สิงฺคี มิโคติ สิงฺคี สุวณฺณวณฺณมิโค ทฺวีหิ
อเพหิ สิงฺกกิจฺจํ สาเชนฺเตหิ ยุตฺตตฺตาย สิงฺคีติ อตฺโถ ฯ
มิโคติ ปน สพฺพสงฺกาหิ กวเสน อิชฺ กุฬิโรติ วุตฺโต ฯ
อายตจฺกฺขุเนตฺโตติ เอตฺถ ทสฺสนนฺนฺเจน จกฺขุ นยฺนนฺนฺเจน
เนตฺถํ อายตานิ จกฺขุสงฺขาตานิ เนตฺตานิ อสฺสาติ
อายตจฺกฺขุเนตฺโต ทิฆมอกฺขิติ อตฺโถ ฯ อภฺจิมฺเววสฺส ตจฺกฺกฺจฺจํ
สาเชตีติ อภฺจิตฺตฺใจ ฯ เตนาภฺกฺโกติติ เตเนว มิเคน อภฺกฺโกโต
อชฺโฆตฺถริโต นิจฺจลคฺคหิโต หุตฺวา ฯ กปณฺ รุทามิติ
การุณฺณปฺปตฺโต หุตฺวา โรทามิ วิรวามิ ฯ มาเหว มนฺติ
มํ เอวรूपํ พุยฺสนํ ปตฺถํ อตฺตโน ปาณสมฺ ปิยสามิกํ
ตฺวํ มาเหว ชฺหาติ ฯ

อถ สา กเรณฺเฏกา นีวตฺเตตฺวา ตํ อสฺสาสียมานา ทฺติย
คาถมาห

[๔๐๑] อยฺย น ตํ ชหิสฺสามิ กุญฺชรํ สฺกุจฺจิชายนํ
ปจฺพฺยา จาตุรฺนตฺยา สฺสปิโย โหสิ เม ตฺวนฺติ ฯ
ตตฺถ สฺกุจฺจิชายนฺตฺติ ชาตฺยา สฺกุจฺจิวสฺสกาลสฺมี หิ
กุญฺชฺรา ถาเมน ปรีหายนฺติ สฺวา อหํ เอวํ ถาเมหิ (๑)
สมฺปนฺนํ อิมํ พุยฺสนํ ปตฺตํ ตํ น ชหิสฺสามิ มา ภายิ
อิมิสฺสา หิ จตฺตฺสฺ ทิสฺสา สฺมฺพุทฺธิ ปตฺวา จิตฺยา จาตุรฺนตฺยา
ปจฺวิยา ตฺวํ มยฺหํ สฺกุจฺจํ ปิโยติ ฯ

อถ นํ สณฺจมฺเภตฺวา อยฺย อิทานิ ตํ กุพฺปีเรน
สทฺฐี โถก กถาสลฺลาปํ ลภฺมานา วิสชฺชาเปสฺสามิติ วตฺวา
กุพฺปีริ ยาจฺมานา ตตฺถิยํ กถมาห

[๔๐๑] เย กุพฺปีรา สฺมฺพุทฺทสฺมี กงฺคาย ยมฺนายน จ
เตสํ ตฺวํ วาริโช เสฏฺโฐ มุญฺจ โรทฺนตฺติยา ปตฺตินฺติ ฯ
ตสฺสสฺสโต เย สฺมฺพุทฺเท วา กงฺคาย วา ยมฺนายน
วา นทฺธิยา กุพฺปีรา สพฺเพสํ วณฺณสมฺปตฺติยา จ มหฺนตฺตฺเตน
จ ตฺวเมว เสฏฺโฐ เตน ตํ ยาจามิ มยฺหํ โรทฺมณานาย
สามิกํ มุญฺจาติ ฯ

กุพฺปีโร ตสฺสา กถยฺมานาย อิตฺถิสฺสทฺเท นิมิตฺตํ คณฺหิตฺวา
อากทฺถมฺยมานโส หุตฺวา วารณฺสฺส ปาทโต อเพ วิเนเวเชนฺโต
อัย วิสฏฺโฐ อิทํ นาม กริสฺสตีติ น กิณฺจิ อญฺญาสิ ฯ

๑. ม. ถาเมหิ นํ ฯ

เล่มที่ 31 ตักนิปาต ปทุมวคฺควณฺณนา หน้า 110

อถ นํ วารโณ ปาํ อุกฺขิปิตฺวา ปิฏฺฐิยํ อุกฺกมิ ฯ ตาวเทว
อฏฺฐิณี ภิชฺชํสู ฯ วารโณ ตฺถุจฺจรวํ วิริวํ สพฺเพ วารณา
สนฺนิปตฺติวา กุฬิรํ นีหริตฺวา พหิตฺเต (๑) จเปตฺวา มทุทฺนตา
จฺจณฺณวิจฺจณฺณมกํสู ฯ ตสฺส เทว อพา สรีโรโต ภิชฺชิตฺวา
เอกมฺนตํ ปตฺตีสู ฯ โส จ กุฬิรฺรหฺโท กงฺคาย เอกาพฺพุโธ
กงฺคาย ปุรณฺกาเล กงฺโคทเกณ ปุรติ ฯ อุตฺเท มนฺทีฏฺฐเต
รหฺโททกํ กงฺกํ โอตฺรติ ฯ อถ เทวปี เต อพา อุปลฺลวิตฺวา
กงฺคาย วุยฺหํสู ฯ เตสุ เอโก สมฺมทฺทํ ปาวิสิ ฯ เอกํ อพิ
ทสฺภาติกราชานอ อุตฺเท กิพฺมานา ลภิตฺวา อณฺิกํ (๒) นาม
มฺทิงฺกํ อกํสู ฯ สมฺมทฺทํ ปวิฏฺฐจํ ปน อสุราคฺเหตฺวา
อพฺมพฺริ (๓) นาม เภรี การฺธํสู ฯ เต อปรฺภาเค สกฺเกณ
สงฺคามเ ปราชิตา ตํ จฏฺเทตฺวา ปลายํสู ฯ อถ นํ สกฺโก
อตุตฺโน อตุถาย คาหาเปสิ ฯ อพฺมพฺโร เมโฆ วิย ถนตีติ
ตํ สนฺชาย วทฺนติ ฯ

สตฺถา อิมํ ฐมฺมเทสนํ อหริตฺวา สจฺจานิ ปกาเสตฺวา
ชาติกํ สโมชานสิ ฯ สจฺจปรีโยसानอ อุโภปี ชายปติกา
โสตาปตฺติผลฺล ปตฺติฏฺฐหํสู ฯ ตทา กเรณฺกา อัย อุปาสิกา
อโหสิ ฯ วารโณ ปน อหเมวาทิ ฯ

สุวณฺณกกฺกฏฺกชาติกํ สตฺตมํ

๑. ม. พหิตฺเต ฯ ๒. ม. อาพิงฺกํ ฯ ๓. ม. อาพฺมพฺริ ฯ

โยเมสยจ สเมตานุติ อิทํ สตุถา ทกฺขินาคริชนปเท
วิหรนุโต (๑) อณฺตริ อฺยฺยานปาลปฺตุตํ อารพฺภ กเถสิ ฯ
สตุถา กิร วุฏฺจวสุโส เขตวนา นิกฺขมิตฺวา
ทกฺขินาคริชนปเท จาริกํ จรติ ฯ อเถโก อฺปาสโก
พฺพุทฺธปฺมุขํ ภิกฺขุสงฺฆํ นิมนฺเตตฺวา อฺยฺยานे นิสีทาเปตฺวา
ยาคฺชชฺชเกหิ สนฺตปฺเปตฺวา อฺยฺยา อฺยฺยานे จริตฺกามา
อิมินา อฺยฺยานปาลेณ สทฺธิ จรณฺตฺติ วตฺวา อฺยฺยานे
อฺยฺยานํ ผลาผลานิ ทเทยฺยาสีติ อฺยฺยานปาลํ อาณาเปสิ ฯ
ภิกฺขุ จรมาณา เอกํ นิตฺททฺจฺจํ ทิสฺวา อิมํ จานํ
นิตฺทํ อวิรุพฺพหฺรฺกฺขํ (๒) กิณฺนุโข การณฺนติ ปฺจฺจิสฺสุ ฯ อถ
เตสํ อฺยฺยานปาลो อาจิกฺขิ เอโก กิร อฺยฺยานปาลปฺตุโต
อฺปโรปเกสุ อฺทกํ อาสิณฺจฺนุโต มฺลปฺปมาเณน อาสิณฺจิสฺสามีติ
อฺปฺปาณฺเตตฺวา มลปฺปมาเณน อฺทกํ อาสิณฺจิ เตนํ ตํ จานํ
นิตฺทํ ชาตฺนติ ฯ ภิกฺขุ สตุถฺ สนฺติกํ อากฺนฺตฺวา เอตมตฺถํ
อาโรเจสฺสุ ฯ สตุถา น ภิกฺขเว อิทาเนว ปฺพุเพปิ โส
กฺุมาโร อารามทุสทโกยฺเวติ วตฺวา เตหิ ยาจิตฺโตตตีตํ
อาหริ ฯ

อตีเต พาราณสียํ วิสฺสเสเน นาม ราเช (๓) รชฺชํ

๑. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ ๒. ม. วิรุพฺพหฺรฺกฺขํ ฯ ๓. ม. รณฺเณ ฯ

การเนเต อุตฺสเว สงฺฆญฺเฐ อุตฺยานปาโต อุตฺสวํ กิฬิตฺตาสามีติ
 อุตฺยานวาสีโน มกฺกญฺเฐ อาห อิมํ อุตฺยานํ ตุมฺหากํ
 พหุปลการิ อหํ สตฺตทาหํ อุตฺสวํ กิฬิตฺตาสามี ตุมฺเห สตฺต
 ทิวเส อุปฺโรปกฺเกสุ อุตฺกํ อาสิณฺจถาติ อาห ๑ เต สาธฺฐติ
 สมฺปฏฺธิจฺฉิตฺตํ ๑ โส เตสํ จมฺมฆญฺเฐ ทตฺวา ปกฺกามี ๑
 มกฺกญฺเฐ อุตฺกํ อาสิณฺจิตฺตวา อุปฺโรปกฺ เกสุ อาสิณฺจิตฺตํ ๑ อถ
 เน มกฺกญฺเฐจฺจโก อาห อาคเมถ ตาว อุตฺกํ นาม
 สพฺพกาลํ ทุลลภํ ตํ รกฺขิตฺตพฺพํ อุปฺโรปกฺเกสุ อุปฺปาญฺเจตฺวา
 มุลปฺปมาณํ ฅตฺวา ทีฆมฺมุลเกสุ พหุํ รสฺสมฺมุลเกสุ อปฺปํ อุตฺกํ
 อภิสฺสิณฺจิตฺตํ (๑) วฏฺฐิตฺติ ๑ เต สาธฺฐติ สมฺปฏฺธิจฺฉิตฺตวา เอกจฺเจ
 อุปฺโรปกฺเกสุ อุปฺปาญฺเจตฺวา คจฺฉนฺติ เอกจฺเจ โรเปตฺวา อุตฺกํ
 อาสิณฺจนฺติ ๑ ตสฺมี กาลเ โปชิสฺตฺโต พาราณฺสิยํ เอกสฺส
 กุลสฺส ปฺตฺโต อโหสิ ๑ โส เกนจิทฺเวว กรณฺิเยน อุตฺยานํ
 คนฺตฺวา เต มกฺกญฺเฐ ตถา กโรนฺเต ทีสฺวา โก ตุมฺเห
 เอวํ การเตตฺติ ปฺจฺฉิตฺตวา วานฺรเชฏฺฐโกติ วุคฺเต เชฏฺฐกสฺส
 ตาว โว อยํ ปณฺญา ตุมฺหากํ ปน กิฬิตฺตา ภวิสฺสตีติ
 เอตมฺตฺถํ ปกาเสนฺโต ปจฺมํ คาทมาห

[๔๐๓] โยเมสญฺจ สเมตฺตานํ (๒) อหฺวา เสฏฺฐสมฺมโต
 ตสฺสายํ เอทิสี ปณฺญา กิเมว อิตฺรา ปชาติ ๑

๑. ม. สฺสิณฺจิตฺตํ ๑ ๒. ม. โย เว สพฺพสเมตฺตานํ ๑

ชาติภูกฤกกา ๔ ตัก-ปลุกนิปาตวณณา - หน้าที่ 113
เล่มที่ 31 อารามทุสทกชาติกั หนา 113

ตตุถ โยเมสญจ สเมตานุติ โย อิมลั สพุเพสมปี
สมานชาติัน อหุวา เสฏฐสมมุโต อโหสิ ๑ กิเมว อิตรา
ปชาติ ยา อิตราเอเตสุ ตามกา ปชา กัทิสานู โข
ตสุสา ปญญาติ ๑

ตสุส กถั สุตฺวา วานรา ทุตฺยิ คาลมาหุสุ

[๔๐๕] เอวเมว ตฺวํ พุทฺหมะ อนนฺนยา ยินฺนุทสิ

กถั หิ มุถั อทิสฺวา(๑) รุกฺขั ชนฺนยา ปติฏฺฐิตนฺนุติ ๑

ตตุถ พุทฺหมะติ อาลปนฺนตฺตํ ๑ อัย ปเนตฺถ

สงฺเขปฺตฺโต ตฺวํ โภ ปุริส ยถา การณการณ อชานิตฺวา
เอวเมว อมฺเห ยินฺนุทสิ รุกฺโข นาม คมฺภีเร ปติฏฺฐิต
วา เอส น วาติ มุถั อญฺปฺปาญฺเจตฺวา กถั ฉาตุ
สกุกา เตน มัย อญฺปฺปาญฺเจตฺวา มุทฺปฺปมาณฺน อุกกั
อาสิญฺจามาติ ๑

ตํ สุตฺวา โพัทิสฺตฺโต ตตฺยิ คาลมาห

[๔๐๕] นาหิ ตุมฺเห ยินฺนุทามิ เย เจตฺถ(๒) วานรา วเน

วิสุสเสโน จ การยฺโฮ ยสุสฺตฺถา รุกฺขโรปกาทิ ๑

ตตุถ วิสุสเสโน จ การยฺโฮติ พาราณสีราชา วิสุสเสโน

เจตฺถ ครหิตพุโพ ๑ ยสุสฺตฺถา รุกฺขโรปกาทิ ยสุสฺตฺถาย
ตุมฺหาทิสฺวา รุกฺขโรปกาทิตาติ ๑

๑. ม. กถั มุถั อทิสฺวาน ๑ ๒. ม. เย จญฺเญ ๑

เล่มที่ 31 ตักนิปาต ปทุมวคฺควณฺณา หน้า 114

สตฺถา อิมํ ฌมฺมเทสนํ อหริตฺวา ชาตกํ สโมธานฺสิ
ตทา วานรเชฏฺโง อารามทฺสกกุมารโ อโหสิ ปณฺฑิตปฺริโส
ปน อหเมวาทิ ฯ

อารามทฺสกชาตกํ อฏฺฐมํ

สุชาตาชาตกํ

น หิ วณฺเณน สมฺปนฺนาติ อิทํ สตฺถา เขตวเน
วิหรนฺโต อนาถปิณฺฑิกสฺส สฺมุณิํ ฌนญฺชยเสฏฺฐิจีตริ วิสาขาย
กนิฏฺฐภิกินี สุชาตํ อารพฺภ กเถสิ ฯ

สา กิร มหนฺเตน ยเสน อนาถปิณฺฑิกสฺส ฌริ
ปุรยมาณา ปาวสิ ฯ มหากุลสฺส ธีตา อหนฺติ มานตฺถทฺธา
อโหสิ โกธนา จณฺทา ผรุสา สสฺสุรสฺสสุสฺสามิกวตฺตานิ (๑) น
กโรติ เกหชนํ ตชฺเชนฺติ ปหรนฺติ วิจฺรติ ฯ อเถกทิวสํ
สตฺถา ปญฺจหิ ภิกฺขุสฺเตหิ ปรีวฺโต อนาถปิณฺฑิกสฺส เคหํ
คณฺตุวา นิสีหิ ฯ มหาเสฏฺฐิปี ฌมฺมํ สฺมุณฺโต ภควนฺตํ
อุปนฺนีสีหิ ฯ ตสฺมี ขณฺเณ สุชาตา ทาสกมฺมกเรหิ สทฺฐี
กลหํ กโรติ ฯ สตฺถา ฌมฺมกถํ จเปตฺวา กีสทฺโท เอโสติ
อาห ฯ เอกา (๒) ภนฺเต กุลสฺสณฺหา อการวา เนวสฺสา
สสฺสุรสฺสสุสฺสามิกวตฺตํ อตฺถิ อทานสีลา อสฺสทฺธา อปฺปสนฺนา
๑. ม. สสฺสุรสฺสสุสฺสามิกวตฺตานิ ฯ เอวมฺปฺริปี ฯ ๒. ม. เอสา ฯ

อโหระตติ กถหิ กุรุมานา วิจรตีติ ฯ เตนหิ นั ปกุโกสเถติ ฯ
สา อากนตุวา วนุทิตวา เอกมนตุ อฏฐาสี ฯ อถ นั
สตุเถ สตุต สุชาเต ปุริสสุส ภริยา ตาสั ตุวั กตราชีติ
ปุจฺจติ ฯ ฆนุเต นานหิ สงฺขิตฺเตน กถิตสุส อตุถิ ชานามิ
วิตฺถาเรน เม กเถเถติ ฯ สตุเถ เตนหิ โอิหิตโสตา
สุณฺหาตีติ วตุวา อีมา คธา อภาสิ

ปทุฏฺฐจิตฺตา อหิตานุกมฺปิณี
อณฺเณสุ รตุตา อติมณฺเณเต ปตี
ชเนน กิตฺสุส วชาย อสุสุกา
ยา เอวรูปา ปุริสสุส ภริยา
วชกา จ ภริยาติ จ สา ปวฺจฺจติ
ยั อิตฺถิยา วินุทติ สามิโก ชนั
สิปฺปิ วณฺิษฺชณฺจ กสิ อธิฏฺฐหิ (๑)
อปฺปมฺปิ ตสุส ปหายิตฺตุมิจฺจติ (๒)
ยา เอวรูปา ปุริสสุส ภริยา
โจริ จ ภริยาติ จ สา ปวฺจฺจติ
อกมฺมกามา อลสา มหคฺชสา
ผรุสา จ จณฺเฑี จ ทुरुตฺตวาทีนึ

๑. สุชา กสิมธิฏฺฐหิ ฯ ๒. สุชา. ตสุมา อปฺหายิตฺตุมิจฺจติ ฯ
ม. อปฺหายิตฺตุมิจฺจติ ฯ

อุฏฺฐายิกานํ อภิภูยฺย วตฺตนิ (๑)

ยา เอวรูปา ปุริสสฺส ภริยา

อฺยฺยา จ ภริยาติ จ สฺวา ปวฺจจฺติ

ยา สพฺพทา โหติ หิตานุกมฺปิณี

มาตาว ปุคฺคํ อนุรกฺขเต ปตี

ตโต ฐนํ สมฺภตมสฺส รกฺขติ

ยา เอวรูปา ปุริสสฺส ภริยา

มาตา จ ภริยาติ จ สฺวา ปวฺจจฺติ

ยถาปี เชฏฺฐา ภคินี กนิฏฺฐกา

สคารวา โหติ สกมฺหิ สามิเก

หิริมนฺนา ภตฺตฺวานวตฺตนิ

ยา เอวรูปา ปุริสสฺส ภริยา

ภคินี จ ภริยาติ จ สฺวา ปวฺจจฺติ

ยา จิฐ ทิสฺวาน ปตี ปโมทติ

สํ สจีว สคารมาคตํ (๒)

โกเลยฺยกา สีลวตี ปติพฺพตา

ยา เอวรูปา ปุริสสฺส ภริยา

สจี จ ภริยาติ จ สฺวา ปวฺจจฺติ

๑. สุยา ม. อุฏฺฐายิกานํ อภิภูยฺย วตฺตติ ฯ

๒. สุยา. ม. สจี สขาริว จิรสฺสมาคติ ฯ

ชาตภฏจกถา ๔ ติก-ปญจกนิปาตวณฺณนา - หน้าที่ 117
เล่มที่ 31 สุชาดาชาตกั° หน้า 117

อกฺกทฺษสนฺดา วรทณฺทตฺชชิตา
อทฺฏจิตฺตา ปติโน ติติกฺขติ
อกฺโกธนา ภตฺตฺวานุวตฺตินี
ยา เอวรฺฐปา ปุริสสฺส ภริยา
ทาสี จ ภริยาติ จ สทา ปวฺจจติ (๑)

อิมา โข สุชาเต ปุริสสฺส สตฺต ภริยา ตาสุ
วรทสฺมา โจรสฺมา(๒) อยฺยสฺมาติ อิมา ติสฺโส นิรเย
นิพฺพตฺตนฺติ อิตฺรา จตฺสฺโส นิมฺมานรตีเทวโลเก อฺปฺปชฺชนฺติ

ยา จีธ ภริยา วรทาทิ วุจฺจติ
โจรี จ อยฺยาติ จ สทา(๓) ปวฺจจติ
ทฺสฺสึลฺฐปา ผรุสฺสา อนาทฺรา
กายสฺส เกทา นิรยํ วชนฺติ ตา
ยา จีธ มาตา ภกิณี สชี (๔) จ
ทาสีติ ภริยาติ จ สทา(๕) ปวฺจจติ
สีเล จิตฺตฺตา จิรฺรตฺตํวฺตา
กายสฺส เกทา สุกฺตี วชนฺติ ตาติ (๖) ฯ

เอวํ สตฺถริ อิมา สตฺต ภริยา ทฺสฺเสนฺเตเยว สุชาตา
โสตาปตฺติผลे ปติฏฺจฺหิ ฯ สุชาเต ตฺวํ อิมาสํ สตฺตนํ

๑. อ.ง. สตฺตก. ๒๓/๖๐/๕๓-๕ ฯ ๒. ม. โจรีสฺมา ฯ ๓. ม. ยา ฯ

๔. ม. สชีติ ฯ ๕. ม. ยา ฯ ๖. อ.ง. สตฺตก. ๒๓/๖๐/๕๕ ฯ

เล่มที่ 31 ตึกนิปาต ปทุมวคฺควณณา หน้า 118

ภரியานํ กตฺราติ วุตฺเต สฺวา ทาสีสมฺมา อหํ ภนฺเตติ
วตฺวา ตถาคตํ วนฺทิตฺวา ขมาเปตี ฯ อิติ สตฺถา สุชาติ
ฆรสุณฺหํ เอโกวาเทเนว ทเมตฺวา กตฺกตฺตฺกฺจิโจ เขตฺวานํ
คนฺตฺวา ภิกฺขุสงฺฆเณน วตฺเต ทสฺสีเต คนฺชฺฐี ปาวีตี ฯ
ธมฺมสภายมฺปิ โข ภิกฺขุ สตฺถุ คณฺถํ สมฺภุจฺจาเปตฺถํ อวฺโส
เอโกวาเทเนว สตฺถา สุชาติ ฆรสุณฺหํ ทเมตฺวา โสตาปตฺติผล
ปติภฺจฺจาเปตีติ ฯ สตฺถา อากนฺตฺวา กายนฺตฺถ ภิกฺขเว
เอตฺรหิ กถาย สนฺนินฺนินฺนาติ ปุจฺฉิตฺวา อิมาย นามาทิ
วุตฺเต น ภิกฺขเว อิทาเนว ปุพฺเพปี มยา สุชาติ
เอโกวาเทเนว ทมิตาติ วตฺวา อตีตํ อหริ ฯ

อตีเต พาราณสียํ พุรฺหมทตฺเต รชฺชํ การเณเต
โพธิสตฺโต ตสฺส อคฺคมเหสียา กุจฺฉิมฺหิ นิพฺพตฺติตฺวา วยปฺปตฺโต
ตกฺกสฺลิตายํ สพฺพลิปฺปานิ อุกฺคณฺหิตฺวา ปิตุ อจฺเจเนน รชฺเช
ปติภฺจฺจาย ธมฺเมเนน สเมเนน รชฺชํ การเณี ฯ ตสฺส มาตา
โกธนา อโหสิ จณฺฐา ผรุสา อุกฺโกสิกปริภาสิกา ฯ โส
มาตุ โอวาทํ ทาทฺกามาโม เอวเมว อวตฺถกํ กเถตฺถํ น ยุตฺตฺนฺติ
ตสฺสา อนฺนยตฺถํ (๑) เอกํ อูปมํ โอลเณนฺโต จรตี ฯ อเถกทิวสํ
อฺยฺยานํ อคฺมาสี ฯ มาตาปี ปุตฺเตเนน สทฺธิณฺณเวย อคฺมาสี ฯ
อถ อนฺตรามคฺเค กิถีสกฺุโณ วิรวิ ฯ โพธิสตฺตสฺส ปรีสา จ
๑. อนฺสาสนตฺถํ ฯ

ตัม สทฺทํ สุตฺวา กณฺเณ ปิทยิตฺวา อมฺโก จณฺทวาเจ
ผรุสฺวาเจ มา สทฺทมกาสีติ อาห ๑ โโพธิสตุเต ปน นาฏกปริวฺเต
มาตรา สทฺธี อุตฺยานํ วิจฺรนฺเต เอกสฺมี สุปฺปฺพิเต สาลฺรูกฺเข
นินฺตีนา เอกา โกกิตฺตา มชฺฐเรณฺ สเรณฺ วสฺสตี ๑ มหาชโน ตสฺสา
สเรณฺ สมฺมตฺโต หุตฺวา อณฺชลี ปคฺคเหตฺวา สณฺหฺวาเจ
สขิลฺวาเจ มุทฺวาเจ วสฺส วสฺสชาติ กิํ อุกฺขิปิตฺวา โอิหิตโสโต
โอิโลเกนฺโต อฏฺฐาสี ๑ อถ โโพธิสตุโต ตานิ เทว การณานิ
วิทิตฺวา(๑) อิทานิ มาตฺรํ สลฺยณาเปตฺตุํ สกฺขิสฺสามีติ จินฺเตตฺวา
อมฺม อนุตฺรามคฺเค กิํสทฺทํ สุตฺวา มหาชโน มา สทฺทมกาสีติ
กณฺเณ ปิทยิตฺวา ผรุสฺวาจา นาม น กสฺสจฺจ ปิยาติ วตฺวา
อิมา คธาอโวจ

[๔๐๖] น หิ วณฺเณน สมฺปนฺนา มลฺลชฺคา ปิยทสฺสนา
ขรฺวจา ปิยา โหนฺติ อสฺมี โลเก ปรมฺหิ จ

[๔๐๗] นนฺุ ปสฺสสฺสิมฺ กافی ทฺพฺพณฺณํ ติลกาหตฺ
โกกิลิํ สณฺหฺวาเจณ พฺหุณฺ ปาณินฺ ปิย

[๔๐๘] ตสฺมา สขิลฺวาจสฺส มนฺตภาณิํ อนุทฺธโต
อตุลฺลํ ฐมฺมณฺจ ทิเปติ มชฺฐนฺตสฺส ภาสิตนฺติ ๑

ตาสํ อยมตฺโต อมฺม อิมํ สตุตา ปิยงฺกุสามาทีนา

สรีรวณฺเณน สมฺปนฺนา(๒) กถานิกฺโขมสฺส มชฺฐตฺยา มลฺลชฺคา

๑. ม ทิสฺวา ๑ ๒. ม. สมฺปนฺนาคตา ๑

อภีรุตตาย ปิยทสฺสนา สมานา อนฺตมโส มาตาปิตโร
อกุโกสปริภาสาทิวเสน ปวตฺตตาย ขรวาจาย สมนฺนาคตฺตตา
ขรวาจา อิมสฺมิณฺจ โลกเ ปฺรสฺมิณฺจ โลกเ ปิยา นาม
น โหนฺติ อมฺม อนฺตรามคฺเค ขรวาจา กิถิ วีย
สณฺหภาณินฺ ปน มฺภูจาย มฺฐุราย วาจา สมนฺนาคตา
วิรูปา ปิยา โหนฺติ เตน ตํ วทามิ นนฺ ปสฺสตี อิมิ
กาฬิ ทฺพพณฺณํ สรีรวณฺณโตปิ กาทฺตเรหิ ติลเกหิ อาหตฺ
โกกิลิ สฺวา จ เอวํ ทฺพพณฺณา สมานาปิ สณฺหวาเจน (๑)
พหฺนุณํ ปาณินํ ปิยา ซาตา อิติ ยสฺมา ขรวาจา สตฺตตา
โลกเ มาตา-ปิตฺตฺนํปิ อปฺปิยา ตสฺมา พหฺชนสฺส ปิยภาวํ
อิจฺจนฺโต โปโส สจิลวาโจ(๒) สณฺหวาโจ มฺภูจวาโจ มฺฐุจวาโจ
มฺทฺจวาโจ(๒) อสฺส ปญฺญาสงฺขาตาย มนฺตตาย ปฺริจฺฉินฺทิตฺวา
วทฺนโต มนฺตภาณินํ วินา อฺทฺทฺจเจน ปมาณยฺตฺตสฺเสว กถฺนโต
อนฺทฺทฺโต โย หิ เอวฺรูโป [๓] อตฺถลฺลจ ชมฺมณฺจ ทีเปติ
ตสฺส ภาสิตํ การณฺนิสฺสิตํ กตฺวา ปฺริ อโกเปตฺวา กถิตตฺตตา
มฐฺรฺนฺติ ฯ

เอวํ โปธิสฺตฺโต อิมานิ ตีหิ คาทาหิ ชมฺมํ มาตุ
เทเสตฺวา มาตฺริ สลฺลาเปสิ ฯ สฺวา ตโต ปญฺจาย

๑. ม. สณฺหภาสเนน ฯ ๒. ม. สณฺหมฺภูจฺทฺมฺวาโจ ฯ ๓. ม.

เอตฺถนฺตเร ปุคฺคโลปาลีณฺจาติ ทิสฺสตี ฯ

อาจารย์สนุนา อโหสิ ฯ โพรสิตฺโต หิ มาตริ เอโกวาเทเนว
นิพฺพิเสวนํ กตฺวา ยถากมฺมํ คโต ฯ

สตฺถา อิมํ ฌมฺมเทสนํ อหริตฺวา ชาตกั สโมธานฺสิ
ตทา พาราณสีรฺยโล มาตา สฺฐาตา อโหสิ ราชา ปน
อหเมวาทิ ฯ

สฺฐาตาชาตกั นวมุ ฯ

อูลูกชาตกั

สพฺพหิ กิร ฌาตีหิติ อิทํ สตฺถาเซตฺวเน วิหรนฺโต
กาโกลฺลกถหํ อารพฺภ กเถสิ ฯ

ตสฺมี หิ กาลเ กากา ทิวา อูลูกเ ขาทนต์ิ ฯ
อูลูกา สุริยตฺถงฺกมนโต ปฏฺจาย ตตฺถ ตตฺถ สยิตานํ
กากานํ สีสานิ ฉินฺทิตฺวา เต ชีวิตกฺขยํ ปาเปนต์ิ ฯ
อเถกสฺส ภิกฺขุโน เซตฺวาน-ปจฺจนฺเต เอกสฺมี ปริเวณฺเ วสนตฺส
สมฺมุขชนกาลเ รุกฺขโต ปตฺตานิ สตฺตญฺจนาพิมตฺตานิปิ
โลहितมฺกฺขิตานิ (๑) พหุตรานิปิ กากสีสานิ ฉฺชฺเขตฺตพฺพานิ โหนฺติ ฯ
โส ตมตฺถํ ภิกฺขุณํ อโรเจสิ ฯ เต ภิกฺขุ ฌมฺมสภายํ
กถํ สมฺมฺจฺจาเปสฺสุ อวฺโส อสฺกสฺส กิร ภิกฺขุโน วสนญฺจนาเน
ทิวเส ทิวเส เอตฺตทานิ นาม กากสีสานิ ฉฺชฺเขตฺตพฺพานิ
๑. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ

เล่มที่ 31 ตึกนิปาเต ปทุมวคฺควณณา หน้า 122

โหนตฺตีติ ๑ สตฺถา อาคนฺตุวา กายนฺตุถ ภิกฺขเว เอตฺรหิ
กถาย สนนฺนินฺนาติ ปุจฺฉิตฺวา อิมาย นามาทิ วุตฺเต น
ภิกฺขเว อิทาเนว ปุพฺเพปิ กลหิ กโรนฺติเยวาทิ อาห (๒) ๑
กทา [๑] ปน ฆนฺเต กากานณฺจ อุลฺลुकานณฺจ อณฺณมณฺณํ
เวริ อูปฺปนฺนติ ปุจฺฉิสฺสุ ๑ สตฺถา ปจฺมกปฺปกาลโต (๔) ปฏฺจายาติ
วตฺวา อตีตํ อารี ๑

อตีเต ปจฺมกปฺปกาลเต (๕) มนฺุสฺสา สนนฺนิตฺวา เอกํ
อภีรूपิ โสภกคฺคปฺปตฺตํ อจารสมฺปนฺนํ สพฺพการปริปฺพณฺณํ
ปฺริสํ กเหตุวา ราชานํ กรีสฺสุ ๑ จตฺตปฺปทาปี สนนฺนิตฺวา
เอกํ สีหํ ราชานํ กรีสฺสุ ๑ มหาสมฺมุเท มจฺฉา อานนฺทํ
นาม มจฺฉํ ราชานํ อกรีสฺสุ ๑ ตโต สกฺกณคณา
หิมวตฺตปฺปเทเส เอกสมฺมิ ปฏฺจิปาสาณเส สนนฺนิตฺวา มนฺุสฺเสสุ
ราชา ปณฺณายติ ตถา จตฺตปฺปเทสุ เจว มจฺฉเส จ
อมฺหากํ ปน อนฺตเร ราชานาม นตฺถิ อปฺปติสฺสวาโส
นาม น วฏฺฏติ อมฺหากมฺปิ ราชานํ ลทฺฐํ วฏฺฏติ เอกํ
ราชฏฺจานเ จเปตฺตพฺพยุตฺตํ ชานาถาติ ๑ เต ตาทิสํ สกฺกณํ
โอโลกยมาณา เอกํ อุลฺลุกํ ทิสฺวา(๖) โรเจตฺวา อัย โน รุจฺจตีติ

- # ๑. ม. ปุจฺฉิ ภิกฺขู อิมาย นามาทิ วตฺวา ๑ ๒. ม. อิม ปาจา
- # นตฺถิ ๑ ๓. ม. เอตฺถนฺตเร ปฏฺจายาติ ทิสฺสติ ๑ ๔. ม. ปจฺมกป-
- # ปิกกาลโต ๑ ๕. ม. ปจฺมกปฺปิกา ๑ ๖. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ๑

อาหังสุฯ อเถโก สกุโณ สพุเพสิ อชฌาตยคฺคหณตฺถาย
ติภฺขตฺตํ สวาเวติฯ ตสฺส สวาเวตฺตสฺส เทว สวานา
อริวาเสตฺวา ตตฺติยสวานาย เอโก กาโก อญฺจาย อกฺกทฺฐสฺส
ตาว ตสฺส อิมฺสุมิ ราชากิเสกกาเล เอวรूपิ มุขํ กุทฺฐสฺส
กีทิสํ ภวิสฺสติ อิมินา หิ กุทฺฐเณ โอลอิกิตา มยํ ตตฺตกปาเล
ปกฺขิตฺตโลณํ วิย ตตฺถเอว ภิชฺชิตฺตสํ อิมิ ราชานํ กาคู
มยํ น รุจฺจตีติ อิมมตฺถํ ปกาเสตฺถํ ปจฺจํ คาทมาห

[๔๐๘] สพุเพสิ กิร ฌาตีหิ โกลิโย อิตฺสโร กโต
สเจ ฌาตีหิ อนุญญาโต(๒) ภณฺเษยฺยาหํ เอกวาจิกนฺติฯ

ตสฺสสฺสโต ยา เอสา สวานา วตฺตติ ตํ สุตฺวา วทามิ
สพุเพสิ กิร อิมฺเหสิ สมากเตหิ ฌาตีหิ อยํ โกลิโย ราช
กโต สเจ ปนาหํ ฌาตีหิ อนุญญาโต ภเวยฺยํ เอตฺถ วตฺตพฺพํ
เอกวาจิกํ กิณฺจิกิ ภณฺเษยฺนฺติฯ

อถ นํ อนุชานนฺตา สกฺขณา ทฺตฺติยํ คาทมาหํสุ

[๔๑๐] ภณฺ สมนฺม อนุญญาโต อตฺถํ ฐมนฺนฺจ เกวลํ
สนฺติ หิ ททฺธา ปกฺขิ ปรุญฺจวณฺโต ชฺชุตินฺนฺธาติฯ

ตตฺถ ภณฺ สมนฺม อนุญญาโตติ สมนฺม วายสฺ ตวํ
สพุเพเหว อมฺเหหิ อนุญญาโต ยนฺเต ภณฺตพฺพํ ตํ ภณฺฯ

๑. ม. กาโก อญฺจาย ติกฺกุสฺ ตาเวตฺตสฺส อิมฺสุมิ ราชากิเสกกาเล

เอวรूपิ มุขํ ภวติ กุทฺฐสฺส กีทิสํ ภวิสฺสติฯ ๒. ม. ฌาตีหฺนุญญาโตฯ

เล่มที่ 31 ตักนิปาต ปทุมวคฺควณณา หน้า 124

อตุถิ ฌมฺมณฺจ เกวลนฺติ ภาณนฺโต จ การณณฺเจว
ปเวณิอาคตณฺจ วณฺนิ อมฺมณฺจิตฺวา ภาณ ๑ ปลฺลวณฺนฺโต
ชฺฐินฺชฺรธาติ ปลฺลวณฺสมฺปนฺนา เจว ฌาโณภาสชฺรธา จ ทหฺรธาปี
หิ ปกฺขินฺโน อตุถิเยว ๑

โส เอวํ อณฺุณฺณาโต ตติยํ คาถมาห

[๔๑๑] น เม รุจฺจติ ภาทฺทํ โว อฺลฺลทฺสสาภิสฺเสจฺนํ
อภฺกทฺชฺส มุขํ ปสฺส ถถิ กุทฺโธ กริสฺสตีติ ๑

ตสฺสโต ภาทฺทํ ตุมฺหากํ โหตุ ยํ ปเนตํ ติกฺขตฺตํ

สาวนาถ(๑) อฺลฺลทฺสสาภิสฺเสจฺนํ กยิรติ (๒) เอตํ มยฺหํ น รุจฺจติ
เอตสฺส หิ อิทานิ ตฺถุจฺจิตฺตสฺส อภฺกทฺชฺส มุขํ ปสฺส
กุทฺโธ ปนํยํ ถถิ มุขํ (๓) กริสฺสตีติ น ชานามิ สพฺพธา
เจตํ มยฺหํ น รุจฺจตีติ ๑

โส เอวํ วตุวา มยฺหํ น รุจฺจติ มยฺหํ น

รุจฺจตีติ วิรวณฺโต อาภาเส อฺปฺปติ ๑ อฺลฺลโกปี นํ อฺลฺลจาย
อนฺุพฺนฺธิ ๑ ตโต ปญฺจาย เต อณฺุณฺมณฺณํ เวริ พนฺธิสุ ๑
สทฺถนา สุวณฺณหํสํ ราชานํ กตุวา ปกฺกมฺีสุ ๑

สตฺถา อิมํ ฌมฺมเทสนํ อหฺริตุวา สจฺจานิ ปกาเสตุวา
ชาติกํ สโมชานเนติ[๔] ตทา รชเช อภิสฺสิตฺตหํสโปตโก (๕)

๑. ม. สาวนวาจาย ๑ ๒. ม. กรียติ ๑ ๓. ม. อยํ ปาโจ นตุถิ ๑

๔. ม. เอตถนฺตเร สจฺจปรีโยसानเน พหุ โสตาปนฺนาทโย

อเหตุนฺติ ทิสฺสตีติ ๑ ๕. ม. อภิสฺสิตฺตหํสโปโต ๑

ชาติภุจกถา ๔ ตัก-ปลุกนิปาตวณฺณา - หน้าที่ 125
เล่มที่ 31 อุลูกชาติกั ° หน้า 125

ปน อหเมวาทิ ฯ

อุลูกชาติกั ทสมั ฯ

ปทุมวคฺโค ทุติโย ฯ

ตสฺสุทฺทานั

ปทุมุตฺตม นาคสิริวิหฺยโน

สมหณฺคณว ยฺยป ชุรปฺปวโร

อด ภาทฺที กุณชร รุกฺข ปน

ขรวาจ อุลูกวเรน ทส (๑) ฯ

๑. ม. ปทุม มุทฺปาณี จ ปโลภนั ปนาทกั ฯ

ชุรปฺปํ สินฺชวณฺเจว กกุกฺกา รามทฺสกั ฯ

สุชาติ อุลुकั ทส ฯ

อุทปานวคฺควณณนา

อุทปานทุสทกชาตกั

อารณณกสฺส อีสึโนติ อิทํ สตุถา อีสึปตเน วิหรนฺโต
เอกั อุทปานทุสทกั สึคาลั อารพุก กเถสิ ฯ

เอโก กิร สึคาลอ (๑) ภิกขุสงฆสฺส อุทปานั (๒) อุจจาร-
ปสฺสสาวกรณเนน ทุเสตฺวา ปกุกามิ ฯ อถ นั เอกทิวสั
อุทปานสมึปึ อากตึ สามณเระ เลทฺทฺทฺหิ ปหริตฺวา กิลเมสฺสุ ฯ
โส ตโต ปฏฺจาย ตั จานั ปุณ นิวตฺเตตฺวาปี น
โอโลเกสิ ฯ ภิกขุ ตั ปวตฺตึ ญตฺวา ฆมฺมสกายั กถึ
สมฺภูจฺจาเปสฺสุ อาวุโส อุทปานทุสทกึสึคาลอ กิร สามณเระหิ
กิลมิตกาลโต ปฏฺจาย ปุณ นิวตฺเตตฺวาปี น โอโลเกสึติ ฯ
สตุถา อากนตฺวา กายนฺตถ ภิกขเว เอตฺรหิ กถาย
สนฺนึสึนฺนาคึ ปุจฺฉิตฺวา อิมาย นามาคึ วุตฺเต น (๓) ภิกขเว
อิทาเนว อัย อุทปานทุสโก ปุพฺเพปิ อุทปานทุสโกเยวาคึ
วตฺวา อตึตึ อหาริ ฯ

อตึเต พารานสึยึ อิทเมว อีสึปตนั อยเมว อุทปาโน
อโหสิ ฯ ตทา โพธิสตุโต พารานสึยึ กุลฆเร นึพพตฺติตฺวา
๑. ม. สึคาลอ ฯ เอวมฺปฺริปี ฯ ๒. ม. ปานึยอุทปานั ฯ
๓. ม. น ภิกขเว อิทาเนว ปุพฺเพเปส สึคาลอ อุทปานทุส-
โกเยวาคึ ฯ

เล่มที่ 31 อทุปานทุสทชาตกั° หน้า 127

วยปฺตโต อธิปพฺพชฺช ปพฺพชิตฺวา อธิคณฺปริวฺโต อธิปตเน
วาสั กปฺเปสิ ฯ ตทา เอโก จ สิคาโล อิทเมว อทุปานั
ทฺเสตฺวา ปกฺกมตฺติ ฯ อถ นั เอกทิวสั ตาปสา ปรีวารตฺวา [๑]
เอเคน อูปาเยน ตั คเหตุวา โพรสิตตฺตสฺส สนฺตักั นยีสฺสุ (๒) ฯ
โพรสิตฺโต สิคาเลน สทฺธิ สลลปฺนฺโต ปจฺม คากมาห

[๔๑๒] อารณฺณกสฺส (๓) อธิโน จิรฺ รตฺตํ ตปฺสฺสิโน (๔)
กิจฺจกถํ อทุปานั กถํ สมฺม อปาหสิตี (๕) ฯ

ตสฺสโต อรณฺเเว วสนตาย อารณฺณกสฺส เอตฺตคฺคณฺตฺตา
อธิโน จิรฺ รตฺตํ ตปฺ นิสฺสาย วุจฺจตฺตา ตปฺสฺสิโน กิจฺจกถํ
กิจฺจเนน ทฺกฺเขน นิฏฺจาปิตํ (๖) อทุปานั กถํ กิमतฺถาย สมฺม
สิกาล ตฺวํ อปาหสิ มุตฺตกริเสน อชฺโฆตฺถริ ทฺเสสิ ตฺวํ
กี (๗) มุตฺตกริสั เอตฺถ อปาหสิ ปาเตสิตี ฯ

ตั สฺตฺวา สิคาโล ทฺติยํ คากมาห

[๔๑๓] เอส รมฺโม่ สิกาลานั ยํ ปวีตฺวา (๘) โอิหทามเส
ปีตฺตปิตามหํ รมฺโม่ น ตํ อชฺชมาตฺตมรหสิตี ฯ

ตตฺถ เอส รมฺโม่ติ เอส สภาโว ฯ ยํ ปวีตฺวา
โออิหทามเสติ สมฺม ยํ มยํ ยตฺถ ปานียํ ปิวาม ตเมว

- # ๑. ม. เอตฺถนฺตเร จิตาติ ทิสฺสติ ฯ ๒. ม. อานยีสฺสุ ฯ ๓. ม.
- # อารณฺณกสฺส ฯ ๔. ม. จิรฺรตฺตตปฺสฺสิโน ฯ ๕. ม. อวาทยิตี ฯ
- # เอวมฺปรีปี ฯ ๖. ม. นิปฺผาทิตํ ฯ ๗. ม. ตํ วา ฯ ๘. ม. ปีตฺวา ฯ

อุหทามปี โอมุตเตมปี เอส อมฺหากํ สีคาลานํ ชมฺโอมติ
ทสฺเสติ ฯ ปิตุปีตามหนฺติ ปิตุนนฺจ ปิตามหानนฺจ โน เอส
ชมฺโอม ฯ น ตํ อุชฺฌาตุมรหฺสีติ ตํ เอตํ อมฺหากํ ปเวณฺเีย
อาคตํ ชมฺมํ สภาวํ ตฺวํ อุชฺฌายิตฺถํ นารหฺสี น ยุตฺติ
โว(๑)เอตถ กุชฺฌิตฺตุนฺติ ฯ

อดสฺส โพรธิตฺตโต ตติยํ กาลมาห

[๔๑๔] เยสํ โว เอทิสฺส ชมฺโอม อชฺมฺโอม ปน กิทิสฺส

มา โว ชมฺมํ อชฺมฺมํ วา อทฺทสาม กุทาจนนฺติ ฯ

ตตฺถ มา โวติ ตุมฺหากํ ชมฺมํ วา อชฺมฺมํ วา มยํ

มา กทาจิ อทฺทสามาติ ฯ

เอวํ มหาสฺสโต ตสฺส โอวาทํ ทตฺวา มา ปฺน

อาคฺจฺเจยฺยาสีติ (๒) อาห ฯ โส ตโต ปฏฺจาย ปฺน นีวตฺเตตฺวาปี (๓)

น โอโลเกสิ ฯ

สฺสฺสตา อิมํ ชมฺมเทสนํ อหริตฺวา สจฺจานิ ปกาเสตฺวา

ชาตกํ สโมธานฺสี ตทา อุทปานทฺสโก อยเมว สีคาโล

อโหสิ คณสฺสฺสตา ปน อหเมวาติ ฯ

อุทปานทฺสกชาตกํ ปจฺมํ

๑. ม. เต ฯ ๒. ม. อาคฺจฺญาติ ฯ ๓. ม. นีวตฺติตฺวาปี ฯ

เยน มิตฺเตน สํสคฺคาติ อิทํ สตุถา เขตวเน วิหรนฺโต
โกกาลิกํ อารพฺภ กเถสิ ฯ โกกาลิกวตฺถุ เทรสนิปาเต
ตฺถการิชชาตเก(๑) อาวิภวิสุตฺติ ฯ

โกกาลิกโก ปน สาริปุตฺตโมคฺคฺคฺลาเน คเหตุวา
อากมิสุสามิตฺติ กาสกรภูจฺโต(๒) เขตวนํ อากนฺตฺวา สตุถาริ
วณฺทิตฺวา เถเร อุปสงฺกมิตฺวา อาวุโส ภูจฺวาสิโน มนฺุสฺสา
ตฺมฺเห ปกฺโกสนฺติ เถถ คจฺฉามาติ อาห ฯ คจฺฉ ตฺวํ
อาวุโส มยํ น คจฺฉามาติ ฯ โส เถเรหิ ปฏฺิกฺขิตฺโต สยเมว
อคมาสิ ฯ อถ ภิกฺขุ ฐมฺมสภายํ กถํ สมฺภูจฺจาเปสุํ อาวุโส
โกกาลิกโก สาริปุตฺตโมคฺคฺคฺลาเนหิ สหาปี วินาปี วตฺติตฺตํ น
สกุโกตฺติ สํโยคฺมฺปิ น สหติ วิสํโยคฺมฺปิ น สหตฺติติ ฯ
สตุถา อากนฺตฺวา กายนฺตฺถุ ภิกฺขเว เอตฺรหิ กถาย
สนฺนินฺนินฺนาติ ปุจฺฉิตฺวา อิมาย นามาติ วตฺเต น ภิกฺขเว
อิทาเนว ปุพฺเพปิ โกกาลิกโก สาริปุตฺตโมคฺคฺคฺลาเนหิ เนว สห
น วินา วตฺติตฺตํ สกุโกตฺติติ วตฺวา อตฺตํ อหริ ฯ

อตฺเตเต พาราณสิยํ พุรหฺมทตฺเต รชฺชํ การเนเต
โพธิสตุตฺโต อญฺญตรสฺมี อรญฺญาตเน รุกฺขเทวตา หุตฺวา
นิพฺพุตฺติ ฯ ตสฺส วิมานโต อวิหฺวเร อญฺญตรสฺมี วนปฺปติเชฏฺฐเก
๑. บ. ชา. ๒๗/๑๘๒๖-๘/๑๕๖-๕ ฯ ๒. ม. โกกาลิกกรภูจฺโต ฯ

เล่มที่ 31 ตักนิปาต ปทุมวคฺควณฺณา หน้า 130

อณฺดตรา(๑) รุกฺขเทวดา หุตฺวา วสติ ฯ ตสฺมี วณฺสณฺเฑ สีสโ
จ พุยกฺโขมฺ จ วสนฺติ ฯ เตสํ ภยเนน น โกจิ ตตฺถ เขตฺตํ
กสติ น รุกฺขํ จินฺหติ นีวตฺเตตฺวา โอลฺเกตุํ สมตฺโถ
นาม นตฺถิ ฯ เต ปน สีสพฺยคฺขมา นานปฺปการเปปี มิเค
วเรตฺวา ขาหฺนติ ขาหิตาวเสสํ ตตฺถเวว ปหาย คจฺจนฺติ ฯ
เตสํ คนฺธเนน โส วณฺสณฺโฑ อสฺสุจิกฺกณฺปนฺนุโร โหติ ฯ อถ
อิตรา รุกฺขเทวดา อนฺธพาลา การณการณํ อชานมานา
เอกทิวสํ โภชิสฺสตุํ อห สมฺม เอเต โน สีสพฺยคฺขเม
นิสฺสาย วณฺสณฺโฑ อสฺสุจิกฺกณฺปนฺนุโร ชาโต อหฺ เอเต
ปลาเปมีติ ฯ โภชิสฺสตุโต สมฺม อิเม เทว นิสฺสาย อมฺหากํ
วิมานานิ รุกฺขินฺนติ เอเตสุ ปลาณฺนุเตสุ วิมานานิ โน
นสฺสิสฺสสนฺติ สีสพฺยคฺขมานํ ปทํ อปฺสฺสนฺตา มนฺุสฺสา สพฺพิ
วันํ จินฺหิตฺวา เอกงฺกณฺํ กตฺวา เขตฺตานิ กสนฺติ มา
เต เอวํ รุกฺขจิตฺติ วตฺวา ปุริมา เทว คาลา อภาสิ

[๔๑๕] เยน มิตฺเตน สํสคฺคา โยคกฺเขโม วิหียติ
ปุพฺพเพวชฺฌาภวณฺตสฺส รุกฺเข อกฺขีว(๒) ปณฺฑิโต
[๔๑๖] เยน มิตฺเตน สํสคฺคา โยคกฺเขโม ปวทุตฺติ
กเรยฺยตฺตสฺมํ วุตฺตี สพฺพิกฺกฺเจสุ ปณฺฑิโตติ ฯ

ตตฺถ เยน มิตฺเตน สํสคฺคาติ เยน ปาปมิตฺเตน สทฺธิ

๑. ม. อณฺณา ฯ ๒. ม. อกฺขีว ฯ

ลัศคฺคเหตุ ลัศคฺคการณา [๑] ทสฺสนลัศคฺโค สวณลัศคฺโค
กายลัศคฺโค สมฺมุตฺตลปลัศคฺโค ปรีโภคลัศคฺโค จาติ อิมสฺส
ปญฺจวิธสฺส ลัศคฺคสฺส กตตฺตาทิ อตุโถฯ โยคกฺเขโมติ
กายจิตฺตสฺสํฯ ตั หิ ทุกฺขโยคโต เขมตฺตา อธิ โยคกฺเขโมติ
อธิปฺเปตฺตํฯ วิหียตีติ ปรีหายติฯ ปุพฺพเพชฺฌาภวณฺตสฺส รกฺเข
อกฺขีว ปณฺหิตฺติ ตสฺส ปาปมิตฺตสฺส อชฺฌาภวํ เตน
อภิภวิตฺตํ อตฺตโน ลากฺขณชีวิทํ ยถา นํ โส น อชฺฌาภวติ
ตถา ปจฺมตฺรเมว อตฺตโน อกฺขี วีย ปณฺหิตฺติ ปุริโส
รกฺเขยฺยฯ ทฺตฺติยกาถายฯ เยนาคิ เยน กลฺยาณมิตฺตเตน สห
ลัศคฺคเหตุ (๒) ลัศคฺคการณาฯ โยคกฺเขโม ปวทฺตเตติ กายจิตฺตสฺสํ
วทฺตเตติฯ กเรยฺยตฺตสฺมํ วุคฺตฺตินฺติ ตสฺส กลฺยาณมิตฺตสฺส
สพฺพกิจฺเจสุ ปณฺหิตฺติ ปุริโส ยถา อตฺตโน ชีวิตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
อุปโภคปรีโภควุคฺตฺตฺตฺตฺต กโรติ เอวเมว (๓) สพฺพํ กเรยฺย อธิการมฺปิ
กเรยฺย หีนํ ปน น กเรยฺยาคิฯ

เอวํ โปธิสฺสตฺเตน การณฺ เภตฺเตปี สว พาลเทวตา
อนฺุปรชาเรตฺตวาว เอกทิวสํ เภรารูปรามมณฺํ ทสฺเสตฺตวา เต
สีหพฺพคฺคฺเข ปลาเปสิฯ มนฺุสฺสา เตสํ ปทวลณฺุชํ อทิสฺวา
สีหพฺพคฺคฺมา อณฺุณํ วณฺุสณฺุทํ คตฺตาคิ ญตฺตวา วณฺุสณฺุทสฺส
เอกปฺสฺสํ ฉินฺุทิสฺสุฯ เทวตา โปธิสฺสตฺตํ อุปสงฺกมิตฺตวา อหํ
๑. ม. เอตฺตฺตฺตฺตฺตฺต เยน สทฺุทฺตฺตฺตฺต ทิสฺสตีฯ ๒. ม. อัย
ปาโจ นตฺตฺติฯ ๓. ม. เอวเมตฺตํฯ

เล่มที่ 31 ตักนิปาเต ปทุมวคฺควณณา หน้า 132

สมม ตว วณฺํ อกฺตฺวา เต ปลาเปสึ อิทานิ เตสํ
คตฺถาวํ ฅตฺวา มนุสฺสา วณฺสณฺํ ฅินฺทฺนฺติ กิณฺนุโฆ
กตฺตพฺพนฺติ วตฺวา อิทานิ เต อสฺสวณฺสณฺเท นาม วณฺนฺติ
คณฺตฺวา เต อานเหตี วุตฺตา ตตฺถ คณฺตฺวา เตสํ ปฺรโต
จตฺวา อณฺชลี ปคฺคยฺห ตตฺถ คณฺมาห

[๔๑๑] เอถ พุคฺคมา นีวตฺตฺวโห ปจฺจุเปถ มหาวณฺํ

มา โน (๑) วณฺํ ฅินฺทฺติ นีพฺยคฺคมา (๒) พุคฺคมา มาเหสฺสุ นีพฺพนาตี ๑

ตตฺถ พุคฺคมาตี อุโภปี เต พุคฺคมนาเมนาถปฺนฺติ

อาห ๑ นีวตฺตฺวโหตี นีวตฺเตถ ๑ ปจฺจุเปถ มหาวณฺนฺติ ตํ

มหาวณฺํ ปจฺจุเปถ ปฺน อูปคฺจณฺถ ๑ อยเมว วา ปาโจ ๑

มา โน วณฺํ ฅินฺทฺติ นีพฺยคฺคมาตี อมฺหากํ วณฺวณฺสณฺํ

อิทานิ ตฺมฺหากํ อภาเวน นีพฺยคฺคณฺํ มนุสฺสา มา ฅินฺทฺตฺสฺ ๑

พุคฺคมา มาเหสฺสุ นีพฺพนาตี ตฺมฺหาทิสา เทว พุคฺคมฺราชาโน

อตฺตโน วณฺนฺจฺจนา ปลาถิตตฺตา นีพฺพนา วณฺนฺจฺจนาญฺเตน

วณฺน วิรหิตา มา อเหสฺสุ ๑

เต เอวํ ตาย เทวตฺาย ยาจียมานาปี คจฺจ ตวํ

น มยํ คมิตฺสฺสามาตี ปฏิกฺขิปฺปีสฺเยว ๑ เทวตา เอกิกาว วณฺสณฺํ

ปจฺจาคมิตฺ ๑ มนุสฺสาปี กตฺติปาเหเนว สพฺพิ วณฺํ ฅินฺทฺตฺวา

เขตฺตานี กริตฺวา กตฺติกมฺมํ กรีตฺสฺ ๑

๑. ม. อยํ ปาโจ นตฺถิ ๑ ๒. ม. นีพฺยคฺคณฺํ ๑

สตฺถา อิมั ฌมฺมเทสนั อหริตฺวา สจฺจานิ ปกาเสตฺวา
ชาตกั สโมชานเส ตทา อปฺนุชิตเทวตา โกกาลิโก อโหสิ
สิโห สาริปฺตฺโต พุคฺโข โมคฺคฺลฺลาโน ปฺนุชิตเทวตา
ปน อหเมวติ ฯ

พุคฺคชาตกั ทฺติยั ฯ

กจฺลปชาตกั

โก นฺ วาฏฺฐิตกฺตฺโตวาติ อิทํ สตฺถาเซตฺวเน วิหรนฺโต
โกสฺสราชสฺส ทฺวินฺนํ มหามคฺตฺตานํ กลหฺวปสมนํ อารพฺภ
กเถสิ ฯ ปจฺจุปฺปนฺนวตฺถุ ทฺกนิปาเต กถิตเมว ฯ

อตีเต ปน พาราณสิยั พฺรหฺมทฺตฺเต รชฺชั กาเรนฺเต
โพธิสฺตฺโต กาสิกรณฺเจ พฺรหฺมณฺณฺเก นิพฺพตฺติตฺวา วยปฺตฺโต
ตฺกฺกสิลาຍั สพฺพลิปฺปานิ อุกฺกณฺหิตฺวา กามे ปหาย
อิสิปฺพชฺชั ปพฺพชิตฺวา หิมวณฺตปฺปเทเส คจฺจาคีเร อสฺสมปํ
มาเปตฺวา ตตฺถ อภิญฺญา จ สฺมาปฺตฺติโย จ นิพฺพตฺเตตฺวา
ฉานกัฬั กิพฺนฺโต วาสั กปฺเปสิ ฯ อิมสฺมี กิร ชาตเก
โพธิสฺตฺโต ปรมฺมชฺฌตฺโต อโหสิ อฺเปกฺขาปารมี ปฺุเรสิ ฯ ตสฺส
ปณฺณสาทฺหาเร นิสินฺนสฺส เอโก ปคพฺโภ ทฺสฺสีลมกฺกโณ
อาคณฺตฺวา กณฺณโสเตสฺส อจฺจชาเตน สฺลากปเวสนกมฺมํ กโรติ ฯ
โพธิสฺตฺโตปิ อวาระตฺวา มชฺฌตฺโต หุตฺวา นิสิตฺติเยว ฯ

เล่มที่ 31 ตักนิปาต ปทุมวคฺควณฺณนา หน้า 134

อถกทิวสํ เอโก กจฺนโป อุทกา อุตฺตริตฺวา กงฺคาตีเร
 มุขํ วิวริตฺวา อาตปํ ตปฺเปนฺโต นิทฺทายติ ฯ ตํ ทิสฺวา
 โส โลถวานโร ตสฺส มุขे สลากปเวสนกมฺมํ อกาสิ ฯ
 อถสฺส กจฺนโป ปพฺพชฺฉิตฺวา องฺคชาตํ สมฺมุเค ปกฺขิปนฺโต
 วยิ ํสํสิ ฯ ตสฺส พลวเวทนา อุปฺปชฺชิ ฯ เวทนํ อธิวาเสตฺถุ
 อสฺกโกนฺโต โโก นฺุโข มํ อิมฺมหา ทุกฺขา โมเจยฺย กสฺส
 สนฺติกํ กจฺนามีติ จินฺเตตฺวา อลฺโย มํ อิมฺมหา ทุกฺขา
 โมเจตฺถุ สมตฺโต นาม นตฺถิ อลฺยตฺร ตาปเสน ตาปสฺสเสว
 สนฺติกํ มยา ยาคฺุ วฏฺฐตีติ กจฺนปํ ทฺวิหิ หตฺเถหิ อุกฺขิปิตฺวา
 โโพธิสฺตตสฺส สนฺติกํ อกฺมาสิ ฯ โโพธิสฺตโต เตน ทุสฺสีลมกฺกณฺเณ
 สทฺธิ เกพี กโรนฺโต ปจฺมํ คาถมาห

[๔๑๘] โโก นฺุ วฑฺฒิตภตฺโตว (๒) ปฺุรหตฺโตว พฺุราหฺมโณ
 กหนฺนุ ภิกฺขํ อจฺริ กํ สทฺธิ อุปฺสงฺกมิตฺติ ฯ

ตตฺถ โโก นฺุ วฑฺฒิตภตฺโตวาทิ โโก เอส วฑฺฒิตภตฺโต
 วยิ เอกํ วฑฺฒิตกํ (๓) ภตฺตปฺุรปาตี หตฺเถหิ คเหตุวา วยิ โโก
 นฺุ เอส อากจฺฉตีติ อตฺโต ฯ ปฺุรหตฺโตว พฺุราหฺมโณติ
 กตฺถิกมาเส วาจนํ ลภิตฺวา ปุณฺณหตฺโต พฺุราหฺมโณ วยิ
 โโก นฺุโข เอสติ วานฺริ สนฺุชาย วทติ ฯ กหนฺนุ ภิกฺขํ
 อจฺริติ โโก วานฺร กสฺมี ปเทเส อชฺช ตฺวํ ภิกฺขํ อจฺริ ฯ

กั สทฺธึ อฺปสงฺกมิตฺติ กตฺริ นาม ปุพฺเพ เปเต อฺทฺทิสฺส

กตฺติ สทฺธาภตฺตํ วา กตฺริ วา สทฺธึ ปุคฺคัลลํ ตฺวํ

อฺปสงฺกมึ กุโธ เต อัยฺ เตยฺยธฺมโม ลทฺโธติ ทิปฺเตติ ฯ

ตํ สุตฺวา ทฺสฺสีลวานโร ทฺตึยฺ คาถมาห

[๔๑๕] อหํ กปิตฺตมึ ทฺมฺเมโธ อนามาसानิ อามสึ

ตฺวํ มํ โมเจยฺย ภทฺทนฺเต มุตฺโต กจฺเจยฺย ปพฺพตฺตฺนฺติ ฯ

ตตฺถ อหํ กปิตฺตมึ ทฺมฺเมโธติ ภทฺทนฺเต อหํ อสฺมึ

ทฺมฺเมโธ จลจิตฺโต มกฺกโกฏฺฐํ อนามาसानิ อามสฺนฺติ

อนามสฺตพฺพทฺฐานานิ อามสึ ฯ ตฺวํ มํ โมเจยฺย ภทฺทนฺเตติ

โย ตฺวํ ทฺยาลู อนุกมฺปโก มํ อิมฺมหา ทฺกฺขา โมเจสิ

ภทฺทํ เต โหตุ ฯ มุตฺโต กจฺเจยฺย ปพฺพตฺตฺนฺติ โสหํ

ตวานุภาเวน อิมฺมหา พฺยสนา มุตฺโต ปพฺพตฺตฺนฺติ กจฺเจยฺย

น ปฺน เต จกฺขุเปถ อตฺตํ ทสฺเสยฺยนฺติ ฯ

โพธิสฺสโต มกฺกกุสฺมึ การุญฺเณน กจฺลเปน สทฺธิ

สฺลลปฺนฺโต ตตฺตึยฺ คาถมาห

[๔๒๐] กจฺลปา กสฺสปา โหนฺติ โกณฺทญฺญา โหนฺติ มกฺกญา

มฺลฺยจ กสฺสป โกณฺทญฺญํ กตฺติ เมถุนกํ ตยาติ ฯ

ตสฺสสฺสโต กจฺลปา นาม กสฺสปโคตฺตา โหนฺติ มกฺกญา

โกณฺทญฺญโคตฺตา โหนฺติ กสฺสปโกณฺทญฺญานํ จ อญฺณมฺลฺยํ

๑. ม. โมเจยฺย ฯ

เล่มที่ 31 ติกนิปาเต ปทุมวคฺควณฺณา หน้า 136

อวาหวิวาหสมพฺนุโธ อตฺถิ อทฺธา ตยิทํ โลเสน มกฺกเณน (๑)
ตยา สทฺธิ ตยา วา (๒) ทฺสุสีเสน อิมินา มกฺกเณน สทฺธิ
โคตฺตสทิสสงฺขาตฺส เมถุนธมฺมสฺส อนฺจฺจวิกิํ ทฺสุสีลกมฺมสงฺขาตํ
เมถุนกมฺมํ กตํ ตสฺมา มุญจ กสฺสป โกณฺทญฺญนฺติ ฯ

กจฺจโป โพิธิตฺตฺส วจันํ สุตฺวา การเณน ปสนฺโน
วานรฺสฺส องฺคชาตํ มุญฺจิ ฯ มกฺกโณ มุตฺตมตฺโตว โพิธิตฺตํ
วณฺทิตฺวา ปลาโต ปฺนํ ตํ จานํ นีวตฺติตฺวาปี น โอลเกสิ ฯ
กจฺจโปปี โพิธิตฺตํ วณฺทิตฺวา อตฺตโน วสนฺภูจฺจานเมว กโต ฯ
โพิธิตฺโตปี อปริหีนชฺฌาโน พฺรหฺมโลกปรายโน อโหสิ ฯ

สตฺถา อิมิํ ธมฺมเทสนํ อahrtฺวา สจฺจจฺานิ ปกาเสตฺวา
ชาตกํ สโมธานสิ ตทา กจฺจปฺวานรา เทว มหามตฺตา
อเหตุํ ตาปโส ปน อหเมวาทิ ฯ

กจฺจปฺชาตกํ ตติยํ ฯ

๑. ม. ทฺสุสีลมกฺกเณน ฯ ๒. ม. จ ฯ

๓. ม. โคตฺตสทิสฺตาสงฺขาตฺส ฯ

กาบ์ พลากา ลีชนีตี อีทํ สตุถา เซตวเน วิหรนุโต
เอกํ โฉลภิกขุ อารพภ กเถลี ฯ

ตํ หี ฌมมสภายํ (๑) อานีตํ สตุถา น ตุवं ภิกขุ
อิทาเนว โฉโล ปุพเพปี โฉโลเยว โฉลภาเวเน จ ชีวิตกขบ์
ปตุโต ตํ นิสฺสาย โปราณกปณฺทิตาปี อตุตโน วสนนฺจานา
ปริหีนา (๒) อเหสนฺติ วตุวา อตีตํ อหารี ฯ

อตีเต พาราณสีขี พุรหุมทตเต รชฺชํ การนฺเต
พาราณสีเสฏฺฐิโน มหानเส ภตฺตการโก ปุณฺณตถาย
นิพฺพจฺฉี (๓) จเปลี ฯ ตทา โพธิสตุโต ปาราวตโยนีย
นิพฺพตฺติตฺวา ตตฺถ วาสํ กปฺเปลี ฯ อเถโก โฉลกาโก
มหานสมตฺถเกเน กจฺฉนฺโต นานปฺปการํ มจฺฉมํสวิกตี ทิสฺวา
ปีปาสาภิกฺขุโต กิณฺนุโข นิสฺสาย สกฺกา ภเวยฺย โอคาสํ
ลทฺฐนฺติ จินฺเตนฺโต โพธิสตุตํ ทิสฺวา อิมํ นิสฺสาย สกฺกา
โอคาสํ ลทฺฐนฺติ (๔) สนนฺนิจฺฉานํ กตุวา ตสฺส โคจฺราย
อรณฺณคมนกาเล ปิฏฺฐิโต ปิฏฺฐิโต อณฺุพฺนฺธิ ฯ อถ นํ โพธิสตุโต
มยํ โข กาก อณฺุณโคจฺรา ตวมฺปี อณฺุณโคจโร กิณฺนุ
โฆ มํ อณฺุพฺนฺธิตีติ อหา ฯ ภนฺเต ตุมฺหากํ [๕] กิริยา มยฺหํ
๑. ม. ฌมมสภํ ฯ ๒. ม. ปริพาหิรา ฯ ๓. ม. นีพจฺฉี ฯ
๔. ม. อิมํ นิสฺสาย สกฺกาตี ฯ ๕. ม. เอตฺถนฺตเร สามีตี ทสฺสติ ฯ

มจฺณมฺสวักคิโย สมฺปาเทตฺวา สรฺรโต เสทฺ อปฺเนนฺโต
 มหฺานสทฺวาเร อฏฺฐาสึ ๗ กาลิโก อยฺนุทานิ กาลิโ ฉ มํสํ
 ขาทิตฺนฺติ คนฺตุวา ปกโรติมตฺถเก นิสฺสิทึ ๗ ฆตฺตการโก กิรฺริติ
 สทฺทํ สุตฺวา นิวตฺติตฺวา โอลิเกนฺโต กากํ ทิสฺวา ปวิสิตฺวา
 ตํ คเหตุวา สกฺลสรฺรโฉมํ ลฺลจฺจิตฺวา มตฺถเก จุฬํ จเปตฺวา
 สิงฺกิวรฺมริจาทินิ ปีสิตฺวา ตกฺเกน อาโลเลตฺวา ตฺวํ อมฺหากํ
 เสฏฺฐิโน มจฺณมํสํ อจฺฉนฺนํ กโรสฺสิติ สกฺลสรฺริมสฺส มกฺขเหตุวา
 จิปิตฺวา นิฉฺชปจฺฉนฺนํ ปาเตสิ ๗ พลวเวทนา อุปฺปชฺชึ ๗
 โพธิสฺสโต โครจฺญมิโต อาคนฺตุวา ตํ นิตฺถนฺนํ ทิสฺวา ทวํ
 กโรนฺโต ปจฺฉมํ คาทมาห

[๔๒๑] กายํ พลากา สิจินิ โจริ ลงฺฆิปีตามหา
 โอรํ พลาเก อากจฺจ จณฺโท เม วายโส สขาติ ๗

ตตฺถ กายํ พลากา สิจินิตฺติ ตํ กากํ ตสฺส พหฺลตฺกเกน
 มกฺขิตฺสรฺริเสตวณฺณตฺตา มตฺถเก จ สิชาย จปีตตฺตา กา
 เอสา พลากา สิจินิตฺติ ปุจฺฉนฺโต อาลปติ ๗ โจริติ กุลสฺส
 อนนฺนุณฺนาย กุลฆริ กากสฺส วา อรุจฺยา กากปจฺฉิ ปวิฏฺฐตฺตา
 โจริติ วทติ ๗ ลงฺฆิปีตามหาติ ลงฺฆิ วุจฺจติ อากาเส ลงฺฆนฺโต
 เมโฆ พลากา จ นาม เมฆสทฺเทน คพฺภํ คณฺหนฺตฺติ
 เมฆสทฺโท พลาگانํ ปีตา เมโฆ ปีตามโ หิตฺติ ๗ เตนหา
 # ๑. ม. รสฺสโรฎฺฐิมตฺถเก ๗ ๒. ม. ลงฺฆิปีตามหา ๗

เล่มที่ 31 ตักนิปาต ปฐมวคฺควณฺณา หน้า 140

ลฺงฺมิปิตามหาติ ฯ โอริ พลาเก อากฺจฺนาติ อมฺโภ พลาเก อิตฺโต
เอหิ ฯ จณฺโฑ เม วายโส สขาติ มยฺหิ สขา ปจฺจิสามิโก
วายนฺโ สจณฺโฑ พรุโส โส อากฺโต ตํ ทิสฺวา กณฺยคฺคสฺทิสฺเสน (๑)
ตฺถนฺเทน โกฏฺญฺตฺวา จีวิตฺกฺขมฺ ยํ ปาเปยฺย ตสฺมา ยาว โส
นาคจฺจติ ตาว ปจฺจ
ปฺลาเยสฺส
ปฺลาเยสฺส

ตํ สฺตฺวา กาโก ทฺติยํ กามมาห

[๔๒๒] นํ พลาภา สฺจินิ อํ โลลสฺมิ วายนฺโ
อกฺตฺวา วจันฺ ตฺยํ ปสฺส

ตฺตฺถ อากฺโตติ ตฺวํ อิทานิ โคจฺรณฺมิตฺ อากฺโต มํ

ลฺงฺนํ ปสฺส

ตํ สฺตฺวา โพธิสฺส

[๔๒๓] ปฺนปฺปชฺชฺส

นํ หิ มานุสฺสิกา (๒) โภคา สฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส

ตฺตฺถ ปฺนปฺปชฺชฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส

ตฺวํ เอวรูปํ ทฺกฺขํ ปฏฺฐิตฺทิสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส

กึการณา สฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส

อจารสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส

๑. ม. กณฺยคฺคสฺทิสฺเสน ฯ ๒. ม. มานุสฺสิกา ฯ เอวมฺปริปี ฯ

ชาติภูกฤกกา ๔ ตัก-ปลุกนิปาทวณฺณา - หน้าที่ 141
เล่มที่ 31 โลกชาตํ หน้า 141

มานุสีกาติ มนุสฺสา นาม มหาปลุณฺวา ตีรจฺจนคตานิ
ตถารูปํ ปลุณฺํ นตฺถิ ตสฺมา มานุสีกา โภกา ตีรจฺจนคเตน
ปกฺขินาน ภูลฺลิตพฺพาทิ ฯ

เอวญจ ปน วตฺวา โพรสิตฺโต อิตฺโต ปฏฺจาย มยา
อิธ วสิตฺตํ น สกฺกาติ อฺปฺปติตฺวา อลฺลตฺถ อคมาสิ ฯ กาโกปี
นิตฺถุนนฺโต ตตฺถเวว กาลมกาสิ ฯ

สตฺถา อิมํ ชมฺมเทสนํ อหริตฺวา สจฺจานิ ปกาเสตฺวา
ชาตํ สโมธานฺติ ฯ สจฺจปรีโยसानฺ โส ภิกฺขุ อนาคามีผล
ปติภฺจฺหิ ฯ ตทา โลกกาโก โลกภิกฺขุ อโหสิ ฯ ปาราวโต
ปน อหเมวาทิ ฯ

โลกชาตํ จตฺตํ ฯ

๑. ม. ภูลฺลิตพฺพาทิ ฯ ๒. ม. โลกภิกฺขุ ฯ

กาຍ พลาภา รุจिरาติ อิทั สตุถา เขตวเน วิหรนุโต เอกั
โถลภิกุญุ อารพุก กเถสิ ฯ เทวปี วตุญุ นิ ปุริมสทิสานเนา ฯ
คาถา ปน นานา ฯ

[๔๒๔] กาຍ พลาภา รุจिरา กากนิณฺหุสุมิ อจฺจติ (๑)

จณฺโฑ กาโก สขามยฺหุ ยสฺส เจตฺ กุลาวกั ฯ

[๔๒๕] นนุ มั สมฺม ชานาสิ ทิช สามากโกชนา

อกตุวา วจันฺ ตยฺหุ ปสฺส ลูโนสุมิ อาคโต ฯ

[๔๒๖] ปุนปาปชฺชสิ สมฺม สีลั หิ ตว ตาทิลั

น หิ มานุสิกา โภกา สุกฺกชา โหนฺติ ปกฺขินาติ ฯ

คาถา หิ เอกนฺตริกาเยว ฯ

ตตุถ รุจिरาติ ตกุกมกฺขิตสริตาย เสตวณฺณตัม สนุชาย
วทติ ฯ รุจिरาติ ปิยทสฺสนา (๒) ปณฺหาราติ อตุโถ ฯ
กากนิณฺหุสุมินฺติ กากกุลาวเก ฯ กากนิพฺสุมินฺติปิ (๓) ปาโง ฯ
ทิจาติ กาโก ปาราวตัม อาลปติ ฯ สามากโกชนาติ
ติณพิชโกชนา ฯ สามากคหณฺน เหตุถ สพฺพมฺปิ ตินพิชั
สงฺกหิตัม ฯ

อิชาปี โโพธิสตุโต น อิทานิ สกุกา อิตโต ปญฺจาย

๑. ม. กากนิพฺสุมิมจฺจติ ฯ ๒. ม. รุจिरา ปิยทสฺสนา ฯ

๓. กากนิพฺสุมินฺติปิ ฯ

เล่มที่ 31 กุรุชมมชาตัก หน้า 143

มยา เอตถ วสิตุนติ อุปปติตวา อณุตถ คโต ฯ

สตถา อิมั ชมมเทสนั อหริตวา สจจანი ปกาเสตวา
ชาตัก สโมชานะสิ ฯ สจจปริโยชานะ โลลภิกขุ อชากามิผล
ปติฏฐहि ฯ ตทา โลลกาโก โลลภิกขุ อโหสิ ฯ ปาราวโต
ปน อหเมวาติ ฯ

รุจิรชาตัก ปลุกมัม ฯ

กุรุชมมชาตัก

ตว สทชณจ สีสณจชาติ อิทั สตถา เซตวเน วิหรนโต
เอกั หัสชาตัก ภิกขุ อารพภ กเถสิ ฯ

สาวตถิวาสิน เทว สหายกา ภิกขุสุ (๑) ปพพชิตวา
ลทฐปสมปทา เขภยเยน เอกโต วิจรนติ ฯ เต เอกทิวสั
อจิวตี คนตวา นหาตวา วาลุกาปฺลิเน อาตปึ ตปฺปมาณา
สाराณียกถั กเถนุตา นิสีทิสู ฯ (๒) ตสมิ ขณ เทว หัส
อากาเสนาคจณนติ ฯ อเถโก ทหริภิกขุ สกขริ คเหตุวา
เอกสส หัสโปตกสส อกขิ ปหรามิติ อห ฯ อิตโร น
สกขิสสสีติ อห ฯ ติฏฐตุ อิมสมิ ปสเส อกขิ ปรปสเส
อกขิ ปหริสสามิติ ฯ อิทมปี น สกขิสสสีเยวาติ ฯ เตนहि
อุปชาระหิติ ติชินสกขริ (๓) คเหตุวา หัสสส ปจณาภาเค
๑. ม. ภิกขุ ฯ ๒. ม. อฏฐิสู ฯ ๓. ม. ตियสิ สกขริ ฯ

เล่มที่ 31 ตึกนิปาเต ปทุมวคฺควณณา หน้า 144

จิปิ ๑ หังโส สกฺขรสหํ สุตฺวา นีวตฺติตฺวา โอลเเกสิ ๑ อถ
นํ อิตฺโร (๑) สกฺขโร (๒) คเหตุวา ปรปฺสเส อกฺขิมฺหิ ปหริตฺวา
โอริมกฺขินา นิกฺขามาสิ (๓) ๑ หังโส วิรวนฺโต ปรีวตฺติตฺวา เตสิ
ปาทุมฺเเลเยว ปติ ๑ ตตฺถ จิตา ภิกฺขุ ทิสฺวา อากนฺตฺวา
อาวุโส พุทฺธสาสนเ (๔) ปพฺพชิตฺวา อนนฺจจฺวิกิ เต กตํ
ปาณาติปาตํ กโรนฺเตนาติ วตฺวา ตํ อาทาย ตถาคตฺสเสว
ทสฺเสสิ ๑ สตฺถา สจฺจํ กิร ตยา ภิกฺขุ ปาณาติปาโต
กโตติ ปุจฺฉิตฺวา สจฺจํ ภาเนตฺติ วุตฺเต ภิกฺขุ กสฺมา
เอวฺรุเป นียฺยานิกสาสนเ ปพฺพชิตฺวา เอวมกาสิ โปราณก-
ปณฺจิตาปี อนฺุปฺปนเนปี พุทฺธเ อการมชฺเฒ สงฺกิลิฏฺจวาลํ
วสมานา อปฺมตฺตเกสุปี จาเนสุ กุกฺกจฺจํ กรีสุ ตฺวํ
ปน เอวฺรุเป สาสนเ ปพฺพชิตฺวา กุกฺกจฺจมตฺตมฺปิ น อกาสิ
นนฺุ ภิกฺขุนา นาม กายวาจาจิตฺตสณฺเณเตน ภวิตฺพพฺนติ
วตฺวา อตีตํ อาหริ ๑

อตีเต กุรรุฏฺเจ อินฺทปฏฺณนฺคเร (๕) ธนฺนชฺชโยกรพฺเย นาม
ราเช (๖) รชฺชํ การเนเต โโพธิสฺตฺโต ตสฺส อคฺคมเหสิยา
กุกฺกิมฺหิ ปฏฺิสนฺธิ คเหตุวา อนฺุปฺพเพน วิณฺณตํ ปตฺโต
ตกฺกสิลาโย สพฺพลิปฺปานิ อุกฺคณฺหิตฺวา ปิตฺรา อฺปรชฺเช
๑. ม. อิตโร ๑ ๒. วฏฺฏสฺกฺขโร ๑ ๓. ม. นิกฺขมาเปสิ ๑
๔. ม. เอวฺรุเป นียฺยานิกสาสนเ ๑ ๕. ม. อินฺทปตฺถนคเร ๑
๖. ม. อโย ปาโจ นตฺถิ ๑

ปติฏฐาปีโต อปรภาเค ปิตุ อจฺเจน รชเช จตุวา ทส
ราชชมเม อโกเปตฺวา กุรุชมเม ปวตฺตติฯ กุรุชมโม นาม
ปลฺลจ สीलานิฯ ตานิ โพิสฺสโต ปสิสุทฺธานิ กตฺวา
รกฺขติฯ ยถา จ โพิสฺสโต เอวมสฺส มาตา อคฺคมเหสี
กนิฏฐภาตา อฺปราชา ปุโรหิตอ พฺราหฺมโณ รชชฺคฺคาโห
อมจฺโจ สารถิ์ เสฏฺฐิ์ โทณมาปโก มหามตฺโต โทวาริโก
นกรโสภินิ์ วณฺณทาสีติ เอวมเตฯ

ราชา มาตามเหสี จ อฺปราชา ปุโรหิตอ
รชชฺโก สารถิ์ เสฏฺฐิ์ โทณ โทวาริโก ตถา
คณิกา เอกาทส ชนา กุรุชมเม ปติฏฐิตาฯ

อติ อิม สพฺเพปิ ปสิสุทฺธานิ กตฺวา ปลฺลจ สीलานิ
รกฺขีสุฯ ราชา จตฺสู นกรทฺวารสฺ จ นครมชฺเช จ
นิเวสนทฺวารเอ จาติ ฉ ทานสาลาโย การาเปตฺวา เทวสิกั
เทวสิกั ฉ สตสทฺสฺธานิ วิสชฺเชนฺโต (๑) สกลชฺมพฺุทฺธิปี อุนฺนงฺคั
กตฺวา ทานั อทาสิฯ ตสฺส ปน ทานชฺฆาตฺยตา
ทานาภิรตฺตา สกลชฺมพฺุทฺธิปี อชฺโณตฺถริฯ ตสฺมี กาล
กาลิงฺครฏฺฐเอ ทนฺตปฺรนคเร กาลิงฺคราชา รชชฺ์ การถิ์ฯ
ตสฺส รฏฺฐเอ เทโว น วสฺสิฯ ตสฺมี อวสฺสนฺเต สกลรฏฺฐเอ
ฉาตกั ชาตึฯ ออาหารวิปฺตฺติยา จ มนุสฺसानั โรโค
๑. ม. ฉตสทฺสฺสั ฐนั วิสชฺเชนฺโตฯ

เล่มที่ 31 ตึกนิปาเต ปทุมวคฺควณณา หน้า 146

อุทปาติ ฯ ฉาตภยํ โรคภยํ ทุพฺภิกฺขภยณฺติ ตีณิ ภยานิ
อุปฺปชฺชี่สุ ฯ มนุสฺสา นิคฺคหณฺนา ทารเก หตฺเตสุ คเหตุวา
ตตฺถ ตตฺถ วิจฺรณฺติ ฯ สกฺลรฏฺฐวาสิโน เอกโต หุตฺวา
ทนฺตปฺริ คนฺตฺวา ราชทฺวารे อุกฺกุฏจิมกํสุ ฯ ราชฯ วาตปानํ
นิสฺสาย จิโต ตํ สทฺทํ สุตฺวา กิการณฺนา เอเต วิจฺรณฺตีติ
ปฺจุจฺฉิ ฯ มหาราช สกฺลรฏฺฐเจ ตีณิ ภยานิ อุปฺปนฺนानิ เทโว
น วสฺสตี สสฺसानิ วิปนฺนानิ ฉาตกํ ชาตํ มนุสฺสา
ทุพฺโฆชนา โรคาภิกฺฤตา นิคฺคหณฺนา ปฺตฺเต หตฺเตสุ คเหตุวา
วิจฺรณฺติ เทวํ วสฺสาเปหิ มหาราชชาติ ฯ โปราณกรราชาโน
เทเว อวสฺสนฺเต กิ กโรณฺตีติ ฯ โปราณกรราชาโน มหาราช
เทเว อวสฺสนฺเต ทานํ ทตฺวา อุโปสถํ อธิฏฺฐาย
สมาทินฺนสีลา สิริคพฺภํ ปวิสิตฺวา ทพฺพสนฺนเร สตฺตาหํ
นิปชฺชนฺติ ตทา เทโว วสฺสตีติ ฯ ราชฯ สาธฺตฺติ สมปฺปฺจุจฺฉิตฺวา
ตถา อกาสิ ฯ เอวํ สนฺเตปี เทโว น วสฺสตี ฯ ราชฯ
อมจฺเจ อาห อหํ กตฺตพฺพิ กิจฺจํ อกาสิ เทโว น
วสฺสตี กิณฺติ กโรมาติ ฯ มหาราช อินฺทปฺปฏฺฐนฺนเร
ธนฺนชฺยโกรพฺยสฺส รณฺโณ อณฺชนสนฺนิโก (๑) นาม มงฺคฺลหตฺถิ
อตฺถิ ตํ อานสฺสาม เอวํ สนฺเต เทโว วสฺสตีติ ฯ โส
ราชฯ พลพาหนสมปฺนโน ทุปฺปสโห กถมสฺส หตฺถิ
๑. อณฺชนวณฺโณ ฯ

อาเนสุสามาติ ฯ มหาราช เตน สหุธิ ยูทุชกิจจัน นตติ
ทานชฎาสาโย ราชานาภิรโต ยาจิโต สมานโน อลงกต-
สีสมปิ ฉินุทิตวา ปสาทสมปนนานิ อกัจฉินปิ อุปปาญเตวา
สกลั รัชชมุปี นิยุยาเทตวา ทเทยย หตติมิหิ วตตพพเมว
นตติ อวสุสั ยาจิโต ทสุสตีติ ฯ เก ปน ตั ยาจิตู
สมตถาติ ฯ พุราหุมนมา มหาราชาติ ฯ ราชานา พุราหุมนวาสโต (๑)
อภูจ พุราหุมนเน ปกโกสาเปตวา สกการสมมานัน กตวา หตติ
ยาจนตถาย เปเสสิ ฯ เต ปริพพยิ อาทาย อทุชิกเวสั คเหตุวา
สพพตถ อเอกรตตินิวาเสน ตูริตคมนัน กตวา กติปาหิ นครทวารเ
ทานสาลาสุ ภูณชนตา สวีริ สนตปเปตวา กทา ราชาน
ทานคัก อากัจฉิสตีติ ปุจฉิสสุ ฯ มนุสสา ปกขสสุ ตโย
ทิวเส จาตุททเส ปณณเรเส อภูจมิยญจ อากัจฉิตี เสว ปน
ปุณณมิ ตสุมา เสวปี อากัจฉิสตีติ วทีสุ ฯ พุราหุมนมา
ปุนทิวเส ปาโตว คนตวา ปาจันทวารเ อภูจิสสุ ฯ โพธิสตุโต
ปาโตว นุหทานุติโต (๒) สพพาลงการปฏิมณฺฑิติโต อลงกต-
หตติกขนุชวรคโต มหนุเตน ปรีวาเรน ปาจันทวารเรน ทานสาถั
คนตวา โอตริตวา สตตภูจชนานัน สหตถา ภตตํ ทตวา
อิมินาว นีหาเรน เทถาติ วตวา หตติ อภิรยุหิตวา
ทกฺขินทวาริ อคมาสิ ฯ พุราหุมนมา ปาจันทวารเ อารกขสสุ
๑. ม. พุราหุมนคามโต ฯ ๒. ม. นุหตวา คตตานุติโต ฯ

เล่มที่ 31 ตักนิปาต ปทุมวคฺควณฺณนา หน้า 148

พลวตย โอกาส์ อลภิตฺวา ทกฺขินทวารเมว คนฺตฺวา ราชานํ
อากจฺจนฺตํ โอลอกยมานา ทวารโต นาทิทูเร อุนฺนตฺกฺุจฺาเน
จิตฺตา สมฺปตฺตํ ราชานํ หตฺเถ อุกฺขิปิตฺวา ชยตุ ภาวํ
มหาราชาทิ ชยาเปสฺสุ ฯ ราชชา วชิรํกุเสน วารณํ นีวตฺเตตฺวา
เตสํ สนฺตํกํ คนฺตฺวา โภ ปุราหุมนฺนา กิ อิจฺฉนฺตํ ปุจฺฉนํ ฯ
ปุราหุมนฺนา โพธิสฺตตฺตสฺส คุณฺณํ วณฺณนฺตฺวา ปจฺมํ คากมาหํสฺสุ

[๔๒๙] ตว สทฺทฺชฺญจ สึลฺลจ วิทิตฺวาน ชนาธิป
วณฺณํ อลฺยชนวณฺณเนน กาลิงฺกสฺมี วินิมฺหเสติ (๑) ฯ

ตตฺถ สทฺทฺชนฺติ กมฺมผลานํ สทฺทฺทหนวเสน โอกปฺปนิย-
สทฺทฺธิ ฯ สึลฺลนฺติ สํวรสิลํ อวิทิกกมสิลํ ฯ วณฺณนฺติ ตทา ตสฺมี
เทเส สุวณฺณํ วุจฺจติ เทสนาสึสมเวตํ ฯ อิมินา ปน ปเทน
สพฺพมฺปิ หิรณฺยสุวณฺณชนฺธลฺยํ (๒) สงฺกหิตํ ฯ อลฺยชนวณฺณนาติ
อลฺยชนปฺลฺยชฺสมาวณฺณเนน อิมินา ตว นาเคน ฯ กาลิงฺกสฺมินฺติ
กาลิงฺกรณฺโวลฺย สนฺตํเก ฯ วินิมฺหเสติ วินิมฺหยวเสน (๓) คณฺหิมฺห
ปรีโถควเสน วา อุกฺทเร ปกฺขิปิมฺหาติ อตฺถโถ ฯ เสติ
นิปาตมตฺตํ ฯ อิทํ วุตฺตํ โหติ มยํ หิ ชนาธิป ตว สทฺทฺชฺญจ
สึลฺลจ วิทิตฺวา อทฺธา โน เอโส เอวํ สทฺธาสิลสมฺปนฺโน
ราชา ยาจิตฺอ อลฺยชนวณฺณํ นาคํ ทสฺสตีติ อิมินา อตฺตโน
สนฺตเกน วิย อลฺยชนวณฺณเนน กาลิงฺกรณฺโวลฺย สนฺตํเก นาคํ
๑. ม. นิมิหเส ฯ ๒. ม. หิรณฺยสุวณฺณาธิชนฺธลฺยํ ฯ
๓. ม. วินิมยวเสน ฯ

หริสุสามาติ (๑) วตฺวา พุทฺธนชฌณํ วินิมฺหเส ปริวตฺตยิมฺห เจว
อุทฺเร จ ปกฺขิปิมฺห เอวํ ตํ มยํ วานियมาณา อีชาคตา
ตตฺถ กตฺตพฺพํ เทโว ชานาตุติ ฯ อปโร นโย ฯ ตว
สทฺธาสิลลคุณสงฺฆาตํ วณฺณํ วิทิตฺวา อุพารคุโณ ราชา ชีวิตมฺปิ
ยาจិតฺ ททฺเหยย ปเคว ตีรจฺฉานกตํ นาคนฺติ เอวํ กาลิงฺกสฺส
สนฺติเก อิมินา อลฺขชนวณฺเณน ตว วณฺณํ วินิมฺหเส ตฺลยิมฺหา
เตนมฺหา อีชาคตาติ ฯ

ตํ สุตฺวา โปชิสฺสโต สเจ โว พุราหฺมณา อิมํ
นาคํ ปริวตฺเตตฺวา ฐนํ ขาทิตํ สุขาทิตํ มา จินฺตยิตฺถ
ยถาลงฺกตเมว โว นาคํ ทสฺสามิตฺติ สมสฺสาเสตฺวา อิตฺรา
เทว คาลา อโวจ

[๔๒๘] อนฺนภจฺจา จภจฺจา จ โยช อุทฺทิสฺส คจฺจติ
สพฺเพเต อปฺปฏิกฺขิปฺปา ปุพฺพาจริยวโจ อิทํ

[๔๒๙] ททามิ โว พุราหฺมณา นาคเมตํ
ราชารหํ ราชโภกํ ยสฺสสินํ
อลงฺกตํ เหมชลาภิฉนฺนํ
สสารถิ คจฺจถ เยนกามนฺติ ฯ

ตตฺถ อนฺนภจฺจา จภจฺจา จาติ ปุริสํ อุปนิสฺสาย
ชีวมาณา ยาคฺกุตฺตาทีนา อนฺเนน ภริตฺตพฺพาติ อนฺนภจฺจา จ
๑. ม. โว อาหริสุสามาติ ฯ

เล่มที่ 31 ตักนิปาต ปทุมวคฺควณณนา หน้า 150

อิตรเร ตถา อภริตพฺพตฺตา อภจฺจาฯ สฺนฺธิวเสฺน ปเนตฺถ
อการโลโป เวทิตพฺโพฯ เอตฺตาวตฺตา อตฺตานิ อฺปนฺนิสฺสาย จ
อนฺปนฺนิสฺสาย จ ชีวฺมานวเสฺน สพฺเพปิ สตฺตา เทว โกฏฺฐาเส
กตฺวา ทสฺสิตา โหนฺติฯ โยธ อฺทฺทิสฺส กจฺจตีติ เตสฺ
สตฺเตสฺ อีธ ชีวโลเก โย สตฺโต ยํ ปฺริสฺส ยาย กายจิทฺเว
ปจฺจาสิสฺमानาย อฺทฺทิสฺส อากจฺจตีฯ สพฺเพเต อปฺปฏิกฺขิปปาตี
ตถา อฺทฺทิสฺส อากจฺจนฺตา สเจปิ พฺหุ โหนฺติ ตถापิ
เตน ปฺริเสฺน สพฺเพเต อปฺปฏิกฺขิปปา อเปถ น โว ทสฺสามีติ
เอวํ อปฺปฏิกฺขิตพฺพาทิ อตฺโถฯ ปุพฺพพจฺริยวโจ อิทฺนฺติ
ปุพฺพพจฺริยา วุจฺจนฺติ มาตาปิตโร อิทํ เตสํ วจฺนํ เอวมํ
มาตาปิตฺตฺหิ ลิกฺขาปิโตติ ทีเปติฯ ททามิ โวติ ยสฺมา อิทํ
อมฺหากํ ปุพฺพพจฺริยวโจ ตสฺมา อหํ พฺราหฺมณฺณา ตฺมฺหากํ อิมํ
นาควโร ททามิฯ ราชาธนฺติ ธรฺโย อนฺจฺจวีกํฯ ราชโภกนฺติ
ราชปฺริโภกํฯ ยสฺสฺสินฺนฺติ ปฺริวารสมฺปนฺนํฯ ตํ กิร หตฺถิ
นิสฺสาย หตฺถิเวชฺชาทีนํ (๑) ปลงฺจ กุสฺตานิ ชีวฺนฺติ เตหิ
สทฺธิญฺเฒว โว ททามิตี อตฺโถฯ อลงฺกตฺนฺติ นานาวิเชน
หตฺถิอลงฺกาเรณ อลงฺกตํฯ เหมชาลาภินฺนฺนฺติ สุวณฺณชาเลน
อภิจฺจนฺนํฯ สสารถิตี โย ปนฺสฺส สสารถิ หตฺถิทมโก (๒) อาจริโย
เตน สทฺธิญฺเฒว โว ททามิ ตสฺมา สสารถิ หตฺถวา ตฺมฺเห
๑. ม. หตฺถิโคปกหตฺถิเวชฺชาทีนํฯ ๒. ม. หตฺถิโคปกโกฯ

สปริวารี อิม นาค คเหตุวา เยนกามิ คจณถาติ ฯ

เอว หตฺถิกุขนุชวรคโตว มหาสคฺโต วาจา ย ทตฺวา ปุณ
 หตฺถิกุขนุชโต โอรายุห สเจ อนลงฺกตฺถุจฺจํ อตฺถิ อลงฺกริตฺวา
 ทสฺสามิตฺติ ติกุขตฺตํ ปทกฺขิณํ กโรนฺโต อุปฺปริกุขิตฺวา ตสฺส
 อนลงฺกตฺถุจฺจํ อทิสฺวา ตสฺส โสณํ พฺราหฺมณํ หตฺถเอสฺ
 จเปตฺวา สุวณฺณภิงฺกาเรณ ปุปฺผคนุชวาสิตํ อุกฺกํ ปาเตตฺวา
 อทาสี ฯ พฺราหฺมณา สปริวารี นาค สมฺปฏฺธิจฺจิตฺวา หตฺถิปิฏฺเฐ
 นิสินฺนา ทนฺตปฺปรี คนฺตฺวา หตฺถี รณฺโณ อํทฺสุ ฯ หตฺถิมฺหิ
 อากเตปี เทโว น วสฺสเตว ฯ ราชา กิณฺนุโขว การณฺนติ
 อุตฺตริ ปุจฺจนฺโต ชนฺนชยโกรพฺยราชา กุรุชมฺมํ รกฺขติ
 เตนฺตสฺส รณฺเฐ อนฺวทฺตมมาสี อนฺวทฺสหา เทโว วสฺสติ
 รณฺโณ คณฺณานุภาเวเนว (๑) วสฺสติ อิมฺสฺส ปน ติริจฺจฺจฺจกตสฺส
 คณฺณา โหนฺตปิ กิตฺตกา ภเวยฺยุนฺติ สุตฺวา เตนฺหิ
 ยถาลงฺกตเมว สปริวารี หตฺถี ปฏฺธิเนตฺวา รณฺโณ ทตฺวา
 ยํ โส กุรุชมฺมํ รกฺขติ ตํ สุวณฺณปฏฺเฐ ลิจฺจิตฺวา อาเนถาติ
 พฺราหฺมณเ จ อมฺจเจ จ เปเสตี ฯ เต คนฺตฺวา รณฺโณ
 หตฺถี นิยฺยาเทตฺวา เทว อิมฺสฺมี หตฺถิมฺหิ คเตปี อมฺหากํ
 รณฺเฐ เทโว น วสฺสติ ตุมฺहे กิร กุรุชมฺมํ นาม รกฺขถ
 อมฺหากมฺปิ ราชานํ รกฺขิตฺวาโม อิมฺสฺมี สุวณฺณปฏฺเฐ
 # ๑. ม. คณฺณานุภาโว เจส ฯ

เล่มที่ 31 ตึกนิปาต ปทุมวคฺควณฺณนา หน้า 152

ลิจิตฺวา อาเนถาติ เปเสสิ เทถ โน คุรุชฺมมฺนฺติ ฯ ตาตา
สจฺจหา อุตฺติ คุรุชฺมมํ รกฺขามิ อิทานิ ปน เม ตตฺถ
กุกฺกจฺจํ อุตฺติ น เม โส คุรุชฺมโม จิตฺตํ อาราเชติ
ตสฺมา ตุมฺหากํ ทาทู น สกฺโกมิตฺติ ฯ กสฺมา ปน ตํ สีลํ
ราชานํ น อาราเชตฺติ ฯ ตทา กิร ราชุนํ ตติเย ตติเย
ตัวจฺจเร กตฺติกมาเสสฺส (๑) ฉฺโณ นาม โหติ ฯ ตํ ฉณํ
กีฬนฺตา ราชาโน สพฺพาลงฺการปฏิมณฺฑิตา เทวเวสํ คเหตุวา
จิตฺตราชสฺส นาม ยกฺขสฺส สนฺติเก จตฺวา จตฺพุทฺธิสา
ปฺปฺสพฺพิมณฺฑิตเต จิตฺตสเร จิปนฺติ ฯ อยมฺปี ราชานํ ตํ ฉณํ (๒)
กีฬนฺโต เอกิสฺสา ตพากปาฬิยา จิตฺตราชสฺส [๓] สนฺติเก
จตฺวา จตฺพุทฺธิสา จิตฺตสเร จิปี (๔) ฯ เตสุ เสสฺทิสฺสา คเต ตโย
สเร ทิสฺวา อุกทปฏฺจิชฺชํ จิตฺตสรี น อทฺทส ฯ รมฺโวย กจฺจิ
นฺุโข มยา จิตฺโต สโร มจฺจสรีเร ปติโตติ กุกฺกจฺจํ
อโหสิ ฯ ปาณาติปาตกมฺเมเน สีลเกทมารภิ ฯ ตสฺมา สีลํ นํ
นาราเชติ ฯ โส เอวมาห ตาตา มยฺหิ คุรุชฺมเม กุกฺกจฺจํ
อตุติ มาตา ปน เม สุรฺกฺขิตํ รกฺขติ ตสฺสา สนฺติเก
คณฺหถาติ ฯ มหาราช ตุมฺหากํ ปาณํ วริสฺสามิตฺติ เจตนา
นตุติ ตํ วินา ปาณาติปาโต นาม น โหติ เทถ
๑. ม. กตฺติกมาเส ปวตฺโต ฯ ๒. ม. ขณํ ฯ ๓. ม.
เอตฺถนฺตเร ยกฺขสฺสชาติ ทิสฺสตี ฯ

เล่มที่ 31 กุรุทมมชาตกั หน้า 153

โน รกขิต์ กุรุทมมฺนฺติ ฯ เตนหิ ลิกถ ตาตาคิ สฺวณฺณปฏฺญเ
ลิกขาเปสิ ปาโณ น หนฺตพฺโพ อทินฺนํ นาทาทพฺพิ
กาเมสุมิจฺจจาโร น จริตพฺโพ (๑) มุสวาโท น ภาสิตพฺพิ (๒)
มชฺชปानํ น ปาตพฺพนฺติ ฯ ลิกขาเปตฺวา จปน เอว
สนฺเตปี เนว มํ ลีลํ อาราเชติ มาตุ เม สนฺติเก
กจฺจถาคิ (๓) อาท ฯ พฺตฺวา ราชานํ วนฺทิตฺวา ตสฺสา สนฺติกํ
คนฺตฺวา เทวิ ตุมฺहे กิร กุรุทมฺมํ รกฺขถ ตํ โน เทถาคิ
วทีสุ ฯ ตาตา สจฺจาทํ กุรุทมฺมํ รกฺขามิ อิทานิ ปน
เม ตตฺถ กุกฺกจฺจํ อุปฺปนฺนํ น เม โส กุรุทมฺโม อาราเชติ
เตน โว ทาคฺคํ น สกฺโกมิตฺติ ฯ ตสฺสา กิร เทว ปฺตฺตา
เชฏฺโฐ ราชานํ กนิฏฺโฐ อุปฺราชา ฯ อเถโก ราชานํ โปชิตตฺตฺส
สทฺสทฺสทฺสทฺสทฺสทฺสทฺสทฺสทฺสทฺสทฺสทฺสทฺสทฺสทฺสทฺสทฺสทฺสทฺส
เปเสสิ ฯ โส มาตฺรํ ปุเชสฺสามิตฺติ ตํ สพฺพิ มาตุ เปเสสิ ฯ
สา จินฺเตสิ อหํ เนว จนฺทนํ วัลิมฺปามิ น มาลํ ชาเรมิ
สุณฺนิสฺสานํ ตํ ทสฺสามิตฺติ ฯ อถสฺสา เอตทโหสิ เชฏฺฐสุณฺนิสา
เม อิสฺสรา อกฺกมฺहेสิฏฺฐาเน จิตฺตา ตสฺสา สฺวณฺณมาลํ
ทสฺสามิ กนิฏฺฐสุณฺนิสา ปน ทฺกฺกตา ตสฺสา จนฺทนฺสํ
ทสฺสามิตฺติ ฯ สา รญฺโถ เทเวีย สฺวณฺณมาลํ ทตฺวา
อุปฺราชกริยาย จนฺทนฺสํ อทาสิ ฯ ทตฺวา จ ปนฺตฺสา
๑. ม. กาเมสุ มิจฺจนา น จริตพฺพิ ฯ ๒. ม. ภนฺตพฺพิ ฯ
๓. ม. กรฺทถาคิ ฯ

เล่มที่ 31 ติกนิปาเต ปทุมวคฺควณฺณนา หน้า 154

อหิ กุรุชมมํ รกฺขามิ เอตาสํ ทุคฺคตาทุคฺคตภาโว มยฺหิ
อปฺปมาณํ เชฏฺฐาปจายิกกมฺมเมว ปน กาคฺคํ มยฺหิ อนฺรูปํ
กจฺจि นฺุโข เม ตสฺส อกตตฺตฺตา สึลํ ภินฺนุนฺนติ กุกฺกจฺจํ
อโหสิ ฯ ตสฺมา เอวมาห ฯ อถ นํ ทฺูตา อตฺตโน สนฺตกํ
นาม ขถารุจฺจยา ทียติ ตฺมฺเห เอตฺตเคนปี กุกฺกจฺจํ กุรุมาณา
กึ อณฺณํ ปาปกมฺมํ กริสฺสธ สึลํ นาม เอวรฺูเปน น
ภิชฺชติ เทถ โน กุรุชมฺมนฺติ วตฺวา ตสฺสาปี สนฺติเก
คเหตุวา สุวณฺณปฏฺเฐ ลีจิสฺสุ ฯ ตาตา เอวํ สนฺเตปี เนว
กุรุชมฺโม มํ อาราเชติ สุณฺิสสา ปน เม ตํ สฺสุจฺจ รกฺขติ
ตสฺสา สนฺติเก คณฺฺหถาติ วตฺตา จปน อคฺคฺมเหสี
อุปสงฺกมิตฺวา ปุริมนเยเนว กุรุชมฺมํ ยาจิสฺสุ ฯ สาปี ปุริมนเยเนว
วตฺวา อิทานิ มํ สึลํ นาม นาราเชติ เตน โว ทาคฺคํ
น สกฺกาติ อหา ฯ सा गिर ऐकत्वस्त्वं सिंहप्लवचरे जिता
रुण्डो न करं पतञ्जिन् गโรनस्तस्य प्रज्जितो हत्तलिपिण्णुजे
นินฺนํ อุปฺราชานํ ทิสฺวา โลภํ อุปฺปาเทตฺวา สจฺาหํ อิมินา
สทฺุธี สนฺถวํ กรเยยฺย ภาตฺุ อจฺจเยน รชฺเช ปตฺิณฺุจฺจิตฺโต มํ
เอส สฺงคณฺฺเหยฺยาติ จินฺเตสิ ฯ อถสฺสาหํ กุรุชมฺมํ รกฺขมาณา
สสามิกา ทฺูตฺวา กิเลสวเสน อณฺณํ ปุริสํ โอ โลเกสิ
สิเลน เม ภินฺเนน ภวิตพฺพนฺติ กุกฺกจฺจํ อโหสิ ฯ ตสฺมา
เอวมาห ฯ อถ นํ ทฺูตา อติจฺาโร นาม อยฺเย

จิตฺตฺปฺปาทมตฺเตน น โหติ ตุมฺเห เอตฺตเกนปี กุกฺกฺจํ
กุรุมาณา กิ วิตฺกุกมํ กริสฺสถ น เอตฺตเกน สิลํ กิษฺชติ
เทถ โน กุรุชมฺมนฺติ วตฺวา ตสฺสาปี สนฺติเก กเหตุวา
สฺวณฺณปฺญฺญู ลิจฺสีสุฯ ตาตา เอวํ สนฺเตปี เนว มํ
อาราเชติ อุปฺราชา ปน สฺกฺกฺจ รกฺขติ ตสฺส สนฺติเก
คณฺหฺลาคิ วุตฺตา จปน อุปฺราชานํ อุปฺสงฺกมิตฺวา
ปฺริมนเยเนว กุรุชมมํ ยาจิสุฯ โส ปน สายํ ราชฺปฺญฺจานํ
คจฺฉนฺโต รเถเนว คจฺฉนฺโต(๑) ราชฺงคณฺํ ปตฺวา สเจ รณฺโณ
สนฺติเก ภูณฺชิตฺวา ตตฺถเอว สยิตฺกามา โหติ รสฺมิโย จ
ปโตทญฺจ อนฺตรฐฺเร(๒) ฉทฺเทติฯ ตาย สณฺณาย มหาชโน
ปฏิกฺกมิตฺวา(๓) ปฺนทิวเส ปาโตว คนฺตฺวา ตสฺส นิกฺขมณํ
โอโลเกนฺโตว ติกฺกฺจติฯ สารถิปิ ตํ รถํ วาหิตฺวา (๔) ปฺนทิวเส
ปาโตว รถํ อาทาย ราชทฺวารเ ติกฺกฺจติฯ สเจ ตํชณฺณเยว
นิกฺขนฺตฺกามา โหติ รสฺมิโย จ ปโตทญฺจ อนฺโตรเถเยว
จเปตฺวา ราชฺปฺญฺจานํ คจฺฉติฯ มหาชโน ตาย สณฺณาย
อิทาเนว นิกฺขมิตฺสฺสตีติ ราชทฺวารเเยว ติกฺกฺจติฯ โส เอกทิวสํ
เอวํ กตฺวา ราชนิเวสนํ ปาวิสสิฯ ปวิญฺจมตฺตสฺเสวสฺส เทโว
ปาวสฺสสิฯ ราชา เทโว วสฺสตีติ ตสฺส นิกฺขมิตฺตุ นาทาสิฯ
โส ตตฺถเอว ปรีภฺยชิตฺวา สยิฯ มหาชโน อิทานิ นิกฺขมิตฺสฺสตีติ
๑. ม. อัย ปาโจ นตฺถิฯ ๒. ม. อนฺโตรฐฺเรฯ
๓. ม. ปกฺกมิตฺวาฯ ๔. ม. โคปยิตฺวาฯ

เล่มที่ 31 ตักนิปาต ปทุมวคฺควณฺณนา หน้า 156

สพฺพรตฺตี เตเมนุโต อฏฺฐาสิ ฯ อุปฺราชา ทุตฺยทิวเส นิกฺขมิตฺวา
เตมฺยมานํ (๑) จิตฺตํ มหาชนํ ทิสฺวา อหํ กุรุชฺชมํ รกฺขณฺโต
เอตฺตํ ชนํ กิลเมสี สีเลน เม ภินฺเนน ภวิตฺพฺพนฺติ
กุกฺกจฺจํ อุปฺปาเทสี (๒) ฯ เตนฺ เตสํ ทูตฺานํ สจฺจาหํ กุรุชฺชมํ
รกฺขามิ อิทานิ ปน เม กุกฺกจฺจํ อตฺถิ เตน โว น
สกฺกา ทาทฺนฺติ วตฺวา ตมตฺถํ อารุเจสี ฯ อถ นํ ทูตา
ตฺมฺหากํ เทว เอเต กิลมฺนฺตฺติ จิตฺตํ นตฺถิ อเจตฺนํ กมฺมํ
นาม น โหติ เอตฺตเคนาปี กุกฺกจฺจํ กโรนฺตฺานํ กถํ
ตฺมฺหากํ วิตฺถิกโม ภวิสฺสตีติ วตฺวา ตสฺสาปี สนฺติเก สีลํ
กเหตุวา สุวณฺณปฏฺเฏ ลีขีสุ ฯ เอวํ สนฺเตปี เนว มํ
อาราเชติ ปุโรหิตํ ปน สฺกฺจฺจ รกฺขติ ตสฺส สนฺติเก
คณฺหฺลาคิ วุตฺตา จปน ปุโรหิตํ อุปฺสงฺกมิตฺวา ยาจีสุ ฯ
โสปี เอกทิวสํ ราชฺูปฏฺจฺานํ คจฺฉนฺโต เอเกน รณฺญา ตสฺส
รณฺโย เปรีตีตํ ตฺรณฺรวิวณฺณํ (๓) รถํ อนฺตรามกฺเค ทิสฺวา
กสฺสาयํ รโถติ ปุจฺฉิตฺวา รณฺโย อากฺโตติ สุตฺวา อหํ
มหลฺลโก สเจ เม ราชา อิมํ รถํ ทเทยฺย สฺขํ อิมํ
อารุยฺห วิจเรยฺยนฺติ จินฺเตตฺวา ราชฺูปฏฺจฺานํ คโต ฯ ตสฺส
ชยาเปตฺวา จิตฺกาเล รณฺโย รถํ ทสฺเสสฺสุ ฯ ราชา ทิสฺวา
อติวีย สฺนฺทโร อัย เม รโถ อจฺริยสฺส โน เทถาคิ อาท ฯ
๑. ม. เตเมตฺวา ฯ ๒. ม. อโหสิ ฯ ๓. ม. ตฺรณฺรวิวณฺณํ ฯ

ปุโรหิต น อิจฺฉิ ปุณฺปุณฺนี วุจฺจมาโนปิ น อิจฺฉิเยว ฯ
ก็การณา ฯ เอวํ กิรฺสฺส อโหสิ. อหํ กุรุชมฺมํ รกฺขนฺโตว
ปรสฺนตฺเถ โลภํ อกาสิ ภิณฺเนน เม สีเลน ภวิตฺพุพฺพติ ฯ
โส ตมตฺถํ อัจฺฉิตฺวา ตาตา กุรุชมฺเม เม กุกฺกจฺจํ อตฺถิ
น เม โส กุรุชมฺโม มํ อาราเชติ ตสฺมา น สกฺกา
ทาตฺนฺติ อหา ฯ อถ นํ ทูตา อยฺย โลกฺุปฺปาตมตฺเตน
สีลํ น ภิชฺชติ ตมฺเห เอตฺตเกนปิ กุกฺกจฺจํ กโรนฺตา ก็
วิตฺติกมฺมํ กิรฺสฺสธาติ วตฺวา ตสฺสาปิ สนฺติเก สีลํ กเหตฺวา
สุวณฺณปฏฺฐเฐ ลิจฺฉิสฺสุ ฯ เอวํ สนฺเตปิ เนว กุรุชมฺโม มํ
อาราเชติ รชฺชुकฺคาหโก อมจฺโจ ปน สฺกุจฺจ รกฺขติ ตสฺส
สนฺติเก คณฺหาติ วุตฺตา จปน ตมฺปิ อฺุปฺสงฺกมิตฺวา
ยาจฺฉิสฺสุ ฯ โสปิ เอกทิวสํ ชนปฺเท เขตฺตํ มินฺนฺโต รชฺชํ
ทณฺฑเก พนฺชิตฺวา เอกํ โภกฺชี เขตฺตสामीเกน คาหาเปตฺวา
เอกํ อตฺตนา อกฺคเหสิ ฯ เตน คหิตฺรชฺชโภกฺชียา พนฺชทณฺฑโก
เอกสฺส กุกฺกฏกสฺส พิลมฺชณฺม ปาปฺณิ ฯ โส จินฺเตสิ สเจ
ทณฺฑกํ พิลเ ओตาเรสฺสามิ อนฺโตพิเล กุกฺกฏโก นสฺสิสฺสติ
สเจ ปน ปุโรโต กิรฺสฺสามิ รณฺโถ สนฺตํ นสฺสิสฺสติ
สเจ โอโรโต กิรฺสฺสามิ กุณฺมฺพิทสฺส สนฺตํ นสฺสิสฺสติ กิณฺนุ
โฆ กาทพุพฺพติ ฯ อถสฺส เอตทโหสิ พิลเ กุกฺกฏเกน ภวิตฺพุพฺ
สเจ ภเวยฺย ปญฺญาเยยฺย เอตฺเถว นํ ओตาเรสฺสามิตี พิลเ

เล่มที่ 31 ตักนิปาเต ปทุมวคฺควณณนา หน้า 158

ตัม ทณฺทกัม โอตารเสตี ๑ กกุกกุโก กิริตี สทุททกาสี ๑ อถสฺส
เอตทโหสี ทณฺทโก กกุกกุกปิฏฺเจ โอตินฺโณ ภวิสฺสตี
กกุกกุโก มโต ภวิสฺสตี อหฺลจฺจ กุรุทมมัม รกฺขามิ เตน
ม สีเลน ภินฺเนน ภวิตพฺพนฺติ ๑ โส เอตมตฺถํ อจิกฺขิตฺวา
อิมินา เม การณฺน กุรุทมฺเม กุกฺกจฺจํ อตฺถิ เตน โว
น สกฺกา ทาตฺนฺติ อหา ๑ อถ นํ ทูตา ตุมฺหากัม กกุกกุโก
มรตฺตตี จิตฺตํ นตฺถิ อเจตฺนํ กมฺมํ นาม น โหตี ตุมฺเห
เอตตฺถเกนปี กุกฺกจฺจํ กโรนฺตา ก็ วิตฺติกมฺมํ กริสฺสธธาตี วตฺวา
ตสฺสาปี สนฺติเก สีลํ กเหตุวา สุวณฺณปฏฺเฏ ลีขีสุ ๑ เอว
สนฺเตปี เนว มํ อาราเชตี สารถิ ปน สฺกุจฺจ รกฺขตี
ตสฺส สนฺติเก กณฺหธาตี วตฺตา จปน ตมฺปี อุปสงฺกมิตฺวา
ยาจีสฺสุ ๑ โส เอกทิวสํ ราชานํ รเถน อุตฺยานํ เนสี ๑ ราชา
ตตฺถ ทิวสํ กิพิตฺวา สายํ นิกฺขมิตฺวา รถํ อารูหิ (๑) ๑ ตสฺส
นคฺร์ อสมฺปตฺตสฺเสว สุริยตฺถงฺกมฺนเวลาย เมโฆ อุกฺกจฺหิ ๑
สารถิ รลฺโย เตมนภเยน สินฺทฺวานํ ปโตทสฺลยํ อทาสี ๑
เต สินฺทฺวา ชเวน ปกฺขนฺทีสุ ๑ ตโต ปฏฺจาย จ ปน
เต อุตฺยานํ ปฺน กจฺจนฺตาปี ตโต อากจฺจนฺตาปี ตํ จานํ
ปตฺวา ชเวน กจฺจนฺติ ๑ กิการณา ๑ เตสํ กิร เอตทโหสี
อิมสฺมึ จาเน ปริสฺสเยเนว ภวิตพฺพิ เตน โน สารถิ
๑. ม. อภิรุหิ ๑

ตทา ปโตทสณฺณํ อทาสีติ ฯ สารถิสฺสาปี เอตทโหสิ รัญโธ
เตมเน วา อเตมเน วา มยฺหํ โทโส นตฺถิ อหํ ปน
อฏฺฐาเน สฺสติกฺขิตฺตสินฺธุวานํ ปโตทสณฺณํ อทาสี เตนิเม อิทานิ
อปรารฺปิ ชวนฺตา กิลมฺนตฺติ อหฺลจฺ กุรุชมฺมํ รกฺขามิ เตน
เม สีเลน ภินฺนเนน ภวิตฺพุพฺพตฺติ ฯ โส ตมตฺถํ อจฺจิกฺขิตฺวา
อิมินา เม การณฺเนน กุรุชมฺเม กุกฺกจฺจํ อตฺถิ เตน โว
น สกฺกา ทาตฺนตฺติ อาท ฯ อถ นํ ทฺฐตา ตุมฺหากํ สินฺธุวา
กิลมฺนตฺตฺติ จิตฺตํ นตฺถิ อเจตฺนํ กมฺมํ นาม น โหติ
เอตฺตเคนปี จ ตุมฺเห กุกฺกจฺจํ กโรนฺตา ก็ วิตฺติกมฺมํ กริสฺสธธาติ
วตฺวา ตสฺส สนฺติเก สีลํ คเหตุวา สุวณฺณปฏฺฐาณํ ลีขีสุ ฯ
เอวํ สนฺเตปี เนว มํ อาราเชติ เสฏฺฐี ปน สุฏฺฐุ รกฺขติ
ตสฺส สนฺติเก คณฺหธธาติ วตฺตา จปนํ ตํ อฺปสงฺกมิตฺวา
ยาจฺจิสฺสุ ฯ โสปี เอกทิวสํ คพฺภโต นิกฺขนฺตสาลิสฺสีเส อตฺตโน
สาลิกฺเขตฺตํ คนฺธุวา ปจฺจเวกฺขิตฺวา นีวตฺตมาโน วิหิมาลํ
พฺนฺธาเปสฺสามิติ เอกํ สาลิสฺสีสมฺภูจฺจि คาทาเปตฺวา จุพฺพาย (๑)
พฺนฺธาเปสิ ฯ อถสฺส เอตทโหสิ อิมฺมหา เกทารามยา
รัญโธ ภาโค ทาทพุโป อทินฺนภาคโตเยว จ เม เกทารโต
สาลิสฺสีสมฺภูจฺจิ คาทาปีตา อหฺลจฺ กุรุชมฺมํ รกฺขามิ เตน
เม ภินฺนเนน สีเลน ภวิตฺพุพฺพตฺติ ฯ โส เอตมตฺถํ อจฺจิกฺขิตฺวา
๑. ม. กุณฺยา ฯ

เล่มที่ 31 ตักนิปาเต ปทุมวคฺควณณา หน้า 160

อิมินา เม การณน กุรุชมเม กุกุกุจํ อตุถิ เตน โว
น สกกา ทาตุนฺติ อาหฯ อถ นํ ทูตา ตุมฺหากํ เถยฺยจิตฺตํ
นตุถิ เตน วินา อทินฺนาทานํ นาม ปญฺญาเปตฺตํ น
สกกา เอตฺตเคนปี จ กุกุกุจํ กโรนฺตา ตุมฺเห ปรสฺนตํ
นาม ก็ คณฺหิสฺสธาติ วตฺวา ตสฺสาปี สนฺติเก สีสํ คเหตุวา
สฺวณฺณปฏฺฐเณ ลิจฺสีสุฯ เอวํ สนฺเตปี เนว มํ อาราเชติ
โทณมาปโก ปน มหามตฺโต สฺกฺขุ รกฺขติ ตสฺส สนฺติเก
คณฺหธาติ วุตฺตา จปน นํ อุปสงฺกมิตฺวา ยาจฺสีสุฯ โส
กิริ เอกทิวสํ ทวารโกฏฺฐเก (๑) นิสีทิตฺวา ราชภาเค วีหิ
มินาเปนฺโต อมิตฺวีหิราสีโต วีหิ คเหตุวา ลกฺขํ จเปสีฯ ตสฺมี
ขณฺ เทโว ปาวสฺสีฯ มหามตฺโต วีหิลกฺขานิ วฑฺฒิตฺวา (๒)
मितฺวีหิ เอตฺตกา นาม โหตีติ วตฺวา ลกฺขวีหิ สงฺกฑฺฒิตฺวา
มิตราสิมฺหิ ปกฺขิปิตฺวา เวเคน คนฺตฺวา ทวารโกฏฺฐเก จตฺวา
จินฺเตสิ กิณฺนุโข มยา ลกฺขวีหิ มิตฺวีหิราสีมฺหิ ปกฺขิตฺตา
อุทาหุ อมิตฺราสีมฺหิตีฯ อถสฺส เอตทโหสี สเจ เม
मितฺวีหิราสีมฺหิ ปกฺขิตฺตา อการณน รลฺโย สนฺตํ วฑฺฒิตํ
คหปติกานํ สนฺตํ นาสิตํ อหฺลจ กุรุชมมํ รกฺขามิ เตน
เม ภินฺเนน สีเลน ภวิตพฺพนฺติฯ โส ตมตฺถํ อจิกฺขิตฺวา
อิมินา เม การณน กุรุชมเม กุกุกุจํ อตุถิ เตน โว
๑. ม. โกฎฺจาการทฺวารเฯ ๒. ม. ลกฺขานิ คณฺตฺวาฯ

เล่มที่ 31 กุรุชมฺมชาตกั หน้ 161

น สกฺกา ทาตฺนุติ อห ๑ อถ นั ทฺตา ตฺมฺหํ
เถยฺยจิตฺตํ นตฺถิ เตน วินา อทินฺนาทานํ นาม ปญฺญาเปตฺตํ
น สกฺกา เอตฺตเกนปี จ กุกฺกจฺจํ กโรนฺตา ตฺมฺเห ก็
ปรสฺนตฺกั คณฺหิสฺสธาติ วตฺวา ตสฺสาปี สนฺติเก สึถํ
คเหตฺวา สุวณฺณปฏฺเฐ ลีขีสุ ๑ เอวํ สนฺเตปี เนว มํ
อาราเชติ โทวาริโก ปน สฺกฺกฺจ รกฺขติ ตสฺส สนฺติเก
คณฺหธาติ วตฺตา จ ปน ตมฺปี อฺปสงฺกมิตฺวา ยาจีสุ ๑
โสปี เอกทิวสํ นครทวารํ ปิธานเวลาย ติกฺขตฺตํ
สทฺทมนฺุสฺสาเวสิ ๑ อเถโก ทลิตฺทกมนฺุสฺโส อตฺตโน
กนิฏฺจภคินิยา สทฺธิ ทารุปณฺณตฺถาย อรณฺณํ กนฺตฺวา
นิวตฺเตนฺโต ตสฺส สทฺธิ สฺตฺวา ภคินี อาทาย เวเคน [๑]
สมฺปาปฺณิ ๑ อถ นั โทวาริโก ตฺวํ นครเ รณฺโณ อตฺถิภาวํ
ก็ น ชานาสี สกาลสฺเสว อิมสฺส นครสฺส ทฺวารํ
ปีถียตีติ น ชานาสี อตฺตโน มาตฺคามํ คเหตฺวา อรณฺณเ
วิจฺรสี (๒) รติกีฬ (๓) ก็พนฺโต ทิวสํ วิจฺรสีติ อห ๑ อถสฺส
อิตเรน น เม สามิ ภริยา ภคินี เม เอสาติ วตฺเต
เอตทโหสิ อการณํ วต เม กตํ ภคินี ภริยาติ วทฺนฺเตน
อหฺลจ กุรุชมฺมํ รกฺขามิ เตน เม ภินฺเนน สีเลน
ภวิตพฺพนฺติ ๑ โส เอตมตฺถํ อจิกฺขิตฺวา อิมินา เม
๑. ม. เอตฺถนฺตเร ทฺวารนฺติ ทิสฺสติ ๑ ๒. ม. อัย ปาโจ
นตฺถิ ๑ ๓. ม. กามรติกีฬ ๑

เล่มที่ 31 ตักนิปาเต ปทุมวคฺควณฺณา หน้า 162

การณน กุรุชฺฌเม กุกฺกัจฉิ อตฺถิ เตน โว น สกฺกา
ทาตฺตุนฺติ อาห ๗ อถ นํ พุตา เอตํ ตุมฺเหหิ ตถาสถฺถาย
กถิตฺติ เอตถ โว สีสฺสเกโท นตฺถิ เอตฺตเกนปิ จ ตุมฺเห
กุกฺกัจฉายนฺตา กุรุชฺฌเม สมฺปชานมฺสาวาทํ นาม กิ
กริสฺสธาติ วตฺวา ตสฺสาปิ สนฺติเก สีสฺสานิ คเหตฺวา
สฺวณฺณปฏฺฐเณ ลิจฺฉิสฺสุ ๗ เอวํ สนฺเตปิ เนว มํ อาราเชติ
วณฺณทาสี ปน สฺสจฺจุ รกฺขติ ตสฺสาปิ สนฺติเก คณฺหธาติ
วตฺตา จ ปน ตมฺปิ อุปฺสงฺกมิตฺวา ยาจฺฉิสฺสุ ๗ สาปิ
ปฺริมนเยเนว ปฏฺฐิกฺขิปี ๗ กิการณา ๗ สกฺโก กิร เทวานมฺินฺโท
ตสฺสา สีสฺสิ วิมฺลิสฺสสามิติ มาณวกฺวณฺณน อากนฺตฺวา อํ
อากมฺิสฺสามิติ สหสฺสํ ทตฺวา เทวโลกเมว คนฺตฺวา ติณฺ
ลํวจฺจฺรานิ นาคจฺจฺติ ๗ सा अत्तनो सिसकेथेन तिमि
लंवज्जरानि अणुसुस प्रसुसु हत्तโต तमपुलमतम्पि न
कन्हि १ सा अनुकमेन तुคता हुत्वा जिन्तेสิ मय्ह
सहसฺสํ ทตฺวา คตฺปฺริสฺสฺส ติณฺ ลํวจฺจฺรานิ อนาคจฺจฺนตฺส
ตุคตมฺหิ ชาตา ชีวิทวตฺตมฺปิ ฆณฺเฑตุํ น สกฺโกมิ อิตฺทานิ
ปฏฺฐาย มया วินิจฺจยมหามตฺตานํ อารโจะตฺวา ปฺริพฺพย
คเหตุํ วณฺณตีติ ๗ सा विज्जयं कन्तवा समि प्रिपुप्य
तत्त्वा कत्प्रसुस मे तिमि लंवज्जरानि मत्तावामत्तावामसुस (๑)
๑. ม. มตภาวมฺปิสุส ๑

น ชานามิ ชีวิตํ ฆญฺเฐตุํ น สกโกมิ กิ กโรมิ สามิติ
อาห ๑ ติณิ สํวจฺจฺรานิ อนาคจฺจฺนเต กิ กริสฺสตี อิตโต
ปญฺจาย ปริพฺพชฺย คณฺหาติ ๑ ตสฺสา ลทฺธวินิจฺจาย
วินิจฺจโยโต นิภฺจฺมมานายเอว เอโก ปุริโส สหสฺสภณฺฑิกั
อุปฺนಾಮสิ ๑ ตสฺส คหณฺตถาย หตฺถํ ปสฺสารณฺกाले สกโก
อตุตฺตานํ ทสฺเสตี ๑ สํ ตํ ทิสฺวาว มยฺหิ สํวจฺจฺรตฺตยมฺตถเก
สหสฺสทายโก ปุริโส อาคโต ตาต นตฺถิ เม ตว กหาปณฺเณหิ
อตุโถติ หตฺถํ สมฺมิมฺญเชตี ๑ สกโก อตุตฺตโน สรฺริรณฺเณว
อภินิมฺมินิตฺวา ตฺรณฺสุริโย วิย ชลนฺโต อากาเส อญฺจาสิ ๑
สกลนฺคริ สนฺนิปติ ๑ สกโก มหาชนมฺชฺเณ อหิ เอติสฺสา
วิมฺสวเสน สํวจฺจฺรตฺตยมฺตถเก สหสฺสํ อทาสี สิลลํ รกฺขนฺตา
นาม เอวรูปา หุตฺวา รกฺขถาติ โอวาทํ ทตฺวา ตสฺสา
นิเวสนํ สตฺตฺรตฺตเนหิ ปุเรตฺวา อิตโต ปญฺจาย อปฺปมตฺตา
โหหิติ ตํ อนฺุสาเสตฺวา เทวโลกเมว อคฺมาสิ ๑ อิมินา
การณฺน สํ อหิ คหิตภคฺตี อชฺีราเปตฺวาว อณฺเณน
ทियฺมมานาย ภคฺติยา หตฺถํ ปสฺสारेสี อิมินา การณฺน มํ
สิลลํ นาราเชติ เตน โว ทาตุํ น สกฺกาติ ปฏิกฺขิปี ๑
อถ นํ พุตา หตฺถํ ปสฺสารณฺมตฺเตน สิลลเกโท นตฺถิ สิลลํ
นาม เอว(๑) ปรมวิสุทฺธิ โหหิติ วตฺวา ตสฺสาปี สนฺติเก สิลลํ
๑. ม. เอตํ ๑

วสุธานี ปลณาส สมานิกานิติ อิทั สตุธา เวพูนเ
วิหรนุโต ภควโต วชาย ปริสกุณั อารพุก กเถสิ ๗
ปลจุปลนุนวตุถุ อุตตทานตุถเมว ๗

อติเต ปน พาราณสิยั พุรหุมทตุเต รชชั การเนเต
โพธิสตุโต ปาราวโต หตุวา พหุหิ ปาราวเตหิ ปริวูโต
อรณเฒ ปลพตคหุหายั วาสั กปลเปสิ ๗ อณตโรปี โข ตาปโส
สีลวา อจารสมปลโน(๑) เตสิ ปาราวทานั วสนกุจันโต
อวิทุเร เอกั ปลจันตุ คามั อุนิสสาย อสุสมปทั มาเปตุวา
ปลพตคหุหายั วาสั กปลเปสิ ๗ โพธิสตุโต อนตรนตตรา ตสส
สนตักั อากนตุวา สโตตพพตุตักั สุนาติ ๗ ตาปโส ตตุถ
จิริ วสิตุวา ปลกามิ ๗ อถลโย กุญชฎิลอ อากนตุวา ตตุถ
वासั กปลเปสิ ๗ โพธิสตุโตปี ปาราวเตหิ ปริวูโต ตั
อปลสงกมิตุวา วนุทิตุวา ปลุสสนถารั กตุวา อสุสมปเท
วิจริตุวา คิริกนุทรมิเป โคจริ คเหตุวา สายั อตุตโน
วสนกุจัน คจันติ ๗ กุญตาปโส ตตุถ อติเรกปลณณาสวสุธานี
วสิ ๗ อถสส เอกทิวาสั ปลจันตุคามวาสินอ ปาราวตมัส
อภิสงขริตุวา อทิสู ๗ สอ ตสส (๒) รสตณุหาย พชมิตุวา กิ
มัส นามตนุติ ปลุจันตุวา ปาราวตมัสนุติ สตุวา จินเตสิ
๑. ม. ■ลสมปลโน ๗ ๒. ม. ตตุถ ๗

เล่มที่ 31 ตักนิปาต ปทุมวคฺควณณา หน้า 166

มยหิ อสฺสมปทํ พหุ ปาราวตา อากฺขณฺติ เต มาเรตฺวา
มํลํ ขาทิํ วฏฺฏตีติ ฯ โส ตณฺหุสสปีทธิขีรมริจาทินิ
อาหริตฺวา เอกมนฺเต จเปตฺวา มุคฺคํ จีวรกณฺเณน
ปฏฺิจฺฉาเทตฺวา ปาราวตานํ อากมนํ โอลฺเกนฺโต
ปณฺณสาลทฺวารเ นิสิตฺติ ฯ โปธิสตุโต ปาราวตปริวฺโต อากนฺตฺวา
ตสฺส ญฺฆชฺฉิตสฺส ทฺวฺจกิริยํ โอลฺเกตฺวา อยํ ทฺวฺจตาปโส
อณฺเณนากาเรน นิสินฺโน กจฺจิ นฺโช อมฺหากํ สฺมานชาติยานํ (๑)
มํลํ ขาทิํ ปรีคคณฺหิสฺสามิ นนฺติ อนฺวาทे จตฺวา ตสฺส
สรีรคณฺธํ ฌายิตฺวา อยํ อมฺเห มาเรตฺวา มํลํ ขาทิตฺกาโม
น ตสฺส สนฺตีกํ คนฺตุํ วฏฺฏตีติ ปาราวเต อาทาย
ปฏฺิกกมิตฺวา จริ ฯ ตาปโส ตํ อนากจฺฉนฺตํ ทิสฺวา มธฺรกกํ
เตหิ สทฺธิํ กเถตฺวา วิสฺสาเสน อุปคเต มาเรตฺวา มํลํ
ขาทิํ วฏฺฏตีติ จินฺเตตฺวา ปุริมา เทว คาคา อโวจ

[๔๓๐]วสุธานี ปญฺญาส สฺมาธิกาณิ

วสิมฺหิ(๒)เสลสฺส คฺุหาย โรมก

อสงฺกมานา อภินิพฺพุตจิตฺตา(๓)

หตุตฺตมายนฺติ(๔) มฺมณฺทชา ปุเร

[๔๓๑]เตทานิ วฏฺกฏค (๕) กิมนฺตมฺสฺสุกฺกา(๖)

ภชฺชนฺติ อณฺณํ กิริกนฺทํ ทิชา

๑. ม. สฺมานชาติยานํ ฯ ๒. ม. วสิมฺหิ ฯ ๓. ม. อภินิพฺพุตจิตฺตา ฯ

๔. ม. หตุตฺตมายนฺติ ฯ ๕. ม. วฏฺกฏค ฯ ๖. ม. กิมนฺตมฺสฺสุกฺกา ฯ

เล่มที่ 31 โรมชาติกั หน้า 167

นุ น (๑) มณณนติ มมี ยถา ปุเร

จिरมปวภูจจา(๒) อถวา น เต อิเมติ ฯ

ตตุถ สมาริกานีติ สมาริกานี ฯ โรมกาติ โรมาย (๓)

อุปฺปนฺน (๒) ฯ สุโรตปวาพสมานวณณรตุตปาตตาย(๔) โปริสตุตฺ

ปาราวตฺ อาลปติ ฯ อสงฺกมานาติ เอวํ อติเรกปลณฺธาส วสุธานี

อิมิสฺสา ปพฺพตฺทุหาย วสนฺเตสุ อมฺเหสุ เอเต อณฺทชา

เอกทิวสมปิ มยิ อาสงฺกํ อกฺตฺวา อภินิพฺพตฺจิตฺตา ว หุตฺวา

ปุพฺเพ มม หตฺตตุตฺ ปสาร์โณกาสิ หตฺตปาสิ (๕) อากฺจฺจนฺตีติ

อตุโถ ฯ เตทานีติ เต อิทานี ฯ วงฺกฺกาติ โปริสตุตฺ

อาลปติ ฯ สพฺเพปิ ปน ปกฺขิโน อุปฺปตฺนกาเถ คีวํ วงฺกํ

กตฺวา อุปฺปตฺนโต วงฺกฺกาติ วุจฺจนฺติ ฯ กิมตฺถนฺติ กิ

การณํ สมาริสฺสมานา ฯ อฺสุสุกฺกาติ อุกฺกณฺจิตฺรฺปา หุตฺวา ฯ

คิริกนฺทรนฺติ คิริโต อณฺณํ ปพฺพตฺกนฺทรํ ฯ ยถา ปุเรติ

ยถา ปุพฺเพ เอเต ปกฺขิโน มํ คฺรุํ กตฺวา ปิยํ กตฺวา

มณณนฺติ ตถา อิทานี นุ น มณณนฺติ ปุพฺเพ อธิ

นิวฺภูจฺตาปโสปี อณฺโณ อยํ อณฺโณติ เอวํ มณฺเณ(๖) มํ

มณณนฺตีติ ทีเปติ ฯ จिरมปวภูจจา อถวา น เต อิเมติ กิณฺนุ

โฆ อิเม จิริ วิปฺปวสิตฺวา ทีฆสฺส อทฺฐโน อจฺจเยน

๑. ม. น นฺน ฯ ๒. ม. จิรปฺปวฺตฺตา ฯ ๓. ม. รุมาย ฯ

๔. ม. สุโรตฺปวาเพน สมานวณณเนตฺตปาตตาย ฯ

๕. ม. หตฺตตุตฺ หตฺตปฺสาร์โณกาสิ ฯ ๖. ม. เอตฺถนฺตเร

เอเตติ ทสฺสติ ฯ

เลมที่ 31 ติกนิปาเต ปทมวคควณณนา หนา 168

อาคตตดา ม โสเอว อยนติ น สลชานนติ อุทาหุ

เย อมเหสุ อภินิพพตจิตตา น เต อิเม อญเเว ว

อาคนตูกปกฺขิโน อิเม เตน(๑) ม น อุปสงกมนตฺตี ปุจฺจติ ฯ

ตํ สุตฺวา มหาสตุโต นีวตฺติตฺวา(๒) จิตฺโต ว ตตฺถิยํ กถมาห

[๔๑๒] ชานาม ตํ น มยํ สมฺมพฺพา

เสวว(๔) ตฺวํ เต มยฺมสมฺม นนฺเเว (๕)

จิตฺตลฺลจ เต อสฺม(๖) ชเน ปทฺฐจฺจ

อาชีวก(๗) เตน ตํ อุตฺตสามาติ ฯ (๘)

ตตฺถ น มยํ สมฺมพฺพาทิ มยํ มพฺพา ปมตฺตา น

โหม ฯ จิตฺตลฺลจ เต อสฺมิ ชเน ปทฺฐจฺจ นติ ตฺวํ โสเยว

มยฺมปิ เตเยว ตํ สลชานาม(๙) อปิจ โข ปน เต(๑๐) ตว

จิตฺตํ อสฺมิ ชเน ปทฺฐจฺจ อมฺเห มาเรตุํ อุปฺปนฺนํ ฯ อาชีวกาติ

อาชีวกเหตุ ปพฺพชิต พุทฺฐตาปส ฯ เตน ตํ อุตฺตสามาติ เตน

การณฺเนน ตํ อุตฺตสาม ภายาม น อุปสงกมามาติ ฯ

ภฺภูตาปโส ภาโต อหํ อิเมหิตฺติ มุคฺครํ จิปีตฺวา

วิรัชมิตฺวา กจฺจ โภ(๑๑) วิรัชโธมฺหิตฺติ อาห ฯ อถ นํ โพธิสตุโต

มํ ตาว วิรัชโธสิ จตฺตาโร ปน อปาเย น วิรัชมิสฺสิ

๑. ม. เกน ฯ ๒. ม. ปกฺกมิตฺวา ฯ ๓. ม. สมฺมพฺพา ฯ

๔. ม. โสเยว ฯ ๕. ม. นานฺเเว ฯ ๖. ม. อสฺมํ ฯ ๗. ม. อาชีวิกา ฯ

๘. ม. ตมุตฺตสามาติ ฯ ๙. ม. น ตํ สลชานาม ฯ

๑๐. ม. อยํ ปาโจ นตฺถิ ฯ ๑๑. ม. ตาว ตฺวํ ฯ

สเจ อิเชว วสิสฺสตี คามวาสินํ โจโร อยฺนติ อัจจิจิตฺวา
ตํ คณฺหาเปสฺสามิ สีฆํ ปฺลายสฺสูติ ตํ ตชฺเชตฺวา ปกฺกามิ ฯ
ญฺญชฺฌิลोปี ตตฺถ วสิตฺถุํ นาสกฺขิ อณฺเฏตฺถ อคฺมาตี ฯ

สตฺถา อิมํ ฆมฺมเทสนํ อหริตฺวา สจฺจანი ปกาเสตฺวา
ชาตักํ สโมชานนฺตี ตทา ญฺญตฺวาปโส เทวทตฺโต อโหสิ
ปฺริโม สีลวณฺตตฺวาปโส สาริปฺตฺโต ปาราวตเชฏฺฐโก ปน
อหเมวาทิ ฯ

โรมชาตักํ สตฺถมํ

มหิชาตัก (๑)

กิมตฺถมภิสฺนุชฺชาตฺติ อิทํ สตฺถา เขตฺวเน วิหรนฺโต
เอกํ โลลมกฺกภูํ อารพฺภ กเถสิ ฯ

สวาคฺคิยํ กิเรกสฺมี กุเล เอโก โปสวอนิยโลลมกฺกโก
หตฺถิสาลํ คนฺตฺวา เอกสฺส สีลวณฺตหตฺถิสฺส ปิฏฺฐเจ(๒) นิสีทิตฺวา
อุจฺจารปฺสฺสาวํ กโรติ ปิฏฺฐิจิยํ จงฺกมตี ฯ หตฺถิ อตฺตโน
สีลวณฺตตฺย ขนฺตฺติสมฺปทาย น กิณฺจิกิ กโรติ ฯ อเถกทิวสํ
ตสฺส หตฺถิสฺส จานเ อญฺโฆ ทฺฐจฺหตฺถิโปตฺโต อญฺจาสี ฯ
มกฺกโก โสเยว อยฺนติ สณฺณาย ทฺฐจฺหตฺถิสฺส ปิฏฺฐิ
อภिरูหิ ฯ อถ นํ โส เวเคน(๓) โสณฺฑาย คเหตุวา ญฺมียํ

๑. ม. มหิชาตัก...ฯ ๒. ม. ปิฏฺฐิจิยํ ฯ ๓. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ

เล่มที่ 31 ตักนิปาต ปทุมวคฺควณณา หน้า 170

ปาเตตฺวา ปาเทน อุกุมิตฺวา สณฺจณฺเณสิ ฯ สฺวา ปวฺตติ
 ภิกฺขุสงฺฆสฺส(๑) ปากฺกฺวา ชาตา ฯ อถกทิวสํ ภิกฺขุ ชมฺมสภาย
 กถํ สมนฺจฺยาเปสฺสุ อาวุโส โลถมกุกโก ภิร สีถวณฺตหตฺถิสณฺญา
 ทฺวฺจฺจหตฺถิปิฏฺฐิ อภิรฺพฺโห(๒) ฯ อถ นํ โส ชีวิตกฺขยํ ปาเปสฺสิติ ฯ
 สตฺถา อาคนฺตฺวา กาย นฺตฺถ ภิกฺขเว เอตฺรหิ กถาย
 สนฺนินฺนินาติ ปุจฺฉิตฺวา อิมาย นามาติ วุตฺเต น ภิกฺขเว
 อิทาเนว โส โลถมกุกโก เอวํสีโล โปราณโต ปฏฺจาย
 เอวํสีโลเยวาติ วตฺวา อตีตํ อาทริ ฯ

อตีเต พาราณสียํ พุรหมทตฺเต รชฺชํ การณฺเต
 โพธิสฺตฺโต หิมวณฺตปฺปเทเส มหิสโยนียํ นิพฺพตฺติตฺวา วยปฺตฺโต
 ถามสมฺปนฺโน มหาสรีโร ปพฺพตปาตปพฺการคิริทฺวคฺควณณฺเณสุ
 วิจฺรณฺโต เอกํ ผาสุกํ รุกฺขมฺลํ ทิสฺวา โคจฺริ คเหตุวา ทิวา
 ตสฺมี รุกฺขมฺลเ อฏฺฐาสิ ฯ อถโก โลถมกุกโก รุกฺขา โธตฺริตฺวา
 ตสฺส ปิฏฺฐิ อภิรฺหิตฺวา อฺจฺจารปฺสฺสาวํ กตฺวา สิงฺเกสุ คเหตุวา
 โอลมฺพนฺโต นงฺกฺกุเจ คเหตุวา โทลายนฺโต ว กิพฺพิ ฯ โพธิสฺตฺโต
 ขนฺติเมตฺตานุทฺยสมฺปทาย ตํ ตสฺส อนาจารํ น มนฺสากาลิ ฯ
 มกุกโก ปฺนปฺปฺนํ ตถว กโรติ ฯ อถกทิวสํ ตสฺมี รุกฺখে
 อธิวฏฺฐา เทวตา รุกฺขกฺขนฺเช จตฺวา นํ มหิสฺราชา กสฺมา
 อิมสฺส ทฺวฺจฺจมกุกฺกสฺส อวมานํ สหสิ นิสฺเซหิ นนฺติ วตฺวา
 # ๑. ม. ภิกฺขุสงฺฆเ ฯ ๒. ม. อภิรฺหิ ฯ

เอตมตถึ ปกาเสนตี ปุริมา เทว กาธา อโวจ

[๔๓๓] กิมตถมภิสนุชาย ลหุจิตตสฺส ทุพฺภินโน

สพฺพกามทฺทสฺเสว(๑) อิมํ ทฺกขํ ติตฺติกฺขสฺสี

[๔๓๔] สิจฺเคน นีหฺราเสตฺ(๒) ปทสฺวา(๓) อธิกฺกุจฺห

ภฺยโย พาลา ปกฺกุญฺเญยฺ(๔) โน จสฺส ปฏฺิเสชฺโกติ ฯ

ตตฺถ กิมตถมภิสนุชายาติ กิณฺนุ โข การณํ

ปฏฺิจจ กิ สมนฺสฺสมาโน ฯ ทุพฺภินโนติ มิตฺตทุพฺภินโน ฯ

สพฺพกามทฺทสฺเสวาติ สพฺพกามทฺทสฺส สามิกสฺส วฺย ฯ ติตฺติกฺขสฺสีติ

อธิวาเสสิ ฯ ปทสฺวา อธิกฺกุจฺหาติ ปาเทเนว นํ ติจฺฉนฺชฺรฺกฺเคน (๕)

ยธา เอตฺถเอว มรฺติ เอวํ อกฺกม ฯ ภฺยโย พาลาติ สจ

หิ ปฏฺิเสชฺโก น ภเวยฺย พาลา อญฺญาณสฺตฺตา ปฺนปฺปฺนํ

กฺกุญฺเญยฺ ฆกฺกุญฺเญยฺ วิหฺเรยฺยเมวาทิ ทิเปติ ฯ

ตํ สุตฺวา โพธิสฺสโต รุกฺขเทวเต สจําหํ อิมินา

ชาติโคตฺตวสฺสาทิหิ(๖) อธิโก สมนโน อิมสฺส โทสํ น

สหิสฺสสามี กถํ เม มโนโรถ นปฺพตฺตี กมิสฺสติ อยฺ ปน

มํ วฺย อญฺณมฺปิ มญฺณมาโน เอวํ อนาจารํ กริสฺสติ

ตโต เยสํ จณฺทมฺหิสานํ เอส เอวํ กริสฺสติ เตเยว เอตํ

วธิสฺสนฺติ สา เอตสฺส อญฺเณหิ มารณา มยฺหิ ทฺกฺขโต

๑. ม. สพฺพกามทฺทสฺเสว ฯ ๒. ม. นินฺนาหตฺติ ฯ ๓. ม.

ปทสฺวา จ ฯ ๔. ม. ปกฺกุญฺเญยฺ ฯ ๕. ม. ติจฺฉนฺชฺรฺกฺเคน ฯ

๖. ม. ชาติโคตฺตพลาทิหิ ฯ

เล่มที่ 31 ตักนิปาต ปทุมวคฺควณณา หน้า 172

จ ปาณาติปาตโต จ วิมุตติ ภวิสฺสตีติ วตฺวา ตติยํ คาทมาห
[๔๑๕] มเมวํ มณฺณมาโน อณฺเฏเปวํ (๑)กริสฺสตี
เต นํ ตตฺถ วชิสฺสนฺติ สํ เม มุตฺติ ภวิสฺสตีติ ฯ
กติปาหจฺเจน ปน โปธิสฺสโต อณฺตตฺถ คโต ฯ อณฺโณ
จณฺทมหิโส ตตฺถ อากนฺตฺวา อฏฺฐาสิ ฯ ทฏฺฐมกฺกโฏ โสเยว
อยนฺติ สณฺณาย ตสฺส ปฏฺฐี อภิรฺหิตฺวา ตเถว อนาจารํ
จริ ฯ อถ นํ โส วิฐฺนนฺโต ภูมียํ ปาเตตฺวา ลิงฺเคน ททเย
วิษฺมิตฺวา ปาเทหิ มทฺทิตฺวา สณฺจณฺเณสิ ฯ
สตฺถา อิมํ ฆมฺมเทสนํ อหริตฺวา สจฺจานิ ปกาเสตฺวา
ชาตกํ สโมธานฺสิ ตทา ทฏฺฐมहिโส อยํ ทฏฺฐหตฺถิ อโหสิ
ทฏฺฐมกฺกโฏ[๒] อยํ มกฺกโฏ ลีลวา มหิสฺราชา ปน
อหเมวาทิ ฯ

มหิสชาตกํ อฏฺฐมํ

๑. ม. อณฺเฏเปวํ ฯ ๒. ม. เอตฺถนฺตเร เอตฺรหิตี ทิสฺสตี ฯ

° ยถา มาณวโก ปนเถติ อิทํ สตถา เขตวเน วิหรนุโต
ปณฺทกโลหิตเก(๑) อารพฺภ กเถสิ ฯ

ณพฺพคฺคิยานํ หิ เทว ชนา เมตฺตยภุมฺชกา(๒) ราชคหํ
อุปนีสฺสาย วิหรีสุ ฯ เทว อสฺสชฺปิณพฺพสุกา กิฏฺฐาคีรี
อุปนีสฺสาย วิหรีสุ ฯ ปณฺทกโลหิตกา อิมะ ปน เทว
สาวตฺถี อุปนีสฺสาย เขตวเน วิหรีสุ ฯ เต ชฺมเมเน นีหํ
อธฺกรณํ อุโกเกณฺฺติ ฯ เยปิ เตสํ สนฺทิกฺกุจฺสมภตฺตา โหนฺติ
เตสํ อุปตฺถมภกา หุตฺวา น อาวุโส ตุมฺเห เอเตหิ ชาตฺยา
วา โคตฺเตน วา สีเลน วา วตฺตาทิหิ (๓) วา หีนฺตรา (๔) สเจ
ตุมฺเห อตฺตโน คากํ วิสขฺเขตฺต สฺกุจฺจฺตริ โว เอเต
อภิกฺกวิสฺสนฺตีติ อาทิณี วตฺวา คากํ วิสขฺเขตฺตํ น เทนฺติ ฯ
เตน ภณฺฑานานิ เจว กลหวิวาทา (๕) จ ปวตฺตฺนฺติ ฯ ภิกฺขุ
เอตฺมตฺถํ ภควโต อาโรเจสฺสุ ฯ อถ ภควา เอตฺสฺมี การเณ (๖)
ภิกฺขุสงฺฆํ(๗) สนฺนิปาเตตฺวา ปณฺทกโลหิตเก ปกฺโกสาเปตฺวา
สจฺจํ กิร ตุมฺเห ภิกฺขเว อตฺตนาปี อธฺกรณํ อุโกเกณฺฺถ
อณฺเณสมฺปิ คากํ วิสขฺเขตฺตํ น เทถาติ ปุจฺฉิตฺวา สจฺจํ

๑. ม. ปณฺทกโลหิตเก ฯ เอวมฺฺปริปี ฯ ๒. ม. เมตฺตยภุมฺชกา ฯ

๓. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ ๔. ม. นีหีนฺตรา ฯ ๕. ม. กลหวิกฺคห-

วิวาทา ฯ ๖. ม. เอตฺสฺมี นีทานเณ เอตฺสฺมี ปกรเณ ฯ ๗. ม. ภิกฺขุ ฯ

เล่มที่ 31 ตักนิปาต ปทุมวคฺควณณา หน้า 174

ภนฺเตติ วุตฺเต เอวํ สนฺเต หิ ภิกฺขเว ตุมฺหากํ กิริยา
สตปตฺตสกุณฺสฺส(๑) กิริยา วิย โหตีติ วตฺวา อตีตํ อารี ๑
อตีเต พาราณสียํ พุรุมฺมตฺเต รชฺชํ การนฺเต
โพธิสฺสโต อณฺตรสฺมี กาสิกคามเก เอกสฺมี กุเล นิพฺพตฺติตฺวา
วยฺยปฺตฺโต กสิวณฺชิชาทํหิ ชีวิตํ (๒) อกฺปฺเปตฺวา ปลฺยจสฺตมตฺเต
โจเร กเหตุวา เตสํ เชฏฺจโก หุตฺวา ปนฺนทฺทหนฺสนฺธิจฺเจทาทีนํ
กโรนฺโต ชีวิตํ กปฺเปตี ๑ ตทา พาราณสียํ เอโก กุณฺมพิโก
เอกสฺส ชานปทฺสส กหาปณฺสสฺสํ ทตฺวา ปุณฺ อคฺคเหตุวา ว
กาลมกาลี ๑ อถสฺส ภริยา อปรภาเค คิลานา มรณฺมณฺเจ
นิปฺนฺนา ปุตฺตมามนฺเตตฺวา ตาต ปิตา เต เอกสฺส สหฺสฺสํ
ทตฺวา อนาหาราเปตฺวา ว มโต สเจ อหฺมปี มริสฺสามิ น
โส ตฺยหํ ทสฺสตี คจฺฉ นํ มยิ ชีวณฺติยา อหาราเปตฺวา
คณฺหาหิตี อารี ๑ โส สาธฺวตี สมฺปฏฺิจฺฉิตฺวา ตตฺถ
คณฺตฺวา กหาปณฺเ ลภิ ๑ อถสฺส มาตา กาลกิริยํ กตฺวา
ปุตฺตตีเนเหเน ตสฺส อากมณฺมคฺเค โอปปาตฺกสิกาตี (๓) หุตฺวา
นิพฺพตฺติ ๑ ตทา โส โจเรเชฏฺจโก มคฺคปฏฺิปนฺเน วิลุมฺปมาโน
สปริโส ตสฺมี มคฺเค อญฺจาลี ๑ อถ สว สิกาตี ปุตฺเต
อญฺวิมุขํ สมฺปตฺเต ตาต มา อญฺวี อภิรุหิ โจรา เอตฺถ
จิตา เต มาเรตฺวา กหาปณฺเ คณฺหิสฺสสนฺตีตี ปุณฺปุณฺนํ มคฺคํ
๑. ม. สตปตฺตตฺตวณฺสฺส ๑ ๒. ม. ชีวิตํ ๑ เอวมฺปริปี ๑
๓. ม. โอปปาตฺกสิกาตี ๑

โองจนิทมนานา นิวาเรติฯ โส ตั การณั อชานนุโต อัย
กาพกณณิสิตกาลิ มยหิ มคคั โองจนิทตติ ตั เลททุมปิ (๑)
คเหตุวา มาตริ ปลาเปตวา อฎวี ปฏิปชชึฯ อเถโก
สดปตตสกุโณ อิมสส ปุริสสส หตุเถ กหาปณสทสสิ
อตุติ อิมั มาเรตวา กหาปณเ คณหถาติ วิรวนุโต
โจราภิมุโข ปกขนุทิฯ มาณโว เตน กตการณั อชานนุโต
อัย มงกุลสกุโณ อิทานิ เม โสตุติ ภวิสสตีติ จินเตตวา
วสส สามิ วสส สามิติ อญชลิ ปคคณหิฯ โพธิสตุโต
สพพรุทถญ (๒) เตสั ทวินัน กิริยิ ทิสวา จินเตติ อิมาย
สีกาลิยา เอตสส มาตรา ภวิตพพิ เตนเสา อิมั มาเรตวา
กหาปณเ คณหิสสนตีติ ภเยน นิวาเรติ อิมินา ปน
สดปตเตน ปจจามิตเตน ภวิตพพิ เตนโส อิมั มาเรตวา
กหาปณเ คณหถาติ [๑] อารุเจสิ อัย ปน เอตมตถิ อชานนุโต
อตุถกามิ มาตริ ตชเชตวา ปลาเปสิ อนตถกามสส สดปตตสส
อตุถกามิ เมติ สญญาย อญชลิ ปคคณหติ อโห วตายิ
พาโลติฯ โพธิสตุตานิ หิ เอวั มหาปุริสานมปิ [๔]
ปรสนตคคคหณั วิสมปฐิสนุธิคคหณาทิวเสน โหติฯ
นกุขตุตโทเสนาตีปี วทนุติฯ มาณโว อากนุตวา โจรานั
๑. ม. เลททุทถญั ๑ ๒. ม. สพพรุทถญ ๑ ๓. ม. เอตถนุตเร
อมหากนุติ ทิสสตี ๑ ๔. ม. เอตถนุตเร สตนุ ทสสตี ๑

เล่มที่ 31 ตักนิปาต ปทุมวคฺควณณา หน้า 176

สีมนุตร ปาปฺนิ ๗ โโพธิสตุโต ตํ คาทาเปตฺวา กตฺถ
วาสิโกสตี ปุจฺฉิ ๗ พาราณสีวาสิโกมฺหิตี ๗ กหํ อคฺมาสีตี ๗
เอกสฺมี คามเก สหสฺสํ ลทฺฐพฺพํ อตฺถิ ตตฺถ อคฺมาสีนฺติ ๗
ลทฺฐํ ปน เตติ ๗ อาม ลทฺฐนฺติ ๗ เกน เปตีโตสตี ๗ สามิ
ปีตา เม มโต มาตาปี เม คิลานา สา มยิ มตาย
เอส น ลภิสฺสตีตี มณฺณมานา มํ เปเสตีตี ๗ อิทานิ ตว
มาตุ ปวฺตตี ชานาสีตี ๗ น ชานามิ สามิตี ๗ มาตา เต
ตยิ นิกฺขนฺเต กาลํ กตฺวา ปุตฺตสีเนเหน สีคาลี หุตฺวา
ตว มรณภยภีตา มกฺขนฺเต โอจฺฉินฺนิตฺวา ตํ วาเรตี ตํ
ตชฺเชตฺวา ปลาเปตี สตปตฺตสกุโณ ปน เต ปจฺจามิตฺโต
โส อิมํ มาเรตฺวา กหาปณฺเน คณฺหธาติ อมฺหากํ อจฺจิกฺขตี
ตฺวํ อตฺตโน พาลตาย อตฺถกามํ มาตริ อนตฺถกามา เมติ
มณฺณสิ อนตฺถกามํ สตปตฺตํ อตฺถกาโม เมติ ตยา(๑) อมฺหากํ
กตฺถุโณ (๒) นาม นตฺถิ มาตุ ปน เต มหาคฺณาย อทฺธา
มตาย กหาปณฺเน กเหตุวา คจฺฉนาหีตี ตํ วิสฺสชฺเชสิ ๗

สตฺถา อิมํ ฐมฺมเทสนํ อahrtฺวา อภิสมฺพุทฺโธ หุตฺวา
อิมา คาทา อโวจ

[๔๑๖] ยถา มาณวโก ปนฺเถ สีคาลี วนโคจรี

อตฺถกามํ ปเวเทนฺติ (๑) อนตฺถกามาติ มณฺณติ

๑. ม. ตสฺส ตุมฺหากํ กตฺถุโณ ๗ ๒. ม. มาตา ปน เต มหาคฺณา ๗

๓. ม. ปเวเทนฺตี ๗

เล่มที่ 31 สตปตตชาตกั หน้า 177

	อนตถกามั สตปตตัม	อตถกาโมติ มณฺณติ
[๔๑๗]	เอวเมว อิธกจฺโจ	ปุกฺคโล โหติ ตาทิโส
	หิเตภิ วจัน วุตฺโต	ปฏิกุณฺหติ(๑)วามโต
[๔๑๘]	เย จ โข นํ ปัสฺสนฺติ	ภยา อุกกัสมฺนฺติ วา
	ตณฺหิ ส มณฺณเต มิตฺตัม	สตปตฺตํว มาณโวติ ฯ

ตตฺถ หิเตภีติ หิตํ วุฑฺฒี อิจฺจมาเนหิ ฯ วจัน วุตฺโตติ
 หิตสุขาวหํ โอวาทานุสาศนึ วุตฺโต ฯ ปฏิกุณฺหติ วามโตติ
 โอวาทํ อุกุณฺหนฺโต อัย เม น อตฺถาวโห โหติ
 อนตฺถาวโห เม อยฺนฺติ กณฺหนฺโต วามโต ปฏิกุณฺหติ
 นาม ฯ เย จ โข นนฺติ เย จ โข ตํ อตฺตโน กาทํ
 กเหตุวา จิตฺตํ ปุกฺคลํ อธิกรณํ กเหตุวา จิตฺเทหิ นาม
 ตุมฺหากิเสหิ ภวิตพฺพนฺติ วณฺณณฺติ ฯ ภยา อุกกัสมฺนฺติ วาติ
 อิมสฺส คาสฺส วิสขฺชนปจฺจยา(๒) ตุมฺหากํ อิทฺถจ; ภยํ
 อูปฺปชฺชิสฺสตี มา วิสขฺชยิตฺถ น เอเต พาสฺสจฺจ-
 กุลปริวาราทิหิ ตุมฺเห สมฺปาปฺณนฺตีติ เอวํ วิสขฺชนปจฺจยา
 ภยํ ทสฺเสตฺวา อุกฺกิปฺนฺติ ฯ ตณฺหิ โส มณฺณเต มิตฺตนฺติ
 เย เอวรูปา โหนฺติ เตสุ ยงฺกิลฺลิจิ โส เอกจฺโจ พาลปุกฺคโล
 อตฺตโน พาลตาย มิตฺตัม มณฺณติ อัย เม อตฺถกาโม มิตฺโตติ
 มณฺณติ ฯ สตปตฺตํว มาณโวติ ยถา อนตฺถกามณฺณเวว
 # ๑. ม. ปฏิกุณฺหติ ฯ ๒. ม. วิสฺสฏฺฐปจฺจยา ฯ

เล่มที่ 31 ตักนิปาต ปฐมวคฺควณณา หน้า 178

สตปตฺตํ โส มาณโว อตฺตโน พาลตาย อตฺตกาโมติ (๑)
 มณฺณิตฺต (๑) ปณฺทิตฺโต ปน เอวรूपํ อนุปฺปิยภาณิ (๒) มิตุโตติ
 อคฺคเหตฺวา ทูรโตว นํ วิวชฺเชติ ฯ เตน วุตฺตํ

อณฺณทตฺตฺทโร มิตุโต	โย จ มิตุโต วจีปโร (๓)
อนุปฺปิยณฺจ โย อาห	อปาเยสุ จ โย สขา
เอเต อมิตุเต จตฺตารो	อิติ วิณฺณาย ปณฺทิตฺโต
อารกา ปรีวชฺเชยฺย	มคฺคํ ปฏิกฺขํ ยถาติ (๔) ฯ

สตฺถา อิมํ ชมฺมเทสนํ อหริตฺวา สจฺจანი ปกาเสตฺวา (๕)
 ชาตกํ สโมชานเสติ ตทา โจรเชฏฺฐโก อหเมวาทิ ฯ
 สตปตฺตชาตกํ นวํ ฯ

ปฺญฺญุสทกชาตกํ

อทฺธา หิ ญฺน มิกฺรราชาติ อิํ สตฺถา เขตฺวเน
 วิหรนฺโต เอกํ กุมารํ (๖) ปฺญฺญุสทกํ อารพฺภ กเถสิ ฯ
 สาวตฺถิยํ กิเรโก อมจฺโจ พุทฺธปฺปมฺขํ ภิกฺขุสงฺฆํ
 นิมนฺเตตฺวา อฺยฺยานเน นิสิตฺทาเปตฺวา ทานํ ททมาโน
 อนุตฺตรภคฺเต อฺยฺยานเน วิจฺริตฺกามา จรณฺตฺติ อาห ฯ ภิกฺขุ
 อฺยฺยานจาริกํ จริสฺสุ ฯ ตสฺมี ขณฺเ อฺยฺยานปาโล ปตฺตสมฺปนฺนํ
 # ๑. ม. อตฺตกาโม เมติ มณฺณิตฺติ ฯ ๒. ม. อนุปฺปิยภาณิ ฯ
 # ๓. ม. วจีปโร ฯ ๔. ที. ปา. ๑๑/๑๕๑/๒๐๑ ฯ ๕. ม. อิเม
 # ปาจา นตฺถิ ฯ ๖. ม. อโย ปาโจ นตฺถิ ฯ

เล่มที่ 31 ปุณฺทสกชาติกั หน้า 179

รุกข์ อภิรุหิตฺวา มหนฺตมหนฺตานิ ปตฺตานิ คเหตุวา อัย
ปุปฺพานํ ภวิสสตี อัย ผลานนฺติ ปุณฺเฏ กตฺวา รุกฺขมฺเฏ
ปาเตติ ฯ ตสฺส ปตฺตทารโก ปาติตี ปาติตี ปุณฺเฏ วิหฺริเสตี ฯ
ภิกฺขุ ตมตฺถํ สตฺถุ อารโจะตุํ ฯ สตฺถา น ภิกฺขเว อิทาเนว
ปุพฺเพเปส ปุณฺทสโกเยวตี วตฺวา อตีตี อารี ฯ

อตีเต พาราณสียํ พุรหฺมทตฺเต รชฺชํ การเนเต โพรสิสฺสโต
พาราณสียํ เอกสฺมี พุราหฺมณฺกุลเ นีพฺพตฺติตฺวา วยปฺปโต
อการํ อชฺฌาวสฺมาโน เอกทิวสํ เกนจิเทว กรณฺเียน อฺยฺยานํ
อคมาสี ฯ ตตฺถ พหู วานรา วสนฺติ ฯ อฺยฺยานปาโล ปน
อิมินาว นียาเมน ปตฺตปุณฺเฏ ปาเตติ ฯ เชฏฺฐกวานโร
ปาติตปาติเต วิหฺริเสตี ฯ โพรสิสฺสโต ตํ อามนฺเตตฺวา
อฺยฺยานปาเลน ปาติตปาติเต ปุณฺเฏ วิหฺริเสตฺวา ปาติตปาติตี (๑)
มฺนาปตฺริ กาคฺคาโม มณฺณสีตี (๒) วตฺวา ปจฺมํ คากฺมาห

[๔๑๕] อทฺธา หี นฺน มิคฺราธา ปุณฺณมฺมสฺส โกวิทฺโ
ตถา หี ปุณฺเฏ ทฺเสตี อณฺณํ นฺน กริสฺสตีตี ฯ
ตตฺถ มิคฺราธาตี มกฺกภูํ วณฺเณนฺโต วทตี ฯ

ปุณฺณมฺมสฺสชาติ มาลาปุณฺณกรณฺสฺส ฯ โกวิทฺโตี เถโก ฯ อัย
ปเนตฺถ สขฺเขปฺโต อัย หี มิคฺราธา เอกํเสน ปุณฺณมฺมสฺส
โกวิทฺโ มณฺเณ ตถา หี อณฺณํ (๓) ปาติตี (๔) ปุณฺเฏ ทฺเสตี อณฺณํ
๑. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ ๒. มณฺณสีตี ฯ ๓. ม. อัย ปาโจ
นตฺถิ ฯ ๔. ม. ปาติตปาติตี ฯ

เล่มที่ 31 ตักนิปาต ปทุมวคฺควณณา หน้า 180

นูน ตโต มนาปตรํ กริสฺสตีติ ฯ

ตํ สุตฺวา มกฺกโฏ ทุติยํ คาถมาห

[๔๔๐] น เม ปีตา วา มาตา วา ปุณฺณมฺมุสฺส โทวิทา
กตํ กตํ โข ทูเสม เหวํมฺมุมีทํ กุลนฺติ ฯ

ตํ สุตฺวา โปธิสฺสโต ตติยํ คาถมาห

[๔๔๑] เยสํ โว อีทิสฺส ฌมฺโม อฌมฺโม ปน กิทิสฺส
มา โว ฌมฺมํ อฌมฺมํ วา อทฺทสาม กุทาจนนฺติ ฯ

วตฺวา จ ปน วานรคณฺ์ ครหิตฺวา ปกฺกามิ ฯ

สตุถา อิมํ ฌมฺมุเทสนํ อหริตฺวา สจฺจานิ ปกาเสตฺวา

ชาติกํ สโมชานนฺติ ตทา วานโร ปุณฺณทฺสทการโก อโหสิ

ปณฺฑิตปฺริโส ปน อหเมวาทิ ฯ

ปุณฺณทฺสทชาติกํ ทสมํ ฯ

อุทฺปนาวคฺโค ตติโย ฯ

ตสฺสทฺทานํ

อุทฺปนาวรํ วนพฺยคฺขม กปิ

สิจินี จ พลากรุจิริวโร

สุชนาธิป โรมก ทฺส ปฺน

สตปตฺตวโร ปุณฺณมฺมุ ทส ฯ

อพจนตรวควณณา

อพจนตรชาตกั

อพจนตโร นาม ทูโมติ อิหิ สตุถา เขตวเน วิหรนุโต
สาริปุตตตเถรสส พิมพาเถรียา(๑) อมพรสทานิ อารพุก กเถสิ ฯ
สมมาสมพุทฺเช หิ ปวตฺติตปวธมฺมจกฺเก เวสาลีย
กฺฎาการสาลาหิ วิหรนุเต มหาปชาปตี โคตฺมี ปลงจ
สาเกยสทานิ อาทาย คนฺตฺวา ปพฺพชฺช ยาจิตฺวา ปพฺพชฺชญเจว
อุปสมปทญจ ลภี ฯ อปรภาเถ ตา ปลงจสตา ภิกฺขุณีโย
นนฺทโกวาทิ(๒) สุตฺวา อรหตฺตํ ปาปฺณิสฺสุ ฯ สตุถริ ปน สาวตฺถิย
อุปนิสฺสาย วิหรนุเต ราหุลมาตา เทวี(๑) สามิโก เม ปพฺพชิตฺวา
สพฺพญญตฺตํ ปตฺโต ปุตฺโตปิ เม ปพฺพชิตฺวา ตสฺเสว สนฺติเก
วสตี อิหิ อการมชฺเฒ กิ ภิริสฺสามิ อหฺมปิ ปพฺพชิตฺวา
สาวตฺถิย คนฺตฺวา สมมาสมพุทฺธญจ ปุตฺตญจ นีวทฺธิ
ปสฺสमानา วิหริสฺสามิติ จินฺเตตฺวา ภิกฺขุณีอุปสฺสย คนฺตฺวา
ปพฺพชิตฺวา อาจริยฺปชฺฌายาหิ สทฺธิ สาวตฺถิ คนฺตฺวา
สตุถารญจ ปิยปุตฺตญจ ปสฺสमानา เอกสฺมี ภิกฺขุณีอุปสฺสเย
วาสํ กปฺเปสิ ฯ ราหุลสามเณโร อาคนฺตฺวา มาตฺริ ปสฺสตี ฯ
อเถกทิวสํ เถรียา อุทรวาโต กุปฺปี ฯ สวา ปุตฺเต ทญฺจ
๑. ม. พิมพาเทวีเถรียา ฯ เอวมฺปริปี ฯ ๒. ม. อุ.
๑๔/๓๖๖/๔๘๖ ฯ ๓. ม. พิมพาเทวี ฯ

เล่มที่ 31 อพุกนุตรชาติกั หน้า 182

อาคเต ตสฺส ทสฺสนตฺถาย นิกฺขมิตฺตํ นาสกฺขิ ฯ อญฺญาว
อาคนฺตฺวา อผาสฺสกาวั กถยีสฺสุ ฯ โส มาตุ สนฺตีกํ กนฺตฺวา
กี เต ลทฺฐํ วัณฺณตฺตฺติ ปุจฺฉิ ฯ ตาต อการมชฺฌเม เม
สฺกฺกราทฺทฺหิ โยชิตฺเต (๑) อมฺพรเส ปิเต อุทรวาโต วุปฺสมฺมตี
อิทานิ ปน ปิณฺฑทฺาย จริตฺวา ชีวิตฺตํ กปฺเปม กุโธ ตํ
ลภิสฺสามาตี ฯ สามณฺเโร ลภนฺโต อหริสฺสามิตฺติ วตฺวา
นิกฺขมิ ฯ ตสฺส ปนายสฺสมโต อุปฺชฌาโย ชมฺมเสนาปตี อจฺริโย
มหาโมคฺคฺลฺลาโน จุฬปีตา อานนฺตฺเถโร ปีตา สมฺมา-
สมฺพุทฺโธติ มหาสมฺปตฺติ ฯ เอวํ สนฺเตปี อญฺญตฺส สนฺตีกํ
อคนฺตฺวา อุปฺชฌายตฺส สนฺตีกํ กนฺตฺวา วนฺทิตฺวา
ทุมฺฆากาโร หุตฺวา อญฺจาสิ ฯ อถ นํ เถโร กิณฺณุ โข
ราหุล ทุมฺฆุโข วิหาสิตฺติ (๒) อห ฯ มาตุ เม ภนฺเต เถรียา
อุทรวาโต กุปฺปีโตติ ฯ กี ลทฺฐํ วัณฺณตฺตฺติ ฯ สกฺกรโยชิตฺเตน
กิริ อมฺพรเสน ผาสฺส โหตฺตฺติ ฯ โหตุ ลภิสฺสามิ มา จินฺตยิตฺติ ฯ
โส ปุณฺทิวเส ตํ อาทาย สาวตฺถิยํ ปวิสิตฺวา สามณฺเริ
อาสนสาลาขํ นิสิตฺทาเปตฺวา ราชทวารํ อคมาสิ ฯ โกสลราชา
เถรํ ทิสฺวา นิสิตฺทาเปสิ ฯ ตํขณฺณเวย อญฺยานปาโล
ปิณฺฑทฺิปุกกานํ มรฺุอมฺพานํ เอกปฺภูํ อหริ ฯ ราชา อมฺพานํ
ตจํ อปเนตฺวา สกฺกรรสี (๓) ปุกฺขิปิตฺวา สยเมว มทฺทิตฺวา
๑. ม. สกฺกรโยชิตฺเต ฯ ๒. ม. วิหาสิตฺติ ฯ ๓. ม. สกฺขริ ฯ

เล่มที่ 31 อพฺพนฺตรชาติกั หนา 183

เถรสฺส ปตฺตํ ปุเรตฺวา อทาสี ๗ เถโร ราชนิเวสนา นิกฺขมิตฺวา
อาสนสาถิ์ คนฺตฺวา สามเณรสฺส อทาสี ตํ หริตฺวา มาตุ
เต เทหิตี ๗ โส อหริตฺวา อทาสี ๗ เถรียา ปริภุตฺตมตฺเตเยว
อุทรวาโต วุปลมฺมิ ๗ ราชานปี มนุสฺสํ เปเสตี เถโร อธิ
นีสีทิตฺวา อมฺพรสํ น ภูณฺชิ กจฺจ กสฺสจฺจิ ทินฺนภาวํ
ชานาหิตี ๗ โส เถเรน สทฺธิ์ คนฺตฺวา ตํ ปวฺตฺตี ฌตฺวา
อาคนฺตฺวา รณฺโถ กเถตี ๗ ราชา จินฺเตตี สเจ สตุถา
อการี อวาสิตฺสตี จกฺกวตฺตฺติราชา อภวิสฺส ราชุลสามเณโร
ปริณายกรตฺนํ เถรี อิตฺถีรตฺนํ สกฺลจกฺกวาพรชฺชํ เอเตสญฺเฒว
อภวิสฺส อมฺเหหิ เอเต วต อฺปฺภุจหนฺเตหิ จริตฺพํ อสฺส
อิทานิ ปพฺพชิตฺวา อมฺเห อฺปนฺนิสฺสาย วสนฺเตสฺ อเตสฺ น
ยฺตุตฺตํ อมฺหากํ ปมฺชชิตฺตฺนฺติ ๗ โส ตโต ปฺภุจาย เถรียา
นิวทฺธํ อมฺพรสํ ทาเปตี ๗ เถเรน พิมฺพตฺเถรียา อมฺพรสฺส
ทินฺนภาโว ภิกฺขุสงฺฆเ ปากโณ ชาทโต ๗ อเถกทิวสํ ภิกฺขุ
ธมฺมสภายํ กถิ์ สมฺภุจาเปสฺ อวฺโส สารีปฺตฺตฺเถโร กิร
พิมฺพตฺเถรี อมฺพรเสน สนฺตฺปฺเปสีตี ๗ สตุถา อาคนฺตฺวา กาย-
นฺตุถ ภิกฺขเว เอตฺรหิ กถาย สนฺนินฺนินฺนาตี ปุจฺฉิตฺวา อิมาย
นามาตี วุตฺเต น ภิกฺขเว อิทาเนว ราชุลมาตา สารีปฺตฺเตน
อมฺพรเสน สนฺตฺปฺปีตา ปุพฺเพเปสฺ เอตํ สนฺตฺปฺเปสีเยวาตี
วตฺวา อตีตํ อหริ ๗

เล่มที่ 31 ตักนิปาต อพกนตรวคควณณนา หน้า 184

อดีเต พาราณสียิ พรหมตเต รชชั การเนเต โพธิสตุโต
กาสิกคามเก พรหมณกุลเ นิพพตติตวา วยปฺตโต ตกุกสิลาหิ
สพฺพลิปฺปานิ อุกฺกเหตุวา สณฺจปิตจรรวาโส มาตาปิตูนั
อจฺเจเน อีสิปพพชชั ปพฺพชิตฺวา หิมวณฺตปฺปเทเส อภิญญา
จ สฺมาปตฺติโย จ นิพพตฺเตตฺวา อีสิกณฺปริวฺโต คณฺสตุตา
หุตฺวา ทีฆสฺส อทฺฐโน อจฺเจเน โลณฺมพิลเสวณฺตถาย
ปพฺพตปาทา โอตฺริตฺวา จาริกณฺจรมานो พาราณสียิ ปตฺวา
อุยฺยานเ วาสั กปฺเปสิ ๗ อตฺสฺส อีสิกณฺสฺส สีสฺเตเชน
สกฺกสฺส ภวนั กมฺปิ ๗ สกฺโก อวชฺชมาโน ตั การณั
ณตฺวา อิมสั ตาปฺसानั อนาวาสาย (๑) ปริสฺกุกิสฺสามิ อถ เต
ภินฺนาวาสา อุปทฺทฺตา จรมานา จิตฺเตกฺกคฺคั น ลภิสฺสฺสนฺติ
เอวั เม ผาสุกั ภวิสฺสฺตีติ จินฺเตตฺวา โก นฺโข อุปาโยติ
วิมฺสนฺโต อิมั อุปายั อทฺทส มชฺฉิมยามสมนฺนตฺเร รณฺโถ
อฺคฺคฺมहेสิยา สิริคพฺเภ ปวิสิตฺวา อากาเส จตฺวา ภทฺเท
สเจ ตฺวั อพกนฺตฺร อมฺพปฺกั ขาเทยฺยาสิ ปฺตฺตํ ลภิสฺสฺสิ
โส จกฺกวตฺติราชา ภวิสฺสฺตีติ อจฺจิกฺขิสฺสามิ ราชา เทวียา
กถั สุตฺวา อมฺพปฺกสฺสฺสฺตถาย อุยฺยานั เปเสสฺสฺสฺติ อถาหั
อมฺพานิ อนฺตฺรธาเปสฺสามิ รณฺโถ อุยฺยานเ อมฺพานั อภาวั
อา โรเจสฺสฺสนฺติ เตน เก [๒] ขาทนฺตีติ วุคฺเต ตาปฺสา ขาทนฺตีติ
๑. ม. อวาสาย ๗ ๒. ม. เอตฺถนฺตฺเร เตติ ทิสฺสฺติ ๗

วกษนุติ ตํ สุตวา ราชา ตาปเส โปเถตวา นีหราเปสฺสติ
เอวมปิ เต เม อุปทฺทฺตา ภวิสฺสนุติติ ฯ โส มชฺฌิมยามสมนฺนุตเร
สิริคพุกํ ปวิสิตฺวา อากาเส จิโต อคฺตโน เทวราชภาวํ
ชานาเปตฺวา ตาย สทฺธิ สลฺลปฺนฺโต ปุริมา เทว คธา
อโวจ

- [๔๔๒] อพจนฺตโร นาม ทฺโม ยสฺส ทิพฺยมิํ ฝลํ
- ภฺตฺวา โทหฺพินิ นารี จกฺกวตฺตี วิชยติ
- [๔๔๓] ตฺวมปิ ภทฺเท มเหสีสิ สา จาปี ปติโน ปิยา
- อาหริสฺสติ เต ราชา อิํ อพจนฺตรํ ฝลนฺติ ฯ

ตตฺถ อพจนฺตโร นาม ทฺโมติ อิมินา ตาว คามนิกม-
ชนปทปพฺพตาทินิ อสฺกสฺส อพจนฺตโรติ อวตฺวา เกวลิ อํ
อพจนฺตรํ อมฺพรฺกขํ กเถติ ฯ ยสฺส ทิพฺยมิํ ฝลนฺติ ยสฺส
อมฺพรฺกขสฺส เทวตานิ ปรีโกการํ ทิพฺยฝลํ ฯ อิทนฺติ ปน
นิปาตมตฺตเมว ฯ โทหฺพินิติ สยฺชาตโทหฺพา ฯ ตฺวมปิ ภทฺเท
มเหสีสิติ ตฺวํ โสภนา(๑) มเหสี อสิ ฯ อฏฺฐกถายํ ปน มเหสี
วาทิปี ปาโจ ฯ สา จาปี ปติโน ปิยาติ โสพสนฺนํ เทวิสฺสสฺสานํ
อพจนฺตเร อคฺคมเหสี จ(๒) ปติโน จ(๒) ปิยาติ อคฺโต ฯ อาหริสฺสติ
เต ราชา อิํ อพจนฺตรํ ฝลนฺติ ตสฺสา เต ปิยาย อคฺคมเหสียา
อิํ มยา วุตฺตปฺปการํ ฝลํ ราชา อหฺราเปสฺสติ สา
๑. ม. โสภณ ฌ ๒. ม. จาปี ฯ

เล่มที่ 31 ตักนิปาเต อพฺภนฺตรวคฺควณฺณนา หน้า 186

ตฺวํ ตํ ปริภุญชิตฺวา จกฺกวตฺตคิพฺภํ ลภิสฺสสีตี ฯ

เอวํ สกฺโก เทวียา อีมา เทวํ คาลา วตฺวา ตฺวํ

อปฺปมตฺตา โหหิ มา ปฺปญฺจมาสิ เสว รณฺโณ อาโรเจยฺยาสีตี

ตํ อนุสาเสตฺวา อตฺตโน วสนฺภูจฺานเมว คโต ฯ สวา ปฺนทิวเส

กิลานาลยํ ทสฺเสตฺวา ปริจาริกานํ สลฺยํ ทตฺวา นิปชฺชิตฺวา

ราชา สมฺมุสฺสิตเสตฺจจตฺเต สีหาสเน นิสินฺโน นฏฺกานิ (๑)ปฺสฺสนโต

เทวี อทิสฺวา กหํ เทวีตี ปริจาริกे ปุจฺฉิตฺวา กิลานา

เทวาตี ฯ โส ตสฺสา สนฺตํ กนฺตฺวา สยนปฺสฺเส นิสิติตฺวา

ปิฏฺฉิตฺวา ปริมชฺชนโต กิเนเต ภทฺเท อสาสุกนฺติ ปุจฺฉิตฺวา

มหาราช อณฺยํ อสาสุกํ นาม นตฺถิ โทหโพ ปน เม

อฺปฺปนฺโนตี ฯ กิ อิจฺฉสิ ภทฺเทตี ฯ อพฺภนฺตรอมฺพผลิ เทวาตี ฯ

อพฺภนฺตรอมฺโพ นาม เทวี กหํ อตฺถิตฺติ ฯ นาทํ เทว

อพฺภนฺตรอมฺพิ ชานามิ ตสฺส ปน เม ผลิ ลภฺมานาย

ชีวิทํ อตฺถิ อลภฺมานาย นตฺถิตฺติ ฯ เตนหิ อหฺราเปสฺสามิ

มา จินฺตยิตฺติ ฯ ราชา เทวี อสฺสาเสตฺวา อฏฺฐาย กนฺตฺวา

ราชปฺลลฺงเก นิสินฺโน อมจฺเจ ปกฺโกสาเปตฺวา เทวียา

อพฺภนฺตรมฺเพ นาม โทหโพ อฺปฺปนฺโน กิ กาทพฺพนฺติ

ปุจฺฉิตฺวา เทว ทฺวินนํ อมฺพานํ อพฺภนฺตเร จิตฺโต อมฺโพ

อพฺภนฺตรมฺโพ นาม อฺยฺยานํ เปเสตฺวา อพฺภนฺตเร จิตฺตอมฺพโต

๑ . ม. นานฏฺกานิ ฯ

ผลํ อหฺราเปตฺวา เทวียา ทาเปสฺสามาติ ฯ ราชฯ สาธุ
เอวรูปํ อมฺพิ อหฺรธาติ อฺยฺยานํ เปเสติ ฯ สกฺโก อตฺตโน
อานุกาเวน อฺยฺยานเ อมฺพานิ ขาทิตฺตทิสานิ กตฺวา
อนฺตรธาเปสิ ฯ อมฺพตฺถาย กตา มนฺุสฺสา สกฺลอฺยฺยานํ วิจฺริตฺวา
เอกํ อมฺพมฺปิ อลภิตฺวา อาคนฺตฺวา อฺยฺยานเ อมฺพานํ อภาวิ
รณฺโณ กถียํสุ ฯ เก อมฺพานิ ขาทนฺตฺติติ ฯ ตาปฺสา เทวาทิ ฯ
ตาปฺเส อฺยฺยานโต โปเถตฺวา นิหฺรธาติ ฯ มนฺุสฺสา สาธุติ
สมฺปฏฺิจฺฉิตฺวา นิหฺริํสุ ฯ สกฺกสฺส มโนโร มตฺถกํ ปาปฺณิ ฯ
เทวี อมฺพผลตฺถาย นิพฺพุธิ กตฺวา นิปฺชฺชียเ ฯ ราชฯ
กตฺตพฺพกิจฺจํ อปฺสสนฺโต อมฺจเจ จ พฺราหฺมณเ จ สนฺนิปาตา-
เปตฺวา อพฺกนฺตรอมฺพสฺส อตฺถิกาวํ ขานาธาติ ปฺจฺฉิ ฯ
พฺราหฺมณา อหํสุ เทว อพฺกนฺตรอมฺโพ นาม เทวตานํ
ปริโกโก หิมวณฺเต กาณฺจนฺคฺหาเย อนฺโต อตฺถิติ อโย โน
ปรมฺปรโต (๑) อนฺุสฺสไวติ ฯ โโก ปนฺ ตโต อมฺพิ อหฺริคฺคํ
สกฺกขิสฺสตีติ ฯ น สกฺกา ตตฺถ มนฺุสฺสญฺเเตน กนฺคฺคํ เอกํ
สุวโปตฺกํ เปเสคฺคํ วฏฺฏตีติ ฯ เตน จ สมฺเยน ราชกฺุเล เอโก
สุวโปตฺโก มหาสรีโร กุมารกานํ ยานกจกฺกนาภิมตฺโต
ถามสมฺปนฺโน ปญฺจวา อฺปายกฺุสโล ฯ ราชฯ ตํ อหฺราเปตฺวา
ตาท สุวโปตฺก อหํ ตว พฺหุปกาวโร กาณฺจนฺปญฺชเร วสสิ
๑. ม. ปรมฺปฺราคโต ฯ

เล่มที่ 31 ตักนิปาทอ พุกนตรวคควณณนา หน้า 188

สุวรรณตฤกเก มธลาเซ ขาทสิ สกกรปานกั ปิวสิ ตยาปี
อมุหากั เอกั กิจจัน นิตถริตุ วฏฐิตีติ อาห ๗ กิ เทวติ ๗
ตาท เทเวีย อพุกนตรอมเพ โทหโพ อุปปนโน โส จ อมโพ
หิมวนเต กาลจนปพพตบุตร อตุถิ เทวตานิ ปริโกโค น
สกกา ตตุถ มนุสสฏฐเตน กนตุ ตยา ตโต ผลั(๑) อหริตุ
วฏฐิตีติ ๗ สาธุ เทว อหริสสามิติ ๗ อถ นั ราชา
สุวรรณตฤกเก มธลาเซ ขาทาเปตวา สกกรปานกั ปาเยตวา
สตกปากเตเลนสส ปกขนตรานิ มกเขตวา อุโกหิ หตุเถหิ
คเหตุวา สึหปลชเร จตวา อากาเส วิสชเชสิ ๗ โสปี รณโณ
นิปัจจการั ทสเสตวา อากาเส ปกขนโต มนุสสปถั อติกกมม
หิมวนเต ปจเม ปพพตบุตร วสนตานิ สุวานัน (๒) สนตุกั
กนตวา อพุกนตรอมโพ นาม กตุถ อตุถิ กเถถ เม
ตั จานนติ ปุจฉิ ๗ มยั น ชานาม ทุติเย ปพพตบุตร
สุวกา ชานิสสนตีติ อหิส ๗ โส เตสั [๗] สุตวา ตโต
อุปปติตวา ทุติยั ปพพตบุตร อคมาสิ ตถา ตติยั ตถา
จตุตถั ปลงจมิ ฉฐจัน อคมาสิ ๗ ตตุราปี นั สุวกา น
มยั ชานาม สตุตเม ปพพตบุตร สุวกา ชานิสสนตีติ
อหิส ๗ โส ตตุราปี กนตวา อพุกนตรมโพ นาม กตุถ
อตุถิตี ปุจฉิ ๗ อสุกฏฐาเน นาม กาลจนปพพตบุตรติ ๗
๑. ม. อมพผลั ๗ ๒. ม. สุวานัน ๗ เอวมุปริปี ๗
๓. ม. เอตุถนตเร วจนนติ ทิสสติ ๗

เล่มที่ 31 อพจนนุตราชาตกัม หน้าที่ 189

อหิ ตสฺส ผลตฺถาย อากโต มํ ตตฺถ เนตฺวา ตโต เม
ผลํ ทาเปถาติฯ สุวคณา อหิสฺส สมฺม โส เวสฺสวณ-
มหาราชสฺส ปรีโกโค น สกฺกา อุปสงฺกมิตฺถํ สกฺตรุกฺโข มูลโต
ปฏฺจาย สตฺตหิ โลหชาเลหิ ปรีกฺชิตฺโต สหสฺสกฺมฺภณฺนฺทรกฺขสา
รกฺขนฺติ เตหิ ทิฏฺฐสฺส ชีวิตํ นาม นตฺถิ กปฺปฏฺจฺจฺจฺนคฺคิ
วिय อวีจิมหานิรยสทิตํ ตํ จานํ มา ตตฺถ ปฏฺจฺจฺจฺนํ กิรีติฯ
สเจ ตุมฺเห น กจฺจถ มยฺหํ จานํ อจฺจิกฺขถาติฯ เตนหิ
อสุเกน จ อสุเกน จ จาเนน ยาหิตีฯ โส เตหิ อจฺจิกฺขิตฺวเสน
สฺสฺสจฺจ มคฺคํ อุปฺชาเรตฺวา ตํ จานํ คนฺตฺวา ทิวา อตฺตฺวานํ
อทสฺเสตฺวา มชฺฉิมยามสมนฺนตฺเร รกฺขสฺสานํ นินฺทฺโทกฺกมฺนสมฺเม
อพจนนุตรามฺพสฺส สนฺตีกํ คนฺตฺวา เอเกน มูลนฺตฺเรณ สณฺนิกํ
อภिरูหิตฺถํ อารภิฯ โลหชาลํ กิรีติ สทฺทมกาสิฯ เต รกฺขสา
ปพฺพชฺฉิตฺวา อนฺโต สุวโปตฺกํ ทิสฺวา อมฺพจฺจโรติ(๑) กเหตฺวา
กมฺมกรณํ สํวิทฺทิสฺสุฯ เอโก มฺเข ปกฺขิปิตฺวา คิลิสฺสฺสามิ
นฺนฺติ อหาฯ อปโร หตฺถเถหิ มทฺทิตฺวา สฺสฺสิตฺวา(๒) วิปฺปกีริสฺสฺสามิ
นฺนฺติฯ อปโร เทวธา ผาเลตฺวา องฺคาเรสฺส ปจฺจิตฺวา
ชาทิสฺสฺสามิตฺติฯ โส เตสํ กมฺมกรณสํวิทฺธานํ สฺสฺสฺวาปี อสนฺตฺสฺสิตฺวา
เต รกฺขเส อามนฺเตตฺวา อมฺโภ รกฺขสา ตุมฺเห กสฺส ปุริสาติ
อหาฯ เวสฺสวณฺมหาราชสฺสฺสาติฯ อมฺโภ ตุมฺเหปี เอกสฺส รณฺโณ
๑. ม. อมฺพจฺจโรยนฺติฯ ๒. ม. ปฺปฺชิตฺวาฯ

เล่มที่ 31 ตักนิปาเต อพกนตรวกควณณนา หน้า 190

ปฐิสตา อหุมปี รณโย ว มนุสสสส ปฐิสโต พาราณสีราชา
มํ อพกนตรมพผลตถาย เปเสสิ สุวาทํ ตตถเวว อตตโน
रणโย ชีวิตํ ทตฺวา อากโตมฺหิ โย หิ อตตโน มาตาปีตุนญเจว
สามิกสฺส จ อตถาย ชีวิตํ ปริงจชติ โส เทวโลเกเยว
นิพพตฺตติ ตสฺมา อหุมปี อิมมฺหา ตีรจฺจนโยนียา มฺลยจิตฺวา(๑)
เทวโลเกเยว นิพพตฺตติสฺสามีติ วตฺวา ตตฺถิยํ คากมฺมาห

[๔๔๔] กตฺตฺรตฺถे ปรงกนฺ โต ยํ จานมชิกจฺจติ
สุโร อตตปริงจาทิ ลกฺมาโน ภวามหนฺติ ฯ

ตตฺถ กตฺตฺรตฺถเอติ กตฺตา วุจฺจติ กตฺตาทิหิ ภรณกโปสโก(๒)
ปีตา มาตา สามีโก จ อิติ ติวิชฺสฺสาปี ตสฺส กตฺต
อตถาย ฯ ปรงกนฺโตติ ปรงกมํ กโรนฺโต วายมนฺโต ฯ
ยํ จานมชิกจฺจติติ ยํ สุขการณํ ยสํ วา ลากํ วา
สคฺคสมฺปตฺตี วา(๑)อชิกจฺจติ ฯ สุโรติ อภีรุ วิกฺกมสมฺปนฺโน ฯ
อตตปริงจาทิติ กายเ จ ชีวิตเ จ นีรเปกฺโข หุตฺวา ตสฺส
ติวิชฺสฺสาปี กตฺต อตถ (๔) อตตानํ ปริงจชฺนฺโต ฯ ลกฺมาโน
ภวามหนฺติ ยํ โส เอวรูปุ สุโร เทวสมฺปตฺตี วา มนุสฺสสมฺปตฺตี
วา ลกฺติ อหุมปี ตํ ลกฺมาโน ภวามิ ตสฺมา หาโส ว เม
เอตฺถ น ตาโส ก็ ปน มํ ตุมฺเห ตาเสถาติ ฯ

เอวํ โส อิมาย คากาย เตสํ ชมมํ เทเสสิ ฯ เต

๑. ม. จวิตฺวา ฯ ๒. ม. ภรณกโปสกา ฯ

๓. ม. สคฺคํ วา ฯ ๔. ม. อตถาย ฯ

ตสฺส ฌมมกถํ สุตฺวา ปสนฺนจิตฺตา ฌมฺมิโก เอส น สกฺกา
มาเรตฺถุ วิสฺสฺเชถ (๑) นนฺติ วตฺวา สุวโปตกํ วิสฺสฺเชตฺวา
อมฺโห สุวโปตก มฺตฺโตสิ อมฺหากํ หตฺถโต โสตฺถินา กจฺจนาติ
อาหํสุ ฯ มยฺหํ อากมฺนํ มา ตฺวจฺฉํ กโรธ เทถ เม เอกํ
อมฺพผลนฺติ ฯ สุวโปตก ตฺยฺหํ เอกํ อมฺพผลํ ทาตฺถุ นาม
น ภาโร อิมสฺมี ปน รุกฺเข อมฺพานิ อากนฺตฺวา (๒)
คณฺฑานิ คณฺฑานิ เอกสฺมี ผลเ อสเมนฺเต อมฺหากํ ชีวิตฺ
นตฺถิ เวสฺสวณฺเณน หิ กุชฺฌิตฺวา สกึ โอลอกิตเ ตตฺถกปาเล
ปภฺจิตฺตตฺถิลา วิย กุมฺภณฺฑทสฺสสฺสํ กิษฺชิตฺวา วิปฺปกีริยติ เตน
เต ทาตฺถุ น สกโกม ลภฺมานภฺจฺจํ ปน อาจิกฺขิสฺสามาติ ฯ
โยโกจิ เทตฺถุ สมตฺถโต ลภฺมานภฺจฺจํ อาจิกฺขนาติ ฯ เอตสฺส
กาณฺจนปพฺพตฺทชาลสฺส อนฺตเร โชติโรโส นาม ตาปโส อคฺคิ
ชฺชุนฺนาโน กาณฺจนปนฺตฺติยา (๓) นาม ปณฺณสาลาหิ วสฺติ เวสฺสวณฺสฺส
กุลฺลโปโก เวสฺสวโณ จ ตสฺส นิปทฺธํ จตฺตาริ อมฺพผลานิ
เปเสติ ตสฺส สนฺตีกํ กจฺจนาติ ฯ โส สาธฺตฺติ สมฺปฏฺิจฺฉิตฺวา
ตาปสฺสสฺส สนฺตีกํ คนฺตฺวา วนฺทิตฺวา เอกมฺนตฺถํ นิสฺสีทิ ฯ
อถ นํ ตาปโส กฺุโต อากโตสิตี ปุจฺฉิ ฯ พาราณสีรณฺโณ
สนฺตีกาติ ฯ กิมตฺถาย อากโตสิตี ฯ อมฺหากํ รณฺโณ เทเวีย
อพฺภนฺตรมฺพปภฺเก โทหโโป อุปฺปนฺโน ตตฺถถาย อากโตมฺหิ
๑. ม. วิสฺสฺสฺเชม ฯ ๒. ม. องฺเกตฺวา ฯ ๓. ม. กาณฺจนปนฺตฺติยา ฯ

เล่มที่ 31 ดิกนิปาเต อพจนตรวคควณณนา หน้า 192

รกขสา ปน เม สย อพจนตรมพกั (๑)° อทตวา ตุมหากั
สนตักั เปเสสนุติฯ เตนหิ นิสีท ลภิสุสสีติฯ อตสุต
เวสุสวโณ จตุตาริ ผลานิ เปเสสิฯ ตาปโส ตโต เทว
ปริภุชชิฯ เอกั สุวโปตกสุต ขาทนตถาย อทาสิฯ เตน
ตสุมิ ขาทีเต เอกผลั สิฏกาย ปกัจปีตวา สุวโปตกสุต คีวายั
ปฏิมุญจิตวา อิทานิ คจจถาติ สุวโปตกั วิสขุเชสิฯ โส
ตั อหริตวา เทวียา อทาสิฯ สธา ตั ขาทีตวา โทหัพ
ปฏิปปสุสมภเถสิฯ ตโตนิทานั โสมนสสุตปุตโต อโหสิ (๒)ฯ

สตถา อิมิ ชมมเทสนัน อหริตวา ชาตักั สโมธานะสิ
ตทา เทวี ราชูลมาตา อโหสิ สุวโปตโก (๑) ราชูโล ราชา
อานนุโท (๑) อมพปุกทายโก ตาปโส สาริปุตโต อุตฺตยาน
วฏฺฐตาปโส ปน สมมาสมพุทฺโธ อโหสิติฯ

อพจนตรชาตักั ปจมัม ฯ

๑. ม. อมพปุกั ฯ ๒. ม. ตโตนิทานั ปนสสา ปุตโต นาโหสิ ฯ

๓. ม. สุโก อานนุโท ฯ

เสยยโส เสยยโส โหตีติ อิทํ สตุถา เขตวเน วิหรนุโต
เอกํ โกสตรณฺโณ อมจฺจํ อารพฺภ กเถสิ ฯ

โส กิร รณฺโณ พหุปกฺกาโร สพฺพกิจฺจนิปฺผาทโก อโหสิ ฯ
ราชา พหุปกฺกาโร เม อยนฺติ ตสฺส มหนฺตํ ยสํ อทาสี ฯ ตํ
อสมมานา อณฺเณ อมจฺจา รณฺโณ เปสฺสณฺณํ อุปลํหริตฺวา
ตํ ปริภินฺทิสฺสุ ฯ ราชา เตสํ วจฺนํ สทฺทหิตฺวา โทสํ
อนุปริกฺขิตฺวาว ตํ สีลวณฺตํ นิทฺโทสํ สงฺขลิกพฺนฺชเนน
พฺนฺชานเปตฺวา พฺนฺชนาคารे ปกฺขิปาเปสิ ฯ โส ตตฺถ เอกโกว
วสนฺโต สีลสมฺบุดฺดี นิสฺสาย จิตฺเตกคฺคตํ ลภิตฺวา เอกคฺคจิตฺโต
สงฺขारे สมฺมตฺติตฺวา โสตาปตฺติผลํ ปาปุณฺนิ ฯ อตฺสฺส ราชา
อปรภาเค นิทฺโทสภาวํ ญตฺวา สงฺขลิกพฺนฺชนํ ภินฺทาทเปตฺวา
ปุริมยสโต มหนฺตตฺรํ ยสํ อทาสี ฯ โส สตุถารํ วนฺทิสฺสามิตี
พฺนฺนิ คณฺฐมาลาทีนํ อาทาย วิหารํ คนฺตฺวา ตถาคตํ ปุเชตฺวา
วนฺทิตฺวา เอกมณฺตํ นิสีทํ ฯ สตุถา เตน สทฺธี ปฏฺิสนฺถารํ
กโรนฺโต อนตฺถโถ กิร เต อุปฺปนฺโนติ อสฺสุมฺหาติ อาห ฯ
อาม ภนฺเต อุปฺปนฺโน อหํ ปน เตน อนตฺถเนน อตฺถํ อกาสี
สุวหํ (๑) พฺนฺชนาคารे นิสีทิตฺวา โสตาปตฺติผลํ นิพฺพตฺเตสฺสินฺติ ฯ
สตุถา น โข อุปาสก ตฺวณฺเณว อนตฺถเนน อตฺถํ อหริ
๑. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ

เล่มที่ 31 ตักนิปาต อพกนตรวกถวณณนา หน้า 194

ไปราณกปลงกนิปาตปี อตุตโน อนตุเถน อตุถิ อหริสฺยเววติ
วตุวา เตน ยาจิโต อติตติ อหริ ฯ

อติเต พาราณสียิ พุรหุมทตเต รชฺช การนเต โปชิตตุโต
ตสฺส อคฺคมहेติยา กุจฺฉิสฺสมี นิพฺพตฺตติตุวา วยฺยปฺตตุโต ตกฺกสิลาเย
สพฺพสิปฺปานิ อุกฺกเหตุวา ปิตุ อจฺเจเนน รชฺเช ปติฏฺฐาย
ทส ราชชฺเมม อโกเปตุวา ชฺมเมน (๑) สเมน รชฺช การเถติ (๑)
ทานิ เทติ ปลงฺ สีสานิ รกฺขติ อฺโปสถกมฺมํ กโรติ ฯ
อดสฺเสโก อมจฺโจ อนฺเตปฺเร ปทฺฐสิ (๒) ฯ ปาทมฺฐิกาทโย ฌตุวา
อสฺสอจฺโจ อนฺเตปฺเร ปทฺฐุจฺฉิ ญโย อโรเจสฺสุ ฯ ราชชา
ปริคฺคณฺหาเปนฺโต (๓) ยถาสภาวโต ฌตุวา ตํ ปกฺโกสาเปตุวา มา
มํ อิตฺ ปฏฺฐาย อฺปฏฺฐหิตี นิสฺสรียิ (๔) อกาสิ ฯ โส (๕) คนฺตุวา
อญฺฉตฺริ สามนฺตราชานํ อฺปฏฺฐหิ ฯ สพฺพวตฺถถ เหญฺจชา
มหาสิลวชาตเก (๖) กถิตเมว ฯ อิทาปี โส ราชชา ติกฺขตฺตุ
วิมฺบิสฺสวา ตสฺส อมจฺจสฺส วจฺนํ สทฺทหิตฺวา พาราณสีรชฺช
คณฺหิสฺสามิตี มหนฺเตน ปรีวาเรน รชฺชสิมํ ปาปฺณิ ฯ
พาราณสีรญฺโย สตฺตสฺตมตฺตา (๑) มหาโยธา ตํ ปวฺตุตี ฌตุวา
เทว อสฺสกราชา กิร พาราณสีรชฺช คณฺหิสฺสามิตี ชนปฺทํ
๑. ม. อิม ปาจา นตฺถิ ฯ ๒. ม. ปทฺฐสิ ฯ ๓. ม. ปริคฺคณฺหนฺโต ฯ
๔. ม. นพฺพิสฺยิ ฯ ๕. ม. โส คนฺตุวา อญฺฉตฺริ สามนฺตราชานํ
อฺปฏฺฐหิตี วตฺถถ เหญฺจชา มหาสิลวชาตเก กถิตสฺทิสเมว ฯ
๖. พ. ชา ๒๓/๕๑/๑๓ ฯ ชาติภูกฤกถา ๒/๔๑/๔๕ ฯ

ภินฺนุโตะ อาคจฺจติ เอตฺถเว นํ ฅนฺตฺวา ฅณฺหิสฺสามาติ
อาหํสุ ฯ มยฺหํ ปรวีหีสาย ลทฺเธน รชฺเชน กมฺมํ นตฺถิ มา
กิลฺยจิ กริตฺถาติ ฯ โจรราชา อาคนฺตฺวา นคฺริ ปริกฺขิปี ฯ
ปฺนุ อมจฺจา ราชานํ อุปฺสงฺกมิตฺวา เทว มา เอวํ กริตฺถ
ฅณฺหาม นนฺติ อาหํสุ ฯ ราชา น ลพฺภา กิลฺยจิ กาคฺตุ
นคฺรทฺวารานิ วิวรธาติ วตฺวา สยํ อมจฺจคณฺปรีวฺโต
มหาตเล ปลฺลลงฺเก (๑) นิสฺสีทิ ฯ โจรราชา จตฺตุสฺส ทฺวารสฺส มนฺนุสฺเส
โปถฺเนนฺโต นคฺริ ปวีสิตฺวา ปาสาทํ อารุหฺห อมจฺจสตปรีวฺตํ
ราชานํ กาทาเปตฺวา สงฺขลิกาทิ พนฺธนาเปตฺวา พนฺธนาคारे
ปฺกฺขิปาเปสิ ฯ ราชา พนฺธนาคारे นิสฺสินฺโน ว โจรราชานํ
เมตฺตายนฺโต เมตฺตชฺชฅานํ อุปฺปาเทสิ ฯ ตสฺส เมตฺตาย
อานุภาเวน โจรธฺมโล กายเ ทาโห อุปฺปชฺช ฯ สกฺลสฺริรมสฺส
ยฺมกฺกาทิ (๒) ฅมาปฺยมานํ วิย ชาติ ฯ โส มหาทฺกฺขาภิกฺขุนฺโน
ภินฺนุ โข การณฺนติ ปฺจฺจติ ฯ ฅมฺเห สีลวณฺตํ ราชานํ
พฺนฺธนาคारे ปฺกฺขิปาเปถ เตน โว อิทํ ทฺกฺขํ อุปฺปนฺนํ
ภวิสฺสตีติ ฯ โส ฅนฺตฺวา โปธิสฺสคฺตํ ฅมาเปตฺวา ฅมฺหากํ
รชฺชํ ฅมฺหากเมว โหตฺติ รชฺชํ ตสฺเสว นียฺยาเทตฺวา อิตฺโต
ปฺกฺจาย ฅมฺหากํ ปฺจฺจตฺถิโก มยฺหํ ภาวโร โหตฺติ วตฺวา
ปฺทฺฐจามจฺจสฺส ราชานํ กาทฺเตว อตฺตโน นคฺรเมว คโต ฯ
๑. ม. ราชปลฺลลงฺเก ฯ ๒. ม. ยมกฺกาทิ ฯ

โพธิสตโต อลงกตมหาตเล สมุสสิตเสตจจตุเตปี ปลุลงเก นิสินโน
ปริวารेतวา นิสินเนหิ อมจเจหิ สหุธิ สลุลปนุโต ปุริมา
เทว คาลา อโวจ

[๔๔๕] เสยฺยโส เสยฺย โส โหติ โย เสยฺยมุปเสวติ
เอเคน สนฺธิ กตุวาน สติ วชฺฌ อโมจยิ

[๔๔๖] ตสฺมา สพฺเพน โลเคน สนฺธิ กตุวาน เอกโก (๑)
เปจฺจ สกฺกํ นิกจฺเจยฺย อิทํ สฺมณฺณ กาสิโยติ ฯ

ตตุต เสยฺยโส เสยฺยโส โหติ โย เสยฺยมุปเสวตีติ

อนวชฺชอุตฺตมชฺหมสงฺขาโต เสยฺโย อโส โกฏฺฐาโส อสฺสาติ
เสยฺยโส กุสลชฺหมนิสฺสิโต ปุคฺคโล โย ปุนปฺปุนํ ตํ เสยฺย
กุสลชฺหมภาวนํ กุสลาภิริตํ วา อุตฺตมปุคฺคลมุปเสวติ โส
เสยฺยโส โหติ ปัสสตรโ จิว อุตฺตริตโร จ โหติ ฯ เอเคน
สนฺธิ กตุวาน สติ วชฺฌ อโมจยินฺติ ตทิมินาปี เจตํ
เวทิตพฺพํ อหํ หิ เสยฺย เมตฺตาภาวนํ อุปเสวนุโต คาย
เมตฺตาภาวนาย เอเคน โจรฺรณฺญา สนฺธิ กตุวา (๒) เมตฺตาภาวนํ
จฺมฏฺฐวา (๓) ตุมฺเห สตฺชเน วชฺฌปฺปตฺเต (๔) อโมจยิ ฯ ทุติยคทาย
อตุโถ ฯ ยสฺมา อหํ เอเคน สหุธิ เอกโต เมตฺตาภาวนาย

๑. ม. เอกโต ฯ ๒. ม. สนฺธิ สนฺถวํ กตุวา ฯ

๓. ภาเวตฺวา ฯ ๔. ม. วชฺฌ ฯ

เล่มที่ 31 ตักนิปาต อพจนตรวคฺควณฺณา หน้า 198

อปริหีนชฺฌาโน พุรหุมโลเก อุปฺปนฺโนติ ฯ

สตฺถา อิมํ ชฺฌมฺเทศนํ อหริตฺวา ชาตกํ สโมชานสิ
ตทา โจรราชา อานนฺโท อโหสิ พาราณสีราชา ปน
อหเมวาทิ ฯ

เสยฺยชาตกํ ทุตฺติยํ

วฑฺฒกิสฺสูกรชาตกํ

วรี วรี ตฺวนฺติ อิทํ สตฺถา เขตฺวเน วิหรนฺโต
ชฺนุกฺกหตฺติสฺตฺถเรํ นาม อารพฺภ กเถสิ ฯ

ปฺสฺเสนทิกอสฺสรณฺโณ ปิตา มหาโกสโล พิมฺพิสาร์รณฺโณ
ชิตฺริ โกสฺลเทวี ททมาโน ตฺสฺสา นฺหानจฺณณฺมุลเมว
สตฺสหสฺสฺสุจฺจัน กาสิกคามํ อทาสี ฯ อชาตสฺตฺตฺนา ปน ปิตริ
มาริตฺเต โกสฺลเทวีปี โสกาภิกฺฤตา กาลมกาสี ฯ ตโต
ปฺสฺเสนทิกอสฺลราชา จินฺเตสิ อชาตสฺตฺตฺนา ปิตา มาริตฺโต
ภคินีปี เม สามิกเก กาลกเต โสเกน กาลกตา ปิตฺตฺมาตฺกสฺส
โจรสฺส กาสิกคามํ น ทสฺสามีติ ฯ โส ตํ อชาตสฺตฺตฺสฺส
น อทาสี ฯ ตํ คามํ นิสฺสาย เตสํ ทฺวินฺนํมฺปิ กาลน กาลํ
ยฺทฺธํ โหติ ฯ อชาตสฺตฺตฺ ตฺรฺโณ สมตฺโถ ฯ ปฺสฺเสนทิกอสฺโล
มหลฺลโกเยว ฯ โส อภิกฺษณํ ปฺราเชติ (๑) ฯ มหาโกสฺลสฺสาปี
๑. ม. ปฺรชฺชติ ฯ

มนุสสา เภยเยน ปราชิตาฯ อถ ราชา เตน มย
อภิณห ปราชิตา กิณฺนุ โข กาทพฺพนฺติ อมฺจุเจ ปุจฺฉิฯ
เทว อຍฺยา นาม มนฺตจฺเจกา โหฺนฺติ เขตฺวณฺมหาวิหาร
ภิกฺขุณฺ กถํ โสตุํ วรรณฺตีติฯ ราชา เตนหิ ตาย เวลาย
ภิกฺขุณฺ กถาสฺลฺลาปํ สฺมาถาติ จารฺปฺริเส อาณาเปฺลิฯ เต
ตโต ปุจฺจาย ตถา อํสุฯ ตสฺมี ปน กาลे เทว
มหฺลลคฺคฺเตธา วิหารปจฺจนฺเต ปณฺณสาถายํ วัฒนฺติ ทนฺตฺเตโร (๑)
ชนฺคฺคหฺติสฺสฺเตโร จฯ เตสุ ชนฺคฺคหฺติสฺสฺเตโร ปจฺมยาเมปิ
มชฺฉิมยาเมปิ สฺปิฏฺวา ปจฺฉิมยาเม ปพฺพชฺฉิตฺวา อุมฺมกฺกานิ
โปเถตฺวา(๒) อคฺคิ ชาเลตฺวา นิสินฺโน อาห ฆนฺเต(๓)ทนฺตฺเตร
กิ นินฺททายนฺโต นิสินฺโน ตฺวนฺติ(๔)ฯ มยฺ อนินฺททายนฺตา
กิ ภิรฺตฺสามาติ อจฺจาย ตาว นิสิตฺถาติฯ โส อจฺจาย
นิสินฺโน [๔] ฆนฺเต ทนฺตฺเตร อຍฺ พาโล (๕) มโหฺทโร โกลโล
ปาติภฺตฺตภฺตํ ปฺตฺติเมว (๖) กโรติ ยฺยทฺวิจฺจารณํ ปน กิณฺฉิ น
ชานาติ ปราชิต (๗) ปราชิตฺว นรินฺโทติ (๘)ฯ กิ ปน กาคุ
วรรณฺตีติฯ ตสฺมี ขณฺ เต จารฺปฺริสา เตสํ กถํ สฺฉนฺตา
๑. ม. ทตฺตฺเตโร ฯ เอวมฺปฺริปี ฯ ๒. ม. โสเชตฺวา ฯ
๓. ม. ฆนฺเต ทตฺตฺเตรฺธาติ ฯ กิ ฆนฺเต ติสฺสฺติเถธาติ ฯ กิ
นินฺททายสิ โน ตฺวนฺติ ฯ ๔. ม. เอตฺถนฺตเร ตํ ทตฺตฺเตรํ
อาหาติ ทิสฺสฺติ ฯ ๕. ม. อຍฺ เต โลโล ฯ ๖. ม. จาณฺมฺตํ
ภตฺตเมว ปฺตฺติ ฯ ๗. ม. ปราชิต ปราชิตฺเตว วทาเปฺตีติ ฯ

เล่มที่ 31 ตึกนิปาเต อพจนตรวควณณา หน้า 200

อฏฺฐิสฺสุ ฯ ฌนุคคหติสฺสตุเถโร ยุตฺธึ วิจารเสถิ ภนฺเต ยุตฺเธ^๕
 นาม (๑) ปทุมพฺยูโห จกฺกพฺยูโห สกฺกพฺยูโหติ ตโย พฺยูหา
 โหนฺติ อชาตสฺสตุํ คณฺหิตฺตุกาเมน อสุเก นาม ปพฺพตฺกฺจฺฉิมฺมี
 ทฺวีสุ ปพฺพตฺกิตฺตีสุ มนฺุสฺเส จเปตฺวา ปฺรโต ทฺพพฺลํ ทฺพพฺลํ
 ทสฺเสตฺวา ปพฺพตฺนฺตเร ปวิฏฺฐภาวํ อชานาเปตฺวา (๒) ปวิฏฺฐมคฺคํ
 อฺปจฺฉินฺนิตฺตฺวา(๓) ปฺรโต จ ปจฺฉนฺโต จ อฺโภสุ ปพฺพตฺกิตฺตีสุ
 วคฺคิตฺตฺวา อุนฺนาทิตฺตฺวา ชาเล ปวิฏฺฐํ มจฺฉํ วย (๔) อนฺโตมฺภฺยฺย
 วฏฺฏกฺไปตกํ วย จ กตฺวา สกฺกา อสฺส ตํ คเหตุนฺติ ฯ
 จารปฺริสา ตํ สาสนํ รณฺโณ อาโรเจสฺสุ ฯ ตํ สุตฺวา
 ราชา สงฺคามเกริ จาราเปตฺวา คนฺตฺวา สกฺกพฺยูหํ กตฺวา
 อชาตสฺสตุํ ชีวคฺคาหํ คเหตุวา (๕) อคฺคตโน ชิตฺริ วชฺริกฺุมาริ นาม
 ภาคิเนยฺยสฺส ทตฺวา กาสิกคามณฺจ ตสฺสา นฺหานมฺลํ กตฺวา
 ทตฺวา อฺยโยเชสิ ฯ สา ปวฺตฺติ ภิกฺขุสงฺฆเม ปากฺกฺวา ชาตา ฯ
 อเถกทิวสํ ภิกฺขุ ฌมฺมสภายํ กถํ สมฺภฺจฺจาเปสฺสุ อวฺุโส
 โกสฺลราชา กิร ฌนุคคหติสฺสตุเถรสฺส วิจารณาย อชาตสฺสตุํ
 ชินฺนิตฺติ ฯ สตฺถา อากนฺตฺวา กายนฺตฺถ ภิกฺขเว เอตฺรหิ กถาย
 สนฺนิตฺตินฺนาติ ปุจฺฉิตฺตฺวา อิมาย นามาทิ วุคฺเต น ภิกฺขเว
 อิทาเนว ปุพฺเพปิ ฌนุคคหติสฺสโต ยุตฺธวิจารณาย เณโกยฺเววติ
 # ๑. ม. ยุตฺธึ นาม ติวโร ฯ ๒. ม. ชานิตฺตฺวา ฯ ๓. ม. โอจฺ-
 # ฉินฺนิตฺตฺวา ฯ ๔. ม. จิเป ปตฺติมจฺฉํ วย ฯ ๕. ม. คาหาเปตฺวา ฯ

วตุวา อตีตํ อหริ ฯ

อตีเต พาราณสียํ พุรุมทตเต รชฺชํ การนฺเต
โพธิสตุโต อรณฺเณ รุกฺขเทวดา หุตฺวา นิพฺพตฺติ ฯ ตทา
พาราณสี นิสฺสาย จิตฺวตฺตกิกามกา (๑) เอโก วัฏฏกั ทพฺพตฺถาย (๒)
อรณฺณํ คนฺตุวา อวาณฺเณ ปตฺติตํ สฺสกรโปตกั ทิสฺวา กเหตฺวา (๓)
ฌริ เนตฺวา ปฏฺิซฺชกฺกั ฯ โส วัฏฏกัปฺปตฺโต มหาสรีโร
วงฺกทาโจ อจารสมฺปนฺโน อโหสิ ฯ วัฏฏกันิวา โปสิตตฺตา
ปน วัฏฏกัิสฺสกรโรเตว ปรณฺณายิ ฯ วัฏฏกัิสฺส รุกฺขสฺส
ตจฺจนฺกาเล ตฺถนฺเทน รุกฺขํ ปริวตฺเตติ มฺเขน ทํสิตฺวา
วาสิฬฺรสนฺนิขาทนฺมุกฺเก อหริ กาทฺสฺสตุตํ โกฏฺิยํ กณฺหติ ฯ
อถ โส วัฏฏกั โกจิวเท นํ ขาทฺยยาติ ภยเน ตํ
เนตฺวา อรณฺเณ วิสฺซุเชสิ ฯ โสปี อรณฺณํ ปรวิสิตฺวา
เขมํ ฬาสฺสกุณฺจันํ โอลฺเกนฺโต เอกํ ปพฺพตฺนฺตเร มหนฺตํ
คิริกนฺทริ อทฺทส สมฺปนฺนกนฺทมูลํ (๔) ฬาสฺสกวสนฺกุณฺจันํ อนกสฺต-
สฺสกรสมากิณฺณํ ฯ เต สฺสกรรา ตํ ทิสฺวา ตสฺส สนฺตีกํ
อากมฺิสฺสุ ฯ โสปี เต อห อหํ ตฺถมฺเห ว โอลฺเกนฺโต
วิจฺรามิ อปีเทว ตฺถมฺเห มยา ทิฏฺฐา อิทฺถจฺ จานํ รมนฺนียํ
อหฺลจฺทานิ อีเชว วสิสฺสามิตี ฯ สจฺจํ อิทํ จานํ รมนฺนียํ
ปริสฺสโย ปเนตฺถ อตฺถิติ ฯ อหฺมปี ตฺถมฺเห ทิสฺวา เอตํ
๑. ม. นินฺวตฺถวัฏฏกิกามกา ฯ ๒. ม. ฌมฺกตฺถาย ฯ
๓. ม. ตํ ฯ ๔. ม. สมฺปนฺนกนฺทมูลผลํ ฯ

เล่มที่ 31 ตักนิปาเต อพจนตรวคฤวณณนา หน้า 202

อณณาสี เอว โคจรสมปนเน จาเน วสนุตานัง โว สรีเรสุ
 มंसโลหิตัง นตฺถิ กิณฺณาม โว เอตฺถ ภยฺนฺติฯ เอโก
 พุยกุโฆ ปาโต ว อากนฺตุวา ทิฏฺฐทิจฺฉิ (๑) ยํ วา ตํ วา
 คเหตุวา (๑) ว คจฺจตีติฯ กิ ปน โส นิพฺพุตํ คณฺหตี
 อุทาทุ อุนฺตรนฺตรราติฯ นิพฺพุตํ คณฺหตีติฯ กติ ปน เต
 พุยกุฆาติฯ เอโกเยวาติฯ เอตฺตกา ตุมฺเห เอกสฺส ชินฺนิตฺตุ (๒) น
 สกฺโกถาติฯ อาม น สกฺโกมาติฯ อหํ ตํ คณฺหิสฺสามิ
 เกวลํ ตุมฺเห มม วจันํ กโรถ โส พุยกุโฆ กหํ วสตีติฯ
 เอกสฺมี ปพฺพเตติฯ โส รตฺตีเยว สุกเร วิจาราเปตฺวา ยฺยทฺชณฺเวย
 วิจारेนโต ยฺยทฺชํ นาม ปทุมฺพฺยฺหจกฺกพฺยฺหสกฺกพฺยฺหวเสน
 ติวริชํ โหตีติ วตฺวา ปทุมฺพฺยฺหวเสน วิจारेติฯ โส หิ
 ภูมิสฺสํ ชานาติฯ ตสฺมา อิมสฺมี จาเน ยฺยทฺชํ วิจारेตฺตุ
 วฏฺฐตีติ สุกฺกรปีตโร (๓) จ มาตโร จ เตลํ มชฺฉิมฺเ จาเน
 จเปตี เต (๔) อาวิชฺฉิตฺวา มชฺฉิมฺสुकฺกริโย ตา อาวิชฺฉิตฺวา
 วจฺจสुकฺกรโปตฺเท (๕) เต อาวิชฺฉิตฺวา ชรสุกฺกรเต เต อาวิชฺฉิตฺวา
 ทิฆมาทาสุกฺกรเต เต อาวิชฺฉิตฺวา ยฺยทฺชสมตฺถเต พลวตฺเร สุกฺกร
 ทสฺวีตฺตีตฺชเน ตสฺมี ตสฺมี จาเน พลคฺคุมฺพํ กตฺวา จเปตีฯ
 อตฺตโน จิตฺกฺจฺจานสฺส ปุโรโต เอกํ ปริมณฺฑลํ อวาภูํ ขณาเปตี
 # ๑. ม. ทิฏฺฐทิจฺฉิเยว คเหตุวา ฯ ๒. ม. ยฺยทฺชิตฺตุ ฯ ๓. ม. สุกฺกร-
 # ปีตฺถเก ฯ ๔. ม. โส ตา ฯ ๕. ม. โปตฺกสुकฺกรเต ฯ

ปจจโต เอกั กุลลกสุปฺปสณฺจัน (๑) อนุปฺพุพฺพนินฺนํ ปฺพุการสทิสํ ฯ
 ตสฺส สฏฺฐิสฺสตุตฺติมตฺเต โยชฺสูกเร อาทาย ตสฺมี ตสฺมี จาเน
 มา ภายิตฺถาติ กมมํ วิจาเรนฺตสฺเสว วิจรโต (๒) อรุณํ อุฏฺฐหิ ฯ
 พุยกุโฆ อุฏฺฐาย กาโลติ ฌตฺวา คนฺตฺวา เตสํ สฺุกรานํ
 สมฺมุขภูจฺจิตฺเต ปฺพุพตฺตเต จตฺวา อภิณฺนิ อุมฺมีเลตฺวา สฺุกรเร
 โอลเกติ ฯ วทตมกิสฺุกรโร ปฏฺฐิโอลเกถ นนฺติ สฺุกรานํ สณฺณํ
 อทาสิ ฯ เต ปฏฺฐิโอลเกตุํ ฯ พุยกุโฆ มุขํ อุปฺปาณฺตฺวา
 อสฺสสิ (๓) ฯ สฺุกราปี ตถา กรีสฺสุ ฯ พุยกุโฆ มุตฺตํ ฉทฺเทติ ฯ
 สฺุกราปี ฉทฺทฺยีสฺสุ ฯ อิติ ยํ ยํ โส กโรติ ตํ ตํ เต
 ปฏฺฐิกรีสฺสุ ฯ โส จินฺเตสิ ปฺพุเพ สฺุกรรา มยา โอลเกติกาเล
 ปลาณฺติ (๔) อชฺช อปฺลาณิตฺวา มมํ ปฏฺฐิสฺสตุ หุตฺวา มยา
 กตฺเมว ปฏฺฐิโรณฺติ เอตสฺมี ภูมฺสีเส จิตฺโต เอโก เตสํ
 สํวิทฺทโกปี (๕) อตฺถิ อชฺช มยฺหิ อากตฺสฺส อชโย ปญฺญาตฺติติ ฯ
 โส นีวตฺติตฺวา อตฺถโน วสนฺภูจฺจานเมว อคฺมาสิ ฯ เตน ปน
 คหิตฺคหิตฺมฺสขาทโก เอโก ภูฏฺชภูฏฺโล อตฺถิ ฯ โส ตํ ตฺวจฺฉหตฺถเมว
 อากจฺฉนฺตํ ทิสฺวา เตน สทฺธิ สลฺลปฺนฺโต ปจฺฉมํ คาถมาห

[๔๔๘] วรํ วรํ ตฺวํ นิหนํ ปฺุเร จริ
 อสฺมี ปเทเส อภิภูยฺย สฺุกรเร

- # ๑. ม. สฺูปฺปสณฺจัน ฯ ๒. ม. กมมํ วจารโต ฯ ๓. ม. อุคฺฆมาณฺตฺวา
- # อสฺสสิ ฯ ๔. ม. ปลาณฺตา ปลาณิตฺมฺปิ น สกฺโกณฺติ ฯ
- # ๕. ม. สํวิทฺทโกปี ฯ

เล่มที่ 31 ตักนิปาเต อพจนตรวคฺวณฺณา หน้า 204

โสทานิ เอโก พุคฺชม ปคฺมม(๑) ฌายสิ

พลนฺนุ เต พุคฺชม น จชฺช วิชฺชตีติ ฯ

ตตฺถ วริ วริ ตฺวํ นิหนิ ปฺเร จริ อสฺมี ปเทเส

อภิภฺยฺย สฺกเรติ อมฺโห พุคฺชม ตฺวํ ปฺพเพ อิมสฺมี ปเทเส

สพฺเพ สฺกเร อภิภฺวิตฺวา อิมสฺ สฺกเรสุ วริ วริ ญฺถิ ญฺถิ (๒)

ตฺวํ อุตฺตมุตฺตมํ สฺกฺริ นิหนนฺโต วิจิริ ฯ โสทานิ เอโก พุคฺชม

ปคฺมม ฌายสิตี โส ตฺวํ อิทานิ อณฺณสฺกฺริ อคฺคเหตุวา เอกโกว

อากนฺตฺวา (๓) ฌายสิ ปชฺฌายสิ ฯ พลนฺนุ เต พุคฺชม น จชฺช

วิชฺชตีติ กิณฺนุ เต อมฺโห พุคฺชม อชฺช กายพลํ นตฺถิตี ฯ

ตํ สฺตฺวา พุคฺโข ทฺติยิ คาทมาห

[๔๔๕]อิมสฺสฺตฺวา(๔) ยนฺติ ทิสฺสทิสํ ปฺเร

ภยทฺธิตา (๕) เลณฺคเวสิโน ปฺนุ

เตทานิ สงฺกมฺม วสนฺติ เอกโต

ยตฺถญฺจิตา ทฺปฺปสทฺชฺชเม (๖) มยาติ ฯ

ตตฺถ อสฺสฺตฺวาติ (๗) นิปาโต ฯ อัย ปนฺ สงฺเขปตฺโต

อิม สฺกฺรา ปฺพเพ มํ ทิสฺวา ภเยน อทฺธิตา (๘) ปิพิตา

อตฺตโน ตาณฺ (๙) เลณฺ คเวสิโน ปฺนุติ วิสฺ วิสฺ คนฺตฺวา (๑๐) ฯ

๑. ม. พุคฺปคฺมม ฯ ๒. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ ๓. ม. อปคนฺตฺวา ฯ

๔. ม. อิม สฺทํ ฯ ๕. ม. ภยญฺจิตา ฯ ๖. ม. ทฺปฺปสทฺชฺชเม ฯ

๗. ม. สฺทนฺติ ฯ ๘. ม. อญฺจิตา ฯ ๙. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ

๑๐. ม. หุตฺวา ฯ

ทีโสทิสฺนฺติ(๑) ตํ ตํ ทีสํ อภิมุขา ปลายนฺติ เต อิทานิ
สพฺเพปี สมากนฺตฺวา เอกโต วสนฺติ นทฺนฺติ(๒) ตณฺจ ภูมิตีสํ
อุปกฺตา ยตฺถกฺจิตฺตา(๓) ทุปรุสฺสทฺชฺชิเม มยาติ อชฺช อิเม มยา
ทุปรุสฺสทา ทุมฺมทฺทฺยา ยสฺมี จิตฺตาติ(๓) ฯ

อถสฺส อฺสฺสทฺหํ ชเนนฺโต กฺุชฺชฺฉีโล มา ภายิ คจฺจ
ตฺยิ นทิตฺวา ปกฺขนฺเต สพฺเพ ธีตา กิขฺชิตฺวา ปลายิสฺสฺนฺตีติ
อาห ฯ พุยกฺโขม ตสฺมี อฺสฺสทฺหํ ชเนนฺเต สฺวโร หุตฺวา
ปฺน กนฺตฺวา ปพฺพตฺเตล อฏฺฐาติ ฯ วัฏฏกิสฺสูกรโร ทฺวินฺนํ
อาวาฏฺณํ อนฺตเร อฏฺฐาติ ฯ สฺวกรฺาปี สามี มหาโจโร
ปฺนาคโตติ อาหฺสฺ ฯ มา ภายิตฺถ มา ภายิตฺถ อิทานิ
นํ คณฺหิสฺสามิตี ฯ พุยกฺโขม นทิตฺวา วัฏฏกิสฺสูกรสฺส อฺปริ
ปตฺติ ฯ วัฏฏกิสฺสูกรโร ตสฺส อตฺตโน อฺปริ ปตฺนกาเล ปรีวตฺติตฺวา
ปจฺฉิมภาเคน (๔) อฺชุกํ ขณฺนิตฺเต อาวาฏฺเฐ ปตฺติ ฯ พุยกฺโขม เวคํ
วาเรคฺ (๕) อสฺกโกนฺโต อฺปริภาเคน กนฺตฺวา กุลลกฺมุขสฺส (๖) ติริยํ
ขตาวาฏฺสฺส อตฺตสมฺพาเช มฺขกฺุจฺจาเน ปตฺติตฺวา ปฺนฺชฺชีกโต วีย
อโหสิ ฯ สฺวโร อาวาฏฺเฐ อุตฺตริตฺวา อสนิเวเคน กนฺตฺวา
พุยฺกฺขํ อนฺตรสฺตฺถิมฺหิ ทาชา ย ปฺหริตฺวา ยาว วกฺกปฺปเทสา
๑. ม. ทีโสทิสํ ยนฺติ ฯ ๒. ม. ตฺยฺจฺนฺติ ฯ ๓. ม. ยตฺถ จิตฺตา
ทุปรุสฺสทา ทุมฺมทฺทฺยา อชฺช อิเม มยาติ ฯ ๔. ม. เวเคน ฯ
๕. ม. สนฺธาเรคฺ ฯ ๖. ม. สฺวปฺมุขสฺส ฯ

เล่มที่ 31 ตักนิปาเต อพจนตรวคควณณนา หน้า 206

ผาเลตฺวา ปลงจมฐรมํลํ ทาชาย ปลิวะเจตฺวา พุยกฺขมสฺส มตฺถเก
 อาวิษณฺติวฺวา คณฺหถ คุมฺหากํ ปจฺจามิตฺตฺนฺติ อุกฺขิปิตฺวา
 พหิอาวาทฺถุ ฉทฺทเทสิ ฯ ปจฺจมาคตา พุยกฺขมสฺส มํลํ ลภีสุ ฯ
 ปจฺจฉา อาคตา พุยกฺขมสฺส มํลํ นาม กิํทิสํ โหตีติ เตลํ
 มขํ อุปตฺถิงฺฆนฺตฺวา วิจรีสุ ฯ เต สฺสุกรา น ตาว ตฺตฺสฺสฺนฺติ ฯ
 วทฺตฺถกิสฺสุกรโเว เตลํ สลฺลขิตํ (๑) ทิสฺวา กิณฺนุโข คุมฺเห น
 ตฺตฺส
 อลฺลเว ทส พุยกฺขเม อานยนสมตฺโต (๓) กฺกุชฺฉิลโเว อตฺถิเยวาทิ ฯ
 โโก นาม โสติ ฯ เอโก ทฺตฺส
 ฆาติโต โส เม กิํ ปโหติ เอถ คณฺหิตฺสฺสาม นนฺติ
 สฺสุกรคณฺย (๔) สทฺธิ ปายาสิ ฯ กฺกุชฺฉาปโสปี พุยกฺขเม จิรายนฺเต
 กิณฺนุ โข สฺสุกรา พุยกฺขมํ คณฺหีสฺสูติ ปฺปฏิปถิ คจฺจนฺโต สฺสุกร
 อาคจฺจนฺเต ทิสฺวา อตฺตโน ปรีกฺขาริ อาทาย ปลายนฺโต
 เตหิ อนุพนฺธิโต ปรีกฺขาริ ฉทฺทเทตฺวา เวเคน อุทฺมฺพรรุกฺขํ
 อภิรุหิ ฯ สฺสุกรา (๕) อิทานิ สามิ ทฺตฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
 รุกฺขํ อภิรุพฺโหติ ฯ กิํ ปน รุกฺขํ นามาทิ ฯ อุทฺมฺพรรุกฺขนฺติ ฯ
 โส สฺสุกริโย อุทฺกํ อหฺรณฺตฺ สฺสุกรโปตกา [๖] ฆณฺนตฺ
 # ๑. ม. อิงฺฆิตํ ฯ ๒. ม. เอเตน ฯ ๓. ม. อลฺลโย ปน
 # พุยกฺขมาณาปนสมตฺโต ฯ ๔. ม. สฺสุกรคณฺย ฯ ๕. ม. สฺสุกรา
 # อิทานมฺห สามิ นิฏฺฐา ตาปโส ปลายิตฺวา รุกฺขํ อภิรุหิติ
 # อาหํสุ ฯ ๖. ม. เอตฺถนฺตเร ปถวินฺติ ทิสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส

ทิมทาจ สุกรา มุทานิ ฉินฺทนฺตุ เสสาปี ปริวารตฺวา
 รกฺขนฺตฺติ สํวิทฺติว เตสุ ตถา กโรนฺเตสุ สยํ อุทฺมฺพรสฺส
 อุชฺศมฺมฺลํ (๑) ผรฺสุนา ปฺหรนฺโต วีย เอกปฺปหารเมว กตฺวา
 อุทฺมฺพรรุกฺขํ ปาเตสิ ฯ ปริวารตฺวา จิตฺตฺสุกรฺวา กุณฺณชฺฌิตฺถ ภูมีย
 ปาเตตฺวา ขณฺฑาทาณฺฑิกํ กตฺวา ยาว อฏฺฐิโต ขาทิตฺวา
 วัตถุประสงค์ฺว อฺอุทฺมฺพรรุกฺขกฺขณฺเชยฺว นิสิตฺทาเปตฺวา กุณฺณชฺฌิตฺต
 ปรีโภกสงฺเขน อุกฺกํ ออาหาราเปตฺวา (๒) อภิสิตฺยจิตฺวา ราชานํ
 กรีสุ ฯ เอกณฺจ ตฺรณฺนิสฺสุกรี อภิสิตฺยจิตฺวา (๓) ตสฺส อคฺคฺมเหสี
 กรีสุ ฯ ตโต ปฏฺจาย กิร ยาวชฺชตนา ราชานอ อุทฺมฺพร-
 ภาทฺทปฺปเจ นิสิตฺทาเปตฺวา ตีหิ สงฺเขหิ อภิสิตฺยจฺนฺติ ฯ ตสฺมี
 วนสณฺเฑ อธิวฏฺฐา เทวตา ตํ อจฺจริยํ ทิสฺวา เอกสฺมี
 ขนฺธวิฏฺเฐ (๔) สฺสุกรานํ อภิมุขา หุตฺวา ตตฺถิ คากฺมาห

[๔๕๐] นมตฺถฺ สงฺฆานํ สมากตฺตานํ

ทิสฺวา สยํ สขฺยํ (๕) วทามิ อพฺภุตฺตํ

พฺยคฺฆํ มิกา ยตฺถ ชินฺนีสุ ทาจโน

สามคฺคิยา ทาจพลฺลสุ มุจฺจเรติ ฯ

ตตฺถ นมตฺถฺ สงฺฆานนฺติ อยํ มม นมกาโร สมากตฺตานํ
 สฺสุกรสงฺฆานํ อตฺถฺ ฯ ทิสฺวา สยํ สขฺยํ วทามิ อพฺภุตฺตนฺติ
 # ๑. ม. อุชฺกํ ภูตฺมฺลํ ฯ ๒. ม. อหาริตฺวา ฯ ๓. ม. อยํ
 ปาโจ นตฺถิ ฯ ๔. ม. วิฏฺฐปนฺตเร ฯ ๕. ม. สขฺย ฯ

เล่มที่ 31 ตักนิปาเต อพจนตรวคฺควณฺณนา หน้า 208

อิทํ ปุพฺเพ อภูตปุพฺพิ อภูตํ สขฺยํ มิตฺตภาวํ สยํ ทิสฺวา
วทามิ ฯ พุยกุณฺมํ มิกา ยตฺถ ชินฺนีสุ ทาจโนติ ยตฺร หิ นาม
ทาจโน สฺกุรา มิกา พุยกุณฺมํ ชินฺนีสุ อยมเว วา ปาโง ฯ
สามคฺคิยา ทาจพลเสฺสุ มุจฺจเรติ ยา จ เอสา ทาจพลเสฺสุ สฺกุเรสุ
สามคฺคิ เอกชฺฌาสมยตา ตาย เตสุ สามคฺคิยา เต ทาจปลา
ปจฺจามิตฺตํ กเหตุวา อชฺช มรณฺภยา มุตฺตาคิ อตฺโถ ฯ

สตฺถา อิมํ ชมฺมเทสนํ อahrtฺวา ชาตกํ สโมชานนฺติ
ตทา ฌนฺคฺคหตฺติโส วฑฺฒกิสฺกุโร อโหสิ รุกฺขเทวตา ปน
อหเมวาคิ ฯ

วฑฺฒกิสฺกุรชาตกํ ตตฺถิ ฯ

สิริชาตกํ

ยํ อุตฺตฺกกา สงฺฆมรณฺตีติ อิทํ สตฺถา เชตวเน วิหรนฺโต
เอกํ สิริโจรพฺราหฺมณฺ อารพฺก กเถสิ ฯ

อิมสฺมี ชาตเก ปจฺจุปปนฺนวตฺถุ เหฏฺฐา ขทฺิรํการชาตเก (๑)
วิตถาริตเมว ฯ อิธ ปน สฺวา อนาถปิณฺฑทิกสฺส ฆเร จตฺตเถ
ทวารโกฏฺฐเก วสนกา มิจฺฉาทิฏฺฐิเทวตา ทณฺฑกมฺมํ กโรนฺติ
จตฺตปณฺณาสหิรณฺณโกฏฺฐิโย อahrtฺวา โกฏฺฐเก ปุเรตฺวา
เสฏฺฐจฺฉินา สทฺธิ สหายิกา อโหสิ ฯ อถ นํ โส อาทาย

๑. พุ. ขา. ๒๗/๔๐/๑๓ ฯ ชาติภูกฤกถา ๑/๓๓๗-๕ ฯ

สตถุ สนฺตักิ อคมาสิ ฯ สตถา ตสฺสา ฌมฺมํ เทเสสิ ฯ
สา ฌมฺมํ สุตฺวา โสตาปนฺนา อโหสิ ฯ ตโต ปฏฺจาย
เสฏฺฐิโน ยโส ยถาปุราโณว ชาโต ฯ อเถโก สวตฺถึวาสี
สิริลกฺขณชานนพฺราหฺมโณ (๑) จินฺเตสิ อนาถปิณฺฑิโก ทุคฺคโต
หุตฺวา ปฺน อิศฺสโร ชาโต ยนฺนุนาหิ ตํ ทฏฺฐกาโม วีย
คนฺตฺวา ตสฺส ฌรโต สิริ เณตฺวา อากฺขณฺยยฺนฺติ ฯ โส
ตสฺส ฌริ คนฺตฺวา เตน กตสฺสการสมฺมาโน สาราณียกถาย
วตฺตมานาย กิมตฺถิ อากฺโตสิตี วุตฺเต กตฺถ นฺโฆ สิริ
ปติฏฺฐิตาติ โอลเกสิ ฯ เสฏฺฐิโน จ สพฺพเสโต โชตสฺงฺขปฏฺฐิภาโก
กุกฺกุฏฺ สุวณฺณปฺลชเร ปกฺขิปิตฺวา จปีโต อตฺถิ ฯ ตสฺส
จฺพาย สิริ ปติฏฺฐาสิ ฯ พฺราหฺมโณ โอลอกฺยมาโน สิริยา
ตตฺถ ปติฏฺฐิตภาวํ ฌตฺวา อหิ มหาเสฏฺฐิ ปฺนจสฺเต มาณเว
มนฺเต วาเจมิ อกาลรวิ เอกํ กุกฺกุฏฺ นิสฺสาย เต จ
มยฺลจ กิลมาม อยฺลจ กิร กุกฺกุฏฺ กาลรวิ อิมสฺสตฺถาย
อากฺโตมฺหิ เทหิ เม เอตํ กุกฺกุฏฺนฺติ อหา ฯ คณฺห
พฺราหฺมณ เทมิ เต กุกฺกุฏฺนฺติ ฯ เทมีติ จ วุตฺตกฺขณฺเยว
สิริ ตสฺส จฺพโต อปฺคนฺตฺวา อุตฺถีสฺสเก จปีเต มณฺิกขนฺเช
ปติฏฺฐาสิ ฯ พฺราหฺมโณ สิริยา มณฺิมฺหิ ปติฏฺฐิตภาวํ ฌตฺวา
ตมฺปิ ยาจิ ฯ มณฺิมฺปิ เทมีติ วุตฺตกฺขณฺเยว สิริ มณฺิโต
๑. ม. สิริลกฺขณณฺย พฺราหฺมโณ ฯ

เล่มที่ 31 ตักนิปาต อพจนตรวคควณณนา หน้า 210

อปคนตุวา อุตสี่สเก จปีตอารกขยญุชีย ปติญุจาสี ๗ พุราหุมโณ
ตตถ ปติญุจิตภาว ฌตวา ตมปี ยาจิ ๗ คเหตุวา คจญาตี
วุตตถกขณเฆว สิริ ยญุจโต อปคนตุวา ปุณณลทกขณเทเวีย นาม
เสญุจโน อคคมเหเสยา สีเส ปติญุจาสี ๗ สิริโจรพุราหุมโณ
ตตถ ปติญุจิตภาว ฌตวา อวิสชชนีย ภณท์(๑) เอต ยาจิตุมปี
น สกโกมีติ จินเตตวา เสญุจี เอตทโวจ มหาเสญุจ อห
ตุมหาก ฌเห สิริ เณตวา คมิตสามีติ อากณฐี สิริ
ปน เต กุกกฏสส จุพาย ปติญุจิตา อโหสิ อิมสมิ(๒) มม
ทินเน ตโต อปคนตุวา มณิมหิ ปติญุจหิ มณิมหิ ทินเน
อารกขยญุชีย ปติญุจหิ อารกขยญุชียา ทินนาย ตโต อปคนตุวา
ปุณณลทกขณเทเวีย สีเส ปติญุจหิ อิมโช ปน อวิสชชนีย
ภณทนต์ [๓] น สกกา ตว สิริ เณตตุ ตว สนตก
ตเวว โหตตุติ อญุจายาสนา ปกคามิ ๗ อนาถปีณทิโก อิม
การณ สตถุ กเถสสามีติ วิหาริ คนตุวา สตถาริ
ปุเชตวา วนุทิตวา เอกมนต นิสินโน สพพนต ตถาคตสส
อาโรเจสิ ๗ สตถา ต สุตวา น โช คหปติ อิทาเนว
อณเฐส สิริ อณตถ คจจติ ปุพเพปี อปปุณเฐหิ
อุปาทิตสิริ ปน ปุณณวณตานิเฆว ปาทมูเล คตาดิวตวา
๑. ม. อวิสชชชยภณท์ ๗ เอวมุปริปี ๗ ๒. ม. ตสมิ ๗
๓. ม. เอตถนตเร อิมมปี เม น คหิตนติ ทิสตติ ๗

เตน ยาจิโต อติต° อหริ° ๗

อติเต พาราณสียั พุรหุมทตเต รชชั การเนเต

โพธิสตุโต กาสีกรฎุเส พุราหุมณกุเล นิพพตติตวา วยปตโต
ตกุกสึลาัย สิปป์ อุกคณหิตวา อการั อชฌาวสนุโต มาตาปีตุนั
กาลกิริยาย สัวิโค นิกุขมิตวา หิมวนตปฺปเทเส อสิปพพชั
ปพพชิตวา อภิณฺวา จ สมาปตติโย จ อุปฺปาเทตวา ทิมสส
อทฺฐโน อจฺเจเน โลณมพิลเสวนตฺถาย ชนปทั กนฺตวา
พาราณสึรณฺโโล อุตฺถาเน วสิตวา ปุณทิวเส กิกขั จรมาโน
หตฺถาจรียสส ฆรทวารั อคมาสิ° ๗ โส ตสฺส อจารวิหาร
ปสนฺโน กิกขั ทตฺวา อุตฺถาเน วสาเปตฺวา นิจจั ปฏฺิขคฺคิ°
ตสฺมี กาลเ อโก กฏฺุจหาริโก อรณฺญโต ทารุณิ อหฺรณฺโต
เวลาย นครทวารั ปาปฺณิตฺตุนาสกฺขิ° ๗ สายั เอกสฺมี เทวกฺุเล
ทารุกลาปี อุตฺสึสเส กตฺวา นิปชฺชิ° ๗ เทวกฺุเล วิสฏฺุจาปี
โฆ พหุ กุกฺกุฎา ตสฺสาวิฑูเร เอกสฺมี รุกฺเข สยีสฺสุ° ๗ เตสฺ (๑)
อุปฺริสยิตกุกฺกุฎุ ปจฺจฺุสกาลเ วจจั ปาเตนฺโต เหฏฺุจาสยิต-
กุกฺกุฎุสฺส สรีเร ปาเตสิ เณ เม สรีเร วจจั ปาติตฺนติ
จ วุตฺเต มยาติ อห° ๗ กิการณาติ จ วุตฺเต อนฺุปฺชาเรตฺวาติ
วตฺวา ปุณปี ปาเตสิ° ๗ ตโต อุโกปี อณฺุณมณฺณิ กุฑฺธา
กิณฺเต พลั กิณฺเต พลนฺติ กลทั กรีสุ° ๗ อถ เหฏฺุจาสยิตกุกฺกุฎุ

๑. ม. เตสุ ๗

เล่มที่ 31 ตึกนิปาเต อพกนตวคควณณนา หน้า 212

อาห มั มาเรตวา องคาเร ปกุกมัส ขาทนุโต ปาโตว
กหาปณสหัสสั ลภิสสตีติ (๑) ฯ อุปริสยิตกุกกุโฏ อาห อมโก
มา ตวั เอตตเคน คชชี่ มม ฐลัมสั ขาทนุโต หี ราชา
โหติ พหิมัส ขาทนุโต ปุริโส เจ เสนาปติญจัน อิตถิ
เจ อคคมहेสิญจัน ลภติ อญจิมัส ปน เม ขาทนุโต
กิหี เจ ภณทาการิกญจัน ปพพิชิต เจ ราชกูปกภาว
ลภตีติ ฯ กญจหาริโก เตสั วจัน สุตวา ราชเช ปตเต
สหัสเสน กิจจัน นตถิติ สณิกั อภิรุษหิตวา อุปริสยิตกุกกุ
คเหตุวา มาเรตวา อจจญเค กตวา ราชา ภวิสสามิติ
คนตวา วิวญ ทวาเรเยว นครี ปวิสิตวา กุกกุณั นิตตจัน
กตวา อุกเคน (๒) โสเชตวา อิทั กุกกุณัมสั สาธุ สมปาเทหิติ
ปชาปติยา อาทสิ ฯ สา กุกกุณัมสญจ ภตตญจ สมปาเทตวา
ภญช สามิติ ตสส อุปนาเมสิ ฯ ภทเท เอต มัส
มหานุภาว เอต ขาทิตวา อหิ ราชา ภวิสสามิ ตวั
อคคมहेสิ ภวิสสตีติ ตั ภตตญจ มัสญจ อาทาย คงาย
ตีริ คนตวา นุหาตวา ภญชิสสามาติ ภตตภาชนั तीरे
จเปตวา นุหานตถาย โอตริสุ ฯ ตสมी खण्डे वाटेन चुकितं
อุทกั आकनुत्वा भद्रतगानं आतय अकमासि । तं नति सोटेन
वुधमानं हेगुजानथियं हत्थि नुहापेनुते ऐगे हत्थजरीये
๑. ม. ลภตีติ ฯ ๒. ม. อุทริ ฯ

มหามตฺโต ทิสฺวา อุกฺขิปาเปตฺวา วิวราเปตฺวา กิเมตฺนฺติ
ปฺจุฉิ ฯ ฆตฺตณฺเจว กุกฺกณฺมฺสณฺจ สามิตฺติ ฯ โส ตํ ปิทฺทาเปตฺวา
ลณฺจาเปตฺวา ยาว มยฺ อากฺจณฺาม ตาว มฺสภคฺตํ มา
วิวราติ ฆริยาย เปเสสิ ฯ โสปี โข กฺกุจฺหาริโก มุขโต
ปวิฏฺเฐน มาลฺโกทฺทเกน (๑) อุกฺกฐฺมาตฺอุทโร ปลายิ ฯ อเถโก ตสฺส
หตฺถาจรียสฺส กุลฺปโก ทิพฺพจฺกฺขุ ตาปโส มยฺหํ อฺปฺกุจฺาโก
หตฺถาจรียญฺจานํ (๒) น วิชฺหติ กทา นฺุโข สมฺปตฺตี
ปาปฺณิสฺสตีติ ทิพฺพจฺกฺขุณา อฺปฺชาเรนฺโต ตํ ปฺริสฺสํ ทิสฺวา ตํ
การณํ ญตฺวา ปฺเรตฺริ ฆริ คณฺตฺวา หตฺถาจรียสฺส นิเวสเน
นีสิตฺติ ฯ หตฺถาจรียอ อากณฺตฺวา ตํ วนฺนฺทิตฺวา เอกมณฺตํ
นินฺนฺโน ตํ ฆตฺตภาชนํ ออาหาราเปตฺวา ตาปสํ มฺโสทฺเนน
ปฺริวิสธาติ อหา ฯ ตาปโส ฆตฺตํ คเหตฺวา มฺเส ทิยฺมาน
อคฺคเหตฺวา อิมํ มฺสํ อหํ วิจาเรมฺตี วตฺวา วิจาเรถ
ภนฺเตติ วุตฺเต ญฺลมฺสาทีสุ (๓) เอเกกํ โกญฺจาสํ การเตว ญฺลมฺสํ
หตฺถาจรียสฺส ทาเปสิ พหิมฺสํ ตสฺส ฆริยาย อญฺจิมฺสํ
อตฺตนา ปฺริญฺฉิ ฯ โส ฆตฺตกิจฺจาวสานเณ คจฺจณฺโต ตฺวํ
อิโต ตตฺติเย ทิวเส ราชา ฆวิสฺสสิ อปฺปมตฺโต โหหิตฺติ วตฺวา
ปฺกฺกามิ ฯ ตตฺติเย ทิวเส เอโก สามนฺตฺราชา อากณฺตฺวา
พาราณสี ปฺริวารสฺสิ ฯ พาราณสีราชา หตฺถาจรีย ราชนเวสิ
๑. ม. วาลฺโกทฺทเกน ฯ ๒. ม. หตฺถิญฺจานํ ฯ
๓. ม. ญฺลมฺสาทีนิ ฯ

เล่มที่ 31 ตักนิปาต อพจนตรวคควณณา หน้า 214

คาหาเปตฺวา หตฺถิ อภิรฺยหิตฺวา ยฺชฺฆาติ อาณาเปตฺวา สยํ
 อณฺเฏตคเวเสน เสนาย วิจฺรนฺโต เอเกน มหาเวเคน สเรน
 วิทฺโธ ตํขณฺณเฏว มริ ฯ โส ตสฺส มตภาวํ ญตฺวา หตฺถาจรฺโย
 พหุ กหาปเณ นีหฺราเปตฺวา ฌนตฺถิกา ปุรฺโต หุตฺวา
 ยฺชฺฆนฺตฺตฺติ เภริ จาราเปตี ฯ พลกาโย มุหฺตฺเตเนว ปฏฺิราชานํ (๑)
 ชีวิตฺกขยํ ปาเปตี ฯ อมจฺจา รยฺโธ สรีรฺกิจฺจํ กตฺวา กํ
 ราชานํ กโรมาติ มนฺตยมาณา [๒] ราชา ชีวมาโน อตฺตโน
 เวถํ หตฺถาจรฺยสฺส อทาสิ อยเมว ยฺทฺธํ กตฺวา รชฺชํ ฌนฺหิ
 เอตฺสเสว รชฺชํ ทสฺสามาติ ตํ รชฺเช (๓) อภิตฺถจฺีสุ ภริยมฺปิสฺส
 อคฺคฺมเหสี อํกํสุ ฯ โภชิสฺสโต ราชกฺลฺโปโก อโหสิ ฯ

สตฺถา อิมํ ฌมฺมเทสนํ (๔) อหฺริตฺวา อภิสมฺพุทฺโธ หุตฺวา
 อีมา เทว คธา อภาสิ

[๔๕๑] ยํ อฺสุสฺสกฺกา (๕) สงฺฆมฺรณฺติ อลฺกฺขิกา พหุ ฌนํ
 สิปฺปวนฺโต อสิปฺปา วา (๖) ลกฺขิกา ตานิ ภูณฺชเร (๗)

[๔๕๒] สพฺพตฺถ กตฺปฺลฺยสฺส อติจฺจณฺเฏว ปาณิโน
 อฺปฺปชฺชนฺติ พหุ โภกา อปี นายตเนสฺสปีติ (๘) ฯ

ตตฺถ ยํ อฺสุสฺสกฺกาติ ยํ ฌนํ สงฺฆมฺริตฺตํ (๕) อฺสุสฺสกฺกมาปฺนฺนา

- # ๑. ม. สามนฺตราชานํ ฯ ๒. ม. เอตฺถนฺตเร อมฺหากนฺติ ทิสฺสติ ฯ
- # ๓. ม. รชฺเชน ฯ ๔. ม. อตีตํ ฯ ๕. ม. อฺสุสฺสกฺกา ฯ
- # ๖. ม. จ ฯ ๗. ม. เอวมฺปฺริปี ฯ ๘. ม. ลกฺขิวา ตานิ ภูณฺชติ ฯ
- # ๘. ม. อปฺปนายคเนสฺสปีติ ฯ ๙. ม. ฌนสงฺฆมฺเร ฯ

ฌนุทชาตา กิจเจน(๑) พหุชนํ สงฺฆรณฺติ ฯ เย อุตฺตสุกฺกาติ วา
 ปาโจ ฯ เย ปุริสา ชนสํหเรณ อุตฺตสุกฺกา หตฺถิสิปฺปาทิวเสน
 สิปฺปาวนฺโต วา อสิปฺปา วา อนฺตมโส เวตฺตเนน กมฺมํ
 กตฺวา พหุชนํ สงฺฆรณฺตํ อตฺโถ ฯ ลกฺขิกา ตานิ ภูณฺชเรติ
 ตานิ พหุ ชนฺนติ วุตฺตานิ ชนานิ อญฺเณ ปุณฺณวณฺโต
 ปุริสา อตฺตโน ปุณฺณผลํ ปรีภูณฺชนฺตา กิลฺลิจิ กมฺมํ อกตฺวาปี
 ปรีภูณฺชนฺติ ฯ อติจฺจญฺเณว ปาณินฺติ อติจฺจ อญฺเณเอา
 ปาณิน ฯ เอตฺถว(๒) เอวกาโร ปุริมฺปนฺเนน โยเชตฺตพฺโพ สพฺพตฺถเอว
 กตฺปุณฺณสฺส อญฺเณ อกตฺปุณฺณเ สตฺเต อติกฺกมิตฺวาติ อตฺโถ ฯ
 อปินายตเนสฺสปีติ อปี อนายตเนสฺสปี อรตฺนากเรสฺส รตฺนานิ
 อสฺวณฺณายตนาทิสฺส สฺวณฺณาทีนํ อหตฺถายตนาทิสฺส หตฺถิ-
 อาทโยติ สฺวัญญานกอวิญญานกา พหุ โภกา อุปฺปชฺชนฺติ ฯ
 ตตฺถ มุตฺตามณิอาทีนํ อนากเรสฺส อฺอุปฺตติยํ หิ ทุฏฺฐคามณิอกฺข-
 มหาราชสฺส วตฺถุ กเถตฺตพฺพิ ฯ

สตฺถา ปน อิมํ คาถํ(๓) วตฺวา กหปติ อิมสํ สตฺตานิ
 ปุณฺณสทิสํ อญฺญํ आयตฺนํ นาม นตฺถิ ปุณฺณวณฺตานิ หิ
 อนากเรสฺสปี รตฺนานิ อฺอุปฺปชฺชนฺติเยวาติ วตฺวา อิมํ ฐมฺมํ เทเสติ
 เอส เทวมนุสฺसानํ สพฺพกามทโท นิธิ
 ยํ ยํ เทวาภิปรฺภูเจนฺติ(๔) สพฺพเมเตน สพฺพกติ

๑. ม. กิจเจน ฯ ๒. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ ๓. ม. อีมา
 # คาถา ฯ ๔. ม. ยํ ยเทวาภิปรฺภูเจนฺติ ฯ

เล่มที่ 31 ตักนิปาต อพจนตรวคฺวณฺณา หน้า 216

สุวณฺณา สุสรตา	สุสณฺจนา(๑) สุรูปตา
อาธิปัจจํ ปรีวาโร	สพฺพเมเตน ลพฺภติ
ปเทสฺรชฺชํ อีสฺสรียํ	จกฺกวตฺตีสฺสํ ปิยํ
เทวฺรชฺชมฺปิ ทิพฺเพสุ	สพฺพเมเตน ลพฺภติ
มานุสฺสิกา(๒) จ สมฺปตฺติ	เทวโลเก จ ยา รติ
ยา จ นิพฺพานสมฺปตฺติ	สพฺพเมเตน ลพฺภติ
มิตฺตสมฺปทมาคมฺม	โยนิโส เว(๓) ปญฺญชฺโต
วิชฺชาวิมุตฺติวสฺสิกาโว	สพฺพเมเตน ลพฺภติ
ปฏฺิสมฺภิทา วิโมกฺขา จ	ยา จ สวากปารมฺิ
ปัจเจกโพธิ พุทฺธภูมि	สพฺพเมเตน ลพฺภติ
เอวํ มหิทฺธิยา(๔) เอสา	ยทิทํ ปุณฺณสมฺปทา
ตสฺมา ธีรา ปสฺสนฺติ	ปณฺฑิตา กตฺปุณฺณตฺนฺติ(๕) ฯ

อิทานิ เยสุ อนาถปิณฺฑทิกสฺสาปิ สิริ ปตฺติจฺจिता ตานิ
รตนานิ ทสฺเสตฺถํ กุกฺกุฏฺโถติอาทิมาย ฯ

[๔๕๓] กุกฺกุฏฺโถ มณฺโฆ ทณฺโฑ	ถิโย จ ปุณฺณลกฺขณา
อุปฺปชฺชนฺติ อปาปสฺส	กตฺปุณฺณสฺส ชนฺตฺโนติ ฯ

ตตฺถ ทณฺโฑติ อารกฺขยญฺจิสฺสํ สนฺธาย วุคฺคํ ฯ ถิโยติ

๑. สฺยา. สฺสณฺจนาํ ฯ ๒. สฺยา. ม. มานุสฺสิกา ฯ ๓. สฺยา

เจ ฯ ม. ว ฯ ๔. สฺยา. ม. มหิตฺธิกา ฯ ๕. บ. บ. ๒๕/๕/๑๒-๓ ฯ

เสฏฐิกริยา ปลูกฤษณเทวี(๑) ๑ เสสเมตถ อุตตานเมว ๑ คากั
วตุวา จ ปน ชาติกั สโมธานะสี ตทา ราชา อานนุโท
อโหสิ กฤษปกตาปโส สมนาสมพุทธิ๑
สิริชาติกั จตุตถั ๑

มณีสุกรชาติกั

ทริยา สตุต วสุธานีติ อิทธิ สตุธา เซตวเน วิหรนุโต
สุนุทธิสมาคม (๒) อารพุก กเถสิ ๑

เตน โข ปน สมเยน ภควา(๓) สกุกโต โหติ ครุกโต
มานิโต ปลูกิโต อปจิโต ตากิ จิวรปิตุทปาตเสนาสน-
กิลานปจจยภะสขุปริกุขารานั (๓) ๑ ภิกุขสงุฆโมปี โข สกุกโต โหติ
ครุกโต ๑ เป ๑ ปริกุขารานั ๑ อณุตติตติยา ปน ปริพุพาทกา
น สกุกตา โหนุติ น ครุกตา อมานิตา อปลูกิตา ๑ เป ๑
ปริกุขารานั ๑ ภควโต กิร ภิกุขสงุฆสสุส ปลูกุณนั มหานทินั
มโหมสทิสะ ตากสกุการะ อูปุปุนเน หตลากสกุการา
อณุตติตติยา สุนุทธิคคมนกาละ ขุชุชูปนกา วิย นิปลูกา หตุวา
(เต) เอกโต สนุทธิปิติตวา มนุตยีสู มยั สมนสสุส โคตมสสุส
อูปุปุนนกาลโต ปลูกุชาย หตลากสกุการา น โน โกจิ

๑. เสฏฐิกริยั ปลูกฤษณเทวี ๑ ๒ สุนุทธิมารณั ๑

๓. ม. ภควา สกุกโต โหติ ครุกโตติ วตุถุ อูทานะ อากตเมว ๑

อัย ปเนตถ สงุเขไป ๑ ขุ. อ. ๒๕/๑๐๒/๑๓๓-๘ ๑

เล่มที่ 31 ตักนิปาเต อพจนตรวคฺควณฺณนา หน้า 218

อตุถิกาวมฺปิ ชานาติ สมโณ (๑) โคตโม ลากษสฺสคฺคปฺตโต ชาโต
เกน นฺโฆ สทฺธิ เอโกโต หุตฺวา สมณฺสฺส โคตมฺสฺส อวณฺณํ
อุปฺปาเตตฺวา ลากษสฺสการมฺสฺส อนุตฺตราเปยฺยามาติ ฯ อถ เนลํ
เอตทโหสิ สุนฺทริยา สทฺธิ เอโกโต หุตฺวา สกฺกณฺนิสฺสามาติ ฯ
เต เอกทิวสํ สุนฺทริ ติตฺถियารามํ ปวิสิตฺวา วนฺทิตฺวา จิตฺ
นาลปีสุ ฯ สา ปุณฺนปฺปณฺ สลลปนฺตีปิ ปฏฺวิจัน อลภิตฺวา
อปี นฺ อยฺยา เกนจิ วิเหจิตาติ ปุจฺฉิ ฯ ก็ ภิกฺขิณี สมณฺ
โคตมํ อมฺเห วิเหเจตฺวา หตฺลาลสฺสการเ กตฺวา วิจฺรนฺตํ น
ปฺสฺสตีติ ฯ สา เอวมาห มยา เอตฺถ ก็ กาคู วฏฺฏตีติ ฯ
ตฺวํ โขสิ ภิกฺขิณี อภิรฺูปา โสภกฺคปฺตฺตา สมณฺสฺส โคตมฺสฺส
อยสํ อาริเปตฺวา มหาชนํ ตว วจัน คาหาเปตฺวา
หตฺลาลสฺสการํ กโรหีติ ฯ สา สาธฺวตี สมฺปฏฺิจฺฉิตฺวา วนฺทิตฺวา
ปฏฺกนฺตา ตโต ปฏฺุจาย มาลาคนฺธวิเลปนกปฺปรกฺกณฺผลาทีนิ
คเหตฺวา สายํ มหาชนสฺส สตฺถุ ฐมฺมเทสนํ สุตฺวา นครํ
ปวิสฺนกาเล เขตฺวานาภิมุขี กจฺฉติ กหํ กจฺฉตีติ จ ปฏฺุจา
สมณฺสฺส โคตมฺสฺส สนฺตีกํ อหํ หิ เตน สทฺธิ เอกคนฺธกฺกฺขิ
วสามีติ วตฺวา อณฺุตฺตรสฺมี ติตฺถियาราเม วสิตฺวา ปาโต ว
เขตฺวานมคฺคํ โอตฺริตฺวา นคราภิมุขี กจฺฉติ ก็ สุนฺทริ กหํ
คตาตีติ จ ปฏฺุจา สมณฺเนน โคตเมน สทฺธิ เอกคนฺธกฺกฺขิ
๑. ม. อิม ปาจา นตฺถิ ฯ

วสิตุวา ตั กิเลสธาธา รมาเปตุวา อากตมูหิติ วทติ ฯ
อด นั กติปาหจเยน ฐตุตานิ กหาปณ ทตุวา กจณถ
สุนุทธิ มาเรตุวา สมณสสุ โคตมสสุ คนุชกุฎฐิยา สมิเป
มาลากจวรนุตเร นิภจิปิตุวา เอธาติ วทีสุ ฯ เต ตถา กรีสุ ฯ
ตโต ติตุติยา สุนุทธิ น ปสฺสามาติ โกลาหลั กตุวา รณฺโณ
อาโรเจตุวา กหิ โว อาสงฺกาติ วุตฺตา อิมesu ทิวเสสุ
เชตวนเ วสติ ตตรสฺสา ปวุตฺตี น ชานามาติ วตุวา เตนหิ
กจณถ นั วิจันธาติ รณฺณา อนฺนุณฺวาตา อตฺตโน อฺปฏฺจากชน
กเหตุวา เชตวนั คนุตุวา วิจันนฺตา มาลากจวรนุตเร สุนุทธิ
ทิสฺวา ตั มณฺจเก อาโรเปตุวา นคริ ปเวเสตุวา สมณสสุ
โคตมสฺส สาวกา สตุธารา กตฺติ ปาปกมมํ ปฏฺิจฺฉาเทสฺสามาติ
สุนุทธิ มาเรตุวา มาลากจวรนุตเร นิภจิปีสฺสูติ รณฺโณ
อาโรจยีสฺสุ ฯ ราชา เตนหิ กจณถ นคริ อาหิณฺฑธาติ
อาห ฯ เต นครวิถีสฺสุ ปสฺสธ สมณานั สกฺยปฺตุตฺติยานั
กมฺมนฺติ อาทีนา (๑) วิจริตุวา ปุณ รณฺโณ นิเวสนทวาริ อากมึสุ ฯ
ราชา สุนุทธิยา สริริ อามกสฺसानเ มณฺจกั (๒) อาโรเปตุวา
รกุขาเปสิ ฯ สาวตุถิวาสินอ จเปตุวา อริยสาวเก เสธา
เยภฺยเยน ปสฺสธ สมณานั สกฺยปฺตุตฺติยานั กมฺมนฺติอาทีนิ
วตุวา อนฺโตนคเร จ พหิณคเร จ ภิกฺขุ อุกโกสนฺดา
๑. อาทีนิ ฯ ๒. ม. อฏฺฏกั ฯ ๓. ม. เอตุถนุตเร
ปรีภาสนฺดาติ ทิสฺสติ ฯ

เล่มที่ 31 ตักนิปาต อพจนตรวควณณา หน้า 220

วิจรนติ ฯ ภิกขุ ตัม ปวุตตี ตถาคตสฺส อาโรเจสุ ฯ สตุถา

เตนหิ คุมฺเหปี เต มนุสฺเส เอวํ ปฏิโจเทถาคิ

อภูตวาทิ นิริยํ อุเปติ

โย วาปี กตฺวา น กโรมีติ (๑) อาห (๒)

อุโกปี เต เปจฺจ สฺมา ภวนฺติ

นิหีนกมฺมา มนุชา ปรตฺถาคิ

อิมํ คาลมาห ฯ ราชา สุนฺทรียา อญฺเณหิ มาริตภาวํ

ชานาถาคิ ปุริเส ปโยเชติ (๔) ฯ อถ เตปี โข ชุตฺตา เตหิ

กหาปณฺเหหิ สุริํ ปิวฺนฺตา อญฺณมณฺณํ กลหํ กโรนฺติ ฯ

ตตุเถโก เอวมาห ตวํ สุนฺทรี เอกปฺปหารเนว มาเรตฺวา

มาลาจวรนฺตเร นิกฺขิปีตฺวา ตโต ลทฺฐกหาปณฺเหหิ สุริํ

ปีวสีติ (๕) ฯ ราชปุริสา เต ชุตฺเต กเหตุวา รมฺโฆ ทสฺเสสุ ฯ

อถ เต ราชา คุมฺเหหิ มาริตาคิ ปุจฺฉิ ฯ อาม เทวาคิ ฯ

เกน มาราปีตาคิ ฯ อญฺณตติตฺถิเยหิ เทวาคิ ฯ ราชา ตติตฺถิเย

ปกุโกสาเปตฺวา สุนฺทรี อุกฺขิปาเปตฺวา กจฺจถ คุมฺเห เอวํ

วทฺนฺตา นกรํ อาหิณฺฑถ อยํ สุนฺทรี สมนฺสฺส โคตฺมสฺส

อวณฺณํ อาโรเปตฺกามาหิ อมฺเหหิ มาราปีตา เนว สมนฺสฺส

โคตฺมสฺส สาวกานํ โทโส อตฺถิ อมฺหากํ โทโสติ [๖] ฯ เต ตถา

๑. ม. อิตฺสทฺโท นตฺถิ ฯ ๒. สฺยา. ม. จาห ฯ ๓. พุ. อุ.

๒๕/๑๐๕/๑๔๑ ฯ ๔. ม. เปเสติ ฯ ๕. ม. สุริํ ปีวสี

โหตุ โหตุติ ฯ ๖. ม. เอตฺถนฺตเร อาณาเปสีติ ทิสฺสติ ฯ

อํกุสุฯ ตทา พาลมหาชน สททหิฯ ติตฺติยาปิ ปุริสวทณฺเฑน
ปีพิตา(๑)ฯ ตโต ปญฺจาย พุทฺธานํ สกกาโร มหนตฺตโร
อโหสิฯ อเถกทิวสํ ภิกฺขุ ชมฺมสภายํ กถํ สมฺภุจฺจาเปสฺสุ อวฺุโส
ติตฺติยา พุทฺธานํ กาพกาว่า อูปฺปาเทสฺสามาติ สยํ กาพกา
ชาตา พุทฺธานํ ปน มหนตฺตโร ลากสกกาโร อูทปาทีติฯ
สตุถา อาคนตุวา กายนฺตุถ ภิกฺขเว เอตฺรหิ กถาย
สนฺนินฺนินฺนาติ ปุจฺฉิตฺวา อิมาย นามาติ วุตฺเต น ภิกฺขเว
สกกา พุทฺธานํ สงฺกิลេสํ อูปฺปาเทสฺสุ พุทฺธานํ สงฺกิลิฏฺฐภาวกรณํ
นาม ชาติมณฺโณ กิลิฏฺฐภาวกรณสทิสํ ปุพฺเพ ชาติมณฺโณ กิลิฏฺจํ
กริสฺสามาติ วายมฺนตฺวาปี นาสกฺขีสุ กิลิฏฺจํ กาคฺนฺติ วตฺวา
เตหิ ยาจิโต อตีตํ อหาริฯ

อตีเต พาราณสียํ พุรหฺมทตฺเต รชฺชํ การนฺเต
โพธิสตุโต เอกสฺมี คามเก พุราหฺมณฺกุลเ นินฺพุตฺติตฺวา
วยปฺปตฺโต กามสฺสุ อาทีนํ ทิสฺวา นิกฺขมิตฺวา หิมวฺนตฺปฺเทเส
ติสฺโส ปพฺพตฺราชิโย อตฺถกมิตฺวา ตาปฺโส หุตฺวา ปณฺณสาลาอํ
วสิฯ ตสฺสา อวิหฺุเร มณฺิคุหา อโหสิฯ ตตฺถ ตีสมตฺตา
สุกรฺวา วสนฺติฯ คุหา อวิหฺุเร เอโก สีโห จรติฯ ตสฺส
มณฺิมหิ ฉายา ปญฺญาติฯ สุกรฺวา สีหจฺฉายํ ทิสฺวา ภีตา
อฺุตราสา(๒) อปฺปมํสโลหิตา อहेสฺสุฯ เต อิมสฺส มณฺโณ
๑. ม. ปฺลิตฺพุทฺธาฯ ๒. ม. อฺุตราสตาฯ

เล่มที่ 31 ตักนิปาต อพจนตรวคฺวณณา หน้า 222

วิปฺสนฺตฺตา อัย ฉายา ปญฺญาติ อิมํ มณฺี สฺงกฺลิฏฺจํ
วิวณฺณํ กโรมาติ จินฺเตตฺวา อวิหฺเร เอกํ สฺริ คฺนฺตฺวา กฺลเต
วฏฺฏฺตฺวา อากฺนฺตฺวา ตํ มณฺี ฆมฺเสนฺติ ฯ โส สฺวกรโลเมหิ
ฆมฺสิยมาโน สฺวทฺธา กาสตฺโล (๑) วิย วิปฺสนฺตโร อโหสิ ฯ สฺวกรา
อุปายํ อปฺสฺสนฺตา อิมฺสฺส มณฺีโน วิวณฺณกรณฺูปายํ ตาปํ
ปฺจฺจิสฺสามาติ โปชฺิสตฺตํ อุปฺสงฺกมิตฺวา วนฺทิตฺวา เอกมฺนฺตํ จิตฺา
ปฺริมา เทว คาคา อุทาทฺริสฺ

[๔๕๔] ทฺริยา สตฺต วสฺธานี ตีสมฺตฺตา วสามเส
หฺลฺลวาม มณฺีโน อากํ อิติ โน มนฺตํ (๒) อหฺ

[๔๕๕] ยาวตา มณฺี (๓) ฆมฺสาม กิยฺโย โวทายเต มณฺี
อิทฺลฺจิทฺานิ ปฺจฺจาม กิ กิจฺจํ อิชฺ มลฺลสิตี ฯ

ตฺตฺถ ทฺริยาติ มณฺีกุหาย ฯ วสามเสตี วสาม ฯ หฺลฺลวามาติ
หฺนฺิสฺสาม มยฺมปี วิวณฺณํ กริสฺสาม ฯ อิทฺลฺจิทฺานิ ปฺจฺจามาติ
อิทฺานิ มยฺ เกน การณฺน อัย มณฺี กิลิสฺยมาโน (๔) โวทายเตติ
อิทํ ตํ ปฺจฺจาม ฯ กิ กิจฺจํ อิชฺ มลฺลสิตี อิมฺสฺมี อตฺเถ
ตฺวํ อิมํ กิจฺจํ กิณฺติ มลฺลสิ ฯ

อถ เนสํ อากิขฺนฺโต โปชฺิสตฺโต ตตฺธิยํ คาคมาห

[๔๕๖] อัย มณฺี เวพฺุริโย อกาโจ วิมโล สฺโก
นาสฺส สกฺกา สิริ หนฺตุํ อปฺกมถ สฺวกราติ ฯ

๑. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ ๒. ม. มนฺตํ ฯ ๓. ม. มณฺี ฯ

๔. ม. กิลิสฺยมาโน ฯ

ตตุถ อกาใจติ อกุกโต ๑ สุกโถติ โสภโน ๑ สิริินติ
ปภั ๑ อปกุกมถาติ อิมสสุ มณิสสุ ปภั (๑) วินาเสตุ น สกุกา
ตุมุเห ปน อิมั มณิกุหิ ปหาย อณุลตุถ กจุกถาติ ๑
เต ตสสุ กถิ สุกวา ตถา กรีสสุ ๑ โพธิสตุโต ฉานัน
อุปฺปาเทตฺวา อายุหฺปรีโยसानเ (๒) พุหฺมโลกปฺรายโน อโหสิ ๑
สตุถา อิมั ชฺมมเทสนัน อหริตฺวา ชาตกั สโมธานสิ
ตทา ตาปโส อหเมวาทิ ๑
มณิสฺสุกรชาตกั ปลงจัม

สาธุกชาตกั

มา สาธุกสฺส ปิหยิติ อิทํ สตุถา เขตวเน วิหรนฺโต
ถุลกุมาริกปโลภัน อารพุก กเถสิ ๑
ตํ จุพนารทกสฺสปชาตเก (๑) อาวิภวิสฺสติ ๑ ตํ ปน ภิกฺขุ
สตุถา [๔] สจฺจํ กิร ตฺวํ ภิกฺขุ อุกุกณฺจิติ ปุจฺฉิ ๑ เอวํ
ภนฺเตติ ๑ โก ตํ อุกุกณฺจาเปตีติ ๑ ถุลกุมาริกา ภนฺเตติ ๑
สตุถา เอสา เต ภิกฺขุ อนตุถการิกา ปุพฺเพปิ ตฺวํ เอติสฺสาย
วิวาทกาลเ (๕) อาคตปรีสาย อุตฺตริภงฺโก อโหสิตี วตฺวา ภิกฺขุหิ
ยาจิติ อตีตํ อหริ ๑
๑. ม. ปภา ๑ ๒. ม. อัย ปาโจ นตุถิ ๑ ๓. ขุ. ชา.
๒๓/๑๓๖๔-๓๖/๓๔๘-๕ ๑ ๔. ม. เอตุถนฺตเร ปุกโกสาเปตฺวาติ ๑
ทิสฺสติ ๑ ๕. ม. วิวาทถาย ๑

เล่มที่ 31 ตักนิปาต อพจนตรวคควณณา หน้า 224

อตีเต พาราณสียิ พรหมทตเต รชชั การเนเต โโพธิสตุโต
 มหาโลหิตโคโณ นาม อโหสิฯ กนิฏฐภาตา ปนสฺส จุลลโลหิโต
 นามฯ อุโภปี คามเก เอกสฺมี กุเล กมฺมํ กโรนฺติฯ ตสฺส
 กุลสฺส เอกา วยปฺตตฺตา กุมาริกา อตฺถิฯ ตํ อณฺณํ กุลํ
 วาเรสิฯ อถ นํ กุลํ วิวาทกาเล อุตฺตริภฺงฺโก ภวิสฺสตีติ
 สาลุกํ นาม สุกฺริ ยาคุกตฺเตน ปฏฺิษคฺคิฯ โส เหฏฐามณฺเจ
 สยติฯ อเถกทิวสํ จุลลโลหิโต ภาตฺริ อาท ภาติก มยํ
 อิมสฺมี กุเล กมฺมํ กโรม อมฺเห นิสฺสาย อิมํ กุลํ ชิวติ
 อถ จ ปนิเม มนฺสฺสา อมฺหากํ ตินปฺลาลมตฺตํ เทนฺติ อิมํ
 ปน สุกฺริ ยาคุกตฺเตน โปเสนฺติ เหฏฐามณฺเจ สยาเปนฺติ
 กิ นามสฺส เอเตสํ กริสฺสตีติฯ มหาโลหิโต ตาต มา ตวํ
 เอตสฺส ยาคุกตฺตํ ปฏฺุจฺยิ เอติสฺสาย กุมาริกาย วิวาทิวเส
 เอตํ ปน อุตฺตริภฺงฺกํ กาทูกามา อิทํ (๑) ปน สุกฺริ ยาคุกตฺเตน (๑)
 เอเต มํสฺส ฐลภาวกรณตฺถํ โปเสนฺติ กติปาหจฺเจน ตํ
 ปสฺสิสฺสสิ เหฏฐามณฺจโต นิภฺขามตฺวาว วธิตฺวา ขณฺฑาขณฺฑิกํ
 ฉินฺทิตฺวา อากนฺตฺกตฺตํ กรียมานนฺติ วตฺวา ปฺริมา เทว
 คาถา สมฺภูจาเปสิ

[๔๕๗] มา สาลุกสฺส (๒) ปิหฺยิ อาตฺรณฺนานิ ภูณฺชติ
 อปฺโปปสฺสูกฺโก ภูสํ ขาท เอตํ ทิฆมายุลกฺขณํ

๑. ม. อิม ปาจา นตฺถิ ฯ ๒. ม. สาลุกสฺส สาลุกํ ฯ

[๔๕๘] อิทานี โส อีชาคนุตฺวา อติถิ(๑) ยุตฺตเสวโก
อถ ทกฺขสี สาลูกั(๒) สยนฺตํ มุสฺลนฺตรนฺติ(๓) ฯ
ตตฺถายํ สงฺเขปฺโตโถ ตาตฺ ตฺวํ มา สาลูกสฺสูกฺรภาวํ
ปฏฺฐยิ อยฺยหิ อาตฺรณฺนํ มรณฺโกชนํ ภูยฺชติ ยานิ
ภฺยฺชิตฺวา น จิรฺสฺเสว มรณํ ปาปฺณิสฺสติ ตฺวํ ปน
อปฺโปสฺสูกโก นีราลโย หุตฺวา อตฺตนา ลทฺธํ อิมํ ปลาลมฺิสฺสกั
ภฺลั ขาทฺ เอตํ ทีฆายฺภาวสฺส ลกฺขณํ สยฺชานนนิมิตฺตํ
อิทานี กติปาหฺสฺเสว โส วิวาทิกปฺริโส มหติยา ปฺริสาย
ยุตฺตตฺตา(๔) ยุตฺตเสวโก อีช อติถิ หุตฺวา อากโต ภฺวิสฺสติ
อถตํ สาลูกั มุสฺลสฺทิสฺเสน อุตฺตโรภฺเจน สมนฺนาคตฺตฺตา
มุสฺลนฺตรมาริตํ สยนฺตํ ทกฺขสีติ ฯ

ตโต กติปาหฺสฺเสว วิวาทิกสฺ อากเตสฺ สาลูกั มาเรตฺวา
อุตฺตริภฺงกั อภฺสฺ ฯ อฺโภ โภณํ ตํ ตสฺส วิปฺตฺตี ทิสฺวา
อมฺหากั ภฺสเมว วรณฺติ มนฺตยีสฺ(๕) ฯ สตฺถา อภิสมฺพฺทฺโร หุตฺวา
ตทตฺถชาตกั(๖) ตติยํ คาทมาห

[๔๕๙] วิกนฺตํ สฺวกั ทิสฺวา สยนฺตํ มุสฺลนฺตรํ
ชฺรคฺควา อจินฺเตสฺ(๗) วรณฺหากั ภฺสามิวาติ ฯ
๑. ม. อติถิ ฯ ๒. ม. สาลูกสฺส สาลูกั ฯ ๓. สฺยา. มุสฺลนฺตรํ ฯ
ม. มุสฺลนฺตรนฺติ ฯ ๔. ม. ยุตฺโต ฯ ๕. ม. จินฺตยีสฺ ฯ
๖. ม. ตทตฺถโชติกั ฯ ๗. ม. วิจินฺตยีสฺ ฯ

เล่มที่ 31 ตักนิปาต อพจนตรวคควณณา หน้า 226

ตตถ ภูสามิวาติ ภูสเมว อมหากัม วริ อุตตมนนติ อตุโถ ๗

สตถา อิมิ ชมมเทสนิ อหริตวา สจจანი ปกาเสตวา
ชาตกั สโมชานนติ ๗ สจจปริโยसानน โส ภิกขุ โสตาปตติผล
ปติฏฐาสิ ๗ ตทา ฐลภุมาริกา เอตริหิ ฐลภุมาริกาเอว ๗
สาตุโก อุกกณจิติ ภิกขุ ๗ จุลลโลหิติ อานนุโท ๗
มหาโลหิติ ปน อหเมวติ ๗

สาตุกชาตกั ฆฏฐม ๗

ลาภกรหิชาตกั (๑)

นานุมมตติ อิติ สตถา เขตวเน วิหรนุโต
สาริปุตตตถเรตส สทฐิวิหาริกั ภิกขุ อารพภ กเถสิ ๗
เรตส กิร สทฐิวิหาริกโก เถริ อุปสงกมิตวา วนุทิตวา
เอกมนุต นิสินโน ลาภูปตติปฏิปทัง เม ภนุเต กเถถ กิ
กโรนุโต จีวรานิ ลากิ โหติติ ปุจจติ ๗ อถสส เถโร
อาวโส จตุหังเกหิ สมนนาคตสส ลาภสกาโร อุปปชชติ
อตุตโน อพจนตเร หิโรตตปปี ภินุทิตวา สามณณัม ปหาย
อนุมมตเตเนว อุมมตเตเนว วิย ภวิตพัพพิ ปิสุณวาจา วตตพพา
นภุสทิสเนน ภวิตพัพพิ วิภินณวาเจเนน กุตุหเลน ภวิตพพนุติ
อิมิ ลาภูปตติปฏิปทัง กเถสิ ๗ โส ตัง ปฏิปทัง กรหิตวา
๑. ม. ลาภกรหชาตก... ๗

อุฏจาย ปกุกนุโต ๑ เถโร สตุถาริ อุปสงกมิตวา วนทิตวา
ตัม ปวุตตี อากิกขิ ๑ สตุถา น โส สารีปุตต ภิกขุ
อิทาเนว ลากัม ครหิ (๑) ปุพเพปิ ครหิเยวาติ วตุวา เถเรน
ยาจิติ อตีตัม อหริ ๑

อตีเต พาราณสียัม พุรหุมทตเต รชชัม การนเต โพธิสตุโต
พุราหุมณกุลเถ นิพพตติตวา วยปุตโต โสพสวสตุติกกาเถเยว
ติณณัม เวทานัม อฏฐารสนนญจ สิปปานัม ปริโยसानัม ปตุวา
ทิสาปาโมกขาจริโย หุตวา ปลงจมาณวกสถานิ สิปปิ วาเจสิ ๑
ตเตโรโก มาณโว สีลาจารสมปนโน เอกทิวลัม อจริยัม
อุปสงกมิตวา กเถถ (๒) กถัม อิมลัม สตุถานัม ลาโก อุปปชชตติ
ลาภูปตติปฎิปปทัม ปุจจิม ๑ อจริโย ตาต อิมลัม สตุถานัม
จตุหิ การณหิ ลาโก อุปปชชตติ วตุวา ปจมัม กาลมาห

[๔๖๐] นานุมมตโต นานีสุโณ นานโณ นากุตุหโต
มพฺเหสุ ลกเต ลากัม เอสา เต อนุสาสนีติ ๑

ตตถ นานุมมตโตติ น อนุมมตโต ๑ อิทัม วุตตัม โหติ
ยถา อุมมตโตโก นาม อิตถิปริสทาทเก (๑) ทิสวา เตลัม
วตุถาลงการาทินิ วิลุมปติ ตโต ตโต มจจมัมสปุวาทีนิ
พลกุกาเรน กเหตุวา ขาทติ เอวเมว โย คิหิภูโต อชมตต-
พหิทฐาสมฏฺจานัม หิโรตตปปี ปหาย กุสลาภุสลัม อคณตวา

๑. ม. ครหติ ๑ ๒. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ๑

๓. ม. อิตถิปริสทาทริกทาทเก ๑ เอวมุปฺริปี ๑

เล่มที่ 31 ตักนิปาต อพจนฺตรวคฺควณฺณนา หน้า 228

นิริยภยํ อภายนุโต โลภาภิกฺขุโต ปริยาธิณฺณจิตฺโต กามเมสุ
ปมตฺโต สนฺธิจฺเจทาทีนึ สาหสิกกมฺมานิ กโรติ ปพฺพชฺโชติปิ
หิโรตฺตปฺปํ ปหาย กุสลากุสลํ อคฺเณตฺวา นิริยภยํ อภายนุโต
สตุถารา ปณฺณตฺตํ สิกฺขาปทํ มทฺทนุโต โลภนาภิกฺขุโต
ปริยาธิณฺณจิตฺโต จิวราทิมตฺตํ นิสฺสาย อตฺตโน สามณฺณํ
วิชฺหิตฺวา ปมตฺโตว เวชชกมฺมทฺตกมฺมาทีนึ กโรติ เวพฺพทานาทีนึ
นิสฺสาย ชีวิตํ กปฺเปติ อํยํ อณุมมตฺโตปิ อุมมตฺตสทิสตฺตา
อุมมตฺโต นาม เอวฺรสปฺสฺส ชิปฺปํ ลาโก อุปฺปชฺชติ โย
ปน เอวํ อณุมมตฺโต ลชฺชี กุกฺกจฺจโก เอส มุพฺพเหตุ
อปณฺฑิเตสุ ปริเสสุ ลากิ น ลกฺติ ตสฺมา ลากฺตฺติเกน
อุมมตฺตเกน วิย ภวิตพฺพนฺติ ฯ นาสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
ปน ปิสฺส
เปสฺส
คณฺหติ ราชาโนปิ นํ อํยํ อมฺเหสุ สฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
จเปณฺติ อมจฺจาทโยปิสฺสฺส อํยํ โน ราชกฺุเล ปรีกฺขินฺทเยยฺยาติ
ภเยน ทาทพฺพิ มณฺณนฺติ เอวํ เอตฺรหิ ปิสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
อุปฺปชฺชติ โย ปน อปิสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
เอวมตฺโต เวทิตพฺโพ ฯ นานนฺนฺนฺนฺนฺนฺนฺนฺน
วีย ภวิตพฺพิ ฯ ยถา นฺนฺนฺนฺนฺนฺนฺนฺนฺนฺนฺน
กิปฺพิ กตฺวา ฐนํ สฺหฺรณฺติ เอวเมว ลากฺตฺติเกน หิโรตฺตปฺปํ

ภินุทิตวา อิตถิปุริสทาทาริกานัน โสณทสหาเยน วิย หุตวา
 นานปลุกการึ เกพี กโรนุเตน วิจริตพัพ โย เอวมนโฏ
 โส น มุพฺเหสุ ลากั ลภติ ฯ นากุตุหโลติ กุตุหโล นาม
 วิกิญญาโจ ฯ ราชานो हि ओमजुप्रिवृता(๑) ओमजे पुञ्जनुति
 อสุกฏจाने กिर มนุสฺโส มาริโต ฆริ วิตุตฺตํ ปเรตํ
 ทารา ปฐิติตาดิ สุยยติ เกตํ นุ โข อิทํ กมฺมนฺติ ฯ
 ตตฺถ เสเสสุ อกเถเตสุเยว (๒) โย อุกฺกุหิตฺวา อสุโก จ อสุโก
 จ นามาติ วทติ อัย กุตุหโล นาม ฯ ราชานो ตสฺส
 วจเนน เต ปุริเส ปรีเยเสตฺวา นิเสเชตฺวา อิมํ นิสฺสาย
 โน นครํ นิจุจอร์ ชาตินฺติ ตสฺส มหนฺตํ ยถํ เทนฺติ ฯ
 เสสาปี ชนา อัย โน ราชปุริเสหิ ปุญฺโจะ สฺยตฺตทฺยตฺตํ
 กเถยฺยาติ ภเยน ตสฺเสว ฐนํ เทนฺติ ฯ เอวํ กุตุหลสฺส ลาโก
 อูปฺปชฺชติ ฯ โย ปน อุกุตุหโล เอส น มุพฺเหสุ ลากั
 ลภติ ฯ เอสา เต อนุสาสนฺติ ยา (๓) เอสา อมฺหากํ สนฺตกา
 ตฺยฺหํ ลากานุสติฏฺฐิตี ฯ

อนฺเตวาสิโก อาริยสฺส คาลํ (๔) สุตฺวา ลากั กรหนฺโต
 คากาทฺวยมาห

[๔๖๑] ชิริตฺถ ตํ ยสลาภํ ฐนลาภญจ พุราหฺมณ
 ยา วุตฺติ วินิปาเตน อธมฺมจริยาเย วา (๕)

๑. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ ๒. ม. อกเถเนเตสุเยว ฯ ๓. ม. อัย
 # ปาโจ นตฺถิ ฯ ๔. ม. กถํ ฯ ๕. ม. อธมฺมจเรณน วา ฯ

เล่มที่ 31 ตักนิปาเต อพจนตรวคฺควณฺณนา หน้า 230

[๔๖๒] อปี เจ ปตฺตมาทาย อนาคาโร (๑) ปริพฺพเช

เอสาว ชีวีกา เสยฺยา (๒) ยา จาธมฺเมน เอสนาติ ฯ

ตตฺถ ยา วุตฺตีติ ยา ชีวีกา วุตฺติ ฯ วินิปาเตนาติ

อตฺตโน วินิปาเตน ฯ อธมฺมจริยาย วาติ อธมฺมจริยาย (๓)

วิสมกิริยาย จ ฯ วรพฺพนฺครหาทีหิ อตฺตานํ วินิปาเตตฺวา

อธมฺมญฺจ จริตฺวา ยา วุตฺติ ตถจฺย สสฺสนลาภญฺจ สพฺพิ

ชิริตฺถ นินฺทามิ กรหามิ น เม เอเตนฺตุโถติ อธิปฺปาโย ฯ

ปตฺตมาทายาติ ภิกฺขุภาวชนํ คเหตฺวา ฯ อนาคาโร ปริพฺพเชติ

อเลโห ปพฺพชิตฺ หุตฺวา จเรยฺย น จ สปฺปริโส

กายทฺวจริตาทิวเสน อธมฺมจริยํ จเรยฺย ฯ กิการณา ฯ

เอสาว ชีวีกา เสยฺยา ยา จาธมฺเมน เอสนาติ ยา จ

เอสา อธมฺเมน ชีวิกปริเยสนา ตโต เอสา ปตฺตหตฺถสฺส

ปรกฺุเลสุ ภิกฺขาจริยาว เสยฺยา สตฺถุณฺเนน สหสฺสฺถุณฺเนน

สุนฺทรตฺตราติ ทสฺเสติ ฯ

เอวํ มาณโว ปพฺพชฺชชย คฺุณฺ วณฺเณตฺวา นิกฺขมิตฺวา

อิสิปพฺพชฺชํ ปพฺพชิตฺวา ธมฺเมน ภิกฺขํ ปริเยสนฺโต สฺมาปตฺติโย (๔)

นิพฺพตฺเตตฺวา พุรหฺมโลภปรายโน อโหสิ ฯ

๑. ม. อนคาโร ฯ ๒. สฺยา. ม. เสยฺโย ฯ เอวมฺปริปี ฯ.

๓. ม. อธมฺมกิริยาย ฯ ๔. ม. อภิญญา จ สฺมาปตฺติโย ฯ

สตฺถา อิมํ ฌมฺมเทสนํ อหริตฺวา ชาตกํ สโมชานนฺตี
ตทา มาณโว ลากฺกรหิกภิกฺขุ อโหสิ อจฺริโย ปน
อหเมวาทิ ฯ

ลากฺกรหิกชาตกํ สตฺตมํ ฯ

มจฺจนทานชาตกํ (๑)

อฺกฺขณฺตฺติ มจฺจนฺตฺติ อิทํ สตฺถา เขตฺวเน วิหรนฺโต เอกํ
กฺุณฺวาณิซํ อารพฺภ กเถสิ ฯ วัตถุ เหฏฺฐา กถิตเมว ฯ

อตีเต พาราณสียํ พุรหฺมทตฺเต รชฺซํ การนฺเต โพรสิสตฺโต
กฺุณฺมพิทกฺุเล นิพฺพตฺติตฺวา วิญญุตํ ปตฺโต กฺุณฺมพิ สณฺจเปสิ ฯ
กนิฏฺฐภาตาปิสฺส อตฺถิ ฯ เตสํ อปรภาเค ปิตฺริ กาลกเต
เอกทิวสํ ปิตุ สนฺตํ โวหารํ โสเชสฺสามาติ เอกํ คามํ คนฺตฺวา
กหาปณฺสหสฺสํ ลภิตฺวา อากจฺจนฺตา นทีตฺตฺเถ นาวํ
ปฏฺิมาเนนฺตา ปุณฺณตฺตํ ภูลฺลชีสุ ฯ โพรสิสตฺโต อติเรกตฺตํ คงฺกาย
มจฺจนํ ทตฺวา นทีเทวตฺยา ปตฺตี อทาสิ ฯ เทวตา ปตฺตี
อนฺุโมทิตฺวาเยว ทิพฺเพน ยเสน วฑฺฒิตฺวา อตฺตโน ยสฺวฑฺฒี
อวชฺชมานา ตํ การณํ อณฺฺณาสิ ฯ โพรสิสตฺโตปี วาลูกาย
อฺตฺตราสงฺกํ ปตฺถริตฺวา นิปนฺโน นีทฺหํ โอกฺกมิ ฯ กนิฏฺฐภาตา
๑. ม. มจฺจนทานชาตก.... ฯ

เล่มที่ 31 ตักนิปาต อพจนตรวคควณณนา หน้า 232

ปนสฺส โถกํ โจรปคฺติโก ๙ โส เต กหาปณเ โปธิสฺสคฺตสฺส
อทตฺวา สยเมว คณฺหิตุกามตฺยา กหาปณณฺฑิกสฺสทิสํ เอกํ
สภฺขรณณฺฑิกํ กตฺวา เทวปี ฆณฺฑิกกา เอกโตว จเปสิ ๙
เตสํ นาวํ อภิริหิตฺวา กงฺคาย มชฺฌคตฺตานํ กนิญฺโจอ นาวํ
โฆเกตฺวา สภฺขรณณฺฑิกํ อุทเก จิปีสุสามิตฺติ สหสฺสภณฺฑิกํ
จิปีตฺวา สภฺขรณณฺฑิกํ (๑) คฺยุหิตฺวา (๑) ภาตฺติก สหสฺสภณฺฑิกกา
อุทเก ปตฺติตา กิ กโรมาติ อาห ๙ อุทเก ปตฺติตฺยา กิ กริสฺสาม
มา จินฺตยฺตี ๙ นทีเทวตา จินฺตยฺตี อหํ อิมินา ทินฺนปตฺตี
อนฺุโมหิตฺวา ทิพฺเพน ยเสน วาฏฺฐิตฺวา เอตสฺส สนฺตํ
รภฺจิสฺสามิตฺติ อตฺตโน อานฺุภาเวน ตํ ฆณฺฑิกํ เอกํ มหามฺขมฺจํ (๒)
กิลาเปตฺวา สยํ อารภฺขํ คณฺหิ ๙ โสปี โฆ โจอโร เกหํ
คณฺตฺวา ภาตา เม วลฺลจิตฺติ ฆณฺฑิกํ โมเจนฺโต
สภฺขริ ปสฺสิตฺวา หทฺยเณ สฺสฺสนฺเตน มลฺลจสฺส อญฺนี
อุปคฺยุหิตฺวา นิปชฺชิ ๙ ตทา เกวญฺญา มจฺจนคฺคหณฺตฺถาย ชาลํ
จิปีสุ ๙ โส มจฺโจน เทวตฺานฺุภาเวน ชาลํ ปาวิสิ ๙ เกวญฺญา
ตํ คเหตฺวา วิภฺกิตฺติ นคฺริ ปวิญฺจา ๙ มนฺุสฺสา มหามฺจํ
ทิสฺวา มฺลํ ปุจฺจนฺติ ๙ เกวญฺญา กหาปณสหสฺสญจ สคฺต
จ มาสเก ทตฺวา คณฺหถ นนฺติ วทนฺติ ๙ มนฺุสฺสา
สหสฺสคฺขมฺนิโก มจฺโจนปี โน ทิญฺโจติ ปรีหาลํ กโรนฺติ ๙ เกวญฺญา
๑. ม. อิม ปาจา นตฺถิ ๙ ๒. ม. มหามฺจํ ๙

เล่มที่ 31 มจฺจนชาคกั หน้ํา 233

มจฺณั คเหตุวํา โปธิสตุตฺตสฺส ฆรทวาร์ คนฺตุวํา อิมั มจฺณั
 คณฺหถาติ อําหํสุ ฯ กิมสฺส มฺลนฺติ ฯ สตุตฺ มาสเก ทตุวํา
 คณฺหถาติ ฯ อญฺเฐสิ ททมานา กถั เทถาติ ฯ อญฺเฐสิ สหสฺเสน
 จ สตุตฺทิ จ มาสเกหิ เทม ตุมฺเห ปน สตุตฺ มาสเก
 ทตุวํา คณฺหถาติ ฯ โส เตสิ สตุตฺ มาสเก ทตุวํา มจฺณั
 ภริยาย เปเสสิ ฯ สํ มจฺจนฺตสฺส กุจฺญี ฝาลยมานา สหสฺสภณฺฑิกั
 ทิสฺวํา โปธิสตุตฺตสฺส อารุเจสิ ฯ โปธิสตุตฺโต ตั อโโลเกนฺโต
 อตุตฺโน ลยจฺณั (๑) ทิสฺวํา สกภาวํ ฌตุวํา อิทานิ อิมเ กเวณฺณู
 อิมั มจฺณั อญฺเฐสิ ททมานา สหสฺเสน เจว สตุตฺทิ จ
 มาสเกหิ เทนฺติ อมฺเห ปน ปตุวํา สหสฺสิ อวตุวํา อมฺหากั
 สนฺตคตุตา สตุตฺเวว มาสเก คเหตุวํา อํหํสุ อิทํ อนฺตรั
 อชานนฺตํ น สกกา กณฺจิ สทฺทหาเปตฺนฺติ จินฺเตตุวํา ปจฺมํ
 คาถมาห

[๔๖๓] อกฺขมนฺติ มจฺณา อธิกั สหสฺสิ
 น โส อตุถิ โย อิมั สทฺทหฺเหยย
 มยฺหฺลจ อสฺสุ (๒) อธิ สตุตฺ มาสา
 อหฺมฺปิ ตั มจฺจนฺนํ (๓) กิณฺเญยฺนฺติ ฯ

ตตุถ อธิกนฺติ อญฺเฐหิ ปุจฺจิตา เกวณฺณู สตุตฺมาสกาธิกั
 สหสฺสิ อกฺขมนฺตีติ วทนฺติ ฯ น โส อตุถิ โย อิมั สทฺทหฺเหยยติ
 # ๑. ม. ลยจฺณั ฯ ๒. ม. อสฺสุ ฯ
 # ๓. ม. มจฺจนฺนํ ฯ เอวฺมฺปริปี ฯ

เล่มที่ 31 ตักนิปาเต อพจนตรวคควณณนา หน้า 234

โส ปุริโส น อตฺถิ โย อิมิ การณิ ปจฺจกฺขโต อชานนฺโต
มม วจนเนน สทฺทเหยฺย เอตฺตํ วา มจฺฉา อคฺฆนฺตฺตี
โย อิมิ สทฺทเหยฺย โส นตฺถิ ตสฺมาเยว เต อญฺเณหิ
น คหิตาติ อตุโถ ๑ มยฺหณฺจ อสฺสูติ มยฺหิ ปนสฺสู (๑) สตฺต
มาสกา อเหตุํ ๑ มจฺฉาทานนฺติ มจฺฉวคฺคํ ๑ เตน หิ มจฺฉเนน
สทฺธี อญฺเณปิ มจฺฉา เอกโต วิพฺพชา ตํ สกฺลมฺปิ มจฺฉาทานํ
สนฺธาเยตํ วุตฺตํ ๑ กิณฺเณยฺยนฺติ กิณฺเณ สตฺเต ว มาสเก ทตฺวา
เอตฺตํ มจฺฉวคฺคํ คณฺหิณฺติ อตุโถ ๑

เอวณฺจ ปน วตฺวา อิํ จินฺเตสิ กิณฺนุ โข นิสฺสาย
มยา เอเต กหาปณา สทฺธาติ ๑ ตสฺมี ขณฺเณ นทีเทวตา
อากาเส ทิสฺสमानรฺูปา (๒) จตฺวา อิํ กงฺคาเทวตา ตยา
มจฺฉานํ อติเรกตฺตํ ทตฺวา มยฺหิ ปตฺติ ทินฺนา เตนานํ
ตว สนฺตํ รกฺขณฺติ อากตาติ ทิปฺยมานา คาถมาห

[๔๖๔] มจฺฉานํ โภชนํ ทตฺวา มม ทกฺขิณฺมาทิสฺสิ
ตํ ทกฺขิณฺ สรณฺติยา กตํ อปฺจิตฺตี ตยาติ ๑

ตตฺถ ทกฺขิณฺนฺติ อิมสฺมี จาเน ปตฺติทานํ ทกฺขิณฺ (๓) นาม
ชาตํ ๑ [๔] กตํ อปฺจิตฺตี ตยาติ ตํ ตยา มยฺหิ กตํ อปฺจิตฺตี
สรณฺติยา มยา อิํ ตว ธนํ รกฺขิตฺนฺติ อตุโถ ๑

๑. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ๑ ๒. ม. ทิสฺสमानรฺูปเณ ๑ ๓. ทกฺขิณฺนา ๑

๔. ม. เอตฺถนฺตเร สรณฺติยาติ ทิสฺสตี ๑

อิทํ วตฺวา จ ปน สํ นทีเทวตา ตสฺส กนิฏฺเฐน
กตํ กุฏฺเฐมมํ สพฺพิ กเถตฺวา เอโส อิทานิ หทฺเยน สุตฺตฺนฺเตน
นิปนฺโน ทฺวฺจฺจิตฺตสฺส วุฑฺฒิ นาม นตฺถิ อหํ ปน ตว
สนฺตํ มา นสฺสึตฺติ ฐนํ เต อหริตฺวา อทาสึ อิทํ ตว
กนิฏฺฐโจรสฺส อทตฺวา สพฺพิ ตวญฺเฒว คณฺหาหีตฺติ วตฺวา
ตตฺถิยํ กถมาห

[๔๖๕] ปทฺวฺจฺจิตฺตสฺส น ผาติ โหติ
น จาปี นํ เทวตา ปุชฺชนฺติ
โย ภাত্রํ เปตฺตํ สํปเตยฺย
อวณฺจยิ ทฺวฺกฏฺเฐมมการิตฺติ ฯ

ตตฺถ น ผาติ โหตฺติ เอวรูปสฺส ปุคฺคสฺส อิธโลเก
วา ปโรโลกे वा वुद्धिं नाम न होति । न जापि ननु
नं पुक्कलं तस्स सन्तं रกฺขมานา เทวता न पुชฺชนฺติ ฯ

อิติ เทวता มิตฺตทฺวฺภิกฺโขรสฺส กหาปณฺเณ น ทาเปตฺตกา
มา เอวมาห ฯ โพรสิตฺโต ปน น สกฺกา เอวํ กาทฺตฺนฺติ ตสฺสาปี
ปญฺจสตาณิ เปเสสิเยว ฯ

สตฺถา อิมํ ฐมฺมเทสนํ อหริตฺวา สจฺจานิ ปกาเสตฺวา
ชาตกํ สโมธานนฺติ ฯ สจฺจปริโยसानเ วาณิโช โสตาปตฺติผล
ปตฺติฏฺฐหิ ฯ ตทา กนิฏฺฐภาตา อิทานิ กุฏฺฐวาณิโช ฯ เซฏฺฐภาตา
ปน อหเมวาทิ ฯ

มจฺจนทานชาตกํ อฏฺฐมํ ฯ

นานาจนุทา มหาราชาติ อิหิ สตุถา เขตวเน วิหรนุโต
อายสุมิโต อานนุทสุส อญฺจวรลาภิ อารพุก กเถสิ ฯ วตุถ
เอกาทสนิปาเต ชุณฺหชาติเก (๑) อาวิกวิสฺสติ ฯ

อติเต ปน โปธิสตุโต พาราณสิยิ พุรหุมทตเต รชฺช
กาเรนเต ตสุส อคฺคมเหสิยา กุจฺฉิมฺหิ นิพฺพตฺติตฺวา วยปฺปตฺโต
ตกุกสิลาโย สพฺพสิปฺปานิ อุกฺคณฺหิตฺวา ปิตฺ อจฺเจเนน รชฺช
ปาปฺนิ ฯ ตสุส จานโต อปฺนิโต ปิตฺ ปุโรหิตฺ อตฺถิ ฯ
โส ทุกฺคโต หุตฺวา เอกสฺมิ ชฺรเคเห วสติ ฯ อเถกทิวสํ
โปธิสตุโต อญฺญาตกเวเสน รตฺติภาเถ นกริ ปฺริกฺคณฺหนฺโต
วิจฺรติ ฯ ตเมนนํ กตกมฺมโจรา เอกสฺมิ สุราปานเ สุริ ปิวิตฺวา
อปรมฺปิ ฆณฺเณนาทาย อตฺตโน เภหิ กจฺฉนฺตา อนฺตรวีถิยิ ทิสฺวา
อเร โกสิ ตฺวานฺติ วตฺวา ปฺหริตฺวา อุตฺตรสาญฺกิ คเหตฺวา
ตํ ฆณฺเณ อุกฺขิปาเปตฺวา ตาเสนฺตา กจฺฉิสฺสุ ฯ โสปี โข พุราหุมฺโณ
ตสฺมิ ฆเณ นิกฺขมิตฺวา อนฺตรวีถิยิ จิโต นกฺขตฺตํ โอลเเกตฺวา
รณฺโณ อมิตฺตานํ หตฺถคตฺถาวํ ญตฺวา พุราหุมฺณิ อามนฺเตสิ ฯ
สา ก็ อยฺยาติ วตฺวา เวเคน ตสุส สนฺติกิ อากตา ฯ
อถ นํ โส อาห โภติ อมฺหากํ ราชา อมิตฺตานํ วสํ
คโตติ ฯ อยฺย กิณฺเต รณฺโณ สนฺติเก ปตฺตยฺสา (๒) พุราหุมฺณา
๑. บุ. ชา. ๒๗/๑๕๐๔-๑๔/๓๐๔-๗ ฯ ๒. ม. ปวตฺติยา ฯ

ชานิสฺสนฺตีติ ฯ ราชา พุราหฺมณฺสฺส สทฺทํ สฺตุวา โถกํ คนฺตุวา
ชฺตุเต อห ทฺกคฺโตมฺหิ สามี อุตฺตราสฺงคํ กเหตฺวา วิสฺชเชถ
มนฺติ ฯ เต ปฺนปฺปฺนํ กเถนฺตี การุณฺเณน วิสฺชเชสุํ ฯ โส
เตสํ วสนเคหํ สลฺลกฺเขตฺวา นีวตฺติ ฯ อถ ปฺราณกปฺุโรหิโต
พุราหฺมโณปิ โภติ อมฺหากํ ราชา อมิตฺตหตฺถโต มฺตุโตติ
อห ฯ ราชา ตมฺปิ สฺตุวา ตสฺเสว เกหํ สลฺลกฺเขตฺวา ปาสาทํ
อภีรฺุหิ ฯ โส วิกาตาย รตฺติยา พุราหฺมเณ ปกฺโกสาเปตฺวา
กั อจฺริยา รตฺตี นกฺขตฺตํ โอลกยิตฺถาติ ปุจฺฉิ ฯ อาม
เทวาทิ ฯ โสภนฺนฺติ (๑) ฯ โสภนํ เทวาทิ ฯ โภจิ กาโห นตฺถิติ ฯ
นตฺถิ เทวาทิ ฯ ราชา อสฺวกเคหโต พุราหฺมณฺํ ปกฺโกสธาติ
ปฺราณกปฺุโรหิตํ ปกฺโกสาเปตฺวา กิมาจฺริย รตฺตี เต นกฺขตฺตํ
ทิกฺุณฺนฺติ ปุจฺฉิ ฯ อาม เทวาทิ ฯ อตฺถิ โภจิ กาโหติ ฯ
อาม มหาราช อชฺช รตฺตี ตฺมฺเห อมิตฺตวสฺสิ คตา มฺุหฺตุเตเนว
มฺุคฺตาติ ฯ ราชา นกฺขตฺตชานนเกน นาม เอวฺรูเปน ภวิตพฺพนฺติ
เสสพุราหฺมเณ นิกฺกทฺตมาเปตฺวา พุราหฺมณฺํ ปสนฺโนสฺมิ เต
วริ คณฺหาหิตี อห ฯ มหาราช ปฺุคฺตทาเรน สทฺธี มนฺเตตฺวา
คณฺหิสฺสามิตี ฯ กจฺฉ มนฺเตตฺวา เอหิตี ฯ โส คนฺตุวา
พุราหฺมณฺญจ ปฺุคฺตญจ สฺุณฺิสญจ ทาสฺญจ ปกฺโกสิตฺวา ราชา
เม วริ เทติ กั คณฺหามิตี ปุจฺฉิ ฯ พุราหฺมณฺํ มยฺหํ
๑. ม. กั โสภนฺนฺติ ฯ

เล่มที่ 31 ตักนิปาต อพจนตรวควณณา หน้า 238

เชนุสดี อหฺราติ (๑) อห ๑ ปุตุโต ฉตฺตมาณโว นาม มยฺหิ
กมุทวณฺเณหิ จตุหิ สินฺชเวหิ ยุตฺตอาชณฺณรณฺติ ๑ สฺมุสฺสา
มยฺหิ มณฺนิกฺกณฺทลํ อาทิ กตฺวา สพฺพาลงฺการณฺติ ๑ ปุณฺณา
นาม ทาสี มยฺหิ อุทฺทกฺขลยจ มุสฺสลยเจว สฺสปฺปลยจาทิ ๑
พฺรหฺมโณ ปน กามวริ คเหตุกาโม รณฺโณ สนฺตํ
กนฺตฺวา กิ พฺรหฺมณ ปุจฺฉิตฺเต เต ปุตุตทาโรติ ปุณฺโณ
อาม มหาราช ปุจฺฉิตฺเต อนนฺกจณฺนโหติ วตฺวา ปจฺม
กาถาทวยมาห

[๔๖๖] นานาณฺนทา มหาราช เอกาการว สามเส
อหิ คามวริ อิจฺเณ พฺรหฺมณฺนิ จ กวิ สดี

[๔๖๗] ปุตุโต อาชณฺณกํ รดี (๒) กณฺณา จ มณฺนิกฺกณฺทลํ
ยา เจสา ปุณฺณกา (๓) ชมฺมิ อุทฺทกฺขลํ อภิกงฺขตีติ (๔) ๑

ตตฺถ อิจฺเณติ อิจฺฉามิ ๑ กวิ สตฺนฺติ ชีรเชนฺนํ (๕) กุณฺนํ
สดี ๑ กณฺณวติ สฺมุสฺสา ๑ ยา เจสาติ ยา เอสา อมฺหากํ
จเร ปุณฺณกา นาม ทาสี สา ชมฺมิ ลามิกา สฺสปฺปมฺสเลหิ
สทฺธี อุทฺทกฺขลํ อภิกงฺขติ อิจฺฉตีติ ๑

ราชา สพฺพเพลลํ อิจฺฉิตฺตอิจฺฉิตํ เทถาติ อาณาปนฺโต
คาถมาห

- # ๑. ม. อานนฺตีติ ๑ ๒ ม. ปุตุโต จ อาชณฺณรณฺติ ๑
- # ๓. ม. ปุณฺณิกา ๑ เอวปริปี ๑ ๔. ม. อุทฺทกฺขลํ อภิกงฺขตีติ ๑
- # ๕. ม. เชนฺนํ ๑

[๔๖๘] พุราหุมนสุส กามวรี พุราหุมนิยา ควํ สดํ
ปุตตสุส อาชณุกัรตํ กณฺณาย มณิกุณฺทลํ
ยณฺเจตํ ปุณฺณกํ ชมฺมี ปฏิปาทถ อุกุขลนฺติ ฯ
ตตถ ยณฺเจตนฺติ ยํ เอตํ ปุณฺณกนฺติ วทติ ตํ ชมฺมี
อุกุขลํ ปฏิปาทถ สมฺปฏฺิจฺจาทถาติ ฯ
อิติ ราชา พุราหุมนฺน ปฏฺิจิตฺถจ อณฺณณจ มหนฺตํ
ยลํ ทตฺวา อิโต ปฏฺุจาย อมฺหากํ กตฺตพฺพกฺิจฺเจสุ
อุสุสฺสกมาปฺชชาติ วตฺวา พุราหุมนํ อตฺตโน สนฺติเก อกาสิ ฯ
สตุถา อิมํ ชมฺมเทสนํ อahrtฺวา ชาตํ สโมธานสิ
ตทา พุราหุมนํ อานนฺโท อโหสิ ราชา ปน อหเมวาทิ ฯ
นानาฉนฺทชาตํ นวํ

สีลวีมัสชาตกำ

สีลํ กิเรว กฺุยาฉนฺติ อิํ สตุถา เซตวเน วิหรนฺโต
เอกํ สีลวีมสํ พุราหุมนํ อารพฺภ กเถสิ ฯ
วตฺถุ ปน ปจฺจุปฺนฺนมฺปิ อตีตมฺปิ เหฏฺฐา เอกนิปาเต
สีลวีมัสชาตเก (๑) วิตุถาริตเมว ฯ อิธ ปน พาราณสิยํ พุรหุมนตฺเต
รชฺชํ การเนเต ตสุส ปุโรหิโต [๒] อตฺตโน สีลํ วีมฺสิสุสามิตี
หิรณฺณผลกโต เทว ทิวเส เอเกกํ กหาปณํ คณฺหิ ฯ อถ
๑. ขุ. ชา. ๒๗/๘๖/๒๘ ฯ ๒. ม. เอตฺถนฺตเร สีลสมฺปนฺโนติ
ทิสฺสตี ฯ ๓. ม. เหรณฺณิกผลกโต ฯ เอวมฺปรีปี ฯ

เล่มที่ 31 ตักนิปาเต อพจนตรวคฺควณฺณนา หน้า 240

นํ ตตฺยทิวเส โจโรติ คเหตุวา รณฺโณ สนฺติกํ นยีสฺส ฯ
โส อนฺตรามคฺเค อหิตฺตฺยทิกเ สปปิ กิพายนฺเต (๑) อทฺทส ฯ อถ
นํ ราชา ทิสฺวา กสฺมา เอวรูปิ อกาสิตี ปุจฺฉิ ฯ พฺราหฺมโณ
อตุตฺโน สิลํ วิมฺสิตฺตฺกามตฺยาติ วตฺวา อิมํ คาถา อโวจ
[๔๖๕] สิลํ กิเรว กฺลฺยาณํ สิลํ โลกเ อนฺตฺตรํ
ปสฺส โฆรวิสฺส นาโค สิลฺวาติ น หลฺลติ
[๔๗๐] โสหํ สิลํ สฺมาทิสฺสํ โลกเ อนฺมตํ สิวิ
อริยวฺตฺติสฺมาจาโร เยน วุจฺจติ สิลฺวา
[๔๗๑] ฌาตินฺนจ ปิโย โหติ มิตฺเตสฺส จ วิโรจติ
กายสฺส เกทา สุกฺตี อฺปปชฺชติ สิลฺวาติ ฯ
ตตฺถ สิลฺลนฺติ อจาโร ฯ กิราติ อนฺุสฺสวณฺฺเจ นิปาโต ฯ
กฺลฺยาณนฺติ โสภนํ ฯ สิลํ กิเรว กฺลฺยาณนฺติ เอวํ ปณฺฑิตา
วทนฺตีติ อตุโล ฯ ปสฺสชาติ อตุตฺตานเมว วทติ ฯ น หลฺลติตี
ปรมฺปิ น วิเหเจติ ปเรปิ น วิเหเจยฺยาติ (๒) ฯ สฺมาทิสฺสนฺติ
สฺมาทิสฺสํมิ ฯ อนฺมตํ สิวนฺติ เขมํ นิพฺภยนฺติ เอวํ ปณฺฑิตเห
สฺมฺปฺญฺจิจฺฉิตฺ ฯ เยน วุจฺจติตี เยน สิลฺเลน สิลฺวา ปุริโส
อริยานํ พุทฺธาทีนํ ปฺญฺปิตฺตี สฺมาจฺรณฺโต อริยวฺตฺติสฺมาจาโรติ
วุจฺจติ ตมฺหํ สฺมาทิสฺสํมีติ อตุโล ฯ วิโรจตีตี ปพฺพตฺมตฺถเก
อคฺคิกฺขนฺโห วิย วิโรจติ ฯ
เอวํ โพธิสฺสโต ตีหิ คาถาหิ สิลฺลสฺส วณฺณํ ปกาเสนฺโต
๑. ม. กิพายนฺเต ฯ ๒. ม. ปเรหิปี น วิเหจียติ ฯ

รณฺโณ ฌมฺมํ เทเสตฺวา มหาราช มม เกเห ปิตุ
สนฺตํ [๑]- อตฺตนา อุปฺปาทิตํ ตยา ทินฺนณฺจ พหุ ฌนํ
อตุถิ ปฺริยฺนุโต น ปณฺณายติ อหํ ปน สีสํ วิมฺสนฺโต
หิรณฺยผลกฺโต กหาปณฺเณ คณฺหิ อิทานิ มยา อิมฺสมิ โลก
ชาติโคตฺตกุลปฺปเทสํ ลามกภาโว สีสฺเสว จ เชฏฺฐกภาโว
ณฺาโต อหํ ปพฺพชิสฺสามิ ปพฺพชฺชํ เม อนฺุชานาหิติ ปพฺพชฺชํ (๒)
อนฺุชานาเปตฺวา รณฺณา ปุณฺปฺปุนํ ยาจฺยมาโนปิ นิกฺขมฺม
หิมฺวนตํ ปวิสิตฺวา อีสิปพฺพชฺชํ ปพฺพชิตฺวา อภินฺณวา จ
สมาปตฺติโย จ นินฺพตฺเตตฺวา พุรหฺมโลกปฺรายนฺ อโหสิ ฯ

สตุถา อิมํ ฌมฺมเทสนํ อahrtฺวา ชาตกํ สโมชานสิ
ตทา สีสวิมฺสโก ปุโรหิตฺวา พุราหฺมโณ อหเมวติ ฯ

สีสวิมฺสชาตกํ ทสมํ

อพฺกนฺตฺรวคฺโค จตฺตฺโค

ตฺสฺสุทฺทานํ

ทุม กํส วรฺตฺตมพฺยคฺขมมิกา

ทณฺโย มณฺิ สาลุกมวฺหยนฺ

อนฺุสาสนิโยปิ จ มจฺฉวโร

มณฺิกุณฺฑทลเกน กิเรน ทส ฯ

๑. ม. เอตฺถนฺตเร มาตฺ สนฺตกนฺติ ทิสฺสติ ฯ ๒ ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ

ภทฺธฏเฐทกชาตกั (๑)

สพฺพกามททำ กุมภนฺตึ อิทํ สตุถา เขตวเน วิหรนฺโต
อนาถปฺญชฺทิกสฺส ภากิเนยฺยํ อารพฺภ กเถสิ ฯ

โส กิร มาตาปิตูนํ สนฺตกา จตฺตาลีสฺสทฺธิรณฺณโกฏฺฐิโย
ปานพฺยสเนน นาสตฺวา เสฏฺฐิสฺส สนฺติกํ อคฺมาสิ ฯ
โสปีสฺส โวหารํ กโรหิตฺติ สหสฺสํ อทาสิ ฯ ตมฺปิ นาสตฺวา
ปฺนุ อคฺมาสิ ฯ ปฺนุสฺส ปญฺจสฺตานิ ทาเปสิ ฯ ตานิ
นาสตฺวา ปฺนุ อากตฺสฺส เทว ญฺลสาฎฺเฐ ทาเปสิ ฯ เตปี
นาสตฺวา อากตฺ คีวายํ กหาหาเปตฺวา นีหฺราเปสิ ฯ โส
อนาโถ หุตฺวา ปฺรกุชฺชํ นิสฺสาย กาลมกาสิ ฯ ตเมตํ
กชฺชตฺติว พหิ ฉชฺชเชลฺลํ ฯ อนาถปฺญชฺทิกโก วิหารํ กนฺตฺวา
สพฺพนฺตํ ภากิเนยฺยสฺส ปวฺตฺตี ตถากตฺสฺส อาโรเจสิ ฯ สตุถา
กั ตฺวํ เอตํ (๒) สนฺตปฺเปสฺสสิ ยมฺหํ ปุพฺเพ สพฺพกามททำ
กุมภํ ทตฺวาปี สนฺตปฺเปตฺตํ นาสกฺชินฺติ วตฺวา เตน ยาจิโต
อตีตํ อหริ ฯ

อตีเต พาราณสียํ พฺรหฺมทตฺเต รชฺชํ การเนเต โปธิสตุโต
เสฏฺฐิจฺจุเล นีพฺพตฺติว ปิตุ อจฺจเยน เสฏฺฐิจฺจฺจฺจํ ลภิ ฯ
๑. ม. สุรารมฺฆชาตก... ฯ ๒. ม. เอตํ กถํ ฯ

เล่มที่ 31 ภทรมภูเกทชาติกั หน้ 243

ตสส เคะเห ภูมิกตเมว จตตาลีสโกฏฐนั อโหสิ ฯ ปุตุโต
 ปนสส เอโกเยว ฯ โพธิสตุโต ทานาทินิ ปลูกณานิ กตวา
 กาลกโต สกโก เทวราชา หุตวา นินัพตติ ฯ อถสส ปุตุโต
 กิณฺจ (๑) ทานวตฺตํ อวิจารตฺวา (๑) มณฺฑปปี การตฺวา มหาชนปริวฺโต
 นิสีทิตฺวา สุริ ปาตุ อารภิ ฯ โส ลงฺฆนธาวนนจจคิตาทีนินิ
 กโรนฺตานิ สหสฺสํ สหสฺสํ ทพมานิ อิตฺถิสเณทสุราโสณฺท-
 มฺสโสณฺทาทิกาวํ อาปชฺชิตฺวา ตฺวํ (๒) คีตํ ตฺวํ นจฺจํ ตฺวํ
 วาทิตนฺติ (๒) สมชฺชตฺถิกอว ปมตฺโต หุตฺวา อาหิณฺทนฺโต
 นจิสฺเสว จตตาลีสโกฏฐนั อูปโกคปริโกคูปกรณานิ จ
 นาสตฺวา ทุกคโต กปโณ ปิไลตักกํ นินวาเสตฺวา วิจฺรติ ฯ
 สกโก อวชฺเชนฺโต ตสส ทุกคตภาวํ ฅตฺวา ปุตุตเปเมนา-
 คนฺตฺวา สพพกามททํ กุมฺภํ ทตฺวา ตาต ยถา อัยฺ กุมฺโภ
 น ภิชฺชติ ตถา นํ รกฺข อิมสฺมิณฺจ เต สติ ธนฺสฺเสว
 ปริจฺเฉโท นาม น ภวิสฺสติ อปฺปมตฺโต โหหิติ โววิทฺวา
 เทวโลกเมว คโต ฯ โส ตโต ปฏฺจาย สุริ ปิวนฺโต วิจฺรติ ฯ
 อถกทิวสํ อติมตฺโต ตํ กุมฺภํ อากาเส จิปิตฺวา สมฺปฏฺิจฺจนฺโต
 เอกวาริ วิชฺขณิ ฯ กุมฺโภ ภูมियิ ปติตฺวา ภิชฺชิ ฯ ตโต
 ปฏฺจาย ปุณฺ ทลิตฺุโท หุตฺวา ปิไลตักกํ นินวาเสตฺวา กปาลหตฺโถ
 ภิกฺขุํ จรณฺโต ปฺรภุทฺทํ นิสฺสาย กาลมกาสิ ฯ สตฺถา อิมิ
 # ๑. ม. วิถิ อวาริตฺวา ฯ ๒. ม. กฺว คีตํ กฺว นจฺจํ กฺว วาทิตนฺติ ฯ

ธมฺมเทศน์ (๑) อหริตฺวา

[๔๗๒] สพฺพกามททํ กุมภํ กุญฺญํ ลทฺธาน ฐตฺตโก

ยาว นํ อนุปาเลติ ตาว โส สุขเมตฺติ

[๔๗๓] ยทา มตฺโต จ ทิตฺโต จ ปมาทา กุมฺภมพฺภิตา

ตโต (๒) นคฺโค จ โปตฺโต จ ปจฺฉา พาโล วิหฺลยติ

[๔๗๓] เอวเมว [๓] ฐนํ ลทฺธา ปมตฺโต ปริภุชฺติ

ปจฺฉา ตปฺปติ ทุมฺเมโธ กุญฺญํ กิตฺตาว ฐตฺตโกติ

อิมา อภิสมฺพุทฺธคาถา วตฺวา ชาตกํ สโมธานสฺส ฯ

ตตฺถ สพฺพกามททนฺติ สพฺเพ วตฺตฺถกาม ทาตุํ สมตฺถิ

กุมภํ ฯ กุญฺญนฺติ กุมฺภเวจฺจนํ ฯ ยาวาติ ยตฺตกํ กาลํ ฯ

อนุปาเลตฺติ โย โกจิ เอวรूपํ ลกิตฺตวา ยาว รกฺษติ ตาว

โส สุขเมตฺติติ อตฺโต ฯ มตฺโต จ ทิตฺโต จาติ สุรามเทน

มตฺโต ทปฺเปน ทิตฺโต จ ฯ ปมาทา กุมฺภมพฺภิตาติ ปมาเทน

กุมภํ ภินฺนํ นคฺโค จ โปตฺโต จาติ กทาจิ นคฺโค กทาจิ

โปตฺตกปฺปิลิตฺตกาย นีวตฺตตฺตา โปตฺโต ฯ เอวเมวาติ เอวเมว ฯ

ปมตฺโตติ ปมาเทน (๑) ฯ ตปฺปตฺติติ โสจติ ฯ

ตทา ภทฺรฆฺณภทโก (๔) ฐตฺโต เสฏฺฐิภากิเนยฺโย อโหสิ

สกุโก ปน อหเมวาติ ฯ

ภทฺรฆฺณภทกชาตกํ ปจฺมํ ฯ

๑. ม. อตีตํ ฯ ๒. ม. ตทา ฯ ๓. เอตฺถนฺตเร โยติ ทิสฺสติ ฯ

๔. ม. สุรามภฺณภทโก ฯ

พาราณสฺสั มหาราชาติ อิทํ สตุถา เขตวเน วิหรนฺโต
พิมฺพาเทวียา สาริปุตฺตตฺเถเรณ ทินฺนํ โรหิตมจฺจรสฺนวสฺสปีมิตฺสํ
สาลิกตฺตํ อารพุก กเถสิ ๗ วตุถุ เหฏฺฐา กถิตอพฺภนฺตรชาตเก(๑)
กวัตฺตฺสทิสเมว ๗

ตทาปี หิ เถรียา อุทรวาโต กุปฺปี ๗ ราชุลภทฺโร
เถรสฺส อัจฺจิกฺขิ ๗ เถโร ตํ อาสนสาลาอํ นิสีทาเปตฺวา
โกสฺสรณฺโณ นินฺเวสนํ คนฺตฺวา โรหิตมจฺจรสฺนวสฺสปีมิตฺสํ
สาลิกตฺตํ อหริตฺวา ตสฺส อทาสิ ๗ โส อหริตฺวา มาตุ
เถรียา อทาสิ ๗ ตสฺสา ภูตฺตมตฺตาย อุทรวาโต
ปฺฏิปฺปสฺสสมฺภิ ๗ ราชา ปฺริเส เปเสตฺวา ปฺริคฺคณฺหาเปตฺวา
ตโต ปฺญฺจาย เถรียา ตถารูปํ ภูตฺตํ อทาสิ ๗ อเถกทิวสํ
ภิกฺขุ ชมฺมสภายํ กถํ สมฺภูจฺจาเปสฺสุ อวฺสุโส ชมฺมเสนาปติ
เถรี เอวรฺูเปเน นาม โภชเนน สนฺตปฺเปสฺสีติ ๗ สตุถา
อากนฺตฺวา กาย นฺตฺถ ภิกฺขเว เอตฺรหิ กถาย สนฺนินฺนินฺนาติ
ปฺุจฺจิตฺวา อิมาย นามาคิ วุตฺเต น ภิกฺขเว อิทาเนว
สาริปุตฺโต ราชุลมาตฺฐยา ปฺญฺจิตฺ เตติ ปฺุพฺเพปี อทาสิเยวาคิ
วตฺวา อตีตํ อหริ ๗

อตีเต พาราณสียํ พุรหฺมทตฺเต รชฺชํ การเนเต

๑. บ. ขา. ๒๗/๔๔๒-๔/๑๑๖ ๗ ชาติภูกฏกถา ๔/๑๔๖-๕๖ ๗

เล่มที่ 31 ตึกนิปาต กุมภวคควณณา หน้า 246

โพธิสตุโต กากโยนินิ นินพุตเตตฺวา วยปฺปตฺโต อสีติยา
กาสทสฺถานันฺ เชนฺจโก สฺปตฺโต นาม ราชาน (๑) อโหสิ ฯ
อคฺคฺมเหสี ปนสฺส สฺปสฺสา (๒) นาม กากี อโหสิ ฯ เสนาปติ
สุมฺโข นาม ฯ โส อสีติยา กาสทสฺเสหิ ปรีวฺโต พาราณสี
อุปนีสฺสาย วสิ ฯ โส เอกทิวสํ สฺปสฺสํ อาทาย โคจรี
ปรีเยสมานโน พาราณสีรฺลโธ มหानสมตฺถเกน อคฺมาสิ ฯ
สฺวโท รฺลโธ นานามจฺฉมํสฺวิกติปรีวาริ โภชนํ สมฺปาเทตฺวา
โลกิ ภาษนานิ วิวริตฺวา อฺสุมํ ปลาเปนฺโต อฏฺฐาสิ ฯ
สฺปสฺสา มจฺฉมํสคฺนฺธํ ฌายิตฺวา ราชโภชนํ ภูณฺชิตฺกามา
หฺตฺวา ตํทิวสํ อกเถตฺวา ทฺตฺยทิวเส เอหิ ภทฺเท โคจราย
คมิสฺสามาติ วฺตฺตา ตฺมฺเห กจฺฉล มยฺหํ เอโก โทหโ
อตฺถิติ วตฺวา กิทิโส โทหพฺติ วฺตฺเต พาราณสีรฺลโธ
โภชนํ ภูณฺชิตฺกามฺหิ น โข ปน สกฺกา มยา ตํ ลทฺฐํ
ตฺสฺมา ชีวิตํ ปรีจฺจชิตฺสํมิ เทวาคิ อาห ฯ โพธิสตุโต
จินฺตฺยมาโน นิสิทิ ฯ สุมฺโข อากฺนฺตฺวา กิ มหาราช
อนตฺตมโนสึติ ปุจฺฉิ ฯ ราชาน ตมตฺถํ อารฺเจสิ ฯ เสนาปติ
มา จินฺตฺยิ มหาราชาคิ เต อฺโภปี อสฺสาเสตฺวา อชฺช
ตฺมฺเห อีเชว โหถ มยฺ ภตฺตํ อหริสฺสามาติ วตฺวา
ปฏฺกามิ ฯ โส กากเ สนฺนินิปาเตตฺวา ตํ การณํ กเถตฺวา เอถ
๑. ม. กากราชาน ฯ ๒. ม. สฺปสฺสา ฯ เอวมฺปรีปี ฯ

เล่มที่ 31 สุปตตชาตกั หน้า 247

ภคตติ อหริสสามาติ กากะหิ สทฐี พาราณสี ปวิสิตวา
มหานสสุสาวิหุเร กากะ วกุเค วกุเค กตวา ตสุมิ ตสุมิ
จानะ อารกษณตถาย จเปตวา สยิ อฏฐหิ กากโยเชหิ
สทฐี มหानสจจนทเน นิสีทิติ ๑ รัญโล ภัตตทรณกาลิ
โอโลกยมาโน เต จ กากะ อหา อหิ รัญโล ภัตเต
อาหริยมานะ ภาชนานิ ปาเตสสามิ ภาชนะสุ ปน ปติเตสุ
มยหิ ชีวิติ นคฺติ ตุมฺเห (๑) จตฺตาริ ชนา มุขปุริ ภคตติ
จตฺตาริ มจฺจมฺเส คเหตุวา เนตฺวา สปชาปติกั กากราชานั
โกเชต กหิ เสนาปติติ วุคฺเต ปจฺจโต เอหิติติ วททยยาถาติ ๑
อถ สุตฺโต รัญโล โภชนวิกิติ สมฺปาเทตฺวา ภาชนั กาชะน
คากาเปตฺวา ราชกุลิ ปาวิสิ ๑ ตสฺส ราชงฺกณั คตกาเล
คากเสนาปติ กากานั สลฺยั ทตฺวา สยิ โอปติตฺวา
ภคตหารกสฺส อฺเร นิสีทิตฺวา นขปญฺชเรน ปหริตฺวา
กณฺยคฺคสทิสะน ตฺถุฑฺเทน นาสคฺคมสฺส อภิหนนฺโต (๒) อฏฺฐาย
ทฺวิหิ ปกฺขปาเทหิ มุขมสฺส ปิทหิ ๑ ราชา มหาคเล
จงฺกมนฺโต มหาวาตปาเนน โอโลเกตฺวา ตั กากสฺส กิริยั
ทิสฺวา ภัตตหารกสฺส สทฺทิ ทตฺวา โภ ภัตตหารก
ภาชนานิ ฉทฺเทตฺวา กากเมว คณฺหาหิติ อหา ๑ โส
ภาชนานิ ฉทฺเทตฺวา กากิ ทพฺหิ คณฺหิ ๑ ราชापि ตั
๑. ม. ตุมฺเหสุ ๑ ๒. ม. อภิหนตฺวา ๑

เล่มที่ 31 ตึกนิปาเต กุมภวคควณณา หน้า 248

อิตฺ เอหิตฺ อาห ๑ ตสฺมี ขณ เต กากา อาคนฺตฺวา
 อตฺตโน ปโหนกํ ภูลฺลิตฺวา เสถํ วุตฺตนิยาเมเนว คเหตุวา
 อคฺมํสุ ๑ ตโต เสธา อาคนฺตฺวา เสถํ ภูลฺลิตฺสุ ๑ เตปี อฏฺฐ
 ชนา คนฺตฺวา ตํ ราชานํ สปฺชาปตฺกํ โภเชลฺลํ ๑ สฺปฺสฺสาย
 โทหโฬ วุสฺมิตฺ ๑ ภตฺตหารโก กากํ รมฺโหล อุปเนสิ ๑
 อถ นํ ราชา ปุจฺฉิ โภ กาก ตฺวํ มมฺลจ น ลชฺช
 ภตฺตหารกสฺส จ นาสํ ขณฺเขตฺติ ภตฺตภาชานานิ จ
 ภินฺนิตฺ อตฺตโน จ ชีวิตํ น รกฺขิ กสฺมา เอวรूपํ กมฺมํ
 อกาสิตฺติ ๑ กาโก มหาราช อมฺหากํ ราชา พาราณสี
 อุปนิตฺสย วสฺติ อหฺมสฺส เสนาปติ ตสฺส สฺปฺสฺสา นาม
 ภริยา โทหพิณฺนี ตฺมฺหากํ โภชนํ ภูลฺลิตฺตฺกามา ราชา ตสฺสา
 โทหพิ มยฺหํ อจฺจิกฺขิ อหํ ตสฺเสว มม ชีวิตํ ปริจฺจชิตฺวา
 อาคโต อิทานิ เม ตสฺสา โภชนํ เปสิตํ มยฺหํ มโนรโถ
 มตฺถกํ ปตฺโต อิมินา การณฺน มยา เอวรूपํ [๑] กตฺนฺติ
 ทีเปนฺโต อีมา คธา อาห

[๔๗๕] พาราณสฺสํ [๒] มหาราช กากราชา นีวาสิโก (๑)

อสีติยา สหสฺเสหิ สฺปฺตฺโต ปริวาริตฺ

[๔๗๖] ตสฺส โทหพิณฺนี ภริยา สฺปฺสฺสา ภกฺขิตฺตฺมิจฺติ

รมฺโหล มหฺนเส ปกฺกํ ปจฺจคฺคํ ราชโภชนํ

๑. ม. เอตฺถนฺตเร กมฺมนฺติ ทิสฺสตี ๑ ๒. สฺยา. ม. พาราณสฺย ๑
 # ๓. ม. นีวาสิโก ๑ เอวมฺปฺริปี ๑

เล่มที่ 31 สุตตชาตกั หน้า 249

[๔๗๗]เตสาห์ ปหิโต ทูโต รณโณ จมฺหิ อิทาโคโต

ภตฺตฺ อปฺจิติ กุมฺมิ นาสายมกริ วณฺนติ ฯ

ตฺตฺถ พาราณสฺสนฺติ พาราณสียิ ฯ นิวาสิโกติ

นิพทฺชวสนโก ฯ ปกฺกนฺติ นานปฺปการณ สมฺปาทิตฺ ฯ เกจิ

สิทฺชนฺติ สขฺฌายนฺติ ฯ ปจฺจกฺขณฺติ อพฺภุณฺหิ อปฺริวาสิกิ

มจฺจมฺสวิกิตฺสู ปจฺเจกปากเมตฺถ มหฺกฺขณฺติปิ ปจฺจกฺขมฺ ฯ เตสาห์

ปหิโต ทูโต รณโณ จมฺหิ อิทาโคติ เตสํ อุกฺกนฺนํปิ อหิ

ทูโต อาณตฺติโกโร รณโณ จมฺหิ ปหิโต ตสฺมา อิธ อากฺโคติ

อตุโธ ฯ ภตฺตฺ อปฺจิติ กุมฺมิตฺติ สฺวาทิ เอวํ อากฺโค อตฺตโน

ภตฺตฺ อปฺจิติ สกฺการสมฺมานํ กโรมิ ฯ นาสายมกริ วณฺนติ

อกริ มหาราช อิมินา การณฺนํ ตุมฺเห จ อตฺตโน จ

ชีวิตํ อคณฺยิตฺวา ภตฺตภาชนํ ปาตาเปตฺติ ภตฺตหารกสฺส นาสาย

มุขตฺตฺนํเกณ วณฺํ อกาสิ มยา อตฺตโน รณโณ อปฺจิติ

กตา อิทานิ เม ตุมฺเห ยิ อิจฺฉถ ตํ ทณฺฑํ กโรถาติ ฯ

ราชา ตสฺส วจันํ สุตฺวา มยิ ตาว มนฺุสฺสภูตา ว

มนฺุสฺสภูตานํ มหนฺตํ ยสิ ทตฺวา อมฺหากํ สุทฺทเช กาคฺตุ

น สกฺโกม คามาทีนํ ททมานาปิ อมฺหากํ ชีวิตทายกํ น

ลภาม อยิ กาโก สมานอ อตฺตโน รณโณ ชีวิตํ ปฺริจฺจชิ

อติวีย สปฺปริโส มชฺุรฺสฺสโร ชมฺมกถิโกติ (๑) ตสฺส กุณฺณสุ

ปสิทิตฺวา ตลฺยจฺ เสตฺจฺจตฺเตน ปุเชสิ ฯ โส อตฺตนา ลทฺเชน

เสตฺจฺจตฺเตน ราชานเมว ปุเชตฺวา โพธิสฺตฺตสฺส กุณฺณ กเถสิ ฯ

เล่มที่ 31 ตักนิปาต กุมภวคฺควณฺณนา หน้า 250

ราชา ตํ ปกฺโกสาเปตฺวา ฃมฺมํ สุตฺวา อุภินฺนํปิ เตสํ
อตุตฺโน โภชนนฺิยาเมน ภคฺตํ ปฏฺจเปสฺสิ เสสกาگانํ เทวสิกฺกํ
เอกโทณิตฺตญฺุโลทหนํ (๑) ปจาเปสฺสิ สยญฺจ โพธิสตุตฺตฺส โอวาเท
จตุวา สพฺพสตุตฺตานํ อภยํ ทตุวา ปญฺจ สีลานิ รุกฺขิ ฯ
สุปฺตตฺกาโกวาโท ปน สตุตฺตวสุสฺสตาณิ ปวตฺตติ ฯ

สตฺถา อิมํ ฃมฺมเทสนํ อหริตฺวา ชาติกํ สโมชานเอสฺสิ
ตทา ราชา อานนฺุโท อโหสิ [๒] เสนาปติ สาริปฺตฺโต
สุปฺสฺสา راهุลมาตา สุปฺตฺโต ปน อหเมวาทิ ฯ
สุปฺตตฺตชาติกํ ทฺติยํ

กายนิพฺพิทฺตชาติกํ

ผุฏฺจสฺส เมติ อิทํ สตฺถา ชาติวเน วิหรนฺุโต อญฺญตรํ
ปฺริสํ อารพฺภ กเถสิ ฯ

สาวคฺคฺธิยํ กิเรโก ปฺริโส ปญฺุโรเรน อาตุโร (๓) เวชฺเชหิ
ปฏฺิกฺขิตฺโต ฯ ปุตฺตทาโรปฺสฺส โโก อิมํ ปฏฺิกฺขคฺคิตุํ สกฺโกตฺติ
จินฺเตสิ ฯ ตสฺส เอตทโหสิ สจาทํ อิมฺมหา โรคา วุฏฺจหิสฺสामी
ปพฺพชิสฺสामीติ ฯ โส กติปาเหเนว กิณฺจิ สปฺปายํ ลกฺิตฺวา
อโรโค หุตฺวา ชาติวณํ คนฺุตฺวา สตฺถารํ ปพฺพชฺชํ ยาจิ ฯ
โส สตฺถุ สนนฺิเก ปพฺพชฺชญฺจ อุปสมฺปทญฺจ ลกฺิตฺวา น
๑. ม. เอกํ ตณฺุทฺตมฺพนํ ฯ ๒. ม. เอตฺถนฺุตเร สุมฺโขติ
ทิสฺสติ ฯ ๓. ม. อญฺญิตฺโต ฯ

จิรสเสว อรหตุตํ ปาปฺณิ ฯ อเถกทิวสํ ภิกฺขุ ชมฺมสภายํ กถํ
สมฺภูจฺจาเปสฺสุ อาวุโส อสุโก นาม ปณฺฑุโรคิ อิมฺมหา
โรคา วุฏฺฐิตอ ปพฺพชิสฺสสามิติ จินฺเตตฺวา ปพฺพชิตอ เจว
อรหตุตฺตยจ ปตฺโตตติ ฯ สตฺถา อากฺนตฺวา กายนฺตฺถ ภิกฺขเว
เอตฺรหิ กถาย สนนฺนินฺนาติ ปุจฺฉิตฺวา อิมาย นามาทิ
วุตฺเต น ภิกฺขเว [๑] อยเมว ปุพฺเพปิ ปณฺฑิตา เอวํ วตฺวา
ปณฺฑุโรคา (๒) วุฏฺฐาย ปพฺพชิตฺวา อตฺตโน วุฑฺฒิมกํสูติ วตฺวา
อตีตํ อาริ ฯ

อตีเต พาราณสียํ พุรฺหมตฺเต รชฺชํ การณฺโต
โพธิสฺตฺโต พุราหมณฺกุลเ นินฺพตฺติตฺวา วยปฺตฺโต กุฏฺฐมฺพิ
สณฺจเปตฺวา วสนฺโต ปณฺฑุโรคิ อโหสิ ฯ เวชฺชาปี ปญฺชคฺคิตฺตุ
นาสกฺขิสฺสุ ฯ ปุตฺตทาโรปิสฺส วิปฺปฏิสาริ อโหสิ ฯ โส อิมฺมหา
โรคา วุฏฺฐิตอ ปพฺพชิสฺสสามิติ จินฺเตตฺวา เอวํ วตฺวา (๓) กิณฺจิทฺเว
สปฺปายํ ลภิตฺวา อโรโค หุตฺวา หิมวณฺตํ ปวิสิตฺวา อีสิปพฺพชฺชํ
ปพฺพชิตฺวา สฺมาปตฺติโย จ อภินฺญาโย จ อุปฺปาเทตฺวา
ฉานฺนสฺุเขน วิหรณฺโต เอตฺตกํ กาลํ เอวรูปํ สฺุขํ นาลตฺถนฺตติ
อุทานํ อุทานนฺโต อีมา คาลา อภาสิ

[๔๗๘] สฺุฏฺฐสฺส เม อณฺตเรณ พฺยาธินา

โรเคน พापฺหิ ทฺุขิตฺสฺส รูปฺปโต

๑. ม. เอตฺถนฺตเร อิทานฺตี ทิสฺสตี ฯ ๒. ม. โรคา ฯ

๓. ม. อยํ ปาโจ นตฺถิ ฯ

ปริสุตฺตติ จิปปมิตฺ กเพวริ

ปุप्ผิ ยถา ปัสฺสูนิ อาตเป กตฺ

[๔๙๕] อชณฺณํ ชณฺณสงฺขาตํ อสุจึํ สุจิตฺตมฺมตฺ

นนานากุณฺนปฺปริปุริ ชณฺณรูปํ อปฺสฺสโต

[๔๙๖] ชิตฺตถมฺมํ อาตุริํ ปฺปฺตีกายํ

เชคฺคจฺฉนฺธิ อสุจึํ (๑) พฺยาชิตฺตมฺมํ

ยตฺถปฺปมตฺตา อธิมฺมุจฺฉิตฺตา ปชา

หาเปนฺตติ มคฺคํ สฺสคฺคฺคปฺปตฺติยาติ ฯ

ตตฺถ อณฺณตเรนาติ ฉนฺนวุติยา (๒) โรเกสฺส เอเกน
ปณฺนุโรคพฺยาชิตฺตา ฯ โรเคนาติ รุชฺชนสภาวตฺตา เอวํ
ลทฺธนาเมน ฯ รูปโปตติ ฉนฺนุจฺฉนฺนสฺส ปิพฺปิยมาณสฺส ฯ
ปัสฺสูนิ อาตเป กตฺนฺตติ ยถา อาตเป ตตฺถวาลีกาย จปิตฺ
สุขุมปุप्ผิ ปริสุตฺตเสยฺย เอวํ ปริสุตฺตตีติ อตฺถโถ ฯ อชณฺณํ
ชณฺณสงฺขาตฺนฺตติ ปฏิกฺกฺลํ อมณาปเมว พาลานํ มณาปฺนฺตติ
สงฺขาตํ (๓) ฯ นานากุณฺนปฺปริปุริ นฺตติ เกสชาติหิ ทวตฺตีสย กุณฺนเปหิ
ปฺริปนฺณํ ฯ ชณฺณรูปํ อปฺสฺสโตติ อปฺสฺสนฺตสฺส อนฺธพาลสฺส
ปฺนฺนุชฺชนสฺส มณาปํ สารฺฐรูปํ ปฺริโลกสภาวํ หุตฺวา อุปฺนฺนุจฺฉิตฺติ ฯ
อกฺขิมฺหา อกฺขิณฺนุโกตฺติอาทิตฺตา (๔) นเยน ปกาสิโต อสุจิกาวโ (๕)

๑. ม. เชคฺคจฺฉนฺธิ อสุจึํ ฯ ๒. ม. ฉนฺนวุติยา ฯ

๓. ม. สงฺขํ คตฺติ ฯ ๔. พุ. สฺ. ๒๕/๓๑๒/๓๖๒ ฯ

๕. ม. อสุภสภาวโ ฯ

พาลานั น อุปฏฺฐาติ ฯ อาตุรณฺติ นิจฺจกิลานั ฯ อธิมฺจุฉิตาติ
กิเลสฺมฺจุฉาย อติวีย มฺจุฉิตา ฯ ปชาติ อนฺธพาลา ปุณฺธุชฺชนา ฯ
หาเปนฺติ มคฺคั สุกฺตฺวปฺตฺติยาติ อิมสฺมี ปฺุตฺติกาย [๑] ลคฺคิตา
หฺตุวา อปายมคฺคั ปฺูเรนฺตาเทวมนฺุสฺสเกทาย สุกฺตฺวอฺปฺตฺติยา
มคฺคั ปฺริหาเปนฺติ ฯ

อิตฺติ มหาสฺตุโต นานปฺการโต อสุจิกาวั นิจฺจาทฺูร-
กาวณฺจ ปฺริคฺคณฺหนโต กาย นิพฺพิณฑิตฺวา ยาวชีวั จตฺตาโร
พฺุรหฺมวิหารเ ภาเวตฺวา พฺุรหฺมโลกปฺรายโน อโหสิ ฯ

สตุตา อิมั ฆมฺมเทสนั อหริตฺวา สจฺจานิ ปกาเสตฺวา
ชาตกั สโมธานฺสิ ฯ สจฺจปฺริโยसानเ พหุ ชนา
โสตาปฺตฺติผลาทีนิ ปาปฺญัณฺิสฺสุ ฯ ตทา ตาปฺโส อหเมวาทิ ฯ

กายนิพฺพิณฑชาตกั ตฺติยั ฯ

๑. ม. เอตฺถนฺตเร ลคฺคิตาติ ทิสฺสตี ฯ

โกยั วิณฑุสสุโร วคฺคฺติ อิทํ สตุถา เวพฺวาเน วิหรนฺโต
เทวทตฺตโกกาลิกเก อารพฺภ กเถสิ ฯ

ตทา หิ เทวทตฺเต ปรีหีนลาภสฺสกาเร โกกาลิกโก กุลานิ
อุปลสงฺกมิตฺวา เทวทตฺตเตโร นาม มหาสมฺมตปเวณฺเีย
โอกกากราชวเส ชาโต อสมฺภินฺเน ขตฺติยวเส สํวฑฺฒโต (๑) ติปิฎฺฐโก
ฉานลาภี มชฺฐรกโถ ชมฺมกถิกโก เทถ กโรถ เถรสฺสาติ
เทวทตฺตสฺส วณฺณํ ภาสติ ฯ เทวทตฺโตปี โกกาลิกโก
อุทิจฺจพฺราหฺมณฺกุลลา นิกฺขมิตฺวา ปพฺพชฺชิตฺ พุสฺสุโต ชมฺมกถิกโก
เทถ กโรถ โกกาลิกสฺสาติ โกกาลิกสฺส วณฺณํ ภาสติ ฯ
อิตฺติ เต อณฺณมณฺณสฺส วณฺณํ ภาสิตฺวา กุลฆเรสุ ภูณฺชนฺตา
วิจฺรนฺติ ฯ อเถกทิวสํ ภิกฺขุ ชมฺมสภายํ กถํ สมฺภูจาเปสฺสุ
อาวุโส เทวทตฺตโกกาลิกา อณฺณมณฺณสฺส อภูตคฺคณกถํ กเถตฺวา
ภูณฺชนฺตา วิจฺรนฺตีติ ฯ สตุถา อาคนฺตฺวา กายนฺตฺถ ภิกฺขเว
เอตฺรหิ กถาย สนนฺนินฺนาติ ปุจฺฉิตฺวา อิมาย นามาติ
วคฺคฺเต น ภิกฺขเว อิทาเนว เต [๒] อภูตคฺคณกถํ กเถตฺวา
ภูณฺชนฺติ ปุพฺเพเปเต (๓) ภูณฺชิสฺสเยวาทิ วตฺวา อตีตํ อาทริ ฯ

อตีเต พาราณสียํ พุรหฺมทตฺเต รชฺชํ กาทเรนฺเต
โพธิสตุโต อณฺณตฺรสมิ ชมฺพูวณฺสณฺเฑ รุกฺขเทวตา หุตฺวา
๑. ม. วฑฺฒโต ฯ ๒. ม. เอตฺถนฺตเร อณฺณมณฺณสฺสาติ ทิสฺสติ ฯ
๓. ม. ปุพฺเพเปวิ ฯ

นิพฺพตฺติ ฯ ตเตฺรโก กากิ กมฺพฺสาขาย นิสินฺโน กมฺพฺปกฺกานิ
ชาทติ ฯ อเถโก สีคาโล อากนฺตฺวา อูทฺธึ โอลิเกนฺโต กากิ
ทิสฺวา ยนฺนฺนาหิ อิมสฺส อภูตฺถณฺนถิ กเถตฺวา กมฺพฺปกฺกานิ (๑)
ชาทยยนฺติ ตสฺส วณฺณํ กเถนฺโต อิมิ คากมาห

[๔๘๑] โกยิ วินฺทฺสฺสโร วคฺคฺ (๒) สรวนฺตฺนมนฺตฺโม
อจฺจุโต กมฺพฺสาขาย โมรจฺฉาโปว กุชฺชตีติ (๓) ฯ

ตตฺถ วินฺทฺสฺสโรติ พินฺทฺนา อภิสณฺเทน (๔) ปิณฺทฺเทน สเรน
สมนฺนาคโต ฯ วคฺคฺติ มฺทฺมธฺรฺสทฺโท (๕) ฯ อจฺจุโตติ น จฺจุโต
สนฺนินฺนินฺโน ฯ โมรจฺฉาโปว กุชฺชตีติ ตฺรณฺโมโรว มนาเปน
สเรน โก นามโส กุชฺชตีติ วทติ ฯ

อถ นั กากิ ปฏิปัสฺสนฺโต ทฺติยิ คากมาห

[๔๘๒] กุลปฺตฺโต ปชานาติ (๖) กุลปฺตฺตํ ปัสฺสิตฺตุ
พฺยคฺฆจฺฉาปสฺทิสวณฺณ (๗) ภูยฺช สมนฺม ททามิ เตติ ฯ

ตตฺถ พฺยคฺฆจฺฉาปสฺทิสวณฺณาติ ตฺวํ มยฺหิ (๘) พฺยคฺฆ-
โปตฺกสมานวณฺโณว ชายติ เตน ตํ วทามิ อมฺโก
พฺยคฺฆจฺฉาปสฺทิสวณฺณ ฯ ภูยฺช สมนฺม ททามิ เตติ วยฺสฺส
ยวทตฺถํ กมฺพฺปกฺกานิ ชาท อหนฺเต ททามิตี ฯ

๑. ม. ชมพูนิ ฯ เอวมฺปริปี ฯ ๒. ม. วคฺคฺ ฯ

๓. ม. กุชฺชตีติ ฯ เอวมฺปริปี ฯ ๔. ม. อวิสาเรน ฯ

๕. ม. มธฺรฺสทฺโท ฯ ๖. ม. กุลปฺตฺโตว ชานาติ ฯ

๗. ม. พฺยคฺฆจฺฉาปสฺทิสวณฺณ ฯ ๘. อมฺหากิ ฯ

เล่มที่ 31 ติกนิปาเต กุมภวคควณณนา หน้า 256

เอวณจ ปน วตุวา ชมพูสาขัม จาเลตุวา ผลานิ
ปาเตสิ ฯ อถ ตสฺมึ ชมพูรุกฺเข นิพฺพตฺตเทวตา(๑) เต อุโกปี
อณฺณมณฺณสฺส อณฺฺตคฺคณฺ (๒) กเถตุวา ชมพูปลุกานิ ขาทนฺเต
ทิสฺวา ตติยํ คาถมาห

[๔๘๓] จิรฺสฺสํ วัต ปสฺสามิ มุสฺวาวิทํ สมากเต
วนฺตาทํ กุณฺปาทณฺจ อณฺณมณฺณํ ปสฺสเกติ ฯ

ตตฺถ วนฺตาทนฺติ ปเรสํ วนฺตภตฺตขาทกํ กากํ ฯ
กุณฺปาทณฺจาทิ กุณฺปขาทนํ (๓) สิกาลณฺจ ฯ

อิมณฺจ ปน คากํ วตุวา สว เทวตา เกรวฺรฐปารมฺมณฺ
ทสฺเสตุวา เต ตโต ปลาเปสฺสิติ ฯ

สตุถา อิมํ ชมฺมุเทสนํ อหริตุวา ขาตกํ สโมชานสิ
ตทา สิกาลอ เทวทฺโต อโหสิ กากอ โกกาลิโก รุกฺขเทวตา
ปน อหเมวาทิ ฯ

ชมฺพูขาทกขาทกํ จตุตฺถํ

๑. ม. อธิวตุถา เทวตา ฯ ๒. ม. อณฺตคฺคณกถํ ฯ

๓. ม. กุณฺปขาทกํ ฯ

อุสภสฺเสว เต ขนฺโหติ อิํ สตุถา เขตวเน
วิหรนฺโต เตยว เทว ชเน อารพุก กเถสิ ฯ ปจฺจุปฺปนฺนวตฺถ
ปฺริมสทิสเมว ฯ

อตีเต พาราณสียํ พุรหุํมตฺเต รชฺชํ การเนเต
โพธิสตุโต เอกสฺมี กามุปฺจารเ เอรณฺฑรฺกฺขเทวตา หุตฺวา
นิพฺพตฺติ ฯ ตทา ตสฺมี กามे (๒) มตํ ชรคฺวี นิกฺกทฺตฺติตฺวา
คามทฺวารเ เอรณฺฑวเน ฉทฺเตสฺสุ ฯ เอโก สิกาลโถ อากนฺตฺวา
ตสฺส มํลํ ขาทิ ฯ เอโก กาลโถ อากนฺตฺวา เอรณฺฑเ นิสินฺโน (๒)
ตํ ทิสฺวา ยนฺนุนาหํ เอตสฺส อฏฺฏคฺคณฺณํ กเถตฺวา มํลํ
ขาเทยฺยนฺติ จินฺเตตฺวา ปจฺมํ กถมาห

[๔๘๔] อุสภสฺเสว เต ขนฺโห สีสฺเสว วิชฺมภิตํ

มิกฺราช นโม ตฺยตฺถ อปี กิณฺจิลภามเสติ ฯ

ตตฺถ นโม ตฺยตฺถติ นโม เต อตฺถ ฯ

ตํ สุตฺวา สิกาลโถ ทฺติยํ กถมาห

[๔๘๕] กุลปฺตุโต ปชานาติ กุลปฺตุตํ ปัสสิตฺตุ

มยฺรคฺิวสฺงกาส อิตฺโต ปฺริยาท (๓) วายสาติ ฯ

ตตฺถ อิตฺโต ปฺริยาทาติ เอรณฺฑทฺโต โอตฺริตฺวา อิตฺโต เยนาหํ

เตนาคนฺตฺวา มํลํ ขาทาติ วทติ ฯ

๑. ม. เอกสฺมี กามเก ฯ ๒. ม. นิสินฺโน ฯ ๓. สฺยา. ม. ปฺริยาหิ ฯ

เล่มที่ 31 ตักนิปาต กุมภวคฺควณฺณนา หน้า 258

ตฺนฺเตลฺลํ กิริยํ ทิสฺวา รุกฺขเทวตา ตติยํ คาคฺคมาห

[๔๘๖] มิคานํ โกฏฺจโก (๑) อนฺโต ปกฺขินํ ปน วายโส

เอรณฺโฑ สพฺพรุกฺขานํ (๒) ตโย อนฺตา สมากตฺตํ ๑

ตตฺถ อนฺโตติ หีนํ ลามโก ๑

สตุถา อิมํ ชมฺมเทสนํ อหริตฺวา ชาตกํ สโมชานฺติ

ตทา ลิกาโล เทวตฺโต อโหสิ กากิโก โกกาลิโก รุกฺขเทวตา

ปน อหเมวติ ๑

อนฺตชาตกํ ปญฺจํ ๑

สมุทฺตชาตกํ

โก นฺวายนฺติ อิทํ สตุถา เขตวเน วิหรนฺโต

อุปนฺนุทฺเตเร อารพฺภ กเถสิ ๑

โส หิ มหคฺขมโส มหาตณฺโห อโหสิ ๑ สกฺกฺขุเรหิ

ปจฺจเยหิปี สนฺตปฺเปตฺตํ น สกฺกา ๑ วสฺสุปฺนํ ยิกกาเล ทฺวิสุ

ตีสฺสุ วิหารสฺสุ วสฺสํ อุปนฺนฺตฺวา เอกสฺมี อุปาหนา (๑) จเปสิ

เอกสฺมี อุทกคฺคฺมพํ เอกสฺมี กตฺตรยญฺจํ จเปสิ เอกสฺมี สยํ

วสติ ชนปฺทวิหารํ คนฺตฺวา ปณฺธิตฺปริกฺขาเร ภิกฺขุ ทิสฺวา

อริยวสฺสกํ กเถตฺวา เต (๔) ปฺสฺสฺกฺกฺกานิ คากาเปตฺวา เตลฺลํ

จิวฺรานิ คณฺหติ มตฺตติกาปฺตเต คากาเปตฺวา มนาปมฺนาเป

๑. ม. ลิงฺคาลิ ๑ ๒. สฺยา. ม. อนฺโต รุกฺขานํ ๑

๓. ม. อุปาหน ๑ ๔. ม. เตลฺลํ ๑

ปตฺเตยฺว ฌาลกาทินิ (๑) จ คเหตุวา ยานกั ปุเรตฺวา เขตฺวานิ
อากฺจฺฉติ ฯ อเถกทิวสั ภิภฺชฺช ฌมฺมสภายิ กถิ สมฺภูจฺจาเปสิ
อาวุโส อุปนฺนุโท สกฺยปฺตฺโต มหฺคฺฆโม มหิจฺโฆ อญฺเฒสั
ปฏฺิปตฺตี กเถตฺวา สมณฺปริกฺขารเหหิ ยานกั ปุเรตฺวา
อากฺจฺฉติติ ฯ สตฺถา อากฺนตฺวา กาย นฺตฺถ ภิภฺชฺชเว
เอตฺรหิ กถาย สนฺนิตินฺนาติ ปุจฺฉิตฺวา อิมาย นามาทิ
วตฺเต อยฺตฺตํ ภิภฺชฺชเว อุปนฺนุเทณ กถิ ปเรสั อริยวัสกถิ
กเถนฺเตน ปจฺมตฺริ หิ อตฺตนา อปฺปิจฺเณน หุตฺวา ปจฺฉา
ปเรสั อริยวัสกถิ กเถตุ วฏฺฏตีติ

อตฺตานเมว ปจฺมํ ปฏฺิรูเป นิเวสเย

อถญฺณมนฺุสาเสยฺย น กิลิสฺเสยฺย ปณฺุทิตฺติ (๒)

อิมิ ฌมฺมปเท คาคิ ทสฺเสตฺวา อุปนฺนุทิ ครหิตฺวา น
ภิภฺชฺชเว อิทาเนว อุปนฺนุโท มหิจฺโฆ ปุพฺุเพปิ มหาสมฺภูเทปิ
อุทกั รกฺขิตฺพุพิ มญฺญตีติ (๓) วตฺวา อตีตํ อาหริ ฯ

อตีเต พาราณสียิ พุรฺหุมทตฺเต รชฺชั การเนตฺเต

โพธิสฺตฺโต สมฺภูทเทวตา หุตฺวา นิพฺุพตฺติ ฯ อเถโก อุทกกาโก (๔)

สมฺภูทสฺส อุปริภาเค วิจฺรฺนุโต สมฺภูเท อุทกั ปมาเณน
ปิวถ รกฺขนฺตา ปิวถาติ มจฺฉสฺงฺมสฺกฺณสฺงฺเม วาเรนุโต
วิจฺรติ ฯ ตํ ทิสฺวา สมฺภูทเทวตา ปจฺมํ คากฺมาห

๑. ม. ฌาลกานิ ฯ ๒. พุ. ธ. ๒๕/๒๒/๓๖ ฯ

๓. ม. มญฺญีติ ฯ ๔. ม. กากิ ฯ

เล่มที่ 31 ตักนิปาต กุมภวคฺควณณา หน้า 260

[๔๘๓] โโก นุวายิ (๑) โถณโตยสุมี สมนฺตา ปรีชาวติ

มจฺเฆ มกเร จ วาเรนฺโต (๒) อุมิสฺสุ จ วิหณฺณตฺติติ ฯ

ตตฺถ โโก นุวายนฺติ โโก นุ อัย ฯ

ตํ สุตฺวา สมฺมุตฺทาโก ทฺตฺติยิ คากฺมาห

[๔๘๔] อนนฺตปายิ สกฺุโณ อตฺตฺโตติ ทิสฺสา สฺุโต

สมฺมุตฺทํ ปาตุมฺิจฺฉามิ สากฺริ สฺริตปฺปตฺตินฺติ (๓) ฯ

ตสฺสสฺุโถ อหิ อนนฺตสากฺริ ปาตุมฺิจฺฉามิ เตนมฺุหิ

อนนฺตปายิ นาม สกฺุโณ มหตฺติยา ปน อปฺุรณฺิยตฺตฺนฺุหาย

สมนฺนาคตตฺตา อตฺตฺโตตฺติปิ อหิ ทิสฺสา สฺุโต วิสฺสุโต ปากฺกุ

สฺุวาทํ อิมิ สกฺลํ สมฺมุตฺทํ สฺุนฺุทรานํ รตฺนानํ อากฺรตฺตา

สากฺเรน จ ขณฺิตตฺตา สากฺริ สฺริตานํ ปตฺติภาเวน สฺริตปฺปตฺตี

ปาตุมฺิจฺฉามิติ ฯ

ตํ สุตฺวา สมฺมุตฺทเทวตา ตตฺติยิ คากฺมาห

[๔๘๕] สฺุโข หายตฺติ เจว (๔) ปฺุรเตว มโหทฺธิ

นาสฺุส นายติ ปิตฺนฺุโต อเปยฺุโย กิร สากฺโรติ ฯ

ตตฺถ สฺุขนฺุติ สฺุโข อัย ฯ หายตฺติ เจวติ อฺุทกสฺุส

โอสกฺุณเวลาย ปฺุหายติ นิกฺุขมนเวลาย ปฺุรติ ฯ นาสฺุส นายตฺติ

อสฺุส มหาสมฺมุตฺทสฺุส สเจปิ นํ สกฺลโลโก ปิเวยฺุย ตถापิ

อิโต เอตฺตํ นาม อฺุทกํ ปิตฺนฺุติปิ ปรียนฺุโต น ปญฺุณายติ ฯ

๑. ม. นายิ ฯ ๒. ม. วาเรติ ฯ ๓. ม. สฺริตํ ปตฺตินฺติ ฯ

๔. ม. สฺุโข อัย หายติ เจว ฯ

เล่มที่ 31 กามวิลาปชาตกั หน้า 261

อเปยโย กิราติ เอส กิร สาโคโร น สกุกา เกนจิ อุทกั
เขเปตวา ปาตุนติ ฯ

เอวณจ ปน วตวา เกรวรูปารมมณั ทสเสตวา
สมุททกากั ปลาเปสี ฯ

สตถา อิมั ชมมเทศนั อหริตวา ชาตกั สโมชานะสิ
ตทา สมุททกาโก อุปนนุโท อโหสิ เทวตา ปน
อหเมวาติ ฯ

สมุททชาตกั ฦฎจัม

กามวิลาปชาตกั

อุจเจ สกุกน เหมมานาติ อิทั สตถา เซตวเน วิหรนุโต
ปุราณทุติยิกปโลภัน อารพภ กเถสิ ฯ

ปจจุปนุนวตถุ ปุปุพฺรตตชาตเก (๑) กถิตั ฯ อตีตวตถุ
อินุทริยชาตเก (๒) อวิภวิสฺสตี ฯ

ตัม ปน ปุริสั ชีวสุเล อุตฺตาเปสฺสุ (๓) ฯ โส ตตถ นิสินฺโน
อากาเสน อากจฺจนฺตัม กากั ทิสฺวา ตาว ชรมฺปิ เวทณั
อคเณตฺวา ปิยภริยาช สาสนัน เปเสตฺตัม ตัม กากั อามนฺเตนฺโต
อิมา กถา อภาสิ

๑. พุ. ชา. ๒๗/๑๔๗/๔๗ ฯ ชาติภูกฤกกา. ๒/๓๕๖-๕ ฯ

๒. พุ. ชา. ๒๗/๑๔๗๑/๒๔๗ ฯ ๓. ม. ชีวนุตติ สุตล อุตฺตาคสฺสุ ฯ

เล่มที่ 31 ตักนิปาต กุมภวคฺควณณา หน้า 262

- [๔๕๐] อุจฺเจ สกฺกณ เหมาน ปตฺตยาน วิหฺงคม
วชฺชาสี โข ตฺว่า วามูรฺ จิรฺ โข สทา กริสฺสตี
[๔๕๑] อิทํ โข สทา น ชานาตี อสฺสิตฺตฺตฺยจ โอฑิตํ (๑)
สทา จณฺฑี กาทฺตี โกธํ ตํ เม ตปฺปตี โน อธิ (๒)
[๔๕๒] เอส อุปฺปลสฺสนาโห นิกฺขณฺจฺจุสฺสีสเถ กตฺ (๓)
กาสิกฺกณจ มุฑฺ วัตฺถํ ตปฺเปตฺ ฐนกาเมียตี (๔) ๑

ตตฺถ เหมานาตี เทยมาน กจฺจมาน (๕) ๑ ปตฺตยานาตี

ตเมว อาลปตี ตธา วิหฺงมาตี ๑ โส หิ ปตฺเตหิ

ยานํ กตฺวา คมนโต ปตฺตยาโน อากาเสน คมนโต

วิหฺงโม ๑ วชฺชาสีตี วเทยฺยาตี ๑ วามูรฺนตี กทิกฺขณฺฐสมานอูรฺ

มม สฺวุเล นิสฺสินฺภาวํ วเทยฺยาตี ๑ จิรฺ โข สทา กริสฺสตีตี

สทา อิมํ ปวฺตฺตี อชานมานา มม อากมนํ จิรฺ กริสฺสตี

จิรเมว (๖) กตฺสฺส ปิยฺสฺส น จ อากจฺจตีตี เอวํ จินฺเตสฺสตีตี

อตุโถ ๑ อสฺสิตฺตฺตฺยจาตี อสฺสิมานตาย สตฺตฺติสฺมานตาย จ

สฺวุลเมว สนฺธาย วทตี ๑ ตณฺหิ ตสฺส อุตฺตาสนตฺถาย โอฑิตํ

จปิตํ ๑ จณฺฑีตี โกธนา ๑ กาทฺตี โกธนฺตี อติจิริยตีตี

มยฺหํ โกธํ กริสฺสตี ๑ ตํ เม ตปฺปตีตี ตํ ตสฺสา กุชฺฌนํ

มํ ตปฺปตี ๑ โน อธิธาตี อธิ ปน อิมํ สฺวุลํ มํ น ตปฺปตีตี

๑. สฺยา. ม. อสฺสี สตฺตฺตฺยจ โอฑิตํ ๑ ๒ ม. อิทํ ๑

๓. ม. นิกฺขณฺจฺจุสฺสีสเถก หิตํ ๑ ๔. ม. ฐนิกา ปิยาตี ๑

๕. ม. กจฺจมาน จรฺมาน ๑ ๖. ม. จิรฺ เม ๑

ทีเปติ ฯ เอส อุปฺปลสนฺนาโหติอาทีหิ ฆเร อุตฺตีสเก จปีตํ
อตุตโน ฆณฺท์ อาจิกฺขติ ฯ ตตฺถ อุปฺปลสนฺนาโหติ อุปฺปโล
จ สนฺนาโห จ [๑] อุปฺปลสทิสฺโส กณฺโย จ สนฺนาหปฺปฺตฺโต (๒)
จาติ อตุโถ ฯ นิกฺขณฺจาติ ปญฺจหิ สุวณฺเณหิ กตฺติ องฺคุลฺยิกํ (๓) ฯ
กาสิกฺกญฺจ มุฑฺ์ วตฺถนฺตฺติ มุฑฺูกาสิกฺกสาฎฺกยฺกํ สนฺชายาหฺ เอตุตฺกํ
กิริ เตน อุตฺตีสเก นิกฺขิตฺตํ ฯ ตปฺเปตฺตฺ ชนฺกามิยาติ เอตํ
สพฺพิ คเหตุวา สว มม ปิยา ชนฺตฺติกา อิมินา ชเนน
ตปฺเปตฺตฺ ปุเรตฺตฺ สนฺตฺตฺตฺจฺจา โหตุติ ฯ

เอวํ โส ปริเทวมาโน ว กาลํ กตฺวา นิริเย นิพฺพตฺติ ฯ

สตฺถา อิมํ ฆมฺมเทสนํ อหริตฺวา สจฺจანი ปกาเสตฺวา
ชาตกํ สโมชานฺติ ฯ สจฺจปรีโยसानเ อุกฺกณฺจิตฺติกฺขุ
โสตฺวาปฺตฺติผลเ ปตฺติญฺจหิ ฯ ตทา ภริยา จ เอตฺรหิ ภริยา
อโหสิ ฯ เยน เทวปฺตฺเตน ตํ การณํ ทิฏฺฐํ โส อหเมวาติ ฯ

กามวิลาปชาตกั สตฺตมํ ฯ

๑. ม. เอตุตฺตฺเร อุปฺปลสนฺนาโหติ ทิสฺสติ ฯ

๒. ม. สนฺนาหโก ฯ ๓. ม. องฺคุลิมุฑฺุทิกํ ฯ

อุทุมพรา จิเม ปกกาติ อิทํ สตุถา เขตวเน วิหรนุโต
อณฺตริ ภิภุํ อารพภ กเถสิ ฯ
โส กิร อณฺตรสุมิ ปจฺจนตคามเก วิหาริ การตฺวา
วสติ ฯ รมณิโย วิหาโร ปิภุจิปาสาณ นิวิภุโจ ฯ
มณฺทปสมมุชชนภุจํ (๑) อุทกผาสุกํ ฯ โคจรคาโม น ทูโร (๒) ฯ
สมุปียามานา มนุสฺสา ภิภุํ เทนฺติ ฯ อเถโก ภิภุ
จาริกํ จรมาโน ตํ วิหาริ ปาปฺณิ ฯ เนวาสิกตฺเถโร ตสฺส
อาคนตฺกวตฺตํ กตฺวา ปฺนทิวเส ตํ อาทาย คามิ ปิณฺทาย
ปาวิสิ ฯ มนุสฺสา ตสฺส ปณฺตี ภิภุํ ทตฺวา สุวตฺนายน
นิมนตฺยีสฺส ฯ อาคนตฺโก กติปาหิ ภุจิตฺวา จินฺเตสิ เอเกนุปาเยน
ตํ ภิภุํ วญฺเจตฺวา นิกฺกทฺติตฺวา อิมิ วิหาริ กณฺหิสฺสามิตี ฯ
อถ นํ เทรุภุจํ อาคตํ ปุจฺฉิ กิ อวฺโส พุทฺธฺภุจํ
น อกาสิตี ฯ ภนฺเต อิมิ วิหาริ ปฺภิชฺคฺนุโต นาม นตฺถิ
เตนมฺหิ น คตฺปุพฺโพติ ฯ ยาว ตฺวํ พุทฺธฺภุจํ กนฺตฺวา
อาคจฺฉสิ ตาวาหิ ปฺภิชฺคฺคิสามิตี ฯ สาธุ ภนฺเตติ เนวาสิก
ยาว มมากมฺนา เถเร มา ปมชฺชิตฺถาติ มนุสฺสานิ วตฺวา
ปกฺกามิ ฯ ตโต ปภุจาย อาคนตฺโก ตสฺส เนวาสิกสฺส
อฺยณฺจ โทโส อฺยณฺจ โทโสติ วตฺวา เต มนุสฺเส ปรีภินฺทิ ฯ
๑. ม. มณฺทํ สมมุชชนภุจํ ฯ ๒. ม. นาติทูเร นาจฺจาสุเนน ฯ

อิติโรปี สตุถารั วนุทิตฺวา ปุณ อาคโต ๗ อถสฺส โส
ปเวสนั (๑) น อทาสี ๗ โส เอกสฺมึ จาเน วสิตฺวา ปุณทิวเส
คามั ปิณฺฑาย ปาวิสิ ๗ มนุสฺสาปี สามิจิมตฺตมฺปิ น
กรีสฺ ๗ โส วิปฺปฏิสาร์ หุตฺวา ปุณ เขตวนั คนฺตฺวา ตั
การณั ภิกฺขุณั อารโจะสิ ๗ เต ชมฺมสภายั กถั สมฺภูจาเปตฺถ
อาวุโส อสุโก กิร ภิกฺขุ อสุกั ภิกฺขุ วิหารา นิกฺกทฺตฺมิตฺวา
สยั ตตฺถ วสตีติ ๗ สตุถา อากนฺตฺวา กาย นฺตฺถ ภิกฺขเว
เอตฺรหิ กถาย สนนฺนินฺนาติ ปุจฺฉิตฺวา อิมาย นามาทิ
วุตฺเต น ภิกฺขเว อิทาเนว ปุพฺเพปี โส อิมั วสนฺภูจานา
นิกฺกทฺตฺมิเยวาทิ วตฺวา อตีตฺ อหารี ๗

อตีเต พาราณสิยั พุรหฺมทตฺเต รชฺชั การเนเต
โพธิสตุโต อรณฺเว รุกฺขเทวตา หุตฺวา นิพฺพตฺติ ๗ ตตฺถ
วสุสฺสเน สตุตฺสตุตฺทาหิ เทโว วสุสิ ๗ อเถโก รตฺตมฺขุทฺทกมฺกโก
เอกิสฺสาว อโนวสุสิกาย ปาสาณทฺริยา วสฺมาโน เอกทิวสั
ทฺริทฺวาเร อเตมนฺภูจฺจเน สฺเขน นิสีทิ ๗ ตตฺถเอโก
กาพฺมุขมฺหามกฺโก ดินฺโต สีเตน ปิพฺยมาโน วิจฺรณฺโต ตั
ตถา นิสินฺนั ทิสฺวา อุปาเยน ตั นีหริตฺวา เอตฺถ วสิสฺสามิติ
จินฺเตตฺวา กุจฺฉี โอลมฺพิตฺวา สฺหิตาการั ทสฺเสนฺโต ตสฺส
ปุโรโต จตฺวา ปจฺมึ คากมฺมาห
๑. ม. เสนาสนั ๗

เล่มที่ 31 ตักนิปาต กุมภวคฺควณณา หน้า 266

[๔๕๓] อุทุมฺพรา นิเจ ปกฺกา นิโครธา จ กปีตฺถนา
เอหิ นิกฺขมฺม ภูชฺชสฺส ก็ ชิมฺจฺฉาย มียฺยสีติ ฯ

ตตฺถ กปีตฺถนาติ ปิลกฺขุ (๑) ฯ เอหิ นิกฺขมฺมาติ เอเต
อุทุมฺพราทโย ผลภาเรณ จิตฺตา อหฺมปี ขาทิตฺวา สุหิโต
อาคโต ตวมฺปี กจฺจ ภูชฺชสฺสฺสูติ ฯ

โสปี ตสฺส วจฺนํ สุตฺวา สทฺทหิตฺวา ผลาผลานิ
ขาทิตฺกามิ หุตฺวา นิกฺขมิตฺวา ตตฺถ ตตฺถ วิจริตฺวา กิณฺจ
อลกฺนโต ปฺน อากนฺตฺวา ตํ อตฺตโน ทริยฺ (๒) ปวิสิตฺวา นิสินฺนํ
ทิสฺวา วณฺจิสฺสามิ นนฺติ ตสฺส ปฺรโต จตฺวา ทฺติยํ คากฺมาห

[๔๕๔] เอวํ โส สุหิโต โหติ โย วุฑฺฒมฺปจายติ
ยถาหฺมชฺช สุหิโต ทุมปฺกฺกานิ มาสีโตติ ฯ

ตตฺถ ทุมปฺกฺกานิ มาสีโตติ อุทุมฺพราทีนํ รุกฺขผลานิ
ขาทิตฺวา อาสีโต (๓) สุหิโต ชาโต ฯ

ตํ สุตฺวา มหามกฺกโฏ ตติยํ คากฺมาห

[๔๕๕] ยํ วเนชฺช วเนชฺชสฺส วณฺเจยฺย กปีโน กปี
ทฺทโรปี น สทฺทฺเชยฺย (๔) น หิ ชินฺโณ ชรากปีติ ฯ

ตสฺสฺสฺสโต ยํ วเน ชาโต กปี วเน ชาตสฺส กปีโน
วณฺจํ กเรยฺย ตํ ตยา สทฺทโร น ทฺทโรปี วานโร น

๑. ม. ปิลกฺขา ฯ ๒. ม. อนฺโตปาสานทริยํ ฯ ๓. ม. อสีโต

ทาโต ฯ ๔. ม. ทฺทโร กปี สทฺทฺเชยฺย ฯ

เล่มที่ 31 โกมารีย์ปุตตชาตกั หน้า 267

สททเหยย มาทีโสปี ชินฺโณ ชรากปี มหุลลคมกุกโกฏ น
หิ สททเหยย สตุตถกขตุตุมปิ ภณฺนตฺสฺส ตุมหาทีสฺส น
สททหิ หิมวณฺตปฺปเทเส สพฺพผลาผลํ วสุเสน กิลินฺนํ ปติตฺ
ปฺน ตว อิทํ จานํ นตฺถิ กจฺจมาตี ฯ

โส ตโต ว ปกฺกามี ฯ

สตุตา อิมํ ชมฺมเทสนํ อahrtิวา ชาตกั สโมชานะตี
ตทา ขุทฺทกมกุกโกฏ เนวาลีโก อโหสิ กาทมฺหามกุกโกฏ
อาคณฺตูกภิกฺขุ รุกฺขเทวตา ปน อหเมวาคี ฯ

อุทุมฺพรชาตกั อฏฺฐมํ ฯ

โกมารีย์ปุตตชาตกั (๑)

ปุเร ตฺวนฺตฺติ อิทํ สตุตา ปุพฺพพารามะ วิหรนฺโต เกพีสึลเก
ภิกฺขุ อารพฺภ กเถสิ ฯ

เต กิร ภิกฺขุ สตุถริ อุปริปาสาทะ วิหรนฺเต

เหฏฺฐาปาสาทะ ทิฏฺฐสฺสุตาทีนํ กเถนฺตา เกพินฺจ ปรีหาสณฺจ (๒)

กโรนฺตา นิสีทิสฺสุ ฯ สตุตา มหาโมคฺคฺคฺลฺลานํ อามนฺเตตฺวา เอเต

ภิกฺขุ สัเวเชหีตี อาห ฯ เตโร อากาเส อุปฺปติตฺวา

ปาทงฺคุฏฺฐเกน ปาสาทถฺปิภิกํ ปหริตฺวา ยาว อุทกปรียนฺตา

ปาสาทํ กมฺเปสิ ฯ เต ภิกฺขุ มรณภยภีตา นิกฺขมิตฺวา

๑. ม. โกมารปุตตชาตก... ฯ ๒. ม. กลหณฺจ ปรีหาสณฺจ ฯ

เล่มที่ 31 ตักนิปาต กุมภวคฺควณณา หน้า 268

พหิ อฏฺฐิสฺสุฯ เตสํ โส เกฬิสฺสึลภาโว ภิกฺขุสฺสุ ปากโฏ
ชาโตฯ อถกทิวสํ ภิกฺขุ ชมฺมสภายํ ถถํ สมฺภูจฺจาเปสฺสุ
อาวฺโส เอกจฺเจ ภิกฺขุ เอวฺรุเป นิชฺยานิกสฺสาสเน ปพฺพชิตฺวา
เกฬิสฺสึลา หุตฺวา วิจฺรนฺติ อนิจฺจํ ทุกฺขํ อนตฺตาทิ วิปลฺสฺสนาย
กมฺมํ น กโรนฺตุสฺสึติฯ สตฺถา อากนฺตฺวา กาย นฺตฺถ ภิกฺขเว
เอตฺรหิ กถาย สนนฺตฺสนฺนาติ ปุจฺฉิตฺวา อิมาย นามาทิ
วุตฺเต น ภิกฺขเว อิทาเนว ปุพฺเพเปเต เกฬิสฺสึลกาเยวาทิ
วตฺวา อตีตํ อหาริฯ

อตีเต พาราณสียํ พุรหฺมทตฺเต รชฺชํ การเนเต
โพธิสฺสโต เอกสฺมี กามเก พุราหฺมณฺณกุลเ นินฺนพฺพตฺติฯ
โกมาริปฺปฺตฺโตติ (๑) นํ สลฺขชานีสฺสุฯ โส อปรภาเค นิกฺขมิตฺวา
อิสิปฺพพชฺชํ ปพฺพชิตฺวา หิมวณฺตปฺปเทเส วสฺสิฯ อถลฺลเย
เกฬิสฺสึลกา ตาปฺสา หิมวณฺตปฺปเทเส อสฺสสมํ มาเปตฺวา วสฺสิสฺสุฯ
กสิณฺปริกมฺมมตฺตมฺปิ เตสํ นตฺถิฯ อรณฺณโต ผลาผลานิ
อาหริตฺวา ขาทิตฺวา หสมานา นานปฺปการาย เกฬียา
วิตินาเมสฺสุฯ เตสํ สนนฺตฺเก เอโก มกฺกโฏ อตฺถิฯ โสปี
เกฬิสฺสึลโกว มุขวิการาทินิ กโรนฺโต ตาปฺसानํ นานาวิธํ เกฬี
ทสฺเสตฺติฯ ตาปฺสา ตตฺถ จิรํ วสฺสิตฺวา โลณฺมพิลเสวณฺตฺถาย
มนฺนุสฺสปลํ อคมฺสฺสุฯ เตสํ คตฺกาลโต ปุญฺจาย โพธิสฺสโต
๑. ม. โกมาริปฺปฺตฺโตติฯ เอวฺมฺปฺริปีฯ

ตัม จานัน อากนฺตฺวา วาสํ กปฺเปตี ๗ มกฺกโฏ เตสํ วีย
ตสฺสาปี เกฬี ทสฺเสตี ๗ โปชิสฺสโต อจฺจํ ปหริตฺวา
สุสิกฺขิตฺตปฺพชิตานัน สนฺตึเก วสนฺเตน นาม อจฺจสฺมปฺนฺเนน
กายวาจาทีหิ สฺสยฺยเตน ฌานเณ สฺยฺยเตน ภวิตฺตํ วัฏฏตีตี
ตสฺส โอวาทํ อทาสี ๗ โส ตโต ปญฺจาย สีลวา
อจฺจสฺมปฺนฺโน อโหตี ๗ โปชิสฺสโต ตโตปี อยฺยตฺถ
อคมฺสึ ๗ มกฺกโฏ ปุพฺเพ วีย เตสํ เกฬี น ทสฺเสตี ๗ อถ
นํ ตาปฺสา ปุพฺเพ ตฺวํ อวฺโส อมฺหากํ ปฺรโต เกฬี อกาสิ
อิทานิ น กโรสิ กิการณฺติ ปุจฺจนฺตา ปจฺมํ กถมาหฺสู

[๔๕๖] ปุเร ตฺวํ สีลวตฺตํ สกาเส

โอกฺกนฺตึกั (๑) กิฬตี อสฺสมมฺหิ

กโรหเร มกฺกญฺยานิ มกฺกญ

น ตัม มยฺยํ สีลวตฺตํ รมามาตี ๗

ตตฺถ สีลวตฺตํ สกาเสตี เกฬีสีลกานัน อมฺหากํ สนฺตึเก ๗

โอกฺกนฺตึกนฺตึ มิโต วีย โอกฺกนฺตึตฺวา (๒) กิฬตี ๗ กโรหเรตี (๓)

กโรหิ ๗ อเรตี อาลปฺนํ (๓) ๗ มกฺกญฺยานินฺตี มุขมกฺกญฺยิกกีฬสงฺฆาตานิ

มุขวิการานินิ (๔) ๗ น ตัม มยฺยํ สีลวตฺตํ รมามาตี ยํ ปุพฺเพ

๑. ม. โอกฺกนฺตึกั ๗ ๒. ม. โอกฺกนฺตึตฺวา ๗ ๓. ม. กโรหเรตี

๔. ม. อเรตี อาลปฺนํ ๗ ๔. ม. มุขวิการานินิ ๗

เล่มที่ 31 ตักนิปาเต กุมภวคฺควณฺณา หน้า 270

ตว เกฬีสึถํ เกฬิวตฺตํ ตํ มยฺ เอตฺรหิ น รามม นาภिरาม (๑)

ตวมฺปิ โน น รมาเปสิ กิณฺนุ โข การณฺนติ ฯ

ตํ สุตฺวา มกฺกโฏ ทุติยํ คาถมาห

[๔๕๑] สุตฺวา หิ มยฺหํ ปฺรมา วิสุทฺธิ

โกมาริยปฺตตฺตสฺส (๒) พหุสฺสฺตตฺส

มาทานิ มํ มลฺลณิ ตฺวํ ยถา ปฺเร

ฉานาภียุตฺตา วิหฺราม (๓) อาวุโสติ ฯ

ตตฺถ มยฺहनฺติ กรณฺญเจ สมนฺปทานํ ฯ วิสุทฺธิติ

ฉานวิสุทฺธิ ฯ พหุสฺสฺตตฺสชาติ พหุณํ กสิณฺปริกมฺมามํ อญฺจนฺนณฺจ

สมาปตฺตนิ สุตฺตฺตา เจว ปฏฺวิวิทฺตตฺตา จ พหุสฺสฺตตฺส ฯ ตฺวณฺติ

เตสุ เอกํ ตาปสฺสํ อาลปฺนฺโต อิทานิ มํ มา ตฺวํ ปฺเร วिय

สยฺชานิ นาหํ ปฺริมสฺสทิสฺส อจฺริโย เม ลทฺโธติ ทีเปติ ฯ

ตํ สุตฺวา ตาปสฺสา ตติยํ คาถมาหฺสุ

[๔๕๒] สเจปิ เสลลฺสมิ วปฺเปยฺย (๔) วิหฺ

เทโว จ วสฺเส เนว (๕) หิ ตํ วิรุพฺเพ

สฺตฺวา หิ ตยา ปฺรมา วิสุทฺธิ (๖)

อารา ตฺวํ มกฺกญฺ ฉานญฺมียาติ (๗) ฯ

๑. ม. อยฺ ปาโจ นตฺถิ ฯ ๒. ม. โกมารปฺตตฺตสฺส ฯ ๓. ม. ฉานานุ-

ยุตฺโต วิหฺรามิ ฯ ๔. สฺยา. ม. เสลลฺสมิ วเปยฺย ฯ ๕. สฺยา. ม. น ฯ

๖. สฺยา. สฺตฺวา หิ เต สฺวา ปฺรมา วิสุทฺธิ ฯ ๗. สฺยา. ฉานญฺมียาติ ฯ

ตสฺสตุโธ สเจปี ปาสาณปิฏฺเจ ปญฺจวิธึ วิหัง วปเปยฺย
เทโว จ สมฺมา วสุเสยฺย อกฺเขตตฺตา ยํ ตํ น วิรุฬฺหะย
เอวมฺว ตยา ปรมชฺฌานวิสุทฺธิ สฺสูตา คฺวั ปน
ติรจฺจนโยนิกคฺคา อารา มกฺกญฺ ฌานญฺมียา ทูเร จิโต น
สฺกกา ตยา ฌานํ นิพฺพตฺเตตฺตุนฺติ มกฺกญฺ ฺครหึสฺสุ ฯ

สฺสูตา อิมํ ชมฺมเทสนํ อหริตฺวา ชาตกั สโมชานะสิ
ตทา เกฬิสึลตาปสา อิมะ ภิกฺขุ อหะสิ โโกมารียปฺตุโต ปน
อหเมวาติ ฯ

โกมารียปฺตุตชาตกั นวมํ ฯ

พกชาตกั

ปรปาลณาเตติ อิทํ สฺสูตา เขตวเน วิหรนฺโต
ปฺราณสนฺถตํ อารพฺภ กเถสิ ฯ

วตฺถุปี วินเย (๑) วิตุถารโต อากตเมว ฯ อัย ปเนตฺถ
สงฺเขโป ฯ อายสฺมา อุปเสโน ทฺวสฺสิโก เอกวสฺสิเกน
สทฺธิวิหารินา สทฺธิ สฺสูถารํ อุปสงฺกมิตฺวา สฺสูถารา ฺครหิตो
นิวตฺติตฺวา (๒) ปกฺกนฺโต วิปสฺสนํ ปญฺจเปตฺวา อรหตฺตํ ปตฺวา
อปฺปิจฺจนตาทิกฺคณฺยฺตุโต เตรส ฐตฺงคานิ สฺมาทาย ปริสํ
เตรสฐตฺงคธร์ กตฺวา ภควติ เตมาสํ ปฏิสลฺลีเน สปริโส
๑. วิ. มหา. ๒/๕๑-๖/๗๖-๘๑ ฯ ๒. ม. วนฺทีตฺวา ฯ

เล่มที่ 31 ติกนิปาต กุมภวคฺควณฺณา หน้า 272

สตถาริ อุปสงกมิตฺวา ปริมปี นิสฺสาย ปจฺมํ ڪรหิ ลภิตฺวา
ชฺมมิกาย กติกาย อนฺนฺวตฺตเน (๑) ทฺติยิ สาธุการิ ลภิตฺวา
อิโต ปญฺจาย ชฺตงฺคชฺรา ภิกฺขุ ยถาสฺขิ อุปสงกมิตฺวา
มํ ปสฺสนฺตฺติ สตถารา กตานุคฺคโห นิกฺขมิตฺวา ภิกฺขุณิ
เอตมตฺถิ อาริเจสิ ฯ ตโต ปญฺติ ภิกฺขุ ชฺตงฺคชฺรา หุตฺวา
สตถาริ ทสฺสนาย อุปสงกมิตฺวา สตถริ ปญฺิสถลانا วุญฺจิตฺเต
ตตฺถ ตตฺถ ปสฺสฺถลاني ฉทฺเตหฺวา อตฺตโน ปตฺตจิวฺรานเนว
คณฺหิสุ ฯ สตฺธา สมฺพหฺลลหิ ภิกฺขุหิ สทฺธิ เสนาสนจาริกิ
จรมานโน ตตฺถ ตตฺถ ปตฺติคานิ ปสฺสฺถลاني ทิสฺวา ปุจฺจิตฺวา
ตมตฺถิ สุตฺวา ภิกฺขเว อิมสฺสึ นาม ภิกฺขุณิ วตฺตสมาทานิ (๒)
น จิริญฺจิตฺติ กพฺสฺส อุโปสถกมฺมสทฺธิสฺสึ อโหสิตี วตฺวา อตีตฺติ
อาหริ ฯ

อตีเต พาราณสิยิ พุรหฺมทตฺเต รชฺชํ การเนตฺเต
โพธิสฺตโต สกฺโก เทวราชา อโหสิ ฯ อเถโก พโก คงฺกาคีเร
ปาสาณปิฏฺเจ วสฺติ ฯ อถ คงฺกาย มโหโฆทกํ (๓) คณฺตฺวา
ตํ ปาสาณํ ปริกฺขิปี ฯ พโก อภิรฺุหิตฺวา ปาสาณปิฏฺเจ
นิปชฺชิ ฯ เนวสฺส โคจโร อตฺถิ น โคจราย คมนมคฺคโค
อุทกมฺปิ วทฺมเตว ฯ โส จินฺเตสิ มยฺหิ เนว โคจโร อตฺถิ
น โคจราย คมนมคฺคโค นิกฺกมฺมสฺส ปน นิปชฺชนโต
อุโปสถกมฺมํ วรฺตฺรณฺติ มนฺสาว อุโปสถํ อธิญฺจาย สีลاني
๑. ม. อชฺมมิกาย กติกาย อนฺนฺวตฺตเน ฯ
๒. ม. ชฺตงฺคสมาทานิ ฯ ๓. ม. มโหทกํ ฯ

สมาทิตฺวา นิปชฺชิตฺวา ตทา สกฺโก เทวราชา อวชฺชมาโน
 ตสฺส ตํ ทุพฺพลสมาทานํ ฌตฺวา เอตํ พกํ วิมฺบิสฺสสามิตฺติ (๑)
 เอพฺกรูเปณ อากนฺตฺวา ตสฺสาวินฺนุเร จตฺวา อตฺตานํ
 ทสฺเสสฺสิตฺวา พโก ตํ ทิสฺวา อณฺณตรสฺมิมิ ทิวเส อุโปสถกมฺมํ
 ชานิสฺสามิตฺติ อุกฺกจาย ตํ คณฺหิตฺตํ ปกฺขนฺนทิตฺวา เอพโกปิ
 อิตฺโต จิตฺตํ ปกฺขนฺนทิตฺวา อตฺตาสํ คเหตฺตํ นาทาสิตฺวา พโก
 ตํ คเหตฺตํ อสกโกนฺโต นินฺนตฺตฺวา อากมฺมํ อุโปสถกมฺมํ
 ตาว เม น ภิชฺชตฺติตฺติ ตตฺถเว ปุณฺณ นิปชฺชิตฺวา สกฺโก
 สกฺกานฺนภาเวเนว (๒) อากาเส จตฺวา ตาทิสฺส ตุพฺพลชฺฌมาสยสฺส
 กิ อุโปสถกมฺเมน ตวํ มม สกฺกภาวํ อชานนฺโต เอพกมฺมํ
 ขาทิตฺตกาโมสฺสิตฺติ ตํ ทรหิตฺวา (๓) เทวโลกเมว กโต ๑

ติสฺโสปี อภิสมฺพุทฺธคาถา

- [๔๕๕] ปรปฺปณฺณาเต (๔) ชีวนฺโต มํสโลหิตโกชโน
 พโก วตฺติ สมาทาย อุปชฺชิตฺวา อุโปสถํ
- [๕๐๐] ตสฺส สกฺโก วจฺฉนฺนํ อชฺชรูเปณฺนปาคมิ
 วิตฺตโป อชฺฉนฺนปฺตฺโต (๕) ภิชฺชิตฺวา โลหิตโป ตป
- [๕๐๑] เอวเมว อิชฺชจฺจ (๖) สมาทานสฺมิมิ ทุพฺพล (๗)
 ลหุํ กโรตฺติ (๘) อตฺตานํ พโกว อชฺชการณฺตติ ๑

๑. ม. วิเหเจตฺตสามิตฺติ ๑ ๒. ม. สกฺกตฺตภาเวเนว ๑
 # ๓. ม. วิเหเจตฺตวา ๑ ๔. ม. ปรปฺปณฺนโรธา ๑
 # ๕. สฺยา. ม. อชฺฉนฺนปฺตฺโต ๑ ๖. ม. อิชฺชจฺจ ๑
 # ๗. ม. สมาทานมฺหิ ทุพฺพลา ๑ ๘. ม. กโรนฺตติ ๑

เล่มที่ 31 ติกนิปเต กุมภวคควณณา หน้ 274

ตตถ อุปปชชช อุโปสถนตติ อุโปสถวาสั อุปคโต ฯ
วตถณายาติ ตสส ทพพลวตตั อถณาย ฯ วิตตโป อชฌปตโตติ
วิกตตโป หุตว อุปคโต ตั ขาทิตุ ปกขนุโตติ อตุโถ ฯ
โลหิตโปติ โลหิตปายี ฯ ตปนติ ตั อตตนา สมาทินนตปี (๑)
ภินุที ฯ

สตถา อิมั ชมมเทสนั อหริตว ชาตกั สโมชานลล
ตทา สกโก อหเมวติ ฯ
พกชาตกั ทสมั
กุมภวคโค ปลยจโม

ตสสุททานั

วรกุมภ สุปตตลลลวหโน
สจิสมมต พินทุสโร จุสโก
สรตปติ วณชั ขรกกปีนา
อถ มกุกฎียา วกเกน ทสาคี ฯ

วคคททานั

สจกปโป ปทโม เจว อุทปานน ตตย
อพกนตริ ฌกเกทั ติกนิปตมหลกตั ฯ
ติกนิปตวณณา นิกุจิตา ฯ

๑. สมาทานตปี ฯ

จตุกกนิปาตชาตกฏกถา
กาลิงควคควณฺณา

จตุลกาลิงกชาตกํ (๑)

วิวรธ อิมาสํ ทวารนฺติ อิทํ สตุถา เขตวเน วิหรนฺโต
จตุณฺํ ปริพฺพาชิกานํ ปพฺพชฺช อารพฺภ กเถสิ ฯ
เวสาลียํ กิรฺ ลิจฺจวิราชฺญํ สตุตฺต สหสฺसानิ สตุตฺต
สตันนิ สตุตฺต จฺ ลิจฺจวี วสีสุ ฯ เต สพฺเพปิ ปุจฺฉา-
ปฺปฏิปุจฺฉาจิตฺตกา อเหตุสุ ฯ อเถโก ปณฺจสุ วาตสเตสุ พฺยตุโต
นิคฺคณฺโจ เวสาลียํ สมฺปาปฺณิ ฯ เต ตสฺส สงฺกหํ อํกํสุ ฯ
อปราปี เอวรูปา นิคฺคณฺจํ สมฺปาปฺณิ ฯ ราชาโน เทวปี
ชเน วาทำ การเหตุสุ ฯ อุโภปี สทิสวา ว อเหตุสุ ฯ ตโต ลิจฺจวินํ
เอตทโหสิ อิมํ เทว ปฺปฏิจฺจ อุปฺปนฺโน ปฺตุโต พฺยตุโต
ภวิสฺสตีติ ฯ เตสํ วิวาทํ การเหตุวา เทวปี เอกโต วาเสสุ ฯ
อด เนสํ สํวาสมนฺวาย ปฺปฏิปาฏฺฐิยา จตฺสฺโส ทาริกาโย
วิชายีสุ (๒) เอโก จ ทารโก วิชายิ (๓) ฯ ทาริกานํ สจฺจา
โสภา อธิวาทกา ปฺปฏิจฺจราติ (๔) นามํ อํกํสุ ฯ ทารกสฺส
สจฺจโกติ นามํ (๕) ฯ เต ปณฺจปี ชนา วิญฺญุตํ ปตุวา มาติโต
๑. จุพฺพกาลิงกชาตก... ฯ # ๒. ม. อัย ปาโจ นตุถิ ฯ # ๓. ม. ชายิ ฯ
๔. ม. สจฺจา โลตา อวธาริกา ปฺปฏิจฺจนาทาติ ฯ
๕. ม. อัย ปาโจ นตุถิ ฯ

เล่มที่ 31 จตุกถนิปาเต กาลิงควคควณณา หน้า 276

ปญจ วาตทานิ ปิตโต ปญจ วาตทานีติ วาตหสฺสั
 อุกฺคณฺหีสุ ฯ มาตาปิตโร ทาริกาโย (๑) เอวํ โอวทิสฺสุ สเจ
 โกจิ คิหี ตุมฺหากํ วาทํ ภินฺทิสฺสติ ตสฺส ปาทปริจาริกา
 ภเวยฺยาถ สเจ ปพฺพชิตโต ภินฺทิสฺสติ ตสฺส สนฺตึเก
 ปพฺพชเยยฺยาถาติ ฯ อปรภาเค มาตาปิตโร กาลมกํสุ ฯ เตสุ
 กาลกเตสุ สพฺพกนิฏฺโจ (๒) นิกฺคณฺโจ (๓) ตตฺถเว วเสถลิยํ ลิจฺฉวินํ
 สิปปํ ลิกฺขาเปนฺโต วสิ ฯ ภคินฺนิโย ชมฺพุสาขํ กเหตุวา
 วาตฺถาย นคเรณ (๔) นครํ จรมาณา สาวตฺถี ปตฺวา
 นครทฺวารे ชมฺพุสาขํ นิกฺขิปิตฺวา (๕) โย อมฺหากํ วาทํ
 อารोเปตฺถุ สกฺโกติ คิหี วา ปพฺพชิตโต วา โส เอตํ
 ปัสฺสฺสฺสํ ปาทะหิ วิทิตฺวา ปาทะหเว สาขํ มทฺทตฺถติ
 ทารกานํ วตฺวา ภิกฺขตฺถาย นครํ ปาวีสีสุ ฯ อถายสฺมา
 สารีปฺตโต อสมฺมุชฺชนฏฺฐานํ (๖) สมฺมุชฺชิตฺวา วิตตมฺเฏสุ ปานียํ
 อุกฺกุชฺเชตฺวา กิลานะ ปฏฺิซกฺกิตฺวา ทิวาตรํ สาวตฺถียํ (๗) ปิณฺฑาย
 ปวิสฺสนฺโต ตํ (๘) สาขํ ทิสฺวา ปุจฺฉิตฺวา ทารเกหเว ปาตาเปตฺวา (๘)
 มทฺททาเปตฺวา เยหิ อัยํ สาขา จปีตา เต กตฺถตฺถกิจฺจา
 อากฺขนฺตฺวา เชตฺวานทฺวารโกฏฺฐเก มํ ปสฺสฺสนฺตฺติ ทารกานํ
 # ๑. ม. ทาริกานํ ฯ ๒. ม. อัยํ ปาโจ นตฺถิ ฯ ๓. ม.
 # สจฺจกนิคฺคณฺโจ ฯ ๔. ม. นครา ฯ ๕. ม. นิจฺฉิตฺวา ฯ
 # ๖. ม. อสมฺมุชฺชนฏฺฐานํ ฯ ๗. ม. สาวตฺถี ฯ ๘. ม. ตํ สาขา
 # ทสฺวา ทารเก ปุจฺฉิ ฯ ทารกา ตํ ปวตฺถี อากฺกขีสุ ฯ เถโร
 # ทารเกหเว ปาตาเปตฺวา ฯ

วตุวา นครี ปวิสิตฺวา กตภตฺตกัจโจ วิหารโกฏฺจเก(๑) อฏฺจาสี ๗
ตาปี ปริพฺพาชิกา ภิกฺขุ(๒) จริตฺวา อาคตา สาขั มทุทิตฺ
ทิสฺวา เคนายั มทุทิตาติ วตุวา สารีปฺตฺตฺเตเรน สเจ
ตุมุเห วาทตฺติกา วิหารโกฏฺจกั(๓) กิร คจฺจถาติ ทารเกหิ
วุตฺตา ปุณฺ นครี ปวิสิตฺวา มหาชนั สนฺนิปาเตตฺวา
วิหารโกฏฺจกั คนฺตฺวา เถโร วาทสทฺสตั ปุจฺฉิสฺสุ ๗ เถโร [๔]
วิสขฺเขตฺวา อณฺณํ กิณฺจิ ชานิตฺถาติ ปุจฺฉิ ๗ น ชานาม
สามิตฺติ ๗ อหํ ปน โว กิณฺจิ ปุจฺฉามิตฺติ ๗ ปุจฺฉ สามี
ชานนฺติโย กเถสฺสามาติ ๗ เถโร เอกํ นาม กิณฺจิ ปุจฺฉิ ๗
ตาน ชานีสุ ๗ เถโร วิสขฺเขตฺติ ๗ ตา อมฺหากั สามิ
ปราชโย ตุมฺหากั ชโยติ อาหํสุ ๗ อิทานิ ก็ กริสฺสถาติ ๗
อมฺหากั มาตาปิตฺุหิ อัย โอวาโท ทินฺโน สเจ โว กิหิ
วาทั ภินฺทิสฺสติ ตสฺส ปชาปติโย ภเวยฺยาถ สเจ ปพฺพชฺโติ
ตสฺส สนฺติเก ปพฺพชฺชเยถาติ ปพฺพชฺชั โน เทถาติ ๗
เถโร สารฺฐติ วตุวา ตา อุปลฺลวณฺณาย เถรียา สนฺติเก
ปพฺพาเชสิ ๗ สพฺพา นจิสฺเสว อรหตฺตํ ปาปฺฉิสฺสุ ๗
อเถกทิวสั ภิกฺขุ ชมฺมสภายั กถั สมฺมูจฺจาเปสุ อาวุโส
สารีปฺตฺตฺเตโร จตฺนุนั ปริพฺพาชิกานั อวสฺสโย หุตฺวา
๑. ม. วิหารทวารโกฏฺจเก ๗ เอวมฺปฺริปี ๗ ๒. ม.
ภิกฺขาย ๗ ๓. ม. เขตฺวานทวารโกฏฺจกั ๗ ๔. ม.
เอตฺถนฺตเร ตนฺติ ทิสฺสติ ๗

เล่มที่ 31 จตุกนิปาเต กาลิงควคควณณา หน้า 278

สพฺพา อรหตฺตํ ปาเปสฺสิตฺติฯ สตุถา อากนฺตฺวา กาย นฺตฺถ
ภิกฺขเว เอตฺรหิ กถาย สนนฺนินฺนาติ ปุจฺฉิตฺวา อิมาย
นามาติ วุตฺเต น ภิกฺขเว อิทานฺนํ ปุพฺเพปิ (๑) เอตาสฺ
อวสฺสโย อโหสิ อิทานิ ปน ปพฺพชฺชาภิสํกํ ทาเปสิ ปุพฺเพ
ราชมเหสิญฺจฺจเนน จเปสฺสิตฺติ วุตฺวา อตฺตํ อหาริ ฯ

อตฺเตเต กาลิงฺกรญฺเจ ทนฺตปฺรณคฺเร กาลิงฺกราเช รชฺชํ
การณฺเต อสฺสกรญฺเจ โปตฺลนคฺเร (๒) อสฺสโก นาม รชฺชํ
การเสสิ ฯ กาลิงฺโก สมฺปนฺนพลพาหโน สมฺมปี นาคพล
ปฏฺธิโยธํ น ปสฺสติ ฯ โส ยฺชฺฉิตฺตกาโม หุตฺวา อมจฺจํ
อาโรเจสิ อหํ ยฺทฺชตฺถิโก ปฏฺธิโยธํ ปน น ปสฺสํมิ
กํ กโรมาติ ฯ อมจฺจา อตฺถโก มหาราช อฺปาโย ธีตโร
เต จตฺสโส อุตฺตมรฺรูปฺชรา ตา ปสาเชตฺวา ปฏฺิจฺฉนฺนยาเน
นีสิตาเปตฺวา พลปฺริวฺตา กามนิกมราชธานีโย จราเปถ โย
ราชา อตฺตโน (๑) คเหตุกาโม (๑) ภวิสฺสติ เตน สทฺธิ ยฺทฺธิ
กริสฺสามาติ วทีสุ ฯ ราชา ตถา การเสสิ ฯ ตาหิ
คตคตฺตฺจฺจเนน ราชานํ ภเยน ตาสํ นครํ ปวิสฺสิตฺตํ น เทนฺติ
ปณฺณการํ เปเสตฺวา พหิณคฺเรเยว วสาเปนฺติ ฯ เอวํ
สกลชมฺพฺพิปํ จริตฺวา อสฺสกรญฺเจ โปตฺลนคฺรํ ปาปฺณิสฺสุ ฯ
๑. ม. ปุพฺเพเปส ฯ ๒. ม. ปาฏฺฐินคฺเร ฯ เอวมฺปฺริปี ฯ
๑. ม. ตา อตฺตโน เคเห กาคฺตฺกาโม ฯ

อสุสกราชาปี นครทวารานี ปัททาเปตฺวา ปณณาการี
เปเสตี ๑ ตสฺส นนฺทเสโน (๑) นาม อมฺจฺโจ ปณฺชิตโต พุชฺตุโต
อุบายกุสโล ๑ โส จินฺเตสิ อีมา กิร กาลิงฺกราชชีตาโร (๒)
สกลชมฺพุทฺธิปํ จริตฺวา ปฏฺิโยธํ น ลภีสุ เอวํ สนฺเตปี
ชมฺพุทฺธิโป ตฺจฺจฺโน นาม อโหสิ อหํ กาลิงฺเคน สห
ยฺชฺฉิสฺสามิตี ๑ โส นครทวารํ คนฺตฺวา โทวาริเก อามนฺเตตฺวา
ตาสํ ทวารํ วิวราเปตฺุ ปจฺมํ คากมาห

[๕๐๒] วิวรธ อิมาสํ ทวารํ นครนฺตํ ปวีสิตฺุ

อรุณราชสฺส สีนฺหา สฺสิญฺเจน สฺรฺกฺขิตํ นนฺทเสเนนาตี (๓) ๑

ตตฺถ อรุณราชสฺสาคี โสปี รชเช ปติญฺจิตกาเล รญฺจสฺส
นามวเสน อสุสโก นาม ชาโต ๑ กุลทตฺตฺยํ ปนสฺส นามํ
อรุณฺเตตี ๑ เตนหา อรุณราชสฺสาคี ๑ สีนฺหาตี ปฺริสสินฺหา ๑
สฺสิญฺเจนาตี อจฺริเยหิ สฺสุญฺจ อนุสาตีเตน ๑ นนฺทเสเนนาตี
มยา นนฺทเสเนน นาม ๑

โส เอวํ วตฺวา ทวารํ วิวราเปตฺวา ตา คเหตฺวา

อสุสกรณฺโอบ ทสฺเสตฺวา (๔) ตฺมฺเห มา ภายิตฺถ ยฺทุเช สติ

อหํ ชานิสฺสามิ (๕) อีมา อุตฺตมรฺูปรฺา ราชชีตโร อคฺคมहेสิโย

๑. ม. นนฺทสินฺหา ๑ ๒. ม. ราชชีตโร ๑ ๓. สฺยา. นนฺทสินฺหา ๑

ม. วิวรธิมาสํ ทวารํ นครํ ปวีสนฺตฺุ อรุณราชสฺส สีนฺหา สฺสิญฺเจน

สฺรฺกฺขิตํ นนฺทเสเนนาตี ๑ ๔. ม. ทตฺวา ๑ ๕. ม. ชินิสฺสามิ ๑

เล่มที่ 31 จตุกนิปาเต กาลิงควคควณฺณนา หน้า 280

กโรธาติ ตาส์ อภิเสกั ทาเปตฺวา ตาหิ สทฺธิ อาคตปุริเส
คจฺฉล ตุมฺเห ราชธานี อสฺสกราเชน มหฺสติจฺจฺจฺจ
จปีตภาวํ ตุมฺหากั รมฺโณ อาจิกฺขธาติ อโยเชตีฯ เต
คนฺตฺวา อาโรเจตุฯ กาลิงฺโก นหฺ นฺน โส มยฺหิ พลั
ชานาตีติ ตาวเทว มหฺตยา เสนาย นิกฺขมิฯ นนฺทเสโน
ตสฺสาคมนํ ฅตฺวา อตฺตโน กิร รชชสีมายเมว โหตุ มา
อมฺหากั รมฺโณ รชชสีมํ โอกกมตฺ อุกินนํ รจฺจฺจฺจ (๑) อนฺตเร
ยฺยทฺธิ ภวิสฺสตีติ สาสนํ เปเสตีฯ โส สาสนํ สฺตฺวา อตฺตโน
รชชปฺริยนฺเตว อจฺจฺจฺจ ๑ อสฺสโกปิ อตฺตโน รชชปฺริยนฺเตเยว
อจฺจฺจฺจ ๑

ตทา โพธิสฺสคฺโต อิติปพฺพชฺช ปพฺพชิตฺวา เตสํ ทฺวินนํ
ราชฺจฺจ (๒) อนฺตเร ปณฺณสาลาเย วสตีฯ กาลิงฺโก สมณ
นาม กิลฺลิจิ ชานนฺตฺติ โโก ชานาติ กิ ภวิสฺสตี กสฺส
ชโย วา ปราชโย วา ภวิสฺสตี ตาปสฺสํ ปุจฺฉนิสฺสามิตี
อณฺณตคเวเสน โพธิสฺสคฺตํ อุปสฺงกมิตฺวา วนฺทิตฺวา เอกมฺนฺตํ
นินฺสิทิตฺวา ปฏฺฐิสฺสนฺถาริ กตฺวา ฆนฺเต กาลิงฺโก จ อสฺสโก
จ ยฺยชฺฉิตฺกามา อตฺตโน อตฺตโน รชชสีมายเมว จิตฺตา เอเตสฺ
กสฺส ชโย กสฺส ปราชโย ภวิสฺสตีติ ปุจฺฉนิฯ มหาปุณฺณ
อหิ อสฺสกสฺส ชโย อสฺสกสฺส ปราชโยติ น ชานามิ
๑. ม. รชชานํ ๑ ๒. ม. รชชานํ ๑

เล่มที่ 31 จุลลกาลิงคชาตกั หน้า 281

สกุโก ปน เทวราชา อิศากจันติ ตมหิ ปุจันติวา กเถสุสามิ
เสวว อากจเฉยยาตีติ ฯ สกุโก โโพธิสตุตสุส อุปฏจัน
อากนตุวา นิสีทิ ฯ อถ นั โโพธิสตุโต ตมตุถั ปุจันิ ฯ ฆนเต
กาลิงโค ชินิสฺสตี อสุสโกว ปราชิสฺสตี อิทญจ ปุพฺพนิมิตฺตํ
ปลญญายิสฺสตีติ ฯ กาลิงโค ปุณทิวเส อากนตุวา ปุจันิ ฯ
โโพธิสตุโตปิสฺส อากิจฺจิ ฯ โส ก็ นาม ปุพฺพนิมิตฺตํ ฆวิสฺสตีติ
อปุจันติวาว อหิ กิร ชินิสฺสามิตี [๑] ตฎุจिया ปกฺกามิ ฯ
สา กถา วิตุธาริกา อโหสิ ฯ ตั สตุวา อสุสโก นนุทเสนํ
ปกฺโกสาเปตุวา กาลิงโค กิร ชินิสฺสตี มยํ ปราชิสฺสาม
กิณฺนุโข กาทพฺพนฺติ อาห ฯ โส โก เอตํ มหาราช ชานาติ
กสุส ชโย วา ปราชโย วา ตุมฺเห มา จินฺตยิตฺถาติ
ราชานํ อสุสาเสตุวา โโพธิสตุตํ อุปสงฺกमितฺวา วนฺทิตฺวา
เอกมนฺตํ นิสินฺโน ฆนเต โก ชินิสฺสตี โก ปราชิสฺสตีติ
ปุจันิ ฯ กาลิงโค ชินิสฺสตี อสุสโก ปราชิสฺสตีติ ฯ ฆนเต
ชินฺนตฺสส ก็ ปุพฺพนิมิตฺตํ ฆวิสฺสตี ก็ ปราชินฺนตฺสสาติ ฯ
มหาปุญญ ชินฺนตฺสส อารกฺขเทวตา สพฺพเสโต อสุโก ฆวิสฺสตี
อิตฺรสุส สพฺพกาฬโก อุกิณฺนมฺปี อารกฺขเทวตา ยุชฺฌิตฺวา
ชยปราชยํ กิรฺสฺสตีติ (๒) ฯ นนุทเสนโน ตั สตุวา อฎุจาย กนตุวา
รณฺโโล (๓) สหยา สหฺสฺสมตฺตา มหาโยธา เต กเหตุวา (๓)
๑. ม. เอตุถนฺตเร อฎุจายาติ ทิสฺสตี ฯ ๒. ม. กิรฺสฺสนฺตีติ ฯ
๓. ม. รณฺโโล สหยา สหฺสฺสมตฺเต มหาโยเช กเหตุวา ฯ

เล่มที่ 31 จตุกนิปาเต กาลิงควคควณณา หน้า 282

อวิทุเร ปพุตติ อารุห อมโโก อมหากัม รณโโย ชีวิตัม ทาคู
สกุขิสฺสธาคิ ปุจฺฉิ ฯ อาม สกุขิสฺสธามาติ ฯ เตนหิ อิมสฺมี
ปปาเต ปตถาคิ ฯ เต ปตฺติตุกามา อเหตุ (๑) ฯ อถ เน วาเรตฺวา
อลัม เอตฺถ ปตเนน อมหากัม รณโโย ชีวิตัม ทาคู สุหทยา
อนิวตฺติโน หุตฺวา ยฺชฺฉธาคิ อาห ฯ เต สมฺปฏฺิจฺฉิสฺสุ ฯ อถ
สงฺคามे ปจฺจุปฏฺิจฺฉิตे กาลิงฺโก อหิ กิร ชินิสฺสามิตฺติ
โวसानมาปาติ (๒) ฯ พลนิกายาปิสฺส อมหากัม กิร ชโยติ โวसान
อาปชฺชิตฺวา สนนานํ อกตฺวา วคฺควคฺคา หุตฺวา ยถารุจิ
ปฏกฺมีสุ วิริยกรณกาลे วิริยํ น กรีสุ ฯ อุโภปี ราชาโน
อสุสํ อภิรุหิตฺวา ยฺชฺฉิสฺสธามาติ อณฺณมณฺณํ อุปสงฺกมฺีสุ ฯ
อุภินฺนํ อารกฺขเทวตา ปฺรโต คนฺตฺวา กาลิงฺคสฺส อารกฺขเทวตา
สพฺพเสโต อฺุสโภ อโหสิ อิตฺรสฺส สพฺพกาพโโก ฯ เตปี (๓)
อณฺณมณฺณํ ยฺชฺฉนาการํ ทสฺเสนฺตฺวา อุปสงฺกมฺีสุ ฯ เต ปน
อุสฺสา ทฺวินฺนํ ราชนเมว ปญฺญาขนฺติ น อณฺเณสํ ฯ นนฺทเสโน
อสุสํ ปุจฺฉิ ปญฺญาขติ เต มหาราช อารกฺขเทวตาคิ ฯ
อาม ปญฺญาขตีติ ฯ เกนากาเรนาติ ฯ กาลิงฺคสฺส อารกฺขเทวตา
สพฺพเสโต อฺุสโภ หุตฺวา ปญฺญาขติ อมหากัม อารกฺขเทวตา
สพฺพกาพโโก (๔) หุตฺวา ปญฺญาขตีติ (๔) ฯ มหาราช ตุมฺเห มา
ภายิตฺถ มยํ ชินิสฺสาม กาลิงฺโก ปราชิสฺสตีติ ตุมฺเห
๑. ม. เต ปตฺติตุ อารกฺีสุ ฯ ๒. ม. โวसानํ อาปชฺชิตฺติ ฯ
๓. ม. ตา เทวตาปี ฯ ๔. ม. สพฺพกาพโโก กิลมนฺโต
หุตฺวา ติฏฺฐตีติ ฯ

อสฺสปีฏฺฐิตโ อโตริตฺวา อิมํ สตฺตึ คเหตฺวา สฺสติกฺขิตํ สินฺธวํ
 อุทฺรปฺสฺเส พามหตฺถเณ อุปฺปีเพตฺวา อิมินา ปฺริสฺสทฺสฺเสน
 สทฺฐึ เวคฺสา คนฺตฺวา กาลิงฺคสฺส อารกฺขเทวตํ สตฺติปฺปหาเรณ
 ปาเตถ ตโถ มยํ สทฺสฺสมคฺตา สตฺตีสทฺสฺเสน ปฺริสฺสาม
 เอวํ กาลิงฺคสฺส อารกฺขเทวตา นสฺสิสฺสตี ตโถ กาลิงฺโค
 ปฺราชิสฺสตี มยํ ชินิสฺสามาตี ฯ ราชา สาธฺตึ นนฺทเสเนน
 ทินฺนสฺสณฺวาย คนฺตฺวา สตฺตฺติยา ปฺริ ฯ อมฺจจาปี (๑) สตฺตีสทฺสฺเสน
 ปฺริสฺสุ ฯ อารกฺขเทวตา ตตฺถเว ชีวิทกฺขยํ ปาปฺณิ ฯ ตาวเทว
 กาลิงฺโค ปฺราชิตฺวา ปฺลาโย ฯ ตํ ปฺลาโยมานํ ทิสฺวา สทฺสฺสมคฺตา
 อมฺจจา กาลิงฺโค ปฺลาโยตีติ อุณฺนทิสฺสุ ฯ กาลิงฺโค มรณฺภยภีโต
 ปฺลาโยมาโน ตํ ตาปฺสํ อกฺโกสนฺโต ทฺตฺติยํ กาลมาห

[๕๐๓] ชโย กาลิงฺคานํ อสฺยหฺสาหิณํ (๒)

ปฺราชโย อชโย (๓) อสฺสกาณํ

อิจฺเจวํ (๔) เต ภาสิตํ พฺรหฺมจาริ

น อุชฺชุกฺตา (๕) วิตถิ ภาณฺนตีติ ฯ

ตตฺถ อสฺยหฺสาหิณฺนฺติ อสฺยหํ ทฺสฺสทํ สหิตฺตํ สมตฺถานํ ฯ
 อิจฺเจวํ เต ภาสิตฺนฺติ เอวํ ตยา กุณฺตฺวาปฺส ลยฺจํ คเหตฺวา
 ปฺราชินฺกราชานํ ชินิสฺสตี ชินฺกราชานญจ (๖) ปฺราชิสฺสตีติ
 ภาสิตํ ฯ น อุชฺชุกฺตาติ เข กาเยน วาจาโย มนฺสา จ อุชฺชุกา (๗)
 # ๑. ม. สฺวโรชฺสทฺสฺสาปี อมฺจจา ฯ ๒. ม. กาลิงฺคานมสฺยหฺสาหิณํ ฯ
 # ๓. ม. อนโย ฯ ๔. ม. อิจฺเจว ฯ ๕. ม. อุชฺชุกฺตา ฯ
 # ๖. ม. ชินนฺราชานญจ ฯ ๗. ม. อุชฺชุกฺตา ฯ

เล่มที่ 31 จตุกนิปาเต กาลิงควคควณณา หน้า 284

น เต เอว มุสา ภณนุตีติ ฯ

เอว โส ตาปสี อุกโกสนโต ปลายิตวา อุตตโน
นกรเมว คโต นีวตติตวา โอลเกตุมปี นาสกขี ฯ ตโต
กติปาหจเจเนน สกโก ตาปสสสุ อฎุจัน อคมาสี ฯ ตาปโส
เตน สหฐี กเถนโต ตติยิ คากมาห

[๕๐๔] เทวา มุสาวาทมุปาตีวตตะ
สจจํ ตถิ ปรมํ กรํ นุ สกุก(๑)
ตนะเต มุสา ภาสิตํ เทวราช
กี วา ปฏิจจ มชวา มหินุทาติ ฯ

ตตถ ตนะเต มุสา ภาสิตนุตี ยิ ตยา มยหิ ภาสิตํ
ติ อตถภณชกํ มุสาวาทิ กโรนุเตน ตยา มุสา ภาสิตํ ติ
ตยา กี การณํ ปฏิจจ เอว ภาสิตนุตี ฯ

[๕๐๕] ตํ สุตตะวา สกโก จตตถิ คากมาห
นนะ เต สุตํ พุราหุณณ ภณณมาน
เทวา น อิสสนุติ ปุริสปรกุกมสสุ
ทโม สมาริ मनโส อเกชโช(๑)
อพยตตตะ(๒) นิกุกมนนญจ กาค
ทพุหญจ วิริยิ ปุริสปรกุกโม จ
เตเนว อาสี วิชโย อสสگانนุตี ฯ

ตสสตุโถ กี ตยา พุราหุณณ ตตถ ตตถ วจเน

๑. สจจํ ฐนํ ปรมนุเตสุ สกุก ฯ ๒. ม. อพยคคา ฯ เอวมุปริปิ ฯ

เล่มที่ 31 จุลลกาลิงคชาตัก หน้า 285

ภณณมานะ อิทํ น สุตปุพฺพํ ยถา (๑) เทวา ปุริสปรกฺกมฺสฺส
น อีสฺสนฺติ น อุตฺตฺสนฺติ อุตฺตกฺกสฺส รณฺโณ วิริยกรณฺวเสน
อตุตฺถมสงฺขาโต ทโม สมคฺคภาเวน มนโส อเกชฺโช
อเกชฺชสมาธิ อุตฺตกรณฺโณ สหายานํ วิริยกรณฺกาลเ อพฺยตุตฺตา
ยถา กาลิงฺกสฺส มนฺตฺสา วคฺควคฺคา หุตฺวา โอสกฺกีสฺส เอวํ
อโนสฺกนํ (๒) สมคฺคภาเวน ปน อเกชฺชจิตฺตานํ วิริยญจ
ปุริสปรกฺกโม จ ติโร อโหสิ เตเนว การณฺน อุตฺตกานํ
ชโย อโหสิตี ๑

ปลาเต จปน กาลิงฺเก อุตฺตกรราชา วิโลปี
กาหาเปตฺวา อตุตฺโน นครํ กโต ๑ นนฺทเสน โอสกฺกสฺส
สาสนํ เปเสสิ อิมาสํ จตฺนํ ราชธิตานํ (๓) ทายชฺชโกฏฺฐาสํ
เปเสตุ สเจ น เปเสสิ กาทพฺพเมตฺถ ชานิสฺสามาติ ๑
โส ตํ สาสนํ สุตฺวา ภูตฺตลิตโต ตาหิ ลทฺทพฺพทายชฺช
เปเสสิ ๑ ตโต ปฏฺจาย สมคฺคคํวาสํ (๔) วสิสุ ๑

สตฺถา อิมํ ฐมฺมเทสนํ อahrtฺตฺวา ชาตักํ สโมธานฺสิ
ตทา กาลิงฺกรณฺโณ ฐิตโร อีมา ทหฺรภิกฺขุณฺโง อเหตุ
นนฺทเสน สารีปฺตุโต ตาปโส ปน อหเมวาทิ ๑

จุลลกาลิงคชาตัก ปจฺมํ ๑

๑. ม. ยํ ๑ ๒. ม. อโนสกนํ ๑ ๓. ม. ราชกณฺณานํ ๑

๔. ม. สมคฺควาสํ ๑

เล่มที่ 31 มหาอสุสาโรหชาตํ หน้า 286

อเทยเยสุ ทํ ทานนฺติ อิทํ สตุถา เขตวเน วิหรนฺโต
อานนฺตฺเถโร อารพฺภ กเถสิ ฯ

ปจฺจุปฺปนฺนวตฺถุ เหฏฺฐา กถิตเมว ฯ โปราณก-
ปณฺฑิตาปี อุตฺตโน อุปรการวเสเนว กรีสุติ วตฺวา อิธาปี
อตีตํ อหาริ ฯ

อตีเต โพธิสตุโต พาราณสิยํ ราชา หุตฺวา ชมฺเมน
รชฺชํ การเสติ ทานํ เทติ สีลํ รกฺขติ ฯ โส ปจฺจนตํ กุปฺปีตํ
วฺุสเมสฺสามิติ พลปริวฺุโต (๑) คนฺตฺวา ปราชิโต อสฺสํ
อภिरูหิตฺวา ปลายมาโน เอกํ ปจฺจนตคามํ ปาปฺณิ ฯ ตตฺถ
ตีส ชนา ราชเสวกา วสนฺติ ฯ เต ปาโตว กามมชฺเฌ
สนฺนิปติตฺวา กามกิจฺจํ กโรนฺติ ฯ ตสฺมี ชเน ราชา ทมกํ (๒)
อสฺสํ อภिरูหฺ อลงฺกตปฏฺิยตฺโตว คามทฺวาเรน อนฺโตคามํ
ปาวิสิ ฯ เต กิณฺนุโข อิทนฺติ ภูติฯ ปลายิตฺวา สกสฺกเคหานิ
ปวิสิสุ ฯ เอโก ปเนตฺถ อุตฺตโน เกหํ คนฺตฺวา (๓) รมฺโถ
ปจฺจुकฺคมนํ กตฺวา ราชา กิร ปจฺจนตํ คโตติ สุขฺยติ โกลิ
ตฺวํ ราชปฺริโส จารปฺริโสติ (๔) ฯ ราชปฺริโส สมฺมาติ ฯ เตนฺหิ
เอหิตี ราชานํ เกหํ เนตฺวา อุตฺตโน ปิจฺเก นิสิตาเปตฺวา
เอหิ ภทฺเท สหายสฺส ปาเท โชวติ ภริยํ ตสฺส ปาเท

๑. ม. พลวาทนปริวฺุโต ฯ ๒. ม. วมฺมิตํ ฯ

๓. อคนฺตฺวา ฯ ๔. ม. โจรปฺริโสติ ฯ

เล่มที่ 31 มหาอสุสาโรหชาตัก หน้า 287

โธวาเปตวา อุตตโน พลานรูเปน อาหาริ ทตวา มหุตต์
วิสุสมถาติ สยน์ ปญณเปสิฯ ราชา นิปชชิฯ อิตโร
อสุสสุส สนนหิ โมเจตวา จงกมาเปตวา อุทกั ปาเยตวา
ปิฏฐี เตเลน มกเขตวา ตินั อทาสิฯ เอวิ ตโย จตฺตาโร
ทิวเส ราชานั ปฏิชคฺคิตฺวา คจณามหิ สมฺมาติ วุตเต ปุน
รณฺโณ จ อสุสสุส จ กตฺตพฺพยุตตัก สพฺพมกาสิฯ ราชา
ภุณฺชิตฺวา(๑) คจณฺโตนฺ อหิ สมฺม มหาอสุสาโรโห นาม
นกรรมชฺเฒ อมฺหากั เคหิ สเจ เคนจิกิ จิจฺเจน นลฺริ
อากจฺณสิ ทกฺขิมทฺวารเ จตฺวา โทวาริกั มหาอสุสาโรโห
กตรเคเห วสตีติ วตฺวา(๒) โทวาริกั คเหตุวา อมฺหากั เคหิ
คจฺเจยฺยาสีติ วตฺวา ปกฺกามิฯ พลกาโยปิ ราชานั อทิสฺวา ว
พหิเนเร ขนฺธาวาริ พนฺธิตฺวา จิตฺ ราชานั ทิสฺวา
ปจฺจุกฺกนฺตฺวา ปริวารสิฯ ราชา นลฺริ ปวิสฺนฺโต ทฺวารนฺตเร
จตฺวา โทวาริกั ปกฺโกสาเปตฺวา มหาชนั ปฏิกฺกมาเปตฺวา
ตาด เอโก ปจฺจนฺตคามวาสี มั ทฏฺฐกาโม อากนฺตฺวา
มหาอสุสาโรหสฺส กุหิ เคนฺนติ ตั ปุจฺฉิสฺสติ ตั ตฺว
หตฺเถ คเหตุวาว อานฺตฺวา มั ทสฺเสยฺยาสี ตทา ตวมฺปิ
สทฺสฺสั ลจฺฉีสีติ อหฯ โส(๓) ราชนิเวสนั ปาวีสิ(๓) ฯ โส
นากจฺฉิฯ ตสฺมี อนากจฺฉนฺเต ราชา ตสฺส วสนคามเ พลฺลี
๑. ม. ตฺสฺสิตฺวา ฯ ๒. ปุจฺฉิตฺวา ฯ ๓. ม. อิม ปาจา นตฺถิ ฯ

เล่มที่ 31 จตุกกนิปาเต กาลิงควคควณฺณา หน้า 288

วฑฺฒาเปสิ ฯ พลิมฺหิ วฑฺฒิตเต นาคจฺฉิ ฯ เอวํ ทุตฺติยมฺปิ
ตติยมฺปิ พลี วฑฺฒาเปสิ ฯ เนว อากจฺฉติ ฯ อถ นํ
คามวาสีโน สนนฺิปตฺติววา อามิสฺส อยฺย ตว อสฺสาโรหสฺส
อากตกาลโต ปฏฺจาย มยฺหิ พลินา ปิพฺพิมานา สีสํ อุกฺขิปิตฺตํ
น สกฺโกม คจฺฉ ตว มหาอสฺสาโรหสฺส วตฺวา อมฺหากํ
พลี วิสขฺขาเปหิตฺติ ฯ สาธุ คจฺฉิสฺสามิ น ปน สกฺกา
ตฺถจฺฉนฺเตน คนฺตํ มยฺหิ สหายสฺส เทว ทารกา อตฺถิ
เตสญฺจ ภริยาย จสฺส สหายกสฺส จ เม นีวาสน-
ปารุปนปิลนฺธนาณิ (๑) สขฺเขถาติ ฯ สาธุ สขฺชิสฺสามาติ เต
สพฺพิ ฆณฺณาการิ สขฺชยฺสึ ฯ โส ตญฺจ อตฺตโน ฆเร
ปฏกฺกฺวญฺจาทาย คนฺตฺวา ทกฺกฺจิมฺทวาริ ปตฺวา โทวาริกํ
ปฺจุจฺฉิ กุหิ สมนฺม มหาอสฺสาโรหสฺส เกหนฺติ ฯ โส เอหิ
ทสฺเสสฺสามิ (๒) เตตฺติ ตํ หตฺถे คเหตฺวา ราชทวาริ คนฺตฺวา
โทวาริโก ปจฺจนฺตคามวาสี คเหตฺวา อากโตติ ปฏฺเวเทสิ ฯ
ราชา สุตฺวาว อาสนา วุฏฺจาย มยฺหิ สหาโยปิ เตน
สทฺธิ อากโตว ปวิสฺสูติ (๓) ปจฺจुकฺคมนํ กตฺวา ทิสฺวาว นํ
ปฺริสขฺชิตฺวา มยฺหิ สหายิกา จ ทารกา จ อโรคาติ
ปฺจุจฺฉิตฺวา (๔) หตฺถे คเหตฺวา มหาตลํ อภิรฺยุหฺ สยฺยจฺฉนฺตสฺส
๑. ม. นีวาสนปารุปนปิลนฺธนาณิ ฯ ๒. ม. ทสฺเสมิ ฯ
๓. ม. มยฺหิ สหาโย จ เตน สทฺธิ อากตา จ ปวิสฺสูติ ฯ
๔. ม. ปฺริสขฺชิตฺวา ฯ

เหตุจา ราชาสเน นิสีทาเปตฺวา อकुคมเหสี ปกุโกสาเปตฺวา
ภทฺเท สหายสุสปี เม ปาเท โชวติ อาห ๑ สฺวา ตสฺส
ปาเท โชวิ ๑ ราชสา สุวณฺณภิงฺกาเรน อุตฺกมาสิญฺจ ๑ เทวี
ปาเท โชวิตฺวา คนฺชเตเลน มกุเขสิ ๑ ราชสา กิ สมนม
อตุถิ กิญฺจ อมฺหากํ ขาทนียนฺติ ปุจฺฉิ ๑ โส อตุถิตฺติ
ปสิพฺพโต ปุเว นีหฺราเปสิ ๑ ราชสา สุวณฺณตญฺญเกน คเหตฺวา
ตสฺส สงฺคหํ กโรนฺโต มม สหายน อนินฺตํ ขาทถาติ
เทวียา จ อมจฺจานญจ ทาเปตฺวา สยมปี ขาทิ ๑ อิตโร
อิตรมปี ปณฺณาการํ ทสฺเสสิ ๑ ราชสา ตสฺส สงฺคหณฺตถํ
กาสิกวตฺถานิ อปเนตฺวา เตนากตฺวตฺถยุกํ นีวาเสติ ๑ เทวีปี
กาสิกสาญฺญกญฺเจว อาภรณานิ จ อปเนตฺวา เตน อนินฺตํ
สาญฺญํ นีวาเสตฺวา อาภรณานิ ปิลนฺชิ ๑ อถ นํ ราชสา
ราชารหํ โภชนํ โภชาเปตฺวา เอกํ อมจฺจํ อาณาเปสิ
คจฺฉ อิมสฺส มม ภรณนียาเมเนว มสฺสุกมฺมํ กาทเรตฺวา
คนฺชโรทเกน นฺหาเปตฺวา สตสฺสสฺสกุณฺณิกํ กาสิกวตฺถํ นีวาเสตฺวา
ราชาลงฺกาเรน อลงฺการาเปตฺวา อาเนหิตฺติ ๑ โส ตถา อกาสิ ๑
ราชสา นคเร เภริญฺจาราเปตฺวา อมจฺเจ สนนิปาตาเปตฺวา
เสตจฺฉตฺตสฺส มชฺเฒ ขาติหิงฺกุลปฺตุตฺติ (๒) ปาเตตฺวา อุปฺพตฺมรชฺชํ
อทาสิ ๑ เต ตโต ปญฺจาย เอกโต ภูณฺชนฺติ ปีนฺติ สยฺนฺติ ๑
๑. ขาทาเปตฺวา ๑ ๒. ม. ขาติหิงฺกุลกฺสุตฺติ ๑

เล่มที่ 31 จตุกุกนิปาเต กาลิงควคควณฺณนา หน้า 290

วิสุตาสโ อโหสิ เณจิ อเกชโชฯ อตฺตส ราชา
 ปุตฺตทาเร ปกุกโกสาเปตฺวา อนฺโตนฺนเร นิเวสนํ มาเปตฺวา
 อทาสีฯ เต สมคฺคา สมฺโมทมานา รชฺชํ การนฺติฯ อตฺตส (๑)
 อมจฺจา กุชฺฉิตฺวา ราชปุตฺตํ อหํสุ กุมาร ราชฯ เอตฺตส
 คหฺปติกสฺส อุปทฺตมรชฺชํ ทตฺวา เตน สทฺธิ เอกโต ภูณฺชติ
 ปิวติ [๒] ทารเก วนฺทาเปติ อิมินา กตฺกมฺมมฺปิ น ชานาม
 ก็ กโรติ ราชฯ มยํ ลชฺชาม ตฺวํ รมฺโถ กเถหิตีฯ
 โส สาธฺตติ สมฺปญฺจิจฺฉิตฺวา สพฺพนตํ กถํ รมฺโถ อโรเจตฺวา
 มา เอวํ กโรหิ มหาราชชาติฯ ตาต อหํ ยฺยทฺชปฺราชิโต
 ตทาปี (๓) กหํ วสิ อปี นฺ ชานาถาติฯ [๔] ชานาม เทวาติฯ
 อหํ เอตฺตส ฆเร วสนฺโต อโรโก หุตฺวา อากนฺตฺวา
 รชฺชํ การเมิ เอวํ มม อุปการิโน กสฺมา สมฺปตฺตี น
 ทสฺสามิตีฯ เอวํ วตฺวา โพธิสฺตฺโต ตาต โย หิ
 อทาทพฺพุตฺตกสฺส เทติ ทาทพฺพุตฺตกสฺส น เทติ โส
 อาปทํ ปตฺวา กิณฺจิจิ อุปการิ น ลภฺติติ ทสฺเสนฺโต อิมิ
 คาถาอาห

[๕๐๖] อเทยฺยสฺส ททํ ทานํ เทยฺยสฺส นปฺปเวจฺจติ
 อาปาสฺส พุยสนํ ปตฺโต สหายํ นาริกจฺจติ

- # ๑. ม. เอกสฺส ฯ ๒. ม. เอตฺถนฺนเร สยตีติ ทิสฺสติ ฯ
- # ๓. ม. ปาโจ นตฺถิ ฯ ๔. ม. เอตฺถนฺนเร นสทฺโท อตฺถิ ฯ

[๕๐๓] อเทยเยสุ ททํ ทานํ (๑) เทยเยสุ โย ปเวจฺจติ

อาปาสุ พุยนํ ปตฺโต สหายํ อธิคจฺจติ (๒)

[๕๐๔] สญ โลกสม โภควิเสสทสฺสนํ

อนริยธมฺเมสุ สเจสุ นสฺสติ

กตญจ อริเยสุ จ อญฺชเสสุ (๓)

มหปฺผลํ โหติ อญฺมปิ ตาทิสฺสุ

[๕๐๕] โย ปุพฺเพ กตกฺลยาโณ อกา โลเก สุทฺถกัริ

ปจฺจนา กยิรา น วา กยิรา อจฺจนตํ ปุชฺนารโหติ ฯ

ตตฺถ อเทยเยสุติ ปุพฺเพ อคตฺปการesu ฯ เทยเยสุติ [๔]

กตฺปการesu ฯ นปฺปเวจฺจตีติ นปฺปเวเสติ น เทติ ฯ อาปาสุติ

อาปทาสุ ฯ พุยนนฺติ ทุกฺขํ ฯ สญโลกสม โภควิเสสทสฺสนนฺติ

โย มิตุเตน กโต สญโยโค จ สมฺโภโค จ ตสฺส วิเสสทสฺสนํ

คุณทสฺสนํ สุกตํ มยฺหํ อิมินาติ เอตํ สพฺพิ อสุทฺธธมฺมตฺตา

อนริยธมฺเมสุ เกราฎิกคฺคฺตา สเจสุ นสฺสติ วินสฺสติ (๕) ฯ อริเยสุติ

อคฺคฺตโน กตฺคุณฺชานเนน อริเยสุ ปริสุทฺเธสุ ฯ อญฺชเสสุติ เตเนว

การณฺน อฺชฺชเวสุ อกฺกุเเลสุ ฯ อญฺมปิติ อปฺปมคฺตกมฺปิ ฯ

ตาทิสฺสุติ เย ตาทิสฺสา ปุคฺคฺลา โหณฺติ อริยา อฺชฺช เตสุ

อปฺปมปฺิ กตํ มหปฺผลํ โหติ มหาชฺติกํ มหาวิปฺฟาริ สุเขตฺเตสุ

๑. ม. นาทะยเยสุ ททํ ทานํ ฯ ๒. ม. สหายมธิคจจติ ฯ

๓. ม. อชฺชเวสุ ฯ ๔. ม. เอตฺถนฺตเร ปุพฺเพติ ทิสฺสติ ฯ

๕. ม. อยํ ปาโจ นคฺถิ ฯ

เล่มที่ 31 จตุกนิปาเต กาลิงควคควณณา หน้า 292

จิตตวิชมิว (๑) อิตรสมัย ปน ปาเป พหุมปี กต° อकुมิหิ

จิตตวิชมิว นสฺสตีติ อตุโถฯ วุตตมปี เจต

ยถาปี วิษ อकुสิสมัย ทยฺหติ (๒) น วิรุหติ

เอวํ กตํ อสปรฺริเส นสฺสติ น วิรุหติ

กตณฺณุมหิ จ โปสมฺหิ สีถวนฺเตริยวุตฺติเน (๓)

สุเขตฺเตเต วิย วิชานี กตํ ตหิ น นสฺสตีติ (๔) ฯ

ปุพฺเพ กตกลฺยาณฺเต ปจฺมตรํ อุปรฺการิ กตฺวา จิโตฯ อกาติ

อกริ อัย โลกํ สุทฺทฺกกริ นาม อกาตีติ อตุโถฯ

ปจฺจนา กยิราติ โส ปจฺจนา อณฺณํ กิณฺณจิ คุณฺณํ กโรตุ วา

มา วา เตเนว ปจฺมํ กเตน คุณฺเนนฯ อจฺจนฺตํ ปุชฺนารโหติ (๕)

สพฺพิ สกฺการิ สมนฺมานํ อรหตีติ ฯ

อิทํ ปน สุตฺวา เนว อมจฺจา น ราชปฺตุโต ปฺน

กิณฺณจิ กเถสีติ ฯ

สตฺถา อิมิ ฆมฺมเทสนํ อหริตฺวา ชาตํ สโมธานฺเต

ตทา ปจฺจนฺตคามวาสี อานนฺโท อโหสิ พาราณสีราชา

ปน อหเมวาทิ ฯ

มหาอสุสาโรหชาตํ ทฺติยํ ฯ

๑. ม. วุตตพิชมิว น นสฺสตีติ ฯ ๒. ม. ทยฺหติ ฯ เอวมฺปริปี ฯ

๓. ม. สีถวนฺเต อริยวุตฺติเน ฯ ๔. พุ. ชา. ๒๗/๑๓๕๕-๖/๒๘๕ ฯ

๕. ม. เตเนว ปจฺมกเตน คุณฺเนน อจฺจนฺตํ ปุชฺนารโห โหติ ฯ

อนุดตเร กามकुณ สมิตุเชติ อิทั สตุถา เขตวเน
วิหรนุโต อณุดตริ โกสตราชเสวกั อารพุก กเถสิ ๑

ปลุกปลุปนุนวตุฎุ เหฎุจจา เสยยชาตเก (๑) กถิตเมว ๑ อิช
ปน สตุถา น ตวณเเวว อนตุเถน อตุถั อหาริ
โปราณกปลุกพิตปิ อตุถโน อนตุเถน อตุถั อหาริสูติ วตุวา
อตุถั อหาริ ๑

อตุเถ พารานสิรณโณ อุปลุกจาทโก อมจุโจ ราชนุเตปุเร
ทุกุพิ ๑ ราชา ปลุกกขโต ตสส ทอสั ทิสวา ตั รุกุจ
ปลุกพาเชสิ ๑ สอ ทุกุพิเสนั (๑) นาม โกสตราชานั อุปลุกหติ (๒) ๑
ตั สพุพิ (๒) มหาสิลวชาตเก (๑) กถิตเมว ๑ อิช ปน ทุกุพิเสนโน
มหาตเล อมจุมชุฒะ นิสินันั พารานสิราชานั กหาเปตุวา
สิกุกาย ปลุกพิปาเปตุวา อตุถตรุมมาระ เหฎุจจาสิสกั โอลมุพาเปสิ ๑
ราชา โจรราชานั อารพุก เมตุตุ ภาเวตุวา กสิณปริกมมึ
กตุวา ฆานานั นิพุตเตสิ ๑ พนุชนั นิชชิ ๑ ตโต ราช
อากาเส ปลุกลงเกน นิสิทิ ๑ โจรราชสส สริเร ทาโ
อุปลุกชชิ ๑ ทุกุหามิ ทุกุหามิติ ฎุมิยั อปราปริ ปริวตุตติ ๑
กิเมตनुติ เอวั วตุเต มหาราช ตุมเห เอวรूपั ฐมมิกราชานั

๑. พุ. ชา. ๒๗/๔๔๕-๗/๑๓๖ ๑ ชาติภูกฤกถา ๔/๑๕๖-๑๖๐ ๑

๒. ม. อุปลุกหนุโตติ สพุพิ ๑ ๓. พุ. ชา. ๒๗/๕๑/๑๗ ๑

ชาติภูกฤกถา ๒/๔๑-๕ ๑

เล่มที่ 31 จตูกกนิปาเต กาลิงควคควณฺณา หนา 294

นिरปราธิ ทวารสฺส อุตฺตรุมมาเร เหฏฺฐาสีสํกํ โอลมฺพาเปถาติ
วทีสุฯ เตนหิ เวเคน คนฺตุวา โมเจถ นนฺติฯ ปฺริสา คนฺตุวา
ราชานํ อากาเส ปลฺลงฺเกน นิสินฺนํ ทิสฺวา อากนฺตุวา
ทฺพฺภิสเนสฺส กเถสุฯ โส เวเคน คนฺตุวา ตํ วนฺทิตฺวา
ขมาเปตฺวา ปจฺมํ กถมาห

[๕๑๐] อนฺตฺตเร กามคฺเช สมิตฺเต
ภฺตฺวาน ปุพฺเพ วสิ เอกราช
โสทานิ ทฺกฺเค นรกฺมฺหิ จิตฺโต
นปฺปชฺเห (๑) วณฺณพลฺลํ ปฺราณนฺติฯ

ตตฺถ วสิตี วฺภูโสฯ เอกราชาติ โพรตฺตตํ นามเนาลปฺติฯ
โสทานีติ โส ตฺวํ อิทานิฯ ทฺกฺเคติ วิสเมฯ นรกฺมฺหีติ
อาวาญฺเยฯ โอลมฺพิตฺถจฺจํ สนฺธาเยตํ วุตฺตํฯ นปฺปชฺเห
วณฺณพลนฺติ เหวรฺฐเป วิสมฺภูจฺจเน จิตฺโตปี โปราณกวณฺณณฺจ
พลณฺจ นปฺปชฺหสิตี ปุจฺจติฯ

ตํ สุตฺวา โพรตฺตโต เสสคาถาโย อภาสิ

[๕๑๑] ปุพฺเพว ขนฺตี จ ตโป จ มยฺหํ
สมฺปฏฺฐิตา ทฺพฺภิสเน อโหสิ
ตนฺทานิ ลทฺธาน กถนฺนุ ราช
ชเห อหํ วณฺณพลฺลํ ปฺราณํ

๑. สฺยา. ม. นปฺปชฺชเหฯ เหวมฺปฺริปีฯ

[๕๑๒] สพุพ กิเรว(๑) ปริณฺญิตานิ

ยสฺสสินํ ปรณฺวณฺตํ วิสยฺห

ยโส จ ลทฺธา ปุริมํ อุพาริ

[๕๑๓] นปฺปชเห วนฺณพฺล ปุราณิ

ปฺนุชฺช ทฺกฺเขน สฺขํ ชนินฺท

สุเขน วา ตํ ทฺกฺขมสยฺหสฺสาหิณิ (๒)

อุภยคฺคฺต สนฺโต อภินิพฺพุตคฺคฺตา

สุเข จ ทฺกฺเข จ ภวนฺติ คฺคฺลยฺยาติ ฯ

ตคฺคฺต ขนฺตีติ อธิวาทนฺชนฺติ ฯ ตโปติ ตปฺจรรณิ ฯ

สมฺปฏฺจिताติ อิจฺฉิตา อภิปฏฺจिता(๑) ฯ ทฺพฺภิกฺเสนาติ ตํ

นามเณนาลปฺติ ฯ ตนฺททานิ ลทฺธานาติ ตํ ปฏฺจัน อิทานิ อหิ

ลภิตฺวา ฯ ชฺเหติ เกน การเณนาหิ ชฺเหยยฺ ฯ ยสฺส หิ

ทฺกฺขํ วา โทมนสฺสํ วา โหติ โส ตํ ชฺเหยยฺยาติ

ทีเปติ ฯ สพุพ กิเรว ปริณฺญิตานิติ อนุสฺสวเวสฺน อคฺคฺตโน

สมฺปตฺตี ทสฺเสนฺโต อาห ฯ อิํ วุคฺคํ โหติ สพุพานเว

มม กคฺคฺตทฺพฺภิกฺจฺจานิ ทานสฺสีลอุโปสถกมฺมานิ(๔) ปุพฺเพยเว

ปริณฺญิตานิ ฯ ยสฺสสินํ ปรณฺวณฺตํ วิสยฺหาติ ปริวารสมฺปตฺติยา

๑. สฺยา. สพุพา กิเรว ฯ ม. สพุพา กิเรวฺ ฯ ๒. สฺยา. ม.

สฺเขน วา ทฺกฺขมสยฺหสฺสาหิ ฯ ๓. ม. อภิกงฺจिता ฯ

๔. ม. ทานสฺสีลภวานาอุโปสถกมฺมานิ ฯ

เล่มที่ 31 จตุกนิปาเต กาลิงควคควณณา หน้า 296

ยสสุสินิ (๑) ปรณาสมปรทาย ปรณวณุตติ (๒) อสยหสาหิตาย วิสยห ๑
เอวํ ตีณิเปตานิ อาลปรนาเนว ๑ นนติ ปเนตถ นิปาโต ๑
พยณชนตีติฏฐดาวเสน จ ตการสสุ (๓) อนุนาสีกา ปจเจตพพา (๓) ๑
ยโส จาติ ยสเมว (๔) ๑ ลทฐา ปรุริมุนติ ลกิตฺวา ปรุริมํ ปรุพเพ
อลทฐปรุพพิ ๑ อุพารนติ มหนุตติ ๑ กิเลสวิกขมภนเมตตาทาวนาย
ณานุปปรตติโย สนฐาเยวมาห ๑ นปรปรชเหติ เอวรूपิ ยถํ
ลทฐา กิการณา ปรุราณํ วรรณพถํ ชหิสฺสามิติ อตุโธ ๑
ทุกเขนาติ ตยา อุปรปาทิเตน นირยมฺหิ จิปนทุกเขน มม
รชชสุขํ ปนฺทิตฺวา ๑ สฺวเขน วา ตํ ทุกเขนติ ฌานสุเขน
วา ตํ ทุกขํ ปนฺทิตฺวา ๑ อุภยตถ สนฺโตติ เย สนฺโต
โหนติ มาทิสา เต ทวีสุปี เอเตสุ โกฏฐาเสสุ อภินิพฺพุตสทาวา
มชฺชตฺตา สฺวเข จ ทุกเข จ ภวณฺติ ตฺลฺยาติ เอกสทิสา
นิพฺพิการาว โหนฺตีติ ๑

อิทํ สุตฺวา ทฺพภิสเโน โพรธิตตฺติ ขมาเปตฺวา ตุมฺหากํ
รชชํ ตุมฺแหว กโรธ (๕) อหํ โว โจเร ปฏฺิพาหิสฺสามิติ วตฺวา
ตสฺส ทฺฏฐามจฺจสฺส ราชานํ กาทเรตฺวา ปกฺกามิ ๑ โพรธิตฺโตปี
รชชํ อมจฺจानํ นียฺยาเทตฺวา อีสิปพฺพชฺชํ ปพฺพชิตฺวา
พฺรหฺมโลกปรายโน อโหสิ ๑

- # ๑. ม. ยสสุสินิ ๑ ๒. ม. ปรณวณุตติ ๑ ๓. ม. นตการสสุ
- # สานุนาสีกตา กตาติ ปจเจตพพา ๑ ๔. ม. ยสณจ ๑
- # ม. กาทเรธ ๑

เล่มที่ 31 ทททราชตัก หน้า 297

สตถา อิมั ฌมมเทศนั อหริตฺวา ชาติกั สโมธานลสิ
ตทา ทุพฺภิสเโน อานนุโท อโหสิ พาราณสีราชา ปน
อหเมวาทิ ฯ

เอกราชชาติกั ตติยั ฯ

ทททราชตัก

อิมานิ มั ทททท ตาปยนฺตีติ อิทั สตถา เขตวเน
วิหรนุโต เอกั โภชนั ภิกขุ อารพภ กเถสิ ฯ

วตฺถุ เหฏฺฐา กถิตเมว ฯ ตทา หิ ฌมมสภายั ตสฺส
โภชนภาวถาย สมฺภูจิตาย สตถา อากนฺตฺวา กาย นฺตถ
ภิกฺขเว เอตฺรหิ ถาย สนนฺนินฺนาติ ปุจฺฉิตฺวา อิมาย
นามาติ วุตฺเต ตั ภิกขุ ปกฺโกสาเปตฺวา สจฺจํ กิร ตฺว
ภิกขุ โภชนนฺติ ปุจฺฉิตฺวา อาม ฆนฺเตติ วุตฺเต น ภิกฺขเว
อิทาเนว ปุพฺเพเปส โภชนนฺเยว โภชนภาเวน ปนสฺส
ไปราณกปณฺหิตา ปริสฺสุทฺธนาคราษภาเว จิตาปี ตีณิ วสุธานี
คฺฤทฺธิตาย อุกฺการณฺมิมิ วสึสูติ วตฺวา อตฺตํ อหริ ฯ

อตีเต พาราณลสิยั พุรหฺมทตฺเต รชฺชั การเนตฺเต
โพธิสฺตฺโต หิมวณฺตปฺปเทเส ททททปพฺพตปาเท ททททนาถวณฺ
นาม อตฺถิ ตตฺถ รชฺชั การเนตฺตสฺส ททททรรณฺโณ ปุตฺโต
มหาทททโร นาม อโหสิ ฯ กนิฏฺฐภาตา ปนสฺส จุลลทททโร

เล่มที่ 31 จตุกกนิปาเต กาลิงควคควณฺณา หน้า 298

นาม ฯ โส โภชน โสรุโส นาคมาณวก อุกโกสนุโต [๑]
ปหรนุโต วิจรติ ฯ นาคราชา ตสฺส ผรุสภาวํ ฌตฺวา
ตํ นาคภวนโต นีหฺราเปตฺตุ อาณาเปสิ ฯ มหาททฺทโร ปน
ปีตริ ขมาเปตฺวา นิวาเรสิ ฯ ทุตฺติมฺปิ ราชฯ ตสฺส กุชฺฌิ ฯ
ทุตฺติมฺปิ ขมาเปสิ ฯ ตติยวาระ ปน ตฺวํ มํ อิมํ อนาคต
นีหฺราเปตฺตํ วาเรสิ กจฺจถ เทวปี ตุมฺเห อิมมฺหา นาคภวนา
นิกฺขมิตฺวา พาราณสิยํ อุกฺการณฺมียํ ตีณิ วสุตานิ วสธาคิ
นาคภวนา นิกฺกทฺตมาเปสิ ฯ เต ตตฺถ กนฺตฺวา วสีสุ ฯ
อถ เต อุกฺการณฺมียํ อุกทปริยฺนเต โคจริ ปริเยสมาน
คามทรรกา ทิสฺวา ปหรนฺตา เลทฺททฺตทฺทาทโย จิปนฺติ ฯ
เก อิมํ ปุณฺณลีสฺสา สุจฺฉินฺจกุญฺจา อุกทมณฺฑกฺกฺขาติ (๒) อาทีนํ วตฺวา
อุกโกสนฺติ [๓] จุลททฺทโร จณฺทผรุสตาย เตสํ ตํ อวมานํ
อสนฺนุโต ภาตฺก อิมํ ทรรกา อมฺเห ปรีภวนฺติ อาสีวิสภาวํ
โน น ชานนฺติ อหํ เอเตสํ อวมานํ สหิตฺตํ น สกฺโกมิ
นาสวาเตน เน นาเสยฺยามิตฺติ ภาตฺรา สทฺธิ สลฺลปฺนุโต
ปจฺมํ คากมาห

[๕๑๔] อิมานิ มํ ททฺทฺร ตาปยนฺติ

วาทฺทฺรตฺตฺตานํ มนฺุสฺสโลเก

๑. ม. เอตฺถนฺตเร ปรีภาสฺนุโตติ ทิสฺสติ ฯ ๒. ม. อุกทเททฺทฺทฺกา

มณฺฑกฺกฺขาติ ฯ ๓. ม. เอตฺถนฺตเร ปรีภาสฺนฺตีติ ทิสฺสติ ฯ

มณฺฑุกภกฺขา อุทกนฺตเสวี

อาสีวิสิ (๑) มํ อวิสา สປນฺตีติ ฯ

ตตฺถ ตาปยนฺตีติ ทุกฺขาเปนฺติ ฯ มณฺฑุกภกฺขา อุทกนฺตเสวีติ
มณฺฑุกภกฺขาติ จ อุทกนฺตเสวีติ จ วทนฺตา เอเต อวิสา
คามทารกา มํ อาสีวิสิ สมานํ สປนฺติ อุกฺโกสนฺตีติ ฯ

ตสฺส วจันํ สุตฺวา มหาททฺโธ เสสกาลา อภาสิ

[๕๑๕] สกา รุกฺขา ปพฺพาชิตฺ อณฺณํ ชนปํ คโต

มหนฺตํ โกฏฺจํ กยิราถ ทฺรุตฺตานํ นิเชตเว

[๕๑๖] ยตฺถ โปสิ น ชานนฺติ ชาติยา วินยฺเน วา

น ตตฺถ มานํ กยิราถ วสิ อณฺณตเก ชเน

[๕๑๗] วิเทสวาสิ วสโต ชาตเวทสมฺเนปี

ขมิตฺพุํ สປณฺเณน อปี ทาสสฺส ตชฺชิตฺนฺติ ฯ

ตตฺถ ทฺรุตฺตานํ นิเชตเวติ ยถา ฐณฺณานํ นิธานตฺถาย
มหนฺตํ โกฏฺจํ กตฺวา ปฺเรตฺวา กิจฺเจ อฺปฺปนฺเน ฐณฺณํ
พลฺลชนฺติ เอวเมว วิเทสิ คโต อนฺโตททฺเย ปณฺชิตฺโต โปโส
ทฺรุตฺตานํ นิธานตฺถาย มหนฺตํ โกฏฺจํ กยิราถ ตตฺถ ตานิ
ทฺรุตฺตานิ นินฺทิตฺวา ปฺน อตฺตโน ปโหนกกาเล กตฺตพุํ
กริสฺสติ ฯ ชาติยา วินยฺเน วาติ อยํ ขตฺติโย อยํ พฺราหฺมโณติ
วา สีลวา พหุสฺสุโต คุณฺสมฺปนฺโนติ วา เอวํ ยตฺถ ชาติยา
๑. สฺยา. อสีวิสิ ฯ

เลมที่ 31 จตุกนปาทะ กาลิงควคควณณนา หนา 300

วินยณ วา น ชานนตตี อตุโถ ๑ มานนตติ เอวรูปี ม
ลามกโวหารณ โวหรนตติ น สกุกโรนตติ น ครุกโรนตตี มาน
น กรยย ๑ วส อลยวาทเก ชนตติ อตุตโน ชาตโกตตทานิ
อชานนตตส สนตส สนตติเก วสนโต ๑ วสโตติ วสตา ๑
อยเมว วา ปาโจ ๑

เอวนต ตตถ ตินิ วสทานิ วสตี ๑ อถ เน ปิตา
ปกโกสาเปตี ๑ เต ตโต ปฏจาย นิหฎมานา ชาตา ๑

สตถา อิมิ ชมมเทศน อหริตวา สจจاني ปกาเสตี (๑) ๑
สจจปรีโยसानะ โกรโน ภิกขุ อนากามิผละ ปติฏจหิ ๑ ตทา
จตุลททโร โกรโน ภิกขุ อโหตี ๑ มหาททโร ปน
อหเมวาทิ ๑

ทททรชาตกั จตุตถิ ๑

๑. ม. สจจاني ปกาเสตวา ชาตกั สโมชานะตี ๑

นตฺถิ โลเก รโห นามาติ อิทํ สตุถา เขตวเน วิหรนฺโต
กิลฺลสนิกฺคหํ อารพฺภ กเถสิ ฯ

วตฺถุ เอกาทสนิปาเต ปลฺยจาลชาติเก (๑) อวิภวิสุตฺติ ฯ อัย
ปเนตฺถ สงฺเขปตฺโต ฯ ปลฺยจสตา ภิกฺขุ อนุโตเขตวเน วสนฺตา
มชฺฌิมยามสมนฺนตฺเร กามวิตกฺกํ วิตกฺกยีสฺสุ ฯ สตุถา
สพฺพรตฺตินฺทิวํ สพฺพกาเล (๒) ยถา เอกจกฺขุโก จกฺขุ เอกปฺตฺโต
ปฺตฺตํ จามรี พาลํ อปฺปมาเทน รกฺขติ เอวํ นิจฺจกาลี
ภิกฺขุ โอลเกติ ฯ โส รตฺติภาเค ทิปฺพจกฺขุณา เขตวเน
โอลเกนฺโต จกฺกวตฺติรลฺโธ อนุโตนิเวสเน (๓) อุปฺปนฺนโจเร
วีย เต ภิกฺขุ ทิสฺวา คนฺธกฺฎฺฐี วิวริตฺวา อานนฺทตฺเถรํ
ปฺกโกสติตฺวา อานนฺท อนุโตโกฏฺฐิสฺนฺถาเร (๔) ภิกฺขุ (๕) สนนิปาเตตฺวา
คฺนฺธกฺฎฺฐิทฺวาเร อาสนํ ปลฺยลเปหิตี อาห ฯ โส ตถา กตฺวา
สตุถุ ปฏฺิวเทสิ ฯ สตุถา ปลฺยลตฺตาสเน นิสิทิตฺวา
สพฺพสงฺคาหิกวเสน อามนฺเตตฺวา ภิกฺขเว โปราณกปลฺยทิตา
ปาปกรณฺเ รโห นาม นตฺถิตฺติ ปาปํ น กรีสฺสูติ วตฺวา
เตหิ ยาจิโต อตฺถิตํ อหริ ฯ

อตฺถิตฺเต พาราณสิยํ พุรหฺมตฺเตเต รชฺชํ การณฺเต
โพธิสตุโต พุราหฺมณฺกุลเ นิพฺพตฺติตฺวา วยปฺตฺโต ตตฺถเว
๑. ขุ. ชา. ๒๗/๑๕๔๒-๕/๓๑๔ ฯ ๒. ม. รตฺติทิวาโกฏฺฐาเสสุ ฯ
๓. ม. อตฺตโน นิเวสเน ฯ ๔. ม. อนุโตเขตวเน โกฏฺฐิสฺนฺถาเร ฯ
๕. ม. วสนกภิกฺขุ ฯ

เล่มที่ 31 จตุกถนิปาเต กาลิงควคควณฺณา หน้า 302

พาราณสียํ ทิสปาโมกฺษสฺส อจฺริยสฺส สนฺตึเก ปญฺจมาณวสฺตานํ
 เชฏฺจโก หุตฺวา สิปฺปํ อุกฺคณฺหติ ฯ อจฺริยสฺส วยฺปฺตฺตา
 ฐิตา อตฺถิ ฯ โส จินฺตฺสึ อิมํสํ มาณวกานํ สึลํ วิมฺสิตฺวา
 สึลสมฺปนฺนสฺเสว ตํ ทสฺสามีติ ฯ โส เอกทิวสํ มาณเว
 อามนฺเตตฺวา ตาตา มยฺหํ ฐิตา วยฺปฺตฺตา วิวาทมฺสฺสา
 กริสฺสามิ (๑) วตฺถาลงฺการิ ททฺฐิ ฏฺฐติ [๒] คฺคุมฺเห อตฺตโน
 ฌาตกานํ อปฺสฺสนฺตานํ เถเนตฺวา วตฺถาลงฺการิ อหฺรธ
 เกนจิ อทฺธิจฺจเมว คณฺหามิ ทสฺเสตฺวา อากตํ น คณฺหามิตี
 อาท ฯ เต สาธฺตึ สมฺปฏฺิจฺฉิตฺวา ตโต ปฏฺุจาย ฌาตกานํ
 อปฺสฺสนฺตานํ เถเนตฺวา วตฺถปฺลนฺธนาทีนํ อหฺรณฺติ ฯ อจฺริโย
 อากตาทตํ วิสฺสุ วิสฺสุ จเปสิ ฯ โปทิสฺสฺสโต น กิณฺจึ อหฺริ ฯ
 อถ นํ อจฺริโย อาท ตฺวํ ปนฺ ตาต คนฺตฺวา (๓) น
 กิณฺจึ อหฺรสิตี ฯ อาม อจฺริยาตี ฯ กสฺมา ตาตาตี ฯ คฺคุมฺเห
 กสฺสจึ ปสฺสนฺตสฺส อากตํ น คณฺหถ อหฺมปิ ปาปกมฺมกรณฺ
 รโห น ปสฺสามีติ ทีเปนฺโต อิมาทฺเวว คาธา อาท

[๕๑๘] นตฺถิ โลเก รโห นาม ปาปกมฺมํ ปฏฺุพฺพโต
 ปสฺสนฺติ วนฺภูตานิ ตํ พาลอ มณฺเต (๔) รโห
 [๕๑๙] อหํ รโห น ปสฺสามิ สฺสณฺณํ วาปี น วิชฺชติ
 ยตฺถ สฺสณฺณํ (๕) น ปสฺสามิ อสฺสณฺณํ โหติ ตํ มยาตี ฯ

๑. ม. กาสฺสสามิ ฯ ๒. ม. เอตฺถนฺนตฺเร กจฺจถาตี ทิสฺสตี ฯ
 # ๓. ม. อัยปาโจ นตฺถิ ฯ ๔. ม. มณฺถตี ฯ ๕. ม. อณฺณํ ฯ

เล่มที่ 31 สีสวีมัสชาติกั หน้า 303

ตตถ รโหติ ปฏิจฺจนฺนุจฺจํ ๑ วนฺภูตานิติ วน
นิพฺพตฺตญฺทานิ ๑ ตํ พาโลติ ตํ ปาปกมฺมํ รโห มยา กตฺนฺติ
พาโล มณฺณติ ๑ สฺยุณฺํ วาปีติ ยํ วา จานํ สตฺเตหิ
สฺยุณฺํ ตฺจฺจํ ภาเวยฺย ตมฺปิ นตฺถิติ อาท ๑

อาจริโย ตสฺส ปสฺสีทิตฺวา ตาต น มยฺหํ เกเห ฐนํ
นตฺถิ อหํ ปน สีสสมฺปนฺนสฺส ฐิตฺริ ทาทฺกาโม อิม มาณวเก
วีมฺสนฺโต เอวมกาสี มม ฐิตา ตฺยฺหํเยว อนฺจฺจวีกาติ
ฐิตฺริ อลงฺกริตฺวา โพธิสตฺตสฺส อทาสี ๑ เสสमाणวเก ตมฺเหหิ
อาภตาทกํ ตมฺหากํ เกหเมว เนถาติ อาท ๑

สฺตฺถา อิติ โข ภิกฺขเว เต พุสฺสีสฺสमाणวา อตฺตโน
พุสฺสีสฺสตาย ตํ อิตฺถิ น ลภิสฺส อิตโร ปณฺฑิตมาณโว
สีสสมฺปนฺนตาย ลภิติ วตฺวา อภิสสมฺพุทฺโธ หุตฺวา อิตฺรา เทว
กาธา อภาสิ

[๕๒๐] พุชฺชจฺโจ จ สฺชจฺโจ จ จณฺโท (๑) จ สฺชวจฺโต (๒)

เวชฺฌสนฺโธ จ สีสฺสิ จ (๓) เต ฐมฺมํ ชหฺมตฺถิกา

[๕๒๑] พุราหฺมโณ จ กถํ ชเห สพฺพฐมฺมาน ปารคฺ

โย ฐมฺมํ อนฺุปาเลติ ฐิติมา สจฺจนิกฺกโมติ ๑

ตตถ พุชฺชจฺโจติ อาทโย จ เชฏฺฐกमाणวา เตสํ นามํ
คณฺหิ ๑ อวเสสํ นามํ อคฺคเหตฺวา สพฺพสฺงคาหิกวเสเนว

๑. ม. นนฺโท ๑ ๒. สฺยา. สฺชวจฺจโน ๑ ๓. สฺยา. วชฺโณ

อทฺฐวีสฺสิโล จ ๑ ม. วชฺโซ จ อทฺฐวีสฺสิโลจ ๑

เล่มที่ 31 จตุกนิปาเต กาลิงควคฺควณฺณา หน้า 304

เต ฌมฺมํ ชหฺมตฺถิกาติ อหา ฯ ตตฺถ เตติ สพฺเพปี เต
มาณฺวา ฯ ฌมฺมนฺติ อิตฺถิปฺปฏิลาภสฺภาวํ ฯ ชหฺมตฺถิกาติ ชหฺ
อตฺถิกาติ ฯ อยเมว วา ปาโจ ฯ มกาโร ปน พุณฺณชนสนฺธิวเสน (๑)
วฺตุโต ฯ อิทํ วฺตุตํ โหติ สพฺเพปี เต มาณฺวา ตาย
อตฺถิกาว หุตฺวา อตฺตโน หุสฺสึตตาย ตํ อิตฺถิปฺปฏิลาภสฺภาวํ
ชหฺสิสุ ฯ พฺราหฺมโณ จาติ อิตโร ปน สึตสมฺปนฺโน
พฺราหฺมโณ ฯ กถํ ชหฺเตติ เกน การณฺน ตํ อิตฺถิปฺปฏิลาภํ (๒)
ชหฺสิสฺสติ ฯ สพฺพฌมฺมานนฺติ อิมสฺมี จาเน โลกียานิ ปญฺจ
สีลานิ อฏฺฐ (๓) สีลานิ ตีณิ สุจฺริตานิ สพฺพฌมฺมา นาม เตสํ
โส ปารคฺโตติ ปารคฺฐ ฯ ฌมฺมนฺติ วฺตุตฺตปฺปการเมว ฌมฺมํ โย
ปาเลติ (๔) รกฺขติ ฯ ฐิติมายิ สึตรกฺขณฐิตียา สมฺนฺนาคโต ฯ
สจฺจนิกฺกโมติ สจฺจสฺภาวฺภูโต (๕) ยถาวฺตุเต สึตฌมฺเม นิกฺกเมน
สมฺนฺนาคโต ฯ

สตฺถา อิมํ ฌมฺมเทสนํ อahrtฺตฺวา สจฺจานิ ปกาเสตฺวา
ชาตกํ สโมธานฺเตสิ ฯ สจฺจปฺริโยसानํ ตานิ ปญฺจ ภิกฺขุสฺตานิ
อรหฺตฺเต ปตฺติฏฺฐหฺสิสุ ฯ ตทา อจฺริโย สารีปฺตุโต อโหสิ ฯ
ปญฺจทิตฺตมาณโว ปน อหเมวาทิ ฯ

สีลวิมฺสชาตกํ ปญฺจมํ ฯ

๑. ม. ปทพุณฺณชนสนฺธิวเสน ฯ ๒. ม. อิตฺถิปฺปฏิลาภสฺภาวํ ฯ

๓. ม. ทส ฯ ๔. ม. อนุปาเลติ ฯ ๕. ม. ๕ สจฺเจ สภาวฺภูเต ฯ

กี อณุกา อิม เทวาติ อิท สตุธา เขตวเน
วิหรนุโต มลลิกัม เทวี อารพุก กเถสิ ฯ

เอกทิวลั กिर รมุโล ตาย สทุธิ สิริวิวาโท อโหสิ ฯ
สยनกลโหติปี วหนุตियेव ฯ राखा कुञ्चित्त्वा तसुसा अतुठिगावमुपि
न खानाति । मल्लिका तेविपि सतुठा रमुलो मयि
कुठुरावुं न खानाति मनुजेति जिनुतेति । सतुठापि लतुवा
ओमेत् समकुकावुं गुरुसामिति पुपुणुहसम्यं निवासेत्त्वा
पतुतजिवरमाथाय पनुजगिकुसुतपरिवारो सावतुठियं पविठितुवा
राखतुवारुं ओकमाति । राखा तताकतसुस पतुत्तं कहेत्त्वा
निवेसनं पवेसेत्त्वा पनुलतुतासने नितिहापेतुवा पुठुठपुमुखसुस
गिकुसुसङ्गसुस तगुठिठेठगुं ततुवा याकुखखुगुं ओहरि । सतुठा
पतुत्तं तदुठेन पिठहितुवा महाराख गहं तेविठि ओह ।
गी गनुते ताय ओतुतुनो यसेन मतुतायाति । महाराख
सयमेव यत् ततुवा मातुकामं ओगुठिपितुवा ताय गतसुस
ओपराठसुस ओसहनं नाम न युतुतनुति । राखा सतुठु वजनं
सुतुवा तं पगुठोसापेठि । सा सतुठारुं परिठिठि । सतुठा
ओनुठमनुठं समकुकेठि गविठुं वगुठुठिठि सामकुठिरसवणुठं कहेत्त्वा
पकुठामि । ततो पनुठाय ओठो समकुठुठुवाठि (॑) वठिठु । गिकु
॑. समकुठुवाठि ।

เล่มที่ 31 จตุกนิปาเต กาลิงควคควณณา หน้า 306

ธมมสภายิ กถิ สมนุจจาเปสิ อวูโส สตุธา เอกวจนเนน
อุโก สมนุเค อกาสิติ ๗ สตุธา อากนตุวา กาย นุตถ
ภิกขเว เอตริหิ กถาย สนนินินนาติ ปุจจิติวา อิมาย
นามาติ วุตเต น ภิกขเว อิทาเนว ปุพเพปาหิ เอเต
เอกวาเทเนว สมนุเค อกาสินติ วตุวา [๑] อตีตํ อหริ ๗

อตีเต พาราณสิยิ พุรหุมทตเต รชชํ การเนเต
โพธิสตุโต ตสเสว อตถธมมานุสาสโก อมจฺโจ อโหสิ ๗
อถกทิวสิ ราชา มหาวาตปานํ วิวริตุวา ราชงฺกณํ
โอโลกยมาโน อญฺจาสิ ๗ ตสฺมิ ขณเ เอกา ปณฺณิกธิตา
อภิริปา ปจฺมวเย จิตา [๒] พทฺรปจฺฉิ สีเส กตุวา พทฺรานิ
กณฺหนถ พทฺรานิ กณฺหนถาติ วทฺมานา ราชงฺกณเณ กจฺจติ ๗
ราชา ตสฺสา สทฺทํ สุตฺวา ปฏฺิพทฺชจฺติโต หุตฺวา
อสฺสามิกภาวํ ญตุวา ปกฺโกสาเปตุวา ตํ อคฺคมहेสิญฺจฺจาเน
จเปตุวา มหนฺตํ ยสิ อทาสิ ๗ सा रणुणे पिया मनापा ओहोसि ๗
อถกทิวสิ ราชา สุวณฺณตญฺญเก พทฺรานิ กเหตุวา (๓)
ขาทฺนุโต นิสฺสิทิ ๗ สุชาตา เทวี ราชานํ พทฺรานิ ขาทฺนุตํ
ทิสฺวา มหาราช ก็ นามตํ ตุมฺเห ขาทฺธาติ ปุจฺจฺนติ
ปจฺมํ กาทฺมาห

๑. ม. เอตฺถนุตฺเร เตหิ ยาจิโตติ ทิสฺสติ ๗ ๒. ม. เอตฺถนุตฺเร

สุชาตา นามาติ ทิสฺสติ ๗ ๓. ม. อัย ปาโร นตุติ ๗

[๕๒๒] ก็ อณฑกกา อิเม เทว นิกขิตตา กัมสมลลเก
อุปโลहितกา วคฺช ตัม เม อกฺขาหิ ปุจฺฉิตฺติ ฯ
ตตฺถ ก็ อณฑกาทิ ก็ฬานิ นามตานิ ปริมณฑลวเสน
ปน อณฑกาทิ อาห ฯ กัมสมลลเกติ โสวณฺณตฎฺฐเก ฯ
อุปโลहितกาทิ รตฺตวณฺณา ฯ วคฺชติ โปกฺขา(๑) นิมฺมลา ฯ
ราชา กุชฺฉิตฺวา พทฺรปกฺกพาวณฺชิเก(๒) ปณฺณิกคหปติกสฺส
ซีเต อตฺตโน กุลสนฺตกานิ พทฺรานิปิ น ชานาสีติ วตฺวา
เทว คาถา อภาสิ

[๕๒๓] ยานิ ปุเร ตฺวํ เทวิ ฆณฺฑุ นนฺตกวาสินี
อุจฺจนฺจหตฺถา ปจินาสี ตสฺสา เต โกลิยํ ผลํ

[๕๒๔] อุทฺทยฺเต(๓) น รมติ โภกา วิปฺปชฺชนฺติ ตํ
ตตฺถเวว ตํ ปฏฺิเนถ(๔) ยตฺถ โกลํ ปิจฺจสฺสตีติ ฯ

ตตฺถ ฆณฺฑุติ มุณฺฑลีสฺสา หุตฺวา ฯ นนฺตกวาสินีติ
ชีณฺณปีโลติกนิวตฺถา ฯ อุจฺจนฺจหตฺถา ปจินาสีติ อญฺวี ปวิสิตฺวา
องฺกุสเกน สาขี โอนาเมตฺวา โอจิโตจิตฺ หตฺถเณน คเหตุวา
อุจฺจนฺจเ ปกฺขิปนฺวเสน อุจฺจนฺจหตฺถา หุตฺวา ปจินาสี
โอจินาสี ฯ ตสฺสา เต โกลิยํ ผลนฺติ ตสฺสา ตว เหว
ปจินนฺตียา(๕) ยํ มยํ อิทานิ ขาทาม อิทํ โกลิยํ
๑. ม. โจกฺขา ฯ ๒. ม. พทฺรวาณฺชิเก ฯ ๓. ม. อุทฺทยฺเต ฯ
๔. สฺยา. ม. ตตฺถเววิมํ ปฏฺิเนถ ฯ ๕. ม. เอตฺถนฺตเร
โอจินนฺตียาติ ทิสฺสตีติ ฯ

เล่มที่ 31 จตุกกนิปาเต กาลิงควคควณฺณนา หน้า 308

กุลทตฺติยฺ ผลนฺติ อตุโถฯ อุทยฺหเต น รมติติ อัย ชมฺมี
อิมฺสมิ ราชกุเล วสมานา โลกุมฺภิยฺ ปกฺขิตฺตา วีย
ทยฺหติ นาทิรมติฯ โภคาติ ราชโภคา อิมิ อลฺกขิกํ
วิปฺขหนฺติฯ ยตฺถ โกลิ ปจิสฺสตีติ ยตฺถ คนฺตฺวา ปฺน
พฺทรมฺเว ปจฺนิตฺวา วิกฺกัณฺตี จีวิตํ กปฺเปสฺสตี ตตฺถเว
นํ เนถาติ วทฺติฯ

โพธิสฺสโต จเปตฺวา มํ อญฺโฆ อิมฺ สมฺกฺเค กาคู
น สกฺขิสฺสตี ราชานํ สลฺยาเปตฺวา อิมิสฺสา อนิกฺกทฺตฺมํ
กริสฺสามิตี จินฺเตตฺวา จตฺตถิ กถมาห

[๕๒๕] โหนฺติ เหนฺเต มหาราช อิทฺธิปฺตฺตาย นาริยา
ขม เทว สุชาตาย มาสฺสา กุชฺฌ รเถสฺภาติฯ

ตสฺสโต มหาราช เหนฺเต เอวฺรฺปา ปมาทฺโทสา ยสิ
ปตฺตาย นาริยา โหนฺติเอว เอวฺรฺเป อฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจ
อิทานิ เหนฺตคฺกสฺส อปฺราชสฺส อสหนํ น ยุตฺตํ ตฺมฺหากํ
ตสฺมา ขม เทว เหนฺตีสฺสา สุชาตาย มา กุชฺฌิ รเถสฺภ
รตฺเชฏฺจกาทิ อตุโถฯ

ราชา ตสฺส วจฺเนน เทวีย ตํ อปฺราชํ สหิตฺวา
ยถาญฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจ จเปติฯ ตโต ปญฺจาย อฺโถ สมฺกฺคสํวาลิ
วสิสฺสูติฯ

สตุถา อิมิ ชมฺมเทสนํ อahrtฺวา ชาตํ สโมชานสิ

ตทา พาราณสีราชา โกลตราชา อโหสิ สุชาตา มลลิกา
อมจโจ ปน อหเมวติ ฯ

สุชาตาชาติกั ฦจจึ ฯ

ปลาสชาติกั

อเจตน์ พุราหุณณ อสุณนุตุนติ อิทั สตุถา ปรีนินุพานมณเจ
นิปนุโน อานนุทตุเถรี อารพุก กเถสิ ฯ

โส หายสุมา อชช รตุติยา ปจจุสสมเย สตุถา
ปรีนินุพานิสสุตติติ ฦตุวา อหณจุมหิ เสโข สกรณินโย สตุถ
จ เม ปรีนินุพานัน ภาวิสุตติติ ปลุจวิสุติ วสุทานิ สตุถ
กตึ อูปลุจจันัน นิปลลั ภาวิสุตติติ โสกาภิกูโต อูยยาโนวรเก
กปิสึลั อาลมพิตุวา ปโรทิกั ฯ สตุถา ตั อปสุสนุโต กหิ
ภิกุขเว อานนุโทติ ปลุจนิตุวา ตมตถั สตุถวา ตั ปกุโกสาเปตุวา
โอวทิตุวา(๑) กตปลุญโณสิ ตวั อานนุท ปธานมณุญช จิปปี
โหหิสิ อนาสโว มา จินุตติ อิทานิ ตยา มม กตึ
อูปลุจจันัน กัการณา นิปลลั ภาวิสุตติติ ยสุส เต ปลุพเพ
สราคาทิกาลีปี มม กตึ อูปลุจจันัน นิปลลั นาโหสิติ วตุวา
อติตึ อหริ ฯ

อติเต พาราณสียั พุราหุณนุเต รชชั การณเต

๑. ม. อัย ปาโจ นตุถิ ฯ

เล่มที่ 31 จตุกกนิปาเต กาลิงควคควณฺณนา หน้า 310

โพธิสตโต พาราณสีโต อวิหุเร ปลาสรุกขเทวตา หุตฺวา
 นิพฺพตฺติฯ ตทา พาราณสีวาสิโน เทวต้ามงฺคฺลิกา อหฺลํ
 นิจฺจํ พลัฏฺกณาทิสฺส ปยุตฺตทาฯ อเถโก ทุคฺคตพฺรหฺมโณ
 อหฺมเปกํ เทวตํ ปฏฺิจคฺคิสฺสามิตฺติ เอกสฺส อุณฺนตปฺปเทเส
 จิตฺตสฺส มหโต ปลาสรุกฺขสฺส มฺลํ สมนํ นิตฺตติณฺํ กตฺวา ปรีกฺขิปปิตฺวา
 วาลุกํ โอยีริตฺวา สมนฺมชฺชิตฺวา รุกฺขเษ คณฺฐปณฺจจฺจคฺคิกานิ
 ทตฺวา มาลาคนฺฐรฺฐเปหิ ปฺุชฺเชตฺวา ทิปิ ชาเลตฺวา สฺขํ สยถาติ
 วตฺวา รุกฺขํ ปทกฺขิณฺํ กตฺวา ปกฺกมตฺติฯ ทุตฺยทิวเส ปาโต ว
 คณฺตฺวา สฺขเสยฺยํ ปุจฺจตฺติฯ อเถกทิวสํ รุกฺขเทวตา จินฺเตสิ
 อยํ พฺรหฺมโณ อติวिय มํ ปฏฺิจคฺคิตฺติ อิมํ พฺรหฺมณฺํ วิมฺลิตฺวา
 เยน การณฺน มํ ปฏฺิจคฺคิตฺติ ตํ ทสฺสามิตฺติฯ สวา ตสฺมี พฺรหฺมณฺเ
 อาคณฺตฺวา รุกฺขมฺลเ สมนฺมชฺชนฺเต มหฺลลกพฺรหฺมณฺเวเสน สมิเป
 จตฺวา ปจฺมํ คาถมาห

[๕๒๖] อเจตฺนํ พฺรหฺมณฺ อสฺสณฺนตฺติ
 ชาโน อชานนฺตฺติ อิมํ ปลาสิ
 อารทฺฐวิริโย ฐวํ อปฺปมตฺโต
 สฺขเสยฺยํ ปุจฺจสิ กิสฺส เหตุติฯ

ตตฺถ อสฺสณฺนตฺติ อเจตฺนตฺตาว อสฺสณฺนตฺติฯ ชาโนติ ฐวํ
 ชานมาโน หุตฺวาฯ ฐวํ อปฺปมตฺโตติ นิจฺจํ อปฺปมตฺโตฯ
 ตํ สุตฺวา พฺรหฺมโณ ทุตฺยํ คาถมาห

[๕๒๗] ทูเร สุโต เจว พุรหาว(๑) รุกฺโข
เทเส จิตฺ ภูตนิवासรูป
ตสฺมา นมสฺสามิ อิมํ ปลายํ
เย เจตถ ภูตา เต จ (๒) ฌนสฺส เหตุติ ฯ

ตตถ ทูเร สุโตติ พุราหุมน อัย รุกฺโข ทูเร
สุโต วิสฺสุโต น อาสนนฺภูจฺจเนเยว ปากโฏ ฯ พุรหาวาติ
มหนฺโตว ฯ เทเส จิตฺติ อุนฺนเต สเม ภูมิปฺปเทเส จิตฺ ฯ
ภูตนิवासรูปติ เทวตานิวาสนสภาโว อทฺธา เจตถ มหฺสกุขา
เทวตา นิวฺภูจฺจ ภาวิสฺสติ ฯ เต จ ฌนสฺส เหตุติ อิมณฺจ
รุกฺโข เย เจตถ รุกฺเข นิวฺภูจฺจภูตา เต จ ฌนสฺส เหตุ
นมสฺสามิ น นิกฺกการณฺติ ฯ

ติ สุตฺวา รุกฺขเทวตา พุราหุมนสฺส ปสนฺนา อหิ
พุราหุมน อิมสฺมี รุกฺเข นิวฺภูจฺจเทวตา(๑) มา ภายิ ฌนํ
เต ทสฺสามิติ ติ อสฺสาเสตฺวา อตฺตโน วิมานทฺวาร
มหนฺเตน เทวตานุภาเวน อากาเส จตฺวา อิตฺธา เทว
คาถา อภาสิ

[๕๒๘] โส เต กริสฺสามิ ยถานุภาวํ
กตณฺญติ พุราหุมน เปกฺขมาโน

- # ๑. สฺยา. ม. พุรหา จ ฯ ๒. สฺยา. ม. จสฺสทฺโท นตฺติ ฯ
- # ๓. ม. นิพฺพตฺตเทวตา ฯ

เล่มที่ 31 จตุกนิปาเต กาลิงควคควณณา หน้า 312

กถิ หิ อากมม สติ สกาเส

โมฆา(๑) เต อสสุ ปริพนทิตานิ

[๕๒๕] โย ดินทุรุกขสฺส(๒) ปโร ปิลกฺโข

ปริวาริโต ปุพฺพยลฺโล อุพาโร

ตสฺเสว มุลสฺมิ นิธิ นิชาโต

อทายาโท กจฺฉ นํ อุทฺธราหิตี ฯ

ตตฺถ ยถานุภาวนฺติ ยถาสตฺติ ยถาพลํ ฯ กตถฺณตฺนติ
 ตยา มยฺหิ กถิ कुณฺิ ชานนฺฺโต ตํ อตฺตนิ วิชฺชमानํ
 กตถฺณตฺติ เปกฺขมาโน ฯ อากมฺมาติ อากนฺตฺวา ฯ สติ สกาเสติ
 สปฺปริสํ สนฺติเก ฯ โมฆาติ โมฆานิ ฯ ปริพนทิตานิ(๑)
 สุขสยฺนปฺจฺฉนฺวเสน (๔) วาจาพนทิตานิ สมนฺชฺชนาทิกเรณ
 กายพนทิตานิ จ ตว กถิ อผลานิ ภวิสฺสนฺติ ฯ โย
 ดินทุรุกขสฺส(๕) โย เอโส ดินทุรุกขสฺส ปโร ปิลกฺขรฺกฺโข
 จิตฺติ วิมานทฺวาเร จิตฺตาว หตฺถํ ปสาเรตฺวา ทสฺเสติ ฯ
 ปริวาริโตติ อาทิสฺส ตสฺส ปิลกฺขรฺกฺขสฺส มฺเเล เอส ตํ รุกฺขมฺมฺถิ
 ปริกฺขิปิตฺวา นิหิตตฺาย ปริวาริโต ปุพฺเพ ยิถฺจยลฺลวเสน
 ปุริมสํมิگانํ อุปฺปนฺนตฺตา ปุพฺพยลฺโล อนกฺกนิทฺกมฺภิกฺภาเวน
 มหนฺตตฺตา อุพาโร ภูมि ขณฺติตฺวา นิหิตตฺตา นิชาโต ฯ
 # ๑. ม. โมฆานิ ฯ ๒. ม. ดินทุรุกขสฺส ฯ ๓. ม. โมฆานิ
 # เต อสฺสุ ปริพนทิตานิ(๑) ฯ ๔. ม. สุขเสยฺนปฺจฺฉนฺวเสน ปโร
 # ปิลกฺโขติ ฯ

อิทานิ ทายาทานั อภาวโต อทายาโทฯ อิทั วุตตัง โหติ
เอส เอตัง รุกขมูลั ปริกขิปิตวา คีวาย คีวั ปหรนุตัง
นิชกุมภินั วเสน มหานิชิ นิชาโต อสุสามิโก คจุน นั
อุทธริตวา คณหาหิตี ฯ

เอวณจปน วตุวา सा เทวตา พุราหุณ ตวั เอตัง
อุทธริตวา คณहुโต กิลมิสุสตี คจุน ตวั อหเมว
ตัง ตว ฆริ เนตวา อสุกสมิณจ อสุกสมิณจ จาเน
นิทหिसुสามิ ตวั ยาวชีวั เอตัง ฐนั ปริกฤษन्हुโต ทานั
เทหิ สीलั รุกขาหิตี พุราหุณสุส โอวาทำ ทตุวา ตัง ฐนั
อตุตโน อานุภาเวน ตสุส ฆเร ปติฏจาเปตี ฯ

สตถา อิมั ฆมมเทสนั อहरิตวา ชาติกั สโมธานตี
ตทาน พุราหุณโณ อานนุโท อโหสิ รุกขเทวตา ปน
อหमेวาตี ฯ

ปลายชาติกั สตตมึ ฯ

เล่มที่ 31 ชาวสกุณชาติกั หน้า 314

อกรรมหาว เต กิจจุนฺติ อิํ สตุถา เวพฺวเน วิหรนฺโต
เทวทตฺตสฺส อกตญฺญุตํ อารพฺภ กเถสิ ฯ
น ภิกฺขเว อิทาเนว ปุพฺเพปิ เทวทตฺโต อกตญฺญเยวาทิ
วตฺวา อตีตํ อหริ ฯ
อตีเต พาราณสียํ พุรหุมทตฺเต รชฺชํ การเนเต
โพธิสตุโต หิมวณฺตปฺปเทเส รุกฺขโกฏฺฐกสฺสโกณํ หุตฺวา นิพฺพตฺติ ฯ
อถกสฺส ทีหสฺส มํสํ ขาทนฺตสฺส อญฺฺจึ กเถ ลกฺคิ ฯ กโถ
อุทฺธุมายิ ฯ โคจฺริ กณฺหิตฺตํ น สกฺโกติ ฯ ขรา เวทนา
วตฺตุนฺติ ฯ (๑) อถ นํ โส สกฺโกณํ โคจฺรปฺสฺสโต ทิสฺวา สาขาย
นินฺนโน (๒) กิ (๓) ตฺวํ สมฺมํ ทุกฺขสึติ (๓) ปฺจฺฉิ ฯ โส ตมตฺถํ
อจิกฺขิ ฯ อหํ เต สมฺมํ เอตํ อญฺฺจึ อปฺเนยฺยํ ภเยน ปน
เต สมฺมํ มุขํ ปวิสิตฺตํ น วิสฺหามิ ขาทเยยฺยาสิ มนฺติ ฯ
มา ภายิ สมฺมํ นาหนฺตํ ขาทามิ ชีวิทํ เม เทหิติ ฯ โส
สาธฺตฺติ ตํ ปฺสฺสเนน นิปฺชฺชาเปตฺวา โภ ชานาติ กิ เม
ภวิสฺสตีติ (๔) จินฺเตตฺวา ยถา มุขํ ปิทฺหิตฺตํ น สกฺโกติ ตถา
ตสฺส อชฺโรฏฺฐเจ จ อุตฺตโรฏฺฐเจ จ ทณฺฑกํ จเปตฺวา มุขํ
ปวิสิตฺวา อญฺฺจึโกฏฺฐิ ตฺถนฺเตน ปหริ ฯ อญฺฺจึ ปติตฺวา กตํ ฯ โส
๑. ม. ปวตฺตติ ฯ ๒. ม. นินฺนโน ฯ ๓. ม. กิเนเต สมฺม
ทุกฺขนฺติ ฯ ๔. ม. กิมฺเปสฺส กริสฺสตีติ ฯ

อฏฐี ปาเตตวา สีหสฺส มุขโต นิกุขมนฺโต ทณฺฑกั ตุณฺฑเทน
ปหริตฺวา ปาเตนฺโตว นิกุขมิตฺวา สาขกุเค นิสฺสียํ สีโห
นิโรโค หุตฺวา เอกทิวสั เอกั วนมหิสั วธิตฺวา ขาทติ ฯ
สกุณเ วิมฺสิสฺสามิ นนฺติ ตสฺส อฺปริภาเค สาขาย นิสฺสียิตฺวา
เตน สทฺธิ สลฺลปฺนฺโต ปจฺม คาถมาห

[๕๑๐] อกรรมหาเว (๑) เต กิจจํ ยํ พลํ อหฺวมฺหเส
มิกฺราษ นโม ตฺยตฺถ อปี กิณฺจิ ลภามเสติ ฯ
ตตฺถ อกรรมหาเว เต กิจฺจนฺติ โภ สีห มยฺมปี ตว

เอกั กิจจํ อกรรมหา ฯ ยํ พลํ อหฺวมฺหเสติ ยํ อมฺหากั
พลํ อโหสิ เตน พลเณ ตโต กิณฺจิ อหาเปตฺวา
อกรรมหาเววติ ฯ

ตํ สุตฺวา สีโห ทฺติยํ คาถมาห
[๕๑๑] มม โลหิตภุขสฺส นิจฺจํ ลุทฺธานิ กุพฺพโต
ทนฺตฺนฺตรคโต สนฺโต ตํ พหุํ ยมฺปิ ชิวสฺสิติ ฯ

ตํ สุตฺวา สกุณเ อิตฺรา เทว คาถา อภาสิ
[๕๑๒] อกตฺถณฺมกตฺตาริ กตฺสฺส อปฺปฏิการกั
ยสฺมี กตฺถณฺตา นตฺถิ นิริตฺถา ตสฺส เสวนา

[๕๑๓] ยสฺส สมฺมุขจिณฺเณน มิตฺตธมฺโม น ลพฺภติ
อนุสฺสูยมนฺกุโกสั สณฺธิกั ตมฺหา อปฺกุกเมติ ฯ

๑. ม. อกรรมหา ฯ ๒. ม. อกรรมหา ฯ เอวมฺปริปี ฯ

๓. สฺยา. ยตฺถ ฯ ๔. ม. อนุสฺสูยมนฺกุโกสั ฯ

เล่มที่ 31 จตุกนิปาเต กาลิงควคควณณา หน้า 316

ตตุถ อกตณฺณุตติ กตคฺฉํ อชานนฺตํ ๑ อกตตารนฺติ
 ยํ กิณฺณิ อกโรนฺตํ ๑ สมฺมุขจिณฺเณนาติ สมฺมุข กเตน คุณฺเณ ๑
 อนุสฺสยมนโกสฺนติ ตํ ปุคฺคํ น อุตฺตยนฺโต น อุกโกสฺนโต
 สณฺธิกํ ตมฺหา ปุคฺคตา(๑) อปกฺจเฉยฺยาติ ๑
 เอวํ วตฺวา โส สกุโณ ปกฺกามิ ๑
 สตุถา อิมํ ชมฺมเทสนํ อหริตฺวา ชาตํ สโมชานนฺติ
 ตทา สีโห เทวทตฺโต อโหสิ สกุโณ ปน อหเมวติ ๑
 ชาวสกุณชาตํ อฏฺฐมํ ๑

ฉวกชาตํ

สพฺพิ อิทฺถจ มริกตฺนฺติ อิทํ สตุถา เขตฺวเน วิหรนฺโต
 ฉพฺพคฺคิเย ภิกฺขุ อารพฺภ กเถสิ ๑
 วตฺถุ วินเย(๒) วิตุถารโต อาคตเมว ๑ อัยํ ปเนตฺถ
 สขฺเขโป ๑ สตุถา ฉพฺพคฺคิเย ปกโกสาเปตฺวา สจฺจํ กิร
 ตุมฺเห ภิกฺขเว นีเจ อาสเน นิสีทิตฺวา อุจฺเจ อาสเน
 นิสินฺนสฺส ชมฺมํ สาเวถาติ(๓) ปุจฺฉิตฺวา เอวํ ฆนฺเตติ วุตฺเต
 เต ภิกฺขุ ครหิตฺวา อยฺยตฺตํ ภิกฺขเว ตุมฺหากํ มม ชมฺเม
 อการวกรณฺํ โปราณกปณฺฑิตา หิ นีเจ อาสเน นิสีทิตฺวา
 # ๑. ม. ปาปปุคฺคตา ๑ ๒. วิ. มหา. ๒/๘๓๐/๕๖๔-๘ ๑
 # ๓. วิ. มหา. ๒/๘๓๐/๕๖๔ ม. เทเสถาติ ๑

พาหิรกมนุเตปี วาเจนเต ครหีสูติ วตุวา อตีต อหริ ฯ
อตีเต พาราณสียิ พุรหุมทเตเต รชชั การเนเต
โพธิสตโต จณฺทาลโยนินิ (๑) นิพพตฺติตฺวา วยปฺตโต กุณฺมพํ
สณฺจเปตี ฯ ตสฺส ภริยา อมฺพโทหพินิ หุตฺวา ตํ อห
อิจฺฉามิหํ สามิ อมฺพํ ขาทิตฺตุนฺติ ฯ ภาทเท อิมสฺมี กาลे อมฺพํ
นตฺถิ อณฺณํ กิลฺลจิปิ อมฺพิลผลํ อหริสฺสามีติ ฯ สามิ อมฺพํ
ลภมานาว ชีวิสฺสามิ อลภมานาย เม ชีวิตํ นตฺถิติ ฯ โส
ตสฺสา ปฏฺิพทฺชจิตฺโต กหํ นฺุโข อมฺพํ ลภิสฺสามีติ จินฺเตสิ ฯ
เตน โข ปน สมเยน พาราณสีรลฺโล อญฺยานे อมฺโพ
ฐวผลโ อโหสิ ฯ โส ตโต อมฺพปกุกํ อหริตฺวา อิมิสฺสา
โทหพํ ปฏฺิปปสฺสมภเสฺสามีติ รตฺติภาเค อญฺยานํ กนฺตฺวา อมฺพํ
อภिरุหิตฺวา (๒) นิลินฺโน สาขาย สาขํ อมฺพํ โอลเณนฺโต วิจริ ฯ
ตสฺส ตถา กโรนฺตสฺเสว รตฺติ วิภายิ ฯ โส จินฺเตสิ สเจ
อิทานิ โอตริตฺวา คมิสฺสามิ ทิสฺวา มํ โจโรติ คเสฺสนนฺติ
รตฺติภาเค คมิสฺสามีติ ฯ อเถกํ วิภูปํ อภिरุหิตฺวา นิลินฺโน
อจฺฉิ ฯ ตทา พาราณสีราชา ปุโรหิตสฺส สนฺติเก มนฺเต
อุคฺคณฺหาติ ฯ โส อญฺยานํ ปวิสิตฺวา อมฺพรฺกขมฺมุเล อจฺจาสเน
นีสิตฺวา อจฺฉริยํ นิจे อาสเน นีสิตฺวาเปตฺวา มนฺเต
อุคฺคณฺหิ ฯ โพธิสตโต อุปริ นิสินฺโน จินฺเตสิ ยาว อชฺมมิโก
๑. ม. จณฺทาลกุลे ฯ ๒. ม. อุคฺคณฺหิสฺสามีติ ฯ

เล่มที่ 31 จตุกกนิปาเต กาลิงควคควณฺณา หน้า 318

อัย ราชา โย อุจฺจาสเน นสีทิตฺวา มนฺเต อุกฺคณฺหาติ
พฺราหฺมโณปิ อชฺมมิโก โย นีจาสเน นสีทิตฺวา มนฺเต
วาเจติ อหฺมปิ อชฺมมิโก โย มาตุคามสุส วาหฺสา (๑) มม
ชีวิตฺ อคฺเณตฺวา อมฺพิ หรามิตฺติ อวจนฺติ (๒) ฯ โส รุกฺขโต
โอดรฺนโต เอกํ โอลมฺพนฺสาขํ กฺเหตฺวา เตสํ อุกฺกนิมนฺปิภ
อนฺตเร ปตฺติจฺจาย มหาราช อหํ นฺนฺโจ ตฺวํ มุพฺโห
ปฺโรหิตฺโต มโตติ ออาห ฯ โส รมฺญา กิการณฺนาติ ปฺนฺนฺโจ
ปฺรํมํ คากฺมาห

[๕๓๔] สพฺพิ อิทฺถจ (๓) มริกตํ อุกฺโก ฌมฺมํ น ปสฺสเร
อุกฺโก ปกฺติยา จฺตา โย จายํ มนฺตชฺฌาเปติ (๒)
โย จ มนฺตํ อธิยตีติ ฯ

ตตฺถ สพฺพิ อิทฺถจ มริกตฺนฺติ ยํ อมฺเหหิ ตีหิ ชเนหิ
กตํ สพฺพิ อิทํ กิจฺจํ ลามกํ น มรียาทำ (๔) อชฺมมิกํ ฯ เอวํ
อตุตฺโน โจรภาวํ เตสฺสจ มนฺเตสุ อการวภาวํ (๕) ฌรหิตฺวา
ปฺนฺน อิตฺเร เทวเยว ฌรหฺนฺโต อุกฺโก ฌมฺมํ น ปสฺสเรติ
อาทิมฺาห ฯ ตตฺถ อุกฺกิตฺติ เทวปี ชนา ฌรฺกการารทำ โปราณก-
ฌมฺมํ น ปสฺสเรติ ตโต จ ฌมฺเม ปกฺติโต จฺตา ฯ ฌมฺโม
หิ ปจฺมฺปฺปตฺติวเสน ปกฺติ นาม ฯ วุตฺตมฺปิ เจตํ

๑. ม. วสํ กนฺตฺวา ฯ ๒. ม. อัย ปาโง นตฺถิ ฯ ๓. ม.

สพฺพมิตํ จริมํ กตํ ฯ ๔. ม. นิมฺมรียาทำ ฯ ๕. ม. อการวํ ฯ

ธมฺโม หเว ปาตุรโหสิ ปุพฺเพ

ปจฺฉา อธมฺโม อุตฺปาที โลเกติ (๑) ฯ

โย จายนฺติ โย จ อัย นิจาสเน นิสีทิตฺวา มนฺเต สชฺฌาเปติ (๒)

โย จ อฺจุเจ นิสีทิตฺวา อธิยตีติ ฯ

ตํ สุตฺวา พุราหุมนฺโณ ทุตฺยํ คาถมาห

[๕๑๖] สาลีนํ โอทนํ ภูณฺเช สฺจิจิ (๓) มํสุปฺเสจฺนํ

ตสฺมา เอตํ น เสวามี ธมฺมํ อีสึภี เสวิตนฺติ ฯ

ตสฺสสฺสโต อหํ หิ โภ อิมสฺส รณฺโณ สนฺตํ สาลีนํ

โอทนํ สฺจิจิ ปณฺฑริ นานปฺปการาย มํสฺวิกตฺติยา สิตฺตํ

มํสุปฺเสจฺนํ ภูณฺชามิ ตสฺมา อฺทเร พทฺโธ หุตฺวา เอตํ

เอสิตฺถุณฺหิ อีสึหิ เสวิตํ ธมฺมํ น เสวามีติ ฯ

ตํ สุตฺวา อิตโร เทว คาถา อภาสิ

[๕๑๖] ปรีพฺพช มหา โลโก ปจฺนตฺถเยปี ปาณินฺ

มา ตฺวํ(๔) อธมฺโม อจฺริโต ตสฺมา ภูมฺภมิวาทิทา

[๕๑๗] ธิรตฺถุ ตํ ยสฺลภํ ธนลาภญจ พุราหุณฺ

ยา วุตฺติ วินิปาเตน อธมฺมจฺรณฺน วาติ ฯ

ตตฺถ ปรีพฺพชชาติ อิตโต อณฺยตฺถ คจฺจ ฯ มหาติ อัย

โลโก นาม มหา ฯ ปจฺนตฺถเยปีติ อิมสฺมี ชมฺพุทฺธิเป

อณฺยเยปี ปาณินฺ ปจฺนติ น อยเมเวโก ราชา ฯ ตสฺมา

๑. พุ. ชา. ๒๓/๑๕๑๓/๓๐๓ ฯ ๒. ม. อชฺฌาเปติ ฯ

๓. ม. สฺจิจิ ฯ ๔. ม. ตํ ฯ

เล่มที่ 31 จตุกถนิปาเต กาลิงควคควณณนา หน้า 320

กุมภมิวาทิ (๑) ปาสาโณ ฆฏฺฐิ วีย ฯ อิทํ วุตฺตํ โหติ ยํ
ศุวํ อณฺณตฺถ อคนฺตฺวา อิท วสนฺโต อธมฺมํ อจฺรสี โส
อธมฺโม เอวํ อจฺริโต ปาสาโณ ฆฏฺฐิ วีย มา ตํ ภินฺนํ ฯ
ชฺริตฺถุตติ กาถาย อํยํ สจฺเจปฺตฺโต พฺรหฺมณ โย เอส เอวํ
ตว ยสฺสลาโก ชนฺลาโก จ ชฺริตฺถุ ตํ ครหาม มํ
กสฺมา ยสฺมายํ ตยา ลทฺธลาโก आयตี อปาเยสุ
วินิปาตนเหตุนา สมฺปฺตฺติ จ อธมฺมจฺรณน ชีวิตฺถุตติ นาม
โหติ ยา เจสา วุตฺติ อมฺินา (๒) आयตี วินิปาเตน อมฺินา
อธมฺมจฺรณน วา นิปฺปชฺชติ ก็ ตาย เตน ตํ เอวํ
วทามาติ ฯ

อธสฺส ธมฺมกถาย ราชา ปสฺสีทิตฺวา โภ ปฺริส
ก็ชาติโกสฺสีติ ปุจฺฉิ ฯ จณฺทาโล อหํ เทวาทิ ฯ โภ สเจ
ชาติสมฺปนฺโน อภวิสฺส รชฺชนฺเต อทสฺสํ อโต ปญฺจาย
ปนาหํ ทิวา ราชา ภวิสฺสามี ศุวํ รตฺตี ราชา โหหฺติ
อตุตฺตโน กณฺเจ ปิลนฺธนํ ปุปฺฟทามํ ตสฺส คีวํ ปิลนฺธาเปตฺวา
ตํ นครกฺขตฺติกํ อกาสิ ฯ อํยํ นครกฺขตฺติกานํ กณฺเจ
รตฺตปุปฺฟทามปิลนฺธนฺตสฺส วฺโส ฯ ตโต ปญฺจาย ราชา
ตสฺสโสวาทे จตฺวา อจฺริยคารวํ กตฺวา นีเจ อาสเน นิสินฺโน
มนฺเต อุกฺกณฺหิ ฯ

๑. ม. ตสฺมา กุมภมิวาทิทาติ ฯ ๒. ม. อิท ฯ

เล่มที่ 31 จตุกกนิปาเต กาลิงควคควณฺณนา หน้า 322

นุ โข เม โกจิ ปุตุเตน สทฐี เอกทิวเส ชาโตติ อมฺจเจ
ปุจฺฉิ ฯ อตฺถิ มหาราช ปุโรหิตสฺส ปุตุโตติ ฯ ราชา ตํ
อาณาเปตฺวา (๑) ชาตีํ ทตฺวา ปุตุเตน สทฐี เอกโต ว
ปฏฺยชฺคาเปตี ฯ อุภินฺนํปิ อภรณานิ เจว ปานโกชนาทีนํ
จ เอกสทิสานเว อหฺลํ ฯ เต วยฺยปฺตฺตา เอกโต ว ตกฺกสฺสึถายํ
คนฺตฺวา สพฺพสฺสึปฺปานิ อุกฺคณฺหิตฺวา อากมฺมึสฺส ฯ ราชา ปุตุตฺสฺส
อฺปรชฺชํ อทาสี ฯ มหายโส อโหสิ ฯ ตโต ปฏฺยจาย โปธิสฺสฺสโต
ราชปุตุเตน สทฐี เอกโตว ขาทติ ปิวติ สยติ ฯ อณฺณมณฺณํ
วิสฺสาโส ธิโร อโหสิ ฯ อปรภาเค ราชปุตุโต ปิตุ อจฺจเยน
รชฺเช ปติฏฺยจาย มหาสมฺปฺตฺตี อนุภฺวิ ฯ โปธิสฺสฺสโต จินฺเตสิ
มยฺหํ สหาโย รชฺชํ อนุสฺสสฺติ สลฺลกฺขิตกฺขณฺเวยว โข ปน
มยฺหํ ปุโรหิตฏฺยจานํ ทสฺสฺสตี กิ เม ฆรราวเสน ปพฺพชิตฺวา
วิเวกมฺนุพฺรุหิสฺสึสามิตี ฯ โส มาคาปิตโร วนฺทิตฺวา ปพฺพชฺชํ
อนฺุชานาเปตฺวา มหาสมฺปฺตฺตี จฺจทฺเตตฺวา เอกโกว นิกฺขมิตฺวา
หิมวฺนฺตํ ปวิสิตฺวา มโนรเม ภูมिภาเค ปณฺณสาลํ มาเปตฺวา
อิสฺสิปพฺพชฺชํ ปพฺพชิตฺวา อภิญฺญา จ สฺมาปฺตฺติโย จ
นิพฺพตฺเตตฺวา ฌานกิพฺพํ กิพฺนฺโต วิหาสี ฯ ตทา ราชา ตํ
อนฺุสฺสริตฺวา มยฺหํ สหาโย น ปญฺญาติ กุหิ โสติ
ปุจฺฉิ ฯ อมฺจจา ตสฺส ปพฺพชิตฺภาวํ อโรเจตฺวา รมณฺเีย
๑. ม. อาหาราเปตฺวา ฯ

กิริ วณสณฺเฑ วสตีติ อหํสุ ฯ ราชา ตสฺส วสโนกาสิ
 ปุจฺฉิตฺวา สยฺหิ (๑) นาม อมจฺฉิ คจฺฉ สหายิ เม คเหตุวา
 เอหิ ปุโรหิตภฺรฺชานมสฺส ทสฺสามีติ อหํ โส สาธฺตุ
 สมฺปฺภฺยฺฉิตฺวา พาราณสีโต นิกฺขมฺม อนฺนุปฺพุเพน ปจฺจนฺตคามิ
 ปตฺวา ตตฺถ ขนฺธาวารํ ฐเปตฺวา วนจรเกหิ สทุธิ
 โปธิสตฺตสฺส วสโนกาสิ คนฺตฺวา โปธิสตฺตํ ปณฺณสาลทฺวาร
 สฺวณฺณปฺภฺยิมิ วย นิสินฺนํ ทิสฺวา วนฺทิตฺวา เอกมฺนตํ นิสิตฺตฺวา
 กตฺปฺภฺยฺสนฺธาโร ฆนฺเต ราชา เต ปุโรหิตภฺรฺชานํ ทาทฺกาโม
 อากมฺนํ อิจฺฉตีติ อหํ ฯ โปธิสตฺโต ติฏฺฐตฺตุ ปุโรหิตภฺรฺชานํ อหํ
 สกลกาสิโกสฺสขมฺพุทฺธิปฺรชฺชํ จกฺกวตฺติสิริเมว วา ลภฺนฺโตปิ น
 อิจฺฉิสฺสามิ (๒) น หิ ปณฺฑิตา สกึ ชหิตฺเต กิเลเส ปฺน คณฺหนฺติ
 สกึ ชหิตํ หิ นฺนุจฺเจพฺสทิสฺนฺติ (๓) วตฺวา อีมา กาธา อภาสิ

[๕๓๘] สสมฺพุทฺทปฺริยาสํ (๔) มหิ สาครกฺกณฺฑลํ

น อิจฺฉเ สห นินฺนุทาย เอวํ สยฺห วิชานาหิ

[๕๓๙] ธีรตฺถํ ตํ ยสฺลาภํ ฐนลาภญฺจ พฺร่าหฺมณ

ยา วุตฺติ วินิปาเตน อธมฺมจรเณน วา

[๕๔๐] อปี เจ ปตฺตมาทาย อนาคาโร ปฺริพุพฺเช

สาเอว ชีวิกา เสยฺโย ยา จาฐมฺเมน เอสนา

๑. ม. เสยฺยํ ฯ เอวมฺปฺริปี ฯ ๒. ม. คจฺฉิสฺสามิ ฯ ๓. ม.

นินฺนุจฺเจพฺสทิสํ โหติ ฯ ๔. สฺยา. ม. สสมฺพุทฺทปฺริยายํ ฯ

เล่มที่ 31 จตุกนิปาเต กาลิงควคควณณา หน้า 324

[๕๔๑] อปี เจ ปตุตมาทาย อนาคตาโร ปริพพะเซ
 อณฺณํ อหีสยํ โลก อปี รชเชน ตํ วรรณฺติ ฯ

ตตุถ สสมุทฺทปริสาสนฺติ ปริสาโส (๑) วุจฺจติ ปริวารो
สมุทฺทํ ปริวารेतฺวา จิตฺเตน จกฺกฺวาพพฺพเตน สทฺธิ
สมุทฺทสงฺขาเตน ปริวารेณ สทฺธิมปีติ อตุโถ ฯ สาครกฺกณฺทลนฺติ
สาครมชฺเชน ทีปวเสน จิตตฺตา ตสฺส กฺกณฺทลนฺติ อตุโถ ฯ
นินฺนทายาติ ฆานสุขสมฺปนฺนํ ปพฺพชฺชํ นทฺเทตฺวา อิตฺตฺตริย
คณฺหีติ อิมาย นินฺนทาย ฯ สยฺหาติ ตํ นามเนาลปติ ฯ
วิชานาหีติ ชมฺมํ ชานาหิ ฯ ยา วุจฺจติ วินิปาเตนาติ ยา
มหิจฺฉาวเสน (๒) ททฺธา ยสฺสากฺชนลทวุจฺจติ ฆานสุขโต
อตุตฺตวินิปาตสงฺขาเตน วินิปาเตน อิตฺโต กนฺตฺวา อิตฺตฺตริยมทฺตตฺส
อชฺมมจฺรเณน วา โหติ ตํ วุจฺจตี ธีรตฺถุ ฯ ปตุตมาทายาติ
ภิกฺขุภาชํ คเหตฺุวา ฯ อนาคตาโรติ อหํ อการวิริหิต
ปรกฺกฺเลสฺสุ จเรยฺยํ ฯ สาเอว ชีวิกาติ สาเอว เม ชีวิกา
เสยฺโย ปวฺรตฺรา ฯ ยา จาชฺมเมนาติ ยา จ อชฺมเมน
เอสฺนา ฯ อิทํ วุจฺจตํ โหติ ยา อชฺมเมน เอสฺนา ตโต
เอสฺวา ชีวิกา สฺนุทฺตฺราติ ฯ อหีสยฺนฺติ อวิเหเจฺนโต ฯ อปี
รชเชนาติ เอวํ ปริ อวิเหเจตฺวา กปาลหตฺถสฺส มม ชีวิตกปฺปนํ
รชเชนาปํ วรํ อุตฺตมฺนฺติ ฯ

๑. ม. ปรีชาโย ฯ ๒. ม. ปุโรหิตกฺกฺจฺฉานวเสน ฯ

อติ โส ปุณปุณฺ์ ยาจนฺตมฺปิ ตํ ปฏิกฺขิปี ฯ สยโหปี
ตสฺส มนํ อลภิตฺวา ตํ วนฺทิตฺวา คนฺตฺวา ตสฺส อนาคมนภาวํ
รณฺโณ อาโรเจติ ฯ

สตฺถา อิมํ ฆมฺมเทสนํ อหริตฺวา สจฺจანი ปกาเสตฺวา
ชาตักํ สโมธานฺติ ฯ สจฺจปรีโยसानเ อุกฺกณฺจิตฺกิกฺขุ
โสตฺยาปตฺติผลเ ปตฺติฏฺจหิ ฯ อปเรปี พหุ โสตฺยาปตฺติผลาทีนํ
สจฺจิกรีสุ ฯ ตทา ราชา อานนฺโท อโหสิ ฯ สยโห
สาริปฺตฺโต ฯ ปุโรหิตปฺตฺโต ปน อหเมวาทิ ฯ

สยหชาตักํ ทสมํ ฯ

กาลิงฺควคฺโค (๒) ปจฺโม ฯ

ตสฺสุทฺถานํ

วาวริ จ อเทยฺย สมิทฺทวริ
อถ ททฺทร ปาปมฺหาติโร
จริมํ สสมฺมุตฺทวเรน ทลํ ฯ

๑. มรฺมมฺโปตฺติเก ชาติภูกฤกธา จตฺกนฺิปาตวณณฺาวसानเ เอวํ ทิสฺสติ

กาลิงฺโค อสฺสาโรโห จ เอกราชา จ ททฺทโร
สีลวีมฺส สฺซาดา ปลาโส สกฺุณเ จโว
เสยฺโยติ ทส ชาติกาติ ฯ

ปุจฉินทวคฺควณฺณา

ปุจฉินทชาตกํ

อุฏฺฐเหหิ โจโร กิํ เสสึตี อิทํ สตุถา เวพฺพเน วิหรนฺโต
อายุสมฺนุตํ มหาโมคฺคัลลานํ อารพฺภ กเถสิ ฯ

เถเร กิโร ราชคหํ อุปนึสฺสาย อรณฺณกฺฎิกาย วิหรนฺเต
เอโก โจโร นครทวารคามे เอกสมิํ เกहे สนฺธิํ ฉินฺทิตฺวา
หตุถสารํ อาทาย ปลายิตฺวา เทรสฺส กฺฎิปริเวณิํ ปวิสิตฺวา
อิธ มยฺหํ อารกฺโข ภวิสฺสตีตี เทรสฺส ปณฺณศาลปฺมฺมุเข
นิปฺชชฺชิ ฯ เถโร ตสฺส ปมฺมุเข สยิตฺภาวํ ฅตฺวา ตสมิํ อาสงฺกิตํ (๑)
กตฺวา โจรสฺสคฺโค นาม น วฏฺฏตีตี นิภขมิตฺวา มา
อิธ เร สยิติํ นึหริ ฯ โจโร ตโต นิภขมิตฺวา ปทํ โมเหตฺวา
ปลายิ ฯ มนุสฺสา อุกฺกมาทาย โจรสฺส ปทานุสาเรน ตตุถ
อาคณฺตฺวา ตสฺส อาคตฺกฺฎจानจิตฺกฺฎจानสยิตฺกฺฎจानาทีนิ ทิสฺวา
โจโร อิตโต อาคโต อิธ จิตโต อิธ นิสินฺโน อิมินา
จानเนน ปลาโต (๒) น ทิฏฺฐโจ โนติ อิตโตจิตโตจ ปกฺขนฺทิตฺวา
อทิสฺวาว ปฏฺฐิตา ฯ ปุณฺทิวเส เถโร ปุพฺพพณฺ्हสมยํ ราชคหํ
ปิณฺฑทาย จริตฺวา ปิณฺฑทปาทปฏฺฐิกฺกนฺโต เวพฺพนํ คณฺตฺวา ตํ
ปวฺตุตี สตุถุ อาโรเจสิ ฯ สตุถา น โข โมคฺคัลลาน ตฺวณฺเณว
๑. ม. อาสงฺกํ ฯ ๒. ม. อปฺคโต ฯ

อาสุงกิตพพุตตัก อาสุงกิ โปราณกปณฺทิตาปี อาสุงกีสูติ
วตุวา เถเรน ยาจิต อตีตฺ อหริ ฯ

อตีเต พารานสียํ พุรหุมทเต รชชํ การนเต โปธิสตุโต
นกรสฺส สฺसानวเน นิมฺพรุกฺขเทวตา หุตฺวา นิพฺพตฺติ ฯ อเถกทิวสํ
นกรทฺวารे कामे กตคมฺมโจโร ตํ สฺसानวนํ ปาวิสิ ฯ ตทา
ปน ตตฺถ นิมฺโพ จ อสฺสตุโถ จาติ เทว เชฏฺฐกรรฺกฺขา ฯ
โจโร นิมฺพรุกฺขมุเล ภาณฺทกํ จเปตฺวา นิปชฺชิ ฯ อณฺณสฺมี
ปน กाले โจเร คเหตฺวา นิมฺพสุเล อุตฺตาเสนฺติ ฯ อถ सा
เทวตาจินฺเตสิ สजे มนุสฺसा อากนฺตฺวา อิมํ โจริ คเหตฺสนฺติ
อิมสฺเสว นิมฺพสฺส สาขํ ฉินฺทิตฺวา สฺถํ กตฺวา เอตํ
อุตฺตาเสตฺสนฺติ เอวํ สนฺเต รุกฺโข นสฺสิสฺสตี หนฺท นํ
อิโต นีหริสฺสามิติ ฯ सा तेन सत्थिं स्तुलपन्ति प्रमं काठमाह

[๑๒๗] อุกฺกุเจหิ โจโร ก็ เสสิ โโก อตุโถ สฺปิเนน (๑) เต

มา ตํ คเหสิ ราชานो कामे กิพฺพิสการกนฺติ ฯ

ตตฺถ ราชานติ ราชปฺริเส สนฺธาย วุตฺตํ ฯ กิพฺพิสการกนฺติ

ทารุณสาหสิกโจรกกมฺมการกํ ฯ

อติ นํ วตุวา ยาว ราชปฺริสา น คณฺหนฺติ ตาว

อณฺณตฺถ คจฺจนาติ ภาเยตฺวา ปลาเปสิ ฯ ตสฺมี ปน คเต (๒)

อสฺสตุตฺเทวตา ทฺติยํ คาธมาห

๑. สฺยา. ม. สฺปิเนน ฯ ๒. ม. ปลาเต ฯ

เล่มที่ 31 จตุกกนิปาเต ปุจฉิมนทวคควณณนา หน้า 328

[๕๔๓] นนุ(๑) โจริ คเหตุสนนติ คามเม กิพพิสการกั
กี ตตถ ปุจฉิมนทสส วเน ชาตสส ตัญจโตติ ฯ
ตตถ วเน ชาตสส ตัญจโตติ รุกโข (๒) วเน ชาโต เจว
จิโต จ ฯ เทวตา ปน ตตถ นิพพตตตตตา รุกขสมุทาจारेเนว
สมุทาจริ ฯ

ต ° สุตวา นิมพเทวตา ตติย ° คาทมาห

[๕๔๔] น ตวั อสสตถ ชานาสิ มม โจรสส จนตรี
โจริ คเหตุวา ราชานो คามเม กิพพิสการกั
อจเจนติ (๓) นิมพสุลสุมิ ตสุมิ เม สงกเต มโนติ ฯ
ตตถ อสสตถาติ ปริมนเยเนว ตสุมิ นิพพตตเทวตา (๔)
สมุทาจริ ฯ มม โจรสส จนตรีนติ มม จ โจรสส จ
เอกโต อวสนการณิ ฯ อจเจนติ นิมพสุลสุมินติ อิมสุมิ กाल
ราชานो โจริ นิมพสุเล อาวุณนติ ฯ ตสุมิ เม สงกเต
มโนติ ตสุมิ การณे มม จิตตัง สงกติ สเจ หิ อิม
สุเล อาวุณิสสนนติ วิมานัง เม นสสิสสติ อถ สาขาย
โอลมพเสสนนติ วิมานे मे गुणपक्खो ष्वิสसति तेनाห
เอตัง ปลาเปสินนติ ฯ

เอวั ตาสัง เทวตานัง อญญมญญัง สลลปนุตานญญेव
ชนสามิกา อุกกาหตุถา ปทานุसारေနาคนุตวา โจรสส
๑. ยั นุ ฯ ๒. ม. นิมโพ ฯ ๓. ม. อปเปนติ ฯ
๔. ม. นิพพตตเทวตัง ฯ ๕. ม. ภาณุตสามิกา ฯ

สยิตถุจัน ทิสฺวา อมฺโก อิทานิ โจโร อฏฺฐาย จ ปลาโต
น ลทฺโธ โน โจโร สเจ อถภิสฺสาม อิมสฺเสว นํ นิมนฺสฺส
สุเถ วา อาวุณฺติวฺวา สาขาย วา โอลมฺพิตฺวา คมิสฺสามาติ
วตฺวา อิตฺถิจิตฺจ ปกฺขณฺพิตฺวา โจโร อทิสฺวา ว คตา ฯ
เตสํ สุตฺวา อสฺสตุตฺตเวทตา จตฺตถํ คาลมาห

[๕๔๕] สงฺเกยฺย สงฺกิตฺตพฺพานิ รกฺขเยยฺยานาคตํ ภยํ
อนาคตภยา ธีโร อุกฺโก โลเก อเวกฺขตีติ ฯ

ตตฺต รกฺขเยยฺยานาคตํ ภยณฺติ เทว อนาคตภยานิ
ทิกฺกุจฺจมฺมิภยเจว สมฺปรายิกภยฺจ เตสฺส ปาปมิตฺเต ปรีวชฺเชนฺโต
ทิกฺกุจฺจมฺมิภํ รกฺขติ ตีณิ ทฺวจฺจิตฺตานิ ปรีวชฺเชนฺโต สมฺปรายิกํ
รกฺขติ ฯ อนาคตภยาติ อนาคตภยเหตุ ตํ ภยํ อาสฺงฺกยมาโน ฯ
ธีโรติ ปณฺทิตฺโต ปุริโส ปาปมิตฺตสฺสํคํ น กโรติ ตีหิ
ทฺวาเรหิ ทฺวจฺจริตํ น จรติ ฯ อุกฺโก โลเกติ เอวํ ภายนฺโต
เหส อิทฺโลกปรโลกสงฺขาเต อุกฺโก โลเก อเวกฺขติ โอลโลเกติ
สงฺกยมาโน อิทฺโลกภยเณ ปาปมิตฺเต วชฺเชติ ปรโลกภยเณ
ปาปมฺมํ น กโรติ ฯ

สตฺถา อิมํ ฐมฺมเทสนํ อahrtิวฺวา ชาตกํ สโมธานสฺสิ
ตทา อสฺสตุตฺตนิพฺพตฺตเวทตา สารีปฺตฺโต อโหสิ นิมนฺพเวทตา
ปน อหเมวาทิ ฯ

ปุจฉิมนุทชาตกั ปจฺมํ ฯ

๑. ภายมาโน ฯ ๒. ม. โอลโลกยมาโน ฯ

เล่มที่ 31 กสฺสปมฺนุทียชาติกั หนา 330

อปปี กสฺสป มฺนุทียาติ อิทํ สตุถา เขตวเน วิหรนุโต
เอกั มหุลลภิกขุ อารพภ กเถสิ ฯ
สาวตฺถิยั กิร เอโก กุลปฺตุโต กามสฺสุ อาทินวํ ทิสฺวา
สตุถุ สนฺติเก ปพฺพชิตฺวา กมฺมฏฺฐาเน อนฺนุยฺตุโต น จิรสฺเสว
อรหตฺตํ ปาปฺณิ ฯ ตสฺส อปรภาเค มาตา กาลมกาสิ ฯ
โส มาตุ อจฺจนเณ ปีตรณฺจ กนิฏฺฐภาตีกณฺจ ปพฺพาเขตฺวา
เขตวเน วสิตฺวา วสฺสฺปนายิกสมเย จีวรปจฺจยสฺส สฺลภตํ
สฺตุตฺวา เอกั คามกาวาสํ คนฺตุวา ตโยปี ตตฺถ วสฺสํ
อุปฺคนฺตุวา วุฏฺฐวสฺสา เขตวเนว อาคมิสฺสุ ฯ ทหรภิกขุ
เขตวเนสฺสาสนฺนุฏฺฐาเน สามเณร เถริ วิสฺสามตฺวา อาเนยฺยาสิ
อหํ ปฺเรตฺรํ คนฺตุวา ปรีเวณฺํ ปฏฺิขกฺกิสฺสามิตี เขตวณฺํ
ปาวิสิ ฯ มหุลลคตฺเถโร สณฺิกิ อากจฺจติ ฯ สามเณโร ปฺนปฺปฺนํ
สิเสน อุปฺปีเพนุโต วิย กจฺจ กจฺจ ฆนฺเตติ ตํ พลกฺกาเรน
เนติ ฯ เถโร ตวํ มํ อวสฺสํ (๑) อาเนสิตี ฯ ปฺน นีวตฺติตฺวา
โกฏฺฐิโต ปฏฺุชาย อากจฺจติ ฯ เตสํ เอวํ อณฺณมณฺณํ กลหํ
กโรนฺตฺวานณฺเวย สุริโย อตฺถงฺคโต อนฺธกาโร ชาโต ฯ
อิตโรปี ปรีเวณฺํ สมฺมชฺชิตฺวา อุทกั อุปฺภูจฺเปตฺวา เตสํ อากมฺนํ
อปฺสฺสนุโต อุกั กเหตุวา ปจฺจुकฺคนฺตุวา เต อากจฺจนฺเต
๑. ม. อตฺตโน วสฺสิ ฯ

ทิสฺวา กิ จิรายิตฺถาติ ปุจฺฉิ ฯ มหฺลลโก ตํ การณํ
กเถสิ ฯ โส เต เทวปี วิสฺสาเมตฺวา สณฺฑิ อานะสิ ฯ ตํทิวสํ
พุทฺธฺปฏิจฺจานสฺส โอกาสํ น ลภิ ฯ อถ นํ ทุตฺยทิวเส
พุทฺธฺปฏิจฺจานํ อากนฺตฺวา วนฺทิตฺวา นิสินฺนํ สตฺถา กทา
อากโตสิตี ปุจฺฉิ ฯ หิโยโย ภนฺเตติ ฯ หิโยโย อากนฺตฺวา อชฺช
พุทฺธฺปฏิจฺจานํ กโรสิตี ฯ โส อาม ภนฺเตติ วตฺวา ตํ การณํ
อากิจฺฉิ ฯ สตฺถา มหฺลลกํ ครหิตฺวา น เอส อิทาเนว เอวรूपํ
กมฺมํ กโรติ ปุพฺเพปี อกาสิ อิทานิ ปน เตน ตฺวํ
กิลมิโต ปุพฺเพปี ปณฺฑิตฺเต กิลเมสิตี วตฺวา เตน ยาจิโต
อตีตํ อหริ ฯ

อตีเต พาราณสิยํ พุรหฺมทตฺเต รชฺชํ การเนตฺเต
โพธิสฺสโต กาสิกนิกเม พุราหฺมณฺกุลเ นีพุพฺตฺติ ฯ ตสฺส
วยฺปฺตฺตฺสฺส (๑) มาตา กาลมกาสิ ฯ โส มาตุ สริริกิจฺจํ กตฺวา
มาสทฺตฺมาสจฺเจนน ฆเร วิชฺชมานํ ฐนํ ทานํ ทตฺวา ปีตรณฺจ
กนิฏฺฐภาติกณฺจ คเหตุวา หิมวณฺตปฺปเทเส เทวทตฺติยํ วกฺกํ
คเหตุวา อีสิปพุพฺชํ ปุพฺพชิตฺวา อุนฺณจฺริยาย มฺลผลาผละหิ (๒)
ยาเปฺนฺโต รมนฺเีย วนฺสณฺเท วสิ ฯ หิมวณฺเต ปน วสฺสกาเล
อจฺฉินฺนชารเ เทเว วสฺสณฺเต น สกฺกา โหติ กนฺทมฺมํ ฆณฺตี
ผลาผลานิ จ ปณฺณานิ จ ปตฺนฺติ ฯ ตาปสา เภกฺกฺยเณ
๑. ม. วยฺปฺตฺตฺกาเล ฯ ๒. ม. วณฺมฺลผลาผละหิ ฯ

เล่มที่ 31 จตุกกนิปาเต ปุจฉิมนทวคควณณนา หน้า 332

หิมวณโต โอตริตวา มนุสสเปเถ วสนติฯ ตทาปี โพธิสตุโต
ปีตรณจ กนิฏฺจณจ คเหตุวา มนุสสเปเถ วสิตวา ปุณ หิมวณเต
ปุप्พิตผลิเต เต อุโก คเหตุวา หิมวณเต อตุตโน อสุสมปํ
อากจณฺโต อสุสมสฺสาวิหฺเร สุริเย อตุตงคเต ตุมฺเห สณฺกํ
อากจณฺเยยาถ อหํ ปุโรโต คนฺตวา อสุสมปํ ชคฺคิสฺสามิตี
วตฺวา เต โอหาย คโตฯ ชุทฺทกตาปโส ปีตรา สทฺธิ สณฺกํ
คจณฺโต ตํ กฏฺิปปเทเส สีเสน อุปฺปีเพนฺโต วิย คจณ
คจณฺาตี ตํ พลกฺกาเรน เนตีฯ มหฺลลโก ตฺวํ มํ อตุตโน
รฺจียา อาเนสีตี ปุณ นีวตฺติตฺวา โกฏฺิโต ปฏฺุจาย อากจณฺตีฯ
เอวํ เตสํ กถํ กโรนฺตानณฺเณว อนฺธกาโร อโหสีฯ
โพธิสตุโตปี ปณฺณสาลาโย สมฺมชฺชิตฺวา อุทกํ อุปฏฺุจเปตฺวา
อุกฺกมาทาย ปฏฺิปปํ อากจณฺโต เต ทิสฺวา เอตฺตํ กาลํ
กึ กริตฺถาตี อาหฯ ชุทฺทกตาปโส ปีตรา กตการณํ
กเถสีฯ โพธิสตุโต อุโกปี เต สณฺกํ เนตฺวา ปริกฺขารํ
ปฏฺิสามฺเตวา ปีตรํ นฺหาเปตฺวา ปาทโรวณมกฺขนปฏฺุจ-
สมฺพาหนานิ กตฺวา องฺการกปลฺลํ อุปฏฺุจเปตฺวา ปฏฺิปปสฺสทฺธ-
กิลมถํ ปีตรํ อุปนีสีตีตฺวา ตาต ตฺรณทารกา นาม
มตฺตีกภาชนสทิสฺวา มฺหุตฺเตเนว กิษฺชนฺตี สกึ กิณฺนกาลโต
ปฏฺุจาย ปุณ น สกฺกา โหนฺตี มฺกฺเขตุํ เต อกฺโกสนฺตานิ
ปฺริภาสนฺตานิ มหฺลลเกหิ อธิวาเสตพฺพาตี วตฺวา ปีตรํ

เล่มที่ 31 จตุกถนิปาเต ปุจฉิมนุทกคณณา หน้า 334

นาธิกจณฺหิตฺตํ ๑ เอเต ภิกฺขุโณติ เอเต เทว ชนา ภินฺนาปี
ปฺน สมากจณฺหิตฺตํ ๑ สนนฺธิ มิตฺตสนฺธิ ๑ เตสนฺติ เตสฺสเยว
ทฺวินฺนํ (๑) น ชีรติ ๑ โย จาธิปฺนฺนฺนฺติ โย จ อตฺตโน
อธิปฺนฺนํ อติกฺกนฺตํ อณฺณสฺมี กตฺโทสํ ชานาติ ๑ เทสนฺนฺติ
โย จ เตน อตฺตโทสํ ชานนฺเตนปี เทสิตํ อจฺจยเทสนํ ปฏิกฺกณฺหิตฺตํ
ชานาติ ๑ โย ปเรสาธิปฺนฺนํ ๑ โย ปเรสํ อธิปฺนฺนํ
โทเสนาภิกฺกทานํ อปฺราธการกานํ ๑ สยํ สนนฺธาตุมรหิตฺติ เตสุ
อขมาเปเนเตสุปี เอहि ภทฺรมุข อุตฺเทสํ คณฺห อฏฺฐกถํ สฺวณ
ภาวนมนฺนุชฺช กสฺมา ปรีพาหิโรสฺสิตฺติ เอวํ สยํ สนนฺธาตํ อรหิตฺติ
มิตฺตภาวํ ฌณฺเฑติ เอโส เอวฺรูโป เมตฺตาวาหารี อุตฺตริตโร
มิตฺตการสฺส มิตฺตธฺรฺราย จ วหนฺโต ภารวาโหติ จ ชฺรุรฺชโรติ
จ สจฺจขุยํ กจฺจตฺติ ๑

เอวํ โพรสิสฺสโต ปิตุ โอวาทํ อทาสี ๑ โสปี ตโต
ปฏฺติ ทนฺโต อโหสิ สฺวทฺนฺโต ๑

สคฺคา อิมํ ฌมฺมเทสนํ อหริตฺวา ชาตกํ สโมชานนฺสิ
ตทา ปิตา ตาปโส มหฺลลกคฺคเโร อโหสิ ชฺวทฺทตาปโส
สามณฺเโร ปิตุ โอวาททายโก ปน อหเมวาติ ๑

กสฺสปมนฺนุทิกชาตกํ ทฺติยํ ๑

๑. ม. เอตฺถนฺตเร สนนฺธิ ทิสฺสตี ๑

โย เต หตฺเถ จ ปาเท จาติ อิทํ สตุถา เขตวเน
วิหรนฺโต เอกํ โภชนํ ภิกฺขุ อารพฺภ กเถสิ ฯ

วตุถุ เหฏฺฐา กถิตเมว ฯ สตุถา ปน ตํ ภิกฺขุ กสมฺมา
ตฺวํ อุกฺโขชนสฺส พุทฺธสฺส สาสเน ปพฺพชิตฺวา โภชํ กโรสิ
โปราณกปลฺกฺขิตา สรีเร ปหารสหสฺเส ปตนฺเต หตฺถปาทกณฺณ-
นาสาสุ นิชฺชมานาสุ ปรสฺส โภชํ น กรีสุติ วตุวา อตีตํ
อาหริ ฯ

อตีเต พาราณสียํ กลาปฺ นาม กาสิกราชา(๑) รชฺชํ
การสิ ฯ ตทา โพธิสตุโต อสีติโกฏฺวิภเว พฺราหฺมณฺกุล
นิพฺพตฺติตฺวา กุณฺฑลฺกฺมาโร นาม มาณโว หตุวา วยฺปตฺโต
ตกฺกสิลาโย(๒) สพฺพสิปฺปานิ อุกฺกณฺหิตฺวา กุณฺฑมฺพิ สณฺจเปตฺวา
มาตาปิตูนํ อจฺจเยน ชนราสี โอลเกตุวา อิมํ ชนํ
อุปฺปาเทตฺวา มม ฉาตกาต อุกฺกเหตุวาว กตา มยา ปเนตํ
คเหตุวา คนฺตุํ วณฺฑิตฺติ สพฺพํ ชนํ วิเจยฺย ทานวเสน โย
ยํ อรหฺติ(๓) ตสฺส ตํ ทตุวา หิมวณฺตํ ปวิสิตฺวา ปพฺพชิตฺวา
ผลาผลเนน ยาเปนฺโต จิรํ วสิตุวา โลณฺมพิลเสวณฺตุถาย
มนุสฺสปลํ คนฺตุวา อนฺนฺพฺพเพน พาราณสี ปตุวา ราชฺยฺยาน
๑. ม. กลาพฺ นาม ราชา ฯ เอวมฺปริปี ฯ ๒. ม. เอตฺถนฺตเร
คนฺตวาทิ ทิสฺสติ ฯ ๓. ม. อาหริ ฯ

เล่มที่ 31 จตุกกนิปาเต ปุจฉิมนทวคฺควณฺณนา หน้า 336

วสี (๑) ฯ ปุณทิวเส (๒) นครเร ภิกฺขาย จรฺนุโต เสนาปติสฺส
นิเวสนทวารเร สมฺปาปฺณิ ฯ เสนาปติ ตสฺส อิริยาปเถ ปสฺสิตฺวา
อนุปฺพุเพน ฆริ ปเวเสตฺวา อตฺตโน ปฏฺยาทิตโกชนํ โภเชตฺวา
ปฏฺยณฺํ คาหาเปตฺวา ตตฺถเว ราชฺยุยานเ วสาเปสิ ฯ อเถกทิวสํ
กลาปฺุ ราชฯ สุรํมทตฺโต นาฏกปริวฺโต มหนฺเตน ยเสน
ราชฺยุยานํ คนฺตฺวา มงฺคลลิตาปฏฺเฐ สยนํ อตฺถราเปตฺวา
เอกิสฺสา มนาปาย อิตฺติยา องฺเก สยติ ฯ คีตฺวาทิตนจฺเจสุ
เณกา นาฏกิตฺติโย คีตาทีนํ ปโยชยีสฺสุ ฯ สกฺกสฺส เทวธฺนฺโณ
วिय สมฺปตฺติ อโหสิ ฯ ราชฯ นินฺทํ โอกฺกมํ ฯ อถ ตา
อิตฺติโย ยสฺสตฺถาย มยํ คีตาทีนํ ปโยชยาม โส นินฺทํ
อุปลโต กิณฺโน คีตาทีหิตี วิณฺาทีนํ ตฺริยานํ ตตฺถ ตตฺถเว
นทฺเทตฺวา อุยฺยานํ ปกฺกนฺตา ปุปฺผผลปลฺลวาทิหิ ปโลภฺยมานา
อุยฺยานเ อภิรมีสฺสุ ฯ ตทา โปธิสฺสโต ตสฺมํ อุยฺยานเ
สุปฺปฺพิตฺสาลมฺเ ปพฺพชฺชาสุเขน วิตฺตินาแมนฺโต มตฺตวรวารโณ
วिय นิสินฺโน โหติ ฯ อถ ตา อิตฺติโย อุยฺยานํ ปกฺกนฺตา
จรมานา (๑) ตํ ทิสฺวา เอถ อโย โน เอกสฺมํ รุกฺขมฺเ
ปพฺพชฺชิต นิสินฺโน ยาว ราชฯ น ปพฺพชฺชติ ตาวสฺส
สนฺตฺเถ กิณฺจิ สฺถมฺมานา นิสฺสิตฺสามาติ คนฺตฺวา วนฺทิตฺวา
ปริวารेतฺวา นิสินฺนา อมฺหากํ กเถตพฺพยฺตฺตํ กิณฺจิ กเถถาติ
๑. ม. วสิตฺวา ฯ ๒. ม. อโย ปาโธ นตฺถิ ฯ ๓. ม. อุยฺยาน
จรมานา ฯ

เล่มที่ 31 ขนุติวาทิชาตัก หน้า 337

วทีสุฯ โปธิสตุโต ตาสั ฌมม กเถสิฯ อถ สว อิตฺถิ
องฺกั(๑) จาเลตฺวา ราชานํ ปโปเชสิฯ ราชว ปพฺพุโธ ตา
อปฺสฺสนฺโต กหํ คตา วสฺสโยติ อหฯ เอตา มหาราช
คณฺตฺวา เอกํ ตาปสํ ปรีวารेतฺวา นิสึทิสฺสูติฯ ราชว กุปีโต
ขคฺคํ คเหตุว สีสฺมปี ตสฺส กุญฺชภูตฺสฺส นินฺทิสฺสามิติ(๒)
เวเคน อคฺมาสิฯ อถ ตา อิตฺถิโย ราชานํ กุฑฺธํ อากฺจฺจนฺตํ
ทิสฺวา ตาสฺ วลฺลภฺตรา คณฺตฺวา รณฺโณ หตฺถา อสิ
คเหตุว ราชานํ วุปฺสเมตฺสุฯ โส อากณฺตฺวา โปธิสตุตฺส
สนฺติเก จตฺวา กิฺวาทิ ตฺวํ สมนฺนาติ ปุจฺฉิฯ ขนุติวาทิ
มหาราชชาติฯ กา เอสา ขนฺติ นามาคิฯ อุกโกสนฺเตสุ
ปฺหรณฺเตสุ ปรีภวณฺเตสุ(๓) อุกฺขณฺณภาโวติฯ ราชว
ปฺสฺสิสฺสามิทานิ เต ขนฺติยา อตฺถิภวณฺติ โจรณฺนาคํ
ปุกโกสาเปสิฯ โส อตฺตโน จาริตฺเตน ฝรสุยฺจ กณฺฎกกสฺยจ
อาทาย กาสาวณิवासโน รตฺตมาลาชโร อากณฺตฺวา ราชานํ
วณฺทิตฺวา กิ กโรมิติ อหฯ อิมํ โจรทฺฏฺจตาปสํ คเหตุว
กทฺถิตฺวา(๔) ภูมียํ ปาเตตฺวา กณฺฎกกสํ คเหตุว ปฺรโต
จ ปจฺฉโต จ อุโกสุ ปฺสฺเสสุ จาติ จตฺสู ปฺสฺเสสุ เทว
ปหารสฺหสฺถานิ เทหิติฯ โส ตถา อกาสิฯ โปธิสตุตฺส
๑. ม. องฺกั ฯ ๒. ม. สิกฺขาเปสฺสามิ นํ กุญฺชภูนฺตฺนติ ฯ
๓. ม. ปรีภวณฺเตสุ ปรีหรณฺเตสุ ฯ ๔. ม. อากทฺถิตฺวา ฯ

เล่มที่ 31 จตุกกนิปาเต ปุจฉิมนุททควณณา หน้า 338

ฉวิ ฉิซชิ จมม ฉิซชิ มัส ฉิซชิ โลหิตํ ปคฺขมรติ ฯ
ปฺน ราชา กิฺวาที ตฺวนฺติ อาห ฯ ขนฺตฺวาที มหาราช
ตฺวํ ปน มยฺหิ จมฺมนฺตเร ขนฺตีติ มลฺลลสี น มยฺหิ จมฺมนฺตเร
ขนฺติ ตยา ปน ทฏฺฐํ อสกฺกณฺเยเย หทยพฺภนฺตเร มม
ขนฺติ ปติฏฺฐิตา มหาราชาคี ฯ ปฺน โจรฆาตโก ก็ กโรมีติ
ปฺจฺฉิ ฯ อิมสฺส กุฏฺฐกฺกิลสฺส อุโภ หตฺเถ ฉินฺทาติ ฯ โส
ผรฺสฺส คเหตุวา กณฺจิกายํ จเปตฺวา หตฺเถ ฉินฺทิ ฯ อถ นํ
ปาเท ฉินฺทาติ อาห ฯ ปาเทปี ฉินฺทิ ฯ หตฺถปาทโกฏฺฐิ
ฆฏฺฐฉิทฺเทหิ ตาหารโส วิย โลหิตํ ปคฺขมรติ ฯ ปฺน ราชา
กิฺวาทีติ ปฺจฺฉิ ฯ ขนฺตฺวาที มหาราช ตฺวํ ปน มยฺหิ
หตฺถปาทโกฏฺฐิสฺสตี มลฺลลสี นตฺถเสา เอตฺถ มยฺหิ หิ ขนฺติ
คฺมกฺกิรฺกฺจฺจเน หทยพฺภนฺตเร ปติฏฺฐิตาคี ฯ โส กณฺณนาสมสฺส
ฉินฺทาติ อาห ฯ อิตโร กณฺณนาสํ ฉินฺทิ ฯ สกฺลสรีเร
โลหิตํ อโหสิ ฯ ปฺน กิฺวาที ตฺวนฺติ ปฺจฺฉิ ฯ มหาราช
ขนฺตฺวาทีติ ฯ มา โข ปน ตฺวํ กณฺณนาสิกโกฏฺฐิสฺส ปติฏฺฐิตา
ขนฺตีติ มลฺลลสี มม ขนฺติ คฺมกฺกิเร หทยพฺภนฺตเร ปติฏฺฐิตาคี ฯ
ราชา กุฏฺฐกฺกิล ตว ขนฺตี ตฺวเมว อุกฺขิปิตฺวา นิสีทาติ
โพธิสฺสตฺตสฺส หทยํ ปาเทน ปหริตฺวา ปกฺกามิ ฯ ตสฺมี คเต
เสนาปติ โพธิสฺสตฺตสฺส สรฺริโต โลหิตํ ปฺญฉิตฺวา หตฺถ-
ปาทกณฺณนาสโกฏฺฐิโย สากฺกกณฺเณ กตฺวา โพธิสฺสตฺตํ สฉิกํ
๑. ม. ภิกฺขุ ฯ

นีสีทาเปตฺวา วนฺทิตฺวา เอกมนฺตํ นีสีทิตฺวา สเจ ภนฺเต ตุมฺเห
กุชฺฌิตฺกามา ตุมฺเหสุ กตาปราชฺสฺส รณฺโณ กุชฺฌเยยฺยาถ
มา อญฺเณสนฺติ ยาจนฺโต ปจฺมํ กาลมาห

[๕๕๐] โย เต หตฺถे จ ปาเท จ กณฺณนาสญฺจ เภยฺยิ
ตฺสฺส กุชฺฌ มหาวีร มา รณฺุจฺจ วนฺสฺส อิทฺนฺติ ฯ
ตตฺถ มหาวีราติ มหาวีริย ฯ มา รณฺุจฺจ วนฺสฺส อิทฺนฺติ

อิทํ นิรปราริ กาสิกรณฺุจฺจ มา วนฺาเสหีติ ฯ

ตํ สุตฺวา โปชฺิสตฺโต ทุติยํ กาลมาห

[๕๕๑] โย เม หตฺถे จ ปาเท จ กณฺณนาสญฺจ เภยฺยิ
จิริ ชิวฺตุ โส ราชฺา น หิ กุชฺฌนฺติ มาทิสฺาติ ฯ
ตตฺถ มาทิสฺาติ มม สทิสฺา ขนฺตีพฺเลน สมนฺนาคตา

ปณฺุฑิตา อัย มํ อุกโกสิ ปริภาสิ ปริภวิ ปหริ ฉินฺทิ

ภินฺทิติ น กุชฺฌนฺตีติ ฯ

रणฺโณ อูยฺยานา นิกฺขมนฺตฺสฺส โปชฺิสตฺตฺสฺส จกฺขุปลํ
วิขหนฺกาเลเขว อัย จตฺนฺหุตาริกทฺวิโยชนฺสตฺสฺสพฺหลา
มหาปจฺวี ชลิตทฺชฺาฏฺโก (๑) วิย ผลิตา ฯ อวิจฺโต ชาลา
นิกฺขมิตฺวา ราชานํ กุลทตฺติเกน รตฺตกมฺพเลน ปารุปนฺตี
วิย คณฺหิ ฯ โส อูยฺยานทฺวาเรเขว ปจฺวี ปวิสิตฺวา อวิจฺมฺหานิรเย
ปตฺติฏฺจฺหิ ฯ โปชฺิสตฺโต ตํทิวสฺ์เขว กาลมกาสิ ฯ ราชปฺริสฺา จ
นาครา จ คณฺฐมาลาทีปฺฐปฺหตฺถา อาคนฺตุวา โปชฺิสตฺตฺสฺส

๑. ม. วนฺสา ฯ ๒. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ

๓. ม. ชลิตทฺชฺาฏฺโก ฯ ๔. ม. ราชปฺริสฺา ฯ

เล่มที่ 31 จตุกนิปาเต ปุจฉิมนุทวคคณณา หน้า 340

สรีริกัจจํ กรีสฺสุ ๑ เกจิ ปนาหฺสฺสุ โปธิสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
คโตติ ๑ ตํ อฏฺฐํ ๑

[๕๕๒] อหุ (๑) อตีตมทฺธานํ (๒) สมโน ฆนฺตฺธิปโน

ตํ ฆนฺตฺธิยาเยว จิตฺตํ กาสีรราชา อเฉทฺยิ

[๕๕๓] ตสฺส กมฺมสฺส ผรฺสฺส (๓) วิปาโก กฏฺโง อหุ

ยํ กาสีรราชา เวเทสิ นิริยมฺหิ สมปฺปิโตติ

อิมมา เทวปปี อภิสมฺพทฺฐคคาถา ๑

ตตฺถ อตีตมทฺธานนฺตฺติ อตีเต อทฺธานเน ๑ ฆนฺตฺธิปโนติ

อธฺวาสนฆนฺตฺธิสมฺปนฺโน (๔) ๑ อเฉทฺยิธฺตํ มาราเปสิ ๑ เอกจฺเจ ปน

เกรา โปธิสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส ปฺน หตฺถปาทา (๕) ๑ ฆนฺตฺธาติ วทนฺตฺติ ๑

ตํ อฏฺฐตฺตเมว ๑ สมปฺปิโตติ ปตฺติฏฺฐิจิโต ๑

สฺสคฺคา อิมํ ฆมฺมเทสนํ อหริตฺวา สจฺจจฺฉานิ ปกาเสตฺวา

ชาตกํ สโมธานนฺตฺติ ๑ สจฺจปฺริโยसानเน โภชโนภิกฺขุ อนาคามิผลํ

สมฺปาปฺปญฺจ (๖) ๑ ตทา กลาปฺนุ กาสีรราชา เทวทตฺโต อโหสิ ๑

เสนาปติ สารีปฺตฺโต ๑ ฆนฺตฺธิวาที ตาปโส ปน อหเมวาทิ ๑

ฆนฺตฺธิวาทีชาตกํ ตตฺถิยํ ๑

๑. ม. อหุ ๑ ๒. สฺยา. อตีตมทฺธานเน ๑ ๓. สฺยา. ม. กมฺมผรฺสฺส ๑

๔. ม. อธฺวาสนฆนฺตฺธิสํวณฺณโน ๑ ๕. ม. อตฺถปาทกณฺณนาสา ๑

๖. ม. สจฺจปฺริโยसानเน โภชโน ภิกฺขุ อนาคามิผลํ ปตฺติฏฺฐิ ๑ อญฺเฐ

พหุ โสตาปตฺตฺติผลาทีนํ ปาปฺปญฺจิสฺสุ ๑

ทุชชีวิตมชีวิมหาติ อิทั สตุธา เขตวเน วิหรนุโต
โกสตราชานั อารพุกกเถลิ ฯ

ตทา กิร โกสตราชา รตติภาเค จตุนันิ เนรยิกสตุตานิ
สทุทั สุนิ เอโก ทุการเมว ภณิ เอโก สการ์ เอโก
นการ์ เอโก โสการเมวติ ฯ เต กิร อตีตภเว สาวตติยิเยว
ปรทาริกา ราชปุตตา อเหตุ ฯ เต ปเรตั รกขิตโคปิตมาตุคามेत
อปรชฌิตวา จิตตเกพี กิพนุตตา ปาปกมมึ กตวา มรณจกเคน
ฉินฺนา สาวตติยา สามนุเต จตุสุ โลกภูมิสิสุ นิพพตตา
สฏฺฐิวสสสหัสสานิ ตตฺถ ปจิตวา อุกคตา โลกภูมิมุขวณฺณิ
ทิสฺวา กทา นุโฆ อิมมหา ทุกขา มุจฺจิตฺสามาติ จตฺตาโรปิ
มหนฺเตน สทฺเทน อนุปฏิบัติปาณิยา วิรวิสุ ฯ ราชฯ เตสิ สทฺทั
สุตฺวา มรณภยตชฺชิตโต นิสินฺนโกว อรุณฺ อฏฺฐาเปลิ ฯ
อรุณฺคฺคฺมนเวลาย พฺราหฺมณา อากนฺตฺวา ราชานั สุขสยิตั
ปฺจุณฺสิสุ ฯ ราชฯ กฺโต เม อจฺริยา สุขสยิตั อชฺชาหิ
เอวฺรูเป จตฺตาโร กิสนเก สทฺเท สุนินฺติ ฯ พฺราหฺมณา หตฺเถ
วิธฺนีสุ ฯ กิ อจฺริยาติ ฯ สาหสิทสทฺทา มหाराชาติ ฯ
สปฏิกมฺมา อปฏิกมฺมาติ ฯ กามิ อปฏิกมฺมา มยิ ปน
สุสิทฺติตา มหाराชาติ ฯ กิ กตฺวา ปฏิพาหิสฺสธาติ ฯ มหाराช
ปฏิบัติมมึ มหนฺติ น สกฺกา กาคฺตุ มยิ ปน สพฺพจตฺกฺกยณฺณิ
ยชิตฺวา วาเรสุสามาติ ฯ เตนหิ จิปปิ จตฺตาโร หตฺถิ จตฺตาโร

เล่มที่ 31 จตุกนิปาเต ปุจฉิมนทวคควณณา หน้า 342

อสุเส จตุตาโร อสุเก จตุตาโร มนุสเสติ ลฏกิกสกุณิกา อาที
กตุวา จตุตาโร จตุตาโร ปาณ คเหตุวา สพุพจตุกยณณ
ยชิตวา มม โสตุถิภาว กโรธาติ ๑ สาธุ महाराजाति
สมปฏิจฉิตวา เยนตุโธ ต คเหตุวา คนตุวา ยณณาวาภู
ปจจุปฏฐเปตุวา พหู ปาณ ญญปนีเต กตุวา [๑] พหุุมจุมมัต
ชาติสุสาม พหุชน ลภิสสามาติ อสุสาหปปตตะ หตุวา อิทั
ลทฐ ฏฏฐติ อิทั ลทฐ ฏฏฐติ เทวาติ อปราปรี
จรรนติ ๑ มลลิกา เทวี ราชาน ออุปสงกमितวา กิनु
โฆ महाराज पुराहुमणा अदिविय अस्साहनता विजरन्तीति
ปุจฉิ ๑ เทวี กิ คุยห อมินา ตว อตุตโน ยเสน มตุตา
ปมตุตา ทุกข ปน อมหากเมวาติ (๒) ๑ กิ महाराजाति ๑
เทวี อห อเวรูป นาม อโสตปพพิ สุมิ ตโต อิมล
สททาน สุตตุตา กิ ภวิสสตีติ พุราहुमे ปุจฉิ พุราहुมणा
ตุมหาก महाराज रश्चस्स वा गोकान वा शिवस्स वा
อนตุตราโย पल्लायति सพุพजตุकेन यणณ यชิตวา โสตุถิภาว
ภริสสามาติ วทีสุ เต มยห วจัน คเหตุวา ยณณาวาภู
กตุวา เยน เยนตุโธ ตสส ตสส การณา อากจุนนตีติ ๑
กิ ปน เทว อิมล สททาน นปพฤตี สเทเวเก โลเก
อคุคพุราहुมณ ปุจฉิสตีติ ๑ โโก เอโส เทวี สเทเวเก โลเก
๑. ม. เอตุณนุเต เรเปสนุติ ทิสสตีติ ๑ ๒. ม. อมหากเมว
น ชานาสีติ ๑

เล่มที่ 31 โลกภูมิชาตกั หน้า 343

อคฺคพฺราหฺมโณติ ฯ มหาโคตโม สมนฺมาสมพฺพุโชติ ฯ เทวิ
 สมนฺมาสมพฺพุโช เม น ปุจฺฉิโตติ ฯ เตนหิ ตํ คนฺตุวา
 ปุจฺฉณฺติ ฯ ราชฺา ตสฺสา วจฺนํ กเหตุวา ภูตฺตปฺตราโส
 ธรรมภริยฺหฺ เชตวนํ คนฺตุวา สตุถาริ วนฺทิตฺวา ปุจฺฉิ อหํ
 ภูนฺเต รตฺติภาเก จตฺตารโ สทฺเท สุตฺวา พฺราหฺมณฺเ ปุจฺฉิ
 เต สพฺพจตฺตกฺกยณฺณํ ยชิตฺวา โสตุถิ กริสฺสามาติ วตฺวา
 ยณฺณวาเวญฺเ กมฺมํ กโรนฺติ เตสํ สทฺทานํ สุตฺตฺตา กิ
 มยฺหํ ภวิสฺสตีติ ฯ น กิลฺยจิ มหาราช เนรยิกสตุตฺตา ทุกฺขํ
 อนฺุภวฺนฺตา เอวํ วิรวิสฺสู น อิเม สทฺทา อิทานฺเว ตยา
 เอวํ สุตฺวา โปราณฺกราชฺุหิ สุตฺตาเยว เต พฺราหฺมณฺเ ปุจฺฉิตฺวา
 ปสฺุฆมาตยณฺณํ กตฺตฺกามา หุตฺวา ปณฺุชิตานํ กถิ สุตฺวา
 น กริสฺสู ปณฺุชิตา เตสํ สทฺทานํ อนฺุตริ กเถตฺวา มหาชนํ
 วิสฺชฺษาเปตฺวา โสตุถิมกํสฺตุติ วตฺวา เตน ยาจิโต อตีตํ
 อหริ ฯ

อตีเต พารานฺณสิยํ พฺราหฺมทตฺเต รชฺุชํ การณฺเต
 โโพธิสตุโต อณฺุยตฺตรสฺมิ กาสิกคาเม พฺราหฺมณฺกุเล นิพฺพุตฺติตฺวา
 วยปฺปตฺโต [๑] กามฺเ ปหาย อิสฺสิปฺพุพฺชฺุชํ ปฺพุพฺชิตฺวา
 ฆานาภิญฺญาโย (๒) อุปฺปาเทตฺวา ฆานกิพฺพิ กิพฺพนฺโต หิมวฺนฺเต
 รมณฺเญ วนฺสณฺเฑ วสตี ฯ ตทา พารานฺณสิราชฺา จตฺนฺนํ
 # ๑. ม. เอตฺตฺนฺนฺเตเร กามฺเส อาทินฺนํ ทิสฺวาติ ฯ ๒. ม.
 # อภิญฺญา จ สมนฺาปฺตฺติโย จ ฯ

เล่มที่ 31 จตุกนิปาเต ปุจฉิมนทวคควณณา หน้า 344

เนรยิกานํ อิเม จตุตาโร สทเท สุตฺวา ภูตตลิตโต อิมินาว
นินยามเนน พุราหุมนเณหิ ตินฺณํ อนนฺตรายานํ อณฺณตโร ภวิสฺสตี
สพฺพจตุกฺกยณฺเณน ตํ วุปลเมสฺสามาติ วุคฺเต สมฺปฏฺิจฺฉิ ฯ
ปุโรหิตो พุราหุมนเณหิ สทฺธิ ยณฺณาวาภูํ ปจฺจุปฏฺุจาเปสิ ฯ
มหาชโน ญฺญปนีโต อโหสิ ฯ ตทา โพธิสฺสโต เมตฺตาภาวนํ
ปุเรจาริกํ กตฺวา ทิปฺพจกฺขุณา โลกํ โวลเณนโต อิมํ การณํ
ทิสฺวา อชฺช มยา คนฺตุํ วฏฺฏติ มหาชนสฺส โสตฺถิ
ภวิสฺสตีติ อิทฺธิพลเนน เวหาสิ อุปฺปติตฺวา พาราณสีรณฺโณ
อุยฺยานเณ โอตริตฺวา มงฺกลลิตาปฏฺุญฺเณ กาณฺจนรูปกํ วย
นีสีทิ ฯ ตทา ปุโรหิตสฺส เซฏฺจนฺเตวาสิโก อจารियิ อุปฺสงฺกमितฺวา
นनु อจารियิ อมฺหากํ เวเทสฺส ปรี มาเรตฺวา โสตฺถิกรณํ
นาม นตฺถิตฺติ อาห ฯ ปุโรหิตो ตวํ ราชชนํ มมายสิ (๑)
มยํ พหุมนจฺจมฺสํ ขาทิสฺสาม ชนํ ลภิสฺสาม ตฺถุหิ โหหิติ
ตํ ปฏฺุพาหิ ฯ โส นานํ เอตฺถ สหาโย ภวิสฺสามีติ นิกฺขมิตฺวา
ราชุยฺยานํ คนฺตฺวา โพธิสฺสตํ ทิสฺวา วนฺทิตฺวา กตฺปฏฺุสนฺถาโร
เอกมนฺเต นีสีทิ ฯ โพธิสฺสโต ก็ มาณว ราชชา ฐมฺเมน
รชฺชํ การเตตีติ ปุจฺฉิ ฯ ภาเนเต ราชชา ฐมฺเมน รชฺชํ การเต
รตฺถิตฺภาเค ปน จตุโร สทเท สุตฺวา พุราหุมนเณ ปุจฺฉิ
พุราหุมนเณ สพฺพจตุกฺกยณฺณํ ยชิตฺวา โสตฺถิ กริสฺสามาติ
ม. รกฺขสิ ฯ

เล่มที่ 31 โลหกุมภีชาตัก หน้า 345

วทีสุ ราชา ปสุมาทกมมัม กตฺวา อตฺตโน โสตฺถี กาทฺเรตฺถกาโม
มหาชนโน ญฺญปนีโต กิณฺนุโข ฆนฺเต ตุมฺหาทิสานํ สีลวณฺตํ
เตสํ สทฺททานํ นิปฺพตฺตี วตฺวา มหาชนํ มรณฺมุขา
โมเจตฺถํ น (๑) วญฺญตฺตีติ ฯ มาณว ราชาน อมฺเห น ชานาติ
มยมฺปิ ตํ น ชานาม อิมํ ปน สทฺททานํ นิปฺพตฺตี
ชานาม สเจ ราชาน อมฺเห อุปสงฺกมิตฺวา ปุจฺเจยฺย ราชานํ
นิกฺกงฺขํ กตฺวา กเถยฺยามาติ ฯ เตนฺหิ ฆนฺเต มฺหุตฺตํ อีเชว
โหด อหํ ราชานํ อานฺเนสฺสามิติ ฯ สาธุ มาณวาติ ฯ โส
กนฺตฺวา รณฺโถ ตมตฺถํ อาริเจตฺวา ราชานํ อานฺเนสิ ฯ ราชาน
โพธิสฺสตฺตํ วณฺทิตฺวา เอกมณฺตํ นิสินฺโน ปุจฺฉิ สจฺจํ กิร
ตุมฺเห มยา สุตฺสทฺททานํ นิปฺพตฺตี ชานาถาติ ฯ อาม
มหาราชชาติ ฯ กเถถ ฆนฺเตติ ฯ มหาราช เอเต ปุริมภเว
ปเรสํ รกฺขิตฺโถปิเตสฺส ทาเรสฺส จาริตฺตํ อาปชฺชิตฺวา
พาราณสีสามนฺเต จตฺตฺส โลหกุมภีสุ นิพฺพตฺตา กุญฺจิตฺเต (๒)
ขารโลหุทเก เณฺฑทฺเทหํ ปจฺจมานา ตีสวสฺสสทฺสทานิ อโ
กนฺตฺวา ญฺมิตฺถํ (๓) อากฺข อุกฺขํ อาริหนฺตา ตีสวสฺสสทฺสเสเนว
กาเลน โลหกุมภีมุขํ (๔) ทิสฺวา พหิ โอลเอกตฺวา จตฺตาโร ชนา
จตฺสโส คาถา ปริปฺพณฺนา กตฺวา วตฺตฺกามาปี ตถา กาคู
อสกฺโกนฺดา เอกกเมว อกฺขรํ กตฺวา (๕) ปุณฺ โลหกุมภีสุเยว
๑. ม. นสทฺโท นตฺถิ ฯ ๒. ม. ปกฺกฺกฺกิตฺเต ฯ ๓. ม. กุมภีตฺถํ ฯ
๔. กุมภีมุขํ ฯ ๕. ม. วตฺวา ฯ

เล่มที่ 31 จตุกนิปาเต ปุจฉิมุททกคณณา หน้า 346

นิมคคา เตสุ ทูการิ วตฺวา นิมคคสตฺโต เอวํ วตฺตกาโม
อโหสิ

[๕๕๔] ทุขชีวิตมชีวิมหา(๑) เยสนฺโน น ททามุเส (๒)

วิขฺขมานesu โภเกsu ทีปํ นากมฺห อตฺตโนติ

น จ สกฺขีติ (๓) วตฺวา โปธิสตฺโต อตฺตโน ฌาณน ตํ คากํ

ปริปฺพณฺณํ กตฺวา กเถสิ ฯ เสตาสฺปิ เอเสว นโย ฯ เตสุ

สการิ วตฺวา วตฺตกาโมสฺส อัย คาธา

[๕๕๕] สฏฺฐิวสฺสสทฺธานิ (๔) ปริปฺพณฺณานิ สพฺพโส

นิริเย ปจฺจมานานํ กทา อนฺโต ภวิสฺสตีติ ฯ

นการิ วตฺวา วตฺตกาโมสฺส อัย คาธา

[๕๕๖] นตฺถิ อนฺโต กฺโต อนฺโต น อนฺโต ปฏฺฐิตฺสตี

ตทา หิ ปกตํ ปาปํ มมํ คฺยุหฺยจฺ มารีสาติ ฯ

โสการิ วตฺวา วตฺตกาโมสฺส อัย คาธา

[๕๕๗] โสหํ นฺน อิตฺถิ คนฺตฺวา โยนี ลทฺธาน มานุสี

วทฺถญฺ สีสมฺปนฺโน กาทามิ กุสฺลํ พหฺนฺติ ฯ

ตตฺถ ทุขชีวิตฺตฺถิ ตีณิ ทฺวจฺจิตฺตานิ จรฺนฺโต ทุขชีวิตํ

ตามกชีวิตํ ชีวติ นาม ฯ โสปี ตเทว สนฺธายาห

ทุขชีวิตมชีวิมหาติ ฯ เยสนฺโน น ททามุเสติ เย มยํ

๑. สุขา. ม. ทุขชีวิตมชีวิมหา ฯ ๒. ม. เย สนฺเต น ททามุเส ฯ

๓. ม. ตํ คากํ ปริปฺพณฺณํ กาคํ นาสกฺขีติ ฯ ๔. สุขา. สฏฺฐี

วสฺสสทฺธานิ ฯ

เทยชมเม จ ปฏิกุคาหเก จ วิชชมานเนเยว น ทาน
ททิมหาฯ ทิปี นากมฺหาคี อตฺตโน ปตฺติฏฺจํ น กริมฺหาฯ
ปริปฺพณฺณานีติ อนุณานี อนฺธิกาณิฯ สพฺพโสติ สพฺพากาเรนฯ
ปจฺจมานานนฺติ อมฺหากํ อิมสฺมี นิรเย ปจฺจมานานํฯ นตฺถิ
อนฺโตติ อมฺหากํ อสฺสกกาเล นาม โมกฺโข ภวิสฺสตีติ เอว
กาลปริจฺเจโท นตฺถิฯ กุโธ อนฺโตติ เกน การณฺน อนฺโต
ปลฺลยฺยิสฺสตีติฯ น อนฺโตติ อนฺตํ ทฏฺฐกามานมฺปิ โน ทฺกฺขสฺส
อนฺโต น ปฏฺธิสฺสตีติฯ ตทา หิ ปกตฺนตฺติ ตสฺมี กาเล
มาริสฺสา มมฺลจฺ คฺยฺหลฺลจฺ ปกตํ ปาปํ ปกฏฺจํ อติพฺหุเมว
กตํฯ ตถา หิ ปกตฺนตฺติปิ ปาโจฯ เตน การณฺน กตํ
เยนสฺส อนฺโต ทฏฺฐํ น สกฺกาติ อตฺโถฯ มาริสฺสาติ มยา
สทิสฺสาติฯ ปิยาลปนเมตํฯ นฺนาติ เอกํสฺสฺสฺสฺส นิปาโตฯ โส
อหํ อิตฺถิ คณฺตฺวา โยนี มานุสฺสี ลทฺธา วทณฺณฺยฺย สีสสมฺปนฺโน
หุตฺวา เอกํเสเนว พหุํ กุสฺลํ กริสฺสสามิตฺติ อยเมตฺถ อตฺโถฯ
อิตฺติ โพรสิสฺสฺสฺสฺส อเอกเมกํ คาลํ วตฺวา มหาราช โส
เนรยิกสฺสฺสฺส อิมํ คาลํ ปริปฺพณฺณํ กตฺวา วตฺตฺกาโม อตฺตโน
ปาปสฺส มหนฺตคฺตาย ตถา กาคุํ(๑) นาสกฺขิ อิตฺติ โส อตฺตโน
กมฺมวิปากํ อนุภวฺนฺโต วิรวิ ตุมฺหากํ เอตฺสฺส สทฺทสฺส
สวณฺปจฺจยา อนุตราโย นาม นตฺถิ ตุมฺเห มา ภายิตฺถาติ
๑. ม. กเถตุํฯ

เล่มที่ 31 จตุกนิปาเต ปุจฉิมนทวคควณณา หน้า 348

ราชานํ สลฺยาเปสิ ฯ ราชานํ มหาชนํ วิสขุชาเปตฺวา
สฺวณฺณเกริณฺจาราเปตฺวา ยณฺณวากฺกํ วิทฺธฺสาเปสิ ฯ โปธิสฺตโต
มหาชนสฺส สฺตถึ กตฺวา กติปาหํ วสิตฺวา ตตฺถเวว กนฺตฺวา
อปริหีนชฺฌาโน พุรหฺมโลเก นิพฺพตฺติ ฯ

สฺตถา อิมํ ชฺมมเทสนํ อหริตฺวา [๑] ชาตํ สโมธานสิ
ตทา ปุโรหิตสฺส มาณโว (๒) สารีปฺตโต อโหสิ ตาปโส ปน
อหเมวาทิ ฯ

โลหกฺมภีชาตํ จตฺตถิ ฯ

มํสชาตํ (๓)

พฺรฺสา วต เต วาจาติ อิทํ สฺตถา เขตฺวเน วิหรนฺโต
สารีปฺตตฺถเรณ ปิตฺวิเรจนาณํ ทินฺนรสปิณฺฑปาตํ อารพฺภ
กเถสิ ฯ

ตทา กิร เขตฺวเน เอกจฺเจ ภิกฺขุ สินฺหวิเรจนํ
ปวีสุ ฯ เตสํ รสปิณฺฑปาเตน อตุโถ โหติ ฯ คิลานุปฺภจกา
รสปคฺคํ อหริสฺสามาติ สวตฺถิยํ ปวิสิตฺวา โอทนฺิยฆริวธิยํ (๔)
ปิณฺฑาย จริตฺวาปี รสปคฺคํ อลภิตฺวา นีวตฺถีสฺสุ ฯ เถโร
ทิวาตรํ ปิณฺฑาย ปวิสฺมาโน เต ภิกฺขุ ทิสฺวา ก็ อวฺโส

๑. ม. เอตฺถนฺตเร สจฺจานิ ปกาเสตฺวาติ ทิสฺสติ ฯ

๒. ม. เขณฺฺจฺนฺเตวาทิกฺมาณโว ฯ ๓. ม. สพฺพมํสลาภชาตก ฯ

๔. ม. โอทนิกฆริวธิยํ ฯ เอวมฺปฺริปี ฯ

อติปเคว นีวตติตถาติ ปุจฺฉิ ฯ เต ตมตถํ อาโรเจตุ ฯ เถโร
เดหนี เถธาติ เต คเหตุวา ตเมว วีถิ อคมาสิ ฯ มนุสฺสา
ปุเรตฺวา ปุเรตฺวา รสภตฺตํ อํสฺสุ ฯ คิถานุปฺภุจฺจกา วิหาริ (๑)
อาหริตฺวา คิถานานํ อํสฺสุ ฯ เต รสํ ปริภุจฺชีสุ ฯ อถกทิวสํ
ภิกฺขุ ชมฺมสภายิ กถํ สมฺภุจฺจาเปตุ อวฺโส เถโร กิร
ปีวิเรจฺจนาณํ อุปฺภุจฺจาเก รสภตฺตํ อลภิตฺวา นิภฺขมฺนฺเต คเหตุวา
โอทณิยชฺรวีถियิ จริตฺวา พหุรสปิณฺฑปาดํ เปเสตีติ ฯ สตุถา
อาคณฺตฺวา กายนฺตฺถ ภาภฺขเว เถตฺรหิ กถาย สนนฺนินฺนาติ
ปุจฺฉิตฺวา อิมาย นามาติ วุตฺเต น ภาภฺขเว อิทาเนว
สारीปฺตุโต วรมํสํ ลภิ ปุพฺเพปิ มฺทฺวาจา ปิยวจฺจ (๒) วตฺตุ
ธเภา ปณฺฑิตา ลภีสุติ วตฺวา อตีตํ อหริ ฯ

อตีเต พาราณสิยิ พุรหฺมทตฺเต รชฺชํ กาทฺเรนฺเต
โพธิสตุโต เสฏฺฐิปฺตุโต อโหสิ ฯ อถกทิวสํ เอโก มิคฺลฺลฺลฺลโก
พหุํสํ ลภิตฺวา ยานกํ ปุเรตฺวา วิภฺกิณฺธิสฺสามิติ นคริ
อาคจฺฉติ ฯ ตทา พาราณสีวาสิกา จตฺตาโร เสฏฺฐิปฺตุตา
นคฺรา นิภฺขมิตฺวา เอกสฺมี มคฺคสภากฺเต จาเน กิณฺจิทิ ภูจฺฉิ
สฺตํ สมฺมุตฺตปฺนฺตา นิสีทิสฺสุ ฯ เอเตสุ เอโก เสฏฺฐิปฺตุโต ตํ
มัสยานกํ ทิสฺวา เอตํ ลุทฺทกํ มัสชณฺฑํ อหฺราเปมีติ
ปุจฺฉิ ฯ คจฺฉ อหฺราเปหิติ ฯ โส ตํ อุปฺสงฺกมิตฺวา อเร
๑. ม. รสภตฺตํ ฯ ๒. ม. ปิยวจา ฯ

เล่มที่ 31 จตุกถนิปาเต ปุจฉิมนุททควณณา หน้า 350

ลุตทก เทหิ เม มंसขณฺฑนฺติ อาห ๑ ลุตทโก ปรี กิณฺจิ

ยาจนฺเตน นาม ปิยวเจเนน ภวิตพฺพิ ตยา กถิตวาจา

อนฺจฺจวีกิ มंसขณฺฑํ ลภิสฺสสีติ วตฺวา ปจฺมํ คาถมาห

[๕๕๘] ผรุสา วต เต วาจา มंसฺ ยาจนโก อสิ

กิโถมสทิสฺสี วาจา กิโถมํ สมฺม ททามิ เตติ ๑

ตตฺถ กิโถมสทิสฺสีติ ผรุสตาย กิโถมสทิสฺสี ๑ กิโถมํ สมฺม

ททามิ เตติ หนฺท กณฺห อิทฺนฺเต วาจา สทิสฺ กิโถมํ

ทมฺมีติ นีรลฺ [๑] กิโถมขณฺฑ ๑ อุกฺขิปิตฺวา อทาสิ ๑

อถ นํ อปโร เสฏฺฐิปฺตฺโต กิณฺติ วตฺวา ยาจสีติ

ปุจฺฉิ ๑ อเรติ วตฺวาติ ๑ โส อหฺมปิ นํ ยาจิสฺสามิติ วตฺวา

กนฺตฺวา เขฏฺฐกภatic มंसขณฺฑํ เม เทหิติ อาห ๑ อิตโร

ตว วจนฺตฺส อนฺจฺจวีกิ ลภิสฺสสีติ วตฺวา พุติยํ คาถมาห

[๕๕๙] องฺกเมตํ มนฺุสฺसानํ ภatic โลกํ ปวฺจฺจติ

องฺกสฺส สทิสฺสี วาจา องฺกํ สมฺม ททามิ เตติ ๑

ตสฺสตฺโต อิมสฺมี โลกํ มนฺุสฺसानํ องฺกสทิสฺสตฺตา องฺกเมตํ

ยทิทํ ภatic ภคินฺนิตติ ตสฺมา ตเวสา องฺกสทิสฺสี วาจาติ

เอติสฺสา อนฺจฺจวีกิ องฺกเมว ททามิ เตติ ๑

เอวณฺจ ปน วตฺวา องฺกมंसฺ อุกฺขิปิตฺวา อทาสิ ๑ ตํ

อปโร เสฏฺฐิปฺตฺโต กิณฺติ วตฺวา ยาจสีติ ปุจฺฉิ ๑ ภaticกatic

๑. ม. เอตฺถนฺตเร นิมฺสโลหิตนฺติ ทิสฺสติ ๑

วตฺวาติฯ โส อหฺมปิ นํ ยาจิสฺสามิตี วตฺวา คนฺตฺวา
ตาท มัสขณฺท์ เม เทหิตี อหฯ ลุฑฺโท ตว วจฺนानุรูป
ลจฺจสฺสีตี วตฺวา ตติยํ คากฺมาห

[๕๖๐] ตาตาทิ ปุตุโต วทมาโน กมฺเปติ หทยํ ปิตุ
หทยสฺส สทิสฺสี วาจา หทยํ สมฺม ททามิ เตติฯ

เอวณฺจ ปน วตฺวา หทยมฺเสน สทฺธิ มชฺฐรมํถํ อุกฺขิปปิตฺวา
อทาสีฯ ตํ จตฺตฺโต เสฏฺฐิปปุตุโต กิณฺติ วตฺวา ยาจิสฺสีตี
ปุจฺฉิฯ โส ตาตาทิ วตฺวาติฯ โส อหฺมปิ นํ ยาจิสฺสามิตี
วตฺวา คนฺตฺวา สหาย มัสขณฺท์ เม เทหิตี อหฯ ลุฑฺโท
ตว วจฺนानุรูปํ ลภิสฺสฺสีตี วตฺวา จตฺตฺถํ คากฺมาห

[๕๖๑] ยสฺส คามํ สขา นตฺถิ ยถารณฺณํ ตเถว ตํ
สพฺพสฺส สทิสฺสี วาจา สพฺพํ สมฺม ททามิ เตติฯ

ตสฺสตฺโต ยสฺส ปุริสสฺส คามํ สุขทุกฺขेषุ สห อยนโต
สหายสงฺขาโต สขา นตฺถิ ตสฺส ตํ จานํ ยถา อมนุสฺสํ
อรณฺณํ ตเถว โหติ อิติ อัยํ ตว วาจา สพฺพสฺส สทิสฺสีตี
สพฺพเพน อตฺตโน สนฺตเกน วิภเวน สทิสฺสี ตสฺมา สพฺพเมว
อิทํ มม สนฺตํ มัสยานํ ททามิ เตติฯ

เอวณฺจ ปน วตฺวา เอหิ สมฺม สพฺพเมวิทํ มัสยานํ
ตว เกหํ หริสฺสามิตี อหฯ เสฏฺฐิปปุตุโต เตน ยานํ
ปาชาเปนฺโต อตฺตโน ฆริ คนฺตฺวา มํถํ โอตารานเปตฺวา

เล่มที่ 31 จตุกนิปาเต ปุจฉิมนุททคควณณา หน้า 352

ลุตทสส สกการสมมานัน กตฺวา ปุตฺตทารมฺปิ ตสฺส
ปกฺโกสาเปตฺวา ลุตทกมฺมโต อปนฺเตตฺวา อตฺตโน กุณฺมพฺพชฺเฌ
วสาเปนฺโต เตน สทฺธิ อเกชฺชสหาโย หุตฺวา ยาวชฺีว
สมคฺคสฺวาสี วสฺสิ ฯ

สตฺถา อิมิ ชมฺมเทสนัน อหริตฺวา ชาตกั สโมชานฺติ
ตทา ลุตทโก สารีปุตฺโต อโหสิ สพฺพมฺสลาภี เสฏฺฐิปุตฺโต
ปนฺน อหเมวาทิ ฯ

มัสชาตกั ปญฺจมฺ ฯ

สสปญฺทิตชาตกั

สตฺต เม โรหิตา มจฺฉาติ อิทํ สตฺถา เขตฺวเน วิหรนฺโต
สพฺพปริกฺขารทานัน อารพฺภ กเถสิ ฯ

สาวตฺถิยิ กิเรโก กุณฺมพิโก พุทฺธปฺปมฺขสฺส ภิกฺขุสงฺฆสฺส
สพฺพปริกฺขารทานัน สชฺเชตฺวา ฆรทฺวาเร มณฺฑปปี กาทฺเตตฺวา
พุทฺธปฺปมฺขํ ภิกฺขุสงฺฆํ นิมนฺเตตฺวา สฺสชฺชิตฺมณฺฑปเป ปวราสเน (๑)
นีสิตาเปตฺวา นานคฺครสฺส ปณฺธิตทานัน ทตฺวา ปุณฺ สุวตฺตนาถ
สตฺตาทิ นิมนฺเตตฺวา สตฺตเม ทิวเส พุทฺธปฺปมฺขานัน ปญฺจนัน
ภิกฺขุสฺตานัน สพฺพปริกฺขาริ อทาสิ ฯ สตฺถา ภตฺตกิจฺจาวสานเ
อนฺนุโมทนัน กโรนฺโต อุปาสก ตยา ปิตฺติโสมนสฺสํ กาคฺตุ

๑. ม. ปญฺตตฺตวราสเน ฯ

เล่มที่ 31 สสปลุกิตชาตกั หน้า 353

วรรณิตี อิทญจ ทานัน นาม โปราณกปลุกิตทานัน วิโส
 โปราณกปลุกิตตา หิ สมฺปตฺตยาจกานัน ชีวิตฺตํ ปริจฺจชิตฺวา
 อตฺตโน มํสมฺปิ อํทฺสูติ วตฺวา เตน ยาจิโต อตีตํ อหริฯ
 อตีเต พาราณสียํ พุรหฺมทตฺเต รชฺชํ การนฺเต
 โปริสฺตโต สสโยนิยํ นิพฺพตฺติตฺวา อรณฺเณ วสิฯ ตสฺส ปน
 อรณฺณสฺส เอกโต ปพฺพตปาโท เอกโต นที เอกโต ปจฺจนฺตคาโม
 อโหสิฯ อปฺเรปิสฺส ตโย สหายา อเหตุํ มกฺกโกฏฺฐํ สิคาโล
 อุทฺโทติฯ เต จตฺตาริปี ปณฺฑิตา เอกโต วสนฺตา อตฺตโน
 อตฺตโน โคจฺรภูจฺจเน โคจฺริ กเหตุวา สายณฺหสมเย เอกโต
 สนฺนิปตฺนติฯ สสปลุกิตโต ทานัน ทาทพฺพิ สิลฺลํ รกฺขิตพฺพิ
 อุโปสถกมฺมํ กาทพฺพนฺติ คิณฺณํ ชนानัน โอวาทวเสน ชมฺมํ
 เทเสสิฯ เต ตสฺส โอวาทํ สมฺปฏฺิจฺจิตฺวา อตฺตโน อตฺตโน
 นิवासนฺคฺมพฺพิ ปวิสิตฺวา วสนฺติฯ เอวํ กาลे กจฺจนฺเต เอกทิวสํ
 โปริสฺตโต อากาสํ โอโลเกตฺวา จนฺทํ ทิสฺวา เสว
 อุโปสถทิวสโตติ ฌตฺวา อิตฺเร ตโย อห เสว อุโปสโถ คฺมฺเหปี
 ตโย ชนา สิลฺลํ สมฺมาทฺยิตฺวา อุโปสถิกา โทถ สิลฺลํ ปตฺติฏฺจาย
 ทินฺนทานัน มหฺปฺผลํ โหติ ตสฺมา ยาจเก สมฺปตฺเต คฺมฺเห
 ขาทิตพฺพาหารรสํ ทตฺวา(๑) ขาทฺยยาถาติฯ เต สาธฺฐติ
 สมฺปฏฺิจฺจิตฺวา อตฺตโน อตฺตโน วสนฺภูจฺจเนสุ วสิสุฯ ปฺนทิวเส
 # ๑. ม. คฺมฺเหหิ ขาทิตพฺพาหารโต ทานัน ทตฺวา ฯ

เล่มที 31 จตุกนินิปาเต ปุจิมนุทวคควณณนา หน้า 354

เตสุ อุทโท ปาโตว โคจรึ ปริเยสึสสามิติ จินุเตตวา (๑)
 คงคาตีร์ คโต ๗ อเถโก พาลิสโก สตุต โรหิตมจฺเณ อุทฺฐริตฺวา
 วลฺลียาว อาวณฺตีตฺวา [๒] คงคาตีเร วาลิกํ วิยฺหิตฺวา พาลิกาย
 ปฏิจฺจนาเทตฺวา ปุณ มจฺเณ คณฺหนุโต อโรคงคํ คจฺฉิ ๗ อุทโท
 มจฺฉคณฺธํ ฌายิตฺวา พาลิกํ วิยฺหิตฺวา มจฺเณ ทิสฺวา นีหริตฺวา
 อตฺถิ นุโข เอเตสํ สามิโกติ ติกฺขตฺตํ โฆเสตฺวา สามิกํ
 อปฺสสนฺโต วลฺลิกอฺฐี ฌํสิตฺวา เนตฺวา อตฺตโน วสนคฺุมเพ
 จเปตฺวา เวลายเมว ขาทิสฺสามิติ อตฺตโน สึลํ อวชฺเชนฺโต
 นิปชฺชิ ๗ สิกาลอปี [๓] นิกฺขมิตฺวา โคจรึ ปริเยสนฺโต เอกสฺส
 เขตฺตโคปกสฺส กุณฺธิยํ เทว มํสฺสูตานิ เอกณฺจ โคธํ เอกณฺจ
 ทริวารกํ ทิสฺวา อตฺถิ นุโข เอตฺสฺส (๔) สามิโกติ ติกฺขตฺตํ
 โฆเสตฺวา สามิกํ อทิสฺวา ทริวารกสฺส อุกฺคหณฺรชฺชุกํ คีวายํ
 ปเวเสตฺวา มํสฺสูเต จ โคธณฺจ มุขเณ ฌํสิตฺวา เนตฺวา อตฺตโน
 สยณคฺุมเพ (๕) จเปตฺวา เวลายเมว ขาทิสฺสามิติ อตฺตโน สึลํ
 อวชฺเชนฺโต นิปชฺชิ ๗ มกฺกโฏปี (๖) วณฺสณฺจํ ปวิสิตฺวา
 อมฺพปีณฺจํ อหริตฺวา อตฺตโน วสนญฺจานคฺุมเพ จเปตฺวา
 เวลายเมว ขาทิสฺสามิติ อตฺตโน สึลํ อวชฺเชนฺโต นิปชฺชิ ๗
 # ๑. ม. นิกฺขมิตฺวา ๗ ๒. ม. เอตฺถนฺตเร เนตฺวาติ ทิสฺสติ ๗
 # ๓. ม. เอตฺถนฺตเร วสนญฺจานโตติ ทิสฺสติ ๗ ๔. ม. เอเตสํ ๗
 # ๕. ม. วสนคฺุมเพ ๗ ๖. ม. เอตฺถนฺตเร วสนญฺจานโต
 # นิกฺขมิตฺวาติ ทิสฺสติ ๗

โพธิสตุโต ปน เวลายเมว นิกฺขมิตฺวา ทพฺพตฺตานี ขาทิสฺสามีติ
 อตุตฺโน วสนคฺคุมฺเพเวว นิปนฺโน จินฺเตสิ มม สนฺตํ อากตํ
 ยางกํ ตฺตานี ทาตุํ น สกฺกา ติตตณฺฑุลาทโยปี มยฺหํ
 นตฺถิ สเจ มม สนฺตํ ยางโก อากจฺฉิสฺสติ อตุตฺโน สรฺริรมํ
 ทสฺสามีติ ๑ ตสฺส สีสฺเตเชน สกฺกสฺส ภาวนํ (๑) อุณฺหการํ
 ทสฺเสสิ ๑ ตํ (๒) กิร สกฺกสฺส อายุกฺขเยน วา อุณฺหํ โหติ
 ปุณฺณกฺขเยน วา อณฺณสฺมี วา มหฺานูภาเว สตุเต ตํ จานํ
 ปฏฺเจเนเต ชมฺมิกสมณพฺราหฺมณานํ สีสฺเตเชน ๑ ตทา สีสฺเตเชน
 อุณฺหํ อโหสิ (๒) ๑ โส อวชฺชมาโน อิมํ การณํ ฌตฺวา (๓)
 สสรํชํ วิมฺลิสฺสามีติ ปจฺมํ อุทฺทสฺส วสนภูจฺจํ คนฺตฺวา
 พฺราหฺมณเวเสน อฏฺฐาสิ ๑ พฺราหฺมณ กิमतฺถํ อากโตสิตี (๔) วุตฺเต
 ปญฺชิต สเจ กิณฺจิ อหารํ ลเกยฺยํ อุโปสฺถิโก หุตฺวา
 สมณชมฺมํ กรยฺยนฺติ (๕) ๑ โส สาธุ ทสฺสามิ เต อหารนฺติ
 เตน สทฺธี สลฺลปฺนฺโต ปจฺมํ คาถมาห

[๕๖๒] สตุต เม โรหิตา มจฺฉา อุทกา ถลมฺพุกตา
 อิทํ พฺราหฺมณ เม อตฺถิ เอตํ ภูตฺวา วเน วสาตี ๑

ตตุถ ถลมฺพุกตาติ อุทกโต ถเล จปีตา พาลิสฺสีเกนาปี (๖)
 อุทฺทฐา ๑ เอตํ ภูตฺวาติ เอตํ มม สนฺตํ มจฺฉาหารํ ปจฺฉิตฺวา
 # ๑. ม. ปญฺฑกมฺพลสีลาสนํ ๑ ๒. ม. อิมํ ปาจา นตฺถิ ๑
 # ๓. ม. ทิสฺวา ๑ ๔. ม. จิโตสิตี ๑ เอวมฺปฺริปี ๑ ๕. ม.
 # วเสยฺยนฺติ ๑ ๖. ม. เกวภูญฺเณ วา ๑

เล่มที่ 31 จตุกนิปาเต ปุจฉิมนุทวคควณณนา หน้า 356

ภุญชิตฺวา สมณชมฺมํ กโรนฺโต รณณียเ รุกฺขมฺมูเล นิสินฺโน
อิมสฺมี วเน วสาติ ฯ

พฺรหฺมโณ ปเคว ตาว โหตุ ปจฺจนา ชานิสฺสามิตฺติ
สิกาลสฺส สนฺติกํ คโต เตนาปี กิมตฺถํ จิตฺตีสิตฺติ วุตฺเต
ตเถวาท ฯ สิคาโล สาธุ ทสฺสามิตฺติ เตน สทฺธิ สลฺลปฺนฺโต
ทฺติยฺยํ คาทมาห

[๕๖๓] ทฺสส เม เขตฺตปาตสฺส รตฺตี ภาตฺตํ (๑) อปาภตฺตํ
มํสฺสุลา จ เทว โคธา เอกญฺจ ทฺธิวารกํ
อิทํ พฺรหฺมณ เม อตฺถิ เอตํ ภุตฺวา วเน วสาติ ฯ

ตตฺถ ทฺสส เมติ โย เอส มม อวิทฺูเร เขตฺตปาโล
วสฺติ ทฺสส อมฺสฺสาติ อตฺถิโต ฯ อปาภตฺตนฺติ อภตฺตํ อานิตฺตํ ฯ
มํสฺสุลา จ เทว โคธาติ องฺคาเร ปกฺกานิ เทว มํสฺสุลานิ
จ เอกา จ โคธา ฯ ทฺธิวารกนฺติ ทฺธิวารโก ฯ อิทนฺติ อิทํ
เอตฺตกํ มม อตฺถิ เอตํ สพฺพมฺปิ ขถาภิจฺจิตฺเตน ปาเกน
ปจฺจิตฺวา ปรีภุญชิตฺวา อูโปสฺถิโก หุตฺวา รณณียเ รุกฺขมฺมูเล
นีสิตฺติวาท สมณชมฺมํ กโรนฺโต อิมสฺมี วเน วสาติ อตฺถิโต ฯ

พฺรหฺมโณ ปเคว ตาว โหตุ ปจฺจนา ชานิสฺสามิตฺติ
มกฺกญฺสฺส สนฺติกํ คโต เตนาปี กิมตฺถํ จิตฺตีสิตฺติ วุตฺเต
ตเถวาท ฯ มกฺกญฺ สาทฺธุ เทมิตฺติ เตน สทฺธิ สลฺลปฺนฺโต

๑. ม. รตฺตภาตฺตํ ฯ ๒. ม. วณฺณเต ฯ

๓. ม. วุตฺโต ฯ เอวมฺปรีปี ฯ

ตติยิ คากมาห

[๕๖๔] อมพปลุกุกัก สิตั สิตจฉายิ มโนรมิ

อิหิ พุราหุณ เม อตุถิ เอตติ ภูตุวา วเน วสาติ ๗

ตตุถ อมพปลุกุกนุติ มฐุอมพผลั ๗ อุทัก สิตนุติ
คงุคาย อุทัก สิตลั ๗ เอตติ ภูตุวาติ พุราหุณ เอตติ อมพผลั
ปริภุกุชิตุวา สิตลั อุทัก ปิวิตุวา ยถารุจเเต รณณิเย
รุกขมุเล นิสินุโน สมณชมมิ กรุโนโต อิมสมิ วณสมุเท
วสาติ ๗

พุราหุณโณ^๕ ปเคว ตาว โหตุ ปจณาชานิสุสามิติ
สสปลุกิตสส สนุติกั กโต เตนาปี กิมตุถมากโตสิติ วุตเต
ตเถวาท ๗ ตั สุตุวา โปธิสตุโต โสมนสสปลุโต พุราหุณ
สุภูจु เต กติ อากาเรตุถาย มม สนุติกั อากจุนุเตน
อชุชากิ มยา อทินุณปุพิ ทานิ ทสุสามิ ตุวั ปน สิลวา
ปาณาติปาติ น กริสุสสิ กจจ [๔] นานาทารุณิ สงกขุทธิตุวา
องุการเ กตุวา มยุหิ อารุเจหิ อหิ อตุตานัน ปริงุชิตุวา
องุการณชเฒ ปติสุสามิ มม สริเร ปกุเก ตวั มัสสิ
ชาทิตุวา สมณชมมิ กรยุยาสิติ เตน สทุธี สตุลปนุโต จตุตุถั
คากมาห

๑. สุยา. ม. อมพปลุกัก ทัก ๗ ๒. ม. สิตจฉายา มโนรมา ๗

๓. ม. อมพปลุกัก ๗ ๔. ม. เอตุถนุเตเร พุราหุณณาคิ ทิสุสติ ๗

เล่มที่ 31 จตุกกนิปาเต ปุจฉิมนทวคควณณา หน้า 358

[๕๖๕] น สสสฺส ติลฺล(๑) อตฺถิ น มุคฺคา นปี ตณฺฑุลา
อิมินา อคฺคินา ปกฺกั มํ ภูตฺวา วเน วสาคิ ฯ

ตตฺถ มํ ภูตฺวาติ ยนฺตํ อหิ อคฺคิ กโรหิติ วทามิ
อิมินา อคฺคินา ปกฺกั มํ ภูตฺวาติ อิมสฺมี วเน วส เอกสฺส
สสสฺส สรฺรณฺนาม เอกสฺส ปุริสสฺส ยาปนมตฺตํ โหตีติ ฯ

สกุโก ตสฺส กถิ สุตฺวา อตฺตโน อานุภาเวน เอกํ
องฺการราสี มาเปตฺวา โปชิสตตสฺส อโรเจติ ฯ โส
ทพฺพตฺตนิยตฺต อฏฺฐาย ตตฺถ กนฺตฺวา สเจ เม โลมฺนตเรสุ
ปาดกา อตฺถิ เต มา มรฺีสฺสูติ ติกฺขตฺตํ สรฺริ วิฐฺนิตฺวา

สกลสรฺริ ทานมฺุเข ทตฺวา(๒) ลงฺกิตฺวา ปทุมปฺุณฺเช(๓) ราชหํ โส
วีย ปมฺุทิตฺตํ โองฺการราสีมฺุหิ ปตฺติ ฯ โส ปน อคฺคิ
โปชิสตตสฺส สรฺเร โลมฺนปมฺุตตมฺุปี อจฺจุหํ กาคฺุ นาสกฺุขิ ฯ

หิมกพฺุเก ปวิญฺุจ วีย อโหสิ ฯ อถ สกฺุ กํ อามนฺุเตตฺวา
พฺุราหฺมณฺุ ตยา กโต อคฺคิ อตฺตีตโล มม สรฺเร
โลมฺนปมฺุตตมฺุปี อจฺจุหํ กาคฺุ น สกุโกติ กิณฺุณามตฺนฺุติ

อาห ฯ ปณฺุทิต นานํ พฺุราหฺมโณ สกุโกหฺมสฺมิ ตว
วิมฺุสนตฺถิ อากโตสฺมิติ ฯ สกฺุ กํ ตว ตาว ติฏฺุจ สกลโลปี
เจ โลกสนฺุณิวาโส มํ ทานนฺุ วิมฺุเสยฺย เนว เม

อทาตฺกามตฺตํ ปสฺุเสยฺยาคิ โปชิสตฺโต สีหนาทํ นหิ ฯ อถ
๑. สุยา. ม. ตีลา ฯ ๒. ม. จเปตฺวา ฯ ๓. ม. ปทุมสเร ฯ

นํ สกโก สสปลุกิต ตว กุโณ สกลกปปี ปากโฏ โหตุติ
ปพุดํ ปีเพตฺวา ปพุดรสมาทาย จนมมณฺฑลํ สสลกขณํ
ลิจิตฺวา โพรสิตฺตํ อานตฺวา ตสฺมี วนสณฺฑเท ตสฺมีเยว
วนคฺมุเพ ตรณทพฺพติณปิฏฺเจ นิปชฺชาเปตฺวา อตฺตโน เทวโลกเมว (๑)
คโต ๑ เตปี จตฺตาริ ปลุกิตา สมคฺคา สมุโมทมานา สีลํ
ปฺเรตฺวา [๒] อฺโปสถกมฺมํ กตฺวา ยถากมฺมํ กตฺวา ๑

สตุถา อิมํ ชมฺมเทสนํ อหริตฺวา สจฺจანი ปกาเสตฺวา
ชาตักํ สโมธานติ ๑ สจฺจปริโยसानํ สพฺพปริกฺขารทายโก (๓)
คหปติ โสตาปตฺตคิฬลํ ปติฏฺจหิ ๑ ตทา อฺทุโท อานนฺโท
อโหสิ ๑ สีคาโล โมคฺคคฺคฺลาโน ๑ มกฺกโฏ สาริปฺพุโต ๑ สกโก
อนฺรุทฺโธ ๑ สสปลุกิตโต ปน อหเมวาทิ ๑

สสปลุกิตชาตักํ ฦจฺจํ ๑

๑. ม. วสนภูจฺจานเมว ๑ ๒. ม. เอตฺถนฺตเร ทานํ ทตฺวาติ

ทิสฺสตี ๑ ๓. ม. สพฺพปริกฺขารทานทายโก ๑

เล่มที่ 31 มตโรทนชาตกำ หน้า 360

มตมตเมว โรทถาติ อิทํ สตุถา เขตวเน วิหรนุโต
อณฺณตรํ สวตฺถิยฺ(๑) กุญฺมพิกํ อารพฺภ กเถสิ ฯ

ตสฺส กิร ภาตา กาลมกาสิ ฯ โส ตสฺส กาลกิริยา
โสกาภิกฺขุโต น นุหยาติ น ญฺชติ น วิลิมฺปติ ปาโต ว
สุสานํ คนฺตุวา โสภปฺปโต(๒) โรทติ ฯ สตุถา ปจฺจฺสสมเย
โลกํ โวลเณโต ตสฺส โสตาปตฺติผลฺพนิสฺสํ ทิสฺวา อิมสฺส
อตีตํ การณํ อหริตฺวา โสกํ วุสเมตฺวา โสตาปตฺติผลํ
ทาตุํ วุญฺญติ(๓) จเปตฺวา มํ อณฺโณ โกจิ สมตฺโต นตฺถิ
อิมสฺส มยา อวสฺสเยน ภวิตุํ วุญฺญตีติ ปุณฺทิวเส ปจฺจนาทตฺตํ
ปิณฺฑปาตปฏิกฺกนุโต ปจฺจนาสมณํ อาทาย ตสฺส ฆรทวารํ
คนฺตุวา สตุถา อากโตติ สตุถวา อาสนํ ปณฺญาเปตฺวา
ปวิสถาติ กุญฺมพิเกน วุตฺโต ปวิสิตฺวา ปณฺณตฺตาสเน
นีสีทิ ฯ กุญฺมพิโกปี อากคนฺตุวา สตุถารํ วนฺทิตฺวา เอกมนฺตํ
นีสีทิ ฯ อถ นํ สตุถา ก็ กุญฺมพิก จินฺเตสึตี อาห ฯ
อาม ภนฺเต มม ภาตุ มตกาโต ปญฺจาย จินฺเตมีติ ฯ
อาวุโส สพฺเพ สงฺขารา อนิจฺจา ภิชฺชิตพฺพยุตฺตํ ภิชฺชติ
ตตฺถ น จินฺเตตพฺพํ โปราณกปณฺฑิตาปี ภาตริ มเต
ภิชฺชิตพฺพยุตฺตํ ภิชฺชิติ น จินฺตยีสฺสูติ วตฺวา เตน ยาจิโต
๑. ม. สวตฺถิวาสี ฯ ๒. ม. โสภสมปฺปโต ฯ
๓. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ

อติตติ อหริ ฯ

อติเต พาราณสิยิ พุรหุมทตเต รชชั การเนเต
โพธิสตุโต อตีติโกฏวิเว เสฏฐิภูเต นิพพุตติ ฯ ตสฺส
วยปฺตตสฺส มาตาปิตโร กาลมกัฏฺ ฯ เตสุ กาลกเตสุ
โพธิสตุตสฺส ภาตา กุฏุมพั วิจาเรสิ ฯ โพธิสตุโต ตั นิสฺสาย
ชีวติ ฯ โส อปรภาเค ตถารูเปณ พุยาธินา กาลมกาสิ ฯ
ฌาติमितฺตามจฺจา(๑) สนนฺิปติตฺวา พาหา ปคฺคยฺห กนฺทนฺติ
โรทนฺติ ฯ เอโกปี สกภาเวน สณฺจาคู นาสกฺขิ ฯ โพธิสตุโต
ปน เนว กนฺทติ น โรทติ ฯ มนฺุสฺสา ปสฺสถ โภ
อิมสฺส ภาตริ มเต มุขสงฺโกจนมตฺตมฺปิ นตฺถิ อติวिय
ถทฺชทโย เทวปี โภฏฺฐาเส อหเมว ภูณฺชิสฺสามิติ ภาตฺ มรณฺ
อิจฺฉติ มณฺเณติ โพธิสตุตฺตํ ครหิํสุ ฯ ฌาตกาปี นํ ตฺวํ
ภาตริ มเต น โรทสิตี ครหิํสุเยว ฯ โส เตสํ วจันํ สุตฺวา
ตฺมฺเห อตฺตโน อนฺุชพาลภาเวน อฏฺฐ โลกธมฺเม อชานนฺตา
มม ภาตา มโตติ โรทถ อหฺมฺปิ มริสฺสามิ มมฺปิ อยฺมฺปิ
มริสฺสตีติ กสฺมา น โรทถ(๒) ตฺมฺเหปี มริสฺสถ อตฺตานมฺปิ
มยฺมฺปิ มริสฺสามิ มริสฺสามาติ กสฺมา น โรทถ สพุเพ
สงฺขารา อนิจฺจา หุตฺวา โหนฺติ(๓) เตเนว สภาเวน สณฺจาคู
สมตฺถิเ อเอกสงฺขาโรปี นตฺถิ ตฺมฺเห อนฺุชพาลา อณฺเณตฺตาย
๑. ม. ฌาติमितฺตา สฺหชฺชา ฯ ๒. ม. อิเม ปาจา นตฺถิ ฯ
๓. ม. นินฺุชณฺนฺติ ฯ

เล่มที่ 31 จตุกกนิปาเต ปุจฉิมนุททควณณา หน้า 362

อฏฺฐ โลกธมฺเม อชานิตฺวา โรทถ อหิ กิมตฺถํ โรทิสฺสามิตี
วตฺวา อิมิ กาถา อภาสิ

[๕๖๖] มตฺมตฺเมว (๑) โรทถ น หิ ตํ โรทถ โย มริสฺสตี

สพฺเพว (๒) สรีรฺรชาริโน อนุปฺพุเพน ชหนฺติ จีวิตํ

[๕๖๗] เทวา มนุสฺสา (๓) จตฺตฺปฺปทา ปกฺขิกฺกมา อฺรคา จ โภคิโน

ยฺมฺหิ (๔) สรีเร อนิสฺสรา รมฺมานาว ชหนฺติ จีวิตํ

[๕๖๘] เอวํ จลิตํ อสณฺจิตํ สุขทฺทุกฺขํ มนุเชสฺส อเปกฺขิยิ (๕)

กนฺทิตํ รุณฺตํ (๖) นิรตฺถกํ ก็ โว โสกคฺคณากิรีเร (๗)

[๕๖๙] ชฺชุดฺตา โสณฺฑา จ อกฺตา พาลา สฺสุรา อโยคิโน

ธีรํ มณฺณนฺติ พาโลติ เย ธมฺมสฺส อโกวิทฺติ ฯ

ตตฺถ มตฺมตฺเมวตี มตฺมตฺเตว ฯ อนุปฺพุเพนาตี อตฺตโน

อตฺตโน มรณฺวารे สมฺปตฺเต ปฏฺิปาฏฺิยา ชหนฺติ จีวิตํ น

เอกโตว สพฺเพ มรณฺติ ยทิ เอวํ มเรยฺยํ โลกปฺปวตฺติ

อุจฺฉิขฺเขยฺย ฯ โภคิโนติ มหนฺเตน สรีรฺโรเคน สมฺนฺนาคตา ฯ

รมฺมานาตี ตตฺถ ตตฺถ นิพฺพตฺตา สพฺเพปิ เอเต เทวาทโย

สตฺตา อตฺตโน อตฺตโน นิพฺพตฺตฺฏฺฐาเน อภิรฺมมานา ว

อนุกฺกณฺจิตาว จีวิตํ ชหนฺติ ฯ เอวํ จลิตนฺติ เอวํ ตีสุ

๑. ม. มตฺ มตฺ เอว ฯ ๒. ม. สพฺเพปิ ฯ ๓. ม. เทวมนุสฺสา ฯ

๔. ม. สมฺหิ ฯ ๕. ม. มนุเชสฺสวเปกฺขิยิ ฯ ๖. ม. กนฺทิตฺรุตฺติ ฯ

๗. สฺยา. ม. โสกคคณากิรีเร ฯ

เล่มที่ 31 มตโรทนชาติกั หน้า 363

ภเวสุ นิจฺจถภาวสุส จ สณฺจิตภาวสุส จ อภาวา จลิตํ
อสณฺจิตํ ๑ ก็ โว โสภคฺคณาภิกีรเรติ ก็การณา คุมฺเห โสภราสี
อภิกีรนฺติ อชฺโฆตฺถรนฺติ ๑ ชฺคฺคตา โสณฺหา จ อกตาคิ
อิติชฺคฺคตา สุราชฺคฺคตา อภฺชชฺคฺคตา จ สุราโสณฺหา จ
ภคฺคตโสณฺหาทโย โสณฺหา จ อกตพฺพุธิโน (๑) อสิกฺขิตกา จ ๑
พาลาคิ พาลฺเลน สมนฺนาคตา อวิฑู (๒) ๑ สุรา อโยคิโนติ
อโยนิโสมนสิการณ สุรา โยเคน อยฺยตฺตาย อโยคิโน ๑
อโยธิโนติปี ปาโจ ๑ กิเลสมารณ สทฺธิ ยฺชฺฉิตฺตุ อสมตฺถาคิ
อตุโถ ๑ ชีริ มลฺลนฺติ พาลิตติ เย ชมฺมสุส อโกวิทาคิ
เย เอวรูปา ชฺคฺคตาทโย อภฺชชฺคฺคตา โลกชฺมฺมสุส อโกวิทา
เต อปฺปมตฺตเกปี ทฺกฺกชฺมฺเม อฺปฺปนฺเน อนตฺตมฺนา (๓)
กนฺทมานา โรทมานา อภฺชชฺคฺคตา โลกชฺมฺเม ตตฺตโต อชานิตฺวา (๔)
ฉาคิมรณาทิสฺส อกนฺทนฺตํ อโรทนฺตํ มาทิสฺส ชีริ ปณฺชิตํ
พาลอ อัย น โรทิตฺติ มลฺลนฺติตฺติ ๑

เอวํ โฟธิสฺสโต เตสํ ชมฺมํ เทเสตฺวา สพฺเพปี เต
อโสเก อกาลิ ๑

สตฺถา อิมํ ชมฺมเทสนํ อหริตฺวา สจฺจანი ปกาเสตฺวา
ชาติกั สโมชานนฺติ ๑ สจฺจปรีโยชานนํ กุณฺณพฺพิโก โสตาปตฺติผล
๑. ม. สุราโสณฺหาทโย โสณฺหา จ อกตพฺพุธิโน ๑ ๒. ม.
อวิฑูทสุโน ๑ ๓. ม. อตฺตนา ๑ ๔. ม. ตตฺตโต ชานิตฺวา ๑

เล่มที่ 31 จตุกกนิปาเต ปุจฉิมนุททคคณณา หน้า 364

ปติฏฺฐหิ ฯ ตทา มหาชนสฺส ฐมฺมํ เทเสตฺวา นิสฺโสภภาวกร-
ปณฺฑิตโต อหเมวาทิ ฯ

มตโรทนชาตกํ สตฺตมํ ฯ

กณเวรชาตกํ

ยฺนุตฺตํ วสนุตฺตสมเยติ อิทํ สตฺตธา เขตฺตวเน วิหรนฺนโต
ปฺรานุทฺตยิกาย ปโลภนํ อารพฺภ กเถสิ ฯ

วตฺตฺถุ อินฺทฺริยชาตเก (๑) อาวิกวิสฺสติ ฯ สตฺตธา ปน ตํ
ภิกฺขุํ ปุพฺเพ ตฺวํ ภิกฺขุ เอตํ นิสฺสาย อสิเนา สีสจฺเจทํ
ปฏฺฐิตสฺสิดิ วตฺวา [๒] อตีตํ อหาริ ฯ

อตีเต พาราณสิยํ พุรหฺมทตฺเต รชฺชํ การเนตฺเต
โพธิสตฺตโต กาสิกคามे เอกสฺส คหปติกสฺส ฆเร โจรนภฺขตฺเตน
ชาโต วยปฺปตฺตโต โจรกมฺมํ กตฺวา ชีวิทํ กปฺเปนฺนโต
โลเก ปากโฏ อโหสิ สฺสูโร นาคพโล ฯ โภจิ ตํ คณฺหิตฺตํ
นาสภฺขิ ฯ โส เอกทิวสํ เอกสฺมี เสฏฺฐจฺจเม ฆรสนฺนํ
ฉินฺนํทิตฺวา พุรฺธนํ อหาริ (๓) ฯ นาคธา ราชานํ อุปฺสงฺกมิตฺวา
เทว เอโก มหาโจโร นครํ วิลุम्ปติ ตํ คณฺหาเปถาติ
วทีสุ ฯ ราชา ตสฺส คหณฺตถาย นครคฺคฺตติกํ อาณาเปสิ ฯ

๑. บ. ขา. ๒๗/๑๑๗๑-๕/๒๔๗-๘ ฯ ๒. ม. เอตฺถนฺตเร

เตน ยาจิโตติ ทิสฺสติ ฯ ๓. ม. อวหาริ ฯ

โส รตติภาเค ตตถ ตตถ วคฺคพฺนุเชน มนุสฺเส จเปตฺวา
ตํ สโหฬํ (๑) คณฺหาเปตฺวา รมฺโถ อาโรเจตี ฯ ราชา
สีสมสฺส ฉินฺหาติ นกรคฺคตฺติกญฺเวย อาณาเปตี ฯ นกรคฺคตฺติโก
ตํ ปจฺฉาพาหุํ พาพฺหุํ พนฺชนํ พนฺชาเปตฺวา คีวายสฺส
รตฺตกณวีรมาลี ลคฺคิตฺวา สีเส อัญฺจกจฺจณฺณํ โอกีริตฺวา
จตฺตูกเก จตฺตูกเก กสาหิ ตํ โปเณนฺโต (๒) ขรสฺสเรณ ปณฺเวณ
อาฆาตํ เนติ ฯ อิมสฺมี กิร นกรเ วิโลปการโก โจโร
คหิโตติ สกฺลนกริ สงฺขุภิ ฯ ตทา พาราณสียิ สหสฺสํ
คณฺหนฺตี สามา นาม คณฺิกา โหติ ราชพลฺลภา
ปญฺจสทวณฺณาทาสีปริวารา ปาสาทเต วาตปานํ วิวริตฺวา
จิตา ตํ นิยุมาณํ ปสฺสตี ฯ โส ปน อภิรุโป ปาสาทิกอ
อติวिय โสภคฺคปฺปตฺโต เทววณฺโณ สพฺเพลลํ มตฺตกมตฺตเกน
ปญฺญาติ ฯ สามา ตํ ทิสฺวา ปฏฺิพฺทจิตฺตา หุตฺวา เกน
นฺุโข อุปาเยนาหิ อิมํ ปฺริสํ อตฺตโน สามิกํ กเรยฺยนฺติ
จินฺตยนฺตี อตฺเตโก อุปาโยติ ญตฺวา อตฺตโน อตฺตการิกาย (๓)
เอกิสฺสา หตฺเต นกรคฺคตฺติกสฺส สหสฺสํ เปเสตี อัย โจร
สามาย ภาตา อญฺญตฺร สามาย อญฺโถ เอตสฺส
นิสฺสโย นตฺถิ ตุมฺहे กิร อิทํ สหสฺสํ คเหตฺวา เอตํ
วิสฺชเชธาติ ฯ सा दत्ता अकाली न नक्रकृत्तिगो अयं जोरो
๑. ม. สโหฬุฬํ ฯ ๒. ม. ตาพาเปนฺโต ฯ ๓. ม.
อตฺตจริกาย ฯ ๔. ม. อวสฺสโย ฯ

เล่มที่ 31 จตุกนินิปาเต ปุจฉนทวคควณณา หน้า 366

ปากโฏ น สกกา เอต วิชเชตฺ อณฺณํ ปน มนุสฺสํ
ลภิตฺวา อิมํ ปฏิจฺจนฺนฺยานเก นิสีทาเปตฺวา เปเสตฺ สกโกมิตฺติ
อาห ๑ สฺวา คนฺตฺวา ตสฺสา อาโรเจสิ ๑ ตทา ปเนโก
เสฏฺฐิปุตฺโต สามี ปฏฺิพทฺฐจิตฺโต เทวสิทฺ สหสฺสํ เทติ ๑
โส ตํทิวสฺมปี สุริยตฺถงฺกมนเวลาย สหสฺสํ คณฺหิตฺวา ตํ
ฌริ อคฺมาสิ ๑ สามีปี สหสฺสภณฺฑิทฺ คเหตฺวา อูรฺสุ
จเปตฺวา โรหนฺตี นิสินฺนา(๑) โภติ ก็ เอตฺนฺติ จ วุตฺเต(๑) สามี
อัย โจรโร มม ภาตา อหํ นิจํ กมฺมํ กโรมิตฺติ มยฺหํ
สนฺติทํ น เอติ นกรคฺคตฺติกสฺส ปหิตฺเต(๒) สหสฺสํ ลภมาโน
วิชเชตฺสสามิตฺติ สาสนํ เปเสสิ อิทานิ อิมํ สหสฺสํ อาทาย
นกรคฺคตฺติกสฺส สนฺติทํ คนฺตฺ(๓) น ลภามิตฺติ ๑ โส ตสฺสา
ปฏฺิพทฺฐจิตฺตตาย อหํ คมิตฺสสามิตฺติ อาห ๑ เตนฺหิ ตยา อาภตฺเมว
คเหตฺวา คจฺฉนฺหิตฺติ ๑ โส ตํ คเหตฺวา นกรคฺคตฺติกสฺส
เลหํ คจฺฉตฺติ ๑ โส ตํ เสฏฺฐิปุตฺตํ ปฏิจฺจนฺนฺญจानฺเน จเปตฺวา
โจริ ปฏิจฺจนฺนฺยานเน นิสีทาเปตฺวา สามีปี ปหิตฺติวา อัย
โจโร รฏฺุเจ ปากโฏ สมนฺธการํ(๔) ตาว โหตุ อถ นํ มนุสฺสานํ
ปฏฺิสลฺลีนเวลาย ฆาตาเปสฺสามาติ อปเทสฺ กตฺวา
มฺหุตฺตํ วิตฺตินาเมตฺวา มนุสฺเสสฺส ปฏฺิสลฺลีนเนสฺเสฏฺฐิปุตฺตํ
๑. ม. นิสินฺนา โหติ ๑ ก็ เอตฺนฺติ จ วุตฺตา ๑ ๒. ม.
ปหิตฺ ๑ ๓. ม. คจฺฉนฺตํ ๑ ๔. ม. ตมนฺธการํ ๑

มหนเตนารกฺเขน อาฆาตํ เนตฺวา อสิณา สีลํ จินฺทิตฺวา
สรีรํ สุเล อาโรเปตฺวา นครํ ปาวิสิ ฯ ตโต ปฏฺจาย
สามา อญฺเฐลํ หตฺถโต กิณฺจि น คณฺหาติ เตเนว สทฺธิ
อภิรรมานา วิจฺรติ ฯ โส จินฺเตสิ สเจ อัย อญฺเฐสมิ
ปฏฺิพฺพทฺธิจิตฺตา ภวิสฺสติ มมปิ มาราเปตฺวา เตเนว สทฺธิ
อภิริมิสฺสติ อจฺจนตํ มิตฺตทฺพิณิเเสสา มยา อิธ อวสิตฺวา
จิปฺปํ ปลายิตฺตุ วัณฺณติ กจฺจนโต ปน ตฺวจฺจนฺโต อคฺนตฺวา
เอติสฺสา อภฺรณภณฺฑิกํ กเหตุวา กจฺจนิสฺสามิติ จินฺเตตฺวา
เอกทิวสํ ตํ อาห ภทฺเท มัยํ ปณฺชเร จิตฺตา กุกฺกุฏา(๑) วิย
นิจฺจํ ฆเรเยว โหม เอกทิวสํ อฺยฺยานกิพฺ กิพิสฺสามาติ (๒) ฯ
สา สาธฺติ สมฺปฏฺิจฺจิตฺวา ขาทนียโกชนียาที สพฺพิ ปฏฺิยาเทตฺวา
สพฺพภฺรณปฏฺิมณฺฑิตฺตา เตน สทฺธิ ปฏฺิจฺจนฺนยาเน นิสิตฺวา
อฺยฺยานํ อคฺมาสิ ฯ โส ตตฺถ ตาย สทฺธิ กิพฺนโต อิทานิ
มยฺหํ ปลายิตฺตุ วัณฺณตีติ ตาย สทฺธิ กิเลสฺรติยา รमितฺกาโม
วิย เอกํ กณฺวีรคจฺจนฺตรํ ปวิสิตฺวา ตํ อาลิจฺจนฺโต วิย
นิปฺปิเพตฺวา วิสฺลยฺธี กตฺวา ปาเตตฺวา สพฺพภฺรณานิ
โอมฺลจิตฺวา ตสฺสาเยว อุตฺตราสงฺเคน พนฺธิตฺวา ภณฺฑิกํ ขนฺธ
จเปตฺวา อฺยฺยานวตี ลงฺฆิตฺวา ปกฺกามิ ฯ สาปิ ปฏฺิลทฺฐสฺสณฺยา
อฺฏฺจาย ปรีจาริกานํ สนฺติกํ อคฺนตฺวา อฺยฺยปฺตฺโต กหนฺติ
๑. ม. ปกฺขิตฺตคฺกุฏฺกฺกา ฯ ๒. ม. กริสฺสามาติ ฯ

เล่มที่ 31 จตุกกนิปาเต ปุจฉิมนทวคควณณา หน้า 368

ปุจฉิ ฯ น ชานาม อยเยติ ฯ มํ มตาคิ สณฺณาย ภายิตฺวา
ปลาโต ภวิสฺสตีติ อนตฺตมฺนา หุตฺวา ตโตเยว เกหํ คนฺตฺวา
มม ปิยสํมิกฺสฺส อทิกฺกุจกกาลโตว อลงฺกตสยเน น
สยิสฺสํมิตฺติ ภูมियํ นิปฺชชฺชฺ ฯ ตโต ปฏฺจาย มนํปํ สากฺกํ
น นิวาเสติ เทว ฆตฺตานิ น ภูณฺชติ คนฺชมาลาทีนํ น
ปฏฺธิเสวติ ฯ เยนเกนจิ อุปาเยน อยฺยปฺตฺตํ ปริเยเสตฺวา
ปฺกโกสาเปสฺสํมิตฺติ นฏฺเก ปฺกโกสาเปตฺวา สหสฺสํ อทาสี ฯ
กํ กโรม อยฺเยติ วุตฺเต ตุมฺหากํ อคฺมนฏฺจํ นาม นตฺถิ
ตุมฺहे คามนิกมราชธานีโย จรฺนฺตา สมชฺชํ กตฺวา
สมชฺชมณฺชฺทเล ปจฺมเมว อิมํ กิตํ คายเยยฺยถาติ นฏฺเ
สิกฺขาเปนฺตี ปจฺมํ กถํ วตฺวา ตุมฺเหหิ อิมสฺมํ กิตเก กิเต
สเจ อยฺยปฺตฺโต ตสฺมํ ปริสพฺภนฺตเร ภวิสฺสตี ตุมฺเหหิ สทฺธี
กเถสฺสตี อถสฺส มม อโรคภาวํ วตฺวา ตํ อาทาย
อากจฺเจยฺยถ โน เจ อากจฺจติ สาสนํ เปเสยฺยถาติ
ปริพฺพชฺชํ ทตฺวา นฏฺเ อฺยโยเชสิ ฯ เต พาราณสีโต นิกฺขมิตฺวา
ตตฺถ ตตฺถ สมชฺชํ กโรนฺตา เอกํ ปจฺจนฺตคามํ อคฺมึสฺส ฯ
โสปี โจโร ปลายิตฺวา ตตฺถ วสติ ฯ เต ตตฺถ สมชฺชํ
กโรนฺตา ปจฺมเมว อิมํ กิตํ คายีสุ

[๕๗๐] ยนฺตํ วสนฺตสมเย กณฺเวเรสุ ภาณฺสุ
สํมํ พาหาย ปิเพสิ สํ ตํ อโรคฺยมพฺุรวิตี ฯ

ตตฺถ กณเวเรสุตฺติ กณวีเรสุ (๑) ๑ ภาณฺสูตฺติ รตฺตรตฺตฺตานํ (๒)
ปฺปฺพานํ ปภาย สมฺปนฺเนสุ ๑ สามนฺตฺติ เอวํนามิกํ ๑ ปฺปีเพสฺสีตฺติ
กิลฺลสรตฺติยา รมิตฺตกาโม อาลิจฺจนฺโต วิย ปฺปีเพสฺสี ๑ สฺสา ตนฺตฺติ
สฺสา สามา อโรคา ตฺวํ ปนฺ สฺสา มตฺตติ สณฺณาย ภูโต
ปฺปลายสฺสี สฺสา อตฺตฺตโน อโรคฺขํ อพฺรุวิ กเถสฺสี อโรเจสฺสีตฺติ
อตฺตฺตโต ๑

โจโร ตํ สุตฺตฺวา นนฺถุ อฺปฺสงฺกมิตฺตฺวา ตฺวํ สามา
ชีวตฺตีตฺติ วทสฺสี อหฺมฺปิ น สทฺทหามิตฺติ เตน สทฺทฺธี สลฺลปฺนฺโต
ทฺตฺติยํ กถมาห

[๕๗๑] อมฺโภ น กิร สทฺทฺเชยฺยํ ยํ วาโต ปพฺพตฺตํ วห
ปพฺพตฺตญฺเจ วห วาโต สทฺทฺพมฺปิ ปจฺวี วห
ยตฺถ สามา กาลกตฺตา สามํ อโรคฺขมฺพฺรุวิทฺติ ๑

ตสฺสสฺสฺสฺสฺส อมฺโภ นนฺถุ อิทํ กิร น สทฺทฺชาตพฺพิ (๓) ยํ
วาโต ติณฺปณฺณานิ วิย ปพฺพตฺตํ วหฺยฺย สเจปฺปี วาโต
ปพฺพตฺตํ วหฺยฺย สทฺทฺพมฺปิ ปจฺวี วหฺยฺย ยถา เจตฺตํ สทฺทฺทหฺยฺย (๔)
ตถา อิทนฺตฺติ ๑ ยตฺถ สามา กาลกตฺตติ ยา นาม
สามา กาลกตฺตา สามํ อโรคฺขํ ปุจฺจตฺตีตฺติ (๕) ๑ กิการณา
อสทฺทฺทหฺยฺย (๖) ๑ มตฺตา นาม น กสฺสจฺจิ สาสนํ เปสฺเสนตฺตีตฺติ ๑

๑. ม. กรวีเรสุ ๑ ๒. ม. รตฺตวณฺณานิ ๑ ๓. ม. น สทฺทฺเชยฺยํ ๑

น สทฺทฺทิตฺตพฺพิ ๑ ๔. ม. อสทฺทฺทหฺยฺย ๑ ๕. ม. อพฺรุวิทฺติ ๑

ม. สทฺทฺทหฺยฺย ๑

เล่มที่ 31 จตุกนิปาเต ปุจฉิมนทวคควณณา หน้า 370

ตสส วจัน สุตวา นโฏ ตติยิ กาดมาห

[๕๗๒] น เจว ส่า กาลกตา น จ ส่า อญณมิจจติ

เอกภคตฺตา กิร (๑) สามา ตเมว อภิกงฺขตีติ ฯ

ตตฺถ ตเมว อภิกงฺขตีติ อญณํ ปุริสํ น อิจฺจติ ตณฺเฑว

อากงฺขติ อิจฺจติ ปญฺเจตีติ ฯ

ตํ สุตวา โจโร ส่า ชีวตุ วา มา วา น

ตาย มยฺหํ อตฺโถติ วตฺวา จตฺตถิ กาดมาห

[๕๗๓] อสนฺนุตฺตํ มํ จิรสนฺนุเตน

นิมิณี สามา อฐฺวํ ชฺเวน

มยาปี สามา นิมิเนยฺย อญณํ

อิโต อหํ พุรตฺริ กมิสฺสนฺติ ฯ

ตตฺถ อสนฺนุตฺตฺนฺติ อกตฺตํสคฺคํ ฯ จิรสนฺนุเตนาติ

จิรคตฺตํสคฺเคน ฯ นิมิณีติ ปริวตฺเตสิ ฯ อฐฺวํ ชฺเวนาติ มํ อฐฺวํ

เตน ชฺวสามิเกน ปริวตฺเตตฺตํ นกรคฺคตฺติกสฺส สหสฺสํ ทตฺวา

มํ คณฺหิตี อตฺโถ ฯ มยาปี สามา นิมิเนยฺย อญณฺนฺติ

สามา มยาปี อญณํ สามิกํ ปริวตฺเตตฺวา คณฺเหยฺย ฯ อิโต

อหํ พุรตฺรณฺติ ยตฺถ น สกฺกา ตสฺสา สาสนํ วา ปวฺตฺตี

วา โสคฺคํ ตาทิสํ พุรตฺรณฺจันํ กมิสฺสํ ตสฺมา มม อิโต

อญณตฺถ กตภาวํ ตสฺสา อาโรเจถาติ วตฺวา เตสํ

๑. ม. เอกภคตฺติกีนี ฯ

ปลุสนนทานณเวท ทพหตรี นิวาเสตวา เวเคน ปลาธิ ๑

นฐา คนตุวา เตน กตกริธิยิ ตสุสา กถยีสุ ๑ ส
วิปฏิสริ หตุวา อตุตโน ปกตियाเอว วิตินาเมสิ ๑
สตุถา อิมิ ฌมมเทศนึ อหริตุวา สจจاني ปกาเสตวา
ชาตัก สโมชานเอสิ ๑ สจจปรีโยसानเอ อุกกณจิตภิกขุ
โสตปาตติผลเอ ปติญจหิ ๑ ตทา เสฏฐิปลุโต อัย ภิกขุ
อโหสิ ๑ สามา ปุราณหุติยิกา ๑ โจโร ปน อหเมวาติ ๑
กณวีรชาตัก อญจม ๑

ติตติรชาตัก

สุสุขั วต ชีวามีติ อิทิ สตุถา โกสมพิยิ นิสุสาย
วทรการาเม วิหรนุโต ราหุลตุเถริ อารพภ กเถสิ ๑
วตุถุ เหฏฐา ติปุลลตุถชาตเอ (๑) วิตุถาริตเมว ๑ ฌมมสภายิ
ปน ภิกขุหิ อาวุโส ราหุโล สิกขากาโม กุกกัจจโก
โอวาทกขโมติ ตสุสายสมโต กุณกถา สมญจาปีตา ๑ สตุถา
อากนตุวา กายนตุถ ภิกขเว เอตริหิ กถาย สนนินินนาติ
ปุจจิตวา อิมาย นามาติ วตุเต น ภิกขเว อิทาเนว
ปุพเพปี ราหุโล สิกขากาโม กุกกัจจโก โอวาทกขโมเยวาติ
วตุวา อตีตึ อหริ ๑

๑. พุ. ชา. ๒๗/๑๖/๖ ชาติภูกฤกถา ๑/๒๔๓-๕ ๑

เล่มที่ 31 จตุกกนิปาเต ปุจฉิมนทวคควณณา หน้า 372

อดีตเต พาราณสียิ พรหมทตเต รชชั การนเต
โพธิสตโต พุราหมณกุลเต นิพพตติตฺวา วยปฺปโต ตกุกสึลายิ
สพฺพลิปฺปานิ อุกฺคณฺหิตฺวา นิกฺขมฺม หิมวณฺตปฺปเทเส
อิสิปฺพพชฺชั ปพฺพชิตฺวา อภิณฺญา จ สฺมาปตฺติโย จ
นิพพตเตตฺวา ฆานกัฬิ กัฬินฺโต รณฺณิเย วณฺสณฺฑเว วสิตฺวา
โลณฺมพิลเสวณฺตถาย อณฺตรํ ปจฺจนฺตคามิ อคฺมาสิ ฯ ตตร
นั มนฺสฺสา ทิสฺวา ปสนฺนจิตฺตา อณฺตรสฺมิ อรณฺเ
ปณฺณสาลิ การเตตฺวา ปจฺจเยหิ อฺปฏฺฐหนฺตา วาเสสิ ฯ ตทา
ตสฺมิ กามเก เอโก สากฺกณฺโก เอกิ ทิปกตติตฺริ คเหตุวา
สฺฏฺฐ สิกฺขาเปตฺวา ปณฺชเร ปกฺขิปิตฺวา ปฏฺฐกฺคตฺติ ฯ โส
ตํ อรณฺณํ เนตฺวา ตสฺส สทฺเทน อากตาคเต ติตฺติเร
คเหตุวา [๑] ชีวิตํ กปฺเปสิ ฯ อถ โส ติตฺติโร จินฺเตสิ
เอกั มํ นิสฺสาย พหุ มม ฆาตกา นสฺสนฺติ มยฺหิ ตํ
ปาปนฺติ นิสฺสทฺโท อโหสิ ฯ โส ตสฺส นิสฺสทฺทภาวิ ฆตฺวา
เวพฺุเปสิกาย ตํ สีเส ปหฺรติ ฯ ติตฺติโร ทฺกฺขาตฺรตฺาย สทฺทํ
กโรติ ฯ เอว โส สากฺกณฺโก ตํ นิสฺสาย ติตฺติเร คเหตุวา
ชีวิตํ กปฺเปสิ ฯ อถ โส ติตฺติโร จินฺเตสิ อิเม มรณฺตฺติ
มยฺหิ เจตนา นตฺถิ ปฏฺฐจกมฺมํ ปน มํ สฺสตี มยิ
สทฺทํ อกโรนฺเต เอเต นาคจฺจนฺติ กโรนฺเตยฺวาคจฺจนฺติ
อากตาคเต อยิ คเหตุวา ชีวิตกฺขยิ ปาเปสิ อตฺถิ นฺโฆ
๑. ม. เอตฺถนฺตเร วิกฺกัณฺตีตฺวาติ ทิสฺสตี ฯ

เขตถ มยหิ ปาป นตถิติฯ โส ตโต ปฏจาย โก
 นุ โข เม อิมิ กงขิ ฉินุเทยยาติ ตถารูป ปรณตติ
 อุปรารณโต จรติฯ อถกทิวส โส สากุณโก พหู ติตติเร
 คเหตุวา ปจฺฉิ ปุเรตฺวา ปานียิ ปิวิสสามิติ โพธิสตฺตสฺส
 อสฺสมิ คนฺตฺวา ตํ ปลฺชริ โพธิสตฺตสฺส สนฺติเก จเปตฺวา
 ปานียิ ปิวิตฺวา พาลิกาทเล นิปนฺโน นิทฺทํ โอกกมิฯ ติตติโร
 ตสฺส นิทฺทอกมนภาวํ ฌตฺวา มม กงขิ อิมิ ตาปสํ
 ปุจฺฉิสสามิ ชานนฺโต เม กถสฺสตีติ ปลฺชเร นิสินฺโนเยว
 ตํ ปุจฺฉนฺโต ปจฺฉมํ กถมาห

[๕๗๔] สฺสุขํ วัต ชีวามิ ลภามิ เจว ภูณฺชิตฺตุ
 ปริปฺนเถว ติฏฺฐามิ กา นุ ฆนฺเต คติ มมฺนฺติฯ

ตตฺถ สฺสุขํ วัตติ อหิ ฆนฺเต อิมิ สากุณิกํ นิสฺสาย
 สฺสุจฺจ สฺสุขํ ชีวามิฯ ลภามิ เจวติ ยถารุจิตํ ขาทนียิ โภชนียิ
 ภูณฺชิตฺตมฺปิ ลภามิฯ ปริปฺนเถว ติฏฺฐามิติ อปิจฺโข ยตฺถ
 มม ฌตฺกา มม สทฺเทน อากตาคตา วินสฺสนฺติ ตสฺมี
 ปริปฺนเถ ติฏฺฐามิฯ กา นุ ฆนฺเตติ กา นุ โข ฆนฺเต
 มม คติ กา นิปฺตฺติ ฆวิสฺสตีติ ปุจฺฉิฯ

ตสฺส ปลฺหิ วิชฺชเชนฺโต โพธิสฺตฺโต ทฺติยิ กถมาห

[๕๗๕] มโน เจ เต น ปลณฺมติ ปกฺขิ ปาปสฺส กมฺมุโน
 อปาวฺภูสฺส (๑) ฆทฺรสฺส น ปาปมฺปลิมฺปตีติฯ

๑. สฺยา. อวฺยวภูสฺส ฯ ม. อพฺยวภูสฺส ฯ เวมฺปริปิ ฯ

เล่มที่ 31 จตุกถนิปาเต ปุจฉิมนทวคควณณา หน้า 374

ตตถ ปาปสส กम्मุนติ ยทิ ตว มโน ปาปกम्मสตุตถาย
น ปณมติ ปาปกรณ นินฺโน (๑) ตโปโปโณ ตโปปภาโร น
โหติ ฯ อปาวกฺขสฺสาติ เอวํ สนฺเต ปาปกम्मกรณตถาย
อปาวกฺขสฺส อุตฺตกฺกํ อนาปนฺนสฺส ตว ภทฺรสฺเสว [๒] สโต
ปาปี น อุปลิมฺปติ น อลฺลิตฺตีติ ฯ

ตํ สุตฺวา ติตฺติโร ตตฺถิยํ กถมาห

[๕๗๖] ฅาตโก โน นิสินฺโนติ พหุ อากจฺเจเต ชโน
ปฏิจฺจกम्मํ สฺสติ ตสฺมี เม สงฺกเต มโนติ ฯ

ตสฺสโต กนฺเต สจาทํ สทฺทํ น กเรยฺยํ อยํ ติตฺติรชโน
น อากจฺเจยฺย มยิ ปน สทฺทํ กโรนฺเต ฅาตโก โน
นิสินฺโนติ อยํ พหุ ชโน อากจฺเจติ ตํ อากตํ ลุทฺโท
กเหตุวา ชีวิตกฺขยํ ปาเปนฺโต มํ ปฏิจฺจ นิสฺสาย เอตํ
ปาณาติปาตกम्मํ สฺสติ ปฏิลภติ วินฺทติ ตสฺมา (๑) มํ ปฏิจฺจ
กเต ปาเป มม นฺโขอ เอตํ ปาปนฺติ เอวํ เม มโน
สงฺกติ กุกฺกจฺจํ อาปชฺชตีติ ฯ

ตํ สุตฺวา โปชิตตฺโต จตฺตถํ กถมาห

[๕๗๗] น ปฏิจฺจกम्मํ สฺสติ มโน เจ นปฺปทฺสฺสติ
อโปโปสฺสูกฺกสฺส ภทฺรสฺส น ปาปมฺปลิมฺปตีติ ฯ

๑. ม. ตนฺนินฺโน ฯ ๒. ม. เอตฺถนฺตเร สฺทฺชสฺเสวาติ ทิสฺสติ ฯ

๓. ม. ตสฺมี ฯ ๔. ม. สงฺกเต ปริสงฺกติ ฯ

ตสฺสตุโถ ยถิ ตว ปาปกริยาย มโน นปฺปทฺสฺสติ
ตฺนุณฺโน ตปโปโณ ตปฺปพฺภาโร น โหติ เอวํ สนฺเต
ลฺลทฺเทน อายสฺมนฺตํ ปฏฺิจฺจ กตฺมฺปิ กมฺมํ(๑) ตํ น ผุสฺติ น
อลฺลยฺติ ปาปกริยาย หิ อปฺโปสฺสทฺกทฺสฺส นีรลยฺสฺส ฆทฺรทฺสฺส
ปฺริสฺทฺรทฺสฺส สโต ตว ปาณาติปาตเจตฺตนา ย อภาวา ตํ ปาปํ
น อฺปฺลิมฺปฺติ ตว จิตฺตํ น อลฺลยฺตีติ ฯ

เอวํ มหาสตุโถ ติตฺติริ สลฺยณาเปสิ ฯ โสปี ตํ นิสฺสาย
นิกฺกทฺกทฺจ อโหสิ ฯ ลฺลทฺโท ปวฺทฺโธ โปชฺิสตฺตํ วนฺทิตฺวา
ปฺลชฺริ อาทาย ปกฺกามิ ฯ

สตุถา อิมํ ฆมฺมเทสนํ อahrtฺวา ชาตกํ สโมชานสิ
ตทา ติตฺติโร ราชุโล อโหสิ ตาปโส ปน อหเมวาทิ ฯ

ติตฺติรชาตกํ นวํ ฯ

๑. ม. ปาปกมฺมํ ฯ

สัจจชาตกั

สัจจํ วัต น จซีติ อิทํ สตุถา เขตวเน วิหรนฺโต
เอกํ กุญฺมพิกั อารพฺภ กเถสิ ฯ
โส กิร คามเก อุทฺธารั โสเชตฺตสํมิติ (๑) ภริยาย
สทฺธิ์ ตตฺถ คนฺตฺวา โสเชตฺตฺวา สกฺกั (๒) อาหริตฺวา ปจฺฉา
อาเนตฺตสํมาติ เอกสํมิ กุเล จเปตฺวา ปฺน สาวตฺถิ์ กจฺฉนฺโต
อนฺตรามคฺเค เอกั ปพฺพตฺติ์ อทฺทส ฯ อถ นั ภริยา อาห
สเจ สํมิ อัย ปพฺพตฺ สุวณฺณมโย ภเวยฺย ทเทยฺยาลิ
ปฺน เม กิณฺจิติ ฯ กาลิ ตฺวํ น กิณฺจิ ทสฺสํมิติ ฯ
สา จ อทฺทหทโย วัตายั ปพฺพเต กิร สพฺพสุวณฺณมเย
ชาเตปิ มยฺหึ กิณฺจิ น ทสฺสตีติ อนตฺตมฺนา อโหสิ ฯ
เต เขตวณสํมิปึ อาคนฺตฺวา ปานิยั ปวิสฺสํมาติ วิหารั
ปวิสิตฺวา ปานิยั ปวีสุ ฯ สตุถาปิ ปจฺจฺจสกาเลยฺว เตสั
โสตาปตฺติผลฺลปนิสฺสยั ทิสฺวา อากมฺนั โอลอกยมาโน คนฺธกฺกุ
ปริเวณฺเ นิสีทิ ฉพฺพพณฺณพฺพทฺธริสิโย โสชฺเชนฺโต ฯ เตปิ
ปานิยั ปวิตฺวา อาคนฺตฺวา สตุถารั วนฺทิตฺวา พสิทิสฺสุ ฯ
สตุถา เตหิ สทฺธิ์ ปฺภูสิสนฺถารั กตฺวา กหิ คตฺตฺถาติ
ปฺจฺฉิ ฯ อมฺหากั คามเก อุทฺธารั โสชนตฺถาย ภนฺเตติ ฯ
กั อฺปาสิเก ตว สํมิโก คยฺหึ หิตั ปฺภูกฺงฺขติ อฺปการนฺเต
๑. ม. สาทฺตสํมิ ฯ ๒. ม. ฐนั ฯ

เล่มที่ 31 สัจจชาตกั หน้า 377

กโรตีติ ฯ ฆนฺเต อหํ อิมสฺมี สตีเนหา อยมฺปิ น มยิ
สตีเนโห อชฺช มยา ปพฺพตํ ทิสฺวา สจายํ สุวณฺณมโย
ปพฺพโต อสฺส กิณฺจิ เม ทเทยฺยาสีติ วุคฺเต (๑) กาสี คุวํ
น กิณฺจิ ทสฺสามีติ อาห เอวํ ถทฺชหทโย อยฺนฺติ ฯ
อุปาสิเก เอวํ นามส วทติ ยทา ปน ตํ ตว คุณฺ
สฺรติ ตทา สพฺพิสฺสรียํ เทตีติ วตุวา กเถถ ฆนฺเตติ
เตหิ ยาจิโต อตีตํ อาหริ ฯ

อตีเต พาราณสียํ พุรหฺมทตฺเต รชฺชํ การณฺเต
โพธิสตุโต ตสฺส สพฺพกิจฺจการโก อมจฺโจ อโหสิ ฯ อเถกทิวถํ
ราชา ราชปฺตุตํ (๒) อุปฺภูจฺจานํ อากจฺจนฺตํ ทิสฺวา อยํ มม
อนฺตเร (๓) ทพฺเพยฺยชาติ ตํ ปกฺโกสาเปตุวา ตาต ยาวาหํ
ชีวามิ ตาว นกเร วสิตุํ น ลจฺฉสิ อณฺณตฺถ วสิตุวา
มมจฺจเยน รชฺชํ การเหตีติ อาห ฯ โส สาธฺฐติ ปิตฺรํ วนฺทิตฺวา
เชฏฺฐกริยาชฺช สทฺธิํ นคฺรา นิกฺขมิตุวา ปจฺจนฺตํ กนฺตุวา อรณฺณ (๔)
ปณฺณสาถํ มาเปตุวา วนฺมฺลผลาฬเลน ยาเปนฺโต วิหาสิ ฯ
อปรภาเค ราชา กาลมกาสี ฯ อุปฺราชา นกฺขตฺตํ โอลิเกนฺโต
ตสฺส กาลกตภาวํ ฌตุวา พาราณสี อากจฺจนฺโต อนฺตรามคฺเค
เอกํ ปพฺพตํ อทฺทส ฯ อถ นํ ภริยา อาห สเจ เทว
๑. ม. วุคฺโต ฯ เอวมฺปริปี ฯ ๒. ม. ปฺตุตํ อุปฺราจฺจานํ ฯ
๓. ม. อนฺเตปุเร ฯ ๔. ม. อรณฺณํ ปวิสิตุวา ฯ

เล่มที่ 31 จตุกนิปาเต ปุจฉิมนุทกคฺวณฺณา หน้า 378

อัย ปพฺพโต สุวณฺณมโย อสฺส ทเทยยาสิ เม กิณฺจิติ ฯ
กาสิ ตฺวํ กิณฺจิ น ทสฺสามิติ ฯ สา อหํ อิมสฺมี สิเนเห
จชิตฺตํ(๑) อสฺสโกณฺตี อรณฺณํ ปาวีสึ อยฺยจฺจ เอวํ วเทติ
อติวีย ฅทฺธหทยโย ราชชา หุตฺตวา เอส มยฺหํ กฺลฺยาณํ น
กริสฺสตีติ อนตฺตมฺนา อโหสิ ฯ โส อาคนฺตฺวา รชเช ปตฺติฏฺจิติ
ตํ อคฺคฺมเหสิฏฺจฺจาเน จเปสิ อิทํ ยสมตฺตกเมวาทาสิ ฯ อุตฺตริ
ปน สกฺการสมฺมาโน นตฺติ ฯ ตสฺสา อตฺติภาวมฺปิ น
ชานาติ ฯ โพชิสฺสโต อัย เทวี อิมสฺส รณฺโณ อุปการิกา
ทูกํ อคฺเณตฺวา อรณฺณวาสึ วสิ อัย ปเนตํ อคฺเณตฺวา
อณฺณาหิ สทฺธิ อภิรมฺนฺโต วิจรติ ยถา เอสา สพฺพิสฺสรีย
ลภติ ตถา กริสฺสามิติ จินฺเตตฺวา เอกทิวสึ ตํ อุปสงฺกมิตฺวา
มหาเทวี มยฺหํ ตุมฺหากํ สนฺติกา ปิณฺฑมตฺตมฺปิ น ลภาม
กสฺมา อมฺหฺสฺส ปมชฺชิตฺถ อติวีย ฅทฺธหทยาติ อาห ฯ สา
เทวี ตาต สจฺหา อตฺตนา ลภฺยยฺยํ ตฺยฺหฺมฺปิ ทเทยฺย
อลภฺมานา ปน ก็ ทสฺสามิ ราชาปิ มยฺหํ อิทานิ กิณฺนาม
ทสฺสตี ตาต โส อนฺตรามกฺเต อิมสฺมี ปพฺพเต สุวณฺณมเย
ชาเต มยฺหํ กิณฺจิ ทสฺสตีติ วุตฺเต กาสิ ตฺวํ น กิณฺจิ
ทสฺสามิติ อาห สฺสปริจฺจชฺมฺปิ น ปริจฺจชิตฺติ ฯ ก็ ปน รณฺโณ
สนฺติเก อิมํ กถํ กถํ สกฺขิสฺสธาติ ฯ ก็ น สกฺขิสฺสามิ
๑. ม. ฉินฺทิตฺตํ ฯ

เล่มที่ 31 สัจจชาตัก หน้า 379

ตาตาคี ๑ เตนหิ รณโณ สนฺตึเก จิตฺ ปุณฺณิสฺสามิ ตุมฺเห
กเถยฺยาถาคี ๑ สาธุ ตาตาคี ๑ โพธิสฺสโต เทวียา รณโณ
อุปฺภูจฺจํ คณฺฐวา จิตฺกาเถ อาห นนฺ อยฺเย มยฺ ตุมฺหากิ
สนฺตึกา กิณฺจิปิ น ลภามาติ ๑ ตาต อหิ ลภมานา ตฺยฺหิ
ทเทยฺยํ อหเมว กิณฺจิ น ลภามิ [๑] ราชาปิ อิทานิ มยฺหิ
กินฺนาม ทสฺสตี โส หิ อรณฺณโต อากมนฺกาเถ เอกํ ปพฺพตฺติ
ทิสฺวา สจายํ ปพฺพโต สุวณฺณมโย อสฺส กิณฺจิ เม
ทเทยฺยาสีตี วุตฺเต กาสี ตฺวํ น กิณฺจิ ทสฺสามิตี วทตี
สุปริจฺจขมฺปิ น ปริจฺจซีตี เอตมตฺถํ ทิเปนฺตี ปจฺมํ คากฺมาห

[๕๗๘] สฺจจฺชํ วต น จชิตฺ วาจาย อททํ คิริ

กิณฺจิ (๒) ตสฺส จชนฺตสฺส วาจาย อททํ (๓) ปพฺพตฺนฺติ ๑

ตตฺถ สฺจจฺชํ วตาคี สฺวเนน จชิตฺ สกฺกณฺเษยฺมฺปิ น
จชิตฺ ๑ อททนฺติ วจนฺตฺเตนาปิ ปพฺพตฺติ อททมาโน ๑ กิณฺจิ
ตสฺส จชนฺตสฺสาคี ตสฺส (๔) เม ยาจิตฺสฺส ตํ จชนฺตสฺส กิณฺจิ
จเชยฺย ๑ วาจาย อททํ ปพฺพตฺนฺติ สจายํ มยา ยาจิตฺ
มม วจเนน สุวณฺณมยฺมฺปิ โหณฺตํ ตํ ปพฺพตฺติ วาจาย อททํ
วจนฺตฺเตน อทสฺสตุถาคี อตุโถ ๑

ตํ สฺสฺตฺวา ราชา ทฺติยํ คากฺมาห

- # ๑. ม. เอตฺถนฺตเร อลภมานา ตฺยฺหิ ก็ ทิสฺสามิตี ทิสฺสตี ๑
- # ๒. ม. ก็ หิ ๑ ๓. ม. อทท ๑ ๔. ม. ตสฺส นามตสฺส
- # มยา ยาจิตฺสฺส น จชนฺตสฺส ก็ หิ จเชยฺย ๑

เล่มที่ 31 จตุกนิปาเต ปุจฉิมนทวคควณณา หน้า 380

[๕๗๕] ยมฺหิ (๑) กยิรา ตมฺหิ (๒) วเท ยํ น กยิรา น ตํ วเท
อกโรนฺตํ ภาสมานํ ปริชานนฺติ ปญฺชิตาติ ฯ

ตสฺสตุโถ ยเทว หิ ปญฺชิตโต ปุริโส กายน กเรยฺย

ตํ วาจา ย วเทยฺย ยมฺปิ น กยิรา น ตํ วเทติ (๓) ฯ

ทาทูกาโมว ทมฺมิตี วเทยฺย น อทาทูกาโมติ อธิปฺปาโย ฯ

กัการณา ฯ โย หิ ทสฺสามิตี วตฺวาปี ปจฺฉา น ททาทิ

ตํ อกโรนฺตํ เกวถํ มุสา ภาสมานํ ฯ ปริชานนฺติ ปญฺชิตาติ

อหํ (๔) ทสฺสามิตี วจนมตฺเตเนว ภาสตี น ปน เทติ ยํ

หิ โข ปน อทินฺนํปิ วจนมตฺเตเนว ทินฺนํ โหติ ตํ

ปุเรตรเมว ลทฺธนฺนาม ภวิสฺสตีติ เอวํ ตสฺส มุสาวาทิภาวํ

ปญฺชิตา ชานนฺติ พาลา ปน วจนมตฺเตเนว ตฺสฺสนฺตีติ ฯ

ตํ สุตฺวา เทวี รมฺโฆ อญฺชลิมฺปกฺคเหตฺวา ตติยํ

กาถมาห

[๕๗๖] ราชนฺตํ นโม ตฺยตฺถ สจฺเจ ฌมฺเม จิตฺวาสิ (๕)

ยสฺส เต พฺยสนํ ปตฺโต สจฺจสฺมี รมตี มโนติ ฯ

ตตฺถ สจฺเจ ฌมฺเมติ วจีสจฺเจ สภาวฌมฺเม จ ฯ พฺยสนํ

ปตฺโตติ ยสฺส ตว ภฺจฺจา ปพฺพาชนียสงฺฆาตํ พฺยสนํ ปตฺโตปิ

มโน สจฺจสฺมีเยว รมตีติ ฯ

๑. สฺยา. ม. ยญฺหิ ฯ ๒. สฺยา. ม. ตญฺหิ ฯ ๓. ม. วเทยฺย ฯ

๔. ม. อยํ ฯ ๕. ม. ฐิตํ จสิ ฯ

เล่มที่ 31 สัจจชาตกั หน้า 381

เอวํ รณฺโณ คุณฺณกั กถยมา นาย เทวียา (ตํ) สุตฺวา
โพธิสตุโต ตสฺส คุณฺณํ ปกาเสนฺโต จตุตฺถํ กาทมาห
[๕๘๑] ยาทลิตฺทึ ทลิตฺทสฺส อทฺฐมา อทฺฐสฺส กิตฺติมา (๑)
สทา หิสฺส ปรมมา ภรียา สหิรณฺณสฺส อิตฺถิโยติ ฯ
ตตฺถ กิตฺติมาติ กิตฺติสมฺปนฺนาติ อตฺโถ ฯ สทา หิสฺส
ปรมมาติ ยาทลิตฺทสฺส สามิกสฺส ทลิตฺทกาเล สยมฺปี ทลิตฺทึ
หุตฺวา ตํ น ปริจฺจชิ ฯ อทฺฐสฺสชาติ อทฺฐกาเล อทฺฐมา
หุตฺวา สามิกเมว อนฺวตฺตติ สมานสุขทุกฺขาวิ โหติ สทา
หิ อสฺส ปรมมา อุตฺตมา ภรียา นาม ฯ สหิรณฺณสฺสชาติ (๒)
สหิรณฺณสฺส ปน อิสฺสริเย จิตฺสฺส อิตฺถิโย โหนฺติเยว
อนจฺฉริยเม วาติ ฯ
เอวณฺจปน วตฺวา โพธิสตุโต อัย มหาราช คุมฺหากั
ทุกฺขิตกาเล อรณฺญเเว สมานทุกฺขา หุตฺวา วสิ อิมิสฺสา สมฺมานั
กาตุํ วัณฺณตีติ เทวียา คุณฺณํ กเถสิ ฯ ราชา ตสฺส วจเนน
เทวียา คุณฺณํ สริตฺวา ปณฺจทิตฺตว กถายาหิ เทวียา คุณฺณํ
อนฺุสฺสรินฺติ วตฺวา ตสฺสา สพุพิสฺสรียํ อทาสิ ตยาหิ เทวียา
คุณฺณํ สราปีโตติ โพธิสตุตสฺส มหนฺตํ สกฺกาโร อทาสิ (๓) ฯ
สตถา อิมํ ฌมฺมเทสนํ อหริตฺวา สจฺจანი ปกาเสตฺวา
ชาตกั สโมธานเสิ ฯ สจฺจปริโยसानเ ชายปติกา โสตาปตฺติผล
๑. ม. กิตฺติมา ฯ ๒. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ ๓. ม. อทาสิ ฯ

เล่มที่ 31 จตุกุกนิปาเต ปุจฉิมนุทวคฺควณฺณนา หน้า 382

ปติฏฺฐหีสฺสุ ฯ ตทา พาราณสีรราชา อัยฺย กุญฺญพิโก อโหสิ ฯ

เทวี อัยฺย อุปาสิกา ฯ ปณฺฑิตตามจฺโจ ปน อหเมวาทิ ฯ

สุจฺจชาตกั ทสมั ฯ

ปุจฉิมนุทวคฺโค ทุตฺติโย ฯ

ตสฺสุทฺททานั

อด โจร สกสฺสโป ขนฺติวโร

ทฺชชีวิตตา จ วรา ผรุสา

สุจฺจชฺวตนจฺจชิโน จ ทส (๑) ฯ

๑. มรฺมมโปตฺถเก ชาตกฺทฺททานั จตุกุกนิปาตวณฺณนาวัสานเ เอวํ ทิสฺสติ

ปุจฉิมนุโท กสฺสโป จ ขนฺติวาทิ โลหฺกุมภิ

สพฺพมัสลาภิ สโส มตาโรท กณเวรา

ติตฺติโร สุจฺจโช ทสาติ ฯ

กฏฐกาวคควณณา

กฏฐกชาตัก

มนุสฺสสุเสว เต สีสนฺติ อิํ สตุถา เขตวเน วิหรนฺโต
มหากสฺสปตฺเตรสฺส ปณฺณสาลาณามกั (๑) ทหฺรภิกขุํ อารพฺภ
กเถสิ ฯ

วตฺถุ ราชคเห สมฺภุจิตฺ ฯ ตทา กิรฺ เกโร ราชคหํ
นิสฺสาयํ อรณฺณกฏฺยํ วิหฺรติ ฯ เทว ตสฺส ทหฺรา อุปฺภุจัน
กโรนฺติ ฯ เตสุ เอโก เถรสฺส อุปการโก เอโก ทุพฺพโจ
อิตเรน กตํ อตฺตนา กตฺสทิสํ กโรติ เตน มุโขทกาทีสุ
ปติฏฺฐาปีเตสุ เถรสฺส สนฺตีกํ คนฺตฺวา วนฺทิตฺวา ฆนฺเต
มยา อุทกํ จปิตํ มุขํ โชวถาติ อาทีนํ วทติ ฯ เตน กาลสุเสว
วฏฺฐาย เถรสฺส ปรีเวณฺเณ สมฺมฏฺเฐ เถรสฺส นิกฺขมฺนเวลาย
อิโตจฺจโตจ ปหฺรนฺโต สกฺลปรีเวณฺเณ อตฺตนา สมฺมฏฺจํ วิย
กโรติ ฯ วตฺตสมฺปนฺโน จินฺเตสิ อยํ ทุพฺพโจ มยา กตํ
อตฺตนา กตฺสทิสํ กโรติ เอตฺสฺส กมฺมํ (๒) ปากกฺกั กริสฺสามิตี ฯ
ตสฺมี อตฺตโน มญฺจเก (๓) อนฺโตคาเม ภูตฺวา อากนฺตฺวา
นิตฺุทายนฺเตเยว นฺหาโนทกํ ตาเปตฺวา ปิฏฺฐิจโกฏฺฐเก จเปตฺวา
อญฺญํ อทฺตนาพิมตฺตํ อุทกํ อุทฺธเน จเปสิ ฯ อิตโร ปพฺุชฺฉิตฺวา
๑. ม. ปณฺณสาลณปกั ฯ ๒. ม. สจกมฺมํ ฯ ๓. ม. อิม
ปาจา นตฺถิ ฯ

เล่มที่ 31 จตุกกนิปาเต กุฎิฐสทกคควณณา หน้า 384

อาคนตุวา อุตุมิ อฏฺฐหนตฺติ ทิสฺวา อุทกํ ตาเปตฺวา โกฎฺจเก
จปีติ ภาวิสฺสตีติ เถรสฺส สนฺตีกํ คนฺตุวา ฆนฺเต
นุหानโกฏฺจเก อุทกํ จปีติ นุหายนฺตติ อห ๑ เถโร
นุหายิสฺสามิตี เตน สทฺธิเยว อาคนตุวา โกฎฺจเก อุทกํ
อทิสฺวา กหิ อุทกํ กหิ อุทกนฺตติ ปุจฺฉิ ๑ โส เวเคน
อคฺคิสาลํ คนฺตุวา ตฺจจนฺนภาชเน อุพฺงกํ โอตารเสสิ ๑ อุพฺงโก
ตฺจจนฺนสนฺตส ตเล ปฏฺิหโต ฆฺรชาติ(๑) สทฺทหมกาลี ๑ ตโต
ปฏฺุจาย ตสฺส อุพฺงกสทฺทโกเตว นามิ ชาติ ๑ ตสฺมี ฆเณ
อิตโร ปฏฺุจโกฏฺจกโต อุทกํ อหริตฺวา นุหายถ ฆนฺเตติ
อห ๑ เถโร นุหาตฺวา อวชฺเชนโต อุพฺงกสทฺทกสฺส ทฺพพจภาวํ
ณตฺวา ตํ สายํ เถรูปฏฺุจจัน อากตํ โอวทิ อวฺุโส
สมเณน นาม อตฺตนา กตเมว กตํ เมติ วตฺตุ วฏฺุจติ
อณฺณตา สมฺปชานมฺุสาวาทิ โหติ อิตโต ปฏฺุจาย เอวรูปํ
มา อกาสีติ ๑ โส เถรสฺส กุชฺฉิตฺวา ปฺุนทิวเส เถเรน
สทฺธิ ปิณฺนทาย คามิ น ปาวิสิ ๑ เถโร อิตเรเนว สทฺธิ
ปาวิสิ ๑ อุพฺงกสทฺทโกปี เถรสฺส อุปฏฺุจจากกฺลํ คนฺตุวา ฆนฺเต
เถโร กนฺตติ วุคฺเต อผาสฺสเกน วิหารเยว นิสินฺโนติ
วตฺวา กิ ฆนฺเต สทฺธิ วฏฺุจตีติ วุคฺเต อิทฺถจ อิทฺถจ
เทถาติ คเหตฺวา อตฺตโน รุจิตฏฺุจจัน คนฺตุวา ฆณฺชิตฺวา
๑. ม. ตตาติ ๑

เล่มที่ 31 กุฎิพุทธกษัตกั หน้า 385

วิหาริ อคมาสิ ๑ ปุณทิวเส เถโร ตั กุลั คนตุวา
นิสิทิ ๑ มนุสสา(๑) ก็ กนเต อยยสส อผาสุกั หियโย
กิริตถ วิหารเยเว นิสิณนา อสุกทหรัสส หตุเถ อาหาริ
เปสยิมหา อาหารโร ปริภุโต อยเยนาติ [๒] ๑ เถโร ตุนุหิภูโตว
ภตุตถิจัง กตุวา วิหาริ คนตุวา สายั เถรปุฏจกานกาเถ อาคตั
อามนุเตตุวา อาวุโส อสุกคามे नाम อสุกกุเถ เถรสส อิณฑจ
อิณฑจ ลทุขุ วกุฎิติ วิณฑาเปตุวา กिर ते กตุตุนติ วตุวา
วิณฑตุติ नाम न วกุฎิตि मा पुन ऐवरुपी नाम अनार्जरि
จราติ อาห ๑ โส ऐत्तเคน เถเร อามาติ พนุชิตุวา อัย
หियโยปี อุกกมตติ นิสสาय मया सत्थि कलहि किर इथानि
ปนसस उपुฏจकानि केहे मया गत्तमग्गि गत्ताति असहनโต
पुन कलहि किरोति खानिससामिसस गत्तपुपुत्तकनुति पुनटिवसे
ऐरे पिण्णाय पिण्णजे मुक्करि कहेत्वा परिโลกाखनानि
गिण्णितुवा पण्णसालं ञ्णापेतुवा पलायि १ सो खिमाणो व
मनुससपेटो हुत्वा सुससितुवा कालं कत्वा अविजिमहानिरये
निपुत्तति १ सो टेण कतो अनार्जारो महाखनसस मख्ख
पाकण्णो खातो १ अत्तेज्जे गिण्णु राखहा सारत्तियि
आकनुत्वा समपत्तण्णजाने सगाकण्णजाने (१) पत्तजिवरि पण्णिसामेतुवा
सत्तु सनुत्तिकं कनुत्वा वण्णितुवा निसिथिसु १ सत्तुता तेहि
॑. म. मनुससेहि १ ॒. म. ऐत्तनत्तरे वुत्तत्ति थिससति १
॓. म. अयं पाणो नत्ति १

เล่มที่ 31 จตุกนิปาเต กุฎิฐสกวคควณณา หน้า 386

สทฐิ ปฏิสนถาริ กตฺวา กุโตะ อากตฺตถาติ ปุจฺฉิ ฯ ราชคหา
ภนฺเตติ ฯ โโก ตตฺถ โอวาททายโก อจาริโยติ ฯ มหากสฺสปลฺตเถโร
ภนฺเตติ ฯ สฺขํ ภิกฺขเว กสฺสปลฺสสาติ ฯ อาม ภนฺเต เถรสฺส
สฺขํ สทฐิวินาริโก ปนสฺส โอวาทท ทินฺเน กุชฺฉิตฺวา เถเรปี
ปิณฺฑทาย ปวิญฺเฐ มุคฺคริ คเหตฺวา ปรีโภกภาชนานิ ภินฺทิตฺวา (๑)
เถรสฺส ปณฺณสาถิ ฆาเปตฺวา ปลายีติ ฯ ตํ สุตฺวา สตถา
ภิกฺขเว กสฺสปลฺส เอวรูเปณ พาเลน สทฐิ จรณฺโต
เอกจริยว เสยฺโยติ วตฺวา อิมํ รมฺมปเท กาดมาห

จรณฺเจ นาทิจฺเจยฺย เสยฺยํ สทิสมตฺตโน

เอกจริยํ ทพฺหิ กยิรา นตฺถิ พาเล สหายตาติ (๒) ฯ

อิมลฺลจปน วตฺวา ปุณฺ เต ภิกฺขู อามนฺเตตฺวา น
ภิกฺขเว อิทาเนว เจโส กุฎิฐสโก ปุพฺเพปี กุฎิฐสโกว น
จ อิทาเนว โอวาททายกสฺส กุชฺฉติ ปุพฺเพปี กุชฺฉิเยวาติ
วตฺวา เตหิ ยาจิโต อตีตํ อหาริ ฯ

อตีเต พาราณสียํ พุรหฺมทตฺเต รชฺชํ การณฺเต

โพธิสฺสโต สิงฺกิลสฺสกุณฺโชนิยํ นิพฺพตฺติตฺวา วยฺปฺปโต อตฺตโน
มนาปี อโนวสฺสํ กุลาวกํ กตฺวา หิมวณฺตปฺปเทเส วสตี ฯ
อเถโก มกฺกโฏ วสฺสกาเล อจฺฉินฺนธารเ เทเว วสฺสนฺเต
สีตปีพีโต ทนฺเต ขาทนฺโต โพธิสฺสตฺตสฺสาวิหฺเร นิสีทิ ฯ

ม. อิม ปาจา นตฺถิ ฯ ๒. บ. ฐ. ๒๕/๑๕/๒๑ ฯ

โพธิสตุโต ตั ตถา กิลนตุ ติสวา เตน สทฐี สลลปนุโต

ปรหม คากมาห

[๕๘๒] มนุสฺสเสว เต สีสั หตุตปาทา จ พานร

อด เกน นุ วณณน อการนุเต น วิชชตีติ ฯ

ตตุต วณณนาติ การณน ฯ อการนุติ ตว นีวาสนเคห

เกน การณน นตุตีติ ปุจฺฉิ ฯ

ตั สุตฺวา พานโร ทุติย คากมาห

[๕๘๓] มนุสฺสเสว เม สีสั หตุตปาทา จ สิงฺกิล

ยาหุ เสฏฺฐา มนุสฺเสสุ สามี ปญฺญา น วิชชตีติ ฯ

ตตุต สิงฺกิลาคิ ตั สกฺณั นามเ นาลปติ ฯ ยาหุ

เสฏฺฐา มนุสฺเสสุติ ยา มนุสฺเสสุ เสฏฺฐาติ กเถนุติ สามี

มม วิจารณปญฺญา นตุติ สีสหตุตปาทกายพลาทีนิ โลเก

อปปมาณั วิจารณปญฺญาว เสฏฺฐา สามี มม นตุติ

ตสฺมา เม อการั น วิชชตีติ ฯ

ตั สุตฺวา โพธิสตุโต อิตริ คากาทุวยมาห

[๕๘๔] อนนฺวฺจิจิตฺตตฺส ลหุจิตฺตตฺส ทุพฺภินโน

นิจฺฉิ อทฺฐวสีลตฺส สฺฐิภาโว (๑) น วิชชติ

[๕๘๕] โส กรสฺसानุภาวํ ตฺว วิตีวตฺตตฺส สีสฺยิ

สีตวาทปริตฺตานิ กรสฺสุ กุฎิกิ กปีติ ฯ

๑. สฺยา. ม. สฺฐภาโว ฯ ๒. สฺยา. ม. โส กรสฺสุ อานุภาวํ

๓. ม. กุฎิวํ ฯ

เล่มที่ 31 จตุกนิปาเต กุฎิฐสทกคณณา หน้า 388

ตตถ อนวภูจิตจิตตสสาติ อปปฏิภูจิตจิตตสส ฯ ทุพุกิโนติ
มิตตทุพุกิสฺส ฯ อทฐวสีลสสาติ น สพุกกาลิ สีสรรกษนทสฺส ฯ
โส กรสฺसानุกาวิ ตวนฺติ โส ตฺวํ สมฺม มกุกญฺ ปญญา
อุปาทหนตฺถิ อานุกาวิ พลฺล อฺปาทาย(๑) กโรหิ ฯ วิตฺตวตฺตสฺส
สีลียนฺติ อตฺตโน ทุสฺสีลภาวสงฺขาตํ สีลียํ อตฺกมิตฺวา สีลวา
โหหิ ฯ กุฎิกนฺติ สีตวตฺตสฺส ปริตฺตตามสมตฺถิ อตฺตโน กุฎิกํ
กุลาวกํ เอกํ วสนาคารกํ กโรหีติ ฯ

มกุกญฺ จินฺเตสิ อัยฺ ตาว อตฺตโน อโนวสฺสทกฺกฺจฺจเน
นินฺนุณภาเวน มํ ปริภาสติ น นิสีทาเปสฺสามิ นํ อิมสฺมี
กุลาวเกติ ฯ ตโต โปชิสฺสตฺถิ คณฺหิตฺตกาโม ปกฺขนฺติ ฯ โปชิสฺสโต
อุปฺปติตฺวา อญฺญตฺถ กโต ฯ มกุกญฺ กุลาวกํ วิทฺธฺสีตฺวา
จฺจณฺณวิจฺจณฺณํ กตฺวา ปกฺกามิ ฯ

สฺสทฺธา อิมํ ฐมฺมเทสนํ อahrtิตฺวา ชาตกํ สโมธานสิ
ตทา มกุกญฺ กุฎิฆาปโก(๒) อโหสิ สิงฺกิลสฺสกุณฺเ ปน
อหเมวาทิ ฯ

กุฎิฐสทกชาติกํ ปจฺจมํ ฯ

๑. ม. อุปายํ ฯ ๒. ม. กุฎิฆาปโก ฯ

เล่มที่ 31 ทุททุกายชาตกั(๑) หน้า 389

ททุทกายติ ภัททุทเตติ อิทํ สตุถา เขตวเน วิหรนฺโต
อณฺตติตฺติเย อารพฺภ กเถสิ ฯ

ติตฺติยา กิร เขตวณฺสฺส สมิเป ตสฺมี ตสฺมี จาเน
กณฺฏกปฺสฺสเย เสยฺยํ กปฺเปนฺติ ปญฺจาตเป ตปฺนฺติ
นानปฺปการํ มิจฺฉาตปฺปํ จรฺนฺติ ฯ อถ สมฺพหฺลฺลา ภิกฺขุ สาวตฺถิยํ
ปิณฺฑาย จริตฺวา เขตวณฺ อากนฺตฺวา อนฺตรามกฺเค เต ทิสฺวา
กนฺตฺวา สตุถารํ อุปฺสงฺกมิตฺวา อตฺถิ นฺุโข ฆนฺเต
อณฺตติตฺติยานํ สมณฺพฺราหฺมณานํ (๒) วตฺตสมาทาเน สาโรติ
ปฺจฺจิสฺสุ ฯ สตุถา น ภิกฺขเว เตสํ วตฺตสมาทาเน สาโร
วา วิเสโส วา อตฺถิ ตณฺหิ นิฉฺฉิยมาณํ อุปฺปริกฺขิยมาณํ
อูกฺการณฺมิมกฺคสฺทิสํ สสทฺสฺส ททุทกายนสฺทิสํ(๑) โหตีติ วตฺวา
ททุทกายนสฺทิสทวามสฺส มยํ น ชานาม กเถถ โน ฆนฺเตติ
เตหิ ยาจิโต อตีตํ อหาริ ฯ

อตีเต พาราณสิยํ พุรฺหมทตฺเต รชฺชํ กาทเรนฺเต
โพธิสตุโต สิหโยนิยํ นิพฺพตฺติตฺวา วยปฺปตฺโต อรณฺเณ
ปฏฺิวสฺติ ฯ ตทา ปน ปจฺจิมสมฺพุทฺทมปิเป เวลฺลวมิสฺสทํ ตาลวณฺ
โหติ ฯ ตเตฺรโก สสโก เวลฺลวรุกฺขมฺมูเล เอกสฺส ตาลคจฺจสฺส
เหฏฺฐาวสฺติ ฯ โส เอกทิวสํ โคจฺรมาทาย อากนฺตฺวา

๑. ม. ทุททุกายชาตก... ฯ ๒. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ
๓. ม. ทุททุกายชาตก... ฯ เอมฺมุปรึปี ฯ

เล่มที่ 31 จตุกกนิปาเต กุฎิพุทธกถวณณา หน้า 390

ตาลปณณสุส เหฏฐา นิปนุโน จินเตสิ สเจ อัย ปจวี
ตัวภูญเยย กหิ นุโข คมิตฺตาสามิตี ๑ ตสฺมีเยว ขณเ เอกิ
เวลุวปกุกิ ตาลปณณสุส อุปริ ปตติ ๑ โส ตสฺส สทฺเทน
อทฺธา ปจวี ตัวภูญฺตีติ อุปฺปตติวา ปจฺจโต อนโนโลเกนุโตว
ปลาโย ๑ ตํ มรณภยภีตํ เวเคน ปลาปนฺตํ อญฺโฆ สสโก
ทิสฺวา ปุจฺฉิ กิ โภ อตฺตวิย ภีโต ปลาโยตีติ ๑ มา ปุจฺฉ
ภิกฺติ ๑ โส กิ โภ ภีโตติ (๑) ปจฺจโต ชาวเตว ๑ อิตโร นินฺตติตฺวา
อนโนโลเกนุโตว เอตฺถ ปจวี ตัวภูญฺตีติ อาห ๑ โสปี ตสฺส
ปจฺจโต ปลาโยเยว ๑ เอวํ ตมญฺโฆ อทฺทส ตมญฺโฆติ
เอวํ สสกสทฺสฺสานิ เอกโต หุตฺวา ปลาโยสุ ๑ เต เอกิปี
มิโค ทิสฺวา เอกโต หุตฺวา ปลาโย ๑ เอกิ สุกโร เอกิ
โคกณฺโฆ เอกิ มหิโส เอกิ ควโย เอกิ ขกุโค เอกิ
พฺยคุโฆ เอกิ สีโห เอกิ วารโฆ ทิสฺวา กิเมตฺตุนฺติ วตฺวา
เอตฺถ ปจวี ตัวภูญฺตีติ วุตฺเต ปลาโย ๑ เอวํ อนุกฺกเมน
โยชนมตฺตํ ตฺริจฺฉานพลํ อโหสิ ๑ ตทา โพธิสฺสโต ตํ พลํ
ปลาปนฺตํ ทิสฺวา กิเมตฺตุนฺติ ปุจฺฉิตฺวา เอตฺถ ปจวี ตัวภูญฺตีติ
สุตฺวา จินเตสิ ปจวีตัวภูญฺนํ นาม น กทาจิ อตฺถิ อทฺธา
เตสํ กิณฺจ ทสฺสนํ (๒) ภวิสฺสติ มยิ โข ปน อุตฺตูกุกิ
นาปชฺชนเต สพฺเพ นสฺสนฺติ ชีวิตํ เนสํ ทสฺสามิตี ๑
๑. ม. กิ โภติ ๑ ๒. ม. ทสฺสุตฺตํ ๑

เล่มที่ 31 ทุททายชาติกั หน้า 391

สีหเวเคน ปุโรโต ปพพตปาทำ กนตุวา ตตถ ตักขตตุ
สีหนาท นทึ ๕ เต สีหภยตชชิตา กินติ (๑) นีวตติตุวา
ปิณทิกา อฏฐิสุ ๕ สีโห เตส อนุตร ปวิสิตวา กิมตถ
ปลายถาติ ปุจฉิ ๕ ปจวี สัวภูฏตีติ ๕ เกน สัวภูฏมานา
ทิกุจาทิ ๕ หตถิ ชานนตติติ ๕ หตถิ ปุจฉิ ๕ เต มย
น ชานาม สีหา ชานนตติติ วทิสุ ๕ สีหาปี น ชานาม
พุกฆา ชานนตติติ ๕ พุกฆาปี มย น ชานาม ขคกา
ชานนตติติ ๕ ขคกาปี กวยา ชานนตติติ ๕ กวยาปี มหิสา
ชานนตติติ ๕ มหิสาปี โคกณณา ชานนตติติ ๕ โคกณณาปี สุกกรา
ชานนตติติ ๕ สุกกราปี มิกา ชานนตติติ ๕ มิกาปี มย น
ชานาม สสกา ชานิสสนตติติ ๕ สสเกสุ ปุจฉิมมานesu อัย
กเถตีติ ตั สสกั ทสเสสุ ๕ อถ นั เอวั กิร สมม ปสสสิ
ปจวี สัวภูฏตีติ ปุจฉิ ๕ อาม สามิ มยา ทิกุจาทิ ๕ กตถ
วสนโต ปสสสีติ ปุจฉิ ๕ ปจฉิมสมุททสมิเป เวลูมิสสกคาลาเว
วสามิ อหฬหิ ตตถ เวลูวรุกขมุเล ตาลคจเจ ตาลปณณสส
เหฎฐา นิปนโน จินเตสิ สเจ ปจวี สัวภูฏติ กหิ คมิสสามิติ
อถ ตัชณญเวว ปจวียา สัวภูฏนสททำ สุตวา ปลาโตมหิติ ๕
สีโห จินเตสิ อทฐา ตสส ตาลปณณสส อปริ เวลูวปกั
ปติตุวา ทุททายนสททมกาสิ สุวายั ตั สททำ สุตวา ปจวี
๑. ม. อัย ปาโจ นตถิ ๕

เล่มที่ 31 จตุกนปต กุญฐสทกควณณนา หน้ 392

ส้วกฐตตี สลยั อปปาทตว ปลาถ ตตตโต ชานิสสามีตี ๑
โส ตั สสท กเหตุว มหาชนั อสสาเสตวว อหิ อมินา
ทิกุญจจันเน ปจวียา ส้วกฐนัวา อส้วกฐนั วา ตตตโต
ณตวว อากมิสสามี ยาว มมากมณา ตุมเห อีเชว โหถาตี
สสท ปิกุญจยิ อโรเปตวว สึหเวเคน ปกขนุทิตวว ตาลวเน
สสท โอตารตวว เอหิ ตยา ทิกุญจจันนั ทสเสหิตี อห ๑
น วิสหามิ สามีตี ๑ เอหิ มา ภายิตี ๑ โส เวลวรุกขั
อุปสงกมิตู อสทโกนโต อวิทูเร จตวว อิทั สามี ททชภาย-
นญจันนติ วตวว ปจมึ กถมาห

[๕๘๖] ททชภายตี ภททนเต ยสมี เทเส วสามห
อหเมตึ น ชานามิ กิเมตึ ททชภายตีตี ๑

ตตถ ททชภายตีตี ททชภายตี สทท (๑) กโรตี ๑ ภททนเตตี
ภทท ตว อตถ ๑ กิเมตุนติ ยสมี ปเทเส อหิ วสามิ ตตถ
ททชภายตี อหมุปี น ชานามิ กึ วา เอตึ ททชภายตี
เคน วา การณน ททชภายตี เกพลั ททชภายนสทท
อสุโสสนติ ๑

เอว วุตเต สึโห เวลวรุกขมุถึ คนตวว ตาลปนณสส
เหตุจว สสกนปนญจันนญเจว ตาลปนณสส มตถเก ปตตี
เวลวปกถณจ ทิสววา ปจวียา อส้วกฐนภาวึ ตตตโต ชานิตวว

๑. ม. ททททสทท ๑

เล่มที่ 31 ทุททุกายชาตัก หน้า 393

สสกั ปิฏฺฐิยั อโรเปตฺวา สีหเวเคน จิปฺปํ มิคสงฺฆานํ สนฺตักั
คนฺตฺวา สพฺพํ ปฺวตฺตึ อโรเจตฺวา ตุมฺเห มา ภายถาติ
มิกคณั อสฺสาเสตฺวา วิสซฺเชสิ ฯ สเจ หิ ตทา โพธิสฺสโต
น ภเวยฺย สพฺเพ สมฺมทฺทํ ปวิสิตฺวา สนฺเสยฺยํ โพธิสฺสตํ ปน
นิสฺสาย สพฺเพ ชีวิทํ ลภีสูติ ฯ

[๕๘๑] เวลฺลวํ ปตฺติํ สุตฺวา ททฺชภนฺติ สโส ชวิ

สสสฺส วจฺนํ สุตฺวา สนฺตตฺตา มิกฺวาหิณี

[๕๘๒] อปฺปตฺวา ปทวิญฺญาณั ปฺรโฆसानุสาริโน

ปนาทปฺรมา(๑) พาลา เต โหนฺติ ปฺรปตฺติยา

[๕๘๓] เข จ สีเลน สมฺปนฺนา ปญฺญาปฺสเม รตา

อารกา วิรตา ชีรา น โหนฺติ ปฺรปตฺติยาติ

อิมา ติสฺโส อภิสมฺพุทฺธคาธา ฯ

ตตฺถ เวลฺลวณฺติ เวลฺลวปฺกั ฯ ททฺชภนฺติ เอวํ สทฺทํ

กฺรุมนํ ฯ สนฺตตฺตาติ อุตฺตราสา ฯ มิกฺวาหิณีติ อเนกสสฺส-

สงฺฆาตา มิกฺกัณฺหา มิคเสนา ฯ ปทวิญฺญาณณฺติ วิญฺญาณปทํ

โสตฺวิญฺญาณโกฏฺฐาสิ อสมฺปาปฺญิตฺวาติ อตฺถโล ฯ เต โหนฺติ

ปฺรปตฺติยาติ เต ปฺรโฆसानุสาริโน ตเมว ปฺรโฆสสงฺฆาติ

ปนาทํ ปฺรมณฺติ มลฺลยมาณา อนฺธพาลา ปุณฺชชนา

วิญฺญาณปทสฺส อปฺปตฺตตฺตาย ปฺรปตฺติยาวิ โหนฺติ ปเรสิ

๑. สฺยา. ปมาทปฺรมา ฯ ๒. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ

เล่มที่ 31 จตุกนิปาเต กุฎฐกถวณณา หน้า 394

วจนั สททหิตฺวา ยั วา ตั วา กโรนฺติ ฯ สีเลนาคิ
อริยมคฺเคน อาคตสีเลน สมฺนุํนาคตา ฯ ปญญาอุปฺสเม รตาคิ
มคฺเคนเนวาคตฺปญญา ยิเลสอุปฺสเม รตาคิ ฯ ยถา จ สีเลน
เอวํ ปญญาปิ สมฺนุํนาคตา ยิเลสอุปฺสเม รตาคิปิ อตุโถ ฯ
อารกา วิตฺตา ฐีราคิ ปาปกริยฺโต อารกา วิตฺตา ปญฺชิตฺตา ฯ
น โหนฺตฺติ เต เอวรูปา โสตาปฺนุํนา ปาปโต โอรตภาเวน
ยิเลสอุปฺสเม อภิรตภาเวน จ เอกวาริ มคฺคณาณน ปฏฺวิทฺฐมฺมา
อญฺเฐสั กถนฺตฺตานมฺปิ น สทฺทหนฺติ น คณฺหนฺติ ฯ
กสฺมา ฯ อตฺตโน ปจฺจกฺขตฺตาคิ ฯ เตน วุตฺตํ

อสุสทฺโธ อกตญฺญ จ สนฺธิจฺเณโท จ โยนโร

หตฺวาภาโส วนฺตฺตาโส สเว อุตฺตมโปริโสติ ฯ

สตฺถา อิมิ ชฺมมฺเทศนํ อหริตฺวา ชาตกั สโมชานสิ ตทา
สีโห อหเมวาคิ ฯ

ททฺฐกายชาตกั ทฺติยิ ฯ

๑. ม. สมฺปฺนุํนา ฯ ๒. พ. ฐ. ๒๕/๑๓/๒๘ ฯ

เล่มที 31 พุรหุมทตตชาตกั หน้า 395

ทวยั ยาจนโก ราชาคี อิทั สตุถา อาพวี นิสสาย
อคุคาพวเจตียะ วิหรนุโต กุฎิการสิทษาปัท อารพุก กเถสิ ฯ
วตุถุ เหฎฐา มณิกษนุชชาตเก (๑) อาคตเมว ฯ อิช ปน
สตุถา สจจั กิร ตุมเห ภิทษเว ยาจนพหุลา วิญญตติพหุลา
วิหรธาคี วตุวา อาม ฆนุเตติ วตุเต เต ภิทษู วิครหิตวา
ภิทษเว ปุราณกปณทิตา ปจวิสุสเรน รณญา ปวาริตาปี
ปณณจตุตตลจ เอกั จ เอกปฏลิกั อุปาหนยुकั ยาจิตุกามา
หิโรตตปปุโรทกเยน (๒) มหาชนมชฎเ อกเถตุวา รโห กถยีสูติ
วตุวา อตีตั อหาริ ฯ
อตีเต กปิตรฎุเจ อุตตตรปลญจาลนकरे ปลญจาลราชะ (๓) รชชั
การนุเต โพธิสตุโต เอกสุมิ นิคมคามะ พุราหุมณกุเถ
นิพพตติตุวา วยปตุโต ตกุกสิลั (๔) คนตุวา (๕) สพพสิปปานิ
อुकुकนุหิตวา อปรภาเค ตาปสพพชชั ปพพชิตวา หิมวนุเต
อญญาจริยาย วนมุลผลาผลน ยาเปनुโต จิร วสิตุวา
โลณมพิลเสวณตุถาย มนุสุสปลั จรनुโต อุตตตรปลญจาลนकरิ
คนตุวา ราชชยยานะ วสิตุวา ปุนทิวเส ภิทษั ปรีเยสमानุ
นकरิ ปวิสิตุวา ราชทวารั สมปาปुณิ ฯ ราชา ตสุสาจारे (๖)
๑. พุ. ชา. ๒๗/๓๕๕-๖๐/๑๐๐ ฯ ชาติภูกฤกกถา ๔/๑๔-๕ ฯ
๒. ม. หิโรตตปปุโรทกเยน ฯ ๓. ม. อุตตตรปลญจาลราชะ ฯ
๔. ม. ตกุกสิลายุ ฯ ๕. ม. อัย ปาโจ นตุถิ ฯ
๖. ม. ตสุสาจारे จ วิหาระ จ ฯ

เล่มที่ 31 จตุกนิปาต กุฎิพุทธกถวณณนา หน้า 396

ปฐิติตวา มหาตเล นิสีทาเปตวา ราชารหิ โภชนั (๑) โภเชตวา
ปฐิตถุณิ คเหตุวา อุยยานเนยว วสาเปสิ ฯ โส นิพทฐิ
ราชเคเหยว ภูณชนุโต วสุสานตสจเจเนน หิมวณตเมว คนตุกาโม
หตุวา จินเตสิ มยหิ มคคิ คจจนตสส เอกปฐิติกา อุปาหนา
เจว ปณณจจตตถจ ททฐิ วฐฐิติ ราชานัน ยาจิสสามิติ ฯ
โส เอกทิวสั ราชานัน อุยยานัน อากนตุวา วนทิตวา นิสินัน
ทิสวา อุปาหนถจ จตตถจ ยาจิสสามิติ จินเตตวา ปุน
จินเตสิ ปรี อิมิ นาม เทหิติ ยาจนุโต โรทติ นาม
ปโรปี นตถิติ วทนุโต ปฐิโรทติ นาม มา โข ปน
มิ โรทนคั มหาชโน อททส มา ราชานนุติ รโห
ปฐิจจนนฐจानเน อุโกปี โรทิตวา ตถุหิ ภาวิสสามาติ ฯ อถ
นั महाराज रโह पञ्जासीसामिति आह १ राजा तं सुत्वा
राजपुरिसे उपसृगुकि १ पोचिसत्तो सजे मयि यजनते राजा
न तसुसति मेत्ति नो गिचिसुसति तसुमा न यาจिसामिति
त्तित्वसं नामि कहेत्तु असुगोनुतो कज्ज ताव महाराज
पुनेकत्वसं चानिसुसामिति आह १ पुन एकेत्वसं रणुणे उय्यानं
आकत्ताले तदेव पुन तदेवाति ऐवं यजित्तु असुगोनुतसुसेवसुस
त्तावत्स वसुसानि ओतिकनुतानि १ ततो राजा जिनतेसि
मयहं उय्यो [२] रโह पञ्जासीसामिति वत्ता प्रिसाय अपकत्ताय
॑. म. पणित्तोचनं १ ॒. म. ऐत्तुनत्तेर महाराजाति तिसुसति १

เล่มที่ 31 พุทธมุตตชาตัก หน้า 397

กิณจิ วตตุ๋ น วิสหติ วตตุคามสเสวสส ทวาทส วสธานี
 อติกกนุทานิ จิรั โข ปนสส พุทธุมจิริยิ จรุตสส อุกกณจิติวา
 โภเก ภูชิตุกาโม รชชั ปจจาสิสตี มณเเว รชชสส ปน
 นามิ คเหตุ อสกุโกนโต ตุนหิ โหติ อชช ชานิสสามิหิ (๑)
 รชชั อาทิ กตวา ยิ อิจจติ ตั ทสสามิติ ฯ โส อูยยานัน
 คนตวา วนทิตวา นิสินโน โปธิสตุเตน รโห ปจจาสิสามิติ
 วุตเต ปริสาย อปกตาย ตั กิณจิ วตตุ๋ อสกุโกนตัม
 อห คุมเห ทวาทส วสธานี รโห ปจจาสิสามิติ วตวา
 รโห ลทฐาปี กิณจิ วตตุ๋ น สกุโกถ อห โว รชชั
 อาทิ วตวา สพพิ ปวาเรมิ นิพุกยา หุตวา ยิ โว
 รุจจติ ตั ยาจถาติ ฯ มหาราช ยมहि ยาจามิ ตั
 ทสสตีติ ฯ ทสสามิ ฆนเตติ อห ฯ มหาราช มยहि มกคัม
 กจจนตสส เอกปฏฐิกเก อูปาหนยुके (๒) ปณณจจนตตยจ ลทฐั
 วฏฐตีติ ฯ เอตตัก ฆนเต คุมเห ทวาทส วสธานี ยาจิตุ
 น สกุโกถาติ ฯ อาม มหาราชาติ ฯ กิการณา ฆนเต
 เอวมกตถาติ ฯ มหาราช อิมิ นาม เม เทหิติ ยาจนโต
 โรทติ นาม นตถิติ วทนโต ปฏฐิโรทติ นาม สเจ ตวั
 มยา ยาจิต น ททยยาสิ ตั โน โรทิตัม ปฏฐิโรทิตัม มหาชโน
 มา ปสสตุติ เอตตตัก รโห ปจจาสิสามิติ วตวา อาทิโต
 ติสุโส คธา อภาสิ

๑. ม. ทานิสสาหิ ฯ ๒. ม. เอกปฏฐิกกา อูปาหนนา จ ฯ

เล่มที่ 31 จตุกนิปาเต กุฎิพุทธกถวณณา หน้า 398

- [๕๕๐] ทวย ยาจนโก ราช พุรหมตต นิกจติ
 อลากิ ชนลากิ วา เอวัธมา หิ ยาจนา
- [๕๕๑] ยาจนั โรทนั อากุ ปลุจาลานั รเสสภ
 โย ยาจนั ปลุจกชาติ ตมาหุ ปฏิโรทนั
- [๕๕๒] มั มาททสัสุ (๑) โรทนัตติ ปลุจาลา สุสมากตา
 ตวั วา ปฏิโรทนัตติ ตสุมอ อิจฉามหิ รโหติ ฯ

ตตถ ราช พุรหมตตตติ ทวิหิปี ราชานั อาลปติ ฯ
 นิกจติตติ ปฏิลภติ วินุทติ ฯ เอวัธมาติ เอวัสภาวา ฯ อากุติ
 ปลุจติตา กเถนติ ฯ ปลุจาลานั รเสสภาคติ ปลุจาลรภูจส
 อิสสร ฯ โย ยาจนั ปลุจกชาติติ โย ปน ตั ยาจนั
 นตติติ ปฏิกัชปติ ฯ ตมาหุติ ตั ปฏิกัชปนั ปฏิโรทนนติ อากุ
 กเถนติ ฯ มั มาททสัสุติ ตว รภูจวาสโน ปลุจาลา สุสมากตา
 อมหิ โรทนัตติ มา อททสัสุติ ฯ

ราชา โพธิสตตสส การวลกุขณ ปลีทิตุวา วริ ททมาโน
 จตุตถั คากมาห

- [๕๕๓] ททามิ เต พุราหมณ โรหิณินั
 กวั สหสั สห ปุ่กเวน
 อริโย หิ อริยสส กถั น ทชเช
 สุตวาน คากา ตว ฐมมยุตตติ ฯ

๑. ม. มามททสัสุ ฯ ๒. ม. เอตถนตเร รทปวราติ ทิสสติ ฯ
 # ๓. ม. ยั ฯ ๔. สยาม. ม. ทชชา ฯ

เล่มที่ 31 พุรหมทตตชาตัก หน้า 399

ตตถ โรหิณินนุติ รตตวณณานัน ๑ อริโยติ อาจารย์-
สมุปนโน ๑ อริยสุสชาติ อาจารย์สมุปนุสนุส ๑ กถิ น ทชเชติ
เกน การณน น ทเทย ๑ ฌมมยุตตาคติ การณยุตตา ๑

โพธิสตโต ปน นานิ มหาราช วตตุกาเมหิ อตติโก
ยมหิ ยาจามิ ตเทว เทหิติ เอกปฏิกิ อูปาหนิ ปณณจตตตจ
คเหตุวา มหาราช อปมตโต โหหิ [๑] สัตถิ รกขาทิ
อูโปสถกมมม กโรหิติ ราชานัน โอวทิตวา ตสส ยานนตสเสว
หิมวนตติ อคมาสิ ๑ ตตถ อภินุณา จ สமாปตติโย จ
นิพพตเตตวา พุรหมโลกปราชโน อโหสิ ๑

สตถา อิมิ ฌมมเทสนัน อahrtiva ชาตัก สโมชานนสิ
ตทา ราชา อานนุโท อโหสิ ตาปโส ปน อหเมวาติ ๑

พุรหมทตตชาตัก ตติยิ ๑

๑. ม. เอตถนตเร ทานัน เทหิติ ทิสฺสติ ๑

เล่มที 31 จมมสาฎกชาตกั หน้า 400

กลุยาณรุโป วตายนุตติ อิทั สตุถา เขตวเน วิหรนุโต
จมมสาฎกั นาม ปริพุพาชกั อารพุท กเถสิ ๗

ตสุส กิร จมมเมว นิवासณญจ ปารุปนญจ ๗ โส
เอกทิวลั ปริพุพาชการามา นิภุมิตวา สวตถุถิยั ภิกุขาย
จรนุโต เอพกานัห ยุชณนญจัน สมนปาปุนิ ๗ เอพโก ตั
ทิสวา ปหริตุกาโม โอสกุกิ ๗ ปริพุพาชโก เอสมุหิ อปจิติ
ทสเสตีติ น ปฏิกุกมิ ๗ เอพโก เวเคน อากนตุวา ตั
อูรัมหิ ปหริตุวา ปาเตสิ ๗ ตสุส ตั อสนตสุส ปคคณหการณั
ภิกุขสงเม ปากภู อโหสิ ๗ ภิกุขุ ฐมมสภายั กถั สมนุจจาเปลั
อาวุโส จมมสาฎกปริพุพาชโก อสนตสมปคคณหั กตุวา
วินาสมปตุโตติ ๗ สตุถา อากนตุวา กายนตุถถ ภิกุขเว
เอตริหิ กถาย สนนุสินุนาติ ปุจุนิตวา อิมาย นามาติ
วตุเต น ภิกุขเว อิทาเนว ปุพเพเปส อสนตสมปคคณหั กตุวา
วินาสั ปตุโตติ วตุวา อตีตั อาริ ๗

อตีเต พารานสิยั พุรหุมทตเต รชัชั การเนเต
โพธิสตุโต เอกสมึ วาณิชกุลเถ นิพพตติตุวา [๑] วณิชั
กโรติ ๗ ตทา เอโก จมมสาฎกปริพุพาชโก พารานสิยั
ภิกุขาย จรนุโต เอพกานั ยุชณนญจัน ปตุวา เอพกั
๑. ม. เอตุถนุเตร เวยปตุโตติ ทิสสติ ๗

โอสกุกนฺตํ ทิสฺวา อปฺจิตฺติ เม กโรตฺติติ สณฺณาย อปฺปฏิกุกมิตฺวา
อิมํสํ เอตฺตกานํ มนุสฺसानํ อนฺตเร อัย เอโก เอพฺโก อมฺหากํ
คณฺ์ ชาชาติติ อญฺชลี ปคฺคยฺห จิตฺโกว ปจฺมํ คากฺมาห

[๕๕๔] กลฺยาณรूपโ วตฺตํ จตฺตปฺปโท
สุภทฺทโก เจว สฺสเปสโล จ
โย พุราหฺมณฺ์ ชาติมนฺตฺตปฺปนํ
อปฺจายติ เมณฺทวโร ยสฺสตีติ ฯ

ตตฺถ กลฺยาณรूपโติ กลฺยาณชาติโก ฯ สฺสเปสโลติ สฺสจฺจ
ปิยสีโล ฯ ชาติมนฺตฺตปฺปนํติ ชาติยา มนฺเตหิ จ สมฺปนํ ฯ
ยสฺสตีติ วณฺณภณฺนเมตํ ฯ

ตสฺมี ขณฺ อापณฺ นิสินฺโน ปณฺจทิตฺวาณิโช ตํ
ปริพฺพาชกํ นิสฺเชนฺโต ทฺตฺติยํ คากฺมาห

[๕๕๕] มา พุราหฺมณฺ์ อิตฺตฺรทสฺสเนน
วิสฺสาสมฺปาชฺช(๑) จตฺตปฺปทสฺส
ทพฺหปฺปหาริ อภิกตฺตกาโม(๒)
อวสกุกติ(๓) ทสฺสตี สฺสปฺปหารนฺติ ฯ

ตตฺถ อิตฺตฺรทสฺสเนนาติ ขณฺิกทสฺสเนน ฯ

อิตฺรทสฺส ปน ปณฺจทิตฺวาณิซฺส กเถนฺตสฺเสว เมณฺทโก
เวเคนานฺตฺวา อูรุมฺหิ ปหริตฺวา ตํ ตตฺถเว เวทนาปฺตํ กตฺวา

๑. สฺยา. ม. วิสฺสาสมฺปาชฺชิ ฯ ๒. ม. อภิกงฺขมาโน ฯ

๓. ม. อวสกุกติ ฯ

เล่มที่ 31 จตุกกนิปาเต กุฎิพุทธกถวณณนา หน้า 402

ปาเตสิ ฯ โส ปริเทวมาโน นิปชชี่ ฯ

ตตุถา ตั การณั ปกาเสนุโต ตติยั คาถมาห

[๕๕๖] อูรูฎุจึ ภคคะ ปติโต (๑) ขาริภาโร
สพพิ ภณทั พุราหุมณสเสว (๒) กิณนั
อุโกปิ พาหา ปคฺคยฺเหว (๓) กนฺทติ
อภิธาวตึ หลยฺตติ พุรหุมจารินฺตติ (๔) ฯ

ตสฺสตโต ภิกฺขเว ตสฺส ปริพฺพาซกสฺส อูรูฎุจิกั ภคคั
ขาริภาโร ปติโต ตสฺมี ปริวตฺตมาเน ยั ตสฺส พุราหุมณสฺส
อุปฺกรณภณทั ตั สพฺพมฺปิ กิณนั ฯ โส อุโก หตฺเถ
อุกฺขิปิตฺวา ปริวเรตฺวา จิตฺ ปริสั สนฺธาย อภิธาวตึ หลยฺตติ
พุรหุมจารินฺตติ วทฺนฺโต กนฺทติ โรทติ ปริเทวติ ฯ

ปริพฺพาซโก จตฺตถั คาคั อาห

[๕๕๗] เอวั โส นิหโต เสติ โย อปุชึ ปัสฺสติ (๒)
ยถาหฺมชฺช ปหโต หโต เมณฺฑเฑน ทุมฺมตฺติติ ฯ

ตตฺถ อปุชฺชนฺติ อปุชฺชนียั ฯ ยถาหฺมชฺชาติ ยถา อหั
อชฺช อสนฺตสมฺปคฺคหั กตฺวา จิตฺ เมณฺฑเฑน ทพฺพปฺปหาเรน
ปหโต เอตฺถเว มารีโต ฯ ทุมฺมตฺติติ นิปฺปญฺโย ฯ เอวั โย
อญฺโฆปิ อสนฺตสมฺปคฺคหั กริสฺสติ โสปี อหั วิย ทุกฺขั
๑. ม. อูรูฎุจึ ภคคั ปวฏฺฐิตโต ฯ ๒. ม. สพฺพญจ ภณทั
พุราหุมณสฺส ฯ ๓. ม. ปคฺคยฺห ฯ ๔. ม. อภิธาว
หลยฺเต พุรหุมจาริตฺติ ฯ ๕. ม. ทฺวปฺปญฺโย ฯ

อนุกวิสฺสตีติ ฯ

อิติ โส ปริเทวนุโต ตตฺถเว ชีวิตกฺขยํ ปตฺโต ฯ

สตุถา อิมํ ชมฺมเทสนํ อหริตฺวา ชาตกั สโมชานนฺติ

ตทา จมฺมสาฎโก เอตฺรหิ จมฺมสาฎโก อโหสิ ปณฺทิตฺวาณิโช

ปนฺน อหเมวาทิ ฯ

จมฺมสาฎกชาตกั จตฺตถิ ฯ

โคธชาตกั (๑)

สมณฺณตํ มณฺณมาโนติ อิํ สตุถา เซตฺวเน วิหรนุโต

กุกั กิกุํ อารพฺภ กเถสิ ฯ

วตฺถุ เหฏฺฐา วิตฺถาริตเมว ฯ อิชาปี กิกุํ ตํ กิกุํ

อานตฺวา อยํ ฆนฺเต กุหโกติ สตุถุ ทสฺเสสิ ฯ สตุถา น

กิกุขเว อิทาเนว ปุพฺเพปี เอส กุหโกเยวาทิ วตฺวา อตีตํ

อาหริ ฯ

อตีเต พาราณสิยํ พุรหฺมทตฺเต รชฺชํ กาเรนฺเต

โพธิสตุโต โคธโยนินิ นินฺพพตฺติตฺวา วยปฺปตฺโต กายูปปนฺโน (๒)

อรณฺเณ วสตี ฯ เอโก ทสฺสีสิตตฺวาปโส ตสฺส อวิทฺุเร ปณฺณสาลํ

มาเปตฺวา วาสํ กปฺเปสิ ฯ โพธิสตุโต โคจฺราย จรฺนุโต ตํ

ทิสฺวา สีสฺวานตฺวาปสฺสฺส ปณฺณสาลา ภวิสฺสตีติ ตตฺถ กนฺตฺวา

๑. ม. โคธราชชาตก... ฯ ๒. ม. กายพฺลูปปนฺโน ฯ

เล่มที่ 31 จตุกนิปาเต กุฎิฐสกวคควณณา หน้า 404

ตั วนุทิตฺวา อตฺตโน วสนญฺจานเมว คโต ฯ อถกทิวสั
 โส ญฺจตาปโส อุปฺภุจจากุเลสุ สมฺปาทิตฺ มชรฺมัสส ลภิตฺวา
 ก็ มัสสนฺนาเมตฺนติ ปุจฺฉิตฺวา โครมัสสนติ สุตฺวา รสตณฺหยา
 อภิกฺขโต มยฺหํ อสฺสมปทํ นิพฺพุทฺธํ อากจฺจมานํ โครธํ มาเรตฺวา
 ยถารุจํ ปจิตฺวา ขาทิสฺสามิตฺติ สปปิทธิกญฺจกณฺฑาทินิ คเหตุวา
 ตตฺถ คนฺตฺวา มุคฺคโร กาสาเวน ปฏฺิจฺจาทตฺวา โพรฺธิสฺตตฺตฺสาคมนํ
 โอโลเกนฺโต ปณฺณสาลทฺวารे อุปสนฺตฺปสนฺโต วยิ นิสฺสีทิ ฯ
 โส อากนฺตฺวา ตั ปทฺุญฺจินฺทริยํ ทิสฺวา อิมินา อมหากํ
 สขาติกมัสส ขาทิตฺติ ภวิสฺสติ ปริกฺคณฺหามิ นนฺติ อโธวาเต
 จตฺวา สรีรคนฺธํ ฆายิตฺวา สขาติกมัสสส ขาทิตฺทาวํ
 ฌตฺวา ตาปัสสํ อนุปกมฺมํ ปฏฺิจฺจกมิตฺวา จริ ฯ โสปี ตสฺส
 อนาคมนํ ฌตฺวา มุคฺคโร จิปี ฯ มุคฺคโร สรีเร อปฺติตฺวา
 นงฺคุญฺจโกฏฺฐิ ปาปฺุณฺนิ ฯ ตาปโส คจฺจ วิกฺขโรสฺสุมิตฺติ อห ฯ
 โพรฺธิสฺตโต มํ ตาว วิกฺขโรสิ จตฺตาโร ปน อปาเย น
 วิกฺขโรสฺสีติ ปลายิตฺวา จงฺกมนโกฏฺฐิยํ จิตฺวมฺมิกํ ปวิสิตฺวา
 อญฺเณน ฉิทฺเทน สีสํ นีหริตฺวา เตน สพุทฺธิ สลฺลปฺนฺโต
 เทว คาลา อภาสิ

[๕๕๘] สมณฺณตํ มณฺณมาโน อุปาคณฺธี อสฺสณฺตํ (๑)

โส มํ ทณฺเฑน ปาหาสิ ยถา อสฺสมโณ ตถา

๑. สุขา. อุปคณฺธี ฯ อสฺสณฺตํ ฯ ม. อุปคจฺฉิมสฺสณฺตํ ฯ

เล่มที่ 31 โคธชาตัก หน้า 405

[๕๙๕] กิเนเต ชฎาหิ ทุมเมธ กิเนเต อชินสาฎิยา
อพุกนตรนุเต คหฬิ พาหิรํ ปริมชชสีตี ๑

ตตุถ อสณณตตุติ กายาทีหิ อสณณตํ อสุสมณเมว
สมานํ ตํ สมโณ เอโสติ สมิตปาปตาย สมตาย สมโณติ (๑)
มณณมานอ อุกคณณิ ๑ ปาหาสีตี ปหริ ๑ อชินสาฎิยาตี เอกํ
กตุวา ปารุเตน อชินจุมเมน ตุยํ โโก อตุโถ ๑ อพุกนตรนุเตติ
ตว สริรพุกนตรํ วิสปุริ วิย อลาพุ कुถปุโร วิย อวาาโก
อาสีวิสปุโร วิย วุมมิโก กิเลสคหฬิ ๑ พาหิรนุติ เกวลํ พหิ
สริริ ปริมชชสี อนโต พรุสตาย พหิ มณฺญจตาย หตุถิตถุ
วีย อสุสณณํ วิย จ โหติ ๑

ตํ สตุวา ตาปโส ตติยํ คาถมาห

[๖๐๐] เอหิ โคธ นีวตตสุสุ ภูยช สาลินโมทนํ
เตลํ โลณณจ เม อตุถิ ปहुตํ (๒) มยํ ปิปลุตีตี ๑

ตตุถ ปहुตํ มยํ ปิปลุตีตี น กวลํ สาลินโมทนํ
เตลโลณเมว หิงคุชริกสิงกิเวรุมริจปิปลุติปฺเปทํ (๓) กณฺฏกณฺฑามปิ
มยํ พหุ อตุถิ เตนาภิสงขตํ สาลินโมทนํ ภูยช เอหิติ (๔) ๑

ตํ สตุวา โพธิสตุโต จตุตถํ คาถมาห

[๖๐๑] เอส ภियโย ปเวกขามิ วุมมิกํ สตโปริสํ
เตลํ โลณณจ กิเนเตสี (๕) อหิตํ มยํ ปิปลุตีตี ๑

- # ๑. ม. สมิตปาปตาย สมณํ ๑ ๒. ม. ปहुตํ ๑
- # ๓. ม. หิงคุชริกสิงกิเวรุลสูมริจปิปลุติปฺเปทํ ๑
- # ๔. ม. ภูยชาหิติ ๑ ๕. ม. กิตุเตสี ๑

เล่มที่ 31 จตุกนิปาเต กุฎิฐสทกคณณา หน้า 406

ตตุถ ปเวกขามิติ ปวิสิสุสามิฯ อหิตนุติ ยิ เอติ ตว
กฏกณทสงขาคิ ปิปลุติ เอติ มยหิ อหิติ อสปปายนุติฯ
เอวณจ ปน วตุวา อเร กุฎชฎิล สเจ อิช วสิสุสสิ
โคจรคามมนุสเสว ติ อัย โจิโรติ คาหาเปตุวา วิปการิ
ปาเปสุสามิ จิปปิ ปลาขสุสุติ ติ ตชเชสิฯ กุฎชฎิโล ตโต
ปลาธิฯ

สตุถา อิมิ ชมมเทศนํ อหริตุวา ซาตกํ สโมชานนสิ
ตทา กุฎชฎิโล อัย กุหกกิกขุ อโหสิ โคชราชา ปน
อหเมวาทิฯ

โคชซาตกํ ปลุกมํ ฯ

กการุซาตกํ

กาเยน โย นาวหเรติ อิทํ สตุถา เวพฺวเน วิหรนุโต
เทวทตฺติ อารพฺภ กเถสิ ฯ

ตสฺส หิ สงฺฆํ ภินฺทิตฺวา ตถาคตสฺส (๑) อคฺคสาวเกหิ
สทฺธิํ ปริสาช ปกฺกนฺตาย อุนฺหโลหิติ มุขโต อุกฺคณฺธิ ฯ
อถ ภิกขุ ชมมสภายํ กถิ สมฺภุจําเปสิ อาวุโส เทวทตฺโต
มุสาวาทิ กตุวา สงฺฆํ ภินฺทิตฺวา อิทานิ คิลาโน หุตฺวา
มหาทุกฺขํ อนุโกตีติ ฯ สตุถา อากนฺตฺวา กาย นุตถ

๑. ม. คตสฺส ฯ

เล่มที่ 31 กฤการชาติกัม หน้า 407

ภิกขเว เอตริท กถาย สนนินินนาติ ปุจฺจิตฺวา อิมาย
นามาติ วุตฺเต น ภิกขเว อิทาเนว ปุพฺเพเปส มุสาวาทิเยว
น เจส อิทาเนว มุสาวาทิ กตฺวา สงฺฆั (๑) ภินฺทิตฺวา คิลานो
หุตฺวา (๑) มหาทฺกขั อนุโภติ ปุพฺเพปิ อนุโภสิเยวาติ วุตฺวา
อตีตํ อารี ฯ

อตีเต พาราณสีขั พุรหุมทตฺเต รชขั การนฺเต
โพธิสตุโต ดาวตีสกวนเน อณฺตโร เทวปุตฺโต อโหสิ ฯ
เตน โข ปน สมเยน พาราณสีขั มหาอุสฺสโว อโหสิ ฯ
พหู นาคา สุปณฺณา จ ภูมฺมฏฺฐกา จ เทวตา อากนฺตฺวา
อุสฺสวํ โอลอกยีสฺสุ ฯ ดาวตีสกวนโตปิ จตฺตาริ เทวปุตฺตา
กฤการุณี นาม ทิพฺพปฺปฺผานิ เตหิ กตฺจุมฺพิตกั (๒) ปิลนฺธิตฺวา
อุสฺสวทฺสสนั อากมึสฺสุ ฯ ทฺวาทสโยชนิกั นครั (๓) เตสั ปฺปฺผานั
กนฺเชน เอกกนฺธั อโหสิ ฯ มนุสฺสา อิมานิ ปฺปฺผานิ เกน
ปิลนฺธานีติ (๔) อุปฺชาเรนฺตา วิจฺรนฺติ ฯ เต เทวปุตฺตา อมฺเห
เอเต อุปฺชาเรนฺตีติ ญตฺวา ราชงฺกณฺเ อุปฺปตฺติตฺวา มหนฺเตน
เทวานุภาเวเน อากาเส อฏฺฐิสฺสุ ฯ มหาชนิ สนนิปติ ฯ ราชานิ
เสฏฺฐิอุปฺราชาทโยปิ อากมึสฺสุ ฯ อถ เน กตฺรเทวโลกโต สามี
อากจฺจถาติ ปุจฺจีสฺสุ ฯ ดาวตีสเทวโลกโต อากจฺจามาติ ฯ เกน
กมฺเมเน อากตฺตถาติ ฯ อุสฺสวทฺสสนฺตถายาติ ฯ ก็ ปฺปฺผานิ
๑. ม. อิม ปาจา นตฺถิ ฯ ๒. ม. กตฺจุมฺพุกั ฯ ๓. ม.
พาราณสินครั ฯ ๔. ม. ปิพนฺธิตานีติ ฯ

เล่มที่ 31 จตุกถนิปาเต กุฎิพุทธกถวณณนา หน้า 408

นามทานิทธิฯ ทิพพานิ กถการุญฺปนุพานิ นามาทิฯ สามิ
ตุมุเห เทวโลเก อณฺณานิ ปิลนุเชยฺยถ อิมานิ อมฺหากํ
เทถาทิฯ เทวปฺตุตา อิมานิ ทิพฺพปฺปนุพานิ มหानุภาวานิ
เทวานณฺณเวว อนฺนจฺจวิกานิ มนุสฺสโลเก ลามกานํ ทุปฺปลณฺณานิ
หีนานิสมฺมุตฺติกานํ ทุสฺสีลานํ อนฺนจฺจวิกานิ เข ปน มนุสฺสา
อิมเหอิ จ คุณฺณเหอิ สมฺนุณฺนาคตา เตสํ เอตานิ อนฺนจฺจวิกานินิทธิ
อาหํสฺสุฯ เอวณฺจ ปน วตฺวา เตสฺสุ เชฏฺฐจกเทวปฺตุโต ปจฺมํ
คถมาห

[๖๐๒] กาเยน โย นาวหเร วาจา ย น มุสา ภณ
ยโส ลทฺธา น มชฺเชยฺย สเว กถการุญฺมรหิตฺติฯ

ตสฺสสตฺโถ [๑] กาเยน ปฺรสุสฺ สนฺตํ ตินฺสลาถมฺปิ
นาวหริ วาจา จ จีวิตํ ปฺริจฺจมาโนปิ มุสาวาทํ น
ภณฺณยฺย (๒)ฯ เทสฺนาลีสเมเวตํฯ กายทฺวารวจิทฺวารมโนทฺวารเหอิ
ปน โย ทสฺปิ อกฺุสฺลถมฺมปฺเถ น กโรตฺติ อยเมตฺถ
อธิปฺปาโยฯ ยโส ลทฺธาติ อิสฺสรียมฺปิ ลภิตฺวา โย
อิสฺสรียมฺทมฺตุโต สตี โอสฺชเชตฺวา (๓) ปาปถมฺมํ น กโรติ สเว
เอวรูปฺโ อิมเหอิ คุณฺณเหอิ ยฺตุโต ปุคฺคโล อิมํ ทิพฺพปฺปนุฝํ อรหติ
ตสฺมา โย อิมเหอิ คุณฺณเหอิ สมฺนุณฺนาคโต โส อิมานิ ปุปฺพานิ
ยาจิตฺุ อรหติ ทสฺสามสฺสาติฯ

ตํ สุตฺวา ปุโรหิโต จินฺเตสฺสิ มยฺหํ อิมสฺสุ คุณฺณสฺสุ

- # ๑. ม. เอตฺถนฺตเร โยติ ทิสฺสติฯ
- # ๒. ม. ภณฺติฯ
- # ๓. ม. วิสฺสชฺเชตฺวาฯ

เอโกปี นตฺถิ มุสาวาทํ ปน กตฺวา เอตานิ ปุปฺพานิ คเหตุวา
ปีลนฺธิสุตฺตานิ เอวํ มํ มหาชนฺ อญฺญสฺมปฺนโน อญฺญติ
ชานิสฺสตีตฺติ ฯ โส อหํ เอเตหิ กุณฺเหสิ สมนฺนาคโตมฺหิตี วตฺวา
ตานิ ปุปฺพานิ (อาหฺราติ) อาหฺราเปตฺวา ปีลนฺธิตฺวา ทฺตฺติ
เทวปฺตฺตํ ยาจิ ฯ โส ทฺตฺติ กาลมาห

[๖๐๓] ชฺมเมณ วิตฺตเมเสยฺย น นิกตฺยา ชนํ หเร
โกเก ลทฺธา น มชฺเชยฺย สเว กฤการุมฺรหตีตฺติ ฯ
ตฺสฺสโต ชฺมเมณ ปฺริสุทฺธาชีเวณ สุวณฺณรชตาทิวิตฺตํ
ปฺริเยเสยฺย น นิกตฺยาติ น วญฺจนาย ชนํ หเรยฺย
วตฺถาภรณาทิกเก โภเก ลภิตฺวา ปมาทํ น มชฺเชยฺย (๑) เอวฺรูโป
อิมานิ ปุปฺพานิ อรหตีตฺติ ฯ

ปุโรหิตอ อหํ เอเตหิ กุณฺเหสิ สมนฺนาคโตมฺหิตี วตฺวา
อาหฺราเปตฺวา ปีลนฺธิตฺวา ตฺตฺติ เทวปฺตฺตํ ยาจิ ฯ โส
ตฺตฺติ กาลมาห

[๖๐๔] ยสฺส จิตฺตํ อหาลิทฺทํ สทฺธา จ อวิราคินี
เอโก สารุํ น ญฺญชฺชเยยฺย สเว กฤการุมฺรหตีตฺติ ฯ
ตฺสฺสโต ยสฺส ปุคฺคตฺสฺส จิตฺตํ อหาลิทฺทํ หลิทฺทราโค
วีย จิปฺปํ น วิรชฺชติ ถิรเปมํ (๒) โหติ สทฺธา จ อวิราคินีติ
กมฺมํ วา วิปากํ วา โอกปฺปนียสฺส วา ปุคฺคตฺสฺส วจัน
สุตฺวา สทฺทหิตฺวา อปฺปมตฺตเกเนว น วิรชฺชติ น ภิชฺชติ
๑. ม. นาปชฺชเยยฺย ฯ ๒. ม. ถิรเมว ฯ

เล่มที่ 31 จตุกถนินิปาเต กุฎิฐสทกคควณณา หน้า 410

โย ยาจเก วา อญเณ วา สัมวิภาคารเห ปุคฺคเล พหิ
อกตฺวา เอโกว สาธุรสโกชนํ น ภูณฺชติ เนสํ สัมวิชิตฺวา
ภูณฺชติ โส อิมานิ ปุปฺพานิ อรหตีติ ฯ

ปุโรหิตโ อหํ เอเตหิ คุณฺเหหิ สมฺนฺนาคโตมฺหีติ วตฺวา
ตานิ ปุปฺพานิ อาหาราเปตฺวา ปิลนฺธิตฺวา จตฺตถํ เทวปฺตฺตํ
ยาจิ ฯ โส จตฺตถํ คาถมาห

[๖๐๕] สมฺมุขา วา ติโรกฺษา วา โย สนฺเต น ปริภาสตี
ยถาวาที ตถากาโร สเว กกฺการุมรหตีติ ฯ

ตสฺสสโต โย ปุคฺคโล สมฺมุขา วา ปรมฺมุขา วา
สีลาทิกุณฺยุตฺเต สนฺเต อุตฺตมปณฺชิตปฺริเส น อุกโกสตี น
ปริภาสตี ยํ วาจา ยวตฺติ ตเทว กาเยน กโรตี โส
อิมานิ ปุปฺพานิ อรหตีติ ฯ

ปุโรหิตโ อหํ เอเตหิ คุณฺเหหิ สมฺนฺนาคโตมฺหีติ วตฺวา
ตานิปี อาหาราเปตฺวา ปิลนฺธิ ฯ จตฺตาโร เทวปฺตฺตา จตฺตาริ
ปุปฺพจุมฺพิตกานิ ปุโรหิตสฺส ทตฺวา เทวโลกเมว คตา ฯ เตสํ
คตกาเล ปุโรหิตสฺส สีเส มหตี เวทนา อุปฺปชฺชิ ฯ ตินฺนฺเห
สฺขเรน (๑) นิมฺมถิตํ วิย อยปฺญฺเณน ปีพิตํ วิย สีสํ อโหสิ ฯ
โส เวทนาปฺตฺโต อปราปฺริ ปฺริวตฺตมาโน มหาสทฺเทน วิรวิ
กิเมตฺนฺติ จ วุตฺเต อหํ มมนฺตเร อวิชฺชมาเนเยว คุณฺ
อตุถิติ มฺสาวาทํ กตฺวา เต เทวปฺตฺเต อิมานิ ปุปฺพานิ

๑. ม. ติจินฺสฺขเรน ฯ

ยาจี้ นีหเรตานิ มม สีสโตติ อาห ๗ ตานิ หรณดาปี
นีหริตุ นาสกขีสุ ๗ อยปฏฺเณน พนฺชานิ ปุปฺพานิ วีย
อเหตุสุ ๗ อถ นํ อุกฺขิปิตฺวา เกหํ นยีสฺสุ ๗ ตสฺส ตตฺถ
วิรวนตสฺส สตฺต ทิวสา วีตฺวตฺตา ๗ ราชา อมจฺเจ
อามนฺเตตฺวา ทุสฺสีลพฺราหฺมโณ มริสฺสตี กิ กโรมาตี อาห ๗
เทว ปฺน อุตฺสวํ กาเรม เทวปฺตฺตา ปฺนาคจฺฉิตฺสนฺตีตี ๗
ราชา ปฺน อุตฺสวํ การีตี ๗ เทวปฺตฺตา ปฺนาคนฺตฺวา
สกลนฺคริ ปุปฺผคนฺเชน เอกนฺธํ กตฺวา ตเถว ราชนฺกณ
อฏฺฐิสฺสุ ๗ มหาชนฺ สนนฺิปตฺติตฺวา ทุสฺสีลพฺราหฺมณฺ อานตฺวา
เตสํ ปฺรโต อุตฺตานํ นิปชฺชาเปตี ๗ โส จีวิตํ เม เทถ
สามิตี เทวปฺตฺเต ยาจี้ ๗ เต เทวปฺตฺตา ตฺยหิ ลามกสฺส
ทุสฺสีลสฺส ปาปชฺมมสฺส อนนฺจฺฉวิกานตฺตานิ ปุปฺพานิ ตฺว
อิเม วญฺจิสฺสามิตี สยฺยิ อโหสิ อโห อตฺตโน เต
มุสฺวาทผลํ ลทฺชนฺตี ตํ มหาชนฺสฺส มชฺเชนฺ ครหิตฺวา
สีสโต ปุปฺผจฺมฺพิตกํ อปเนตฺวา มหาชนฺสฺสโสวาทํ ทตฺวา
สภฺกฺจฺฉานเมว อคมิสฺสุ ๗

สตฺถา อิมิ ชฺมมเทสนํ อหริตฺวา ชาตัก สโมชานสตี
ตทา พฺราหฺมโณ เทวทตฺโต อโหสิ เตสฺ เทวปฺตฺเตสฺ เอโก
กสฺสโป เอโก โมคฺคฺลฺลาโน เอโก สารีปฺตฺโต เชฏฺฐกเทวปฺตฺโต
ปน อหเมวตี ๗

กฤการุชาตัก ญฺจฺจ ๗

วาทิ จายิ ตโต คนุโรติ อิหิ สตุถา เขตวเน วิหรนุโต
เอกั อุกกณจิตภิกขุ อารพุก กเถสิ ฯ

ตทา หิ สตุถา ตั ภิกขุ สจจัน กิร ตุวั ภิกขุ
อุกกณจิตสึตี ปุจจิตวา สจจัน ภนุเตติ วุตเต กสุมา
อุกกณจิตสึตี ฯ กิเลสวเสน ภนุเตติ ฯ ภิกขุ มาตุคาโม นาม
อรกขิโย น สกกา รกขิตุ โปราณกปณทิตา ปน ปุพเพ
มาตุคามั สมุททมชฺเฒ สิมีพลีรูกขวิมานเ อุตสาเปนุตาปี
รกขิตุ นาสกขิสฺสูติ วตุวา อตีต อหริ ฯ

อตีเต พารานสิขิ พุรหมทตเต รชชั การนุเต
โพธิสตุโต ตสฺส อุกุมहेลียา กุจิมิหิ นิพพตติตวา วยปฺปตฺโต
ปีตุ อจฺเจนน รชชั การสิ ฯ กากาติ (๒) นามสฺส อุกุมहेลีย
อโหสิ อภิรูปา เทวจฺจรา วีย ฯ อยเมตฺถ สงเขปตฺโต ฯ
วิตถารโต ปน อตีตวตฺถุ กุณาลชาตเก (๓) อาวิภวิสฺสูติ ฯ ตทา
ปเนโก สุปณฺณราชา มนุสฺสเวเสนาคนุตฺวา รณฺวา สห ชฺฐัน
กิปฺนุโต กากาติยา อุกุมहेลียา ปฏฺิพฺพทฺจิตฺโต ตั อาทาย
สุปณฺณภานัน เนตฺวา ตาย สทฺธิ อภิรมิ ฯ ราชา เทวี
อปฺสสนุโต นฏฺกเวรี คนฺธพฺพิ วิจินาหิ นนฺติ อห ฯ

๑. ม. กากวตีชาตก ฯ ๒. ม. กากวตี ฯ เอวมฺปริปี ฯ

๓. พ. ชา. ๒๘/๒๕๖-๓๑๔/๑๐๖-๑๓๐ ฯ

โส ตั สุปณฺณราชานั ปริกุกเหตฺวา เอกสุมี สเร เอรกวเน
นิปชฺชิตฺวา ตโต สุปณฺณสุส คตกาเล ปตฺตุนฺตเร นิสิตฺวา
สุปณฺณภวานั ปตฺวา ปตฺตุนฺตโรโต นิกฺขมิตฺวา ตาย สหุธิ
กิลตสัสสคฺคั กตฺวา ปุณฺ ตสฺเสว ปตฺตุนฺตเร นิสินฺโน
อากนฺตฺวา สุปณฺณสุส รณฺณา สห ชุตทิกิพนฺกาเล อตฺตโน
วีณั กเหตฺวา ชุตมณฺฑลั กนฺตฺวา รณฺโโล สนฺติเก จิตฺ
กิตฺวเสน ปจฺมึ คากมาห

[๖๐๖] วาติ จายั ตโต คนฺโธ ยตฺถ เม วสตี ปียา
ทฺวเร อิตฺติ หิ กากาติ ยตฺถ เม นโรโต มโนติ ฯ

ตตฺถ คนฺโธติ ตสฺสา ทิพฺพคนฺธวิทิตฺตฺวา สรโรคนฺโธ ฯ

ยตฺถ เมติ ยตฺถ สุปณฺณภวานเ มม ปียา วสตี ตโต
อิมินา สหุธิ กตฺกายสัสสคฺกาย ตสฺสา อิมฺสุส กายเน
สหุธิ อากโต คนฺโธ วายตีติ อธิปฺปาโย ฯ ทฺวเร อิตฺติ
อิมฺมุหา จานา ทฺวเร ฯ หิกาโร นิปาตมฺตฺโต ฯ กากาตีติ
กากาติเทวี ฯ ยตฺถ เมติ ยสฺสา อุปริ เม มโน นโรโต
รตฺโต ฯ

ตั สุตฺวา สุปณฺณราชา ทฺติยั คากมาห

[๖๐๗] กถั สมฺพุทธมตฺริ กถั อตฺริ เกปุกั
กถั สตฺต สมฺพุทธานิ กถั สิมฺพลิมารุหิตี ฯ

ตสฺสตฺโต ตฺวํ อิมั ชมฺพุทฺธิปสมฺพุทฺธิ ตสฺส ปุโรโต เกปุกั

เล่มที่ 31 จตุกนิปาเต กุฎฐสทกคณณา หน้า 414

นาม นที ปพพตนะเรสุ จิตานิ สตุต สมุททานิ จ กถิ
อตรี เกน อุปาเยน ตินฺโน สตุต สมุททานิ อติกกมิตฺวา
จิตฺ อมฺหากํ ภาวนํ สิมฺพลีรฺกฺขณฺจ กถิ อารุหิตฺติ ฯ

ตํ สุตฺวา นภฺกฺเวโร ตติยํ ภาตมาห

[๖๐๘] ตยา สมุทฺทมตฺรํ ตยา อตฺริ เกปฺภิก
ตยา สตุต สมุทฺทานิ ตยา สิมฺพลิมารุหิตฺติ ฯ

ตตุถ ตยาติ ตยา การณฺญเตน ทว ปตฺตนะเร นิสินฺโน
อหํ สพฺพเมตฺติ อกาสิเนติ อตฺโต ฯ

ตโต สุปฺณณฺราชา จตุตฺถํ ภาตมาห

[๖๐๙] ฐิตฺตุ มํ มหากายํ ฐิตฺตุ มํ อเจตนํ
ยตุถ ชายายหํ ชาริ อาวหามิ วหามิ วาติ ฯ

ตตุถ ฐิตฺตุ มนฺติ อตฺตานํ กรหนฺโต อาห ฯ อเจตนะติ
มหาสิริรตฺยา ลหฺภาวกรฺภาวสุส อชานนตฺยา อเจตนํ ฯ ยตุถาติ
ยสุมา ฯ อิหํ วุตฺตํ โหติ ยสุมา อหํ อตฺตโน ชายาย
ชาริ อิมํ คนฺธพฺพิ ปตฺตนะเร นิสินฺนํ อานนฺโต อวหามิ
เนนฺโต วหามิ ตสุมา ฐิตฺตุ มนฺติ ฯ

โส(๑) ตํ อาทาย เนตฺวา รณฺโฆว อทาสิ ปฺน น
อกมาสิ(๑) ฯ

สตุถา อิมํ ฐมฺมเทสนํ อหริตฺวา สจฺจานิ ปกาเสตฺวา

๑. ม. โส ตํ อานนฺตฺวา พาราณสิรณฺโฆว ทตฺวา ปฺน นครํ นาคมาสิ ฯ

ชาติกั สโมธานเสี ๑ สจจปรีโยसानะ อุกกณจติภิกขุ
โตตาปตติผละ ปติฏฐหิ ๑ ตทา นฏกเวโร อุกกณจติภิกขุ
อโหสิ ๑ ราชา ปน อหเมวาติ ๑

กาภาติชาติกั สตุตม ๑

อนุโตจยชาติกั

พหุณ วิชชตี โภตีติ อิท สตุตา เขตวเน วิหรนุโต
เอกั กุฏุมพิกั มตกรียิ อารพุก กเถสิ ๑
โต กิร ภริยาย มตาย น นุหายติ น ภูยชติ (๑)
น กมนนุเต ปโยเชสิ ๑ อณตตตถ โตกาภิกุโต อาพาหนั
คนตุวา ปรีเทวมาโน วิจริ ๑ อพณนุเตเร ปนสสุ กุญเ ที่โป
วีย โตตาปตติมคคสสุ อุนิสสโย ชลติ ๑ สตุตา ปจจสสมเย
โตกั โวลเณโตตั ทิสวา อิมสสุ มั จเปตุวา อณโย
โกจิ โตกั นีหริตุวา โตตาปตติมคคสสุ ทายโก นตุถิ
ภวิสสามิสสุ อวสสุโยติ ปจจภคตตั ปิณทปาทปฏิกกนุโต
ปจจาสสมณั อาทาย ตสสุ เคหทวาริ คนตุวา กุฏุมพิกเณ
สุตาคมนโน กตปจจुकคมนาทิสกกาโร ปลยตตตาสเน นิสินโน
กุฏุมพิกั อากนตุวา [๒] เอกมนนุเต นิสินนั กิ อุปาสก
จินเตสิตี ปุจจิตตุวา อาม ภนุเต ภริยา เม กาลกตา
๑. ม. น นุหายิ น ปีวิ น ลิมปี น ภูยชิ ๑
๒. ม. เอตถนุเตเร วนุทิตวาติ ทิสสุติ ๑

เล่มที่ 31 จตุกกนิปาเต กุฎิฐสทกคณณา หน้า 416

ตัม อนุโธจโนโต จินฺตมิตฺติ วุคฺเต อุปาสก ภิชฺชนธมฺมํ นาม
ภิชฺชติ ตสฺมึ ภินฺเน น ยุตฺตํ จินฺตตฺตํ โปราณกปณฺฑิตาปี
ภริยาย มตาย ภิชฺชนธมฺมํ ภินฺนุนฺติ น จินฺตยีสฺสูติ วตฺวา
เตน ยาจิโต อตีตํ อหริฯ อตีตวตฺถุ ทสกนิปาเต
จุลลโพธิชาตเก (๑) อาวิภวิสฺสติฯ อัย ปเนตฺถ สงฺเขโปฯ

อตีเต พาราณสียํ พุรหฺมทตฺเต รชฺชํ การเนตฺเต
โพธิสฺสโต พุราหฺมณกุเล นิพฺพตฺติตฺวา วยปฺปตฺโต ตกฺกสิลาຍ
สพฺพสิปฺปานิ อุกฺคณฺหิตฺวา มาตาปีตฺถนํ สนนฺติกํ อคฺมาสิฯ
อิมสฺมึ ชาตเก โพธิสฺสโต โกมารพุรหฺมจาริ อโหสิฯ อถสฺส
มาตาปีตโร ตว ภริยาปริเยสนํ (๒) กโรมาติ อโรจยีสฺสุฯ
โพธิสฺสโต น มยฺหํ ฆรราวาเสนตฺโถ อหํ ตมฺหากํ
อจฺจเยน ปพฺพชิสฺสามิตฺติ วตฺวา เตหิ ปฺนปฺปุนํ ยาจิโต เอกํ
กาณฺจณรูปํ การตฺวา เอวรูปํ กุมาริกํ ลภฺมาโน
คณฺหิสฺสามิตฺติ อหฯ ตสฺส มาตาปีตโร ตํ กาณฺจณรูปกํ
ปฏฺิจฺจนฺนยาเน อโรเปตฺวา คจฺจถ ชมฺพฺพทีปตลํ วิจฺรนฺตา
ยตฺถเอวรูปํ พุราหฺมณกุมาริกํ ปสฺสถ ตตฺถิมํ กาณฺจณรูปกํ
ทตฺวา ตํ อานเถติ มหฺนฺเตน ปรีวารเณ มนฺุสฺเส เปเสลฺสุฯ
ตสฺมึ ปน กาลे เอโก ปุณฺณวา สฺสโต พุรหฺมโลกโต
จวิตฺวา กาสิกฺรภูเสเยว นิคฺมคฺาเม อสฺสิติโกฏฺิวิภวิสฺส พุราหฺมณสฺส

๑. ขุ. ชา. ๒๗/๑๓๖๗-๗๕/๒๗๕-๘๑ ฯ ๒. ม. ทาริกปริเยสนํ ฯ

เล่มที่ 31 อนนุโศจยชาติกั หน้า 417

เคเห กุมาริกา หุตวา นิพพตติ ฯ สมมิลลหาสินีติ ตสสา
นามิ อังสุ ฯ สา โสพสวสฺสีกกาลเ อภิรฺปา อโหสิ
ปาสาทิกา เทวจฺจรปฏิกากา สพพงคสมฺปนฺนา ฯ ตสสาปี
กิลเสวเสน จิตฺตํ นาม น อุปฺปนฺนปฺพหิ ฯ อจฺจนต-
พฺรหฺมจารินี อโหสิ ฯ กาลจฺจนรูปกั อาทาย วิจฺจนตา ตํ
คามิ ปาปฺณิสฺสุ ฯ ตตฺถ มนฺุสฺสา ตํ ทิสฺวา อสฺสกพฺรหฺมณฺุสฺส
ชิตา สมมิลลหาสินี กิการณา อธิ จิตาติ อาหิํสุ ฯ มนฺุสฺสา
ตํ สฺตุวา พฺรหฺมณฺุกลํ คนฺุตฺวา สมมิลลหาสินี วาเรสิ ฯ
สา อหิํ ตุมฺหากิ อจฺเจเนน ปพฺพชิสฺสามิ น เม
จฺจราวาเสนตฺโถติ มาตาปีตฺถนํ สาสนํ เปเสสิ ฯ เต กิ กโรสิ
กุมาริเกติ วตฺวา กาลจฺจนรูปกั คเหตุวา ตํ มหนฺุเตน
ปริวารเณ เปสยิสฺสุ ฯ โโพธิสฺตตฺสฺส จ สมมิลลหาสินียา จ
อุภินฺนํปิ อนิจฺจนฺุตฺถานณฺุเวว มงฺกลํ กริสฺสุ ฯ เต เอกสฺมิ
คพฺเพ วสมานา เอกสฺมิ สยเน สยนฺุตาปี น อณฺุณมณฺุณิ
กิลเสวเสน โอลโลกยิสฺสุ ฯ เทว ภิกฺขุ เทว พฺรหฺมาโน วิย
จ เอกจฺจฺจฺจเน วสิํสุ ฯ อปรภาเค โโพธิสฺตตฺสฺส มาตาปีตโร
กาลมกัํสุ ฯ โส เตสิ สริริกจฺจํ กตฺวา สมมิลลหาสินี
ปุกฺโกสาเปตฺวา ภาทเท มม กุสฺสนฺุตกา อสิติโกภฺปิโย ตว
กุสฺสนฺุตกา อสิติโกภฺปิโยติ อิมิ เอตฺตํ ฐนํ คเหตุวา อิมิ
กฺกฺกฺมํหิ ปฏฺิปปชฺชาหิ อหิํ ปพฺพชิสฺสามิติ อาหิ ฯ อยฺยปฺุต

เล่มที่ 31 จตุกกนิปาเต กุฎฐสกวคควณณา หน้า 418

ตยิ ปพพชนเต อหุมปี ปพพชิสสามิ น สกโกมิ ตัม
ชหิตุนติฯ เต (๑) สพพิ ฌนํ ทานมฺเข วิสชเชตฺวา เขพปิณฺฑํ
วिय สมฺปตฺตี ฉทฺเตตฺวา (๒) หิมวณฺตํ ปวิสิตฺวา อุโภปี
ตาปสฺสปพพชฺชํ ปพพชิตฺวา วณฺมุลผลาหารา ตตฺถ จิริ วสิตฺวา
โลณฺมพิลเสวณฺตถาย หิมวณฺตา โอตริตฺวา อนุปฺพเพน
พาราณสียํ ปตฺวา ราชฺยยาเน วสีสุฯ เตสํ ตตฺถ วสนฺตานิ
สุขุมาลาย ปริพฺพาชิกาย นิโรชํ มิสฺสกกตฺตํ ปริกฺขณฺชฺติยา
โลหิตปฺกชนฺทิกาวาโร อุปฺปชฺชิตฺวาฯ สว สปฺปายเกสชฺชํ
อลภมาณา ทพฺพลา อโหสิฯ โโพธิสฺสโต ภิกฺขุจาจารเวลาย
ตัม วินิยุคเหตุวา (๓) นครทวาริ เนตฺวา เอกิสฺสา สาลาย ผลเก
นิปฺชชาเปตฺวา สยํ ภิกฺขุทาย ปวิสิตฺวาฯ สว ตสฺมี อนิกฺขณฺเตเยว
กาลมกาสิฯ มหาชนา ปริพฺพาชิกาย รุปสมฺปตฺตี ทิสฺวา
ปรีวเรตฺวา โรทฺหนฺติ ปรีเทวนฺติฯ โโพธิสฺสโต ภิกฺขุํ จริตฺวา
อากโต ตสฺสา มตถาวํ ญตฺวา ภิชฺชนธมฺมํ ภิชฺชติ สพฺเพ
สงฺขารา อนิจฺจา เอวํคตฺติกาเยวาคิ ตาย นิปฺนฺนผลเกเยว
นีสิตฺติตฺวา มิสฺสกก โภชนํ ญญชิตฺวา มุขํ วิกฺขุขาลสิฯ
ปรีวเรตฺวา จิตฺมหาชโน อยิ เต ฆณฺเต ปริพฺพาชิกา กิ
โหตีติ ปุจฺฉิตฺวาฯ คิหิกาลเม ปาทปรีจาริกา อโหสีติฯ
ฆณฺเต มยิ ตาว น สหาม (๑) โรทาม ปรีเทวาม ตุมฺहे
๑. ม. เตนหิ เอหีติฯ ๒. ม. ปหายฯ ๓. ม. ปรีคฺคเหตุวาฯ
๔. ม. สณฺจามฯ

กสฺมา น โรถาติฯ โภธิตฺตโต ชีวนฺตาเวสา มม
กิญฺจ โหติ อิทานิ ปรโลกสมฺกิตาย น กิญฺจ โหติ
ปรชนวสฺ (๑) คตา อหิ กสฺมา (๒) โรทามิตี มหาชนสฺส ฌมฺม
เทเสนฺโต อีมา คาถา อภาสิ

- [๖๑๐] พหุณฺ วิชฺชตี โภตี เตหิ เม ก็ ภวิสฺสตี
ตสฺมา เอตฺ น โสจามิ ปิยฺ สมฺมิลฺลหาสิณี
[๖๑๑] ตํ ตถฺเจ อนฺุโสเจยฺย ยํ ยํ ตสฺส น วิชฺชตี
อตุตฺตานมนฺุโสเจยฺย สทา มจฺจุวสมฺปตฺตํ (๓)
[๖๑๒] น เหว จิตฺ (๔) นาสีณํ น สยานํ น ปตฺถกฺ (๕)
ยาวุปฺปตฺติ นิมิสฺสตี (๖) ตตฺราปี สรตี (๗) วโย
[๖๑๓] ตตฺถตฺตนิ วตฺปฺปนฺเถ (๘) วินาภาเว อสฺสเย
ภูตฺ สีสฺ ทยิตฺพุพฺ วจิตฺ (๙) อนนฺุโสจยฺนฺติ ฯ

ตตฺถ พหุณฺ วิชฺชตีตี อยฺ โภตี อมฺเห ฉฯเทตฺวา
อิทานิ อญฺเฒสฺ พหุณฺ มตฺกสฺตฺตานํ อนฺุตเร วิชฺชตี อตฺถิ
อุปฺลพฺภติฯ เตหิ เม ก็ ภวิสฺสตีตี เตหิ มตฺกสฺตฺเตหิ
สทฺฐี วตฺตมานา อิทาเนว สทา มยฺหิ ก็ ภวิสฺสตี เตหิ
วา สตฺเตหิ อติเรกสมฺพนฺชวเสเนว สทา มยฺหิ ก็ ภวิสฺสตี
๑. ม. มรณวสฺ ฯ ๒. ม. กิสฺส ฯ ๓. ม. มจฺจุวสฺ ปตฺ ฯ
๔. สฺยา. ติฏฺจฺ ฯ ๕. ม. ปทฺฐกฺ ฯ ๖. ม. ยาว พฺยาตี นิมิสฺสตี ฯ
๗. ม. รสตี ฯ ๘. ม. วตฺปฺปทฺเช ฯ ๙. ม. วิตฺ ฯ

เล่มที่ 31 จตุกนิปาเต กุฎิฐสทกคณณา หน้า 420

กา นาม ภวิสฺสตี กิ ภริยา อุทาหุ ภคินีติ ฯ เตหิ
 เมกนฺตปิ ปาโจ ฯ เตหิ มตเกหิ สทฺธิ อิทมฺปิ เม กเลวริ
 เอกิ ภวิสฺสตีติ อตฺโต ฯ ตสฺมาติ ยสฺมา เอสา มตา
 มตเกสุ สมากตา(๑) มยฺหิ น กิณฺจि โหติ ตสฺมา เอตฺ
 น โสจามิ ฯ ยํ ยํ ตสฺสาติ ยํ ยํ ตสฺส อนฺุโสจนกสฺส
 สตตสฺส น วิชฺชติ นตฺถิ มตฺถิ นินฺรุทฺธิ ตํ ตํ สเจ
 อนฺุโสเจยฺยาติ อตฺโต ฯ ยสฺสาติปิ ปาโจ ฯ ยํ ยํ ยสฺส วิชฺชติ
 ตลฺยเจ โส อนฺุโสเจยฺยาติ อตฺโต ฯ มจฺจวสมฺปตฺตฺนฺติ เอว
 สนฺเต นิจฺจํ มจฺจวสํ ปตฺตํ กจฺจนฺตํ อตฺตานเมว อนฺุโสเจยฺย
 เตนสฺส อนฺุโสจนกาโลเขว น ภเวยฺยาติ อตฺโต ฯ

ตติยคากาย ฯ น(๒) เหว จิตฺ นาสินํ น นิปนฺนํ น
 ปตฺถกฺ(๒) กิณฺจิ สตฺถิ อายุสงฺขารो อนฺุคจฺจตีติ ปาเสโส ฯ
 ตตฺถ ปตฺถกฺนฺติ สมฺปรีวตฺเตตฺวา จรฺมานํ ฯ อิทํ วุตฺตํ
 โหติ อิมเ สตฺตา จตฺตุสู อิริยาปเถสุ ปมตฺตา วิหรนฺติ
 อายุสงฺขารา ปน รตฺติณฺจ ทิวณฺจ สพฺพิริยาปเถสุ อปฺปมตฺตา
 อตฺตโน ขยคมฺนกมฺเมว กโรนฺตีติ ฯ ยาวุปฺปตฺติ(๓) นิมิสฺสตีติ
 อยมฺหิ ตสฺมี กाले โวหาโร ฯ อิทํ วุตฺตํ โหติ ยาว
 อุมมิสฺสตี จ นิมิสฺสตี จ ตตฺราปี เอวํ อปฺปมตฺตเก กाले

๑. ม. สงฺขํ คตา ฯ ๒. ม. น เหว จิตฺ นาสินํ น สยานํ น
 # ปทฺฐกฺนฺติ ฯ ๓. ม. ยาว พฺยาตีตา ยาว อุมมิสฺสตี ฯ

เล่มที่ 31 อนนุโสจยชาตกํ หน้า 421

อิเมสํ สตุตํ สรติ วโย ตีสุ วเยสุ เสโส (๑) วโย
 ปรีหายเตว น วฑฺฒติ ฯ ตตฺถตฺตนิ วตฺตปฺนฺเถติ ตตฺถ
 วต อตฺตนิ ปนฺเถ (๒) ฯ อิํ วุตฺตํ โหติ ตสฺมี วต เอวํ
 สรมาเน วเย อัยํ อตฺตาทิ สงฺขยํ คโต อตฺตภาโว
 ปนฺโถ โหติ ปาเสน พนฺโธ (๓) อฺปฺทฺโธ อปฺริปฺนฺโธ ว
 โหติ เอวํ ตตฺถ อิมสฺมี อตฺตนิ ปนฺเถ โย เจส ตตฺถ
 ตตฺถ นิพฺพตฺตํ วินาภาโว อัสสโย ตสฺมี
 วินาภาเวปิ อัสสเย นิสฺสสเย ภูตํ เสสํ อมตํ ตํ เสสํ
 ชีวมนํ (๔) ชีวมนเมว ทยิตพฺพิ [๕] เมตฺตายิตพฺพิ อัยํ สตุโต
 อโรโค โหตุ อพฺยาปฺชฺโณติ เอวํ ตสฺมี เมตฺตภาวนา
 กาทพฺพา ยํ ปเนตํ จวิตํ วิคตํ มตํ [๖] อนนุโสจย
 อนนุโสจิตพฺพนฺติ ฯ

เอวํ มหาสตุโต จตฺตฺติ คาทาหิ อนิจฺจาการํ ทีปฺนฺโต
 รมฺมํ เทเสสิ ฯ มหาชนฺ ปรีพฺพาชิกาย สรริกริจฺจํ กาทเรสิ ฯ
 โพธิสตุโต หิมวณฺตํ ปวีสิตฺวา ฆานาภิญฺญา (๗) นิพฺพตฺเตตฺวา
 พุรหฺมโลกปรายโน อโหสิ ฯ

- สตฺถา อิมํ รมฺมเทสนํ อahrtิตฺวา สจฺจანი ปกาเสตฺวา
- # ๑. ม. โส โส ฯ ๒. ม. ปทฺเช ฯ เอวมฺปฺริปี ฯ ๓. ม. วเยน
 - # อทฺโธ ฯ ๔. ม. ยํ ภูตํ เสสํ อมตํ ชีวมนํ ฯ ๕. ม. เอตฺถนฺตเร
 - # ปิยาจิตพฺพนฺติ ทิสฺสติ ฯ ๖. ม. เอตฺถนฺตเร ตฺนฺติ ทิสฺสติ ฯ
 - # ๗. ม. ฆานาภิญฺญาสมาปฺตฺติโย ฯ

เล่มที่ 31 จตุกนิปาเต กุญฐสทกควณณา หน้า 422

ชาติกั สโมธานนตี ๑ สจจปรีโยสานเน กุญฐพิโก โสตาปตติผล
ปติญหิ ๑ ตทา สมมิลลหาสนี ราหุลมาตา อโหสิ ๑ ตาปโส
ปน อหเมวติ ๑

อนนุโสจยชาติกั อญฐม ๑

กาพพาหุชาติกั

ย อนุนปานสฺสาติ อิทํ สตุถา เวพฺพน วิหรนฺโต
หตฺถาสกฺกาโร เทวตฺตํ อารพฺภ กเถสิ ๑

เทวตฺตเตน หิ ตถาคเต อญฺจานโกปํ พนฺธิตฺวา
ชนฺคฺคเหสุ ปโยชิตฺสุ นาทาสิริวิสชฺชเนน ตสฺส โทโส
ปากโฏ ชาโต ๑ อถสฺส ปญฺจปีตานิ ชฺวภตฺตาทีนํ มนฺุสฺสา
หรีสุ (๑) ๑ ราชาปี นํ น โอลเกสิ ๑ โส หตฺถาสกฺกาโร
กุเลสุ วิญญาเปตฺวา ภูณฺชนฺโต วิจริ ๑ ภิกฺขุ ชมฺมสภายํ
กถํ สมญฺจาเปสฺสุ อวฺุโส เทวตฺตโต ลภสฺกฺกาโร
อุปฺปาเทสฺสามิติ อุปฺปนฺนํปี ถิโร กาคฺคํ นาสกฺขิติ ๑ สตุถา
อาคนฺตฺวา กายนฺตฺถ ภิกฺขเว เอตฺรหิ กถาย สนนฺิสนฺนาติ
ปฺุจฺจิตฺวา อิมาย นามาทิ วุตฺเต น ภิกฺขเว อิทาเนว
ปฺุพฺเพเปสฺ หตฺถาสกฺกาโร อโหสิตี วุตฺวา อตีตํ อหริ ๑
อตีเต พาราณสิยํ ชนฺณชเย รชฺชํ กาทฺเรเนเต โพธิสตุโต
๑. ม. น กรีสุ ๑

ราโช นาม สุกโก (๑) อโหสิ มหาปริวาริ ปริปฺนุณคฺคฺโต ฯ
กนิฏฺโจ ปนสฺส ปิฏฺฐปาโท นาม ฯ เอโก ลุฑฺโทโก เต
เทวปี ชเน พนฺธิตฺวา เนตฺวา พาราณสีรฺยโล อทาสี ฯ
ราชา อุโกปี เต สุวณฺณปฺลชเร ปกฺขิปิตฺวา สุวณฺณตฺตฺตฺตฺกฺเณ
มรฺฐลาเช ขาทาเปนฺโต สกฺขโรทกํ ปาเยนฺโต ปฏฺิขคฺคฺติ ฯ
สกฺกาโร มหา อโหสิ ฯ ลากคฺคยสคฺคปฺตฺตา อเหตุํ ฯ
อเถโก วนจรโก กาพพาหุํ นามกํ มหากาพมกฺกํ อานตฺวา
รฺยโล อทาสี ฯ ตสฺส ปจฺฉา อากตฺตฺตา มหนฺตฺตโร
ลากสกฺกาโร อโหสิ ฯ สุกฺกานํ ปริหายติ ฯ โพธิสฺสโต
ตาทิลกฺขณโยคตฺตา น กิลฺลิจิ อห ฯ กนิฏฺโจ ปนสฺส
ตาทิลกฺขณาภาวา ตํ มกฺกฏฺสฺส สกฺกาโร อสหนฺโต ภาติก
ปฺพเพ อิมสฺมี ราชกุเล สารฺฐสขาทนิยาทีนิ อมฺหากเมว เทนฺติ
อิทานิ ปน มยํ น ลภาม กาพพาหุมกฺกฏฺสฺสเสวาทฺรฺนฺติ (๒) มยํ
ชนฺชยรฺยโล สนฺติกา ลากสกฺกาโร อลภฺนฺตา อิมสฺมี จาเน
กึ กริสฺสาม เอหิ อรฺยเมว คนฺตฺวา วสิสฺสามาติ เตน
สทฺธิ สลฺลปฺนฺโต ปจฺมํ คาทมาห

[๖๑๔] ยํ อนฺนปานสฺส ปุเร ลภาม
ตฺนุทานิ สาขมิกเมว คจฺฉติ
คจฺฉามทานิ วนเมว ราธ
อสกฺกตาวมฺห ชนฺชยยาติ ฯ

๑. ม. สุกโก ฯ เอวมฺปริปี ฯ ๒. ม. เทนฺติ ฯ ๓. ม.

อสกฺกตา จสฺม ฯ

เล่มที่ 31 จตุกนิปาเต กุฎิพุทธกถวณณา หน้า 424

ตตถ ยิ อนนปานสชาติ ยิ อนนปานิ อสส รณโณ
สนติกาฯ อุโปยคฤเจ วา สามิวจันิฯ ธนณชยาชาติ กรณณเจ
สมุปทานวงันิฯ ธนณชเยน อสกกตวมหา อนนปานณจ น
ลภาม อิมินาว น สกุกตมหาติ อตโธฯ

ติ สุตฺวา ราโร ทุตติยิ คากมาห

[๖๑๕] ลาโก อลาโก อยโส ยโสจ
นินฺทา ปลัสสา จ สฺขิ ทุกขณจ
เอเต อนิจจา มนุเชสุ ชมฺมา
มา โสจิ ก็ โสจสิ โปฏฺฐปาทาติฯ

ตตถ ยโสติ อีสฺสรียปริวาโรฯ อยโสติ ตสฺสาภาโวฯ
เอเตติ เอเต อฏฺฐ โลกชฺมฺมา มนุเชสุ อนิจจา ลากุกคยสกุคฺค-
ปตฺตาปี หุตฺวา อปเรน สมเยน อปฺปลาภา อปฺปสกุการา
โหนติ นิจฺจลาภิน นาม นตฺถิฯ ยสาทีสุปี เอเสว นโยฯ

ติ สุตฺวา โปฏฺฐปาโท มกุกณฺเฏ อสฺสูยิ อปเนตฺ อสกุโกนฺโต
ตติยิ คากมาห

[๖๑๖] อทฺธา ตฺวํ ปณฺฑิตโกสิ ราช
ชานาสี อตฺถานิ อนาคตานิ
กถิ นฺโฆ สาขมิกิ ทกฺขาม
นิตฺฐาปีติ (๑) ราชกุลโต ว ชมฺมนฺติฯ

๑. ม. อสกกตา จสฺมาติฯ ๒ ม. กถิ นฺุ สาขามิกิ ทกฺขิสามฯ

๓. ม. นิตฺฐาวิตฺติฯ

เล่มที่ 31 กาพพาหุชาตกั หน้า 425

ตตฺถ กถั นฺ โขติ เกน นฺ โข อุปาเยน ฯ ทกฺขามาติ
ทกฺขิสฺสาม ฯ นิทฺธาปิตนฺติ นิจฺจุทฺทํ นิกฺกทฺตฺติ (๑) ฯ ชมฺมนฺติ
ลามกั ฯ

ต ° สุตฺวา ราโช จตฺตถั กถมาห

[๖๑๗] จาเลติ กณฺณํ ภกฺกฺกั กโรติ
มฺหุ (๒) ภายเต (๓) กุมาร
สยเมว ตั กาทิ กาพพาหุ
เยนารกา จสฺสติ อนฺนปนาติ ฯ

ตตฺถ ภายเต กุมารติ ราชกุมารเ อุตฺราเสติ ฯ เยนารกา
จสฺสตีติ เยน การณฺน อิมฺมหา อนฺนปนา ทูเร จสฺสติ
สยเมว ตั การณฺน กริสฺสติ มา ตฺว เอตฺส จินฺตยิตี
อตุโถ ฯ

กาพพาหุปี กติปาแหเนว ราชกุมารานํ ปฺรโต [๔]
กณฺณจาลนาทีนิ กโรนฺโต กุมาร ภายเปสิ ฯ เต ภูติภิตา
วิรวมกัสุ (๕) ฯ ราชาก็ เอตฺนฺติ ปุจฺจิตฺวา ตมตถั สุตฺวา
นิกฺกทฺตฺถ นนฺติ มกฺกฺกั นิกฺกทฺตฺมาเปสิ ฯ สุกฺกานํ
ลาภสฺสกาโร ปุณ ปากติโกว อโหสิ ฯ

- # ๑. ม. นิทฺธาวิตนฺติ นิวฺจฺจาปีตํ นิกฺกทฺตฺมาปีตํ ฯ ๒. สฺยา.
- # ม. มฺหุ มฺหุ ฯ ๓. ม. ภายเต ฯ ๔. ม. เอตฺถนฺตเร จตฺวาติ
- # ทิสฺสติ ฯ ๕. ม. ภูติภิตา วิสฺสรหมกัสุ ฯ

เล่มที่ 31 จตุกนิปาเต กุฎฐสทกคณณา หน้า 426

สตถา อิมิ ชมมเทสนิ อหริตฺวา ชาตกั สโมชานสิ
ตทา กภาพาหุ เทวตฺโต อโหสิ โปฏฺฐปาโท อานนฺโท
ราโช ปน อหเมวติ ฯ

กภาพาหุชาตกั นวมิ ฯ

สีลวิมฺสชาตกั

สีลั กิเรว กลฺยาณนฺติ อิทํ สตถา เขตวเน วิหรนฺโต
สีลวิมฺสกพฺรหฺมณฺนิ อารพฺภ กเถสิ ฯ

เทวปี วตฺถุณี เหฏฺฐา กถิตาเนว ฯ อิธ ปน โปชิสฺสตฺโต
พาราณสีรณฺโณ ปุโรหิตฺโต อโหสิ ฯ โส อตฺตโน สีลั
วิมฺสนฺโต ตีณิ ทิวสานิ หิรณฺยผลกฺโต (๑) กหาปณฺนิ กณฺหิ ฯ
ตํ โจโรติ [๒] รณฺโณ ทสฺเสสุ ฯ โส รณฺโณ สนฺติเก จิตฺโต

[๖๑๘] สีลั กิเรว กลฺยาณํ สีลั โลเก อนฺตฺตรํ

ปสฺส โฆรวิสฺโส นาโค สีลวาติ น หลฺยตีติ

อิมาย ปจฺมคากาย สีลั วณฺณตฺวา ราชานํ ปพฺพชฺหิ
อนฺุชานาเปตฺวา ปพฺพชฺหิตุํ กจฺจติ ฯ

อถกสฺมี สฺวนาปณฺ (๓) เสโน มํสเปสี คเหตุวา อากาสํ
ปภฺขนฺทิ ฯ ตํ อณฺเณ สกฺุณา ปรีวาเรตฺวา ปาทนชฺตฺตฺตฺกาทิหิ

๑. ม. เหรณฺยนิกผลกฺโต ฯ ๒. ม. เอตฺถนฺตเร คเหตุวาติ ทิสฺสติ ฯ

๓. ม. อถกสฺมี ทิวเส สฺวนาปณฺโต ฯ

ปหรนฺตึฯ โส ตํ ทุกฺขํ สหิตฺตํ อสกุโกนฺโต มัสเปสึ
ฉทฺทเทสึฯ อปโร คณฺหึฯ โสปี ตเถว วิหะยิมานो
ฉทฺทเทสึฯ อถญฺเณ คณฺหนฺตึตฺติ เอวํ โย โย คณฺหาติ
ตํ ตํ สกฺขมา อานุพนฺธิสฺสุฯ โย โย ฉทฺทเทสึ โส โส
สุขีโต อโหสิฯ โพธิสฺสโต ตํ ทิสฺวา อิมํ กามา นาม
มัสเปสฺสุมมา เอวํ เตสํ (๑) คณฺหนฺตฺตานญฺเณว ทุกฺขํ วิสซฺเชนฺตฺตานํ
สุขนฺตึ จินฺเตตฺตฺวา ทฺตึยฺยํ กาดมาห

[๖๑๕] ยาวเทวสฺสหุ กิณฺจึ ตาวเทว อขาทิสฺสุ
สงฺกมฺมํ กุลลา โลเก น หีสฺนฺตึ อภิณฺจนฺตึฯ

ตสฺสสฺสโต ยาวเทว อสฺส เสนสฺส อหุ กิณฺจึ
มุขเณ กหิตฺตํ มัสขณฺฑํ ตาวเทว นํ อิมสฺมี โลเก กุลลา
สมาคณฺตฺตฺวา อขาทิสฺสุ ตสฺมี ปน วิสญฺุเจ ตเมนนํ อภิณฺจนํ
นิปฺปฺลิวโธ ปกฺขี เสสฺสปกฺขินอ น หีสฺนฺตึตฺติฯ

โส นครา นิกฺขมิตฺตฺวา อนฺตรามคฺเค เอกสฺมี คามะ
สหายํ เอกสฺส คเहे นิปฺชชึฯ ตตฺถ ปน ปิงฺกลา นาม
ทาสึ อสฺสกเวลาย นาม อากฺขญฺเยยาสีตึ เอเกน ปุริเสน สทฺธิ
สงฺเกตํ อทาสึ (๒) ฯ สวา สามีกันํ ปาทะ โชวิทฺตฺวา เตสฺ
นิปฺนฺเนสฺสุ ตสฺส อากมฺนํ โอโลเกนฺตึ อุมมาเร นิสิตฺตฺวา
อิทานิ อากมิตฺสฺสตี อิทานิ อากมิตฺสฺสตีตฺติ ปจฺมยามมฺปิ
๑. ม. เอเต ฯ ๒. ม. สงฺเกตมกาสึ ฯ

เล่มที่ 31 จตุกนิปาเต ฎฐิทุสทวคควณณนา หน้า 428

มชฺฉิมยามมฺปิ วิตฺตินาเมสิฯ ปจฺจฺฐสมเย ปน น โสทานิ
อาคมิสฺสตีติ จินฺนาสา หุตฺวา นิปฺชชิตฺวา นิตฺถํ โอกฺกมฺมิฯ
โพธิสฺสโต อิทํ การณํ ทิสฺวา อัย ทาสี โส ปฺริโส
อาคมิสฺสตีติ อาสาย เอตฺตํ กาลํ นิสินฺนา อิทานิสฺส
อนาคมนภาวํ ญตฺวา จินฺนาสา หุตฺวา สุขํ สุปฺติ กิเลเสสุ
หิ อาสา นาม ทุกฺขํ นีราสภาโวว สุขนฺติ จินฺเตตฺวา
ตติยํ คาทมาห

[๖๒๐] สุขํ นีราสา สุปฺติ อาสา ผลวตี สุขา
อาสํ นีราสํ กตฺวาน สุขํ สุปฺติ ปิงฺกลาติฯ
ตตฺถ ผลวตีติ ยสฺสา อาสาย ผลํ ลทฺธํ โหติ สา
ตสฺส ผลสฺส สุขาย สุขา นามฯ นีราสํ กตฺวา(๑) อนาสํ
กตฺวา จินฺทิตฺวา ปชฺหิตฺวาติ อตฺโถฯ ปิงฺกลาติ เอสา
ปิงฺกลทาสี อิทานิ สุขํ สุปฺตีติฯ

โสปนฺน ทิวเส ตโต กามา อรณฺณํ ปวิสฺสนฺโต อรณฺเณ
เอกํ ตาปสํ ฌานํ อปฺเปตฺวา นิสินฺนํ ทิสฺวา อิทฺโลก
จ ปฺรโลเก จ ฌานสุขโต อุตฺตริตฺรํ สุขํ นตฺถิติ จินฺเตตฺวา
จตุตฺถํ คาทมาห

[๖๒๑] น สมာธิปโร อตฺถิ อสฺมี โสเก ปรมฺหิ จ
น ปฺริ นาปี อตฺตานํ วิหีสติ สมာหิโตติฯ

๑. ม. นีราสํ กตฺวานาติฯ

โกกิลวคฺควณฺณา

โกกาลิกชาตกั (๑)

โย เว กาเล อสมฺปตฺเตติ อิํ สตุถา เขตวเน
วิหรนฺโต กอกาลิกั อารพฺภ กเถสิ ฯ วตุถฺ ตกฺการิชชาตเก
วิตถาริตฺ ฯ

อตีเต พาราณสิยํ พุรหุมทตฺเต รชฺชํ การเนเต
โพธิสตุโต ตสฺส อมจฺจรัตนํ (๒) อโหสิ ฯ ราชา พหุภาณิ
อโหสิ ฯ โพธิสตุโต ตสฺส พหุภาณิตํ นิเสเชสฺสามิติ เอกํ
อุปมํ อุปฺชาเรนฺโต จรติ ฯ อเถกทิวสํ ราชา อุตฺยานํ คโต
มจฺจลสิลาปญฺเญ นิสีทิ ฯ ตสฺส อุปฺริ อมฺพรุกฺโข อตฺถิ ฯ
ตตฺถเอกสฺมี กากกุลาวเก กาทฺโกกิลลา อตฺตโน อณฺฑกั
นิกฺขิปิตฺวา อคมาสิ ฯ กากิ ตํ กอกิลอณฺฑกั ปญฺชคฺคิ ฯ
อปรภาเค ตโต กอกิลโปตโก นิกฺขมิ ฯ กากิ ปฺตุโต เมติ
สญฺญาเย มุขตฺตฺถาเกน โคจฺริ อหริตฺวา ตํ ปญฺชคฺคิ ฯ โส
อวิรุพฺพหฺปกฺโข อกาเลเยว กอกิลรวิ รวิ ฯ กากิ อัย อิทาเนว
ตาว อญฺญํ รวิ รวติ วทฺตฺตฺตฺโต ก็ กริสฺสตีติ ตฺถนฺเทน
โกญฺญุตฺวา มาเรตฺวา กุลาวกา ปาเตสิ ฯ โส รณฺโณ ปาทมฺมุเล
ปติ ฯ ราชา โพธิสตุตํ ปุจฺจนิ กิเมตํ สหายาติ ฯ โพธิสตุโต
๑. ม. กอกิลชาตเก... ฯ ๒. ม. อมจฺจโ จ โอวาทโก ฯ

เล่มที่ 31 โกกาลิกชาตกั หน้า 431

อหิ ราชานํ นิวาเรตุํ เอกํ อุปมํ ปริเยสิสฺสามิ ลทฺฐาทานิ
เม สาทิ จินฺนเตตฺวา มหาราช อติมุขรา นาม อกาล
พหุภาณินฺน เอรูปรํ ลภนฺติ อัยมหาราช โกกิลโปตโก
กากิยา วทฺุโฆ (๑) อวิรุพฺหปฺกฺโข อกาลเยว โกกิลรํ รวิ
อด นํ กากิ นายํ มม ปฺตฺโตติ ญตฺวา มุขตฺตฺนฺเทน
ปฺหริตฺวา ปาเตสิ (๒) มนฺุสฺสา วา โหนฺตุ ติริจฺจนา วา
อกาลเยว พหุภาณินฺน เอรูปรํ ทฺกขํ ลภนฺตีติ วตฺวา อีมา
กาธา อภาสิ

- [๖๒๒] โย เว กาล อสมฺปตฺเต อติเวลํ ปภาสติ
 เอรํ โส นิหโต เสติ โกกิโล วีย (๓) อตุรฺโข
- [๖๒๓] น หิ สตฺถิ สฺนินฺตีติ วิสํ หลาหลมฺมิว (๔)
 เอรํ นิกฺกฺเข (๕) ปาเตสิ วาจา ทฺุพฺภาสิตา ยถา
- [๖๒๔] ตสฺมา กาล อกาล จ (๖) วาจํ รกฺเขยฺย ปญฺชิตฺโต
 นาติเวลํ ปภาเสยฺย อปี อตฺตสมฺมุหิ วา
- [๖๒๕] โย จ กาล มิติ ภาเส มติปฺพุโพ วิจกฺขโณ
 สพฺเพ อมิตฺเต อาเทติ สฺปณฺโณ อฺรคฺคมฺมิวาทิ (๗) ฯ

ตตฺถ กาล อสมฺปตฺเตติ อตฺตโน วจนกาล อสมฺปตฺเต ฯ

- # ๑. ม. ปุฏฺุโจ ฯ ๒. ม. มุขตฺตฺนฺเทน โกฏฺุญฺตฺวา มาเรตฺวา กุลาวกา
- # ปาเตสิ ฯ ๓. สฺยา. ๒๓/๖๒๒/๑๔๕ โกกิลลาเยว ฯ ม. โกกิลายิว ฯ
- # ๔. ม. หลาหลามิว ฯ ๕. ม. นิกฺกฺเข ฯ ๖. ม. วา ฯ
- # ๗. ม. อฺรคฺคามิวาทิ ฯ

เล่มที่ 31 รตถภูจิชตัก หน้า 433

อปี หนตุวา หโต พุรุตติ อิทํ สตุถา เขตวเน วิหรนุโต
โกสตรณโย ปุโรหิตํ อารพุก กเถสิ ฯ

โส กิร รเถน อตุตโน โภคคามกํ คจฺจนุโต สมฺพาเช
มคฺเค รถํ ปาเชนุโต เอกํ สกฏฺสตุถกํ ทิสฺวา ตุมฺหากํ
สกฏฺ อปเนถาติ คจฺจนุโต สกฏฺเ อณปนียมาเน กุชฺฉิตฺวา
ปโตทยภูจิชยา(๑) ปุริมสกฏฺเ สากฏิกสฺส รตฺฐเร ปหริ ฯ ส
รตฺฐเร ปฏฺิหตา นีวตฺติตฺวา ตสฺเสว นลาภฺ ปหริ ฯ ดาวเทว
นลาภฺ คณฺโฑ อฏฺุจฺหิ ฯ โส นีวตฺติตฺวา สากฏิกเกหิ ปหฺโฏมฺหิติ
รณฺโย อาโรเจสิ ฯ สากฏิกเก ปกฺโกสาเปตฺวา วินิจฺฉินฺนตา
ตสฺเสว โทสํ อทฺทสฺสฺ ฯ อเถกทิวสํ ฐมฺมสภายํ กถํ
สมฺภูจฺาเปสฺ อวฺุโส รณฺโย กิร ปุโรหิตุ สากฏิกเกหิ
ปหฺโฏมฺหิติ อฏฺุภฺ กโรนุโต สยเมว ปฺรชฺฉตฺติ ฯ สตุถา
อาคณฺตุวา กายนฺตุถ ภิภฺเว เอตฺรหิ กถาย สนฺนินฺสินฺนาติ
ปฺุจฺฉิตฺวา อิมาย นามาติ วุตฺเต น ภิภฺเว อิทาเนว
ปฺุพฺเพเปสฺ เอวรูปํ กโรตฺติเยวาติ(๒) วตุวา อตฺตํ อาหริ ฯ

อตีเต พาราณสียํ พุรฺหมทตฺเต รชฺชํ การณฺเต
โพธิสตุโต ตสฺเสว วินิจฺฉยามจฺุจ อโหสิ ฯ อถ รณฺโย
ปุโรหิตุ รเถน อตุตโน โภคํคามกํ คจฺจนุโตติ สพฺพํ
ปุริมสทิสเมว ฯ อิธ ปน เตน รณฺโย อาโรจฺเต ราชา
๑. ม. ปโตทลภูจิชยา ฯ ๒. ม. อกาสิเยวาติ ฯ

เล่มที่ 31 รถลภูจิชชาติกั หน้า 435

ตตถ อปี หนตุวาติ อปี เอโก อตตนาว อตตทานัน
หนตุวา ปเรน ปหโฏมฺหีติ พุรุติ กเถติ ฯ เชตุวา ชิโตติ
สยั วา ปน ปรี ชินิตฺวา อหิ ชิโตมฺหีติ ภาสติ ฯ เอตทตฺถุนฺติ
มหาราช ปุพฺพเมว ราชกุลิ คนฺตุวา อกฺขายนฺตสฺส
ปุพฺพมกฺขายินฺ เอตทตฺถถ น สทฺทเห เอกฺเสน วจัน น
สทฺทเหยฺ ฯ ตสฺมาติ ยสฺมา ปจฺมตฺริ อากนฺตุวา กเถนฺตสฺส
เอกฺเสน วจัน น สทฺทหตฺตพฺพิ ตสฺมา ฯ ยถา ฌมฺโมติ ยถา
วินิจฺฉยสฺภาโว จิโต ตถา กรเยยฺ ฯ อสณฺณโตติ กายาทีหิ
อสณฺณโต พุสฺสีโล ฯ ตํ น สาธฺติ ตํ (๑) ตสฺส ปณฺทิตสฺส
ณานวโต ปุคฺคตสฺส อทฺธานคฺคาหิวเสน (๒) ทพฺพโกปสงฺขาตํ
โกธัน ตํ น สาธฺ ฯ นานิสฺมมาติ น อนิสฺสามตุวา ฯ
ทิสฺมปฺตีติ ทิสานํ ปติ มหาราช ฯ ยโส กิตฺติ จาติ
อิสฺสรียปริวโร เจว กิตฺติสทฺโท จ วทฺตตีติ ฯ

ราชา โพธิสฺตตสฺส วจัน สุตฺวา ฌมฺเมน วินิจฺฉินิ ฯ
ฌมฺเมน วินิจฺฉิยมาเน พุราหฺมณฺสฺเสว โทโส ชาโตติ ฯ

สตฺถา อิมิ ฌมฺมเทสนํ อahrtฺวา ชาตกั สโมธานสฺสิ
ตทา พุราหฺมโณ เอตฺรหิ พุราหฺมโณว อโหสิ ปณฺทิตามจฺโจ
ปน อหเมวติ ฯ

รถลภูจิชชาติกั ทุติยํ ฯ

๑. ม. ยิ ฯ ๒. ม. อาธานคฺคาหิวเสน ฯ

ตเทว เม ตุนนติ อิหิ สตุถา เขตวเน วิหรนุโต เอกิ
กุกุมพิกั อารพุก กเถสิ ฯ

วตุถุ เหฏฐา วิตุถาริตเมว ฯ อิธ ปน เนสิ อุกุฐาริ
โสเขตวา(๒) อากจุนนทานัน อนุตรามกุเค ลุกุทโก อุโกปี
ขาทถาติ เอกิ ปกุกโคธั อทาสิ ฯ โส ปุริโส ภริยิ ปานียตุถาย
เปเสตุวา สพุพิ โคธั ขาติตุวา ตตุสา อากตกาเล ภทเท
โคธา ปลาตาทิ อาห ฯ สาธุ สามิ ปกุกโคธาย ปลาขนุติยา
กิ สกุกา กาทุนุติ ฯ สวา เขตวเน ปานียิ ปิวิตุวา สตุถุ
สนุติเก สนุณิสนุนาปี สตุถารา กิ อุปลาสิเก อัย เต หิตกาโม
สุสิเนโฮ อุปการโกติ ปุจจिता ภนุเต อหิ เอตสุส หิตกามา
สุสิเนหา อขมปน มยิ นิสุสิเนโหติ อาห ฯ สตุถา โหตุ
มา จินุติยิ เอวิ นามเส กโรติ ยทา ปน เต กุณิ
สรติ ตทา ตุขุหลุณเเวว สพุพิสุสรियิ เทติติ วตุวา เตหิ
ยาจิโต อติตติ อาหริ ฯ

อติตมปิ เหฏฐา วุคตสทิสเมว ฯ อิธ ปน เตสิ
นิวคตุนนทานัน อนุตรามกุเค ลุกุทกา กิลนุตภาวิ ทิสวา เทวปี
ขนา ขาทถาติ เอกิ ปกุกโคธั อหิสู ฯ ราขธิตา ตั วตุลिया
พนุธิตุวา อาทาย มคัคิ ปฎิปชชิ ฯ เต เอกิ สริ ทิสวา
๑. ม. ปกุกโคธชาตัก ฯ ๒. ม. สวาเขตวา ฯ

มคคา อุกกมม อสฺสตถุมเต นิสฺสีทิสฺสุ ฯ ราชปฺตุโต คจฺฉ
ภทฺเท สรโต ปทุมฺนิปณฺเณน อุทกํ อหฺร มํสํ ขาทิสฺสามาติ
อาห ฯ สว โคธฺ สาขาย ลคฺเคตฺวา ปานียฺตถาย คตา ฯ
อิตรो สพฺพํ โคธฺ ขาทิตฺวา อคฺคนงฺคฺกุจฺจํ คเหตุวา ปรมฺมุโข
นิสฺสีทิสฺสุ ฯ โส ตาย ปานียฺ คเหตุวา อาคตกาเล ภทฺเท โคธา
สาขาย โอตริตฺวา วมฺมิกํ ปาวิสฺสี อหํ ชาวิทฺวา อคฺคนงฺคฺกุเจ
คเหสี คหิตฺถุจฺฉานํ หตฺถเยว จตฺวา (๑) นิชฺชิตฺวา พิลํ ปวิฏฺจาติ
อาห ฯ โหตุ เทว ปกฺกโคธาย ปลายนฺติยา กิ ภิริสฺสาม
เอหิ คจฺฉมาติ ฯ เต ปานียฺ ปวิทฺวา พาราณสี อคฺมฺสุ ฯ
ราชปฺตุโต รัชฺชํ ปตฺวา ตํ อคฺคมเหสีจฺฉานมตฺเต จเปสฺสี ฯ
สภฺการสมฺมาโน ปนสฺสา นตฺถิ ฯ โภริสฺตุโต ตสฺสา สภฺการํ
กาเรตฺกาโม รณฺโฆ สนฺติเก จตฺวา นนฺ มยฺ อยฺเย ตุมฺหากํ
สนฺติกา กิณฺจि น ลภาม กิ โน น โอลเถถาติ
อาห ฯ ตาต อหเมว รณฺโฆ สนฺติกา กิณฺจิ น ลภามิ
ตฺถุหํ กิ ทสฺสามิ ราชปิ มยฺหํ อิทานิ กิ ทสฺสติ โส
อรณฺญโต อคฺมนกาเล ปกฺกโคธํ เอกโกว ขาทิตฺติ ฯ อยฺเย
น เทโว เอวรूपํ ภิริสฺสติ มา เอวํ อวจฺตุถาติ ฯ อถ นํ
เทวี ตฺถุหํ ตํ ตาต น ปากฺกํ รณฺโฆเยว มยฺหณฺจ
ปากฺกนฺติ วตฺวา ปจฺมํ คาคมาห
๑. ม. กตฺวา ฯ

ทีโฆ ทุมํ ชีณผลํว(๑) ฅตฺวา

อณฺณํ สเมกฺเขยฺย มหา หิ โโลโกติ ฯ

ตตฺถ นเม นมนฺตสฺสชาติ โย อตฺตนิ มฺหุจิตฺเตน
นมติ ตสฺเสว ปฏฺินเมยฺย ฯ กิจฺจํ นุกุพฺพสฺสชาติ อตฺตโน
อฺปฺปนฺนํ กิจฺจํ อฺนุกุพฺพนตฺสฺเสว ฯ นานตฺถกามสฺสชาติ
อวฺชฺชํกามสฺส ฯ วนถํ น กยฺรชาติ ตสฺมํ จชฺนเต ตณฺหาสิเนหํ
น กรเยยฺย ฯ อเปตฺตจิตฺเตนาติ อปคตฺตจิตฺเตน วิรตฺตจิตฺเตน ฯ
น สมกฺเขยฺยาติ น สมากฺจฺเจยฺย ฯ อณฺณํ สเมกฺเขยฺยาติ
อณฺณํ โอลอกฺเขยฺย ฯ ยถา ทีโฆ ชีณผลํ [๒] รุกฺขํ ฅตฺวา
อณฺณํ ผลภริตํ รุกฺขํ กจฺฉติ ตถา ชีณรํกํ ปฺริตํ ฅตฺวา
อณฺณํ สฺสึเนหํ อฺปคฺจฺเจยฺยาติ อธิปฺปาโย ฯ

ราชา โปธิสฺสเต กเถนฺเตยฺว ตสฺสา กุณฺํ สริตฺวา
ภทฺเท เอตฺตํ กาลํ ตว กุณฺเณ น สลฺลกฺเขสิ ปณฺชิตฺสฺสเยว
กถาย สลฺลกฺเขตฺวา(๑) มม อปฺราธํ สหนฺติยา อิทํ สกฺลรชฺชํ
ตฺยหํเยว ทมฺมิตฺติ วตฺวา จตฺตํ กถมาห

[๖๓๓] โส เต กริสฺสํมิ ยถานุกาํ
กตฺถณฺนํตํ ขตฺติโย(๔) เปกฺขมาโน
สพฺพญจ เต อิสฺสรียํ ททามิ
ยสฺสึจฺฉสิ ตสฺส ตฺวํ ททามิตฺติ ฯ

๑. ม. ชีณผลนฺติ ฯ ๒. ม. เอตฺถนฺตเร ทุมฺนฺติ ทิสฺสติ ฯ

๓. ม. สลฺลกฺเขสฺส ฯ ๔. ม. ขตฺติเย ฯ

เล่มที่ 31 จตุกุกนึปาเต โกกิลวคควณณนา หน้ 440

ตตุถ โสติ โส อห้ ๑ ยถานูภาวนติ ยถาสตุติ
ยถาพล้ ๑ ยสุสิจุนสิติ ยสุส อิจุนสิ ตสุส อิท รชช
อาทึ กตุวา ยั ตวั อิจุนสิ ตั ททามิติ ๑

เอวั วตุวา ราชา เทวียา สพุพิสุสรียั อทาสี ๑
อิมินาห้ เอติสสา कुณั สราปีโตติ ปณตติตสุสาปี มหนตุ
อิสสรียั อทาสี ๑

สตุถา อิมั ชมมเทสนั อหริตุวา สจจანი ปกาเสตุวา
ชาตกั สโมชานติ ๑ สจจปรีโยसानเ อุโกปี ชายปติกา
โสตาปตติผลเ ปติญหึสุ ๑ ตทา ชายปติกา เอตริหิ
ชายปติกาเยว อहेสุ ๑ ปณตตามจโจ ปน อหเมวาติ ๑

โกชชาตกั ตติยั ๑

เล่มที่ 31 ราโชวาทชาตกั หน้า 441

ควณเจ ตรมานานนติ อิทํ สตุถา เขตวเน วิหรนุโต
ราโชวาทํ อารพุก กเถสิ ฯ

วตุถุ สกุนชาตเก (๑) อาริกวิสุตติ ฯ อิธ ปน สตุถา
มหาราช โปราณกราชาโนปี ปณฺทิตานํ กถํ สุตฺวา ฅมฺเมน
รชฺชํ การेतฺวา สกฺคปทํ (๒) ปุรยมาณา คมฺมฺสูติ วตุวา รณฺณา
ยาจฺจิโต อตีตํ อหาริ ฯ

อตีเต พาราณสิยํ พุรหุมทตฺเต รชฺชํ การนฺเต
โพธิสตุโต พุราหุมณฺกุเล นิพฺพตฺติตุวา วยปฺปตฺโต สิกฺขิตสพฺพลิปโป
อิสิปฺพชฺชํ ปพฺพชิตฺวา อภิญญา จ สฺมาปตฺติโย จ
นิพฺพตฺเตตุวา รณฺณิเย หิมวณฺตปฺปเทเส วณฺมุลผลาหาโร วิหาสิ ฯ
ตทา ราชา อคฺคณฺปฺริสงฺโก หุตฺวา อตฺถิ นฺ โข เม
โกจิ อคฺคณฺ กเถนฺโตติ ปฺริเยสนฺโต อนฺโตชเน จ พหิชน
จ อนฺโตนฺนเร จ พหิชนเร จ กิณฺจิจิ อตฺตโน อวณฺณวาทิ
อทิสฺวา ชนปฺเทสุ นฺ โข กถนฺติ อณฺณวาทกเวเสน ชนปทํ
จรติ ฯ ตตฺถาปี อวณฺณวาทิ อปฺสฺสนฺโต อตฺตโน คฺคณฺกถเมว
สุตฺวา หิมวณฺตปฺปเทเส นฺ โข กถนฺติ อรณฺณํ ปวิสิตฺวา
วิจรนฺโต โพธิสตุตฺตสฺส อสฺสมํ ปตฺวา ตํ อภิวาทตฺวา
กตปฏฺิสนฺนาโร เอกมณฺติ นิสีทิจิ ตทา โพธิสตุโต อรณฺณโต
๑. บ. ขา. ๒๗/๒๔๓๘-๔๕/๕๓๐-๕ ฯ ๒. ม. สกฺคปฺริ ฯ

เล่มที่ 31 จตฺตกนิปาเต โกกิลวคฺควณฺณนา หน้า 442

ปริปกฺกานิ นิโครธผลานิ อหริตฺวา ปริภุชฺชิ ฯ ตานิ
โหนติ มธุรานิ โอชวณฺตานิ สกฺกรจฺจนฺณสมรฺตานิ ฯ โส
ราชานมฺปิ อามนฺเตตฺวา อิมิ มหาปฺปุลฺล นิโครธปกฺกั
ขาทิตฺวา ปานียิ ปิวาหิตฺติ อห ฯ ราชา ตถา กตฺวา
โพธิสฺสत्ตํ ปุจฺฉิ กิณฺนุโข ฆนฺเต อิมิ นิโครธปกฺกั
อติวिय มธุรนฺติ ฯ มหาปฺปุลฺล นฺนุ ราชา ชฺมเมฺน สเมฺน
รชฺชํ การฺเตสิ เตเนว ตํ มธุรนฺติ ฯ รัญโฬ อชฺมมิกกาเล
อมธฺริ นุโข ฆนฺเต โหตีติ ฯ อาม มหาปฺปุลฺล ราชุสฺ
อชฺมมิกเสฺว เตลมธฺฐผาณิตาทีนปิ วณฺมุลผลาทีนปิ (๑) อมธุรานิ
โหนติ นิโรชานิ น เกวลํ วา เอตานิ สกฺลมฺปิ
รภูจฺจํ นิโรชํ กสฺมฺภู โหติ เตสฺส ปน ชฺมมิกเสฺว ตานปิ
มธุรานิ โหนติ โอชวณฺตานิ สกฺลมฺปิ รภูจฺจํ โอชวณฺตเมว
โหตีติ ฯ ราชา เอวํ ภวิสฺสติ ฆนฺเตติ อตฺตโน ราชภาวํ
อชานาเปตฺวาว โพธิสฺสत्ตํ วณฺทิตฺวา พาราณสี กนฺตฺวา
ตาปสฺสสฺส วจฺนํ วิมฺสิสฺสสามิตฺติ อชฺมเมฺน รชฺชํ การฺเตว
อิทานิ ชานิสฺสสามิตฺติ กิณฺนุจิจิ กาลํ วิดีนาเมตฺวา ปฺนุ ตตฺถ
กนฺตฺวา วณฺทิตฺวา เอกมฺนตฺตํ นิสีทิจิ ฯ โพธิสฺสโตปิสฺสสฺส ตเถว
วตฺวา นิโครธปกฺกั อทาสิจิ ฯ ตํ ตสฺส ติตฺตติกรสํ อโหสิ ฯ
ราชานีรสนฺติ สห เขเพน ฉนฺนุเตตฺวา (๒) ติตฺตติกํ ฆนฺเตติ
๑. ม. วณฺมุลผลานิ ฯ ๒. ม. อมธฺริ นีรสนฺติ ฯ

เล่มที่ 31 ราโชวาทชาตกั หน้า 443

อาห ๑ โภชิตโต มหาปุณณ นูน ราชา อชมมิโก
ภวิสฺสตี ราชุนณฺหิ อชมฺมิกกาเถ อรณฺเณ ผลาผลํ อาที
กตุวา สพฺพํ นีรํสํ นีโรชํ ชาตํ โหตีตี วตุวา อีมา
กาถาโย อภาสี

[๖๓๔] ควณฺเจ ตรมานานํ ชิมฺหํ กจฺฉตี ปุํงคโว
สพฺพา กาวิ ชิมฺหํ ยนฺตี (๑) เนนฺเต ชิมฺหํ กเต สตี

[๖๓๕] เอวมเว มนุสฺเสสุ โย โหตี เสฏฺฐสมฺมโต
โส เจ อชมฺมํ จรตี ปเคว อิตฺรา ปชา
สพฺพํ รฏฺฐํ ทุกฺขํ เสตี ราชา เจ โหตี อชมฺมิโก

[๖๓๖] ควณฺเจ ตรมานานํ อุํหํ กจฺฉตี ปุํงคโว
สพฺพา กาวิ อุํหํ ยนฺตี เนนฺเต (๒) อุํหํ กเต สตี

[๖๓๗] เอวมเว มนุสฺเสสุ โย โหตี เสฏฺฐสมฺมโต
โส เจปี (๓) ชมฺมํ จรตี ปเคว อิตฺรา ปชา
สพฺพํ รฏฺฐํ สุกฺขํ เสตี ราชา เจ โหตี ชมฺมิโกตี ๑

ตตฺถ ควณฺเจ ตรมานานนฺตี คฺนุนํ นที โอตฺรนฺตีนํ ๑

ชิมฺहनฺตี กุญฺฉิตํ วงฺกํ ๑ เนนฺเตตี นายเก คเหตุวา กจฺฉนฺเต
ควเชฏฺฐเก อุสฺเส กวเชฏฺฐเก ปุํงคเว ๑ ปเคว อิตฺรา ปชาตี
อิตฺเร สตฺตา ปุเรตฺรเมว อชมฺมํ จรนฺตีตี อตุโล ๑ ทุกฺขํ
เสตีตี น เกวลํ เสตี จตุสฺสปี อิริยาปเถสุ ทุกฺขเมว
๑. ม. กจฺฉนฺตี ๑ ๒. สฺยา. ม. เนนฺเตเต ๑ ๓. ม. สเจ ๑

เล่มที่ 31 จตุกกนิปาเต โกกิลวคฺควณฺณา หน้า 444

วินฺหติ ฯ อชฺมุมิโกติ ยถิ ราชา ฉนฺทาทิอคฺคิตฺตมฺนฺวเสน
อชฺมุมิโก โหติ ฯ สฺขํ เสตีติ สเจ ราชา อคฺคิตฺตมฺนํ ปหาย
ชฺมุมิโก โหติ สพฺพํ รณฺฺจํ จตุสฺ อิริยาปเถสฺ สุขปฺปตฺตเมว
โหตีติ ฯ

ราชา โโพธิสฺตฺตสฺส ชฺมุมํ สุตฺวา อตฺตโน ราชภาวํ
ชานาเปตฺวา ฆนฺเต ปุพฺเพ นิโคธฺชปฺกํ อหเมว มชฺฐํ กตฺวา
ติตฺตํ อกาสิ อิทานิ ปฺน มชฺฐํ กริสฺสามิติ โโพธิสฺตฺตํ
วณฺฺทิตฺวา นคฺริ คนฺตฺวา ชฺมุเมน รชฺชํ การณฺโต สพฺพํ
ปฏฺิปากตํ อกาสิ ฯ

สตุถา อิมํ ชฺมุเมทฺเสนํ อหริตฺวา ชาตํ สโมชานสิ
ตทา ราชา อานนฺโท อโหสิ ตาปโส ปน อหเมวาทิ ฯ

ราโชวาทชาตํ จตุคฺคํ ฯ

เล่มที 31 ชมพูกชาตกั หน้า 445

พฺรหา ปวทุตกาโย โสติ อิทํ สตุถา เวพฺวเน วิหรนฺโต
เทวทตฺตสฺส สุกตาลัยการณั อารพฺภ กเถสิ ฯ

วตุถุ เหนฺจฺจ วิตุถาริตเมว ฯ อัย ปเนตฺถ สงฺเขปฺตฺโต ฯ
สตุถารา สาริปฺตฺตฺเต เทวทตฺโต ตุมฺเห ทิสฺวา ที อกาสิตี
วตุถุเถ เถโร อาห ฆนฺเต โส ตุมฺหากั อนฺนุโรนฺโต
มม หตฺเถ วิชนึ ทตฺวา นิปฺชชึ อถ นั โกกาลีโก อูเร
ชานฺนา ปหริตี (๑) อิติ โส ตุมฺหากั อนฺนุโรนฺโต ทุกั
อนฺนุโรตีตี ฯ ตั สตุถา สตุถา น สาริปฺตฺตฺเต เทวทตฺโต
อิทาเนว มม กิริยั อนฺนุโรนฺโต ทุกั อนฺนุภวตี ปุพฺเพปิ
อนฺนุโรตีเยวตี วตฺวา เถเรน ยาจิโต อตีตํ อหริ ฯ

อตีเต พาราณสิยั พฺรหฺมทตฺเต รชชั การเนตฺเต
โพธิสตุโต สีหโยนิยั นิพฺพตฺติตฺตฺวา หิมวฺนฺเต กุหายั วสฺมาโน
เอกทิวสั มหิสั วริตฺวา มัสสั ขาทิตฺวา ปาณียั ปิวิตฺวา กุหั
อากจฺจตี ฯ เอโก สีกาลอ ตั ทิสฺวา ปลายิตฺตุ อสกุโกนฺโต
อูเรน นิปฺชชึ ฯ ที ชมพูกาทิ วุตฺเต อูปฺภุจฺหิสฺสามิ ตั ฆทฺทนฺเตตี
อาห ฯ สีโห เตนหิ เอหิตี ตั อตฺตโน วสฺนฺจฺจานั เนตฺวา
ทิวเส ทิวเส มัสสั อหริตฺวา โปเสสิ ฯ ตสฺส สีหวิฆาเสน
อฺนฺนุโรตีตี (๒) ปตฺตสฺส เอกทิวสั มาโน อูปฺปชฺชึ ฯ โส สีหั
๑. ม. ชณฺณา ปหริ ฯ ๒. ม. อฺนฺนุโรตีตี ฯ

เล่มที่ 31 จตุกนิปาเต โกกิลวคฺควณฺณนา หน้า 446

อุปสงฺกมิตฺวา อห อหํ สามิ นิจฺจกาลี ตุมหากํ ปลิโพไซ
ตุมเห นิจฺจํ มํลํ อหริตฺวา มํ โปเสถ อชฺช ตุมเห
อิเชว โหถ อหํ เอกํ วารณํ วัชิตฺวา มํลํ ขาทิตฺวา ตุมหากมฺปิ
อาหริสฺสามิตฺติ ฯ สีโห มา เต ชมฺพุทฺธ เอตํ รุจิ น
ตฺวํ วารณํ วัชิตฺวา มํลํ ขาทกโยนินฺยํ นินฺพุตฺโต อหํ เต
วารณํ วัชิตฺวา ทสฺสามิ วารณา นาม มหา ปวฑฺฒกาเย (๑)
มา วิโลมํ คณฺห (๒) มม วจันํ กโรหิตฺติ วัชิตฺวา ปจฺมํ คถมาห

[๖๓๘] พุรหา ปวฑฺฒกาโย โส ทิมฺทาโฆว (๓) ชมฺพุทฺธ
น ตฺวํ ตมฺหิ (๔) กุเล ชาโต ยตฺถ คณฺหนฺติ กุณฺชรฺนฺติ ฯ

ตตฺถ พุรหาติ มหนฺโต ฯ ปวฑฺฒกาโยติ ปวฑฺฒอุค-
คตกาโย (๕) ฯ ทิมฺทาโฆติ ทิมฺทนฺโต เตหิ ทนฺเตหิ ตุมฺหาทิสฺเส
ปหริตฺวา ชีวิตฺกขฺยํ ปาเปติ ฯ ยตฺถาติ ยสฺมี สีสฺหกุเล
ชาตา มตฺตวรวารณํ คณฺหนฺติ ตฺวํ ตตฺถ น ชาโต ฯ
สีกาลกุเล ปน ชาโตติ อตฺถโธ ฯ

สีกาโล สีสฺเห วาเรเนเต (๖) กุหา นิกฺขมิตฺวา ติกฺขตฺตํ
หุทฺถ หุทฺถาติ (๗) สีกาลิกํ นทิตฺวา ปพฺพตฺตญฺเฐ จิตฺโต ปพฺพตฺปาทำ
โอโลเกนฺโต เอกํ กาพวารณํ ปพฺพตฺปาเทน คจฺจนฺตํ ทิสฺวา
๑. ม. มหากาโย ปวฑฺฒกาโย ฯ ๒. ม. มา วารณํ คณฺหิ ฯ
๓. สฺยา. ทิมฺทาโฆว ฯ ม. ทิมฺทาโฆ จ ฯ ๔. ม. ตตฺถ ฯ
๕. ม. อุทฺธํ อุคฺคตกาโย ฯ ๖. ม. สีสฺเห น วาริตฺเตยว ฯ
๗. ม. พุทฺธ พุทฺธกาติ ฯ

อุลลฺงฺมิตฺวา ตสฺส กุมฺเภ ปติสฺสามิตี ปริวตฺติตฺวา ปาทมฺเเล
ปติ ฯ วารโณ ปุริมปาทํ อุกฺขิปิตฺวา ตสฺส มตฺถเก
ปติฏฺฐเปตี ฯ สีลํ ภิชฺชิตฺวา จุณฺณวิจฺจณฺ์ ชาตํ ฯ โส ตตฺถเว
อนฺุตฺถนฺนโต สยิ ฯ วารโณ โภจฺจนาทํ กโรนฺโต ปกฺกามิ ฯ
โพธิสฺสโต คนฺตฺวา ปพฺพตฺมตฺถเก จิโต ตํ วินาสมฺปตฺตํ
ทิสฺวา อตฺตโน มานํ นิสฺสาย นฏฺโง สีคาโลตี วตฺวา
ติสฺโส ภาธา อภาตี

[๖๓๘] อสีโห สีหมานน โย อตฺตานํ วิกฺุพฺพติ
กฺุจฺจว กชฺมาสชฺช เสตี กฺุຍา อนฺุตฺถนํ

[๖๔๐] ยสฺสตีโน อุตฺตมปฺกฺกสฺส
สณฺชาตกฺุขนฺชสฺส มหพฺพลสฺส
อสเมกฺุขยิ งามพฺลูปปตฺตี
ส เสตี นาเคน หโตยํ ชมฺพูโก

[๖๔๑] โยวิธ กมฺมํ กฺุเรเต ปมาย
งามพลํ อตฺตนิ สํวิทิตฺวา
ชปฺเปน มนฺเตน สฺภาสีเตน
ปริกฺุขวา โส วิปลํ ชินาตีติ ฯ

ตตฺถ วิกฺุพฺพตีติ ปริวตฺเตติ ฯ กฺุจฺจวาทิ สีคาโล วิย ฯ
อนฺุตฺถนฺนติ นิตฺถนฺนโต ฯ อิทํ วุตฺตํ โหตี ยถา อัย
๑. ม. โกตฺถว ฯ ๒. สฺยา. ม. โย จิธ ฯ ๓. ม. อนฺุตฺถนฺนโต ฯ

เล่มที 31 จตุกนิปาเต โกกิลวคควณณา หน้า 448

กฤจ มหนต์ เวหน (๑) ปตุวา อนุตถนุโต ภูมียี เสติ
เอว โย อญโณปี ทุพโธ พลวตา วิคคห กโรติ โสปี
เอวรูปว โหตีตี ๗ ยสสสินติ อีสตริยวโต ๗ อุตตมปुकलसुसति
กายพลน ฅาณพลน จ อุตตมปुकलसुส ๗ สยชาติกขนฐสสุสति
สุสณจित्तมาขนฐสสุส ๗ มหพพลสสุสति มหาถามสสุส ๗
ถามพลปตติณตี เอวรูปสสุส สีหสสุส ถามสงขาคี พลนเจว
สีหชาติสงขาคี อุปตติณจ อชานิตวา ๗ กายถามณจ ฅาณพลณจ
สีหอุปตติณจ อชานิตวาตีปี อตุโธ ๗ ส เสตีตี
อตุตถานมปี เตน สทิส มณณมาน โส อัย ชมพูโก นากน
หโต มตสยน์ เสติ ๗ ปมาชาติ ปมินิตวา อุปปริกขิตวา ๗
ปมาชาติปี ปาโจ ๗ อตุตโน ปมาณ กเหตุวา โย
อตุตโน ปมาณน [๒] กुरुเตตี อตุโธ ๗ ถามพลนตี ถามสงขาคี
พล ๗ กายถามณจ ฅาณพลณจตีปี อตุโธ ๗ ชปเปนาตี
ชปเปน (๓) อชณเนนาตี อตุโธ ๗ มนุเตนาตี อญญเหที ปณทีเตที
สทฐี มนุเตตวา กรณน ๗ สุภาสตีเตนาตี สจจากทีคุณยตุเตน
อนวชชวจนน ๗ ปริกขวาตี ปริกขาสมปโน ๗ โส วิปล
ชินาตีตี โส (๔) เอวรูปว โหตี ยักณจ กम्म กुरुมาน อตุตโน
ถามณจ พลณจ ฅตวา ชปปมนุตวเสน ปริกขินทิตวา
สุภาสตี ภาสนุโต กโรติ โส วิปลณจ มหนต์ อตุถ
๑. ม. คช ๗ ๒. ม. เอตุถนุตเร กम्मณตี ทิสสุตี ๗
๓. ม. ชเปน ๗ ๔. ม. โย ๗

เล่มที่ 31 พุทธาถตตชาตกั หน้า 449

ชินาติ น ปริหายตีติ ฯ

เอว โภชิตฺตโต อิมานิ ตีหิ คาทาหิ อิมสมิ โลก
กตฺตพฺพยฺยตฺตกั กมฺมํ กเถสีติ ฯ

สตฺถา อิมํ ฆมฺมเทสนํ อหริตฺวา ชาตกั สโมธานฺสี
ตทา สีกาโล เทวตฺตโต อโหสี สีโห ปน อหเมวตี ฯ
ชมฺพุกชาตกั ปลงจํ ฯ

พุทฺธาถตตชาตกั

ติณฺณํ ตินฺนติ ลปฺสีติ อิํ สตฺถา เขตฺวเน วิหรนฺโต
กุหํ ภิกฺขุ อารพฺก กเถสี ฯ ปจฺจุปฺปนฺนวตฺถุ กถิตเมว ฯ

อตีเต ปน พารานฺสียํ พุทฺหมทฺตเต รชฺชํ การเนเต
โภชิตฺตโต ตสฺส อตฺถธมฺมานุสาสโก อมฺจฺโจ อโหสี ฯ
พารานฺสีราชา มหฺตียา เสนาย โกสลราชานํ อพฺกุกฺกนฺตฺวา
สาวตฺถิยํ กนฺตฺวา ยฺยทฺเรน นครํ ปวิสิตฺวา ราชนํ กณฺหิ ฯ
โกสลรณฺโวลํ ปน ปฺตฺตโต จตฺตโต นาม กุมาโร อตฺถิ ฯ
โส อณฺเวยตฺกเวเสน นิกฺขมิตฺวา ตกฺกสิลํ กนฺตฺวา ตโย
เวเท จ อณฺุจารส สิปฺปานิ จ อุกฺกณฺหิตฺวา ตกฺกสิลโต
นิกฺขมฺม สพฺพสมยฺยสิปฺปานิ สิกฺขนฺโต เอกํ ปจฺจนฺตคามํ
ปาปฺณิ ฯ ตํ นิสฺสาย ปลงฺจตตฺตาปฺสา อรณฺเวย ปลณฺณสาถายํ
วสนฺติ ฯ กุมาโร เต อุปสงฺกมิตฺวา อิมสมฺปิ สนฺติเก

เล่มที่ 31 จตุกนิปาเต โกกิลวคฺควณณา หน้า 450

กัญจิ สิกขิสฺสามิตี ปพฺพชิตฺวา ยนฺเต ชานนฺติ ตํ สพฺพํ
อุคฺคณฺหิ ฯ โส อปรภาเค คณฺสตุถา ชาโต ฯ อถกทิวสํ
อิสฺสคณฺ อามนฺเตตฺวา มาริสฺตา กสฺมา มชฺฌิมเทสํ น คจฺจนฺตติ
ปฺจฺจฺจฺจิ ฯ มาริสฺ มชฺฌิมเทเส มนุสฺสา นาม ปณฺฑิตฺตา เต
ปลฺลหํ ปฺจฺจนฺติ อนุโมทนํ การาเปณฺติ มงฺคลํ ภณฺนาเปณฺติ
อสกฺโกณฺเต ครหนฺติ มยฺ เตน ภเยน น คจฺจมาตี ฯ
มา ตุมฺहे ภายิตฺถ อหเมตํ สพฺพํ กริสฺสามิตี ฯ เตนฺหิ
คจฺจมาตี ฯ สพฺเพ อตฺตโน ฆาริวิชฺมาทาย อนุปฺพุเพน
พาราณสี ปตฺตา ฯ พาราณสีราชาปี โกสลรชฺชํ อตฺตโน
หตฺถคตํ กตฺวา ตตฺถ ราชายตฺตเก จเปตฺวา สยํ ตตฺถ
วิชฺฆมานกธณฺ กเหตุวา พาราณสี กนฺตฺวา อุยฺยานเ โลหจาฏฺโง
ปฺุราเปตฺวา นิทฺทิตฺวา ตสฺมี สมเย พาราณสียเมว วสิ ฯ
อถ เต อิสฺสโย ราชุยฺยานเ รตฺตี วสิตฺวา ปฺนทิวเส นกรํ
ภิกฺขาย ปวิสิตฺวา ราชทฺวารํ อคมฺสฺ ฯ ราชา เตสํ อิริยาปเถ
ปสิทิตฺวา ปกฺโกสาเปตฺวา มหาตเถ นิสิตฺทาเปตฺวา ยาคุขชฺชกํ
ทตฺวา ยาว ภตฺตกาธา ตํ ตํ ปลฺลหํ ปฺจฺจฺจฺจิ ฯ ฉตฺโต รญฺโโล
จิตฺตํ อาราเชนฺโต สพฺพํ ปลฺลหํ วิสชเชตฺวา ภตฺตกิจฺจาวसानเ
วิจิตฺรํ อนุโมทนํ อกาสิ ฯ ราชา สฺกุจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจ
คเหตุวา สพฺเพปี เต อุยฺยานเ วาเสสิ ฯ ฉตฺโต นิธิอุทฺตรณมนฺตํ
ชานาตี ฯ โส ตตฺถ วสนฺโต กหํ นฺโโข อิมินา มม

เล่มที่ 31 พุทธาคตตชาตกั หน้า 451

ปีตุ สนตัก ฐนั นินิตนุติ มนุติ ปรวิตเตตวา โอลิเกนุโต
ราชุขยาน นินิตภาว ฌตวา อิช (๑) ฐนั คเหตุวา มม รชชั
คณหิสสามิติ จินุเตตวา ตาปเส อามนุเตตวา มาริสา อหิ
โกสตรณโวล ปุโต พารานสิรณณา อมหากั รชชั คหิตั (๒)
อณณาตกเวเสน นิกุขमितวา เอตตัก กาลั อตตโน ชีวิตั
อนุรุกขี อิทานิ กุลสนตัก ฐนั ลทุชั อหิ อาทาย
คณตวา อตตโน รชชั คณหิสสามิ ตุมเห กิ กริสตถาติ
อาห ๗ มยั ตยาเอว สทุชั คมิสสามาติ ๗ โส สาฐติ
มหนเต จมมปสิพเพเก การาเปตวา รตติภาเก ฐมยั ขณิตวา
ชนจาฎิโย อุทฐริตวา ปสิพเพเกสุ ฐนั ปกจิปีตวา จาฎิโย
ติณสส ปุราเปตวา ปลจ อิสิตานิ อณเเว จ มนุสเส
ฐนั คาหาเปตวา ปลายิตวา สวตถิยั คณตวา ราชายุตตเก
คาหาเปตวา รชชั คเหตุวา ปาการฎิฎาลกาทิปฏิสงขรณั
กาเรตวา ปุณปี ตั รณณา (๑) ยุทฐเรน อคคเหตุพพิ กตวา
นคร์ อชฎาวาสติ ๗ พารานสิรณโวลปี ตาปสา อุขยานโต
ฐนั คเหตุวา ปลาตาคติ อาโรเจสุ ๗ โส อุกยานัน คณตวา
จาฎิโย วิวราเปตวา ตินเมว ปสสิ ๗ ตสส ฐนั นิสสาย
มหนโต โสโก อุปปชชั ๗ โส นคร์ คณตวา ตินั ตินนุติ
วิลปนุโต จรติ ๗ น ตสส อณโวล โกจิ โสกั นินุพาเปตุ
๑. ม. อิทั ๗ ๒. ม. รชเช คหิตะ ๗ ๓. ม. สปตตรณณา ๗

เล่มที่ 31 จตุกนิปาเต โกกิลวคฺควณณา หน้า 452

สกุโกติฯ โพรตฺตโต จินฺเตสิ รมฺโวย มหนฺโต โสโก วิลปนฺโต

จฺรติ จเปตฺวา โข ปน มํ นาสฺส อญฺโวย โกจิ โสกํ

วิโนเทตฺถ สมตฺโถ นิสฺโสภํ ตํ กริสฺสามิตีฯ โส เอกทิวสํ

เตน สทฺธิํ สฺขํ นิสฺสินฺโน วิลปนกาเล ปจฺมํ กาถมาห

[๖๔๒] ตินฺนํ ตินฺนุติ ลปฺสิ โโก นฺเต ตินฺมาหริ

กิณฺนุ เต ตินฺกิจฺจตฺถิ ตินฺเมว ปภาสสีตีฯ

ตตฺถ กิณฺนุ เต ตินฺกิจฺจตฺถีติ กิ นฺ ตว ตินฺเนน

กิจฺจํ กาทพฺพํ อตฺถิฯ ตินฺเมว ปภาสสีตี ตฺวํ หิ เกวถํ

ตินฺนํ ตินฺนุติ ตินฺเมว ภาสสิ อสุกฺตตินํ นามาติ น

กเถสิ นามํ (๑) ตาวสฺส กเถหิ อสุกฺตตินํ นามาติ มยํ

เต อหริสฺสาม อถ ปน เต ตินฺเนน โโก อตฺโถ อตฺถิ

ติณฺการณํ (๒) มา วิลปสีตีฯ

ตํ สฺตฺวา ราชา ทฺตฺยิ กาถมาห

[๖๔๓] อิทฺทมา พฺรหฺมจฺริ พฺรหฺมาตฺโต พฺรหฺมสฺสโต

โส เม สพฺพํ สฺมาทาย ตินฺนํ นิกฺขิปปํ กจฺจตฺถิฯ

ตตฺถ พฺรหฺมาติ ทิโมฯ จตฺโตติ ตสฺส นามํฯ สพฺพํ

สฺมาทายาติ สพฺพํ ฐนํ กเหตุวาฯ นิกฺขิปปํ กจฺจตฺถิ จาถฺฐิ

ตินฺนํ นิกฺขิปปิตฺวา คโตติ ทสฺเสนฺโต เอวมาหฯ

ตํ สฺตฺวา โพรตฺตโต ตตฺยิ กาถมาห

๑. ม. ตินฺนามํฯ ๒. ม. นิกฺการณาฯ

เล่มที่ 31 พุทธทศตชาดก หน้า 453

[๖๔๔] เอเวตฺ โหติ กตตพพํ อปเปเน พหุมิจจตา
สพพํ สกสฺส อาทานํ อนาทานํ ตินสฺส วา
ตินสฺส จาภฺสิสุ คโต ตตฺถ กา ปริเทวนาติ (๑) ฯ

ตสฺสตุโธ อปเปเน ติเณน พหุชนํ อิจจตา เอวํ เอตํ
กตตพพํ โหติ ยทิตํ ปิตุ สนตฺกสฺส (๒) ฌนสฺส สพพํ อาทานํ
อคฺคยฺหุปกสฺส ตินสฺส จ อนาทานํ อิติ มหาราช โส
พุทฺธทศโต คเหตุพพฺยตฺตํ อตฺตโน ปิตุ สนตํ ฌนํ คเหตุวา
อคฺคยฺหุพพฺยตฺตํ ตินํ จาภฺสิสุ ปกฺขิปีตฺวา คโต ตตฺถ กา
ปริเทวนาติ ฯ

ตํ สุตฺวา ราชา จตฺตํ คากมาห

[๖๔๕] สีลวนฺโต น กุพฺพนฺติ พาโล สีลานิ กุพฺพติ
อนิจฺจสีลํ ทุสฺสีลยํ ก็ ปณฺทิจฺจํ กริสฺสตีติ ฯ

ตตฺถ สีลวนฺโตติ เย สีลสมฺปนฺนา พุทฺธมฺจาริโน (๑) เต
เอวรูปํ น กุพฺพนฺติ ฯ พาโล สีลานิ กุพฺพตีติ พาโล ปน
พุทฺธจโร เอวรูปานิ อตฺตโน อนาจารสงฺฆาตานิ สีลานิ
กโรติ ฯ อนิจฺจสีลนฺติ อทฺฐเวเน ทิฆมฺคตํ อปฺปวตฺเตเน สีเลน
สมนฺนาคตํ ฯ ทุสฺสีลนฺติ ทุสฺสีลํ ฯ ก็ ปณฺทิจฺจํ กริสฺสตีติ
เอวรูปํ ปุคฺคํ พาหุสจฺจปริภาวิตํ ปณฺทิจฺจํ ก็ กริสฺสตีติ
สมฺปาเทสฺสตี วิปตฺติเมวสฺส กริสฺสตีติ ฯ

๑. ม. อิม ปาจา นตฺถิ ฯ ๒. ม. สนตฺกตฺตา หกสฺส ฯ

๓. ม. พุทฺธมฺจารโย ฯ

ลภติฯ โส ตตฺถ ตตฺถ วิจริตฺวา ปุณาจจฺนฺโต ยาคฺยา
นิฏฺฐิตาย คโตฯ ปุณฺปิ ตตฺถ ตตฺถ วิจริตฺวา ภตฺเต
นิฏฺฐิต คโตฯ โส วิหาริ คนฺตฺวา เทวปี กุลานิ อสฺสทฺธานิ
อปฺปสฺนฺนาเนว อิม ภิภฺช ปน สทฺธานิ ปสฺนฺนํนํตี กเถนฺตํตี
ตานิ กุลานิ ปริภวฺนฺโต จรตีฯ อเถกทิวสํ ภิภฺช ฃมฺมสภายิ
กถิ สมฺภุจฺจาเปสฺสุ อาวุโส อสฺสโก กิร ชานปโท ภิภฺช
อติกาลสฺเสว กุลทฺวาริ คโต ภิภฺช อลภฺนฺโต กุลานิ ปริภวฺนฺโต
จรตีตีฯ สตฺถา อาคฺนฺตฺวา กายนฺตฺถ ภิภฺชเว เอตฺรหิ
กถาย สนนฺนินฺนํนํตี ปุจฺฉิตฺวา อิมาย นามํตี วุตฺเต ตํ
ภิภฺช ปกโกสาเปตฺวา สจฺจํ กิราตี ปุจฺฉิตฺวา สจฺจํ ภนฺเตตี
วุตฺเต กสฺมา ตวํ ภิภฺช กุชฺฉสิ ปุพฺเพ อนฺุปฺปนฺเนปี
พฺพุเช ตาปสาปี ตาว กุลทฺวาริ คนฺตฺวา ภิภฺช อลภิตฺวา
น กุชฺฉีสฺสูตี วตฺวา อตีตํ อหริฯ

อตีเต พาราณสียิ พุรหฺมทตฺเต รัชฺชํ การเณเต
โพธิสฺสโต พุราหฺมณฺกุลเ นิพฺพตฺติตฺวา วยปฺปตฺโต ตกฺกสิลาเย
สพฺพสิปฺปานิ อุกฺคณฺหิตฺวา อปรภาเค ตาปสพฺพชฺช
ปพฺพชิตฺวา หิมวฺนฺเต จิริ วสิตฺวา โลณฺมพิลเสวณฺตถาย
พาราณสี ปตฺวา ราชฺยฺยานเเยว วสิตฺวา ปุณฺทิวเส นกริ
ภิภฺชาย ปาวีสีฯ ตทา พาราณสีเสฏฺฐิ สทฺโฆ โหตี
ปสฺนฺโนฯ โพธิสฺสโต กตฺริ กุลฆริ สทฺชนฺตี ปุจฺฉิตฺวา

เล่มที่ 31 จตุกกนิปาเต โกกิลวคฺควณฺณนา หน้า 456

เสฏฺฐิฉรณฺติ สุตฺวา เสฏฺฐิโน ฉรทฺวาริ อคฺมาสิ ฯ ตสฺมี ขณ
 เสฏฺฐิ ราชฺปุจฺจานํ คโต ฯ มนุสฺสาปิ นํ น ปสฺสึสุ ฯ
 โส นินฺวตฺติตฺวา คจฺฉติ ฯ อถ นํ โส เสฏฺฐิ ราชฺกุลา นิกฺขมฺนฺโต
 ทิสฺวา วนฺทิตฺวา ภิกฺขาภาชนํ คเหตุวา ฉริ เนตฺวา
 นิสิตฺทาเปตฺวา ปาทโรวณมกฺขนยาคุชฺชกาทีหิ (๑) สนฺตปฺเปตฺวา
 อนฺตรรกตฺเต กิณฺจิ การณํ อปฺจฺฉิตฺวา กตภตฺตกิจฺจํ วนฺทิตฺวา
 เอกมฺนฺตํ นิสินฺโน ฆนฺเต อมฺหากํ ฉรทฺวาริ อาคตฺานาม
 ยาจกา วา ฆมฺมิกสมณฺพฺราหฺมณา วา สกฺการสมฺมานํ
 อลภิตฺวา คตปฺพุพา นาม นตฺถิ ตฺมฺเห ปน อชฺช อมฺหากํ
 ทารเกหิ อทฺิฏฺจตฺตา อาสนํ วา ปานียํ วา ปาทโรวณํ
 วา ยาคุตฺตํ วา อลภิตฺวาว คตา อยํ อมฺหากํ โทโส
 ตํ โน ฆมิตฺตุ วฏฺฏตีติ วตฺวา ปจฺมํ คถมาห

[๖๔๖] น เต ปิจฺจมาทิมฺหา (๒) น ปานํ นปี โภชนํ
 พฺรหฺมจารี ฆมฺสฺสุ เม เอวํ ปสฺสาม (๑) อจฺฉยฺนฺติ ฯ
 ตตฺถ น เต ปิจฺจมาทิมฺหาติ ปิจฺจปี เต น ทาปิมฺหา ฯ
 ตํ สุตฺวา โพรสิตฺโต ทฺติยํ คถมาห

[๖๔๗] เนวาทิสฺชามิ น จาปี กุปฺเป
 น จาปี เม อปฺปิยมาสิ กิณฺจิ

- # ๑. ม. ปาทโรวณเตลมกฺขนยาคุชฺชกาทีหิ ฯ
- # ๒. สฺยา. ปิจฺจมาทิมฺหา ฯ ๑. สฺยา. ม. เอตํ ปสฺสามิ ฯ

อโถปี เม อาสิ มโนวิตกโก

เอตาทิโส นฺน กุเลสุ ฌมฺโมติ ฯ

ตตฺถ เนวาทิสชฺชามิติ เนว ลคฺคามิ ฯ เอตาทิโสติ อิมสฺส
กุลสฺส เอตาทิโส นฺน สภาโว ทายกฺวโส (๒) เอส ภวิสฺสตีติ
เอว เม มโนวิตกโก อุปฺปนฺโน ฯ

ตี สุตฺวา เสฏฺฐิ (๓) เทว คธา อภาสิ

[๖๔๘] เอสมหากํ กุเล ฌมฺโม ปิตุปีตามโห สทา

อาสนํ อุทกํ มชฺช์ (๔) สพฺเพติ นิปทามเส

[๖๔๙] เอสมหากํ กุเล ฌมฺโม ปิตุปีตามโห สทา

สกกจฺจํ อุปฺติฏฺฐาม (๒) อุตฺตมํ วีย ฌาตกนฺติ ฯ

ตตฺถ ฌมฺโมติ สภาโว ฯ ปิตุปีตามโหติ ปิตฺถนญจ
ปีตามหานญจ สนฺตโก ฯ อุทกนฺติ ปาทโรวณฺอุทกํ ฯ มชฺชนฺติ
ปาทมกฺขณํ เตลฺลํ ฯ สพฺเพตนฺติ สพฺพิ เอตี ฯ นิปทามเสติ
นิปการา (๕) อุปฺสคฺคา ฯ ทามเสติ อตุโถ ฯ ททามาติ วุตฺตี
โหติ ฯ อิมินา ยาว สตฺตมา กุลปริวฏฺฐา ทายกฺวโส อมหากํ
วโสติ ทสฺเสติ ฯ อุตฺตมํ วีย ฌาตกนฺติ มาตฺรํ วีย ปิตฺรํ
วีย จ มยฺ ฌมฺมิกํ สมณฺญํ วา พุราหฺมณฺญํ วา ทิสฺวา
สกกจฺจํ สหตฺเถน อุปฺภูชฺหามาติ อตุโถ ฯ

๑. สฺยา. ม. กุลสฺส ฯ ๒. ม. อทายกฺวโส ฯ ๓. ม. เอตฺถนฺตเร

อิตฺราติ ทิสฺสตี ฯ ๔. สฺยา. ม. ปชฺช์ ฯ ๕. ม. นิการปการา ฯ

เล่มที่ 31 จตุกนิปาเต โกกิลวคฺควณณา หน้า 458

โพธิสตุโต ปน กติปาหิ พาราณสีเสฏฺฐิโน ฌมมํ
เทเสนฺโต ตตฺถ วสติววา ปุณฺ หิมวณฺตเมว คนฺตววา อภิญญา
จ สฺมาปตฺติโย จ นิพฺพตฺเตติ (๑) ฯ

สตฺถา อิมํ ฌมฺมเทสนํ อหริตฺวา สจฺจანი ปกาเสตฺวา
ชาตกํ สโมชานนฺติ ฯ สจฺจปรีโยชานนํ โส ภิกฺขุ โสตาปตฺติผล
ปตฺติภูทฺธิ ฯ ตทา พาราณสีเสฏฺฐิ อานนฺโท อโหสิ ฯ ตาปโส
ปน อหเมวาทิ ฯ

ปิจฺชาตกํ สตฺตมํ ฯ

อฺสชาตกํ

วิทิตฺ อฺสนฺติ อิทํ สตฺถา เวพฺพวเน วิหรนฺโต อชาตสตฺตํ
อารพฺภ กเถสิ ฯ

ตสฺมี กิร มาตฺถ กุจฺฉิกเต ตสฺส มาตฺถ โกสลราชชิตาย
พิมฺพิสาร์รณฺโย ทกฺขิณชนฺนุโลหิตปีวนโทหโพ อฺปฺปชฺชิตฺวา
ถทฺโร (๒) อโหสิ ฯ สวา ปรีจาริกาหิ ปุจฺฉิตา ตาสํ ตมตฺถํ
อาโรเจสิ ฯ ราชาปี สุตฺวา เนมิตฺตเก ปกฺโกสาเปตฺวา เทวีย
กิร เอวฺรูโป โทหโพ อฺปฺปนฺโน ตสฺสา กา นิปฺพตฺตีติ
ปุจฺฉิ ฯ เนมิตฺตกา เทวีย กุจฺฉิสฺมี นิพฺพตฺตสตุโต ตุมฺเห
มาเรตฺวา รชฺชํ คณฺหิสฺสตีติ อหํสุ ฯ ราชา สเจ มม
๑. ม. นิพฺพตฺเตตฺวา พุรฺหุมฺโลกปฺรายเณ อโหสิ ฯ
๒. ม. ปณฺฑุ ฯ

ปุตฺโต มั มาเรตฺวา รัชฺชั คณฺหิสฺสติ โโก เอตฺถ โทโสติ
ทกฺขินชนฺน สตุเถน ฆาเลตฺวา โลหิตกั สุวณฺณตฺถุญฺเณ
คเหตฺวา ทาเปตฺวา เทวี ปาเยสิ ฯ สา จินฺเตสิ สเจ
มม กุจฺฉิยํ นิพฺพุตฺโต ปุตฺโต ปิตฺรึ มาเรสฺสติ กิ เม
เตนาติ ฯ สา คพฺภปาตฺนตฺถั กุจฺฉิ มทฺทาเปสิ ฯ ราชา
ณตฺวา ตั ปกฺโกสาเปตฺวา ภทฺเท มยฺหึ กิร ปุตฺโต มั
มาเรตฺวา รัชฺชั คณฺหิสฺสติ น โข ปนาหึ อชฺรามโร
ปุตฺตมฺขั เม ปสฺสิตฺตุ เทหิ มา อิตฺโต ปญฺจติ เอวรूपิ กมฺมึ
อกาสิตฺติ อาห ฯ สา ตโต ปญฺจาย อญฺยานั คนฺตฺวา กุจฺฉิ
มทฺทาเปสิ ฯ ราชา ณตฺวา ตโต ปญฺจาย อญฺยานกมฺนั
วารสิ ฯ สา ปริปฺณฺณคพฺภา ปุตฺตํ วิชายิ ฯ นามกฺลหณทิวเส
จสฺส อชาติสฺเสว ปิตุ สตุตฺถุภาวโต อชาติสตุตฺถุมาโรเตว
นามึ อกัสมึ ฯ ตสฺมี กุมารปริหารเณ วฑฺฒนเต สตุถา
เอกทิวสั ปญฺจสตุทิกฺขุปริวฺโต รณฺโณ นิเวสนั คนฺตฺวา นิสิตฺติ ฯ
ราชา พุทฺธปฺมุขั กิกฺขุสงฺขมึ ปณฺเฑน ขาพฺนิเยน โภชนิเยน
ปริวิสิตฺวา สตุถารั วนฺทิตฺวา ฐมฺมึ สฺสนฺโต นิสิตฺติ ฯ
ตสฺมี ขณฺ กุมารึ มณฺเฑตฺวา รณฺโณ อทฺสู ฯ ราชา
พลวสิเนเหณ ปุตฺตํ คเหตฺวา อูรุมฺหิ นิสิตฺทาเปตฺวา ปุตฺตเปเมน
ปุตฺตเมว มมายนฺโต ฐมฺมึ น สฺสนาติ ฯ สตุถา ตสฺส ปมาทึ
ณตฺวา มหาราช ปุพฺเพ ราชานอ ปุตฺเต อาสงฺกยมานา

เล่มที่ 31 จตุกนิปาเต โกกิลวคควณณา หน้า 460

ปฏิจฺจนฺเน การตฺวา อมฺหํ อจฺเยน นีหริตฺวา รชเช
ปตฺติจฺยาเปยฺยาถาติ อาณาเปสฺนติ วตฺวา เตน ยาจิโต อตีตํ
อาหริ ฯ

อตีเต พาราณสียํ พุรหฺมทตฺเต รชฺชํ การฺเนเต
โพธิสฺสโต ตกฺกสฺลิตายํ ทิสปาโมกฺขาจริโย หุตฺวา พหุ
ราชกุมารे จ พุราหฺมณกุมารे จ สิปฺปี วาเจสิ ฯ
พาราณสียํ รมฺโถ ปุตฺโต โสพสฺวสฺสิกกาเล ตสฺส สนฺตํ
กนฺตฺวา ตโย เวเท จ สพฺพสิปฺปานิ จ อุกฺคณฺหิตฺวา
ปรีปฺนฺตฺสิปฺโป อจฺริยํ อปฺจฺฉิ ฯ อจฺริโย องฺกวิชฺชา
วเสน ตํ โอโลเกนฺโต อิมสฺส ปุตฺตํ นิสฺสาย อนฺตราโย
ปญฺญาติ ตมํ อตฺตโน อานฺภาเวน หริสฺสามิติ จินฺเตตฺวา
จตฺสฺโส กถา พนฺธิตฺวา ราชกุมารสฺส อทาสี เอวญจ
ปน ตํ วเทหิ (๑) ตาต ปจฺมํ กถํ รชเช ปตฺติจฺยา ตว
ปุตฺตสฺส โสพสฺวสฺสิกกาเล ภคฺตํ ภูณฺชนฺโต วเทยฺยาสิ ทฺติยํ
มหาอุปฺฏฺธานกาเล ตฺติยํ ปาสาทำ อภิรฺูหฺมานโน โสปาณสฺสีเส
จตฺวา จตฺตํ สยนคพฺภํ ปวิสฺนฺโต อุมฺมารे จตฺวาติ ฯ
โส สาธฺติ สมฺปฏฺิจฺฉิตฺวา อจฺริยํ วนฺทิตฺวา คโต อุปฺรชเช
ปตฺติจฺยา ปิตุ อจฺเยน รชเช ปตฺติจฺยาสี ฯ ตสฺส ปุตฺโต
โสพสฺวสฺสิกกาเล รมฺโถ อฺุยฺยานกีพาทีนํ อตฺถาย นิกฺขมฺนฺตสฺส
๑. ม. วเทหิ ฯ

สิริวิภวํ ทิสฺวา ปิตริ มาเรตฺวา รชฺชํ คเหตุกาโม หุตฺวา
อตุตโน อฺปฏฺจากานํ กเถสิ ฯ เต สาธุ เทว มหุลลกกালে
ลทฺเชน อีสฺสริเยน โโก อตุโถ ยนเกนจิ อฺปาเยน ราชานํ
มาราเปตฺวา รชฺชํ คณฺหิตุํ วกฺกฏฺตีติ วทิสฺสุ ฯ กุมาโร วิสิํ
ขาทาเปตฺวา มาเรตฺสามิติ ปิตรา สทฺธิํ สายมาสิํ ภูณฺชนฺโต
วิสํ คเหตุวา นิสิํทิตฺติ ฯ ราชา ภคฺตปาตฺยิํ ภคฺเต อจฺจุปนฺเตเยว
ปรหมํ กาทมาห

[๖๕๐] วิทิตํ อุตฺ อุนฺทฺรานํ วิทิตํ ปนฺ ตณฺฑลํ
อุตฺ อุตฺ วิวชฺชิตฺวา ตณฺฑลํ ปนฺ ขาทเรติ ฯ

ตตุถ วิทิตฺนฺติ กาทวทฺทเลปี อนฺธกาเร อุนฺทฺรานํ อุตฺ
อุตฺภาเวน ตณฺฑลํ จ ตณฺฑลภาเวน วิทิตํ ปากโฏเยว ฯ
อิชฺ ปนฺ ลิงฺควิปฺลลาสวเสน อุตฺ ตณฺฑลนฺติ วุตฺตํ ฯ ขาทเรติ (๑)
อุตฺ วชฺเชตฺวา ตณฺฑลเมว ขาทนฺตีติ วุตฺตํ โหติ ฯ

ตโต กุมาโร จินฺเตสิ (๑) ยถา อุนฺทฺรานํ อนฺธกาเลปี (๒)
อุตฺ อุตฺภาเวน ตณฺฑลํ จ ตณฺฑลภาเวน ปากโฏ เต
อุตฺ วชฺเชตฺวา ตณฺฑลเมว ขาทนฺติ เอวเมว มม มหาวิสํ (๓)
คเหตุวา นิสิํนฺนภาโวม ปากโฏติ ฯ กุมาโร ภาโตมฺหิตี ธีโต
ภคฺตปาตฺยิํ วิสิํ ปาเตตฺตุ อวิสฺหิตฺวา อฺภูจาย ราชานํ วนฺทิตฺวา
๑. ม. ขาทเรติ...ขาทนฺติ ฯ อิํ วุตฺตํ โหติ ตาต กุมาร ฯ
๒. ม. อนฺธกาเรปี ฯ ๓. ม. ตว วิสิํ ฯ

เล่มที่ 31 จตุกกนิปาเต โกกิลวคฺควณฺณนา หน้า 462

คโต ฯ โส ตมตฺถํ อตฺตโน อุปฺภูจาทานํ อโรเจตฺวา อชฺช
ตาวมฺหิ ฌาโต อิทานิ กถํ มาเรสุสามาติ ปุจฺฉิ ฯ เต
ตโต ปฺภุจาย อุยฺยานเน ปฺภิจฺจนฺนา หุตฺวา นิกฺกณฺณิกวเสน
มนฺตยมาณา อตฺถเกโก อุปาโยติ (๑) ขคฺคํ สนนฺยฺหิตฺวา
มหาอุปฺภูจาทนคตกาเล อมจฺจันํ อนฺตเร จตฺวา รณฺโโล
ปมาทภาวํ ฌตฺวา ขคฺเคน ปฺหริตฺวา มาเรตุํ วัฏฺฏตีติ
ววฺภูจเปสฺสุ ฯ กุมารโ สาสฺฐติ สมฺปฺภิจฺฉิตฺวา มหาอุปฺภูจาทนกาเล
สนนฺทฺชขคฺโค คนฺตฺวา อิตฺถิจิตฺ จ รณฺโโล ปฺหริณฺณกาถํ
อุปฺชารเตติ ฯ ตสฺมี ขณฺ ราชา ทฺติยํ คาทมาห

[๖๕๑] ยมา มนฺตนา อรณฺณสฺมี ยมา จ คามเน นิกฺกณฺณิกา
ยณฺเจตํ อิติ จินฺตี (๒) จ เอตมฺปิ วิทิตํ มยาติ ฯ

ตตฺถ อรณฺณสฺมินฺติ อุยฺยานเน ฯ นิกฺกณฺณิกาคิ กณฺณมฺมุเล
สมฺมมนฺตนา ฯ ยณฺเจตํ อิติ จินฺตี จาติ ยณฺจ เอตํ อิทานิ
มม ปฺหริณฺณกาสฺปริเยสนํ ฯ อิทํ วุตฺตํ โหติ ตาต กุมาร
ยมา เอสา ตว อตฺตโน อุปฺภูจาทนเกหิ สทฺธิ อุยฺยานเน จ
คามเน จ นิกฺกณฺณิกา มนฺตนา ยณฺเจตํ อิทานิ มม
ปฺหริณฺณคตฺถาย (๓) อิติ จินฺตีการณฺ (๔) เอตมฺปิ สพฺพํ มยา ฌาตฺนฺติ ฯ

กุมารโ ชานาติ เม เวริภาวํ ปิตาติ ปลายิตฺวา
อุปฺภูจาทานํ อโรเจติ ฯ เต สตฺตฺถุสทิวเส อติกกมิตฺวา กุมาร
๑. ม. อิติสทฺโท นตฺถิ ฯ ๒. ม. อิติ จิตฺ จ ฯ ๓. ม.
มารณฺคตฺถาย ฯ ๔. ม. จิตฺ จ กรณฺ ฯ

น เต ปิตา เวกิภาวั ซานาติ ตกุกมนุเตน (๑) ตวั เอวิสณณิ
อโหสิ มาเรหิ นนุติ วทีสุฯ โส เอกทิวสั ซกุกั กเหตุวา
โสปาณมตูกเก กพุกทวาระ อฏฐาสิฯ อถ ราชวา โสปาณมตูกเก
จิโต ตติยั กาดมาห

[๖๕๒] ชมเมน กิร ซาตสส ปิตา ปุตตสส มกุกโก
ททรสเสว สนุตสส ทนุเตหิ ผลมจุนิทาติฯ

ตตูก ชมเมนาติ สภาเวนฯ ปุตตสส มกุกโกติ ปิตา
มกุกโก ปุตตสส มกุกโกไปตกสสฯ อิทั วุตตัม โหติ ยถา
อรณเเว ซาตมกุกโก อตตโน ยุตปริหรณั อาสงกนุโต
ตรุณสเสว มกุกโกไปตกสส ทนุเตหิ ผลั นินุทิตวา ปุริสภาวั
นาเสติ ตถา ตวปี อติรชชกามสส ผลาทินิ อุปปาฎาเปตวา
ปุริสภาวั นาเสสสามิติฯ

กุมารโ คณหาเปตูกาโม มั ปิตาติ กิโต ปลายิตวา
ปีตรามุหิ สนุตชชิตติ อุกุจากานัน อารโเจสิฯ เต
อทุตมาสมตเต วิติวตเต กุมาร สเจ ตั ราชวา ซานะย
เอตตัก กาลั นาธิวาเสยย ตกุกมนุเตน ตยา กถิตั มาเรหิ
นนุติ วทีสุฯ โส เอกทิวสั ซกุกั กเหตุวา อุกุปิปาสาเท
สิริสยันัน ปวิสิตวา อากจุนุตเมว นัน ปหริสสามิติ (๒) เหฎฐา-
ปลลลเก นิปชชิต (๓)ฯ ราชวา กุตุตสายมาโส ปริงันัน อุกุโยเชตวา
๑. ม. ตกุกมตูกเตนฯ เอวมุปริปิฯ ๒. ม. มาเรสสามิติฯ
๓. ม. นิสิติฯ

เล่มที่ 31 จตุกุกนิปาเต โกกิลวคควณณนา หน้ 464

นิปชชิสสามิติ สิริคพุกั ปวิสิตุวา อุมมาเร จตุวา จตุตถั
คาถมาห

[๖๕๓] ยเมตัง ปริสปปสิ อชกาโณว สาสเป
โยปายั เหฏฐโต เสติ เอตมปิ วิทิตัง มยาติ ฯ

ตตุถ ปริสปปสิตี ภเยน อิตฺจโต จ อโหสิ (๑) ฯ
สาสเปตี สาสปกเขตเต ฯ โยปายนฺติ โยปี อัย ฯ อิทํ วุตตัง
โหตี ยมปิ เอตํ ตฺวํ สาสปนํ ปวิฏฐกาณเฬโก วिय
ภเยน อิตฺจโต จ สัปปสิ ปจมํ วิสั กเหตุวา อากโตสิ
ทุติยํ ขกฺเคน ปหริตฺกามิ หุตฺวา อากโตสิ ตติยํ ขกฺคมาทาย
โสปานมตฺถเก อฏฐาสิ อิทานิ ตัง มาเรสุสามิติ เหฏฐาสยเน
นิปนฺโนสิ สพฺพเมตัง ชานามิ น ตัง อิทานิ วิสชฺชามิ
กเหตุวา ราชาณํ กारेสุสามิติ ฯ เอวํ ตสฺส อชานนฺตสฺเสว
สา สา คาถา ตัง ตัง อตฺถัง ทีเปตี ฯ

กฺมาโร ณาโตมฺหิ ปิตรา อิทานิ มํ นาเสสุสตีตี
ภยปฺปตฺโต เหฏฐาสยนา นิภฺขมิตฺวา ขกฺคํ รณฺโณ ปาทมฺมุเล ว
จทฺเทตฺวา ขมาหิ เทวาติ ปาทมฺมุเล อูเรน นิปชฺชชฺ ฯ ราชา
น มยฺหํ โกจิ กมฺมํ ชานาตีตี ตฺวํ จินฺเตสีตี ตัง ตชฺเชตฺวา
สงฺขลิกพฺนฺชเนน พนฺชานเปตฺวา พนฺชานาคารํ ปเวเสตฺวา อารกฺข
จเปตี ฯ ตทา ราชา โพธิสตุตฺตสฺส คฺคณํ สลฺลกฺขเสตี ฯ โส
๑. ม. สปปสิ ฯ

ชาตภุจกถา ๔ ตัก-ปญจนิปาตวณฺณนา - หน้าที่ 465
เล่มที่ 31 พาเวรฺชาตกั หนา 465

อปรภาเค กาลมกาสิ ฯ ตสฺส สรริริจจํ กตุวา กุมาริ

พนฺชนาคารา นิหริตุวา รชเช ปติฏฺฐาเปสฺสุ ฯ

สตฺถา อิมิ ฌมฺมเทสนิ อหริตุวา เอวิ มหาราช

โปราณกราชาโน อาสงฺกิตพฺพุตฺตํ อาสงฺกนฺตฺติ อิมิ การณิ

กเถสิ ฯ เอวิ กเถนฺเตปิ ราชานิว สลฺลภฺเขสิ ฯ สตฺถา(๑)

ชาตกั สโมธานสิ ตทา ตกฺกสิลาโย ทิสปาโมกฺโข อจฺริโย

อหเมวาติ ฯ

ถุสชาตกั อฏฺฐมํ ฯ

พาเวรฺชาตกั

อทสฺสเนน โมรสฺสาติ อิทํ สตฺถา เขตฺวเน วิหรนฺโต

หตฺถาสกฺกาเร ติตฺถิเย อารพฺภ กเถสิ ฯ

ติตฺถิยา หิ อนุปฺปนฺเน พุทฺเธ ลาภิโน อहेสฺสุ ฯ

อุปฺปนฺเน ปน พุทฺเธ หตฺถาสกฺการา สุริยฺคฺคมเน

ชชฺโชปนกา วิย ชาตา ฯ เตสํ ตํ ปฺวตฺตี อารพฺภ ภิกฺขุ

ฌมฺมสภายิ กถิ สมนฺฏฺฐาเปสฺสุ ฯ สตฺถา อากนฺตุวา กาย

นฺตุถ ภิกฺขเว เอตฺรหิ กถาย สนนฺิสินฺนาติ ปฺจฺจิตฺวา อิมาย

นามาติ วุตฺเต น ภิกฺขเว อิทาเนว ปฺพุเพปิ ยาว คุณฺวณฺโต

น อุปฺปชฺชนฺติ ตาว นิกฺคฺคฺคา ตากฺยสคฺคฺกปฺตฺตา อहेสฺสุ

๑. ม. อิมิ ปาจฺช นตฺถิ ฯ

เล่มที่ 31 จตุกนิปาเต โกกิลวคฺควณฺณา หน้า 466

คณฺวเนตฺสุ อุปฺปนฺเนตฺสุ นิคฺคณฺณา หตฺถาภสฺสกาเรว ชาตาคี
วตฺวา อตีตํ อหารี ฯ

อตีเต พาราณสียํ พุรหุमतฺเต รชฺชํ การเนตฺเต
โพธิสฺสโต โมรโยนียํ นิพฺพตฺติตฺวา วุฑฺฒิมินฺวาย โสภคฺคปฺปโต
อธฺมฺเย วิจรี ฯ ตทา เอกจฺเจ พานิชฺชา ทิสากากํ คเหตุวา
นาวาย พาวรรุญฺจํ อคมฺมฺสุ ฯ ตสฺมี กิร กาลเยว พาวรรุญฺเจ
สฺสณฺณา นาม นตฺถิ ฯ อากตาคตา รุญฺจวาสิโน ตํ ปญฺชเร
นินฺนํ ทิสฺวา ปสฺสติมสฺส นวิวณฺณํ กลปฺริโยสานํ
มุขตฺตฺตฺตํ มณฺนิคฺคพสฺทิสานํ อกฺขิณีตี กากเมว ปสฺสิตฺวา เต
พานิชฺเช อหํสฺสุ อิมํ อยฺยา สฺสณฺณํ อมฺหากํ เทถ อมฺหากมฺปิ
อิมินา อตฺถโต ตฺตฺมฺเห อตฺตโน รุญฺเจ อณฺณํ ลภิสฺสธฺธาตี ฯ
เตนหิ มฺมฺเลน กณฺหนฺธาตี ฯ ปญฺจกหาปณฺเนน (๑) โน เทธาตี ฯ
น เทมาตี ฯ อนุปฺพุเพน วฑฺฒเตตฺวา สเตน เทธาตี วุตฺเต
อมฺหากํ เอส พหุปกฺกาโร ตฺตฺมฺเหหิ ปน สทฺธิ เมตฺติ โหตฺติ
กหาปณฺสตํ คเหตุวา อหํสฺสุ ฯ เต ตํ เนตฺวา สุวณฺณปญฺชเร
ปฏฺธิปิตฺวา นานปฺปการเนน มจฺจมฺเสน เจว ผลาพเลน จ
ปฏฺธิชคฺคีสฺสุ ฯ อณฺณเถสํ สฺสณฺณานํ อวิชฺชมานญฺจानเ ทสฺหิ
อสทฺธมฺเมหิ สมฺนฺนาคโต กากโก ลากคฺคปฺปโต (๒) อโหสิ ฯ ปฺน
วาร เต พานิชฺชา เอกํ มยฺรราชานํ คเหตุวา ยถา
๑. ม. กหาปณฺเนน ฯ ๒. ม. ลากคฺคยสคฺคปฺปโต ฯ

อจรรสทุเทน วสุสติ ปาณิปุพฺพรณสทุเทน นจฺจติ เอว
 สิกฺขาเปตฺวา พาเวรฺรชฺชํ อคัมมํสุฯ โส มหาชเน สนฺนิปตฺเต
 นาวาย ชฺชเร จตฺวา ปกฺเข วิชฺฐนิตฺวา มชฺชรสฺสรํ นิจฺจนาเรตฺวา
 นจฺจติฯ มนุสฺสา ตํ ทิสฺวา โสมนสฺสชาตา เอตํ อยฺยา
 โสภกฺคปฺปตฺตํ สฺวสิกฺขิตํ สกฺกนฺราชานํ อมฺหากํ เทถาติ
 อาหํสุฯ อมฺเหหิ ปจฺมํ กาโก อาณิโต ตํ คณฺหิตฺถ อิทานิ
 เอกํ โมรราชานํ อานยิมฺหา เอตมฺปิ ยาจถ ตุมฺหากํ
 รกฺขเจ สกฺกนํ นาม คเหตฺวา อากนฺตุํ น สกฺกาติฯ โหตุ
 อยฺยา อตฺตโน รกฺขเจ อณฺณมฺปิ ลภิสฺสธ อิมํ โน เทถาติ
 มฺลํ วทฺเตตฺวา สหสฺเสน คณฺหีสุฯ อถ นํ สตฺตฺรตนวิจิตฺเต
 ปญฺชเร จเปตฺวา มจฺจมํสผลาผลเหหิ เจว มชฺชลาชสกฺขรปานกาทีหิ
 ปฏฺิษกฺกีสฺสุฯ มยฺรราชา ลากกฺค ยสฺกคปฺปตฺโต ชาโตฯ
 ตสฺสาคตกาลโต ปฏฺุจาย กากสฺส ลากสฺกกาโร ปรีหายิฯ
 โกจิ นํ โอลเถตุมฺปิ น อิจฺฉิฯ กาโก ขาทนียโกชนียํ
 อลภมาโน กา กาคิ วสุสนฺโต คนฺตฺวา อุกฺการณฺมิมิ โอตฺรติ (๑) ฯ

สตฺถา เทว วตฺถุณี จมฺเฏตฺวา อภิสมฺพุทฺโธ หุตฺวา อิมา
 คธา อภาสิ

[๖๕๔] อทสฺสเนน โมรสฺส สิกฺขิโน มณฺชฺรภาณิโน
 กากํ ตตฺถ อปฺุเชตฺถ มํเสน จ ผลเนน จ

๑. ม. โอตฺรติวา โคจฺริ คณฺหี ฯ

เล่มที่ 31 จตุกนิปาเต โกกิลวคควณณา หน้า 468

[๖๕๕] ยทา จ สรสมฺปนฺโน โมโร พาวเรุมาคโต (๑)

อถ ลาโก จ สกกาโร วายสสุส อหายถ

[๖๕๖] ยาว นุปฺปชฺชตี พุฑฺโธ ชมฺมราชา ปภงฺกโร

ตาว อญฺเณ อปุเชสิํ ปุณฺณ สมณพฺุราหฺมณ

[๖๕๗] ยทา จ สรสมฺปนฺโน พุฑฺโธ ชมฺมํ อเทสยิ

อถ ลาโก จ สกกาโร ติตฺถิยานํ อหายถาติ ฯ

ตตฺถ ลีขิโนติ ลีขาย สมฺนฺนาคตฺส ฯ มลฺลขุภาณิโนติ

มธฺรฺสฺสรฺสฺส ฯ อปุเชสนฺติ อปุชฺยีสฺส ฯ ผลน จาติ

นानปฺปการณ [๒] ผลาผลน จ ฯ พาวเรุมาคโตติ พาวเรุรฺภูจํ

อาคโต ฯ ปาวเรุนฺติปี ปาโจ (๓) ฯ อหายถาติ ปรีหิโน ฯ ชมฺมราชาติ

นวหิ โลกุตฺตรชฺมเมหิ ปรีสิํ รณฺเชตีติ ชมฺมราชา ฯ ปภงฺกโรติ

สตุตโลก โอกาสโลก สงฺขารโลเกสฺส อาโลกสฺส กตตฺตา ปภงฺกโร ฯ

สรสมฺปนฺโนติ พุฑฺโหมสฺสเรณ สมฺนฺนาคโต ฯ ชมฺมํ อเทสยิติ

จตุสจฺจชฺมมํ ปกาเสตีติ ฯ

อติ อีมา จตฺสฺโส คธา ภาสิตฺวา ชาตํ สโมชานสิ

ตทา กาโก นิกฺคณฺโจ นาฏปฺตุโต อโหสิ โมรราชา ปน

อหเมวาทิ ฯ

พาวเรุชาตํ นวมํ ฯ

๑. สุยา. ม. พาวเรุมาคมา ฯ ๒. ม. เอตฺถนฺตเร มิสฺเนาติ

ทิสฺสตี ฯ ๓. ม. ภาเวุติปี ปาโจ ฯ

อทาสี ทานานิติ อิทํ สตุถา เขตวเน วิหรนุโต
อนาถปญจกํ อารพุก กเถสิ ฯ

วตุถุ เหฏฐา ขทิงุการชาตเก (๑) วิตุถาริตเมว ฯ อิธ
ปน สตุถา อนาถปญจกํ อามนุเตตฺวา โปราณกปญจกิตา
คหปติ ทานํ มา ททาสีติ อากาเส จตุวา วาเรนตุํ สกุกํ
เทวราชานํ ปฎิพาหิตฺวา ทานํ ททิสฺสูเยวติ วตุถา เตน
ยาจิติ อตีตํ อหริ ฯ

อตีเต พาราณสิยํ พุรัมหมตฺเต รชชํ การเนเต
โพธิสตุโต อสีติโกฏิวิโก วิสยโห นาม เสฏฐิ หตุวา
ปญจสีเลหิ สมนฺนาคโต ทานชฺฆาสาโย ทานาภริโต อโหสิ ฯ
โส จตุสฺส นกรทฺวาเรสฺส นกรมชฺฆเ อตฺตโน นิเวสนทฺวาเร จาติ
นสฺส จาเนสฺส ทานสาลาโย การาเปตฺวา ทานํ ปวตฺเตสิ ฯ
ทิวเส ทิวเส นสตสฺสหาสนานิ วิสชฺเชติ ฯ โพธิสตุตฺสฺส จ
ยาจกานญจ (๒) เอกสทิสเมว ภตฺตํ โหติ ฯ ตสฺส ชฺฆพฺพุทีปํ
อุนฺนงฺกลํ กตฺวา ทานํ ททโต ทานานุภาเวเน สกุกสฺส
ภวานํ กมฺปิ ฯ เทวณฺโณ ปญฺทุกมฺพลสิลาสนํ
อุนฺนุหการํ ทสฺเสสิ ฯ สกุกโก โโก นฺุโข มํ จานา
จาเวตุกาโมติ อุปฺชาเรนุโต มหาเสฏฐิ ทิสฺวา อัย วิสยโห
๑. พุ. ชา. ๒๗/๔๐/๑๓ ฯ ชาติภูกฤกถา ๑/๓๓๘-๓๔๕ ฯ
๒. ม. วนิพฺพกยาจกานญจ ฯ

เล่มที่ 31 จตุกนิปาเต โกกิลวคควณณา หน้า 470

อติวีย ปฏฐริตฺวา สกถขมฺพุทฺธิปี อุนนฺจลฺลํ กโรนฺโต ทานํ
เทติ อิมินาปี ทาเนน มํ จาเวตฺวา สยํ สกฺโก ภวิสฺสตี
มณฺเณ ชนมสฺส นาสฺเตตฺวา เอตํ ทลิตฺุทํ กตฺวา ยถา
ทานํ น เทติ ตถา กริสฺสามีตี จินฺเตตฺวา สพุทฺ ฺปน
ชนํ ชลฺเณเตลมชฺฐาณิตาทีนํ อนฺตมโส ทาสกมฺมกรโปริสมฺปิ
อนฺตรธาเปตี ฯ ทานพฺยาวณฺเณ อากนฺตฺวา สามิ ทานคฺคํ
ปจฺฉินฺนํ จปิตฺกฺจฺจเน กิลฺยจि น ปสฺสามาตี อาโรจยีสฺสุ ฯ
อิโต ปริพฺพชฺ ยถ มา ทานํ ปจฺฉินฺนทถาตี ภริยํ
ปฏฺโกสาเปตฺวา ภทฺเท ทานํ ปวตฺตาเปหีตี อห ฯ สา
สกถเคหํ วิจินฺตฺวา อพฺพมมาสกมตฺตมฺปิ อทิสฺวา อยฺย
อมฺหากํ นิวตฺถวตฺถํ จเปตฺวา อณฺณํ กิลฺยจิ น ปสฺสามิ
สกถเคหํ ตฺวจฺฉนฺตี อห ฯ สตฺตฺรตนคพฺเภสฺสุ ทฺวารํ วิวราเปตฺวา
น กิลฺยจิ อทฺทส ฯ เสฏฺฐจิลฺยจ ภริยณฺจ จเปตฺวา อณฺเณ
ทาสกมฺมกรานิ น ปลฺลณายีสฺสุ ฯ ปุณฺ มหาสตุโต ภริยํ
อามนฺเตตฺวา ภทฺเท น สกฺกา ทานํ ปจฺฉินฺนทิตฺุ สกถนิเวสนํ
วิจินฺตฺวา กิลฺยจิ อฺุปรธาเรหีตี อห ฯ ตสฺมี ขณฺเณ เอโก
ติณฺหารโก อสิตฺถเจว กาชณฺจ ตินฺพนุชฺชนรชฺชณฺจ ทฺวารนฺตเร
ณทฺเทตฺวา ปลายิ ฯ เสฏฺฐจภริยาตํ ทิสฺวา สามิ อิมํ จเปตฺวา
อณฺณํ น ปสฺสามีตี อหริตฺวา อทาสิ ฯ มหาสตุโต ภทฺเท
มยา เอตฺตคํ กาลํ ตินฺนํ นาม น ลายิตฺปฺพุทฺ อชฺช ปน

[๖๖๑] ยทิ เหสุตติ ทสุสาม อสนฺเต กิ ททามุหเส
เอวํ ภูตปิ ทสุสาม มา ทานํ ปมทามุหเสติ ฯ
ตตุถ อนริยฺนฺติ ลามกํ ปาปกมฺมํ ฯ อริเยนาติ
ปริสุทฺธาจาเรน อริเยน ฯ สุกฺกุเตนาปีติ สุกฺกิลุเทนนาปี ฯ
อกิจฺจมาหฺตติ อกตฺตพฺพนฺติ พุทฺธาทโย อริยา วทฺนฺติ ฯ
ตฺวํ ปน มํ อนริยมกฺกํ อารโจะสีติ อธิปฺปาโย ฯ โวติ
นิปาตมตฺตํ ฯ ยํ โภกเหตฺนฺติ ยสุส ธนฺสุส ปริภุญฺชนเหตฺ
มยํ ทานสทฺธํ วิชเหม ปรึจฺจเชยฺยาม ตํ ธนเมว มา อหุ
น โน เตน ธเนน อตุโถติ ทิเปติ ฯ รโถติ ยํ กิลฺยจิ
ยานํ ฯ อิทํ วุตฺตํ โหติ เยน มกฺเคน เอโก รโถ ยาคิ
อญฺโณปี รโถ รตฺสุส กตมกฺโก เอโสติ เตน มกฺเคน ยาคิ ฯ
โปราณํ นิหตํ วตฺตนฺติ ยํ มยา ปุพฺเพเยว นิหตํ วตฺตํ
ตํ มยิ ธรนฺเต วตฺตตฺตฺเยว มา ติภฺจ
เอวํ ตินฺนหารกภูตปิ มยํ ยาว ชีวาม คาว ทสุสามเยว ฯ
กึการณา ฯ มา ทานํ ปมทามุหเสติ อททฺนฺโต ทิ ทานํ
ปมชฺชติ นาม น สรติ น สลฺลกฺเขตติ อหํ ปน ชีวมาโน
ทานํ ปมฺมุสฺสิตฺตํ น อิจฺฉามิ ตสฺมา(๑) ทสุสามิเยวาติ ทิเปติ ฯ
สกุโก ตํ ปฏฺิพาหิตฺตํ อสกุโกนฺนฺโต กิมตฺถาย ทานํ
ททาสิติ ปุจฺฉิ ฯ โปธิสฺส
๑. ม. เอตฺถนฺนฺตเร ทานนฺติ ทิสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส

เล่มที่ 31 จตฺกุกนิปาเต โกกิลวคฺควณฺณนา หน้า 474

ปฏฺยมาโน สพฺพณฺตุตฺตํ ปฏฺยเจนฺโต ปนาหํ ททามิตฺติ อหํ ฯ
 สกฺโก ตสฺส วณฺํ สุตฺวา ตฺวํ อกฺกํ หตฺถเณน ปิฏฺฐํ ปริมชฺชํ ฯ
 โปธิสฺสตฺสฺส ตํขณฺณเณว ปริมชฺชิตฺมตฺตสฺสเสว สกฺลสรีริ ปริปุริ ฯ
 สกฺกานุกาเวณ จสฺส สพฺโพ วิทฺวาปริจฺเจโท ปฏฺฐิปากตฺติโก ว
 โหติ ฯ สกฺโก มหาเสฏฺฐิ ตฺวํ อิตฺโต ปฏฺฐาย ทิวเส ทิวเส
 ทฺวาทส สตฺสหสฺसानิ วิสชฺเชนฺโต ทานํ เทหิตฺติ ตสฺส เกเห
 อปริมาณธนํ ทตฺวา(๑) ตํ อฺยุโยเชตฺวา สกฺกฺจฺานเมว คโต ฯ
 สตฺถา อิมํ ชมฺมเทสนํ อหริตฺวา ชาตกํ สโมชานเส
 ตทา เสฏฺฐิภริยา ราหุลมาตา อโหสิ วิสยฺโห ปน อหเมวาทิ ฯ
 วิสยฺหชาตกํ ทสมํ ฯ
 โกกิลวคฺโค จตฺตฺโต ฯ

ตสฺสุทฺทานํ

อติเวลํ ปภาสติ ชินวโร
 วณฺมชฺเณ รเถสภ ชิมฺหคโม
 อถ ตณฺฑลํ โมร วิสยฺห ทส ฯ

๑. ม. กตฺวา ฯ ๒. มรฺมมโปตฺถเก ชาตกฺทฺทานํ จตฺกุกนิปาตวณฺณนา

เอวํ ทิสฺสติ

โกกาสฺโก รถลฺลฺลฺลํ ปกฺกโคช ราโชวาทา ฯ
 ชมฺพุก พุรฺหฺมาจฺตฺโต ปิจฺ จุสา จ พาเวรฺุ ฯ
 วิสยฺหเสฏฺฐิ ทสชาติ ฯ

จตุลกุฉถวคคณณ

กณชลคชถก (๑)

นรร่ม อรณกรสุตถ (๒) อมสุส ชถคสุส วจุถอรกถ
กณชถชถเก (๓) อววกวสุสตถถ ๑
กณชลคชถก ปลงม ๑

วณรชถก

อสกษถ วจ อตุถณนตถ อถ สตุถ เวพวเน วจรณต
เทวทตุตสุส วชช ปลรสกถน ออรพก กถลถ ๑ วจตุ (๔)
วจุถอรตเมว ๑

อตุเต ปน พอรณลยถ พุรหุมทตุเต รชช กุเรนเต
พอสตุตอ หมวณตปเตเส กปโยนยถ นพพตุตตุว วยปตอ
คกคตเร วลถ ๑ อถก อนตคกคย สสสมารถ พอสตุตสุส
หทยมเส ทอหพ อปปาทตุว สสสมารสุส กถลถ ๑ สอ ต
กปถ อุกถ นมมุชชชเปตุว มเรตุว หทยมล (๕) สสสมารย
ทสุสมถถถ จินเตตุว มหสตุต ออ ออถ สมม อนตุรทปเก
อมพผล (๒) ชาทถตุ คจณมถถ ๑ อห กถ คมสสมถถ ออ ๑
๑. ม. กณชลคชถก... ๑ ๒. ม. นรณมอรณกรสุตถ ๑
๓. พ. ช. ๒๘/๒๕๖-๓๑๔/๑๐๖-๑๓๐ ๑ ๔. ชถคกกุจฉกถ
๒/๖๕ ๑ ๕. ม. อตุถนตุเร คเหตุวถถ ทสุสถถ ๑ ๖. ม. ผลถผล ๑

เล่มที่ 31 จตุกนิปาเต จุลลภูณาลวคควณฺณนา หน้า 476

ตัม มม ปิฏฺฐิยํ นิสีทาเปตฺวา เนสฺสามีติ ฯ โส ตสฺส จิตฺตํ
 อชานนฺโต ลงฺกิตฺวา ปิฏฺฐิยํ นิสีทิตฺวา สสฺสูมาโร โลกํ กนฺตฺวา
 นิมนฺนุชฺชิตฺตํ อารภิตฺวา อถ นํ พานโร กิํ มํ โภ อุตฺเท
 นิมนฺนุชฺชาเปสึตฺติ อหา ฯ อหฺนฺตํ มาเรตฺวา ตว หทยมํสํ
 มม ภริยาย ทสฺสามีติ ฯ หนฺท (๑) ตฺวํ มม หทยมํสํ อฺเรติ (๒)
 มลฺลสึตฺติ ฯ อถ กหํ เต จปิตฺนฺตฺติ ฯ เอตํ อฺทุมฺพเร โอลมฺพนฺตํ
 น ปสฺสสึตฺติ ฯ ปสฺสามิ ทสฺสตี ปน เมตฺติ ฯ อาม
 ทสฺสามีติ ฯ สสฺสูมาโร ทนฺชฺตาย นํ กเหตุวา นทิตฺเร
 อฺทุมฺพรมฺมํ กโต ฯ โพธิสฺสโต ตสฺส ปิฏฺฐิจิตฺโต ลงฺกิตฺวา
 อฺทุมฺพรรุกฺเข นิสินฺโน อีมา กถา อภาสิ

[๖๖๖]	อสฺกขี วัต อคฺตํ	อฺฏฺฐาตุํ (๓) อฺทกา ถลํ
	นทานาหํ ปฺน ตฺยหํ	วสํ กจฺฉามิ วาริช
[๖๖๗]	อลเมเตหิ อมฺเพหิ	ชมฺพุหิ ปนเสหิ จ
	ยานิ ปาริ สมฺพุทฺส	วริ มยฺหํ อฺทุมฺพโร
[๖๖๘]	โย จ อฺปฺปติตํ อคฺถํ	น จิปรฺมณฺนุชฺชตฺติ
	อมิตฺตวสฺมนเวตฺติ	ปจฺฉา จ อนฺตปฺปติ
[๖๖๙]	โย จ อฺปฺปติตํ อคฺถํ	จิปรฺมเว นโโพตฺติ
	มจฺเจเต สคฺคฺสมฺพารธา	น จ ปจฺฉานฺตปฺปติตฺติ ฯ

ตคฺถ อสฺกขี วดาติ สมตฺโถ วัต อโหสิ ฯ อฺฏฺฐาตุํ

๑. ม. ทนฺช ฯ ๒. ม. อฺเร อคฺถิตฺติ ฯ ๓. ม. อฺทฺฐาตุํ ฯ

อุทฺธิริตฺตํ วาริชาติ สสสุมาโร อาลปติ ฯ ยานิ ปารี
สมุทฺทสุสาติ คงคํ สมุทฺทนาเมนาลปนฺโต ยานิ สมุทฺทสุส
ปารี คนฺตุวา ขาทิตพฺพานิ อลนฺเตหิตี วทติ ฯ ปจฺฉา
จ อนุตฺตปฺปตีติ อุปฺปนฺนํ อตฺถํ จิปรูปํ อชานนฺโต อมิตฺตวสํ
คจฺฉติ ปจฺฉา จ อนุตฺตปฺปตีติ ฯ

อิติ โส จตฺสูหิ คาลาหิ โลกียกิจฺจํ นิปฺพตฺติการณํ
กเถตฺวา วนสมฺมทเมว กโต (๑) ฯ

สตฺถา อิมํ ชมฺเมเทสนํ อahrtฺตฺวา ชาตํ สโมชานสิ
ตทา สสสุมาโร เทวทฺโต อโหสิ พานโร ปน อหเมวาทิ ฯ
วานรชาตํ ทฺติยํ ฯ

กุณฺตินีชาตํ

อวสิมฺหา ตวาคารติ อิํ สตฺถา เขตวเน วิหรนฺโต
โกสลรณฺโวย เคะเห นินฺตุถํ กุณฺตินีสกฺกํ อารพฺภ กเถสิ ฯ
สา กิร รณฺโวย พุเตยฺยหาริกา ฯ เทว
โปตกาปิสฺสา อตฺถิ ฯ ราชา ตํ สกฺกํ เอกสุส รณฺโวย
ปณฺณํ คาหาเปตฺวา เปเสสิ ฯ ตสฺสา คตกาเล ราชกุเล
ทรรกา เต สกฺกนโปตเก หตฺถเนน ปริมทฺทนฺตา มาเรสุํ ฯ
สา อากนฺตุวา เต โปตเก มเต ปสฺสนฺตี เกน เม
๑. ม. ปาวีสี ฯ

เล่มที่ 31 จตุกกนิปาเต จุลลกุณาลวคควณณนา หน้า 478

ปุตตกา มาริตาติ ปุจฺฉิ ฯ อสุเกน จ อสุเกน จาติ ฯ
ตสฺมิณฺจ กาลเ ราชกุเล โปสวานิกพฺยคุโฆ อตฺถิ กกุขโพ
ผรุโส พนฺชนวเสน (๑) ติฏฺฐติ ฯ อถ เต ทารกา ตํ พฺยคุฆํ
ทสฺสนาย อคมฺสุ ฯ สปิ สกฺกนิกา เตหิ สทฺธี คนฺตุวา
ยถา อิมหิ มม ปุตตกา มาริตา ตเถว เน กริสฺสามิตี
เต ทารเก คเหตุวา พฺยคุฆสฺส ปาทมฺมูเล จิปี ฯ พฺยคุโฆ
มฺรุมฺราเปตฺวา (๒) ขาติ ฯ สปิ อิทานิ เม มโนโร ปรีปฺนฺโนติ
อุปฺปติตฺวา หิมวณฺตเมว คตา ฯ ตํ การณํ สุตฺวา ภิกฺขุ
ชฺมมสฺสภายํ กถิ สมฺภูจาเปสฺสุ อวฺโส ราชกุเล กิร
กฺกนฺตินิสฺกฺกนิกา เยหิสฺสา โปตกา มาริตา เต ทารเก
พฺยคุฆสฺส ปาทมฺมูเล จิปีตฺวา หิมวณฺตเมว คตาติ ฯ สตุถา
อาคนฺตุวา กายนฺตุถ ภิกฺขเว เอตฺรหิ กถาย สนฺนินฺสินฺนาติ
ปุจฺฉิตฺวา อิมาย นามาติ วุตฺเต น ภิกฺขเว อิทาเนว
ปุพฺเพเปสา อตฺตโน โปตกฆาตเก ทารเก จิปีตฺวา (๓) หิมวณฺตเมว
คตาติ วุตฺวา อตีตํ อาหริ ฯ

อตีเต พาราณสียํ (พฺรหฺมทตฺเต รชฺชํ การเนเต) โพธิสตุโต
(พาราณสียํ) ชฺมเมเน สเมเน รชฺชํ การสิ ฯ นิเวสเน เอกา
กฺกนฺตินิสฺกฺกนิกา ทูเตยฺยหาริกา ฯ สพฺพิ ปฺริมสฺทิสเมว ฯ อัย
๑. ม. พนฺชนวเสน ฯ ๒. ม. มฺรุมฺราเปตฺวา ฯ ๓. ม. คเหตุวา
พฺยคุฆสฺส ปาทมฺมูเล จิปีตฺวา ฯ

ปน วิเสโสฯ อัย พุกุเมน ทารเก มาราเปตฺวา จินฺเตสิ
อิทานิ น สกฺกา มยา อิธ วสิตฺถุ คมิสฺสามิ กจฺจนฺตี
จ รณฺโณ อนาโรเจตฺวา ว น คมิสฺสามิตี [๑] สฺวา ราชานํ
อุปลสงฺกมิตฺวา [๒] เอกมนฺตํ จิตฺตา สามี ตุมฺหากํ ปมาเทน
มม ปุตฺตเก ทารกา มาเรตฺถุ อหํ โภชวสิกา หุตฺวา เต
ทารเก ปฏฺิมาเรสี อิทานิ มยา อิธ วสิตฺถุ น สกฺกาติ
วตฺวา ปจฺมํ กาดมาห

[๖๗๐] อวสิมฺหา ตวาคาเร นิจฺจํ สกฺกตปฺุชิตา
ตฺวเมวทานิมกริ หนฺท ราช วชามหนฺติ ฯ

ตตฺถ ตฺวเมวทานิมกริตี มํ ปณฺณํ กาทาเปตฺวา เปเสตฺวา
อตฺตโน ปมาเทน มม ปิยปุตฺตเก อรฺกฺขนฺโต ตฺวณฺเวยทานิ
เอตํ มม คมนการณํ (๓) อกริ ฯ หนฺทาทิ อุปลสฺกฺกุเถ (๔) นิปาโต ฯ
ราชาติ โพิสฺสตฺตํ อาลปติ ฯ วชามหนฺติ หิมวณฺตํ กจฺจามิตี ฯ

ตํ สุตฺวา ราชา พุคฺคิยํ กาดมาห

[๖๗๑] โย เว กเต ปฏฺิกเต กิพฺพิเส ปฏฺิกิพฺพิเส
เอวณฺตํ สมฺมตี (๕) เวรํ วส กุณฺตินิ มา คมาติ ฯ

ตสฺสตฺถโธ โย ปุคฺคโธ ปเรน กเต กิพฺพิเส อตฺตโน
ปุตฺตมารณาทิกเก ทารุณกมฺเม กเต ปุณฺ อตฺตโน ตสฺส

๑. ม. เอตฺถนฺตเร อาโรเจตฺวา ว คมิสฺสามิตี ทิสฺสตี ฯ

๒. ม. เอตฺถนฺตเร วณฺทิตฺวาติ ทิสฺสตี ฯ ๓. ม. โทมฺนสฺสการณํ ฯ

๔. ม. ววสฺสสฺกฺกุเถ ฯ ๕. ม. สมฺมตี ฯ

เล่มที่ 31 จตุกุกนิปาเต จุลลกุกณาลวคควณณนา หน้ 480

ปุกคคสส ปุกกเต ปุกกพิพิเส ปุกกคัม มยา ตสสาคิ

ชานาคิ ๑ เอวนคัม สมนคิ เวนคิ เอคคเคน คัม เวร สมนคิ

วูปสนคัม โหคิ ตสุมว วส กุนคินิ มา คมาคิ ๑

คัม สคควา กุนคินิ คคคิย คากมาห

[๖๗๒] น กคคสส จ กคคตา จ มิตคิ สนคิยเต (๑) ปุน

หคคิ นานุชานาคิ กจจณญเเวว เรเสภาคิ ๑

คคคค น กคคสส จ กคคตา จาคิ ปกคคสส จ อภิกคคสส

จ อูปปีพิคคสส (๒) ปุกคคสส อิทานิ วิกคคคิปริณามัม กคควา

โย กคคตา คคคสส จาคิ อิเมสั ทวินัน ปุกคคคานัน ปุน

มิตคคภาโว นาม น สนคิยคิ น ฃกคิยคิคิ อคคโถ ๑ หคคิ

นानุชานาคิคิ เตน การณน มม หคคิ อคิ วาสั

นानุชานาคิ ๑ กจจณญเเวว เรเสภาคิ คคคุมว อหัม มหาราช

คคคิสสามิเเววาคิ ๑

คัม สคควา ราชว จคคคคคัม คากมาห

[๖๗๓] กคคสส เจว กคคตา จ มิตคิ สนคิยเต (๑) ปุน

คิรานัน โน จ พาลานัน วส กุนคินิ มา คมาคิ ๑

คคคสคคโถ กคคสส เจว ปุกคคคคคค โย จ กคคตา

คคคสส มิตคิ สนคิยคิ ปุน สว ปน คิรานัน โน จ

พาลานัน คิรานัน หิ เมคคคคิ กคคินนาคิ ปุน ฃกคิยคิ พาลานัน

๑. ม. เมคคคคิ สนคิยเต ๑ ๒. ม. อูปปีพิคคสส ๑

ปน สกั กิณนา กิณนาว โหติ ตสฺมา วส กุณฺติณิ มา
คมาติ ฯ

สกุณฺิกา เอวํ สนฺเตปี น สกุกา มยา วสิตุํ
สามีติ ราชานํ วนฺทิตฺวา อุปรตฺติวา หิมวนฺตเมว คตา ฯ

สตฺถา อิมํ ชมฺมเทสนํ อahrtฺวา ชาติกั สโมชานสฺสิ
ตทา กุณฺติณิเยว เอตฺรหิ กุณฺติณิ พาราณสีราชา
ปน อหเมวาทิ ฯ

กุณฺติณิชาติกั ตติยํ ฯ

อมพชาติกั

โย นิลิยํ มณฺฑยตฺติ อิทํ สตฺถา เขตวเน วิหรนฺโต
เอกํ อมฺพโลกปกคฺเชริ อารพฺภ กเถสิ ฯ

โส กิร มหฺลลกกালে ปพฺพชิตฺโต เขตวณฺจจฺจุนฺเต อมฺพวเน
ปณฺณสาถํ กตฺวา (๑) อมฺเพ รกฺขนฺโต ปตฺตานิ อมฺพปกฺกานิ
ขาทนฺโต วิหฺรติ (๒) ฯ อตฺตโน สมนฺนุสฺสานมฺปิ เทติ ฯ
ตสฺมี ภิกฺขาจารํ ปวิญฺเฐ อมฺพโจรกา อมฺพานิ ปาเตตฺวา
ขาทิตฺวา จ กเหตฺวา จ กจฺจนฺติ ฯ ตสฺมี ขณฺเ จตฺสฺโส
เสฏฺฐจฺจิตโร อจฺจรวตฺติยํ นฺหายิตฺวา วิจฺรนฺติโย ตํ อมฺพวณฺํ
ปวิสิสฺสุ ฯ มหฺลลโก อากนฺตฺวา ตา ทิสฺวา ตุมฺเหหิ เม
๑. ม. กาทฺเรตฺวา ฯ ๒. ม. วิจฺรติ ฯ

เล่มที่ 31 จตุกนิปาเต จุลลกุณาลวคควณฺณนา หน้า 482

อมุพานิ ขาทิดานีติ อห ๑ ฆนฺเต มยฺ อิทานิ อาคตา
น ตุมฺหากํ อมุพานิ ขาทามาติ ๑ เตนฺหิ สปลํ กโรธาติ
กโรม ฆนฺเตติ สปลํ กรีสุ ๑ มหฺลลโก ตา สปลํ การฺตฺวา
ลชฺชาเปตฺวา วิสชฺเชตี ๑ ตสฺส ตํ กิริยํ สุตฺวา ภิกฺขุ
ธมฺมสภายํ กถํ สมฺภูจาเปตฺว อวฺโส อสุโก กิร มหฺลลโก
อตฺตโน วสนกํ อมุพวนํ ปวิจฺจา เสฏฺฐิจีตโร สปลํ การฺตฺวา
ลชฺชาเปตฺวา วิสชฺเชตีติ ๑ สตฺถา อาคนฺตฺวา กายนฺตฺถ
ภิกฺขเว เอตฺรหิ กถาย สนนฺนินฺนาติ ปุจฺฉิตฺวา อิมาย
นามาติ วุตฺเต น ภิกฺขเว อิทาเนว ปุพฺเพเปส อมุพโคปโก
หุตฺวา เอตา(๑) เสฏฺฐิจีตโร สปลํ การฺตฺวา ลชฺชาเปตฺวา
วิสชฺเชตีติ วุตฺวา อตีตํ อหริ ๑

อตีเต พาราณสียํ พุรฺหมตฺเต รชฺชํ การฺเนเต
โพธิสฺตฺโต สกฺกตฺตํ การฺเสตี ๑ ตทา เอโก กุญฺชฎฺโถ พาราณสียํ
อุปนฺนิตฺสาย นทีตีเร อมุพวเน ปณฺณสาลํ มาเปตฺวา อมุเพ
รกฺขนฺโต ปตฺตานิ อมุพปุกฺกานิ ขาทนฺโต สมฺพนฺธมนฺนุสฺसानมฺปิ
ททนฺโต นานปฺปการเณ มิจฺฉาชีเวน ชีวิตํ กปฺเปนฺโต วิหฺรติ(๒) ๑
ตทา สกฺโก เทวราชา เก นฺโข โลกเก มาตาปิตโร
อุปฺภูจฺหนฺติ กุเลเชฏฺฐาปจายนกมฺมํ กโรนฺติ ทานํ เทนฺติ
สีลํ รกฺขนฺติ อุโปสฺถกมฺมํ กโรนฺติ เก ปพฺพชิตฺวา สมณธมฺเม
๑. ม. จตฺสฺโส ๑ ๒. ม. วิจฺรติ ๑

ยุตฺตปฏฺยุตฺตา วิหรนฺติ เก อนาจารํ จรณฺตีติ โลกํ
โวโลเกนฺโต อิมํ อมฺพโคปกํ อนาจารํ ชฎิลํ ทิสฺวา อัย
ญฺชฎฺยโล กสิณฺปริกมฺมาที อุตฺตโน สมณฺธมฺมํ ปหาย อมฺพวนํ
รกขนฺโต วิหรติ(๑) สํเวเชตฺตสํมิ นนฺติ ตสฺส คามํ ภิกฺขาย
ปวิญฺจกาเล อุตฺตโน อานุกาเวน อมฺเพ ปาเตตฺวา โจเรหิ
วิลมฺปิเต วีย อกาสิ ฯ ตทา พาราณสีโต จตฺตโส เสฏฺฐิฉีตโร
ตํ อมฺพวนํ ปวิสิสุ ฯ ญฺชฎฺยโล ตา ทิสฺวา ตุมฺहेหิ เม
อมฺพานิ ขาทิตานีติ ปลิพฺพุทฺธิ ฯ ฆนฺเต มยํ อิทาเนว อาคตา
น เต อมฺพานิ ขาทามาติ ฯ เตนหิ สปรถํ กโรธาติ ฯ
กตฺวา ปน กนฺตุํ ลภิสฺสามาติ ฯ อาม ลภิสฺสธาติ ฯ
สาธฺว ฆนฺเตติ ตาสํ เชฏฺฐกา สปรถํ กโรนฺตี ปจฺมํ คาลมาห
[๖๗๔] โย นิลิยํ มณฺฑายติ สณฺฑาเสน วิหณฺณติ
ตสฺส สา วสมนฺนเวตฺตุ ยา เต อมฺเพ อวาทริติ ฯ
ตสฺสตุโถ โย ปุริโส ปลิตานํ กापวณฺณกรณฺตถาย
นิตฺผลาทีนํ โยเชตฺวา กตํ นีลิกํ(๒) มณฺฑายติ นิลเกสฺนตฺเร
จ อญฺจิตํ ปลิตํ อุกุทฺตฺรนฺโต สณฺฑาเสน วิหณฺณติ กิลมฺติ
ตสฺส เอวรฺูปสฺส มหฺลลกสฺส สา วสมนฺนเวตฺตุ ตถารูปํ ปตี
ลภตุ ยา เต อมฺเพ อวาทริติ ฯ
ตปาโส ตฺวํ เอกมฺนฺเต ติฏฺฐาติ วตฺวา ทูตฺยํ เสฏฺฐิฉีตโร
๑. ม. วิจรติ ฯ ๒. ม. นิลิยํ ฯ

เล่มที่ 31 จตุกนิปาเต จุลลภูณาลวคควณณนา หน้า 484

กาเรสิ ฯ สา สปถิ กโรนตี ทุติยิ คากมาห

[๖๗๕] วิสิ วา ปญจวิสิ วา โอนตีเสว (๑) ชาติยา

ตาทิสา ปติ มา ลทุธา ยา เต อมฺเพ อวาทริติ ฯ

ตสฺสตุโถ นาริโย นาม ปณฺณรตโสฬสวสฺสกาเล ปุริสานํ

ปียา โหนฺติ ยา จ ทว อมฺพานิ อวาทริ สา

เอวรฺูเป โยพฺพนเ ปตี อลภิตฺวา ชาติยา วิสิ วา ปญจวิสิ

วา เอเกน ทฺวิหิซ โอนตาย โอนตีสิ วา วสฺसानิ ปตฺวา

ตาทิสา ปรีปกฺกวยา หุตฺวาปี ปตี มา ลทุธาติ ฯ

ตายปี สปถิ กตฺวา เอกมนฺตํ จิตาย ตติยา ตติยิ

คากมาห

[๖๗๖] ทิมํ กจฺจตุ อทฺธานํ เอกิกา อภิสาริยา (๒)

สงฺเกเต ปติ มาทฺทส (๓) ยา เต อมฺเพ อวาทริติ ฯ

ตสฺสตุโถ ยา เต อมฺเพ อวาทริ สา ปตี ปญฺจยมานา

ตสฺส สนฺติเก อภิสรรณตาย อภิสาริยา นาม หุตฺวา เอกิกา

อทฺติยา กาวุตทฺวิคาวุตมตฺตํ ทิมมทฺธานํ กจฺจตุ กนฺตฺวาปี

จ ตสฺมี อสฺสูกฺกฺจฺจานํ นาม อากจฺเจยฺยาสีติ กเต สงฺเกเต

ตํ ปตี มา อทฺทสาติ ฯ

ตายปี สปถิ กตฺวา เอกมนฺตํ จิตาย จตุตฺถา จตุตฺถิ

คากมาห

๑. สฺยา. ม. อุณฺตีสิว ฯ ๒. ม. อภิสาริกา ฯ ๓. ม. มา. อทฺท ฯ

ชาตกภูจกถา ๔ ตัก-ปญจกนิปาตวณฺณนา - หน้าที่ 485
เล่มที่ 31 อมฺพชาตกํ หน้า 485

[๖๗๗] อลงฺกตา สุวสนา มาลินี จนฺทนุสฺสทา
เอภิกกา สยเน สยตุ(๑) ยา เต อมฺเพ อวาทริตี ฯ
สา อุตฺตทานตฺถาเยว ฯ

ตปาโส ตุมฺเหหิ อติภาริยา สปถา กตา อณฺเณหิ
อมฺพา ขาทิตา ภวิสุสนฺติ คจฺจถทานิ ตุมฺเหติ ตา
อฺยโยเชติ ฯ สกฺโก เภรารูปรามมณฺเฑ ทสฺเสตฺวา ภูฏตาปถํ
ตโต ปลาเปติ ฯ

สตุถา อิมํ ชมฺมเทสนํ อวาทิตฺวา ชาตกํ สโมชานเนติ
ตทา ภูฏชฎิลโธ อโย อมฺพโคปกมฺหลฺลโก อโหสิ จตฺสฺโส
เสฏฺฐิฉิตโร เอตาเยว สกฺโก เทวราชา ปน อหเมวาทิ ฯ

อมฺพชาตกํ (๒) จตฺตํ ฯ

๑. สุยา. ม. เสตุ ฯ ๒. กตฺถจิ อมฺพโจรชาตกนฺติ ทิสฺสติ ฯ

วนั ยทกุกิ ททตีติ อิทั สตุถา เขตวเน วิหรนุโต
เอกั อลสทิกุกุ อารพุก กเถสิ ฯ

โส กิร สาวตุถิวาสี กุลปลุโต สาสเน อูร์ ทตุวา
ปพพิชิตวาปี อลโส อโหสิ อุกุเทศปริปุจณาโยนิโสมนสิการ-
วตุตปลิวตุตทาทีปริพาหิโร นีวรณาภิภูโต (๒) ฯ นิสินนุจันนาทีสุ
อิริยาปลเถสุ ตเถว โหติ ฯ ตสุส ตั อาลสิยภาวั อารพุก
ชมมสภายั กถั สมุจจาเปล्लุ อวุโส อสุโก นาม
เอวรูเป นิยุยานิกะ สาสเน ปพพิชิตวา อาลสิโย กุสิโต
นีวรณาภิภูโต วิหรตีติ ฯ สตุถา อากนตุวา กายนตุถ ภิภูเว
เอตริหิ กถาย สนนิสินนาติ ปุจณิตวา อิมาย นามาติ วตุเต
น ภิภูเว อิทานเว ปุพเพเปส อาลสิโกเยวาติ วตุวา
อตีตัง อาริ ฯ

อตีเต พารานสิยั พุรหุมทตเต รชชั การเนเต
โพธิสตุโต ตสุส อมจจรตณั อโหสิ ฯ พารานสิราชา
อาลสิยชาติโก อโหสิ ฯ โพธิสตุโต รชานัน โพรยิสสามิติ (๓)
เอกั อูปมั อูปรารเนโต จริติ ฯ อเถกทิวลั ราชา อูยุยานัน
คณตุวา อมจจคณปริวูโต ตตุถ วิจรนุโต เอกั คชกมุภั (๔) นาม
๑. ม. ราชกมุภชาติก... ฯ ๒. ม. นีวรณาภิภูโต ฯ เอวมุปริปี ฯ
๓. ม. ปโปเชสุสามิติ ฯ ๔. ม. ราชกมุภั ฯ เอวมุปริปี ฯ

อาลสิยั ปสฺสตี ฯ ตถารูปา กิร อาลสิยา สกถทิวสั คจฺจนฺตปิ
เอกํกุททวํกุทมตฺตํ คจฺจนฺติ ฯ ราชา ตํ ทิสฺวา [๑] โโก นาม
โสติ โปธิสฺตตํ ปุจฺฉิ ฯ มหาสตุโต คชกมุโก นาม โส
มหารราชาติ (๒) ฯ อาลสิโย เอวรูปโป หิ สกถํ ทิวสั คจฺจนฺโตปิ
เอกํกุททวํกุทมตฺตเมว คจฺจนฺตีติ วตฺวา เตน สทฺธิ สลฺลปฺนฺโต
อมุโก คชกมุภ ตุมุหํกั ทนฺธึ คมนํ อิมสฺมี อรณฺเณ
ทาวคฺคิมฺหิ อุกฺกิตฺเต กิโรธาทิ วตฺวา ปจฺมํ คาทมาห

[๖๗๘] วณฺํ ยทคฺคิ ททติ ปาวโก กณฺหวตฺตนิ (๓)

กถํ กโรสิ ปจฺลก เอวํ ทนฺธปรกฺกโมติ ฯ

ตตฺถ ยทคฺคิตฺติ ยทา อคฺคิ ฯ ปาวโก กณฺหวตฺตนิติ อคฺคิโน
นามํ (๔) ฯ ปจฺลกาติ ตํ อาลปติ ฯ โส หิ จลนฺโต คจฺจนฺติ
นิจฺฉิ วา ปจฺลายติ ตสฺมา ปจฺลโกติ วุจฺจติ ฯ ทนฺธปรกฺกโมติ
มฺหุวิริโยติ (๕) ฯ

[๖๗๙] ตํ สุตฺวา คชกมุโก ทุติยํ คาทมาห

พฺหุณี รุกฺขจฺฉิทฺทานิ ปจฺพฺยา วิวรานิ จ

ตานิ เจ นาทิสฺมฺโภม โหติ โน กาลปริยาโยติ ฯ

ตสฺสสฺสโต ปณฺฑิต อมุหํกั อิตฺโต อุตฺตริตฺรคมนํ นาม
นตฺถิ อิมสฺมี ปน อรณฺเณ รุกฺขจฺฉิทฺทานิ จ ปจฺวิยํ วิวรานิ

๑. ม. เอตฺถนฺตเร วยสฺสาติ ทิสฺสตี ฯ ๒. ม. อิตฺสทฺโท นตฺถิ ฯ

๓. สฺยา. ม. กณฺหวตฺตนิ ฯ ๔. ม. เวจฺจํ ฯ ๕. ม. ครุวิริโย ฯ

เล่มที่ 31 จตุกกนิปาเต จุลลกุณาลวคฺควณฺณนา หน้า 488

จ พหุณี ยถิ ตานิ น ปาปุณาม โหติ โน กาลปริยาโยติ

มรณเมว โน โหตีติ ฯ

ตํ สุตฺวา โพรตฺสตุโต อิตรา เทว คาลา อภาสิ

[๖๘๐] โย ทนฺชกาเล ตฺรติ ตฺรณฺเเย จ ทนฺชติ

สุกกปณฺณํ (๑) อกกมฺม อตุถํ ภยฺเชติ อตุตโน

[๖๘๑] โย ทนฺชกาเล ทนฺชติ ตฺรณฺเเย จ ตารยิ

สสิว รตฺตี วิภยฺชิ (๒) ตสฺสตุโถ ปฺริปฺรตีติ ฯ

ตตุถ ทนฺชกาเลติ เตถํ เตถํ กมฺมานํ สณฺนิกํ กตฺตพฺพกาเล

[๓] ตฺริตฺตฺริโต เวเคน ตานิ กมฺมานิ กโรติ ฯ สุกกปณฺณํวาติ

ยถา วาตาตปฺสูกตฺตาลปณฺณํ พลวา ปฺริโส อกกมิตฺวา

ภยฺเชยฺย ตตุเถว จุณฺณวิจฺจณฺณํ กเรยฺย เอวํ โส อตุตโน

อตุถํ [๔] ภยฺชติ ฯ ทนฺชตีติ ทนฺชายติ ทนฺชกาตพฺพานิ

ทนฺชเมว กโรติ ฯ ตารยิตฺติ ตฺริตฺตกาตพฺพานิ กมฺมานิ ตฺริโต

จ กโรติ ฯ สสิว รตฺตี วิภยฺชิตฺติ ยถา จนฺโท ชุณฺหปฺกขํ

รตฺตี โชตฺยมาโน กาพปฺกขรตฺติโต รตฺตี วิภยฺชนฺโต ทิวเส

ทิวเส ปฺริปฺรติ เอวํ ตสฺส ปฺริสสฺส อตุโถ ปฺริปฺรตีติ วุตฺตํ

โหติ ฯ

ราชา โพรตฺสตุตสฺส วจันํ สุตฺวา ตโต ปญฺจาย

๑. สุยา. ม. สุกกปณฺณํ ฯ ๒. ม. วิภยฺชิ ฯ ๓. ม. เอตฺถนฺตเร

ตฺรตีติ ทิสฺสติ ฯ ๔. ม. เอตฺถนฺตเร วุฑฺฒินฺนิตฺติ ทิสฺสติ ฯ

อนลโส ชาโต ๑

สตถา อิมั ชมมเทศนั อหริตฺวา ชาตกั สโมชานลสิ
ตทา คชกฺมโภ อลโส ภิกฺขุ(๑) อโหสิ ปณฺทิตามจฺโจ ปน
อหเมวาทิ ๑

คชกฺมกชาตกั ปลฺจมม ๑

เกสวชาติกั

มนุสฺสสินุทฺติ ชหิตฺวานาติ อิทํ สตถา เขตวเน วิหรนฺโต
วิสุตฺตาสโกชนั อารพฺภ กเถสิ ๑

อนาถปณฺฑิตกฺสฺส กิร เกเห ปลฺจนฺนํ ภิกฺขุสตานํ
นิวทฺธํ ภตฺตํ โหติ ๑ เกหํ นิจฺจกาลี ภิกฺขุสงฺฆสฺส โอปานภฺตํ
กาสาवปฺชฺไซตํ อสิวตปฏฺิวาตํ ๑ อเถกทิวสํ ราชา นคริ
ปทกฺขิณํ กโรนฺโต เสฏฺฐิโน นิเวสเน ภิกฺขุสงฺฆํ ทิสฺวา
อหฺมปิ อริยสงฺฆสฺส นินวทฺธํ ภิกฺขํ ทสฺสามิติ วิหาริ
คณฺตฺวา สตถาริ วนฺทิตฺวา ปลฺจนฺนํ ภิกฺขุสตานํ นินวทฺธํ
ภิกฺขํ ปฏฺุจเปสิ ๑ ตโต ปฏฺุจาย ราชนิเวสเน นินฺจํ ภิกฺขา
ทियฺยติ ติวสฺสติกนฺรสาสิโกชนั ปณฺธิตํ ๑ วิสุตฺตาสเนปิ สินเนนปิ
สทฺตฺวา ทายกา นตฺถิ ๑ ราชายฺตฺตา ทาเปนฺติ(๒) ๑ ภิกฺขุ
นินฺสิทิตฺวา ภูยฺชิตฺตํ น อิจฺฉนฺติ ๑ นานคฺครสภตฺตํ คเหตุวา
๑. ม. อาลสิยภิกฺขุ ๑ ๒. ม. ราชยฺตฺเต ทาเปสิ ๑

เล่มที่ 31 จตุกนิปาเต จุลลภณาลวคคณณา หน้า 490

อตุตโน อตุตโน อุปัญจากกัถิ คนตุวา ตั ภตุตติ เตลล
ทตุวา เตหิ ทินนั ลูขั วา ปณิตี วา ภูณชนุติฯ อเถกทิวลั
รณโย พหุ ผลาผลเอ อหริลลุฯ ราชา ภิกขุสงฆสมล
เทถาติ อหฯ มนุสสา ภตุตคัคคิ คนตุวา เอภิกขุมปิ
อทิสวา เอโก ภิกขุปี นตลิตติ รณโย อโรเจลลุฯ นนุ
เวลาเยว ตาวาติฯ อาม เวลา ภิกขุ ปน ตุมหากั เกเห
ภตุตติ คเหตุวา อตุตโน วิสสาสิภอุปญจกานัน เกเห คนตุวา
ตั ภตุตติ(๑) เตลล ทตุวา เตหิ ทินนั ลูขั วา ปณิตี
วา ภูณชนุติติฯ ราชา อมหากั ภตุตติ ปณิตี เกน นุ
โย การณน ตั อภตุวา อณณั ภูณชนุติ สตุถาริ
ปุจฺจิสสามิตติ จินเตตฺตวา วิหาริ คนตุวา สตุถาริ วนทิตฺตวา
ปุจฺจิฯ สตุถา มหาราช โภชนัน นาม วิสสาสปรมมึ ตุมหากั
เกเห วิสสาสิ ปุจฺจูปญฺจเปตฺตวา สินเนน ทายกานัน อภาวา
ภิกขุ ภตุตติ คเหตุวา อตุตโน วิสสาสิภุจฺจเณ ปรีภุณชนุติ มหาราช
วิสสาสสทิสอ อณโย รโส นาม นตฺถิ อวิสสาสิเกน ทินนั
จตุมฐรมปิ วิสสาสิเกน ทินนตฺถกมตฺตติ (๒) น อคฺคตติ โปราณก-
ปณฺจทิตาปี โรเค อุปฺปนเน รณณา ปญจ เวชชกุลานิ
คเหตุวา เกสชเช การิตฺเตปี โรเค อวฺปสมมาน วิสสาสิกานัน
สนตฺถิกั คนตุวา อโลณกั สามากนินวารชาคฺคญเจว อุตฺถกมตฺตลิตฺตติ
๑. ม. อิม ปาจา นตฺถิ ฯ ๒. ม. ทินนั สามากภตุตติ ฯ

อโธณกั ปณณญจ ปรีกฤษชิตวา นิโรคา ชาตาคิ วตวา
เตน ยาจิโต อตีตัง อหริ ฯ

อตีเต พาราณสียั พุรัมหมตเต รชชั การนเต
โพธิสตโต กาสิกรฐเจ พุรัมหมณกุล นิพพตติ ฯ
กปุปกมาโรตีสส นามั กรีสสุ ฯ โส วยปุตโต ตกุกสิลาัย
สพพิลปปานี อุกคณหิตวา อปรภาเค อีสิปพพชชั ปพพิช ฯ
ตทา เกสโว นาม ตาปโส ปญจหิ ตาปสสเทหิ ปรีวโต
คณสตถา หุตวา หิมวณเต วสติ ฯ โพธิสตโต ตสส สนตักิ
คนตวา ปณจณัน อนุเตวาสิกสตัน เขณฺจนฺเตวาสิโก หุตวา
วิหาลิ ฯ เกสวตาปสสส หิ ตชฺฆาตโย สิเนโห อโหสิ ฯ
เต อณฺณมณฺณ อตีวิสสาสิกา อเหตุ ฯ อปรภาเค เกสโว เต
ตาปเส อาทาย โลณมพิลเสวนตถาย มนุสฺสปลั คนตวา
พาราณสี ปตวา ราชยฺยาน เวสิตวา ปุนทิวเส นครี ภิกขาย
ปวิสิตวา ราชทวาริ อคมาสิ ฯ ราชา อีสิคณฺ ทิสฺวา
ปกุโกสาเปตวา อนุโตนิเวสเน โภเชตวา ปฏิลณฺ คเหตุวา
อญฺยาน เวสาเปสิ ฯ อถ วสฺสารถเต อติกุนเต เกสโว
ราชานั อาปุจฺจิ ฯ ราชา ฆนเต ตุมฺเห มหุลลกา อมฺเห
ตาว อุนิสฺสาวย วสถ ทหฺรตาปเส หิมวณฺตัง เปเสถาคิ
อาห ฯ โส สาฐฺติ เขณฺจนฺเตวาสินา สทฺธิ เต หิมวณฺตัง
เปเสตวา สยฺ เอกโกว โอหฺยิ ฯ กปฺโปปปี หิมวณฺตัง คนตวา

เล่มที่ 31 จตุกุกนิปาเต จุลลกุกถาลวคควณณนา หน้า 492

ตาดปลเสหิ สทฐี วสิ ๑ เกสโว กปลเปเน วินา วสนุโต
อุกุกณจิจุวา ตั ทฏฐกาโม หุตุวา นิทุทั น ลภติ ๑ ตสฺส
นิทุทั อลภมานสฺส น สมฺมา อาหาโร ปริณามั คจฺจติ ๑
โลहितปลกุกนุทิกกา อโหสิ ๑ พาพฺพา เวทนา วตุตฺนติ ๑
ราชา ปลจ เวชชกุกถานิ คเหตุวา ตาปลั ปฏฺิซคฺคิ ๑ โรโค
เนว วุปลสมฺมติ ๑ เกสโว ราชานั อห มหาราช กิ
มยฺหึ มรณั อิจฺจถ อุทาหุ อโรคภาวนติ ๑ อโรคภาว
ภนุเตติ ๑ เตนหิ มั หิมวณตุ เปเสถาติ ๑ สาธุ ภนุเตติ
ราชา นารทึ นาม อมจจึ [๑] ภนุตุ คเหตุวา วนจรเกหิ
สทฐี หิมวณตุ ยาหิติ เปเสสิ ๑ นารโท ตั ตตุถ เนตุวา
ปลจจากมาสิ ๑ เกสวสฺสาปี กปลเป ทิฏฐมตุเตเยว เจตสิทโรโค
วุปลสนุโต อุกุกณจฺา ปฏฺิปลสฺสมภิ ๑ อถสฺส กปลโป อโลณน
อฐูปเนน อุทกมตุตฺตสิตฺตปลณณน สทฐี สามากนิवारยาคุ
อทาสิ ๑ ตสฺส ตัขณฺญเยว โลहितปลกุกนุทิกกา ปฏฺิปลสฺสมภิ ๑
ปุน ราชา นารทึ เปเสสิ คจฺจ เกสวตาปลสฺส ปวตุตี
ชานาหิติ ๑ โส คนุตุวา ตั อโรคั ทิสฺวา ภนุเต
พาราณสีราชา ปลจ เวชชกุกถานิ คเหตุวา ปฏฺิซคฺคินุโต
ตุมฺเห อโรเค กาคุ นาสกฺขิ ถถึ เต กปลโป ปฏฺิซคฺคิติ
วตุวา ปลมึ คากมาห

๑. ม. เอตุถนุตเร ปลโกสาเปตุวา นารท อมฺหากนุติ ทิสฺสติ ๑

[๖๘๒] มนุสฺสินุทฺ ชหิตฺวาน สพฺพกามสมิทฺธิํ
กถํ นุ ภควา เกสี กปฺปสฺส รมติ อสฺสเมติ ฯ
ตตฺถ มนุสฺสินุทฺ มนุสฺसानํ อินุทํ พาราณสีราชานํ ฯ
กถํ นุ ภควา เกสีติ เกน นุโฆ อุปาเยน อัย อมฺหากํ
ภควา เกสวตาปโต กปฺปสฺส อสฺสเม รมตีติ ฯ เอวํ อญฺเณน
สทฺธิํ สลฺลปนฺโต วิย เกสวสฺส อภิริตฺติการณํ ปุจฺฉิ ฯ
ตํ สุตฺวา เกสโว ทฺติยํ คาถมาห

[๖๘๓] สาธุํ รมณียานํ สนฺติ วฺกฺษา (๑) มโนรมา
สุภาสิตานํ กปฺปสฺส นารท รมยนฺติ มนฺติ ฯ
ตตฺถ วฺกฺษاتي วฺกฺษา ฯ ปาลิยํ ปน วฺกฺษาเตว ลิจิตํ ฯ
สุภาสิตานํติ กปฺเปน กถิตานํ สุภาสิตานํ มํ รมยนฺตีติ
อตุโถ ฯ

เอวญฺจ ปน วตฺวา เอวํ มํ อภิรมาเปนฺโต กปฺโป
อโลณกํ อธฺปนํ อุตฺกสิตฺตฺตฺปนฺณมฺิสฺสํ สามากนฺิวารยาकुํ
ปาเยสิ ตาย เม สรีเร พฺยาธิ วฺปฺสมิโต นีโรโค ชาโตมฺหิติ
อาห ฯ

ตํ สุตฺวา นารโท ตติยํ คาถมาห

[๖๘๔] สาถีนํ โอทนํ ภูณฺเช สฺจิมํสุปฺเสจฺนํ (๒)
กถํ สามากนฺิวารํ อโลณํ นาทฺยฺนฺติ (๓) ตฺนฺติ ฯ

๑. ม. สาธุํ ฯ ๒. สฺยา. ม. สฺจิมํสุปฺเสจฺนํ ฯ ๓. สฺยา. ม.

นาทฺยฺนฺติ ฯ เอวมฺปริปี ฯ

เล่มที่ 31 จตุกถนิปาเต จุลลกุณาลวคฺควณฺณนา หน้า 494

ตตฺถ ภูณฺเชติ ภูณฺชิ (๑) ฯ อยเมว วา ปาโง ฯ นาทยนฺตีติ
นาทยติ ปิณฺเตติ โตเสติ ฯ กาทาพนฺธสุขตฺถํ ปน อนุนาสิโก
กโต ฯ อิทํ วุตฺตํ โหติ โย ตฺวํ สุจิมฺสุปเสจฺนํ ราชกุเล
ราชาเรหิ สาสีภตฺตํ ภูณฺชิ ตํ กถมิทํ สามากนิวาริ อโลณฺ
ปิณฺเตติ โตเสติ กถํ เต เอวํ (๒) รุจฺจตีติ ฯ

ตํ สุตฺวา เกสโว จตฺตถํ กาทมาห

[๖๘๕] สาทฺหุ วา ยทิวาสาทฺหุ (๓) อปฺปิ วา ยทิวา พหุ
วิสุตฺถุโง ยตฺถ ภูณฺเชยฺย วิสุตฺสาสปรมา รสาติ ฯ

ตตฺถ ยทิวาสาทฺหุติ ยทิวา อสาทฺหุ ฯ วิสุตฺถุโงติ นิราสงฺโก
วิสุตฺสาสปรโต หุตฺวา ฯ ยตฺถ ภูณฺเชยฺยชาติ ยสฺมี นิเวสเน
เอวํ ภูณฺเชยฺย ตตฺถ เอวํ ภูตฺตํ ยํ กิลฺยจิ โภชนํ สาทฺหุเมว (๔) ฯ
กสฺมา ฯ ยสฺมา วิสุตฺสาสปรมา รสาติ วิสุตฺสาโส ปรโม อุตฺตโม
เอเตสนฺติ วิสุตฺสาสปรมา รสา ฯ วิสุตฺสาสรสสทิสฺโส หิ รโส (๕)
นาม นตฺถิ ฯ อวิสุตฺสาสิเกน หิ ทินฺนํ จตฺมจฺจรมฺปิ วิสุตฺสาสิเกน
ทินฺนํ อมฺพิลกฺกฺชยิ น อกฺขมตีติ ฯ

นารโท ตสฺส วจฺนํ สุตฺวา รมฺโถ สนฺติกํ กนฺตุวา

เกสโว อิทํ นาม กเถตีติ อาจิกฺขิ ฯ

สตฺถา อิมํ ฆมฺมเทสนํ อahrtฺวา ชาตกํ สโมธานสิ

- # ๑. ม. ภูณฺชสิ ฯ เอวมฺปฺริปี ฯ ๒. ม. เอตํ ฯ ๓. ม. สาทฺหุ
- # ยทิวาสาทฺหุ ฯ ๔. ม. อสาทฺหุเมว ฯ ๕. ม. วิสุตฺสาสทิสฺโส
- # หิ อญฺโถ รโส ฯ

ตทา ราชา อานนุโท อโหสิ นารโท สาริปุตโต เกสโว
พกมหาพุมหา กปโป ปน อหเมวาทิฯ
เกสวชาติกั ญจัน ๑

อยภูกฏชาติกั

สพพายตี ภูณนุติ อิทั สตุถา เซตวเน วิหรนุโต
โลกตุถจริยั อารพุก กเถสิฯ วัตถุ มหากณหชาติเก (๑)
อาวิกวิสตีฯ

อตีเต พาราณสิยั พุมทเต ราชัน การนุเต
โพธิสตุโต ตสส อุกุมเหตียา กุจิมุหิ นิพพตติตวา วยปุตโต
อุกุกหิตตีปโป ปิตุ อจเยน ราชเซ ปติญจาย ฐมเมน ราชัน
การสิฯ ตทา มนุสสา เทวตามจุคคิกา หุตวา พนุ
อเซพกาทยไ มาเรตวา เทวตานัน พลิกมมัม กโรนุติฯ
โพธิสตุโต ปาโณ น หนุตพุโพติ เกรณุจाराเปสิฯ ยกขา
พลิกมมัม อลภมานา โพธิสตุตสส กุชมิตวา หิมวณเต
ยกขสมาคัม คนุตวา โพธิสตุตสส มารณตุถาย เอกั กกขพั
ยกขั เปเสสิฯ โส กณณิกมตุต มหนุต อาทิตุต อยภูกั
คเหตุวา อิมินา นั ปหริตวา มาเรตสามิติ อากนุตวา
มชุมิมยามสมนनुตเร โพธิสตุตสส สยนมตุถเก อญจาสิฯ ตสุมิ
๑. พุ. ชา. ๒๗/๑๖๖๑-๗๒/๓๓๑-๒ ๑

เล่มที่ 31 จตุกนิปาเต จุลลภณาลวคควณณนา หน้า 496

ขณ สกุกสฺส อาสนํ อุณฺหการํ ทสฺเสสิ ฯ โส อวชฺชมาโน
ตํ การณํ ฌตฺวา อินฺทวชิริ อาทาย คนฺตฺวา ยกฺขสฺส อุปริ
อฏฺฐาสิ ฯ โปธิสตุโต ยกฺขํ ทิสฺวา กิณฺนุโฆ เอส มํ
รกฺขมาโน จิโต อุทาหุ มาเรตฺกาโมติ เตน สทฺธิ สลฺลปฺนฺโต
ปรํมํ คาถมาห

[๖๘๖] สพฺพายสํ กุณฺหมติปฺปมาณํ
ปกฺกยฺห โย ติกฺกุจฺติ อนฺตลิกฺเข
รกฺขาย มํ (๑) ตฺวํ วิหิตฺนุสชฺช
อุทาหุ เม วายมเส (๒) วธายาติ ฯ

ตตฺถ วิหิตฺนุสชฺชาติ วิหิตฺนุสิ อชฺช ฯ

โปธิสตุโต ปน ยกฺขเมว ปสฺสติ น สกฺกํ ฯ ยกฺโข
สกฺกสฺส ภเยน โปธิสตุตํ ปหริตฺตํ น สกฺโกติ ฯ โส โปธิสตุตฺส
กถํ สุตฺวา มหาราช นานํ ตว รกฺขาย จิโต อิมินา ปน
ชฺลิตอยกฺกุณฺเณน ปหริตฺวา ตํ มาเรตฺสามิติ อากโตมฺหิ สกฺกสฺส
ภเยน ตํ ปหริตฺตํ น สกฺโกมีติ เอตมตฺถํ ทีเปนฺโต ทฺติยํ คาถมาห

[๖๘๗] ทฺโตหิ ราชริ รกฺขสาณํ
วธาย ตฺยหิ ปหิโตหฺมสมฺมิ
อินฺโท จ ตํ รกฺขติ เทวราชา
เตนฺตฺตมจฺจํ น เต ฆาลยามีติ ฯ

ตํ สุตฺวา โปธิสตุโต อิตฺรา เทว คาถา อภาสิ

๑. ม. เม ฯ ๒. ม. เจตยเส ฯ

[๖๘๘] สเจ จ มํ รกฺขติ เทวราชา
เทวานมินฺโท มฆฺวา สุขฺมฺปติ
กามํ ปิสาจฺา วินทฺนฺตุ สตุเต (๒)
น สนฺตเส รกฺขสิยา ปชาย

[๖๘๙] กามํ กณฺทฺนฺตุ กุมฺภณฺทา สพฺเพ ปัสฺสิปิสาจกา
นาลํ ปิสาจฺา ยฺทฺชาย มหตี สา วิเกสิกาติ (๓) ๑

ตตุถ รกฺขสิยา ปชายาติ รกฺขสิสงฺฆาตาย ปชาย
รกฺขสสตุตฺตานนฺติ อตุโถ ๑ กุมฺภณฺทาติ กุมฺภมตฺตรหสฺสงฺกา
มโหทฺธา ยกฺขา ๑ ปัสฺสิปิสาจกาติ สงฺการกฺกฺจฺาเน ปิสาจ ๑
นาลนฺติ ปิสาจกา นาม มยา สทฺธี ยฺทฺชาย น สมฺคฺธา ๑
มหตี สา วิเกสิกาติ ยํ ปเนเต ยกฺขา สนฺนิปติตฺวา วิเกสิกํ (๔)
ทสฺเสนฺติ สา มหตี วิเกสิกา (๔) ภายนาการทสฺสนมตฺตเมว
มยฺหํ น ปนาหํ ภายามีติ อตุโถ ๑

สกุโถ ยกฺขํ ปลาเปตฺวา มหาสตุตํ โววิทฺตฺวา มา
ภายิ महाराज ओटो प्लुञ्चय त्व रक्खा ममायत्ताति
वत्त्वा सगुञ्जानमेव कोटो ๑

สตุถา อิมํ ฐมฺมเทสนํ อahrtitฺวา ชาตกํ สโมธานสิ
ตทา สกุโถ อนฺรุทฺโท อโหสิ พาราณสีราชา ปน
อหเมวาทิ ๑

อยฺกฺกชาตกํ สตุตมํ ๑

๑. สฺยา. ม. สพฺเพ ๑ ๒. ม. กนฺทฺนฺตุ ๑ ๓. ม. วิเกสิกาติ ๑

๔. ม. วิเกสิกํ ๑ วิเกสิกา ๑

ชาตกฎจกตา ๔ ตัก-ปญจนิปาตวณฺณา - หน้าที่ 498
เล่มที่ 31 อรรถชาตกั หน้า 498

อรรถณา คามมาคฺมมาติ อิทํ สตุถา เขตวเน วิหรนฺโต
อฺลคฺกุมาริกาปโลภนํ อารพุก กเถสิ ฯ วตุถุ จุถุนารทกสฺสป-
ชาตเก (๑) อาวิกวิสฺสติ ฯ

อตีเต พาราณสียํ พุรหฺมทตฺเต รชฺชํ การเนเต
โพธิสตุโต พุราหฺมณฺกุเล นิพฺพตฺติตฺวา วยปฺปตฺโต ตกฺกสิลาຍ
อฺคฺคหิตฺติปโป ภิรียาย กาลกตฺตาย ปฺตฺตํ คเหตุวา อิติปฺพพชฺชํ
ปฺพพชิตฺวา หิมวเนเต วสนฺโต ปฺตฺตํ อสฺสมปฺเท จเปตฺวา
ผลาผลตฺถาย คจฺจนฺติ ฯ ตทา โจเรสุ ปจฺจนฺตคามํ ปฺหริตฺวา
กรรมเร คเหตุวา คจฺจนฺเตสุ เอกา กุมาริกา ปฺลายุตฺวา ตํ
อสฺสมปฺทํ ปฺตฺตา ตาปสฺกุมาริ ปโลเกตฺวา สิลวินาสํ ปาเปตฺวา
เอหิ คจฺจมาติ อาห ฯ ปิตา ตาว เม อาคจฺจตุ ตํ
ปฺสฺสิตฺวา คมิสฺสามิติ ฯ เตนหิ ทิสฺวา อาคจฺจมาติ นิกฺขมิตฺวา
อนฺตรามกฺเค นิสฺสิทํ ฯ ตาปสฺกุมารโ ปิตริ อาคเต ปจฺมํ
คาถมาห

[๖๕๐] อรรถณา คามมาคฺมม กีสฺสิถํ กิวตํ อหํ

ปฺริสํ ตาต เสเวยฺยํ ตํ เม อกฺขาหิ ปฺุจฺจิติโตติ ฯ

ตตฺถ อรรถณา คามมาคฺมมาติ ตาต อหํ อิตฺโต อรรถณฺโต
มนุสฺสปฺลํ วสนตฺถาย คโต วสนคามํ ปฺตฺวา กิํ กโรมิติ ฯ

๑. พุ. ชา. ๒๗/๑๗๖๔-๗๖/๓๔๘-๕ ฯ

อถสฺส ปิตา โอวาทำ ททนุโต ติสฺโส กถา อาห

[๖๕๑] โย ตํ วิสฺสาสเย ตาต วิสฺสาสญจ ขเมยฺย เต

สฺสฺสูตี จ ตติฏฺจี จ ตํ ภเชหิ อิตฺ กโต

[๖๕๒] ยสฺส กาเยน วาจาเย มนสา นตฺถิ ทุกฺกภู

โอรสึว (๑) ปติฏฺจาเย ตํ ภเชหิ อิตฺ กโต

[๖๕๓] หลิทฺทราคํ (๒) กปิจิตฺตํ ปุริสํ รากวิราคินํ

ตาทิสฺ ตาต มา เสวิ นิมนฺนุสมฺปิ เจ ลียาติ ฯ

ตตฺถ โย ตํ วิสฺสาสเยติ โย ปุริสํ ตํ วิสฺสาสเยย

ปฺริสฺงเกยฺย ฯ วิสฺสาสญจ ขเมยฺย เตติ โย จ อตฺตนิ

กยิรมาณํ ทว วิสฺสาสมฺปฺโต นิราสฺงโก ตํ ขเมยฺย ฯ

สฺสฺสูตีติ โย จ ทว วิสฺสาสวณํ โสตุ อิจฺฉติ ฯ ตติฏฺจีติ

โย จ ตยา กตํ อปราริ ขมติ ฯ ตํ ภเชหิติ ตํ ปุริสํ

ภเชยฺยาสิ ปยฺรฺปาเสยฺยาสิ ฯ โอรสึว ปติฏฺจาเยติ ยถา ตสฺส

อฺรฺสึ ปติฏฺจาเย วทฺธิตฺ โอรสฺปฺโต ตวฺ ตาทิสฺ อฺรฺสึ

ปติฏฺจิตฺปฺโต วิย หุตฺวา เอวรฺูปํ ปุริสํ ภเชยฺยาสิตฺติ อตฺถิ ฯ

หลิทฺทราคนฺติ หลิทฺทราคสทิสฺ อถริจิตฺตํ ฯ กปิจิตฺตฺนฺติ

ลหฺพฺริวตฺติตาย มกฺกภูจิตฺตํ ฯ รากวิราคินฺนฺติ มหฺตฺเตเนว

รชฺชนวิรชฺชนสกาวั ฯ นิมนฺนุสมฺปิ เจ ลียาติ สกฺลขมฺพฺทิตฺปตลํ

กายทฺวจริตาทิริหิตสฺส มนุสฺสสฺส อภาเวน นิมนฺนุสฺสํ ลียา

๑. ลียา. ม. อฺรฺสึว ฯ ๒. ม. หลิทฺทราคํ ฯ

เล่มที่ 31 จตุกกนิปาเต จุลลภุณาลวคฺควณฺณา หน้า 500

ตถาปี ตาทิสฺสึ ลหุจิตฺตํ มา เสวิ สพฺพมปี มนุสฺสปลํ
วิจินิตฺวา เหฏฺฐา วุตฺตคฺคณสมฺปนฺนเมว ปุริสฺสึ เสเวยฺยาสีติ
อตุโถ ฯ

ตํ สุตฺวา ตาปสฺกุมารโ อหํ ตาต อิมหิ คฺุณฺเหหิ
สมนฺนาคตํ ปุริสฺสึ กคฺคธ ลภิสฺสํ น คจฺฉามิ ตุมฺหากํเยว
สนฺตฺติเก วสิสฺสํมีติ วตฺวา นีวตฺติ ฯ อถสฺส ปิตา กสิณฺปริกมมํ
อาจิกฺขิ ฯ อุโกปี อปริหีนชฺฌานา พุรฺหมโลกปรายนา อเหตุํ ฯ

สตุถา อิมํ ชมฺมเทสนํ อหริตฺวา ชาตกํ สโมชานนฺติ
ตทา ปฺตฺโต จ กุมาริกา จ เอเตเยว อเหตุํ ปิตา ตาปโส
ปน อหเมวาทิ ฯ

อรณฺณชาตกํ อฏฺฐมํ ฯ

๑. ม. ภเชยฺยาสีติ ฯ

เนว อิตฺถิสฺสามณฺณนฺติ อิทํ สตุถา เขตวเน วิหรนฺโต
เปสฺสณฺณสิกฺขาปทํ อารพฺภ กเถสิ ฯ

เอกสมฺมึ หิ สมเย สตุถา จพฺพคฺคิยา ภิกฺขุ เปสฺสณฺณํ
อุปสฺสฺหรนฺตฺติ สุตฺวา เต ปกฺโกสาเปตฺวา สจฺจํ กิร ตุมฺहे
ภิกฺขเว ภิกฺขุณฺโณ ฆณฺฑนชาตานิ กลหชาตานิ วิวาทาปนฺนานิ
เปสฺสณฺณํ อุปสฺสฺหรตฺเตน อนุปฺปนฺนานิ เจว ฆณฺฑนานิ
อุปฺปชฺชนฺติ อุปฺปนฺนานิ จ ฆณฺฑนานิ ภิกฺขโวยวาย
สํวตฺตนฺตฺติ ปุจฺฉิตฺวา สจฺจนฺติ วุตฺเต เต ภิกฺขุ ครหิตฺวา
ภิกฺขเว ปิสฺสณาวาจา นาม ติจิณา สตุถปฺปหารสฺทิสฺสา
ทพฺโพ วิสฺสาโสปี ตาย ขิปปํ ภิชฺชติ ตถจ ปน กเหตุวา
อตุตฺตโน เมตฺตติภินฺทนกฺชนโน สีนุสฺสภสฺทิสฺสว โหตีติ วุตฺวา
อตีตํ อารี ฯ

อตีเต พาราณสียํ พุรหฺมทตฺเต รชฺชํ การีเนเต
โพธิสตุโต ตสฺส ปฺตฺโต หุตฺวา วยปฺตฺโต ตกฺกสฺสลาถํ
อุคฺคหิตฺสิปโป ปิตฺตํ อจฺจเยน ฐมฺเมน รชฺชํ การีสิ ฯ ตทา
เอโก โคपालโก อรณฺณโต กุเลสุ (๑) คาโว ปฏฺิษคฺคิตฺวา
อากจฺจนฺโต เอกํ คพฺภินิ อสฺลลกฺเขตฺวา ปหาย กโต ฯ
ตสฺสา เอกาย สีนฺทียา สทฺธิ วิสฺสาโส อุปฺปชฺชติ ฯ ตา

๑. ม. อรณฺณเณ โคกุลฺเลสุ ฯ

เล่มที่ 31 จตุกนิปาเต จุลลภูณาลวคควณณา หน้า 502

อุโภปี ทพหิมิตตา หุตฺวา เอกโต วิจฺรณฺติ ฯ อปรภาเค
คาวิ วจฺจกํ สีหิ สีหโปตฺกํ วิชายิ ฯ เต อุโภปี ชนา
กุเลน อาคตเมตฺติยา ทพฺพเมตฺตา(๑) หุตฺวา เอกโต วิจฺรณฺติ ฯ
อเถโก วนจรโก อรณฺณํ ปวิสิตฺวา เตสํ วิสุตฺตํ ทิสฺวา
อรณฺเณ อุปลชฺชนกภณฺท์ อาทาย พาราณสียํ คนฺตุวา
รณฺโณ ทตฺวา อปี เต สมฺม อรณฺเณ กิณฺจิ อจฺจริยํ
ทิกฺขุจปฺพพฺพติ รณฺณา ปุณฺโง เทว อณฺณํ กิณฺจิ น ปสฺสามิ
เอกํ ปน สีหญจ อฺสภญจ อณฺณมณฺณํ วิสุตฺตํ เอกโตว
จฺรณฺเต อทฺทสนฺติ อห ฯ เอเตสํ ตติยเก อุปลนฺเน
ภยํ ภวิสฺสติ ยทา เนสํ ตติยํ ปสฺสสิ อถ เม
อจิกฺขเยยฺยาสีติ ฯ โส สาธุ เทวติ ฯ วนจรเก ปน พาราณสี
คเต เอโก สีคาโล สีหญจ อฺสภญจ อุปลฺจฺหิ ฯ วนจรโก
อรณฺณํ คนฺตุวา ตํ ทิสฺวา ตติยสฺส อุปลนฺนภาวํ รณฺโณ
กเถสฺสามิติ นครํ คโต ฯ สีคาโล จินฺเตสิ มยา จเปตฺวา
สีหมฺสญจ อฺสภมฺสญจ อณฺณํ อขาติปฺพพฺพํ นาม นตฺถิ อิม
ภินฺทิตฺวา อิมสํ มํสํ ขาทิสฺสามิติ ฯ โส อยํ ตํ เอว
วทติ อยํ ตํ เอว วทตีติ อุโภปี เต อณฺณมณฺณํ ภินฺทิตฺวา
นจิสฺเสว กลหํ กตฺวา มรณกาลปฺปตฺเต อกาสิ ฯ วนจรโกปี
อาคนฺตุวา รณฺโณ เตสํ เทว ตติโย อุปลนฺโนติ อห ฯ
๑. ม. ทพหิมิตตา ฯ

โก โสติ ฯ สิกาลอ เทวติ ฯ ราชา อุโกปี เต ภินฺทิตฺวา
 มาราสฺสตี มยฺ เตสํ มตฺกาลี สมฺปาปฺณิสฺสามาติ วตฺวา
 รถํ อภิรุหิตฺวา วนฺจเรณ เทสิตมฺกฺเคน (๑) กจฺจฺนฺโต เตสุ
 อณฺณมณฺณํ กลหํ กตฺวา ชีวิตฺกฺขยํ ปตฺเตสุ สมฺปาปฺณิ ฯ
 สิกาลอ ตฺถุจฺจิตฺโต (๒) เอกวาริ สีมํสํ ขาตติ เอกวาริ อฺสภมํสํ
 ขาตติ ฯ ราชา เต อุโกปี ชีวิตฺกฺขยํ ปตฺเต ทิสฺวา รเถ
 จิตฺวา สารณิณา สทฺธิ สลฺลปฺนฺโต อีมา คาลา อภาสิ

[๖๕๔] เนว อิตฺถิสฺสามณฺณํ นาปี ภกฺเขสุ สารถิ

อถสฺส สนฺธิเภทสฺส ปสฺส ยาว สฺวจินฺติตฺติ

[๖๕๕] อสิ ติกฺโขว มํสฺสมี เปสฺสณฺณํ ปรีวคฺคตติ

ยตฺถุสภณฺจ สีมฺณฺจ ภกฺขยฺนฺติ มิคาธมา

[๖๕๖] อิมํ โส สยํ เสดิ ยมิมํ ปสฺสสิ สารถิ

โย วาจํ สนฺธิเภทสฺส ปีสฺสนฺสฺส นิโพธติ

[๖๕๗] เต ชนา สุขเมธฺนฺติ นรา สกฺกํ คาริว

เย วาจํ สนฺธิเภทสฺส นาวโพธฺนฺติ สารถิตฺติ ฯ

ตตฺถ เนว อิตฺถิสฺสูติ สมฺม สารถิ อิมํสํ ทฺวินฺนํ ชนानํ

เนว อิตฺถิสฺสามณฺณํ อตฺถิ น ภกฺเขสุ อณฺณเมว หิ

อิตฺถิ สีมํสํ เสดิ อณฺณํ อฺสโก อณฺณณฺจ ภกฺขํ สีมํ

ขาตติ อณฺณณฺจ อฺสโกติ อตฺถิโต ฯ อถสฺสาติ เอวํ กลหการณ

๑. ม. มคฺคเทสเกณ ฯ ๒. ม. หฺกฺจตฺถุจฺจํ ฯ

เล่มที่ 31 จตุกนิปาต จุลลภูณาลวคควณณา หน้า 504

อวิขมาเนปี อถ อิมสฺส มิตฺตสนฺธิเกททสฺส ทฺฐจสิคาลสฺส
อุภินฺนํ มํสํ ขาทิสฺสามิติ จินฺเตตฺวา อิเม มาเรนฺตสฺส ปสฺส
ยาว สุจินฺติตฺตฺติ(๑) อธิปฺปาโยฯ ยตฺถาติ ยสฺมี เปสฺสฺส
ปรีวตฺตมาเน อุตฺถจฺจ สึหจฺจ มิคาคฺคา สิคาลา ขาทนฺติ
ตํ เปสฺสฺสํ มํสมฺหิ ติจิณา(๒) อสิ วิย มิตฺตภาวํ จินฺตฺตเมว
ปรีวตฺตตีติ ทีเปติฯ ยมิมํ ปสฺสตีติ สมฺม สารถิ ยํ อิมํ
ปสฺสตี อิเมสํ ทฺวินฺนํ มตฺสยํ อญฺโณปี โย ปุคฺคโล
สนฺธิเกททสฺส ปีสฺสสฺส ปีสฺสวาจํ นิโพธิ คณฺหติ โส
อิมํ สยํ เสติ เอวเมว มรตีติ ทสฺเสติฯ สุขเมชนฺตีติ สุขํ
วินฺตฺตติ ลภนฺติฯ นรา สกฺกํ ตาริวาติ สกฺกํ กตา
ทิพฺพโกสฺสมจฺจิกิโน นรา วิย เต สุขํ วินฺตฺตตีติ อตฺถโธฯ
นาวโพเชนฺตีติ น สารโธ ปจฺเจนฺติ ตาทิสฺมปี วจํ สุตฺวา
โจเทตฺวา สารเตตฺวา เมตฺตี อภินฺทิตฺวา ปากติกาวิ โหนฺตีติฯ

ราชา อีมา คาคา ภาสิตฺวา สึหสฺส เกสรจฺมฺมนขทาเม (๓)

คาคาเปตฺวา นครเมว คโตฯ

สตฺถา อิมํ ฐมฺมเทสนํ อahrtิตฺวา ขาตกํ สโมธานสิ
ตทา ราชา อหเมว อโหสิตีติฯ

สนฺธิเกททาตกํ นวํฯ

๑. ม. ปสฺส ยาว สุจินฺติตฺตํ สุจินฺติตฺตํ ขาตนฺติฯ ๒. ม. ติจิโนฯ

๓. ม. เกสรจฺมฺมนขทาธาฯ

ชาตกฎจกตา ๔ ตัก-ปญจกนิปาตวณฺณา - หน้าที่ 505
เล่มที่ 31 เทวตาปญฺหชาตกํ หน้า 505

หนฺติ หตฺเถหิ ปาเทหิตฺติ อัยฺ เทวตาปฺจญา มหาอุมฺงก-
ชาตเก (๑) อาวิภวิสฺสตีติ ฯ

เทวตาปญฺหชาตกํ ทสมํ ฯ
จตุลฺลกุณฺณาลวคฺโค ปญฺจโม ฯ

ตสฺสทฺททานํ
นรานํ อสฺกขิ วสิมฺหฺวโร
ปฺน รสายสฺสกุณฺโวโร
ตถารณฺณ สारถิ หนฺติ ทส (๒) ฯ

ตตฺร วคฺคทฺททานํ ภวติ ฯ
วิวรํ ปุจฺจนินฺทยิจ คุณฺฑิฑุสฺสํ พหุภานกํ
จตุลฺลกุณฺณาลวคฺโค โส ปญฺจโม สุปฺปกาสิตฺตติ (๓) ฯ
จตุกฺกนิปาตวณฺณา นิฏฺฐิตา ฯ

๑. พุ. ชา. ๒๘/๖๐๐-๖๘๖/๒๒๓-๒๔๕ ฯ

๒. มรฺมมโปตฺถเก ชาตาทฺททานํ เอวํ ทิสฺสตี

กิณฺนรีวานรฺกุนฺตีนิ อมฺพหารี คชกฺุมโก ฯ
เกสฺวายกฺุณฺณารณฺณํ สนฺธิเกโท เทวตาปญฺหาติ ฯ

๓. ม. กาลิงฺโก ปุจฺจินฺโท จ คุณฺฑิฑุสฺส กโกลิลา
จฺพกุณฺณาลวคฺโคติ ปญฺจวคฺคา จตุกฺกมฺหิ ฯ
โหนฺติ ปญฺญาส ชาตกา ฯ

ปลยจกนปตชาตคฤชกถา
มณคฤชทลวคฤชกถา

มณคฤชทลชาตค

ชนโน รกษสสมณคฤชทล จาต อท สตุถา เขตวเน
วทรนโต โกสทรลโย อนเตปุเร สพพตตสาธก ปทกฐามจจ
อารพภ กเถลล ๑

วตถุ เหฏฐา วตถารตเมว ๑ อช ปน โพธิสตุโต
พารานลลราชา อโหลล ๑ ปทกฐามจจ โกสทรราชาน อานตวา
กาตกรกฐจ (๑) คาหาเปตวา พารานลลราชาน พนฐาเปตวา
พนฐนาคาเร จปเปลล ๑ ราชา ฆาน อุปปาเทตวา อากาเส
ปลลลงเกน นลลล ๑ จอรลลโย สรเร ทาโห อุปปชช ๑ โส
พารานลลราชาน อุปสงกมิตวา ปจม คากมา

[๓๐๒] ชนโน รกษสสมณคฤชทล (๓) จ
ปตุเต จ ทาเร จ ตเถว ชนโน
สพเพสุ โภเกสุ อเสสเกสุ
กสมา น สนตปปลล โสกกาเถลล ๑

ตตุถ ชนโน รกษสสมณคฤชทล จาต ตว มหาราช
รกษลจ (๔) อสเส จ มณคฤชทลลนล จ ชนโน ๑ รกษมณคฤชทล
๑. ม. กาลลลชช ๑ ๒. ม. ปกขปเปลล ๑ ๓. ม. ชโน รกษล
มณคฤชทล ๑ ๔. ม. รกษลจ ๑

ชาติปิปาโจ (๑) ๙ อเสสเกสูติ นิสเสสเกสุ ๙

ตํ สุตฺวา โปธิสตุโต อีมา เทว คาลา อภาสิ

[๗๐๓] ปุพฺพเว มจฺจํ วิชหนฺติ โภคา

มจฺจํ วา เต ปุพฺพตฺรํ ชหาติ

อสฺสตา โภคิโน กามกามิ

ตสฺมา น โสจามิหํ โสกกาลे

[๗๐๔] อุเทติ ปุเรติ ขียติ (๒) จนฺโท

อตฺถํกเมตฺวาน (๓) ปเลติ สุริโย

วิชิตา (๔) มยา สตฺตุก โลภมฺมา

ตสฺมา น โสจามิหํ โสกกาลेติ ๙

ตฺถ ปุพฺพเว มจฺจนฺติ มจฺจํ วา โภคา ปุพฺพเว
ปรมณฺเวย วิชหนฺติ มจฺจํ วา เต โภเค ปุพฺพตฺรํ
ชหาติ ๙ กามกามิติ โจรราชานํ อาลปติ ๙ อมฺโภ กาม
กามยมาน กามกามิ โภคิโน นาม โลก อสฺสตา โภเคสุ
วา นญฺเจสุ ชีวมานาว อโภคิโน โหนฺติ โภเค วา
ปหาย สยํ นสฺสนฺติ ตสฺมา อหํ มหาชนฺสฺส โสกกาลेปี
น โสจามิติ อตฺถํ ๙ วิชิตา มยา สตฺตุก โลภมฺมาติ
โจรราชานํ อาลปติ ๙ อมฺโภ สตฺตุก มยา ลาโภ อลาโภ
ยโส อยโสติ อาทโย โลกมฺมา วิชิตา ยถเว หิ จนฺโท
๑. ม. ชีโน รตฺสเส จ มณิกุณฑล ชาติปิปาโจ ๙
๒. ม. อุเทติ อาปุเรติ เวติ ๙ ๓. อตฺถํ ตเปตฺวา ๙
๔. ม. วิชิตา ๙ เอวมฺปริปี ๙

เล่มที่ 31 ปลุกนิปาต มณิกุณฑลวคควณณา หน้า 508

อุเทติ จ ปุริติ จ ปุณ จ จิยติ ยถา จ สุริโย อนุชการ
วิธมนโต มหนตฺ โลกปฺเพตฺ(๑) ตปฺเปตฺวาน ปุณ สายํ
อตุถํ ปเลติ อตุถํ กจฺจติ น ทิสฺสติ เอวเมว โภคา
อุปฺพชฺชนฺติ วินสฺสนฺติ จ ตตฺถ กิ โสเกน ตสฺมา น
โสจามิติ อตุโถ ฯ

เอว มหาสตุโต โจรรณฺโณ ชมฺมํ เทเสตฺวา อิทานิ
ตณฺเฑว โจริ ฺกรหนฺโต(๑) อาท

[๗๐๕] อลโส คิหิ กามโภคิ น สาธุ
อสณฺณโต ปพฺพชฺชิตฺ น สาธุ
ราชา น สาธุ อนิสฺมมการิ
โย ปลฺลชฺชิตฺ โภชนํ ตํ น สาธุ

[๗๐๖] นิสฺมม ชตฺติโย กยิรา นานิสฺมม ทิสฺมปติ
นิสฺมมการิโน(๒) รณฺโณ ยโส กิตฺติ(๓) จ วทฺสฺสตีติ ฯ

อิมา ปน เทว คธา เภจฺจา วิตุถาริตาเยว ฯ
โจรราชา โพรสิตฺตํ ขมาเปตฺวา รชฺชํ ปฏิจฺจมาเปตฺวา
อตุตฺโน ชนปทเมว คโต ฯ

สตฺถา อิมํ ชมฺมเทสนํ อahrtฺวา ชาตกํ สโมชานสิ
ตทา โกสลราชา อานนฺโท อโหสิ พาราณสีราชา ปน อหเมวาทิ ฯ
มณิกุณฑลชาตกํ ปจฺมํ ฯ

๑. ม. อาโลกํ ฯ ๒. ม. ราช ฯ ๓. ม. กิตฺติ ฯ

ชาตกฎจกตา ๔ ตัก-ปญจกนิปาตวณฺณนา - หน้าที่ 509
เล่มที่ 31 สุชาตชาตกั หน้า 509

กิณฺนุ สนฺตรมาโนวาติ อิทํ สตุถา เขตวเน วิหรนฺโต
มตปีตติกั กุณฺมพิกั อารพภ กเถสิ ฯ

โส กิร ปีตริ มเต ปริเทวมาโน วิจรติ โสกั
วิโนเทตุํ น สกุกอติ ฯ อถ สตุถา ตสฺส โสตาปตฺติผลูปนิสฺสยั
ทิสฺวา สวตฺถิยั ปิณฺฑทาย จริตฺวา ปจฺจาสมณั อาทาย
ตสฺส เกหํ คนฺตฺวา ปณฺณตฺตาสเน นิสินฺโน ตํ วนฺทิตฺวา
นินฺนํ ก็ อุปาสก โสจสีติ วตฺวา อาม ภนฺเตติ วุตฺเต
อาวุโส โปราณกปณฺฑิตา ปณฺฑิตานั กถิ สุตฺวา ปีตริ
กาลกเต น โสจีสฺสูติ วตฺวา เตน ยาจิโต อตีตํ อารี ฯ

อตีเต พาราณสิยั พุรหฺมทตฺเต รชฺชั การเนต
โพธิสตุโต กุณฺมพิกเกเห นิพฺพตฺติ ฯ สุชาตกฺมาโรติสฺส นามั
กรีสฺสุ ฯ ตสฺส วยปฺปตฺตสฺส ปีตามโห กาลมกาสิ ฯ อถสฺส
ปีตา ปีตุ กาลกิริยโต ปญฺจาย โสกสมปฺปีโต อาพาหนั
คนฺตฺวา อาพาหนโต อญฺจินี อารีตฺวา อตฺตโน อาราม
มตฺติกถุปํ กตฺวา ตานิ ตตฺถ นินฺทิตฺวา กตฺกตเวลาย ญฺปิ
ปฺปูเพหิ ปฺปุเชตฺวา เจตฺยิ อารีชฺชนฺโต ปริเทเวติ เนว นฺหายติ
น วิลิมฺปติ น ญฺญชฺติ น กมฺมนฺเต วิจारेติ ฯ ตํ
ทิสฺวา โพธิสตุโต ปีตา เม อยฺยกสฺส มตฺกาลโต ปญฺจาย
โสกาภิกฺขโต จรติ จเปตฺวา ปน มํ อญฺโฆ เอตํ สญฺญาเปตฺตุ
น สกุกอติ เอเกน นํ อุปาเยน นิสฺโสภกั กรีสฺสามีติ

เล่มที่ 31 ปลุกนิปาต มณิกฤษทลวคฺควณณา หน้า 510

พหิกามเม เอกัม มตโคณัม ทิสฺวา ตินฺนญจ ปานียญจ อหริตฺวา
 ตสฺส ปุโรโต กตฺวา ขาท ขาท ปิว ปิวาติ วทติ ฯ
 อากตาคตา ตัม ทิสฺวา สมฺม สุชาต กิ อุมฺมตฺตโกสิ
 มตโคณสฺส ตินฺนทกัม เทสิตี วทนฺติ ฯ โส กิญจิ น
 ปฏิวทติ ฯ อตฺส ปิตฺ สนฺตีกัม คนฺตฺวา ปุโรโต เต อุมฺมตฺตโก
 ขาโต มตโคณสฺส ตินฺนทกัม เทสิตี อหํสุ ฯ ตัม สุตฺวา
 กุณฺมพิทสฺส ปิตฺโสโก อปฺลโต ปุคฺตโสโก ปติญฺจิตฺโต ฯ โส เวเคน
 อากนฺตฺวา นนฺ คุวํ ตาต สุชาต ปณฺหิตฺโต กิการณา
 มตโคณสฺส ตินฺนทกัม เทสิตี วตฺวา เทว คากา อภาสิ

[๗๐๗] กิณฺนุ สนฺตรมาโนว ลายิตฺวา หริตี ตินฺน
 ขาท ขาทาติ วิลปี (๑) กตฺสนฺตัม (๒) ชรคฺควํ
 น หิ อนฺเนน ปาเนน มโต โคโณ สมฺภูจฺเห
 ตฺวญฺจ ตฺจจฺฉํ วิลปสิ ยถา ตัม ทุมฺมตี ตถาติ ฯ

ตตฺถ สนฺตรมาโนวาติ ตฺริโต วีย หุตฺวา ฯ ลายิตฺวาติ
 ลุญฺจิตฺวา (๓) ฯ วิลปีติ วิปฺลปสิ (๔) ฯ กตฺสนฺตัม ชรคฺควนฺติ วิคตชีวิทํ
 ชินฺณโคณํ ฯ ยถาตฺนฺติ เอตฺถ ตฺนฺติ นิปาตมตฺตํ ฯ ยถา ทุมฺมตี
 อปฺปปลฺโย วิปฺลเปยฺย (๕) ตถา คุวํ ตฺจจฺฉํ อญฺตัม วิปฺลปสิตี ฯ
 ตโต โพธิสฺสโต เทว คากา อภาสิ

- # ๑. สุขา. ม. ลปสิ ฯ ๒. ม. กตฺสฺตํ ฯ ๓. ม. ลุนิตฺวา ฯ
- # ๔. ม. วิลปสิ ฯ เอวมฺปริปี ฯ ๕. ม. วิลเปยฺย ฯ

[๓๐๘] ตเถว ตัญจติ สีลั หตุถปาทา จ พาลธิ
โธตา ตเถว ตัญจนติ มณเณ โคโณ สมุญจเห
เนวยยกสฺส สีลั วา(๑) หตุถปาทาว(๒) ทิสฺสเร
รุทฺ มตฺตติกถุปสฺมี นนฺ ตฺวณเณว ทุมมตีติ ฯ

ตตฺถ ตเถวติ ยถา ปุพฺเพ จิตฺ ตเถว ตัญจติ ฯ
มณเณติ เอเตลั สีลาทีนั ตเถว จิตตฺตา อัย โคโณ
สมุญจเหยยาติ มณเณวามิ ฯ เนวยยกสฺส สีสนติ อัยยกสฺส ปน
สีลั วา(๑) หตุถปาทา วา(๑) น ทิสฺสนติ ฯ ปัญฺจิปาทา น
ทิสฺสเรติปิ ปาโง ฯ นนฺ ตฺวณเณว ทุมมตีติ อหิ ตาว
สีลาทีนั ปสฺสนโต เอวํ กโรมิ ตฺว ปน กิณฺจि น ปสฺสสิ
ฉापิตฺทฺจานโต อญฺจिณี อahrtitฺวา ฉูปิ(๔) กตฺวา ปริเทวสิ
อิติ มํ ปญฺจิจ สตฺทฺสฺสฺสฺสฺส [๕] นนฺ ตฺวเมว
ทุมมตีติ ภิษฺชนชฺมมา นาม สฺงฺขารา ภิษฺชนติ ตตฺถ กา
ปริเทวนาติ ฯ

ตํ สุตฺวา โพธิสฺสตฺสฺส ปิตา มม ปุตุโต ปญฺจิติโต
อิทฺโลกปรโลกกิจฺจํ ชานาติ มม สลฺยาปนตฺถาย เอตํ
กมฺมมกาตีติ จินฺเตตฺวา ตาต สุชาต ปญฺจิต สพฺเพ
สฺงฺขารา อนิจฺจาติ เม ฉาตา อิตฺ ปญฺจาย น โสจิสฺสามิ
๑. ม. สีลญจ ฯ ๒. ม. หตุถปาทา จ ฯ ๓. ม. จ ฯ
๔. ม. มตฺตติกถุปิ ฯ ๕. ม. เอตฺถนฺตเร สตฺสทฺสฺสฺสฺสฺสชาติ
ทิสฺสติ ฯ ๖. ม. อิติสทฺโท นตฺถิ ฯ

ปีตุโสภรณกปฺตฺเตน นาม ตาทิเสน ภวิตพฺพนฺติ วตฺวา

ปฺตฺตสฺส ญฺติ กโรนฺโต อาห

[๗๐๕] อาทิตฺตํ วต มํ สนฺตํ ฆตฺติตฺตํ ปาวกํ
วารินา วีย โอสฺยจํ สพฺพํ นิพฺพายเย ทริ
อพฺพพฺพฺหิ (๑) วต เม สลฺลํ โสกํ หทยนิสฺสฺสิตํ (๒)
โย เม โสภปรตฺตสฺส ปีตุโสภํ อปानฺนํ

[๗๐๖] โสภํ อพฺพพฺพฺหสฺสโลสฺสมิ วิตฺโสภโก อนาวิโล
น โสภามิ น โรทามิ ตว สฺตฺวาน มาณว
เอวํ กโรนฺติ สปลฺยณา เย โหณฺติ อนุภมฺปกา
วินิวคฺตยฺนฺติ โสภมฺหา สฺซุชาโต ปีตฺริ ยถาติ ฯ

ตฺตฺถ นิพฺพายเยติ นิพฺพายปิ ฯ ทฺรณฺติ โสภทฺรณํ ฯ
สฺซุชาโต ปีตฺริ ยถาติ ยถา มม ปฺตฺโต สฺซุชาโต มํ ปีตฺริ
สมานํ อคฺตโน สปลฺยตฺตาย โสภมฺหา วินิวคฺตยิ เอวํ
อญฺเฌปี สปลฺยณา โสภมฺหา วินิวคฺตยฺนฺตีติ ฯ

สฺตฺถา อิมํ ฆมฺมทฺเสนํ อาหริตฺวา สจฺจანი ปกาเสตฺวา
ชาตกํ สโมธานฺเตสิ ฯ สจฺจปฺริโยสานฺเน กุญฺญมฺพิโก โสตาปคฺติผล
ปติญฺจฺหิ ฯ ตทา สฺซุชาโต อหเมวาทิ ฯ

สฺซุชาตชาตกํ ทฺตฺติยํ ฯ

๑. ม. อพฺพพฺพฺหิ ฯ ๒. ม. ยมาสิ หทยนิสฺสฺสิตํ ฯ

นยิทั นิจจัม ภวิตพุนุติ อิทั สตุถา ภกฺเคสุ สตุสมารคิริ (๑)
นีสุสาย เกสกพาวเน วิหรนุโต โพธิราชกุมาริ อารพภ
กเถสิ ฯ

โพธิราชกุมาริ นาม อุเทนสุส ปุตุโต ตสุมี กาล
ตุ้สมารคิริ (๒) วสนุโต เอกัม ปรีโยทาตสิปปี วฑุฏเกี ปกโกสาเปตุวา
อณฺเณหิ ราฐหิ อสทิสั กตุวา โกกนุทั (๓) นาม ปาสาทั
การาเปสิ ฯ การาเปตุวา จ ปน อัย วฑุฏเกี อณฺเณสุสาปี
รณฺโณ เอวรूपิ ปาสาทั กเรยยาติ มจฺจรายนุโต ตสุส
อกฺขินิ อุปฺปาฎาเปสิ ฯ เตนสุส อกฺขินิ อุปฺปาฎิตกาโวปี
ภิกฺขุสงฺฆเม ปากโฏ ซาโต ฯ ตสุมา ภิกฺขุ ฆมฺมสภายิ กถิ
สมุญฺจาเปสิ อาวุโส โพธิราชกุมาริ กิร ตถารูปสุส
วฑุฏเกโน อกฺขินิ อุปฺปาฎาเปสิ อโห กกฺขโล ผรุโส
สาหสิโกติ ฯ สตุถา อาคนตุวา กายนตุถ ภิกฺขเว
เอตฺรหิ กถาย สนนิสินฺนาติ ปุจฺฉิตฺวา อิมาย นามาติ
วตุเต น ภิกฺขเว อิทาเนว ปุพฺเพเปส กกฺขโล ผรุโส
สาหสิโกว น เกวลณฺจ อิทาเนว ปุพฺเพเปส ขตุตฺยสทฺสสถานิ
อกฺขินิ อุปฺปาฎาเปตุวา มารेतฺวา เตสั มิสฺเนน พลิกมฺม
การสิตี วตุวา อตีตฺ อหาริ ฯ

๑. ม. ตุ้สมารคิริ ฯ ๒. ม. ตุ้สมารคิเร ฯ ๓. ม. โกกนุทั ฯ

เล่มที่ 31 ปญจนิปาเต มณิกุณฑลวคฺควณณา หน้า 514

อติเต พาราณสียํ พุรหุमतตเต รชชํ กาเรนเต
โพธิสตโต ตกุกสึลายํ ทิสปาโมกุโข อจริโย อโหสิ ฯ
ชมุพฺพิปเตเล ขตฺติยมาณวา จ พุราหุมนมาณวา จ ตสฺเสว
สนฺติเก สิปปี อุกฺคณฺหีสุ ฯ พาราณสีรณฺโณปี ปุตฺโต
พุรหุमतตฺกฺมาโร นาม ตสฺส สนฺติเก ตโย เวเท
อุกฺคณฺหี ฯ โส ปน ปกตฺติยา กกุขโล ผรุโส สาหสิโก
อโหสิ ฯ มหาสตโต องฺกวิขฺชาวเสน ตสฺส กกุขลผรุส-
สาหสิกกาวํ ฉตฺวา ตาต ตฺวํ กกุขโล ผรุโส สาหสิโก
ผรุเสน นาม ลทฺธิ อิสฺสริยํ อจิริญฺจติกํ โหติ โส อิสฺสริเย
นญฺเจ ภินฺนนาโว วีย สมฺพุเท ปตฺติญฺจํ น ลกฺติ ตสฺมา
มา เอวรฺูโป อโหสีติ โอวทฺนฺโต เทว คาลา อภาสิ

[๗๑๒] นยิทํ นิจฺจํ ภวิตพฺพิ พุรหุमतต

เขมํ สุภิกฺขํ สุขตา(๑) จ กาเย

อตุตฺตจฺเจ มา อหุ สมฺปมฺพุโ

ภินฺนปฺลโว สาครสฺเสว มชฺเฌ

[๗๑๓] ยานิ กโรติ ปุริโส ตานิ อตุตฺตนิ ปสฺสติ

กฺลฺยาณการี กฺลฺยาณํ ปาปการี จ ปาปกํ

ยาทิสํ วปเต พิชํ ตาทิสํ รุหเต(๑) ผลนฺติ ฯ

ตตุตฺต สุขตา จ กาเยติ ตาต พุรหุमतตฺต ยเทติ เขมํ

๑. ม. หรเต ฯ

วา สุภิกขั วา ยา วา เอสา สุขตา จ กายะ อิทธิ
สพฺพํ อิมํ สุตตํ นิจฺจํ สพฺพกาลเมว น ภวติ อิทธิ
ปนํ อนิจฺจํ หุตฺวา อภาวธมฺมํ ๑ อตฺถจฺเจติ โส ตฺวํ
อนิจฺจตาเวสน อีสฺสริเย วิคเต อตฺตโน อตฺถสฺส อจฺเจเน
ยถา นาม ภินฺนปฺลโว ภินฺนนาโว มนุสฺโส สาครมชฺเฌ ปติฏฺฐิ
อลภนฺโต สมฺปมฺพุโห โหติ เอวํ มา อหุ สมฺปมฺพุโห ๑ ตานิ
อตฺตนิ ปสฺสตีติ เตสํ กมฺมานํ ผลํ วินฺทนฺโต ตานิ
อตฺตนิ ปสฺสตี นาม ๑

โส อจฺริยํ วนฺทิตฺวา พาราณสี คนฺตฺวา ปิตุ สิปฺปี
ทสฺเสตฺวา อุปฺรชฺเช ปติฏฺฐาย ปิตุ อจฺเจเน รชฺชํ ปาปฺณิ ๑
ตสฺส ปิงฺกิโย นาม ปุโรหิโต อโหสิ กกฺขโล ผรุโส ๑ โส
ยสฺโลเกน จินฺเตสิ ยนฺนุนาหิ อิมินา รณฺณา สกฺลชฺมฺพุทฺธิเป
สพฺเพ ราชานो คหาเปยฺยํ เอวเมส เอกราชา ภวิสฺสติ
อหฺมปิ เอกปุโรหิโต โหมีติ ๑ โส ตํ ราชานํ อตฺตโน กถํ
คหาเปสิ ๑ ราชาน มหฺตียาเสนาย นิกฺขมิตฺวา เอกสฺส
รณฺโณ นครํ รุณฺธิตฺวา ตํ ราชานํ คณฺหิ ๑ เอเตเนว อุปาเยน
สกฺลชฺมฺพุทฺธิเป รชฺชํ คเหตุวา ราชสหสฺสปริวโต ตกฺกสฺสึลายํ
รชฺชํ คณฺหิสฺสามิติ อคมาสิ ๑ โพธิสฺสโต นครํ ปฏิสงฺขริตฺวา
ปเรหิ อปฺปชฺชิสฺยํ อกาสิ ๑ พาราณสีราชานิ คงฺกานทีตีเร
๑. ม. เอตฺถนฺตเร สาหสิโกติ ทิสฺสติ ๑ ๒. ม. เอตฺถนฺตเร
นคราติ ทิสฺสติ ๑

เล่มที่ 31 ปลยจกนิปาเต มณิกุณทลวคควณณนา หน้ 516

มหโต นิโครธรูกษส มูเต สานี ปริกขิปาเปตวา อูปริ
วิตานั กเรตวา สยนิ ปลยญาเปตวา นิวาสั คณหิ ฯ โส
ชมพูทีปเตเล สหสสุธาธาโน คเหตุวา ยุชฌมาโนปี ตกุกสิถั
คเหตุ อสกุโกนุโต [๑] ปุโรหิตั ปุจนิ อจารिय มัย เอตตเกหิ
ราชูหิ สทธี อาคนุตวา ตกุกสิถั คเหตุ น สกุโกม
กิณนุโข กาดพพนติ ฯ มหาราช ราชสหสสานั อกขินิ
อูปปาญตวา มาเรตวา กุจณี ฆาเลตวา ปลยจมฐรมัสิ อาทาย
อิมสมั นิโครเช นิพพตตเทวตาย (๒) พลิกมมึ กตวา อนตวภูฎีหิ
รูกขั ปริกขิปิตวา โลहितปลยจคุลิกานิ กโรม เอวั โน ขิปปเมว
ชโย ภวิสสตีติ ฯ ราชธา สาฐติ ปฏิสสุณิตวา อนโตสานิยั
มหาพเล มลเล จเปตวา เอกเมกั ราชานั ปกุโกสาเปตวา
นิปปีพเนน วิสณณั กเรตวา อกขินิ อูปปาญาเปตวา
มาเรตวา มัสิ อาทาย กเลวรานิ คงคายั ปวาเหตุวา
วุดตปปรการิ พลิกมมึ กเรตวา พลิกเรี อากโกฎญาเปตวา
ยทุธาช คโต ฯ อถสส อชชิสกโต (๓) นาม เอโก ยกุโข
อาคนุตวา ทกขินกขี อูปปาญตวา อคมาสิ ฯ [๔] มหตี
เวทนา อูปปชชิ ฯ โส เวทนาปตโต คนุตวา นิโครธสส
มูเต ปลยณตตาสเน อุตตตานโก นิปชชิ ฯ ตสมั ขณ เอโก
๑. ม. เอตถนุตเร อุตตโนติ ทิสสตี ฯ ๒. ม. อธิวตถาย
เทวตาย ฯ ๓. ม. อฏฐาลกโต ฯ ๔. ม. เอตถนุตเร
อถสสตี ทิสสตี ฯ

เล่มที่ 31 เวณสาขชาติกั หน้า 517

คิชฺโณ เอกํ ติจิณโกฏฺกั อฏฺฐี คเหตุวา รุกฺขคฺเค นิสินฺโน
มํลั ขาทิตฺวา อฏฺฐี วิสขฺเชติ ฯ อฏฺฐโกฏฺฐิ อากนฺตฺวา
รณฺโณ วามกฺขิมฺหิ อยฺสุตา(๑) วีย ปตฺติตฺวา อกฺขิณิ กิณฺทิ ฯ
ตสฺมี ขณฺ โปธิสฺตตฺสฺส วจันํ สลฺลทฺกฺเขติ ฯ โส อมฺหากั
อาจริโย อิมํ สตฺตฺวา วิชานฺนฺรูปํ ผลํ วีย กมฺมานฺนฺรูปํ วิปากั
อนฺุโณนฺตฺติติ กณฺเณโต อิทํ ทิสฺวา กเถสิ มณฺเณติ วตฺวา
วิปฺปลปฺนฺโต เทว คาคา อภาสิ

[๗๑๔] อิทํ ตทาจริยวโจ ปาราจริโย(๒) ยทพฺรวิ
มาสุ(๓) ตฺวํ อกริ ปาปํ ยนฺตํ(๔) ปจฺจนา กตฺตฺเป

[๗๑๕] อยเมว โส ปิจฺจโกโย เวณสาโข
ยมฺหิ ฆาตยิ ขตฺติยานํ สหสฺเส
อลงฺกเต จนฺทนสารลิตฺเต(๕)
ตเมว ทุกฺขํ ปจฺจจากตฺตํ มมนฺติ ฯ

ตตฺถ อิทํ ตทาจริยวโจติ อิทนฺตํ อาจริยสฺส วจันํ ฯ
ปาราจริโยติ ตํ โคตฺเตน กิตฺเตติ ฯ ปจฺจนา กตฺนฺติ ยํ ปาปํ
ตยา กตฺตํ ปจฺจนา ตํ ตาเปยฺย กิลเมยฺย ตํ มา กรีติ
โอวาทํ อทาสิ อหํ ปนฺสฺส วจันํ น กรินฺติ ฯ อยเมวาคิ
นิโครธฺรูกฺขํ ทสฺเสนฺโต วิลปติ ฯ เวณสาโขติ ปตฺถกฺสาโข ฯ
๑. ม. อยสุตฺถิ ฯ ๒. ม. ปาราสริโย ฯ ๓. ม. มาสุ ฯ ฯ
๔. ม. ยํ ตฺวํ ฯ ๕. ม. จนฺทนสารานฺนฺลิตฺเต ฯ

เล่มที่ 31 ปลุกนิปาต มณิกุณฑลวคฺควณณา หน้า 518

ยมฺหิ จ ฆาตยฺนฺติ ยมฺหิ รุกฺเข ขตฺติยสฺสเส มาเรสุ ๑
อลงฺกเต จนนฺนสารลิตฺเตติ ราชาลงฺกาเรหิ อลงฺกเต
โลหิตจนนฺนสารานฺนลิตฺเต เต ขตฺติเย ยตฺถาหิ ฆาเตสี อยเมว
โส รุกฺโข อิทานิ มยฺหิ กิลฺลิจิ ปริตฺตานิ กาคู น สกฺโกตฺตี
ทีเปติ ๑ ตเมว ทุกฺขนฺติ ยํ มยา ปเรสํ อกฺขิอุปฺปาณฺนทุกฺขํ
กตํ อิํ เม ตเถว ปฏฺิอาคตํ ๑ อิทานิ โน อจฺริยสฺส
วจันํ มตฺถกํ ปตฺตฺนฺติ ปรีเทวติ ๑

โส เอวํ ปรีเทวนฺโตว อคฺคมहेสี อนฺนฺสฺสริตฺวา

[๗๑๖] สามาปี โข จนนฺนลิตฺตคตฺติ (๑)

สิงฺคว (๒) โสภณชกฺสฺส อุกฺกตา

อทิสฺวา กาลํ กริสฺสามิ อฺพฺพรี

ตํ เม อิตฺโต ทุกฺขตฺริ ภวิสฺสตีติ

คาถมาห ๑

ตสฺสตุโถ มม ภริยา สุวณฺณสามา อฺพฺพรี ยถา

นาม สิงฺคุรฺกชฺส อชฺช อุกฺกตา สาขา มนฺทมาลฺลฺลฺลฺลฺล

กมฺปมานา โสภติ เอวํ อิตฺถิวิลาสิ คุรุมานา โสภติ ตมํ

อิทานิ อกฺขิณํ ภินฺนตฺตา อฺพฺพรี อทิสฺวา กาลํ กริสฺสามิ

ตํ เม ตสฺสา อทิสฺสนํ อิตฺโต มรณฺทุกฺขโตปี ทุกฺขตฺริ

ภวิสฺสตีติ ๑

๑. ม. สามา จ โข จนนฺนลิตฺตคตฺตา ๑ ๒. ม. ลฺกฺว ๑

๓. ม. สิงฺคุรฺกชฺส ๑

เล่มที่ 31 อรุคชาตัก หน้า 519

โส เอว วิปลปนุโตเยว มริตฺวา นิรเย นิพฺพตฺติ ฯ
น ตํ อิตฺตริยปลุทฺโธ ปุโรหิตฺโต ปริตฺตานิ กาคฺตุ สกฺขิ น
อตุตฺโน อิตฺตริยํ ฯ ตสฺมี มตฺมตฺเตเยว พลกายา ภิชฺชิตฺวา
ปลายีสุ ฯ

สตฺถา อิมํ ชมฺมเทสนํ อหริตฺวา ชาตักํ สโมชานนฺติ
ตทา ราชา โพธิราชกุมารโ อโหสิ ปิงฺกโย เทวตฺโต
อโหสิ ทิสปาโมกฺโข อจารโย อหเมวตฺติ ฯ

เวณสาชชาตักํ (๑) ตติยํ ฯ

อรุคชาตัก

อรุคฺว ตํ ชินฺณนฺติ อิทํ สตฺถา เขตฺวเน วิหรนฺโต
มตฺปฺตฺตักํ กุญฺมฺพิกํ อารพฺภ กเถสิ ฯ

วตฺถ มตฺถริยามตฺปิตฺติกวตฺถสฺทิสเมว ฯ อิทาปี สตฺถา
ตเถว ตสฺส นิเวสนํ คนฺตฺวา ตํ อาคตํ วนฺทิตฺวา นิสินฺนํ
กึ อวฺโส โสจฺสีติ ปุจฺฉิตฺวา อาม ฆนฺเต ปุตฺตสฺส เม
มตฺกาลโต ปญฺจาย โสจามิติ วุตฺเต อวฺโส ภิชฺชนธมฺมํ
นาม ภิชฺชติ นสฺสนธมฺมํ นาม นสฺสติ ตถจ โข น
เอกสฺเสว (๑) นาปี เอกสฺมีเยว คามเ อปริมาณฺสุ ปน
จกฺกฺวาเพสุ ตีสุ ฆเวสุ อมรณธมฺโม นาม นตฺถิ ตํภาเวเนว
๑. ม. เอกสฺมีเยว กฺเถ ฯ

เล่มที่ 31 ปญจกนิปาเต มณิกุณฑลวคฺควณณนา หน้า 520

จาคุ สมตฺโต เอกสงฺขาโรปี สสฺสโต นาม นตฺติ สพฺเพ
สตุตา มรณชฺมา สงฺขารา ภิชฺชนชฺมา โปราณก-
ปญฺหิตาปี ปุตุเต มเต [๑] นสฺสนชฺมมํ นฏฺจนฺติ น โสจิสฺสูติ
วตุวา เตน ยาจิโต อตีตํ อหาริ ฯ

อตีเต พาราณสียํ พุรหุमतฺเต รชฺชํ การนฺเต
โพธิสตุโต พาราณสียํ ทวารคามเก พุราหุมนฺกุลเ นินฺพุตฺติตุวา
กุกฺกมฺพํ สณฺจเปตุวา กสิกกมฺเมน ชีวิตํ กปฺเปติ ฯ ตสฺส ปุตุโต
จ ชีตา จาติ เทว ทารกา อเหตุํ ฯ โส ปุตุตสฺส
วยฺปฺตตสฺส สมานกฺลโต กุมาริกํ อานนฺติ (๒) ฯ อิติ เต ทาสียา
สทฺธิ ๓ ชนา อเหตุํ โพธิสตุโต ภริยา ปุตุโต ชีตา สฺนิตฺสา
ทาสีติ ฯ เต สมกฺคา สมโมทมานา ปิยสฺวาสา อเหตุํ ฯ
โพธิสตุโต เสสานํ ปญฺจนํ เอวํ โอวาทํ เทติ ตุมฺเห
ยถาลทฺรณิยาเมเนว ทานํ เทถ สีสํ รกฺขถ อุโปสถกมฺมํ
กโรถ มรณสฺตี ภาเวถ ตุมฺหากํ มรณภาวํ สลฺลกฺเขต
อิมสฺสํ หิ สตุตานํ มรณํ ชฺวํ ชีวิตํ อทฺชฺวํ สพฺเพ สงฺขารา
อนิจฺจา ขยวชฺมมิโนว รตฺติณฺจ ทิวา จ อปฺปมตฺตา
โหดฺดาติ ฯ เต สาธฺวติ โอวาทํ สมฺปฏฺิจฺจิตฺวา อปฺปมตฺตา
มรณสฺตี ภาเวนฺติ ฯ อถกทิวสฺสํ โพธิสตุโต ปุตุเตน สทฺธิ
เขตฺตํ คนฺตุวา กสฺติ ฯ ปุตุโต กจฺวรํ สงฺกทฺตฺติตุวา ฌาเปติ ฯ

๑. ม. เอตฺถนฺตเร มรณชฺมมํ มตฺนฺติ ทิสฺสูติ ฯ

๒. ม. อหาริตฺวา อทาสี ฯ

เล่มที่ 31 อรรถชาตกัม หน้าที่ 521

ตสฺสวาทูเร เอกสฺมึ วมฺมิเก อาสีวิโส อตฺถิฯ ฐโม ตสฺส
อกุชฺฉิ ปหริฯ โส กุทฺโธ นิกฺขมิตฺวา อิมํ นิสฺสาย มยฺหิ
ภยฺนฺติ จตฺสฺโส ทาณา(๑) นิมฺมุชฺชาเปฺนฺโต ตํ ทํสิฯ โส
มริตฺวา ว ปตฺติ(๒) ฯ โปธิสฺสฺโต ปรีวตฺติตฺวา ตํ ปตฺติํ ทิสฺวา
โคณฺเ จเปตฺวา คนฺตฺวา ตสฺส มตฺถาวํ ฅตฺวา ตํ
อกุชฺฉิปิตฺวา เอกสฺมึ รุกฺขมฺมูเล นิปชฺชาเปตฺวา ปารุปีตฺวา
เนว โรทฺติ น ปรีเทวติฯ ภิชฺชนธมฺมํ ปน กิณฺนํ
มรณธมฺมํ มตํ สพฺเพ สงฺขารา อนิจฺจา มรณนิปฺผลตฺติกาติ
อนิจฺจภาวเมว สลลฺกฺเขตฺวา กสิฯ โส เขตฺตสฺมีเปน กจฺฉนฺตํ
เอกํ ปฏฺวิสฺสํ ปฺริสํ ทิสฺวา ตาตฺ เกหํ กจฺฉสิตี
ปฺจฺฉิตฺวา อามาติ วุตฺเต เตนฺหิ อมฺหากมฺปิ ฃริ คนฺตฺวา
พฺราหฺมณฺนิ วเทยฺยาสิ อชฺช กิร ปฺพฺเพ วีย ทฺวินฺนํ ภตฺตํ
อนาหริตฺวา เอกสฺเสว อาหารํ อหเรยฺยถ ปฺพฺเพ จ
เอกิกาว ทาสี อาหารํ อหริติ อชฺช ปน จตฺตาโรปี
ชฺนา สฺสฺทฺชวตฺถนฺนิวตฺถา คนฺธปฺปฺพหตฺถา อากฺจฺเจยฺยถาติฯ
โส สาธฺตฺติ คนฺตฺวา พฺราหฺมณฺนฺยา ตเถว กเถสิฯ เกน
เต ตาตฺ อิทํ สาสนํ ทินฺนฺนฺติฯ พฺราหฺมณฺเนน อยฺเยติฯ ส
ปฺตฺโต เม มโตติ อญฺญาสิฯ กมฺปนฺมตฺตมฺปิสฺสา นาโหสิฯ
เอวํ สฺสฺทฺชวตฺถนฺนิวตฺถา ปน คนฺธปฺปฺพหตฺถา [๓]
๑. ม. ทาธา ฯ ๒. ม. ปรีวตฺติตฺวา ปติโต ฯ ๓. ม.
เอตฺถนฺตเร ทาสินฺติ ทิสฺสฺติ ฯ

เล่มที่ 31 ปญจกนิปาเต มณิกุณฑลวคฺควณฺณา หน้า 522

อาหาริ คาหาเปตฺวา เสเสหิ สหุธี เขตฺตํ อคฺมาสี ฯ เอกสฺสปี
 โรทิตฺตํ วา ปริเทวิทํ วา นาโหสี ฯ โปธิสฺสตุโต ปุตฺตสฺส
 นิปนฺนจฺฉายายเมว นิสีทิตฺวา ภูณฺชิ ฯ ภูตฺตาวสานเน สพฺเพปี
 ทารุณี อุทฺทริตฺวา ตํ จิตกํ อารोเปตฺวา คนฺธปฺปฬเหหิ
 ปุเชตฺวา ฌาเปสฺสุ ฯ กสฺสจฺจิ เอกพินฺนุหุปี อสฺสุ นาโหสี ฯ
 สพฺเพ สุภาวิตมรณฺสตีโน ฯ เตสํ สीलเตเชน สกฺกสฺส ภวนํ
 อุณฺหการิ ทสฺเสสสิ ฯ โส โก นฺุโข มํ จานา จาเวตฺกามาติ
 อุปฺชาเรนฺุโต เตสํ คุณฺเตเชน อุณฺหภาวํ ฌตฺวา ปสนฺนมานโส
 หุตฺวา มยา เอเตสํ สนฺติกํ คนฺตฺวา สีหนาทํ นทาเปตฺวา
 สีหนาทปริโยसानเน เตสํ นิเวสนํ สตฺตฺรตนปฺณณฺํ กตฺวา
 อากนฺตุํ วฏฺฏตีติ เวเคน ตตฺถ คนฺตฺวา อาพาหนปฺสฺเส
 จิตฺตํ ตาต กิ กโรถาติ อห ฯ เอกํ ปน มิคิ มาเรตฺวา
 ปจฺจ มณฺเฑติ ฯ นตฺถเตตํ สามิ มนฺุสฺสเมว ฌาเปมาติ ฯ
 เตนหิ เวริมนฺุสฺโส वो ภวิสฺสตีติ ฯ อถ นํ โปธิสฺสตุโต
 โอรสฺสตุโต โน สามิ น เวริโกติ อห ฯ เตนหิ เต
 อปฺปิยฺสตุโต ภวิสฺสตีติ ฯ อติปฺปิยฺสตุโต เม สามิตี ฯ อถ กสฺมา
 น โรทสีตี ฯ โส อโรทนาการณฺํ กเถนฺุโต ปจฺจํ คาถมาห

[๗๑๗] อูโรโกว ตจํ ชินฺณํ หิตฺวา กจฺจติ สนฺตฺนน
 เอวํ สรีเร นิพฺุโกเค เปเต กาลกเต สติ

- # ๑. ม. อาหาราเปตฺวา ฯ ๒. ม. เอกสฺส จ ฯ ๓. ม. อาสนิ ฯ
- # ๔. ม. อติวिय ปิยฺสตุโต ฯ

ทฺยหฺมาโน น ชานาติ ฅาตีนนํ ปรีเทวตํ (๑)

ตสฺมา เอตํ น โสจามิ คโต โส ตสฺส ยา คตฺตีติ ฯ

ตตฺถ สนนฺตฺตฺนฺนฺติ อตฺตโน สรรีรํ ฯ นินฺฟูโกเคติ ชีวิตินฺฟูริยสฺส
อภาเวณ โภครหิตํ ฯ เปเตติ ปรีโลกํ ปฏฺกิตฺเต ฯ กาลกเตติ
กตกาเล มเตติ อตฺโต ฯ อิทํ วุตฺตํ โหติ สามิ มม ปุตฺโต
ยถา นาม อฺรโค ชินฺณํ ตจฺจํ นิจฺฉินฺนํทิตฺวา (๑) อนโนโลเกตฺวา
อนเปกฺโข ฉนฺนํทิตฺวา กจฺเจยฺย เอวํ อตฺตโน สรรีรํ
ฉนฺนํทิตฺวา กจฺฉติ ตสฺส ชีวิตินฺฟูริยรหิตํ สรรีเร เอวํ นินฺฟูโกเค
ตสฺมิณฺจ เม ปุตฺเต เปเต ปฺน ปฏฺกิตฺเต มรณกาลํ กตฺวา
จิตฺเต สติ โภ การุณฺณ (๒) วา ปรีเทเวณ วา อตฺโต อัย
หิ ยถา สฺวเลหิ วิชฺฉิตฺวา ทฺยหฺมาโน สุขทฺกขํ น ชานาติ
เอวํ ฅาตีนนํ ปรีเทวตมฺปิ น ชานาติ เตน การณฺณ อหํ
เอตํ น โสจามิ ยา ตสฺส อตฺตโน คติ ตํ โส คโตติ ฯ

สกุโโก โฟริสตตสฺส วจันํ สุตฺวา พฺราหฺมณฺณี ปุจฺฉิ
อมฺมํ ตฺยหํ โส ก็ โหตฺตีติ ฯ ทส มาเส กุจฺฉิยา ปรีหริตฺวา
ถณฺณํ ปาเยตฺวา หตฺถปาเท สฉฺชเปตฺวา วทฺตฺติตฺตํปุตฺโต เม
สามิตฺติ ฯ อมฺมํ ปิตา ตาว ปุริสภาเวณ มา โรทตฺต มาตฺ
หทฺยํ ปน มฺกุกํ โหติ ตฺวํ กสฺมา น โรทสฺตีติ ฯ ส
อโรทนการณฺณํ กเถนฺตฺติ

๑. สฺยา. ม. ปรีเทวิตํ ฯ เอวมฺปรีปี ฯ

เล่มที่ 31 ปญจนิปาเต มณิกุณฑลวคฺควณฺณา หน้า 524

[๗๑๘] อนพฺภิตฺ (๑) ตโต อากา นานุญญาโต (๒) อิตฺ กโต
ยถาคโต ตถา กโต ตตฺถ กา ปริเทวนา
ทฺยหฺมาโน น ชานาติ ฌาตึนํ ปริเทเวตฺ
ตสฺมา เอตํ น โสจามิ กโต โส ตสฺส ยา กตฺตี

กาถาทฺวยมาห ฯ

ตตฺถ อนพฺภิตฺติ อัยฺ ตาต มยา ปรโลกโต อนพฺภิตฺ ว
อฺยาจิตฺว ฯ อากาติ อมฺหากํ เกหํ อากโต ฯ อิตฺติ อิต
มนุสฺสโลกโต กจฺจนฺโตปี มยา อนนุญญาโตว กโต ฯ ยถาคโตติ
อากจฺจนฺโตปี ยถา อตฺตโนว รุจฺยา อากโต กจฺจนฺโตปี ตเถว
กโต ฯ ตตฺถาติ ตสฺมี ตสฺส อิตฺ กมนฺ กา ปริเทวนา ฯ
ทฺยหฺมาโนติ กาถา วุตฺตฺนเยเนว เวทิตฺพฺพา ฯ

อถ สกฺโก พุราหฺมณฺยา กถํ สุตฺวา ภคินී ปฺจฺจึ
อมฺม ตฺยหํ โส ก็ โหตฺตี ฯ ภาตา เม สามิตฺ ฯ อมฺม
ภคินิโย นาม ภาตฺสู สสิเนหา โหนฺติ ตฺวํ กสฺมา น
โรทฺสีติ ฯ สปิสุสฺ อโรทฺนการณํ กเถนฺตี

[๗๑๙] สจ โรเท กิสา (๑) อสุลฺลํ ตสฺสา เม ก็ ผลํ สียา
ฌาติมิตฺตาสุหฺชชานํ ภิกฺขุโย โน อรตี สียา
ทฺยหฺมาโน น ชานาติ ฌาตึนํ ปริเทเวตฺ
ตสฺมา เอตํ น โสจามิ กโต โส ตสฺส ยา กตฺตี

๑. ม. อนนฺวฺหิตฺ ฯ เอวฺมฺปริปี ฯ ๒. ม. อนนุญญาโต ฯ

๑. ม. กิสา ฯ

คาถาทวยมาห ฯ

ตตถ สเจติ ยทิ อหิ ภাত্রิ มเต โรเทยฺยึ กีสสรีรา
อสุลฺลํ ภาคู ปน เม ตปฺปจฺจยา วุฑฺฒิ นาม นตฺถิตฺติ
ทสฺเสติ ฯ ตสฺสา เมติ ตสฺสา มยฺหิ โรทฺนฺติยา ก็
ผลํ โก อานิลฺลํโส ภเวยฺย อวุฑฺฒิ (๑) ปน ปญฺญาตฺติ
ทีเปติ ฯ ฌาติमितฺตาสุหฺชชานนฺติ ฌาติमितฺตสุหฺชชานํ ฯ อยเมว วา
ปาโร ฯ ภิชฺชโย โนติ เย อมฺหากํ ฌาตี จ มิตฺตฺตา จ
สุหฺชชา (๒) จ เตลฺลํ อธิกตฺตรา อรฺติ ลียา ฯ

อถ สกฺโก ภคินิยา กถํ สุตฺวา ตสฺส ภริยํ ปุจฺฉิ
อมฺม ตฺยฺหิ โส ก็ โหติติ ฯ ปติ เม สามิตฺติ ฯ อิตฺถิโย
นาม ปติมฺหิ มเต วิชฺวา โหนฺติ อนาถา ตฺวํ กสมฺมา
น โรทฺสีติ ฯ สปิสุส อโรทฺนการณํ กเถนฺติ

[๗๒๐] ยถาปี ทารโก จนฺทํ คจฺฉนฺตุํ อนุโรทฺติ
เอวํ สมฺปทเมเวตฺถํ โย เปตฺมณฺโสจติ
ทฺยฺหมาโน น ชานาติ ฌาตฺนํ ปริเทเวตฺถํ
ตสฺมา เอตํ น โสจามิ กโต โส ตสฺส ยา คตฺติติ

คาถาทวยมาห ฯ

ตสฺสตุโถ ยถา นาม ยตฺถกตฺถจฺจิ ยุตฺตฺตฺยุตฺตํ
ลพฺภณิยาลพฺภณิยํ อชานนฺโต พาลทารโก มาตุ อจฺจฺจเก (๓)
๑. ม. อวุฑฺธิ ฯ ๒. ม. สุหฺชชา ฯ ๓. ม. อจฺจฺจเก ฯ

เล่มที่ 31 ปลุกนิปาต มณิกฤษทลวคคณณา หน้า 526

นิสินโน ปลูกณมาสิย ปลูกณจนท์ อากาเส กจณนตํ ทิสวา
อมม จนท์ เม เทหิ อมม จนท์ เม เทหิติ ปุนปฺปุนํ
โรทติ เอวํ สมฺปทเมว (๑) เอวํ นิปฺพตฺติกเมว เอตฺสฺส รุณฺณํ
โหติ โย เปตํ กาลกตํ อนุโสจติ อิตฺปิ จ นีรตฺถกตฺรํ (๒)
กัการณา โส หิ วิชฺชมานํ จนท์ อนุโสจติ (๓) มยฺหํ ปน
ปติ มโต เอตฺรหิ อวิชฺชมาโน สุเลหิ วิชฺฌิตฺวา ทยฺหมาโนปิ
น กิณฺจิจิ ชานาตีติ ฯ

สกุโก ภริยาย กถํ สุตฺวา ทาสี ปุจฺฉิ อมฺม คฺยฺหํ
โส กิ โหตีติ ฯ อโยโย เม สามิติ ฯ นนฺ ทฺวํ อิมินา
ปีเพตฺวา โปเถตฺวา ปรีกฺขตฺตา อภวิสฺส ตสฺมา สฺมุตฺโต
อณฺนติ (๔) น โรทสีติ ฯ สามิ มา เอวํ อวจ [๕] เอตํ เอตฺสฺส
อณฺจวิกํ ขนฺติเมตฺตานุทยสมฺปนฺโน เม อโยยปฺตฺโต อูเร
สํวทฺตฺตปฺตฺโต วิย อโหสีติ ฯ อถ กสฺมา น โรทสีติ ฯ
สาปิสฺส อโรทนาการณฺ กเถนฺตี

[๗๒๑] ยถาปี อุตฺกกุมฺโภ ภินฺโน อปฺปฏฺฐิสฺสนฺธิโย
เอวํ สมฺปทเมเวตํ โย เปตมนฺุโสจติ
ทยฺหมาโน น ชานาติ ฅาตีณํ ปรีเทวตํ
ตสฺมา เอตํ น โสจามิ คโต โส ตสฺส ยา คตีติ

คาลาทุวยมาห ฯ

๑. ม. สมฺปทเมเวตํ ฯ ๒. ม. พาลตฺรํ ฯ ๓. ม. อนุโรทติ ฯ

๔. ม. สฺมุตฺตา อหฺนฺติ ฯ ๕. ม. เอตฺถนฺตเร นสทฺโท อตฺถิ ฯ

ตสฺสตุโธ ยถา นาม อุทกกุมฺโภ อุทฺธิปิยมาโน ปติตฺวา
สตุตฺธา ภินฺโน ปุณฺ ตานิ กปาลานิ ปฏฺธิปาฏฺฐิยา จเปตฺวา
สนฺธิหิตฺวา(๑) ปฏฺธิปากตักกั กาคฺคฺ น สกฺโกติ โย เปตฺ อฺนุโสจติ
ตสฺสาปี เอตฺ อฺนุโสจันฺ เหวํ นิปฺพตฺติกเมว โหติ มตฺสฺส
ปุณฺ ชีวาเปตฺ อสฺสกุณฺเณยฺโต อิทฺธิมโต วา อิทฺธานุภาเวน
ภินฺนํ กุมฺภํ สนฺธิหิตฺวา อุทกสฺส ปุเรตฺตํ สกฺกา ภเวยฺย
กาลกโต ปน อิทฺธิพฺเลนapi น สกฺกา ปฏฺธิปากตักกั กาคฺคฺนฺติ ฯ
อิตรรา กถา วุตฺตตฺถายะว ฯ

สกุโ กสฺสเพสฺส ชมฺมกถํ สุตฺวาว ปสฺสิหิตฺวา ตุมฺเหหิ
อฺปฺปมตฺเตหิ มรณฺสติ ภาวิตา มา ตุมฺเห อิโต ปฏฺจาย
สทฺถตา กมฺมํ กริตฺถ อหิ สกุโ เทวราชา อหิ โว
เคเห อปริมาณานิ สตุตฺตรตฺนानิ กริตฺสสามิ ตุมฺเห ทานํ
เทถ สิลฺลํ รกฺขถ อฺโปสถํ อฺปวสถ(๒) อฺปฺปมตฺตา โหถาติ
เตสฺส โอวาทํ ทตฺวา เคหิ อปริมิตํ ชนํ กตฺวา ปกฺกามิ ฯ

สตุถา อิมํ ชมฺมเทสนํ อahrtฺวา สจฺจจاني ปกาเสตฺวา
ชาตกั สโมธานฺสสิ ฯ สจฺจปรีโยसानเ กุณฺมฺพิโก โสตาปตฺติผล
ปติฏฺจหิ ฯ ตทา ทาสี ชุชฺชุตฺตรา อโหสิ ฯ ธีตา
อฺปฺปปลวณฺณา ฯ ปุตฺโต ราชุโล ฯ มาตา เขมา ฯ พุราหฺมโณ
ปน อหเมวาทิ ฯ

อรรถชาตกั จตุตถํ ฯ

๑. ม. สิวฺทหิตฺวา ฯ เอวมฺปรีปี ฯ ๒. ม. อฺโปสถกมฺมํ กโรถ ฯ

อญฺเณ โสจฺนติ โรทฺหฺนฺตฺติ อิทํ สตฺถา เขตฺวเน วิหรนฺโต
โกสฺสธฺมฺโย เอกํ อมจฺจํ อารพฺภ กเถสิ ฯ

วตฺถุ เหนฺจฺจ กถิตฺสทิสเมว ฯ อิทํ ปน ราชา อตฺตโน
อุปการกสฺส อมจฺจสฺส มหฺนฺตํ ยสํ ทตฺวา ปริเภทกานํ กถํ
คเหตุวา ตํ พนฺธิตฺวา(๒) พนฺธนาคาเร กาทฺเรสิ(๑) ฯ โส ตสฺส
นินฺนโนว โสตาปตฺติมกฺกํ นิพฺพตฺเตสิ ฯ ราชา ตสฺส कुณํ
สฺลลฺกเขตฺวา โมจาเปสิ ฯ โส คนฺธมาถํ อาทาย สตฺถุ
สนฺตํ กนฺตฺวา วนฺทิตฺวา นิสิตฺติ ฯ อถ นํ สตฺถา อนตฺโถ
กิริ เต อุปฺปนฺโนติ ปุจฺฉิ(๔) ฯ อาม ภนฺเต อนตฺถเนน เม
อตฺโถ อากโต โสตาปตฺติมกฺโก นิพฺพตฺติโตติ(๕) วตฺเต น โข
อุปาสก ทวญฺเณว อนตฺถเนน อตฺถํ อหริ โปราณกปณฺฑิตาปี
อาหริสฺสูติ วตฺวา เตน ยาจิโต อตีตํ อหริ ฯ

อตีเต พาราณสิยํ พุรหฺมทตฺเต รชฺชํ กาทฺเรนเต
โพธิสฺสโต ตสฺส อकुคมเหสิยา กุจฺฉิมฺหิ นิพฺพตฺติ ฯ
อญฺญมาโรติสฺส นามํ กิริสฺสุ ฯ โส อุปเรน สมเยน ตกฺกสิลาเย
อुकฺคหิตฺตีปโป ชฺมเมเน รชฺชํ กาทฺเรสิ ฯ ตสฺส อนตฺเตปุเร
เอโก อมจฺโจ พุพฺพิ ฯ ตํ โส ปจฺจกฺขโต ญตฺวา รญฺจา

๑. ม. ฃญชาตก... ฯ ๒. ม. พนฺธาเปตฺวา ฯ

๓. ม. ปเวเสสิ ฯ ๔. ม. ปุจฺฉิตฺวา ฯ ๕. ม. นิพฺพตฺติโตติ ฯ

ปพพาเชลี ฯ ตทา สวตถึยิ ชงกราชา รชชั การเสลี ฯ โส
ตสฺส สนฺตักิ กนฺตฺวา ตั อฺปฏฺฐหิตฺวา เหฏฺฐา วุตฺตนเยเนว
อตุตโน วจันิ คณฺหาเปตฺวา พาราณสีรชชั คณฺหาเปลี ฯ โส
รชชั กเหตุวา โปชิสตฺตํ สงฺขลิกาหิ พนฺธาเปตฺวา พนฺธนาการ์
ปเวเสลี ฯ โปชิสตฺโต ฌานันิ นินฺพตฺเตตฺวา อากาเส ปฺลลฺงเกน
นินฺสิทฺธิ ฯ ชงกตฺสฺส สรีเร ทาโห อฏฺฐหิ (๑) ฯ โส กนฺตฺวา โปชิสตฺตสฺส
สฺวณฺณาทาสฺสคฺคปฺทุมสฺสสิริกั มุขั ทิสฺวา โปชิสตฺตํ ปุจฺจนฺโต
ปจฺมึ กาดมาห

[๗๒๒] อญฺเณ โสจฺนฺติ โรทนฺติ อญฺเณ อสฺสุมุขา ชนา
ปสนฺนมุขวณฺโณสิ กสฺมา ฆณฺ น โสจฺสิตี ฯ
ตตุถ อญฺเณตี ตั จเปตฺวา เสสา มนฺสฺสา ฯ
อถสฺส โปชิสตฺโต อโสจฺนการณฺนิ กเถนฺโต เสสกาธา (๒)

อภาสิ

[๗๒๓] นาพฺภตฺตีตฺทโร โสโก อนาคตฺสฺขาวโห
ตสฺมา ชงก น โสจามิ นตฺถิ โสเก ทฺตฺติยตา

[๗๒๔] โสจํ ปณฺทฺทิกิโส (๓) โหตี ภตฺตณฺจสฺส น รุจฺจติ
อมิตฺตา สุมนา โหนฺติ สลฺลวิทฺธสฺส รุปรโปโต

[๗๒๕] คาเม วา ยทิวารญฺเณ นินฺเน วา ยทิวา ถเล
จิตฺ มํ นาคมิสฺสตี เหวํ ทิฏฺฐปโท อหิ

๑. ม. อฺปฺปชฺชึ ฯ ๒. ม. จตฺสฺโส กธา ฯ ๓. สฺยา. ม.

ปณฺทฺทิกิโส ฯ

เล่มที่ 31 ปญจนิปาเต มณิกุณฑลวคฺควณฺณา หน้า 530

[๗๒๖] ยสฺสตุตา นาลเมโกว สพฺพกามรสาหโร
สพฺพาปี ปจวี ตสฺส น สฺขํ อวหิสฺสตีติ ฯ

ตตุถ นาทุภทฺตีตฺทโรติ นาทุภทฺตีตาหโร (๑) ฯ อยเมว วา
ปาโจ ฯ โสโก นาม อพฺภทฺตีตํ อติกกนฺตํ นิรุทฺธํ อตุถงฺกตํ
ปฺน นาทฺรติ ฯ ทฺตฺตีตฺตาติ สหายตา ฯ อตีตาหฺรณฺเน วา
อนาคตาหฺรณฺเน วา โสโก นาม กสฺสจฺจิ สหาโย น โหติ
เตนาปี การณฺนาหํ น โสจามิตี วทตี ฯ โสจนฺตฺติ โสจนฺโตติ ฯ
สตุถวิทฺทสฺส รุปรุโถติ โสกสตุเลน วิทฺทสฺส เตเนว
มฺนุญฺญิยมาณสฺส ทิฏฺฐา วต โน ปจฺจตุถิกสฺส ปิฏฺฐิตีติ อมิตฺตา
สุมนา โหนตีติ อตุโถ ฯ จิตฺตํ มํ นาคมิสฺสตีติ สมม ชงฺกราช
เอเตสฺส กามาทีสฺส ยตุถกตุถจฺจิ จิตฺตํ มํ ปณฺฑิตฺสสกาวาทิกโสภมฺมกํ
พฺยสนํ น อากมิสฺสตีติ ฯ เอวํ ทิฏฺฐปฺโทติ ยถา ตํ พฺยสนํ
นาคจฺจติ เอวํ มยา ฉานปทํ ทิฏฺฐจํ ฯ อฏฺฐโลกรมมํ ปทฺนฺตฺติปี
วทฺนฺตฺติเยว ฯ ปาลียํ ปน น มตุตํ นาคมิสฺสตีติ ลิจิตํ ฯ
ตํ อฏฺฐกถาสฺสปี นตุถิ ฯ

ปริโยसानคาถาย ฯ อิจฺฉิตฺตปฏฺฐิจิตฺตฺทฺเจเน ฉานสุขสงฺฆาตํ
สพฺพกามรลํ อหฺรตีติ สพฺพกามรสาหโร ฯ อิทํ วุตุตํ โหติ
ยสฺส รณฺโณ สหายา สพฺเพ สหายเ อตุตา จ เอโก
สพฺพกามรสาหโรว โหติ นาลิ (๒) สพฺพชฺฉมานสุขสงฺฆาตํ กามรลํ
๑. ม. นาทุภทฺตีตาหโร ฯ ๒. ม. ยสฺส รณฺโณ ปหาย
อณฺณสหายเ อตุตา ว เอโก สพฺพกามรสาหโร นาลิ ฯ

อาหริตุํ อสมตฺโถ ตสฺส รณฺโณ สพฺพาปี ปจฺวี น สฺขํ
อวหิสฺสตี กามาตุรฺสส หิ สฺขํ นาม นตฺถิ โย ปน
กิลฺเลสหฺรตฺรหิตํ ฌานสฺขํ อาหริตุํ สมตฺโถ โส ราชา สฺขิโต
โหตีตี ฯ โย ปเนตาย คากาย (อตุโถ) ยสฺสตุถา นาลเมโกตีปี
ปาโจ ตสฺสตุโถ น ทิสฺสตีตี ฯ

อิตฺติ ชงฺโก จตฺสโส คากา สุตฺวา โปธิสฺสตุตฺตํ ขมาเปตฺวา
รชฺชํ ปฏฺิจฺฉาเปตฺวา ปกุกามิ ฯ มหาสตุโตปี รชฺชํ อมจฺจัน
นียฺยาเทตฺวา หิมวณฺตปฺปเทสํ คนฺตฺวา อิติปฺพพชฺชํ ปพฺพชิตฺวา
อปริหีนชฺฌาโน พุรหฺมโลกปรายโน อโหสิ ฯ

สตุถา อิมํ ชมฺมเทสนํ อาหริตฺวา ชาตกั สโมชานสิ
ตทา ชงฺกราชา อานนฺโท อโหสิ ฃฏฺุราชา ปน อหเมวาทิ ฯ
ชงฺกชาตกั ปลุกจํ ฯ

เล่มที่ 31 การนุทิตยชาติก(๑) หน้า 532

เอโก อรณเณติ อิทำ สตุถา เขตวเน วิหรนุโต
ชมมเสนาปตี อารพุก กเถสิ ฯ

เถโร กิร อากตาคทานิ ทุสสีถานิ มิคลุตุมจณพนาทินิ
ทิกุจทิกุจจณณเเว สีลั คณหถ สีลั คณหถาติ สีลั
เทติ ฯ เต เถเร ครุภาเวณ ตสฺส กถิ ภินุทิตู อสกุโกนุตา
สีลั คณหนติ คเหตุวา จ ปน น รกขนุติ อตตโน
อตตโน กมมเมว กโรนุติ ฯ เถโร อตตโน สทฐิวินาเร
อามนุเตตวา อาวุโส อิเม มนุสสา มม สนุติเก สีลั
คณหีสุ คเหตุวา จ ปน น รกขนุติติ อาห ฯ ภาเน
ตุเมเห เตลั อรุจिया สีลั เทถ เอเต ตุมหากิ กถิ ภินุทิตู
อสกุโกนุตา คณหนติ ตุมเห อิต ปฏจาย เอวรูปานิ
สีลั มา อทตฺถาติ ฯ เถโร อนตตมโน อโหสิ ฯ ตั ปวตฺตี
สุตฺวา ภิกขุ ชมมสภายิ กถิ สมภูจายเปลฺลิว อาวุโส สาริปุตฺโต
กิร ทิกุจทิกุจจณณเเว สีลั เทติติ ฯ สตุถา อากนุตฺวา ภาย
นุคฺถ ภิกขเว เอตฺรหิ กถาย สนนินฺนนาติ ปุจฺฉิตฺวา อิมาย
นามาติ วุตฺเต น ภิกขเว อิทาเนว ปุพฺเพเปส ทิกุจทิกุจจณ
อฺยจณฺทานณเเว สีลั เทติติ วุตฺวา อตีตฺ อหริ ฯ

อตีเต พาราณสียิ พุรหุมทตฺเต รชฺชั การนุเต

๑. ม. โกรณุทิตยชาติก.... ฯ

เล่มที่ 31 การนุทิตยชาตกั หน้า 533

โพธิสตุโต พุราหุมนกเถ นิพพตติตฺวา วยปฺปตฺโต ตกฺกสึถาย
ทิสปาโมกฺขสฺส อจฺริยสฺส เชฏฺจนฺเตวาสึโก การนุทิตโย (๑)
อโหสิ ฯ ตทา โส อจฺริโย ทิฏฺฐทิจฺจนฺตญฺเวย เกวฏฺฐาทินัน
อยาจฺนฺตานุชเว สึลฺล คณฺหถ สึลฺล คณฺหถาติ สึลฺล เทติ ฯ
เต คเหตุวปิ น รกฺขนฺติ ฯ อจฺริโย ตมตฺถึ อนฺเตวาสิกานัน
อาโรเจสิ ฯ อนฺเตวาสิกา ฆนฺเต ตุมฺเห เอเตสึ อรุจฺยา สึลฺล
เทถ ตสฺมา ฆินฺทนฺติ อโธทานิ ปฏฺจาย ยาจฺนฺตานุชเว
ทเทยฺยถ โน อยาจฺนฺตานุชติ วทนฺติ ฯ โส วิปฺปฏิสริ
อโหสิ ฯ เอวํ สนฺเตปิ ทิฏฺฐทิจฺจนัน สึลฺล เทติเยว ฯ อเถกทิวสึ
เอกสฺมา คามา มนุสฺสา อคฺนฺตฺวา พุราหุมนฺวาจฺนฺกตฺถาย
อจฺริยํ นิมนฺตฺยีสฺสุ ฯ โส การนุทิตยมาณวํ (๑) ปกฺโกสิตฺวา ตาต
อหํ น คจฺฉามิ ตวํ อิมํ ปญฺจสเต มาณเว คเหตุวา ตตฺถ
คฺนฺตฺวา วาจฺนฺกานิ สมฺปฏฺิจฺฉิตฺวา อมฺหากํ ทินฺนโกฏฺฐาสึ
อาหฺราติ เปเสสิ ฯ โส คฺนฺตฺวา ปฏฺินิวตฺเตนฺโต อนฺตรามคฺเค
เอกํ กนฺทริ ทิสฺวา จินฺเตสิ อมฺหากํ อจฺริโย ทิฏฺฐทิจฺจนัน
อยาจฺนฺตานุชเว สึลฺล เทติ อโธทานิ ปฏฺจาย ยถา
ยาจฺนฺตานุชเว เทติ ตถา นํ กริสฺสามิติ ฯ โส เตสฺ
माणวเกสฺสุ สฺขนิสฺสินฺเนสฺสุ อฏฺจาย มหฺนตฺ สึลฺล อุกฺขิปิตฺวา
กนฺทราย จิปี ปุณฺปิ จิปี ปุณฺ จิปีเยว (๒) ฯ อถ นํ เต
๑. ม. โกรณฺทิตโย ฯ เอวมฺปริปี ฯ ๒. ม. ปุณฺปุณฺ
จิปีเยว ฯ

เล่มที่ 31 การนุทิตยชาติกั หน้า 534

มาณวา อุกฺกชาย อางริย กิ กโรสีติ อ่าหฺสุฯ โส กิณฺจ
น กเถสิฯ เต เวเคน อากนฺตฺวา อางริยสุส อารโจะสุฯ
อางริโย อากนฺตฺวา เตน สทฺธิ สลฺลปฺนฺโต ปจฺมํ กาดมาห

[๗๒๗] เอโก อรณฺเณ คิริกนฺทรายํ
ปคฺคยฺห มหนฺตเสถํ ปเวจฺฉสิ (๑)
ปฺนปฺปฺนํ สนฺตรมานรฺูป
การนุทิตย โกณฺ ทวอิชฺตฺโถติฯ

ตตฺถ โกณฺ ทวอิชฺตฺโถติ โกณฺ ทว อิช กนฺทรายํ
สิลาปิเนน อตฺโถฯ

โส ตสฺส วจฺนํ สุตฺวา อางริยํ โจเทตฺถกาโม (๒) ทฺติยํ
กาดมาห

[๗๒๘] อหํ หิมํ สากฺรเสวิตนฺตํ
สมํ กริสฺสามิ ยถาปี ปาณิ (๓)
วิกิริย สานฺนํ จ ปพฺพตานิ [๔]
ตสฺมา เสถํ กนฺทรายํ (๕) ปกฺขิปามีติฯ

ตตฺถ อหํ หิมนฺติ อหํ หิ อิมํ มหาปจฺวีฯ
สากฺรเสวิตนฺตฺนฺติ สากฺเรหิ เสวิตํ จาตฺรนฺตํฯ ยถาปี ปาณิตี
หตฺถตลํ วิย สมํ กริสฺสามีติฯ วิกิริยาตี วิกิริตฺวาฯ สานฺนํ

๑. ม. ปคฺคยฺห ปคฺคยฺห สีลํ ปเวจฺฉสิฯ ๒. ม. ปโปเชตฺถกาโมฯ

๓. สฺยา. ปาณิฯ ๔. ม. เอตฺถนฺตเร จสทฺโท อตฺถิฯ ๕. ม.

สีลํ ทริยาฯ

เล่มที่ 31 การนุทิตยชาตกั หน้า 535

จ ปพฺพตานิตี ปัสฺสุปพฺพเต จ สีลาปพฺพเต จ ฯ

ตํ สุตฺวา พุราหุมนฺโณ ตตฺถิยํ คาลมาห

[๗๒๕] นยิมํ มหี อรหติ ปาณิกปฺปํ

สมํ มนุสฺสํ โส กรณายเมโก

มณฺณามิมณฺณเวย ทรี ชิกิํ (๑)

การนุทิตย หายสิ (๒) ชีวโลกนฺติ ฯ

ตตฺถ กรณายเมโกติ กรณาย เอโก กาคูํ น สกโกตีติ
ทีเปติ ฯ มณฺณามิมณฺณเวย ทรี ชิกิํสนฺติ อหํ มณฺณามิ คิณฺจตุ
ปจวี อิมณฺณเวย เอตํ ทรี ชิกิํ ปุณฺณตฺถาย วายมนฺโต สีลานิ
ปริยสนฺโต อุปายํ วิจินฺเตนฺโตว ตฺวํ อิมํ ชีวโลกํ หายสิ
ชหิสฺสสิ มริสฺสสิตี อตฺถโธ ฯ

ตํ สุตฺวา มาณโว จตฺตถิ คาลมาห

[๗๓๐] สเจ อยํ ภูตฺถริ น สกโก (๑)

สมํ มนุสฺสํ โส กรณายเมโก

เอวเมว ตฺวํ พุรหุเม อิเม มนุสฺสเส

นानาทิณฺจิกเณ นานยิสฺสสิ เตติ ฯ

ตสฺสตฺถโธ สเจ อยํ เอโก มนุสฺสํ อิมํ ภูตฺถริ
มหาปจวี สมํ กาคูํ น สกโก น สมตฺถโธ เอวเมว ตฺวํ
อิเม พุสฺสสิมณฺณเส นานาทิณฺจิกเณ นานยิสฺสสิ เต เอว
๑. ม. ชิกิํ ฯ ๒. ม. หายสิ ฯ ๓. ม. น สกกา ฯ เอวมุปริปิ ฯ

เล่มที่ 31 ปลุกนิปาต มณิกฤษทลวคคณณา หน้า 536

สีลั คณฺหถาติ วทนฺโต อตุตโน วสํ น อานยิสฺสตี
ปลุกฺทิตฺตปริสาเยว หิ ปาณาติปาตํ อกฺุสฺสณฺตี ฺกรหนฺตี
ลัสนารโมจกาทโย ปเนตฺถ กุสฺสสณฺณินโน เต ตุํวํ กถํ อานยิสฺสตี
ตสฺมา ทิฏฺฐทิจฺฐจํ สึลํ อทตฺวา ยาจนฺตทานญฺเวย เทหิตี ๑
 ตํ สุตฺวา อจฺริโย ยุตฺตํ วทติ ฺการนฺทโย อิทานิ
น เอวํ ฺกริสฺสสามิตี อตุตโน วิรุทฺธภาวํ ฺชตฺวา ปลุกจํ
กาถมาห

[๗๓๑] สงฺขิตฺตฺรเปน ภาวํ มมตฺถํ

 อกฺุขาสี ฺการนฺทีย เอวมตฺ

 ยถา น สกฺโก ปจฺวี สมายํ

 กาตฺุ (๑) มนฺุสฺเสน ตถา มนฺุสฺสาตี ๑

 ตตฺถ สมายนฺตี สมา อัย (๒) ๑

 เอวํ อจฺริโย มาณวสฺส ฺถตี อกาตี ๑ โสปี นํ โจเทตฺวา (๓)

 สยํ ฆริ เนตี ๑

 สตุถา อิมํ ฆมฺมเทสนํ อหริตฺวา ชาติกํ สโมธานตี

 ตทา พุราหฺมโน สารีปฺุตโต อโหตี ฺการนฺทียปลุกฺทิตโต

 ปน อหเมวาที ๑

 การนฺทียชาติกํ ญฺุจํ ๑

๑. ม. กตฺุ ๑ ๒. ม. สยํ อัย ๑ ๓. ม. โโพเทตฺวา ๑

เล่มที่ 31 ลฎกิกชาตกั หน้า 537

วนุทามิ ตั กุณฺขริ สฎฺฐิหายนฺติ อิํ สตุถา เวพฺพน
วิหรนฺโต เทวทตฺตํ อารพฺภ กเถสิ ฯ

เอกสฺมี หิ ทิวเส ภิกฺขุ ฌมฺมสภายํ กถํ สมนฺุจจาเปสุ
อาวุโส เทวทตฺโต กกฺขโล ผรุโส สาหสิโก สตุเตสุ
กรณามตฺตมฺปิสุส นตฺถิติ ฯ สตุถา อากนฺตุวา กาย นฺตุถ
ภิกฺขเว เอตฺรหิ กถาย สนนฺิสินฺนาติ ปุจฺจิตฺวา อิมาย
นามาติ วุตฺเต น ภิกฺขเว อิทาเนว ปุพฺเพเปส นิกฺกรโณเยวาติ
วตุวา อตีตํ อหาริ ฯ

อตีเต พาราณสิยิ พฺรหฺมทตฺเต รชฺชํ การเนเต
โพธิสตุโต หตฺถิโยนิยิ นินฺพตฺติตฺวา วยปฺตฺโต ปาสาทิโก
มหากาโย อสีติสหสฺสวารณฺปริวาริ ยฺฐปติ หุตฺวา
หิมวณฺตปฺปเทเส วิหาสิ ฯ ตทา เอกา ลฎฺกิกา สกฺกนิกา หตฺถินํ
วิจฺรณฺุจจาเน อณฺุทานิ นิกฺขิปี ฯ ตานิ ปริณฺตานิ ภินฺทิตฺวา
สกฺกนฺโปตกา นิกฺขมีสุ ฯ เตสุ อวิรุพฺพหฺปกฺเขสุ อุปฺปติคฺคํ
อสกฺโกนฺเตสุเยว มหาสตุโต อสีติสหสฺสวารณฺปริวฺโต โคจฺราย
จฺรนฺโต ตํ ปเทสิ สมนฺปตฺโต ฯ ตํ ทิสฺวา ลฎฺกิกา จินฺเตสิ
อัยํ หตฺถิราชา มม ปฺตฺตเก มทฺทิตฺวา มาเรสุสฺติ หนฺนท
นํ ปฺตฺตกานํ ปฺริตฺตตามตฺถาย ฌมฺมิการกฺขํ ยาจามิติ ฯ सा อุโก
ปกฺเข เอกโต กตุวา ตสฺส ปฺรุโต จตุวา ปจฺมํ คาถมาห

เล่มที่ 31 ปญจกนิปาเต มณิกุณฺทลวคฺควณณนา หน้า 538

[๗๓๒] วนุทามิ ตํ กุณฺชรํ (๑) สฎฺฐิหายนํ

อารณฺณิกํ (๒) ยฺยถปตฺตี ยสสฺสึ

ปกฺเขหิ ตํ อณฺชลิทํ (๓) กโรมิ

มา เม วธิ (๔) ปุตุตเท ทุพฺพลาयाติ ฯ

ตตฺถ สฎฺฐิหายนนฺติ สฎฺฐิวสฺสกาเลน หายนพลํ ฯ

ยสสฺสึนฺติ ปริวารสมฺปนฺนํ ฯ ปกฺเขหิ ตํ อณฺชลิทกนฺติ ปกฺเขหิ

ตว (๕) อณฺชลิทํ กโรมิติ อตฺโถ ฯ

มหาสตุโต มา จินฺตยิ ลกฺขิกเก อหํ เต ปุตุตเท

รทฺธิสฺสสามิตฺติ สกฺขณโปตกานํ อุปริ จตุวา อสีตฺติยา

หตฺถิสหสฺเสสฺสุ กเตสฺสุ ลกฺขิกํ อามนฺเตตฺวา ลกฺขิกเก อมฺหากํ

ปจฺจโต เอโก เอกจาริกหตฺถิ อากจฺจติ โส อมฺหากํ วจฺนํ

น กริสฺสติ ตสฺมี อาคเต ตมฺปิ ยาจิตฺวา ปุตุตกานํ

โสตฺถิภาวํ กรยฺยาสีตฺติ วตฺวา ปกฺกามิ ฯ สปิ ตสฺส ปจฺจกฺคมนํ

กตฺวา อุโภหิ ปกฺเขหิ อณฺชลิทํ กตฺวา ทฺติยํ คาถมาห

[๗๓๓] วนุทามิ ตํ กุณฺชรํ เอกจารี

อารณฺณิกํ ปพฺพตฺตานุโคจฺริ

ปกฺเขหิ ตํ อณฺชลิทํ กโรมิ

มา เม วธิ ปุตุตเท ทุพฺพลาयाติ ฯ

๑. ม. กุณฺชร ฯ เอวมฺปริปี ฯ ๒. สฺยา. ม. อารณฺณิกํ ฯ

๓. สฺยา. ม. ปณฺชลิทํ ฯ เอวมฺปริปี ฯ ๔. ม. วธิ ฯ

เอวมฺปริปี ฯ ๕. ม. ตํ ฯ

ตตถ ปพุตตานุโคจรนฺติ ฆนเสถปพุตเตสุ จ ปัสุพพุตเตสุ
จ โคจรี คณฺหนกั(๑) ฯ

โส ตสฺสา วจันํ สุตฺวา ตตฺถิยํ กถมาห

[๗๓๔] วธิสฺสามิ เต ลฎกิกเก ปุตฺเต(๒)

กั เม ตฺวํ กาสฺสึ ทพฺพลาสิ

สตสหสฺसानิปี ตาทิสันํ

วามน ปาเทน จ โปถเปยฺยนฺติ(๓) ฯ

ตตถ วธิสฺสามิ เตติ ตฺวํ กสฺมา มม วิจรณฺมกฺเค
ปุตฺตกาณิ จเปสิ ยสฺมา ตสฺมา วธิสฺสามิ เต ปุตฺตกาณิตี
อาห ฯ กั เม ตฺวํ กาสฺสึตี มยฺหํ มหาถามสฺส ตฺวํ ทพฺพลา
กั กริสฺสสิ ฯ โปถเปยฺยนฺติ อหฺมปิ ตาทิสานํ ลฎกิกานํ
สตสหสฺसानิปี วามน ปาเทน สลฺยจฺณฺณเยยฺยํ ทกฺขิณฺน
ปาเทน ปน กถา นตฺถิตี ฯ

เอวญฺจปน วตฺวา โส ตสฺสา ปุตฺตเก ปาเทน
สลฺยจฺณฺณเตตฺวา มุตฺเตน ปวาเหตฺวา นทฺนโต ปกฺกามิ ฯ ลฎกิกา
รฺกฺขสาขาย นิสฺสึตฺวา(๔) อิทานิ ตาว วารณฺ นทฺนโต คจฺฉสิ
กตฺติปาเหน เม กิริยํ ปสฺสึสฺสสิ กายพลโต ฅาณพลสฺส
มหนฺตภาวํ น ชานาสึ โหตุ เม ชานาเปสฺสามิ นนฺติ
๑. ม. คณฺหนกั ฯ ๒. สฺยา ม. ปุตฺตกาณิ ฯ ๓. สฺยา.
ปปฺโปถเปยฺยํ ฯ ม. ปโปถเปยฺยํ ฯ ๔. ม. นิสฺสึตฺวา ฯ

ต ° สนฺตชฺชยมาณา จตฺตถิ กาทมาห

[๗๑๕] นเหว สพฺพตฺถ พเลน กิจฺจ

พลฺลํ หิ พาลสฺส วชฺชาย โหติ

กริสฺสามิ เต นาคราชา (๑) อนตฺถิ

โย เม วธิ ปฺตฺตเก ทฺพฺพลาชาติ ฯ

ตตฺถ พเลนตี กายพเลน ฯ อนตฺถนฺติ อฺวทฺธึ ฯ โย

เมตี โย ตฺวํ มม ทฺพฺพลาชาติ ปฺตฺตเก วธิ ฆาเตสีตี ฯ

สา เอวํ วตฺวา กติปาหํ เอกํ กากํ อฺปฺภุจฺหิตฺวา เตน

ตฺถุเจน ก็ เต กโรมีตี วุตฺตา สามิ อณฺณํ เม กาทพฺพ

นตฺถิ เอกสฺส ปน เอกจาริวารณสฺส ตฺถุเพน ปฺหริตฺวา

ตฺถุเพหิ อฺกฺขิณี ภิณฺณานิ ปฺจจาสี่สามิตี อาห ฯ สา เตน

สาธฺตึ สมฺปฺภุจฺจิตา เอกํ นิลมกฺขิกํ อฺปฺภุจฺหิตฺวา

ภิณฺเต กโรมีตี วุตฺตา อิมินา การณฺน (๒) เอกจาริวารณสฺส

อฺกฺขิสฺส ภิณฺเนสฺส ตฺถุเพหิ ตตฺถ อสาฏิกํ ปาติคฺคํ (๑) อิจฺฉามิตี

วตฺวา ตายปี สาธฺตึ วุตฺเต เอกํ มณฺฑุกํ อฺปฺภุจฺหิตฺวา

เตน ก็ กโรมีตี วุตฺตา ยทา เอกจาริวารโณ อนฺุโร

หุตฺวา ปานีเย ปฺริเยสตี ตทา ปพฺพตฺตเก จิโต สทฺทํ

กตฺวา ตสฺมี ปพฺพตฺตเก อภิรุพฺเห โอตฺริตฺวา ปปาเต

สทฺทํ กรเยยถ อหํ เอตฺตํ ตฺถุเพหํ สนฺติกา ปฺจจาสี่สามิตี

๑. ม. นาคราชา ฯ ๒. ม. กาเคน ฯ ๓. ม. อาสาฏิกํ ฯ

ปาเตคฺคํ ฯ

เล่มที่ 31 ลฎกีกชาตกั หน้า 541

อาหฯ โส ตสสา วณั สุตฺวา สาธฺติ สมฺปญฺจฺนิฯ
 อเถกทิวสั กากโก วารณฺสฺส เทวปี อุกฺขิณี ตฺนฺแทน
 ภินฺทึฯ มกฺขิกา อสาฏิกั ปาเตสิฯ โส ปุพฺพเวหิ (๑) ขชฺชนฺโต
 เวทนาปฺโต ปิปาสาภิกฺขฺโต ปานียํ ปริเยสฺมาโน วิจริฯ ตสฺมี
 กาลเ มณฺฑุโก ปพฺพตฺมตฺถเก จตฺวา สทฺทํ อกาสิฯ วารโณ
 เอตฺถ ปานียํ ภวิสฺสตีติ ปพฺพตํ อภิรฺยุหิฯ อถ มณฺฑุโก
 โอตริตฺวา ปปาเต จตฺวา สทฺทํ อกาสิฯ วารโณ ปานียํ
 ภวิสฺสตีติ ปปาตาภิมฺโข กจฺจนฺโต ปรีคลิตฺวา ปพฺพตปาเท
 ปติตฺวา ชีวิตกฺขยํ ปาปฺณฺนิฯ ลฎกีกา ตสฺส มตฺทาวํ ฅตฺวา
 ทิฏฺฐา เม ปจฺจามิตฺตตฺส ปิฏฺฐิจิ ติ หฎฺจตฺตฺฐา ตสฺส สรีเร (๒)
 จงฺกมิตฺวา ยถากมฺมํ คตาฯ

สตุถา น ภิกฺขเว เกนจิ สทฺธี เวรํ นาม กาทพฺพิ
 เอวํ พลสมฺปนฺนํปิ วารณํ อิมเ จตฺตารโ ชนา เอกโต
 หุตฺวา ชีวิตกฺขยํ ปาเปสนฺติ

[๗๓๖] กากณฺจ ปสฺส ลฎกีกั มณฺฑุกั นิลมกฺขิกั
 เอเต นาคํ อฆาเตสฺสุ ปสฺส เวรฺสฺส เวรินํ
 ตสฺมา หิ เวรํ น กยิราถ อปฺปิเยนปี เกนจิติ

อิมํ อภิสมฺพุทฺธคาถํ วตฺวา ชาตกั สโมธานฺสิฯ

ตตฺถ ปสฺสาติ อนิยามิตาลปนเมตํฯ ภิกฺขู ปน สนฺธาย

๑. ม. ปุพฺพเวหิฯ ๒. ม. ขนฺธเฯ

เล่มที่ 31 ปลุกนิปาต มณิกฤษทลวคฺควณณา หน้า 542

วุดตตฺตา ปสฺสธ ภิกฺขเวติ วุดตฺ โหติฯ เอเตติ เอเต จตฺตาโร
เอกโต หุตฺวาฯ อฆาเตสนฺติ ตํ วรฺธีสุฯ ปสฺส เวรฺสส เวรฺนินฺติ
ปสฺสธ เวรฺกานํ เวรฺสส คตฺนินฺติ อตฺโถฯ

ตทา เอกจาริหตฺถิ เทวทฺตฺโต อโหสิฯ ยฺยูปติ ปน
อหเมวาทิฯ

ลภูกิกษาคํ สตฺตมํ ฯ

จฺลลธมฺมปาลษาคํ

อหเมว ทฺฐิสฺยา ฐนฺหตฺตาติ อิทํ สตฺธา เวพฺพน วิหรนฺโต
เทวทฺตฺตฺส วชฺย ปรีสฺกนํ อารพฺภ กเถสิฯ

อญฺเณสุ ษาคเกสุ เทวทฺตฺโต โพธิสฺตฺตฺส ตาสมตฺตมฺปิ
กาตุํ นาสกฺขิฯ อิมสฺมี ปน จฺลลธมฺมปาลษาคเก โพธิสฺตฺตฺส
สตฺตมาสิกกาลे หตฺถปาเท จ สีสฺยจ ฉินฺทาเปตฺวา อสิมัลกํ
นาม การเสสิฯ ททฺทรษาคเก(๑) คีวํ วตฺเตตฺวา(๒) มาเรตฺวา อฺทฺธเน
มํสํ ปจฺติวฺวา ขาทิฯ ขนฺตฺวาทิษาคเก(๓) ทฺวิหิปี กสาหิ
ปหารสฺหเสหิ ตาฟาเปตฺวา หตฺถปาเท จ กณฺณนาสยฺจ
ฉินฺทาเปตฺวา ษฏฺฐาสฺส คเหตฺวา กษฺตฺมาเปตฺวา อุดฺตานกํ
นิปฺชฺษาเปตฺวา อฺเร ปาเทน ปหริตฺวา คโตฯ โพธิสฺตฺโต

๑. พ. ษ. ๒๗/๕๑๔-๗/๑๓๑ ฯ ษาคภูกฤกถา ๔/๒๔๓-๖ ฯ

๒. ม. กเหตฺวา ฯ ๓. พ. ษ. ๒๗/๕๕๐-๓/๑๓๗ ฯ

ษาคภูกฤกถา ๔/๒๗๕-๕ ฯ

เล่มที่ 31 จุลลธมฺมปาลชาตกํ หน้า 543

ตํทิวสณฺเณว ชีวิตกฺขยํ ปาปฺปณฺนิ ฯ จุลลนฺนทิกชาตเกปี (๑)
มหากปิชาตเกปี (๒) มารราเปสฺสียะ ฯ เอวเมเวส ทิจมฺรตฺตํ วชาย
ปฺริสทกฺกนฺโถ พุทฺธกาเล ปฺริสทกฺกตฺติเยว ฯ อถกทิวสํ ภิกฺขุ
ธมฺมสภายํ กถํ สมฺภูจฺจาเปสฺสุ อวฺวโส เทวทตฺโต พุทฺธานํ
มารณตฺถเมว อฺปายํ กโรติ สมนฺมาสมฺพุทฺธํ มารราเปสฺสามิตฺติ
ชนฺนุคฺคหํ ปโยเชสฺสิ สิตํ ปวิชฺฌนํ นาทิกิริ วิสชฺชาเปสฺสิตฺติ ฯ
สตุถา อากนฺตฺวา กายนฺตฺถ ภิกฺขเว เอตฺรหิ กถาย
สฺนฺนิตฺติสฺนฺนาตฺติ ปุจฺฉิตฺวา อิมาย นามาทิ วุตฺเต น ภิกฺขเว
อิทานेว ปุพฺเพเปส มยฺหํ วชาย ปฺริสทกฺกเดว อิทานิ ปน
ตาสมตฺตมฺปิ กาทฺถ น สกโกติ ปุพฺเพ มํ ธมฺมปาลกฺุมารกาเล
อตุตฺตโน ปุตฺตํ สมนํ ชีวิตกฺขยํ ปาเปตฺวา อสิมัลกํ นาม
กาเรสฺสิตฺติ วตฺวา อตฺตํ อหริ ฯ

อติเต พาราณสียํ มหาปตาเป นาม รชฺชํ การเนเต
โพธิสตุโต ตสฺส อคฺคมเหสฺสียา จนฺทาย เทวียา กุจฺฉิมฺหิ
นิตฺตฺตฺติ ฯ ธมฺมปาโลตฺติสฺส นามํ กรีสฺสุ ฯ ตเมนนํ สตุตฺตมาตฺติกาเล
มาตา กนฺโธทเกน นฺหาเปตฺวา อลงฺกริตฺวา กิพฺพาปยมานา
นิตฺติ ฯ ราชา ตสฺสา วสฺนญฺจานํ อคฺมาตฺติ ฯ สว ปุตฺตํ
กิพฺพาปยมานา สินฺเนน (๓) สมนฺปิตฺตา หุตฺวา ราชานํ

๑. พ. ช. ๒๗/๒๕๓-๔/๘๔ ฯ ชาติภุจกถา ๓/๒๖๕-๕ ฯ

๒. พ. ช. ๒๗/๒๓๗๐-๗๑/๕๐๓-๘ ฯ ๓. ม. ชาติภุจกถา ฯ

เล่มที่ 31 ปลุกนิปาต มณิกฤษทลวคควณณา หน้า 544

ปลุสตีตวาปี น อฏฺฐหิ ๙ โส จินฺเตสิ อัย อิทาเนว ตาว
ปฺตุตฺตํ นิสฺสาย มานํ กโรติ มํ กิสฺมิณฺจ น มณฺณติ
ปฺตุตฺเต ปน วทฺตมฺนฺเต มยิ มนฺสุโสติปิ น สณฺณํ กริสฺสติ
อิทาเนว ฆาเตสฺสามิตี ๙ โส นีวตฺตติตฺวา คนฺตฺวา(๑) ราชาสเน
นีสิตฺตฺวา อตฺตโน วิชานเนน อากจฺจตฺตติ โจรฆาตกํ
ปกฺโกสาเปตี ๙ โส กาสาววตฺถนีนฺวตฺถโร รตฺตมาลาธโร พรตฺตํ
อํเส จเปตฺวา อุปฺชานมฺภิกํ หตฺถปาทจปนทณฺฑกํ อาทาย
อากนฺตฺวา ราชานํ วนฺทิตฺวา ก็ กโรมิ เทวาทิ อฏฺฐาสี ๙
เทเวีย สิริคพฺภํ ปวิสิตฺวา ฐมฺมปาลํ อานเหตี ๙ เทวีปิ
รณฺโฆ กุชฺฌิตฺวา นีวตฺตภาวํ ญตฺวา โปชฺชิตฺตํ อูเร
นิปฺชฺชาเปตฺวา โรทมานา นีสิติ ๙ โจรฆาตโก คนฺตฺวา ตํ
ปิฏฺฐิยา หตฺถเนน ปหริตฺวา หตฺถโต กุมาริ อจฺฉินฺทิตฺวา
อาทาย รณฺโฆ สนฺตํ อากนฺตฺวา ก็ กโรมิ เทวาทิ
อาห ๙ ราชา เอกํ ผลกํ อาหฺราเปตฺวา ปุโรโต นิกฺขิปาเปตฺวา
อิธ นํ นีปฺชฺชาเปหิติ อาห ๙ โส ตเถว อกาสี ๙ จนฺทาเทวี
ปฺตุตฺตสฺส ปจฺจโตว ปรีเทวมานา อากจฺฉิ ๙ ปุณฺ โจรฆาตโก
ก็ กโรมิ เทวาทิ อาห ๙ ฐมฺมปาลสฺส หตฺถเน จินฺทาทิ ๙
จนฺทาเทวี มหาราช มม ปฺตุโต สตฺตมาสิโก พาลโก น
กิลฺยจิ ชานาติ นตฺถตฺตสฺส โทโส โทโส ปน มหฺนฺโตปิ(๒)
๑. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ๙ ๒. ม. โหนฺติ ๙

เล่มที่ 31 จุลลธมฺมปาลชาตกํ หน้า 545

มยิ ภเวยฺย ตสฺมา มยฺหิ หตฺเถ ฉินฺหาเปหิตี อิมมตฺถิ
ปกาสเนนฺตี ปจฺมํ คาทมาห

[๗๓๗] อหเมว ทูสฺยิยา ฐฺนหตา รลฺโยโห มหาปตาปสฺส
เอตํ มุญฺจตุ ฐมฺมปาลํ หตฺเถ เม เทว เณเทหิตี (๑) ฯ

ตตฺถ ทูสฺยิยาตี ทูสฺยิกา ตุมฺเห ทิสฺวา อนุญฺจหมานา
โทสการิกาตี อตฺโถ ฯ ทูสฺยิกาตีปิ ปาโง ฯ อยเมว อตฺโถ ฯ
ฐฺนหตาตี หตฺถฺนา หตฺวทฺธิตี อตฺโถ ฯ รลฺโยติ อิทํ
ทูสฺยิยาตี ปเทน โยเชตพฺพิ ฯ อหิ รลฺโย มหาปตาปสฺส
อปฺราธการิกา นายํ กุมารโ ร ตสฺมา นิรปฺราธํ เอตํ พาลกํ
มุญฺจตุ ฐมฺมปาลํ สเจ หิ (๒) หตฺเถ เณทาเปตฺกามา โทสการิกาย
หตฺเถ เม เทว เณเทหิตี อยเมตฺถ อตฺโถ ฯ

ราชา โจรฆาตกํ โอโลเกสิ ฯ กิ กโรมิ เทวาตี ฯ
ปฺปญฺจํ อกตฺวา หตฺเถ ฉินฺหาตี ฯ ตสฺมี ขณฺเ จอรฆาตโก
ติขิณฺพรสฺสุ กเหตุวา กุมารสฺส ตฺรณวํสกลีเร วีย เทว หตฺเถ
ฉินฺหิ ฯ โส ทฺวิสฺส หตฺเถสฺส ฉินฺหิตฺยมาเนสฺส (๓) เนว โรทตี
น ปฺริเทวตี ฯ ขนฺตฺติญฺจ เมตฺตตฺถจ ปุเรจาริกํ กตฺวา
อธฺวาเสสิ ฯ จนฺหา ปน เทวี ฉินฺนหตฺถโกภฺยิ กเหตุวา
อุจฺจฺงเก (๔) กตฺวา โลหิตฺลิตฺตฺตา ปฺริเทวมานา วิจฺริ ฯ ปฺน
๑. ม. เณเทหิตี เอวมฺปฺริปี ฯ ๒. ม. สเจปี ฯ ๓. ม.
ฉินฺหิตฺยมาเนสฺส ฯ ๔. ม. อุจฺจฺงเก ฯ เอวมฺปฺริปี ฯ

เล่มที่ 31 ปญจกนิปาเต มณิกุณฺทลวคฺควณฺณนา หน้า 546

โจรฆาตโก ก็ กโรมิ เทวาติ ปุจฺฉิ ฯ เทวปี ปาเท

ฉินฺทาทิ ฯ ตํ สุตฺวา จนฺทาเทวี ทฺติยํ คาถมาห

[๗๓๘] อหเมว ทูสฺสียา ฐุนฺหตา รณฺโธ มหาปตาปสฺส

เอตํ มุญฺจตุ ฐมฺมปาลํ ปาเท เม เทว เจทหฺตีติ ฯ

ตตฺถ อธิปฺปาโย ปุริมฺนเยเนว (๑) เวทิตฺพุโป ฯ

ราชาปี ปุณฺ โจรฆาตกํ อาณาเปสิ ฯ โส อุโภปี ปาเท

ฉินฺทิตฺติ ฯ จนฺทาเทวี ปาทโกฏฺฐิํ กเหตฺวา อุจฺจงฺเก กตฺวา

โลหิตฺติตฺตา ปริเทวมาณา สามิ (๒) มหาปตาป นนฺดู คฺคุมฺเหติ

ฉินฺนฺหตฺถปาทา นาม (๒) ทารกา มาตรา โปเสตฺตพฺพา โหนฺติ

อหํ ภตฺตี กตฺวา มม ปุตฺตํ โปเสตฺตสามิ เทหิ เม เอตฺนฺติ

อาห ฯ โจรฆาตโก ก็ เทว กตา ราชาณา นิฏฺฐิจฺฉิตฺ

มม กิจฺจนฺติ ปุจฺฉิ ฯ น ตาว นิฏฺฐิจฺฉินฺติ ฯ อถ ก็ กโรมิติ ฯ

สีสมสฺส ฉินฺทาทิ (๓) ฯ ตโต จนฺทาเทวี ทฺติยํ คาถมาห

[๗๓๙] อหเมว ทูสฺสียา ฐุนฺหตา รณฺโธ มหาปตาปสฺส

เอตํ มุญฺจตุ ฐมฺมปาลํ สีลํ เม เทว เจทหฺตีติ ฯ

วตฺวา จ ปน สีลํ อุปนฺเนสิ ฯ ปุณฺ โจรฆาตโก ก็

กโรมิ เทวาติ ปุจฺฉิ ฯ สีสมสฺส ฉินฺทาทิ ฯ โส สีลํ ฉินฺทิตฺวา

กตา เทว ราชาณาติ ปุจฺฉิ ฯ น ตาว กตฺวาติ ฯ อถ ก็

กโรมิ เทวาติ ฯ อสฺติคฺคฺเคน ตํ สมฺปฏฺฐิจฺฉิตฺวา อสิมาลกํ นาม

๑. ม. วุคฺคฺคฺนเยเนว ฯ ๒. ม. สามิ มหาปตาป ฉินฺนฺหตฺถปาทา

นาม ฯ ๓. ม. ตํ สุตฺวา ฯ

เล่มที่ 31 จุลลธมมปาลชาตกั หน้า 547

กโรหิตี ฯ โส ตสฺส กเลวริ อากาเส จิปิตฺวา ตํ อสิตฺถุณฺเฑน
สมฺปฺภิจฺฉิตฺวา อสิมัลกั นาม กตฺวา มหาตเล วิปฺปกีริ ฯ
จนฺทาเทวี โภชิตตฺตสฺส มึเส อจฺจุจฺเก กตฺวา มหาตเล
โรทมานา ปริเทวมานา อีมา คาถา อภาสิ

[๗๔๐] น ห (๑) นฺนิมฺสฺส รณฺโณ มิตฺตามจฺจา จ วิชฺชเร
สุทฺทา เย น วทฺนฺติ ราชนันฺ มา ฌาตฺยิ โอรสัํ ปฺตฺตํ

[๗๔๑] น ห นฺนิมฺสฺส รณฺโณ มิตฺตา ฌาตี จ วิชฺชเร
สุทฺทา เย น วทฺนฺติ ราชนันฺ มา ฌาตฺยิ อตฺรชัํ ปฺตฺตํ
จนฺทนฺสارانฺนฺตฺตฺตา (๒) หตฺถา นิชฺชนฺติ ธมฺมปาลสฺส
ทายาทสฺส ปจฺพฺยา ปาณา เม เทว รุชฺฌตฺตีติ (๒) ฯ

ตตฺถ มิตฺตามจฺจา จ วิชฺชเรติ นฺน อิมฺสฺส รณฺโณ
ทพฺพฺมิตฺตา วา สพฺพฺกฺิจฺเจสุ สหภาวิโน อมจฺจา วา
มฺุทฺทหฺทยตฺาย สุทฺทา วา เกจิ น วิชฺชนฺติ ฯ เย น
วทฺนฺตีติ เย อธฺนา อากนฺตฺวา อตฺตโน ปิยปฺตฺตํ มา
ฌาตฺยิตฺติ น วทฺนฺติ อิมั ราชนันฺ ปฺภฺิเสเชนฺติ เต นตฺถิเยวาทิ
มณฺณามิ (๓) ฯ

ทฺุคฺยิกาถาย ฌาตีติ ฌาตกา ฯ

อีมา ปน เทว คาถา วตฺวา จนฺทาเทวี อฺุโกหิ หตฺถเอหิ
ทพฺพมึสัํ ธารยมานา ตตฺยิ คาคมาห

๑. ม. น หิ ฯ เอวมฺุปริปี ฯ ๒. สุยา. ม. อิม ปาจา นตฺถิ ฯ

๓. ม. มณฺเณ ฯ

เล่มที่ 31 ปญจกนิปาเต มณิกุณฑลวคฺควณณนา หน้า 548

[๗๔๒] จนุทสนารานูลิตฺตทา พาทา นิชฺชนฺติ ชมฺมปาลสฺส
ทายาทสฺส ปจฺพยา ปาณา เม เทว รุชฺฌตฺติ (๑) ฯ

ตตฺถ ทายาทสฺส ปจฺพยาติ ปิตฺตฺสนฺตกาย จาตุรฺนฺตาย
ปจฺวียา ทายาทสฺส โลหิตจนุทสนารานูลิตฺตทา หตฺถา นิชฺชนฺติ
ปาทา นิชฺชนฺติ สีสํ นิชฺชนฺติ อสิมฺลโกปิ กโต ตว
สีสํ อจฺฉินฺนิตฺตวา (๒) คโตสิทานิติ เอมมาทีนึ วิปฺปลปนฺตา
เอวมมาห ฯ ปาณา เม เทว รุชฺฌตฺติ เทว มยฺหํ อิมํ โสกํ
ชาเรตฺถ อสฺสโกนฺตียาว ชีวิตํ นิรุชฺฌตฺติ ฯ

ตสฺสา เอวํ ปรีเทวมานาย เอวํ ทยฺหมานํ เวพฺ พุ วีย (๓)
หทยํ ผลิ ฯ สทา ตตฺถเอว ชีวิตกฺขยํ ปตฺตทา ฯ ราชาปิ
ปลฺลนฺเก จาคฺคฺ อสฺสโกนฺโต มหาตเล ปติ ฯ ปทรตลํ ทฺวิธา
ภิชฺชิ ฯ โส ตโตปิ ภูมิมิ ปติ ฯ ตโต จตฺนฺหุตาริกทฺวิโยชน-
สทสฺสทสฺสพฺลภาปิ ฆนฺปจฺวี ตสฺสาคฺคณฺ ชารेतฺถ อสฺสโกนฺตี
ภิชฺชิตฺวา วิวรมฺพาสึ ฯ อวีจฺโต ชาลา อฏฺฐาย กุลทตฺติเยน
กมฺพเลน ปริกฺขิปฺนฺตา วีย ตํ กเหตุวา อวีจิมฺหิ จิปี ฯ
จนุทาย จ โพธิสฺตตสฺส จ อมจฺจา สรีริกฺจจํ กรีสุ ฯ

สทฺถา อิมํ ชมฺมเทสนํ อahrtิตฺวา ชาตกํ สโมชานสิ
ตทา ราชา เทวทตฺโต อโหสิ จนุทาเทวี มหาปชาปตีโคตมิ
ชมฺมปาลกฺุมารो ปน อหเมวาทิ ฯ

จตุลฺลชมฺมปาลชาตกํ อฏฺฐมํ ฯ

๑. ม. รุชฺฌตฺติ ฯ ๒ ม. วิสํ ปจฺฉินฺนิตฺตวา ฯ ๓. ม.

ทยฺหมานเน เวพฺวานเน เวพฺ พุ วีย ฯ

วิวกม เร มหามิกาคติ อิทํ สตุถา เขตวเน วิหรนุโต
สาวตุถีย เอกํ กุลชิตริ อารพุก กเถสิ ฯ

สา กิร สาวตุถีย ทูวินัน อุกุสาวกานํ อุปลุกจากกุลสุส
ชิตา หุตฺวา สทุธา ปสนฺนา พุทฺธมามกา ฐมฺมมามกา
สงฺฆมามกา อจารสมฺปนฺนา ปญฺชิตา ทานาทีปฺลฺลา-
กิริตา ฯ ตํ อญฺญํ สาวตุถียเยว สมานชาติกํ มิจฺฉาทีฏฺฐิกกุลํ
วาเรสิ ฯ อตฺสสา มาตาปีตโร อมฺหากํ ชิตา สทุธา
ปสนฺนา ตีณิ รตนานิ มมายติ ทานาทีปฺลฺลาภิรตา ตุมฺเห
มิจฺฉาทีฏฺฐิกา อิมิสฺสาปี ยถารุจิยา ทานํ วา ทาคู ฐมฺมํ
วา โสตุ วิหารํ วา กนฺตุํ สิตํ วา รกฺขิตูํ อุโปสถกมฺมํ
วา กาคู น ทสฺสถ น มยํ ตุมฺหากํ เทม อตฺตนา
สทิสสา มิจฺฉาทีฏฺฐิกกุลาว กุมาริกํ คณฺหเถติ อาหํสุ ฯ เต
เตหิ ปฏิกฺขิตฺตา ตุมฺหากํ ชิตา อมฺหากํ ฆริ กนฺตุวา
ยถาธิปฺปาเยน สพุพเมตํ กโรตุํ น มยํ วาเรสุสาม เทถ
โน เอตฺนฺติ วตฺวา เตนหิ คณฺหเถติ วุตฺตา ภาทฺทเกน
นกุชฺตฺเตน มงฺคลํ กตฺวา ตํ อตฺตโน ฆริ อานยีสฺสุ ฯ सा
วตฺตาจารสมฺปนฺนา ปติเทวตา อโหสิ ฯ สสุสฺสสุสรสามิกวตฺตานิ
กตาเนว โหนฺติ ฯ सा เอกทิวสํ สามิกํ อาห อิจฺฉามหํ
อยฺยปฺตฺต อมฺหากํ กุลฺปกตฺเตรานํ ทานํ ทาตฺนฺติ ฯ साธุ
ภทฺเท ยถาอชฺฉาसเยน เทหิตี ฯ सा เถเร นิมนฺตาเปตฺวา

เล่มที่ 31 ปลุกนิปาเต มณิกุณฑลวคฺควณณนา หน้า 550

มหนตฺ สกุการิ กตฺวา ปณฺธิโกชนํ โภเชตฺวา เอกมหนตฺ
นีสึทาเปตฺวา ภนฺเต อิมํ กุลํ มิจฺจาทิภฺจิกํ อสฺสทฺธิ ตินฺณํ
รตนานํ คุณฺณํ น ชานาติ สาธุ อຍຍာ ยาว อิมํ
กฺลํ ตินฺณํ รตนานํ คุณฺณํ ชานาติ ตาว อិเชว ภิกฺขํ
คณฺหถาติ อหา ฯ เถรา อธิวาเสตฺวา ตตฺถ นิพฺพุทฺธิ (๑)
ภฺจฺจชฺชติ ฯ ปุณฺ สามีกํ อหา อຍຍပ္ပตฺต เถรา อธิ นิพฺพุทฺธิ
อากจฺจนฺติ กิการณา คฺคุมฺเห น ปสฺสถาติ ฯ สาธุ
ปสฺสตีสฺสามีติ ฯ สา ปุณฺทิวเส เถรานํ ภตฺตกิจฺจปฺริโยสานเน ตสฺส
อาโรเจสิ ฯ โส อပ္สงฺกมิตฺวา เถเรหิ สทฺธิ ปฺปฏิสฺนถาริ กตฺวา
เอกมหนตฺ นีสึทึ ฯ อถสฺส ฐมฺมเสนาปฺติ ฐมฺมกถํ กถေสิ ฯ
โส เถรสฺส ฐมฺมกถาย เจว อิริยาปฺเถสุ จ ปสฺสีทิตฺวา ตโต
ปฺปฏิจาย เถรานํ อาสนํ ปฺปลุณาเปสิ ปานีຍํ ปฺริสฺสาเวติ
อนฺตรากตฺเต ฐมฺมกถํ สฺจนาติ ฯ ตสฺส อปรภาเค มิจฺจาทิภฺจิก
ภิกฺขุ ฯ อถกทิวสํ เถโร เตสํ ทฺวินฺนํมฺปิ ฐมฺมกถํ กถนฺโต
สจฺจจاني ปกาเสสิ ฯ สจฺจปฺริโยสานเน อฺโกปิ โสตาปคฺคิผล
ปฺติภฺจฺหีสฺสุ ฯ ตโต ปฺปฏิจาย ตสฺส มาตาปิตโร อาทิ กตฺวา
อนฺตมโส ทาสกมฺมกราปิ สพฺเพปิ มิจฺจาทิภฺจึ ภินฺทิตฺวา
พฺพุทฺฐมฺมสงฺฆมามกาเยว ชาตา ฯ อถกทิวสํ สา ทาริกา
สามีกํ อหา อຍຍပ္ပตฺต กิ เม ฆรฺวาวาเสน อิจฺจามหํ
๑. ม. นีสึทิตฺวา ฯ

ปพฺพชิตฺตุนฺติ ๑ โส สาธุ ภาทฺเท อหฺมปิ ปพฺพชิตฺตฺสํมิตฺติ
มหนฺเตน ปรีวารเณ ตั กิภฺขุณีอุปฺสฺสยั เนตฺวา ปพฺพาเชตฺวา
สยฺมปิ สตฺถารั อุปฺสงฺกมิตฺวา ปพฺพชฺชั ยาจิ ๑ ตั สตฺถา
ปพฺพาเชติ อุปฺสมฺปาเทสิ (๑) ๑ เต อุโภปิ วิปฺสฺสนั วทฺตฺเตตฺวา
น จิรฺสฺเสว อรหฺตฺตํ ปาปฺญัณฺสิ ๑ อเถกทิวสั ฐมฺมสภายั
กถั สมฺภูจฺจาเปสฺสู อาวุโส อสฺสุกา นาม ทหฺรภิกฺขุณี อตฺตโน
เจว ปจฺจยา ชาตา สํมิกฺสฺส จ อตฺตนาปิ ปพฺพชิตฺวา
อรหฺตฺตํ ปตฺวา ตมฺปิ ปาเปสิตี ๑ สตฺถา อากนฺตฺวา กาย
นฺนฺตฺถ กิภฺขเว เอตฺรหิ กถาย สนฺนํสิสนฺนาติ ปุจฺจฺจิตฺวา อิมาย
นามาติ วุตฺเต น กิภฺขเว อิทาเนว ตาว เอสา สํมิกั
รากปาสา โมเจสิ ปุพฺพเพเปสา โปราณกปณฺจทิตฺเต ปน
มรณปาสา โมเจสิตี วตฺวา อตีตํ อําหริ ๑

อตีเต พาราณสิยั พุรหฺมทตฺเต รชฺชั การเณเต
โพธิสฺสฺสโต มิกโยนิยั นิพฺพตฺติตฺวา วยฺปฺปตฺโต อภิรฺฐโป อโหสิ
ปาสาทิกโก ทสฺสนิโย สุวณฺณวณฺโณ ลาขารสปริกมฺมกเตหิ วิย
หตฺถปาทหิ รชตทามสทิสฺสทฺหิ วิสาณฺหิ มณฺฉิคุพิกาย ปฏฺฐิภาเคหิ
อกฺขิหิ กมฺพฺพลเคณฺฑทฺสทิสฺเสน ปิณฺเชน (๒) สมฺนฺนาคโต ๑ ภริยาปิ
ตสฺส ตฺรุณา มิกิ อภิรฺฐปา ปาสาทิกกา อโหสิ ๑ เต
สมคฺคสํวาสั วสิสฺสุ ๑ อสีตฺสทสฺสจิตฺตฺรมิกกา โพธิสฺสฺสโต อุปฺภูจฺหิ ๑
๑. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ๑ ๒. ม. รตฺตกมฺพฺพลเคณฺฑทฺสทิสฺเสน มุเชน ๑

เล่มที่ 31 ปลุกนิปาต มณิกุณทลวคคณณา หน้า 552

ตทา ลุททกา มิคะ วธิสู (๑) ปาเส อุทเทสิ ๑ อเถกทิวสิ
 โปธิสตุโต มิคานัน ปุโรโต กจฺจนฺโต ปาเทน ปาเส (๒) พชฺฉิตฺวา
 ฉินฺทิตฺตสํ นนฺติ อากทฺตฺติ ๑ จมฺมํ ฉิขฺชิตฺ ๑ ปุณฺนากทฺตฺตสฺส
 มํสิ ฉิขฺชิตฺ นฺหารุ ฉิขฺชิตฺ ๑ ปาโส อฏฺฐี อาหจฺจ อฏฺฐาสี ๑
 โส ปาสํ ฉินฺทิตฺ อสฺสโกนฺโต มรณภยตฺตฺตฺติ พนฺธรวํ
 รวิ ๑ ตํ สุตฺตวา ภูโต มิคฺโค โน ปลาโย ๑ ภริยา ปนฺตฺส
 ปลาโยตฺวา มิคานัน อนฺตเร โอลฺลเกนฺตี ตํ อทิสฺวา อิทํ ภยํ
 มยฺหํ ปิยสํมิทฺส อูปฺปนฺนํ ภวิสฺสตีติ เวเคน ตสฺส สนฺตํ
 กนฺตฺวา อสฺสุมฺหิ โรทฺมานา สามี ตฺวํ มหาพโล กิ
 เอตํ ปาสํ สณฺชาเรตฺ (๓) น สกฺขิสฺสตี เวคิ ชนฺตฺวา ฉินฺทาทิ
 นนฺติ ตสฺส อุตฺตาสํ ชเนนฺตี ปจฺมํ กาดมาห

[๗๔๑] วิกฺกม เร มหามิค (๔) วิกฺกม เร หริปท (๕)

ฉินฺท วรตฺตํ (๖) ปาสํ นานํ เอกา วเน รเมติ ๑

ตตฺถ วิกฺกมาติ ปรกฺกม อากทฺตมาติ อตฺโต ๑ เเรติ
 อามนฺตเน นิปาโต ๑ หริปทาติ สฺวณฺณปาท ๑ สกฺลสฺริรมฺปิ
 ตสฺส สฺวณฺณวณฺณํ ๑ อโย ปน รากเวเคนวํ อาห (๗) ๑ นานํ
 เอกาติ อหํ ตยา วินา เอกา วเน น รมิสฺสํมิติ ติโณทกํ
 ปน อกฺคเหตฺวา สฺสฺสิตฺวา มริสฺสํมิติ ทสฺเสติ ๑

๑. ม. มิควิธิสู ๑ ๒. ม. ปาเท ปาเสน ๑ ๓. ม. สนฺชาเรตฺ ๑

๔. ม. หริปาท ๑ ๕. ม. มหามิค ๑ ๖. ม. วรตฺตํ ๑

วรตฺตํโก ๑ ๗. ม. การเวเนวมหา

ตัม สุตฺวา มิโค ทฺติยํ คาถมาห

[๗๔๔] วิภุมามิ น ปาเทมิ(๑) ภูมึ สุมภามิ เวคสา
ทพฺโท วรรตฺติโก ปาโส ปาํ เม ปริกนฺตฺตีติ ฯ

ตตฺถ วิภุมามิตฺติ ภาทฺเต เต อหํ วิริยํ กโรมิ ฯ น
ปาเทมิตฺติ ปาสํ ปน นินฺทิตฺตุํ น สกฺโกมิตฺติ อตฺถโธ ฯ ภูมึ
สุมภามิตฺติ อปี นาม นิชฺเชยฺยาติ ปาเทน ปาเส(๒) ภูมึ
ปหารามิ ฯ เวคสาติ เวเคน ฯ ปริกนฺตฺตีติ จมฺมาทีนึ นินฺทนฺโต
สมนฺตา กนฺตฺติ ฯ

อถ นํ มิกิ มา ภายิ สามิ อหํ อตฺตโน พเลน
ลฺลทฺทํ ยาจิตฺวา ตว ชีวิตํ อหริสฺสามิ สเจ ยาจมานา
สภฺขิสฺสามิ(๑) มม ชีวิตมฺปิ ทตฺวา ตว ชีวิตํ อหริสฺสามิตฺติ
มหาสตฺตํ อสฺสาเสตฺวา โลहितลิตฺตํ โพรสิสฺตฺตํ ปริกฺคเหตฺวา
อภฺจาสึ ฯ ลฺลทฺทโกปี อสิณฺจ สตฺตนิณฺจ คเหตฺวาว กปฺปฺญฺจานคฺคิ
วिय อากฺจฺจติ ฯ सा तं तिसुवा सामि मिकल्लुत्तโก आकञ्जति
อหํ อตฺตโน พลํ กริสฺสามิ ตฺวํ มา ภายิตี ตํ อสฺสาเสตฺวา
ลฺลทฺทกสฺส ปฺปฺปิถํ กนฺตฺวา ปฺปฺปิถกมิตฺวา เอกมฺนฺตํ จิตฺตา ตํ
วณฺทิตฺวา สามิ มม สามิโก สุวณฺณวณฺโณ สีลาจารสมฺปนฺโน
อสิตฺติสฺสสฺสานํ มิคานํ ราชาคิ โพรสิสฺตฺตสฺส คฺคณฺํ กเถตฺวา

๑. สุยา. ม. ปาเรมิ ฯ ๒. ม. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ

๓. ม. ยาจนาย น สภฺขิสฺสามิ ฯ

เล่มที่ 31 ปญจกนิปาเต มณิกุณฺทลวคฺควณฺณา หน้า 554

มิกฺราเช จิตฺเตว อตฺตโน วธฺ ยาจฺนฺติ ตตฺถิ คาทมาห

[๗๔๕] อตฺตรสฺสุ ปลาตานิ อสี นิพฺพาห ลุทฺทก

ปจฺมํ มํ วธฺตฺวาน หน ปจฺจมา มหามิคฺคฺติ ฯ

ตตฺถ ปลาตานํติ มํสํ จปนฺตฺถาย ปลาตปณฺณานิ

อตฺตรสฺสุ ฯ อสี นิพฺพาหาคิ อสี โกสฺโต นิหร ฯ

ตํ สฺตฺวา ลุทฺทโก มนฺุสฺสภฺตฺตา ตาว สามิกฺสฺส อตฺถาย

อตฺตโน ชีวิตํ น เทนฺติ (๑) อํยํ ตฺริจฺจฺฉานคฺคา ชีวิตฺตฺเจว ปริจฺจชฺติ

มนฺุสฺสภฺตฺตํ จ มชฺุเรน สฺเรน กเถติ อชฺช อิมิสฺสา จ

ปติโน จสฺสา ชีวิตํ ทมฺมํติ ปสนฺนจิตฺโต จตฺตํ คาทมาห

[๗๔๖] น เม สฺตํ วา ทิฏฺฐํ วา ภาสฺนฺตี มานฺุสฺสี มิกฺกี

ตฺวญฺจ ภทฺเท สฺชํ โหหิ เอโส จาปี มหามิคฺคฺติ ฯ

ตตฺถ สฺตํ วา ทิฏฺฐํ วาติ มยา อิตฺโต ปุพฺเพ เอวรูปํ

ทิฏฺฐํ วา สฺตํ วา นตฺถิ ฯ ภาสฺนฺตี มานฺุสฺสี มิกฺคินฺติ อหํ

หิ อิตฺโต ปุพฺเพ มานฺุสฺสีวํจํ ภาสฺนฺตี มิกฺกี เนว อทฺทสํ (๒)

น จ เม สฺตฺวา วา ทิฏฺฐา วา ภาสฺนฺตี มานฺุสฺสี มิกฺคิตฺปิ

ปาลิ ฯ เตสํ ยถาปาลิเมว อตฺถโธ ทิสฺสตี ฯ ภทฺเทติ ลุทฺทโก

ปณฺฑิตฺโต อฺปายกฺุสโล (๓) อิติ ตํ อาลปีตฺวา ปุณฺ ตฺวญฺจ

เอโส จาปี มหามิคฺคฺติ เทวปี ชนา สฺชิตฺตา นิทฺทกฺุขา โหถาคิ

๑. ม. ปริจฺจชฺนฺติ ฯ ๒. ม. เอตฺถนฺตฺเร น อสฺุสฺสํ ฯ เยสํ

ปนาติ ทิสฺสตี ฯ ๓. ม. ลุทฺทเก ปณฺฑิตฺเต อฺปายกฺุสเล ฯ

ตั อสุสาเสตฺวา(๑) โโพธิสตุตฺตสฺส สนฺตักิ คณฺตุวา วาสียา
 จมฺมปาสิ ฉินฺนิตฺตฺวา ปาเท ลคฺคั ปาสิ สณฺนิกั นีหริตฺวา
 นุหารุหิ นุหารุ มัสเสน มัสสิ จมฺเมน จมฺมึ ปฏิจฺฉาเทตฺวา(๒) ปาทำ
 หตฺเถน ปริมฺชฺชิ ฯ ตังจนฺณเวยว มหาสตุตฺตสฺส ปุริตปารมิตานุภาเว
 ลุทฺททสฺส จ เมตฺตจิตฺตฺตานุภาเวณ มิกียา จ มิตฺตธมฺมานุภาเวณ
 นุหารุํสจฺจมนานิ จ นุหารุํสจฺจมฺเมหิ จมฺมฺยีสฺสุ ฯ โโพธิสตุโตปิ
 สฺวจิตฺโต นินฺทฺทุกฺโข อญฺจาสิ ฯ มิกิ โโพธิสตุตฺตํ สฺวจิตฺตํ ทิสฺวา
 โสมนสฺสชาตา ลุทฺททสฺส อญฺโหมทณฺิ กโรนฺตี ปญฺจมํ คาทมาห

[๗๔๗] เอวํ ลุทฺทท นนฺทสฺส สห สพฺเพหิ ฉาติภิ
 ยถาหมฺชฺช นนฺทามิ มุตฺตํ ทิสฺวา มหามิกนฺตี ฯ
 ตตฺถ ลุทฺทกาติ ทารุณกมฺมกิริยาย ลทฺทนามวเสน

อาลปติ ฯ

โโพธิสตุโต [๓] อัยํ ลุทฺทโก มยฺหํ อวสฺสโย ชาโต
 มยาปิสฺส อวสฺสเยน ภวิตฺตุํ วญฺญตีติ [๔] โคจรญฺมึยํ ทิฏฺฐํ เอกํ
 มณฺิขณฺํ ๓ สฺส ทตฺวา สมฺม อิตฺโต ปญฺจาย ปาณาติปาตาทีนํ
 มา กริ อิมินา กุญฺมฺพํ สณฺจเปนฺโต ทารเก โปเสนฺโต
 ทานสีลาทีนํ ปุณฺณานิ กโรหิติ ๓ สฺส โอวาทำ ทตฺวา

- # ๑. ม. เอตฺถนฺตเร ลุทฺทโกติ ทิสฺสตี ฯ ๒. ม. ปฏิจฺฉาเทตฺวา
- # ๓. ม. เอตฺถนฺตเร มยฺหํ ชีวิตฺตฺยจ มิกียา จ อสีตฺตฺสทสมิกานณจ
- # ชีวิตฺตํ อิมินา ลุทฺทเทณ ทินฺนนฺตี ทิสฺสตี ฯ ๔. ม. เอตฺถนฺตเร
- # อตฺตโน คุณฺเชญฺจกสฺส ภาเวณ ททนฺตสฺส ทาทพฺพํ ยุตฺตฺนฺตี
- # ทิสฺสตี ฯ

อรณณํ ปาวีสึ ฯ

สตถา อิมํ ชมมเทสนํ อหริตฺวา ชาตกํ สโมชานีสึ ตทา
ลฺลทฺทโก ฉนฺโน อโหสิ มิตฺติ ทหฺรภิกฺขุณี มิคฺรราชา ปน อหเมวตึ ฯ
สุวณฺณมิกชาตกํ นวมํ ฯ

สุสนธิชาตกํ (๑)

วตึ คนฺโธ ติมิรานนฺตึ อิทํ สตถา เขตวเน วิหรนฺโต
อุกฺกณฺจิตฺติภิกฺขุ อารพฺภ กเถสิ ฯ

ตํ หิ สตถา สจฺจํ กิร ตวํ ภิกฺขุ อุกฺกณฺจิตฺตีสึตี
ปฺจฺฉิตฺวา สจฺจนฺตึ วุตฺเต กิํ ทิสฺวาตี วตฺวา อลงฺกต-
มาตุคามนฺตึ วุตฺเต มาตุคาม นามสฺส ภิกฺขุ น สกฺกา
รกฺขิตฺตุํ โปราณกปณฺชิตาปี สุปณฺณภวเน กตฺวา รกฺขนฺตาปี
รกฺขิตฺตุํ นาสกฺขีสูตึ วตฺวา เตน ยาจิตฺโต อตีตํ อหริ ฯ

อตีเต พาราณสียํ ตมฺพราชา นาม รชฺชํ กอารีสึ ฯ

ตสฺส สุสนธิ (๒) นาม อคฺคมहेสิ อโหสิ อุตฺตมรูปฺชรา ฯ ตทา

โพธิสฺตฺโต สุปณฺณโยนียํ นิพฺพตฺติ ฯ ตสฺมี กาลे นาคทีโป

เสรฺมทีโป (๓) นาม อโหสิ ฯ โพธิสฺตฺโต อิมสฺมี ทีเป สุปณฺณภวเน

วตฺติ ฯ โพธิสฺตฺโต สุปณฺณภวโนโต นิกฺขมิตฺวา (๔) พาราณสี

๑. ม. สุโยนนฺทีชาตก... ฯ ๒. ม. สุโยนนฺที ฯ ๓. ม.

เสรฺมทีโป ฯ ๔. ม. อิม ปาจา นตฺถิ ฯ

เล่มที่ 31 สุนธิชาติกั หน้า 557

คนตุวา ตมพราเชน สทุธิ มาณวเกเสน ชุต กิพิติ ๑ ตสส
รูปสมปตติ ทิสวา ปริจาริกา อมหากั รณณา สทุธิ
เอวรูปโป นาม มาณวโก ชุต กิพิตติ สุนธิยา อาโรเจสุ ๑
สา สตุวา ตั ทฏฐกามา หุตวา เอกทิวสิ อลงกริตวา
ชุตมณทล อากนตุวา ปริจาริกานัน อนตุเร จิตา นัน
โอโลเกสิ ๑ โสปี เทวี โอโลเกสิ ๑ เทวปี อณณมณณ
ปฏิพทชจิตตา อเหตุ ๑ สุปณณราชา อตตโน อานุกาเวน
นकरे वात् समुद्रापति १ केहपादनभयेन राशनिवेशना
मनुससा निकुम्बिसु १ सो अततनो अानुगावेन अनुकारि कतवा
तेवी कहेतवा आकासेन आकनतुवा नाकतिपे अततनो गवनि
पाविसि १ सुसुनथिया कतगुजानि चाननुता नाम नाहेसु १
सो दाय सठुथि अकिरमनुतो कनतुवा रणणा सठुथि चुत्
किपति १ रणुलो पन अकुको (॑) नाम कनुठपुपो अतुति १ सो
तेविया कतगुजानि अชाननुतो ตั कनुठपुप्प आमनुतेतुवा
कजुจ तात कनुठपुप्प सठुप्प ठलशलपत्ति अनुविजितुवा तेविया
कतगुजानि पसुसाहिदि อุกโยเชสิ ๑ सो परिพพขั कहेतवा
ทวารคามतो ปฏฐาย วิजिननुतो गारुकजुनि (॒) पापुणि १ तता
गारुकजुनवाणिशा नवाय सुवणुणुग्गि कजुनुति १ सो ते
उपसङ्गमितुवा अहि कनुठपुपो नवाय वेत्तनं चणुत्तेतुवा
॑. म. सकुको १ ऐवमुपरिपी १ ॒. म. गुरुकजुनि १

เล่มที่ 31 ปลุกนิปาเต มณิกุณฑลวคฺควณณา หน้า 558

คฺมุหํ กนฺธพฺพํ กริสฺสามิ มมฺปิ เนถาติ อหํ ๑ เต
สาธฺติ ตมฺปิ อโรเปตฺวา นาวํ วิชฺชเชตฺสํ ๑ เต อุปฺยาตาย (๑)
นาวาย ตํ ปกฺโกสิตฺวา กนฺธพฺพํ โน กรโหฺตีติ อหํสุ ๑
อหํ เจ กนฺธพฺพํ กรเยยฺยํ มยิ ปน กนฺธพฺพํ กรโหนฺเต
มจฺจมา จลิสฺสนฺติ อถ โว นาวา ภิชฺชิสฺสตีติ ๑ มนฺุสฺสมคฺเค (๒)
กนฺธพฺพํ กรโหนฺเต มจฺจมานํ จลนํ นาม นตฺถิ กรโหฺตีติ ๑
เตนหิ มา มยํ กุชฺฌิตฺถาติ วิณฺํ มุญฺจิตฺวา ตนฺติสฺสเรณ
กิตฺตฺสฺสรํ กิตฺตฺสฺสเรณ ตนฺติสฺสฺสรํ อนตฺถิกมฺนฺโต กนฺธพฺพํ
อกาสิ ๑ เตน สทฺเทน สมฺมตฺตา หุตฺวา มจฺจมา จลิสฺสุ ๑
อถโก มจฺจโร (๓) อุปฺปติตฺวา นาวาย ปตฺนฺโต นาวํ ภินฺทิ ๑
โส อลฺลโก อนฺโตผลเก นิปฺชชิตฺวา ยถาวาตํ คจฺจนฺโต
นาคทีเป สฺุปลณฺณภวนฺตฺส นิโคธฺรชฺชกฺขสฺส สนฺตํ ปาปฺมุณิ ๑
สฺุสนฺธิปํ เทวิ สฺุปลณฺณราชสฺส ชฺุตํ กิพฺพิตฺถํ คตฺถาเล วิมานา
โอตฺริตฺวา เวลนฺเต วิจฺรนฺตี ตํ อคฺคํ นฺธพฺพํ ทิสฺวา
สยฺขานิตฺวา กถํ อากฺโตสฺตีติ ปฺุจฺฉิ ๑ โส สพฺพํ กเถสิ ๑
เตนหิ มา ภายิตฺติ ตํ อสฺสาเสตฺวา พาหาหิ ปฺริคฺคเหตฺวา
วิมานํ อโรเปตฺวา สยฺนปฺิฏฺเจ นิปฺชชาเปตฺวา สมตฺถกาเล (๔)
ทิวฺพโกชนํ ทตฺวา ทิวฺพคฺนฺโธทเกน นฺหาเปตฺวา ทิวฺพวตฺถเอหิ
อจฺจมาเทตฺวา ทิวฺพคฺนฺธปฺุเปเหหิ อลงฺกริตฺวา ปฺุณ ทิวฺพสยฺเน
๑. ม. สฺุชฺชปฺยาตาย ๑ ๒. ม. มนฺุสฺสมคฺเค ๑ ๓. ม. มจฺจโร ๑
๔. ม. สมตฺถตฺถกาเล ๑

เล่มที่ 31 สุตฺตนิชาตกั หนา 559

นิปชฺชาเปตี ฯ เอวํ ตํ ปฏฺิษคฺคฺยมาณา (๑) สุปฺณฺณรณฺโธ
อาคตเวลาย ปรฏฺิจฺจาเทตฺวา คตกาเถ เตน สทฺธิ กิเลสวเสน
อภฺิริมิ ฯ ตโต มาสทฺตฺตมาสจฺเจเนน พาราณสีวาตีโน วาณิชา
ทารุทกคฺคฺคหนฺตฺถาย ตสฺมี ทีเป นิโครธรฺรูกฺขมฺมุเล สมฺปตฺตา ฯ
โส เตหิ สทฺธิ นาวํ อภฺิรฺรฺยฺห พาราณสี คนฺตฺวา ราชานํ
ทิสฺวา ว ตสฺส ชฺฐตฺถิพนเวลายํ วิณฺํ คเหตุวา รณฺโธ คนฺธพฺพิ
กโรนฺโต ปจฺมํ คถมาห

[๗๔๘] วาตี คนฺโธ ติมิรานํ กุสมฺมุทฺโทว (๒) โฆสวา
ทฺเร อิตฺโต หิ สุตฺตนิชฺฐิ ตมฺพ กามา ตฺถนฺตฺติ มนฺตฺติ ฯ

ตตฺถ ติมิรานนฺตฺติ ติมิรฺรูกฺขปฺปฺพานํ ฯ ตํ กิร นิโครธํ
ปริวาเรตฺวา ติมิรฺรูกฺขา อตฺถิ ฯ เต สนฺธฺชาเยวํ วทฺติ ฯ
กุสมฺมุทฺโถติ อุกทสมฺมุทฺโท ฯ โฆสวาติ มหารโว ฯ ตสฺเสว
นิโครธสฺส สนฺตฺติเก สมฺมุทฺทํ สนฺธฺชฺาย เอวมาห ฯ อิตฺโต หิตี
อิมฺมุหา นครา ฯ ตมฺพวาตี ราชานํ อาลปฺตี ฯ อถวา ฯ
ตมฺพกามาติ ตมฺพเพน กามิตกามา ตมฺพกามา นาม เต
มํ ททฺเย วิชฺฌนฺตฺติตี ทีเปตี ฯ

ตํ สุตฺวา สุปฺณฺณราชา ทฺตฺติยํ คถมาห

[๗๔๙] กถํ สมฺมุทฺทมตฺริ กถํ อทฺทกฺขิ เสรฺมํ (๓)

กถํ ตสฺสา จ ตฺยฺหณฺจ อหุ อคฺค สมาคโมตี ฯ

๑. ม. เอวํ ทิวสํ ปรีคฺคฺคฺหมาณา ฯ ๒. ม. กุสมฺมุทฺโท จ ฯ

๓. ม. เสทฺมํ ฯ

เล่มที่ 31 ปญจกนิปาเต มณิกุณฑลวคฺควณณา หน้า 560

ตตฺถ เสรมนฺติ เสรมทีปํ ฯ

ตโต อคฺโค ติสฺโส กถา อภาสี

[๗๕๐] ภรฺกจฺจนา ปยาดานํ พาณิชาณํ ฐเนสินํ
มฺงฺเกรหิ ภิทา(๑) นาวา ผลเกณ มหณฺณวํ(๒)

[๗๕๑] สํ มํ สณฺเหน มุทฺหนา นิจฺจํ จนฺทนคฺคฺชนิ
องฺเคน อุทฺธรี ภัทฺทา มาตา ปุตฺตํว โอรสํ

[๗๕๒] สํ มํ อนฺเนน ปาเนน วตฺเถน สยเนน จ
อตฺตนาปี จ มทฺทกฺชี(๓) เอวํ ตมฺพ วิชานหิตี ฯ

ตตฺถ สํ มํ สณฺเหน มุทฺหนาดิ เอวํ ผลเกณ ตีริ
อตฺตดิณฺณํ มํ สมุทฺทตีเร วิจฺรณฺตี สํ ทิสฺวา มา ภายิติ
สณฺเหน มุทฺหนา วจเนน สมสฺสาเสตฺวาติ อตฺโต ฯ องฺเคนาติ
พาหุยฺกคฺลํ อิทฺ องฺเคนาติ วุตฺตํ ฯ ภัทฺทาติ ทสฺสนิยา
ปาสาทิกา ฯ สํ มํ อนฺเนนาติ สํ มํ เอเตน อนฺนาทินา
สนฺตปฺเปสฺสิติ อตฺโต ฯ อตฺตนาปี จาติ น เกวลํ อนฺนาทีเหว
อตฺตนาปี มํ อภิรมฺนฺตี สนฺตปฺเปสฺสิติ ทีเปติ ฯ มทฺทกฺชีติ
มทฺทนยนา(๔) ฯ มุทฺหนากาเรน โอลอกนสีลาติ วุตฺตํ โหติ ฯ
มตฺตกฺชีติปี ปาโง ฯ มทฺมตฺเตหิ วิย อกฺชีหิ สมฺนฺนาคตาติ
อตฺโต ฯ เอวํ ตมฺพาทิ เอวํ ตมฺพราช ชานาหิตี ฯ

สุปฺณนฺราชา คณฺทพฺพสฺส กเถนตฺสเสว วิปฺปฏิสาร์

๑. ม. อภิทา ฯ ๒. ม. ผลเกณาหมปฺลวี ฯ ๓. สฺยา. ม.

มทฺทกฺชี ฯ ๔. ม. มทฺททสฺสนิ ฯ

หุตฺวา อหิ สุปฺณณภวเน วสนฺโตปิ รกฺขิตฺตํ นาสกฺขี กิ
เม ตาย หุสฺสึสฺสยาติ ตํ อานตฺวา รณฺโณ ปฏฺิทฺตฺวา
ปฏฺคามิ ฯ ตโต ปฏฺจาย น ปุณฺนาคจฺฉิ ฯ

สตฺถา อิมํ ฆมฺมเทสนํ อหริตฺวา สจฺจანი ปกาเสตฺวา
ชาตกั สโมธานสฺสิ ฯ สจฺจปรีโยसानเน อุกฺกณฺจิตฺติกฺขุ
โสตาปตฺตึผลเ ปตฺติฏฺจหิ ฯ ตทา ราชา อานนฺโท อโหสิ ฯ
สุปฺณณราชา ปน อหเมวาทิ ฯ

สุตตนิชาตกั ทสมํ ฯ
มณฺเฑกฺกทลวฺกโค ปจโม ฯ

ตสฺสุทฺททานํ

อถ ชินฺวโน หริตฺตํ ตินฺนโก
อถ ภินฺนลิโว อฺรโคว ฆโฏ
ทริยา ปุณฺ กุณฺชฺร ภูนฺหตา
มิก ปุตฺตมสฺสกุวเรน ทส (๑) ฯ

๑. ม. อัย คาถา อิธ น ทสฺสตี ติววฺคฺคาวसानเน ปน ชาตกฺุทฺททานเนยว

ทิสฺสตี ฯ

วณฺณาโรหคฺควณฺณา

วณฺณาโรหชาตกั

วณฺณาโรเหนาติ อิทํ สตุถา สาวตฺถิยํ อุปนิสฺสาย (๑) เขตฺวเน
วิหรนฺโต เทว อคฺคสาวกตฺเถเร อารพฺภ กเถสิ ฯ

เอกสฺมี หิ สมเย อุโกปี มหาเถรา อิมํ อนฺโตวสฺสํ
อรณฺฆวาสํ (๒) อนฺุพฺรุเหสฺสามาติ สตุถาริ อปาจุจฺฉิตฺวา คณฺ
โอยาย สยเมว ปตฺตจิวรมาทาย เขตฺวนา นิกฺขมิตฺวา เอกํ
ปฺจจนฺตคามํ นิสฺสาย อรณฺเณ วิหรสิสุ ฯ อณฺตโรปี
วิฆาสาทปฺริโส เทรานํ อุปฺภูจฺฉานํ กโรนฺโต ตตฺถเวย เอกมนฺเต
วสิ ฯ โส เทรานํ สมคฺควาสํ ทิสฺวา อิเม อติวिय สมคฺคา
วสนฺติ สกฺกา นฺุโข เอเต อณฺตมณฺณํ ภินฺทิตฺตฺนฺติ
จินฺเตตฺวา ริปฺตตฺถเธรํ อุปฺสงฺกมิตฺวา กิณฺนุ โข ภนฺเต
อยฺเยน มหาโมคฺคฺคฺลฺลานตฺเถเรน สทฺธิ คฺมุหํ กิลฺลิจิ เวรํ
อตุถิตฺติ ปฺจุจฺฉิ ฯ กิ ปนาวุโสติ ฯ เอส ภนฺเต มฺมากตฺกาเล
สาริปฺตฺโต นาม ชาตฺติโคตฺตคฺคฺลฺลปฺเทเสหิ วา สุตฺตคฺคฺนฺเถหิ วา
ปฺฏิเวธอฺทฺธิหิ วา มยา สทฺธิ กิ ปโหตีติ คฺมุหํ อคฺคฺนฺเมว
กเถสิติ ฯ เถโร สิตํ กตฺวา กจฺฉ ติวํ อาวุโสติ อาห ฯ
โส อปรสฺมิมฺปิ ทิวเส มหาโมคฺคฺคฺลฺลานตฺเถรมฺปิ อุปฺสงฺกมิตฺวา
๑. ม. อิเม ปาจา นตฺถิ ฯ ๒. ม. สฺถฺยวาทาริ ฯ

เล่มที่ 31 วนฺณาโรหชาตกํ หนา 563

ตเถว กเถสิ ฯ โสปี นํ สิตํ กตุวา กจฺน ตฺวํ อาวุโสติ
 วตุวา สาริปุตฺตตฺเถโร อุปสงฺกमितฺวา อาวุโส เอส วิฆาสาโท
 ตุมฺหากํ สนฺติเก กิณฺจิกิ กเถสิติ ปุจฺฉิ ฯ อาวุโส (๑) มยาปี สทฺธิ
 กเถสิ (๑) อิมํ นีหริตฺถุ วฏฺฏตีติ ฯ สาธุ อาวุโส นีหราติ วุตฺเต
 เถโร มา อิท วสฺสีติ อจฺฉริ ปหริตฺวา ตํ นีหริ ฯ เต
 อุโภปี สมกฺคตํวาทํ วสฺสีตฺวา สตฺถุ สนฺติกํ คนฺตฺวา วนฺทิตฺวา
 นิสฺสีทิสฺสุ ฯ สตฺถา ปฏฺิสนฺถารํ กตุวา สุเขน วสฺสํ วสฺสีตฺถาติ
 ปุจฺฉิ ฯ (๒) ฆนฺเต เอโก วิฆาสาโท อมฺเห ฆินฺทิตฺถกาโม หุตฺวา
 ฆินฺทิตฺถุ อสฺกโกนฺโต ปลายีติ วุตฺเต นโข โส สาริปุตฺต
 อิทาเนว ปุพฺพเปส ตุมฺเห ฆินฺทิสฺสามีติ ฆินฺทิตฺถุ อสฺกโกนฺโต
 ปลายีติ วตุวา เตหิ ยาจิโต อตีตํ อหาริ ฯ

อตีเต พาราณสิยํ พุรหฺมทตฺเต รชฺชํ การเณเต
 โโพธิสตฺโต อรญฺเณ รุกฺขเทวตา อโหสิ ฯ ตทา สีโห จ
 พุยกฺโข จ อรญฺเณ ปพฺพตฺถุหายํ วสนฺติ ฯ เอโก สีกาโล
 เต อุปฏฺฐหนฺโต เตสํ วิฆาตํ ขาทิตฺวา มหากาโย หุตฺวา
 เอกทิวสํ จินฺเตสิ มยา สีหฺพุกฺขมานํ มํสํ น ขาทิตฺตฺตํ
 มยา อิเม เทว ชเน ฆินฺทิตฺถุ วฏฺฏตีติ ตโต เตสํ กลหํ
 กตุวา มตานํ มํสํ ขาทิสฺสามีติ ฯ โส สีหํ อุปสงฺกमितฺวา
 กิํ สามิ ตุมฺหากํ พุกฺขเมเน สทฺธิ กิณฺจิกิ เวรํ อตฺถีติ

๑. ม. อามาวุโส มยฺหฺมปี สนฺติเก กเถสิ ฯ ๒. ม. ปุจฺฉิตฺวา ฯ

เล่มที่ 31 ปญจกนิปาเต วณฺณาโรหคฺควณฺณนา หน้า 564

ปฺจฺฉิ ฯ กิ ปน สมฺมาติ ฯ เอส ฆนฺเต มม อากตกาเล สีโห
นาม สรีรวณฺเณน วา อาโรหปริณาเหเน วา ชาตีพลวิริเยหิ
วา มม กลภากมฺปิ น ปาปฺณาตีติ ตุมฺหากํ อคฺคณเมว
กเถสีติ ฯ อถ นํ สีโห คจฺฉ ตฺवं น โส เอวํ กเถสฺสตีติ
อาห ฯ พุชฺคณฺมฺปิ อุปฺสงฺกมิตฺวา เอเตเนว อุปาเยน กเถสิ ฯ
ตํ สุตฺวา พุชฺคโฆ สีหํ อุปฺสงฺกมิตฺวา สมฺม ตฺवं กิร อิทลฺลจิตฺตญ
วเทสีติ ปฺจฺฉนฺนโต ปจฺมํ คาถมาห

[๗๕๑] วณฺณาโรเหเน ชาตียา พลนิกฺกมเนน จ
 สุพาหุ น มยา เสยฺโย สุทาโฆ (๑) อิติ ภาสสีติ ฯ

ตตฺถ พลนิกฺกมเนน จาติ กายพลเน เจว วิริยพลเน
จ ฯ สุพาหุ น มยา เสยฺโยติ อัยฺ สุพาหุ นาม พุชฺคโฆ
เอเตหิ การเณหิ มยา เนว สทิสฺโส น อุตฺตริตโรติ สจฺจ
กิร ตฺवं โสภนาหิ ทาธมาหิ สมฺนฺนาคโต สุทาโฆ มิคราชา
เอวํ วเทสีติ ฯ

ตํ สุตฺวา สุทาโฆ เสสา จตฺสฺโส คาถา อภาสิ

[๗๕๔] วณฺณาโรเหเน ชาตียา พลนิกฺกมเนน จ
 สุทาโฆ น มยา เสยฺโย สุพาหุ อิติ ภาสสิ

[๗๕๕] เอวณฺเจ มํ วิหรนฺตํ สุพาหุ สมฺม ทฺพฺภสิ
 นทานาหํ ตยา สทฺธิ สํวสมภิโรจเย

๑. สุยา. สุทาโจ ฯ เอวมฺปริปี ฯ ม. สุทาจ ฯ

[๗๕๖] โย ปเรสั วจนานิ สททเหถ(๑) ยถาตถิ

จิปปี ภิชฺเชถ มิตฺตสฺมี เวระณฺจ ปสเว พหุ

[๗๕๗] น โส มิตฺโต โย สทา อปฺปมตฺโต

เกทาสงฺกิ รมฺชเมวานุปลฺสฺสี

ยสฺมิณฺจ เสติ อฺรสีว ปฺตฺโต

สเว มิตฺโต โย อเกชฺโซ ปเรภิตฺติ ฯ

ตตฺถ สมฺมาติ วยสฺส ฯ ทฺพภสฺสิตฺติ ยถิ เอวํ ตยา สทฺธิ
สมกฺกวาสั วสนตฺถิ มํ ลีกาลสฺส กถิ กเหตุวา ตฺวํ ทฺพภสฺสิ
หนิตฺตุ อิจฺฉลฺสิ อิตฺทานิ ปฏฺจาย อหิ ตยา สทฺธิ วาสั
น อภิโรจเย ฯ ยถาตถนฺติ ตตฺถโต ยถาตถิ ยถาตถนฺ
อวิสฺวาทเกน อริเยน วุตฺถิ วจนํ สทฺธา ยิตพฺพิ ฯ เอวํ โย
เยสณฺจ เตสณฺจ ปเรสั วจนานิ สทฺทเหถาติ อตฺถโถ ฯ โย
สทา อปฺปมตฺโตติ โย นิจฺจํ อปฺปมตฺโต หุตฺวา มิตฺตสฺส
วิสฺสาสั น เทติ โส มิตฺโต นาม น โหติติ อตฺถโถ ฯ
เกทาสงฺกิตฺติ อชฺช ภิชฺชิสฺสติ เสว ภิชฺชิสฺสตีติ เอวํ มิตฺตสฺส
เกทเมว อาสงฺกติ ฯ รมฺชเมวานุปลฺสฺสีติ ฉิทฺทํ วิวรเมว
ปลฺสฺสนฺโต ฯ อฺรสีว ปฺตฺโตติ ยสฺมี มิตฺเต มาตฺ หทเย ปฺตฺโต
วีย นิราสงฺโก นิพฺภโย เสติ ฯ

อติ อิมานิ จตฺถิ กาถานิ ลีเหเน มิตฺตคฺุณฺเน กถิตฺเต

๑. ม. สทฺทเหถย ฯ

เล่มที่ 31 ปลุกนิปาต วณณาโรหคควณณา หน้า 566

พุกุโฆ มยหิ โทโสติ สีหิ ขมาเปสิฯ เต เตเว สมคควาสี
วสีสุฯ สีคาโล ปน ปลายิตฺวา อณฺณตฺถ กโตติฯ

สตฺถา อิมิ ชมฺมเทสนิ อหริตฺวา ชาตํ สโมชานสิ
ตทา สีคาโล วิมาสาโท อโหสิ สีโห สาริปฺตุโต พุกุโฆ
โมคฺคตฺถาโน ตํ การณํ ปจฺจกฺขโต ทิสฺวา(๑) ตสฺมี วเน
นิฏฺฐรฺกฺขเทวตา ปน อหเมวาทิฯ

วณณาโรหชาตํ ปจฺมํ ฯ

สีลวิมฺสชาตํ

สีลํ เสยฺโยติ อิทํ สตฺถา เขตฺวเน วิหรนฺโต เอกํ
สีลวิมฺสกพฺราหฺมณํ อารพฺภ กเถสิฯ

ตํ กิร ราชา เอส สีลสมฺปนฺโนติ อณฺเณหิ พฺราหฺมณฺเหหิ
อติเรกํ กตฺวา ปสฺสตีฯ โส จินฺเตสิ กิณฺนุโข มํ ราชา
สีลวาทิ ครุํ กตฺวา(๒) ปสฺสตี อูทาทุ สุตฺถารยฺตุโตติ
วิมฺสิสฺสามิ ตาว สีลสฺส วา สุตฺสฺส วา มหนฺตภาวนฺติฯ
โส เอกทิวสํ เหรณฺณิกผลกโต กหาปณํ คณฺหาติฯ เหรณฺณิก
ครุภาเวเน น กิณฺจि อหาฯ พุติยวเรปี น กิณฺจิ อหาฯ
ตติยวเร ปน ตํ วิลุมฺปกโจโรโกติ(๓) คาหาเปตฺวา รณฺโณ
ทสฺเสตฺวา ก็ อิมินา กตฺนฺติ วุตฺเต กุณฺมพิ วิลุมฺปตีติ
๑. ม. ทิฏฺฐาฯ ๒. ม. อณฺเณหิ อติเรกํ กตฺวาฯ
๓. ม. วิโลปชาทโกติฯ

เล่มที่ 31 สีสวิมฺสชาติกํ หน้า 567

อาห ๗ สจฺจํ กิร พุราหฺมณาติ ๗ น มหาราช กุญฺมพํ
วิลุมฺปามี มยฺหํ ปน สีสํ นฺโโข มหนฺตํ สุตํ น
โชาติ กุกฺกจฺจํ อโหสิ สุวาหํ เอเตสุ กตฺรํ นฺโโข
มหนฺตฺนฺติ วิมฺสนฺโต ตโย วาเร กหาปณฺ คณฺหิ ตํ มํ เอส
พฺนฺธาเปตฺวา ตุมฺหากํ ทสฺเสติ อิทานิ เม สุตโต สีสฺส
มหนฺตภาโว ฉาโต น เม ชฺรราวาเสนตฺโต ปพฺพชิสฺสามหนฺติ
ปพฺพชฺชํ อนุชานาเปตฺวา ชฺรทวารํ อโนโลเกตฺวาว เชตวนํ
คณฺตฺวา สตฺถารํ ปพฺพชฺชํ ยาจิ ๗ ตสฺส สตฺถา ปพฺพชฺชณฺจ
อุปสมฺปทณฺจ ทาเปสิ ๗ โส อจิรฺอุปสมฺปนฺโน วิปฺสฺสิตฺวา
อฺกฺกผลฺล ปตฺติญฺจหิ ๗

ภิกฺขุ ชฺมมสฺถายํ กถํ สมฺมูจฺจาเปสฺสุ อวฺสุโส
อฺสฺกพฺราหฺมโณ อตฺตโน สีสํ วิมฺสิตฺวา ปพฺพชิตฺวา วิปฺสฺสิตฺวา
อรหฺตํ ปตฺโตติ ๗ สตฺถา อากณฺตฺวา กายนฺตฺถ ภิกฺขเว
เอตฺรหิ กถาย สนนฺนินฺนาติ ปุจฺจิตฺวา อิมาย นามาติ
วฺตุเต น ภิกฺขเว อิทาเนว อยเมว ปุพฺเพปิ ปณฺฑิตา
สีสํ วิมฺสิตฺวา ปพฺพชิตฺวา อตฺตโน ปตฺติญฺจํ อํสุยฺเววาทิ วตฺวา
อตฺตํ อารี ๗

อตฺเต พาราณสียํ พุรหฺมทตฺเต รชฺชํ การเนเต
โพธิสฺตฺโต พุราหฺมณฺกุลฺเล นิพฺพตฺติตฺวา วยฺปฺปตฺโต ตกฺกสฺสึลายํ
สพฺพสิปฺปานิ อุกฺคณฺหิตฺวา พาราณสี คณฺตฺวา ราชานํ

เล่มที่ 31 ปญจกนิปาเต วณณาโรหคฤกกา หน้าที่ 568

ปสฺสตี ๗ ราชา ตสฺส ปุโรหิตญฺจํ อทาสี ๗ โส ปญจ
สีลानी รกฺขตี ๗ ราชาปี นํ สีลวาทิ ครุ กตฺวา ปสฺสตี ๗ โส
จินฺเตสิ กิณฺนุโข ราชา สีลวาทิ มํ ครุ กตฺวา ปสฺสตี
อุทาทุ สุตฺถารยฺตุตฺติ ๗ สพุพฺ ปรุจฺจุปรุณฺนวตฺตฺตฺสทิสเมว ๗
อิธ ปน โส พุราหฺมโณ อิทานี เม สุตฺโต สีลสฺส
มหนฺตภาโว ภาโตติ วตฺวา อีมา ปญจ กถา อภาสิ

- [๗๕๘] สีลํ เสยฺโย สุตํ เสยฺโย อิติ เม ตัสโย อหุ
 สีลเมว สุตตา เสยฺโย อิติ เม นตฺถิ ตัสโย
- [๗๕๙] โมฆา ชาติ จ วณฺโณ จ สีลเมว กิรุตฺตมํ
 สีเลน อนฺุเปตสฺส สุเตนตฺโต น วิชฺชติ
- [๗๖๐] ขตฺติโย จ อชฺมมฺญฺโจ เวสฺโส จาชฺมมนิสฺสตีโต
 เต ปรุจฺจหฺชฺโช โลเก อุปฺปชฺชนฺติ ทฺกคฺตี
- [๗๖๑] ขตฺติยา พุราหฺมณา เวสฺสา สุทฺทา จณฺทาลปฺกฺกุสา
 อิธ ชฺมมํ จริตฺวาน ภวนฺติ ติทิเว สฺมา
- [๗๖๒] น เวทา สมฺปรายาย น ชาติ นปี พนฺธฺวา
 สกลฺจ สีลสฺสทฺธํ สมฺปรายสุขาวหนฺติ(๑) ๗

ตตฺถ สีลเมว สุตตา เสยฺโยติ สุตฺตปรุยฺตุตฺติโต สตคฺคณฺน
สทฺสคฺคณฺน สีลเมว อุตฺตริตฺรณฺติ ๗ เอวญฺจปน วตฺวา สีลํ
นามตํ เอกวิธํ สํวรวเสน ทฺวิธํ จาริตฺตวาทิตฺตวเสน ติวิธํ
๑. ม. สมฺปรายาย สุขาว จาติ ๗

กาฬิกวาจสิกมานสิกวเสน จตุพพิชั ปาฐโฆกขสิวรอินุทริยสิวร-
อาชีวปาริสุทริปจยสนฺนิสฺสิตวเสนาคิ มาตักั จเปตฺวา วิตฺถาเรนฺโต
สีลสฺส วณฺณั อภาสิ ฯ โฆฆาคิ อผลา ตฺจฺจฺจฺจ ฯ ชาติติ
ขตฺติยฺกฺลาทีสุ นิพฺพตฺติ ฯ วณฺโณติ สริรวณฺโณ อภิรฺฐปภาโว ฯ
ยา หิ ยสฺมา สีลหิตสฺส ชาติสมฺปทา วา วณฺณสมฺปทา
วา สกฺกสฺสํ ทาคฺ์ น สกฺโกติ ตสฺมา อุกฺขมฺปิ ตั โฆฆนฺติ
อาห ฯ สีลเมว กิราติ อนฺุสฺสวเสน วทติ น ปน สยั
ชานาคิ ฯ อนฺุเปตสฺสาติ อนฺุปกตสฺส ฯ สฺเตนตฺโถ น วิชฺชตีติ
สีลหิตสฺส สฺตปฺริยตฺติมคฺเตน อิชฺโลเก วา ปฺรโลเก วา กาจิ
วฺจฺจฺจฺจ นาม นตฺติ ฯ ตโต ปฺรา เทว กาคา ชาติยา โฆฆภาวั
ทสฺสนตฺถั วฺจฺจฺจ ฯ ตตฺถ เต ปฺริจฺจชฺชฺโภ โลเกติ เต ทสฺสีลา
เทวโลกญฺจ มนฺุสฺสโลกญฺจาคิ อฺโภปิ โลเก ปฺริจฺจชิตฺวา ทฺคฺคตี
อฺุปฺชฺชนฺติ ฯ จณฺุฑาลปฺกฺกฺสาติ ฉวฺจฺจจฺจกจณฺุฑาลา จ
ปฺุปฺผจณฺุฑกปฺกฺกฺสา จ ฯ ภาวนฺติ ติทิเว สฺมาติ เอเต สฺพเพปิ
สีลานฺุภาเวน เทวโลเก นิพฺพตฺตา สฺมา โหนฺติ นิพฺพิเสสา
เทวาเตวว สงฺขยั คจณฺุฑติ ฯ ปญฺจมคาคา สฺพเพสมฺปิ สฺตาทินั
โฆฆภาวั ทสฺสนตฺถั วฺจฺจฺจ ฯ ตสฺสตฺโถ มหาราช เอเต
เวทาทโย จเปตฺวา อิชฺโลเก ยสมตฺตทานั สมฺปฺราเย ทฺติเย
วา ตติเย วา ภาเว ยสิ วา สฺสํ วา ทาคฺ์ นาม น
สกฺโกนฺติ ปฺริสฺุทริ ปน อตฺตโน สีลเมว ตั สกฺโกติติ ฯ

เล่มที่ 31 ปลุกนิปาต วณณาโรหคควณณา หน้า 570

เอว มหาสตุโต สีสลุณ กเถตวา(๑) ราชานํ ปพพชชํ
อนุชานาเปตวา ตํทิวสเมว หิมวนุตํ ปวิสิตวา อธิปพพชชํ
ปพพชิตวา อภิณญา จ समाปตติโย จ นิพพตเตตวา [๒]
พุรหมโลกปรายโน อโหสิ ฯ

สตุตา อิมํ ชมมเทสนํ อหริตวา ชาตกํ สโมชานะสิ
ตทา สิลํ วิมฺสิตวา อธิปพพชชํ ปพพชิตอ อหเมวาติ ฯ
สิลวิมฺสชาตกํ พุติยํ ฯ

หิริชาตกํ

หิรินฺตรนฺตติ อิทํ สตุตา เขตวเน วิหรนฺโต
อนาถปิณฑิกสฺส สหายํ ปจฺจนตวาสิเสฏฺฐิ อารพฺภ กเถสิ ฯ
เทวปี วตฺถุณี เอกนิปาเต นววมวคฺคสฺส ปรีโยสานชาตเก (๑)
วิตถาริตาเนว ฯ อิธ ปน ปจฺจนตวาสิเสฏฺฐิโน มนุสฺสา
อจฺฉินฺนสพฺพสาปเตยฺยา อตฺตโน สนฺตคสฺส อสุสामीโน หุตฺวา
ปลาตาคี พาราณสีเสฏฺฐิสฺส อาโรจิตे พาราณสีเสฏฺฐิ อตฺตโน
สนฺตีกํ อากตानํ กตฺตพฺพํ อกโรนฺตา นาม ปฏิการเก น
ลภฺนฺติเยวาติ วตฺวา อีมา คาลา อภาสิ

[๗๖๓] หิรินฺตรนฺตํ วิชฺคฺจฺจฺมานํ

ตวาหฺมสฺมิ อิติ ภาสฺมานํ

๑. ม. โถเมตฺวา ฯ ๒. ม. เอตฺถนฺตเร อปริหีนชฺฌาโนติ ทิสฺสตี ฯ

๓. พุ. ชา. ๒๗/๕๐/๒๕ ฯ ชาติภูกฤกกา ๑/๒๑๑-๔ ฯ

ชาตกฎจกตา ๔ ตัก-ปลุกนิปาตวณฺณา - หน้าที่ 571
เล่มที่ 31 หิริชาตกั หน้า 571

เสยฺยานิ กมฺมานิ อนาถิยนฺตํ
เนโส มมนฺติ อิติ นํ วิชฺฌญา

[๗๖๔] ยํ หิ กยิรา ตํ หิ วเท ยํ น กยิรา น ตํ วเท
อกโรนฺตํ ภาสฺमानํ ปริชานนฺติ ปณฺจติตา

[๗๖๕] น โส มิตฺโต โย สทา อปฺปมตฺโต
ภทฺทาสงฺกึ รนฺธเมวานุปลสฺสี
ยสฺสมิณฺจ เสติ อูรสีว ปุตฺโต
สเว มิตฺโต โย อเกชฺโซ ปเรภิ

[๗๖๖] ปาโมชฺชกรณฺ์ จานํ ปลํสวหนํ สุขํ
ผลานิสฺโส ภาเวติ วหนฺโต โปริสฺสํ ฐุริ

[๗๖๗] ปวิเวกรสฺสํ ปิตฺวา รสฺสํ อุปสมสฺส จ
นิตฺทโร โหติ นิปฺปาโป ฌมฺมปีติรสฺสํ ปิวณฺติ ฯ

ตตฺถ หิรินฺตรนฺตฺตฺตํ ลขฺหํ อติกฺกนฺตํ ฯ วิชฺฌจฺจนฺมานนฺติ
เมตฺตภาเวน (๑) ชิกฺขจฺจนฺมานํ ฯ ตวามสฺสมิตี ตว อหํ มิตฺโตติ
เกวลํ วจนมตฺเตเนว ภาสฺमानํ ฯ เสยฺยานิ กมฺมานิ ตสฺสामी
กริสฺสामीตี วจนสฺส อานุรูปานิ อุตฺตมกมฺมานิ อนาถิยนฺตํ (๒)
อกโรนฺตํ เนโส มมนฺติ เอวรूपํ ปุคฺคํ น เอโส มม
มิตฺโตติ วิชฺฌญา ฯ ปาโมชฺชกรณฺ์ จานนฺติ ทานมฺปิ สีสมฺปิ
ภาวนมฺปิ ปณฺจติเตหิ กลฺยาณมิตฺเตหิ สทฺธิ มิตฺตภาโวปิ ฯ
อิธ ปน วุตฺตปฺปการิ มิตฺตภาวเมว สนฺธาเยวมาห ฯ ปณฺจติเตน
๑. ม. มิตฺตภาเวน ฯ ๒. ม. อนาถิยนฺตฺตํ ฯ

เล่มที่ 31 ปญจกนิปาเต วณฺณาโรหคฺควณฺณนา หน้า 572

หิ กลฺยาณมิตฺเตน สทฺธิ มิตฺตภาโว ปาโมชฺชมฺปิ กโรติ
ปลฺสฺมฺปิ อวาทิ อธิโลกปรโลเกสุ กายิกเจตสิกสุขเหตุโต
สุขนฺติปี วุจฺจติ ตสฺมา เอตฺ ผลิตฺยจ อานิสฺสยจ สมฺปสฺสฺมาโน
ผลานิสฺโส กุลปฺตฺโต ปุริเสหิ วหิตพฺพิ ทานสีลภาวนามิตฺตภาว-
สงฺขาทํ จตฺตพฺพิชฺมฺปิ โปริสํ ชฺรุ วหนฺโต เอตฺ มิตฺตภาว-
สงฺขาทํ ปามุชฺชกรณํ จานํ ปลฺสฺสาวหนํ สุขํ ภาเวติ วฑฺฒเตติ
น ปณฺฑิตฺเตหิ มิตฺตภาวํ ภิณฑฺตีติ ทิเปติ ฯ ปวิเวกรสนฺติ
กายจิตฺตอุปธิวิเวกานํ รสํ เต วิเวเก นิสฺสาย อุปฺปนฺนํ
โสมนสฺสรสํ ฯ อุปสมสฺส จาติ กิเลสวฺปสฺเมน ลทฺฐโสมนสฺสสฺส ฯ
นิทฺทโร โหติ นิปฺปาโปติ สพฺพกิเลสทรธภาเวน นิทฺทโร
กิเลสธภาเวน นิปฺปาโป โหติ ฯ ฌมฺมปีติรสฺสนฺติ ฌมฺมปีติสงฺขาทํ
รสํ วิมฺตฺติปีตี ปิวนฺโตติ อตฺถโ ๑

อิติ มหาสฺตฺโต ปาปมิตฺตสฺสคฺคโต อุพฺพิคฺโค ปวิเวกรเสน
อมตฺมทานิพฺพานํ ปาเปตฺวา เทสฺนาย กุณฺฑิ คณฺหิ ฯ

สฺตฺถา อิมํ ฌมฺมเทสนํ อahrtฺตฺวา ชาตกํ สโมธานฺสิ
ตทา ปจฺจนฺตฺวาสิ อิทานิ ปจฺจนฺตฺวาสิเยว ตทา พารานฺสิเสฏฺฐิ
อหเมวาทิ ฯ

หิริชาตกํ ตติยํ ๑

โกนุ สนมมहि ปชโซเตติ อัย ขชโซปนกปลโย
มหาอมมุงเค วิตุธารโต อวิภวิสสตี ฯ
ขชโซปนกชาตัก จตุตถิ ฯ

อหิตุณทิกชาตัก

ชตุโตมहिตี อิทิ สตุธา เขตวเน วิหรนโต เอกิ महल्लकि
ภิกขु อารพภ กเถสิ ฯ

วตุธู हेग्गुजा सालकชาตके (๑) วิตุธาริติ ฯ อิทาปี โส
महल्लगे एकि कामथारकि पपुपाचेत्तुवा अगुगोसति पहरति ฯ
थारगे पलायित्त्वा विपुग्गमि ฯ तुटियम्पि ति पपुपाचेत्तुवा तเถव
अकालि ฯ तुटियम्पि विपुग्गमित्त्वा पुन यาจियमानो ओलोकेत्तुम्पि
न अज्जति ฯ भिक्षु चम्मसगายि कंठि समुग्गजापेसु आवुโส
असुग्गमहल्लगे अत्तन्โน सामणेरेण सहापी विनापी वत्तित्तु
न सगुगेति अितरो तससु तोसु तिสุवा पुन ओलोकेत्तुम्पि
न अज्जति सुहतयो गुमारगेति ฯ सตุธา आकनुत्तुवा काय
नुत्तु भिक्षवे ऐट्टरहि कथाय सन्निसिन्नादि पुज्जित्त्वा
अिमाय नामादि वुत्तเต न भिक्षवे अिताเนव पुपुपेपेस
सामणेरो सुहतयो सकी तोसु तिสุवा पुन ओलोकेत्तुम्पि

๑. ข. ชา. ๒๗/๓๔๘-๕/๕๖ ฯ ชาติภูกฤกกา ๓/๓๕๕-๗ ฯ

ม. สาลูกชาตके ฯ

เล่มที่ 31 ปญจกนิปาเต วณณาโรหคควณณา หน้า 574

น อิจฺฉิตฺติ (๑) วตฺวา อตีตฺ อหาริ ฯ

อตีเต พาราณสียํ พุรหุमतฺเต รชฺชํ การเนเต
โพธิสตุโต ฌลฺลวณฺชกุเล นิพฺพตฺติตฺวา วยปฺปตฺโต
ฌลฺลวิกฺกเยน ชีวิตํ กปฺเปสิ ฯ อเถโก อหิตฺตฺตฺติโก มกฺกภู
คเหตุวา สิขฺขาเปตฺวา อหิ กิพาปนฺโต พาราณสียํ อุตฺสเว
มฺภูเจ ตํ มกฺกภู ฌลฺลวณฺชกฺสส สนฺติเก จเปตฺวา กิพนฺโต (๒)
สตุต ทิวสานิ จริ ฯ โสปี วณฺชโฆ มกฺกภูสฺส ขาพณิยํ
โกชนิยํ อทาสิ ฯ อหิตฺตฺตฺติโก สตุตเม ทิวเส อุตฺสวากิพาย
มตุโต (๓) อาคนตฺวา ตํ มกฺกภู เวพฺุเปสิกาย ติกฺขตฺตํ ปหริตฺวา
ตํ อาทาย อฺยฺยานํ คนตฺวา พนฺธิตฺวา นิทฺทํ โอกฺกมิ ฯ
มกฺกโฏ พนฺธนํ โมเจตฺวา อมฺพรฺกฺขํ อารฺยฺห อมฺพานิ
ขาพนฺโต นิสิทธิ ฯ โส ปพฺุทฺโธ รุกฺเข มกฺกภู ทิสฺวา เอตํ
มยา อฺปลาเปตฺวา เหตุํ วณฺณตฺติเต เตน สทฺธิ สลฺลปนฺโต
ปจฺมํ กถมาห

[๗๗๗] ชฺตุโตมฺหิ สมฺม สฺมุข ชฺเต อกฺขปฺราชิโต
หเรหิ อมฺพปฺกฺกานิ วิริยนฺเต ภกฺขยามเสติ ฯ

ตตุถ อกฺขปฺราชิโตติ อกฺขเหหิ ปฺราชิโต ฯ หเรหิติ ปาเตหิ ฯ
ปาเตหิติปี ปาโจ ฯ

ตํ สุตฺวา มกฺกโฏ เสสคาถา อภาสิ

๑. ม. อิจฺฉิตฺติ ฯ ๒. ม. อหิ กิพาคปนฺโต ฯ ๓. ม. อุตฺสวากิพนฺโต ฯ

เล่มที่ 31 อหิตุณฺทิกชาตกั หนา 575

[๗๗๔]	อลิกั วัต มั สมนม	อฏฺเตน ปัสสตี
	โก เต สฺวโต วา ทิฏฺโฐ วา	สุมุโข นาม มกุกฺโข
[๗๗๕]	อชฺชาปี เม ตั มนสิ	ยั มั ตฺวํ อหิตุณฺทิก
	ชณฺญาปนั ปวิสิตฺวา	มตฺโต ฉาตํ หนาสิ มั
[๗๗๖]	ตาหิ สริ ทุกฺขเสยฺยั	อปี รชชมฺปิ การเย
	เนวาทิ ยาจิโต ทชฺชั	ตถาหิ ภยตชฺชิตฺโต
[๗๗๗]	ยณฺจ ชณฺญา กุเล ชาตึ	คพฺเพ ติตฺตํ อมจฺฉริ
	เตน สจฺฉิณฺจ มิตฺตณฺจ	ธีโร สนฺชาตุมรหตีติ ฯ

ตตฺถ อลิกั วัตตติ มุสา วัต ฯ อฏฺเตนาติ อวิชชมานเนน ฯ
 โก เตติ กตฺถ ตยา ฯ สุมุโขติ สุนฺทรมุโข ฯ อหิตุณฺทิกาทิ
 ตั อาลปตี ฯ อหิตุณฺทิกาทิปิ (๑) ปาโง ฯ ฉาตฺนติ ชิมฺจฺฉาภิกฺกั
 ทุกฺขพลั กปนั ฯ หนาสิตี เวพฺเพสติกาย ติกฺขตฺตํ ปหฺรตี ฯ
 ตาหนติ ตั อหิ ฯ สรฺนติ สรฺนโต ฯ ทุกฺขเสยฺยนติ ตสฺมี
 อาปนฺเน ทุกฺขสยฺนั ฯ อปี รชชมฺปิ การเยติ สเจปี พาราณสีรชชั
 คเหตุวา มยฺหิ ทตฺวา มั รชชั กาเรยฺยาสี เอวมฺปิ ตั
 เนวาทิ ยาจิโต ทชฺชั ตั เอกมฺปิ อมฺพปฺกั อหิ ตยา
 ยาจิโต น ทเทยฺยั ฯ กิการณา ฯ ตถาหิ ภยตชฺชิตฺตี ตถา
 หิ อหิ ตยา ภเยน ตชฺชิตฺตี อตฺโถ ฯ คพฺเพ ติตฺตฺนติ
 สฺวโกชเนน (๒) มาตูกฺจฺฉิยฺเยว อลงฺกตปฺภฺยิตฺเต สยฺนคพฺเพยว วา ติตฺตํ
 # ๑. ม. อหิโกณฺทิกาทิปิ ฯ ๒. ม. สฺวโกชนฺเรเนน ฯ

เล่มที่ 31 ปลงกนิปาเต วณณาโรหคควณณา หน้า 576

โกคาสาย อกปลณั ๗ สขิณจ มิตตณจชาติ สขิภาวณจ มิตตภาวณจ
ตถารูเปณ กุเล ชาเตน ติตฺเตน อกปลณเณ อมจฺจรินา สทฺธิ
ปลณฺฑิตโต สนฺธาคํ ปฺน ฆณฺเฑตฺถํ อรหติ ตยา กปลณเณ อหิตฺตณฺฑิตเกณ
สทฺธิ โโก ปน มิตตภาวํ ฆณฺเฑตีติ อตฺถโถ ๗

เอวณจ ปน วตฺวา วานโร วณฆฏฺฐํ สหสา ปาวีสี ๗

สตฺถา อิมํ ฆมฺมเทสนํ อหริตฺวา ชาตกํ สโมชานนตี
ตทา อหิตฺตณฺฑิตโก มหุลลทตฺถโร อโหสี มกฺกโก สามณฺเณโร
ชณฺณวาณิไซ อหเมวาทิ ๗

อหิตฺตณฺฑิตกชาตกํ ปลงจมํ ๗

คฺมุพิยชาตกํ

มธฺวณณํ มธฺรสนฺติ อิทํ สตฺถา เขตวเน วิหรนฺโต
อุกฺกณฺจิตฺติ ภิกฺขุ อารพฺภ กเถสี ๗

ตํ หิ สตฺถา สจฺจํ กิร ตฺวํ ภิกฺขุ อุกฺกณฺจิตฺโตสีติ
ปฺจฺจิตฺวา สจฺจํ ฆนฺเตติ วุตฺเต กิํ ทิสฺวาติ วตฺวา อลงฺกต-
มาตฺตคามํ ฆนฺเตติ วุตฺเต ภิกฺขุ อิมे ปลงจ กามคฺคณา
นาม เอเกณ คฺมุพิเยน ยกฺเขน หลาหลวิสิ ปกฺขิปิตฺวา มคฺเค
จปีตมธฺสทิสฺวาติ วตฺวา เตน ยาจิตฺโต อตีตํ อหริ ๗

อตีเต พาราณสียํ พุรหฺมทตฺเต รชฺชํ การณฺเต

โพธิสตฺโต สตฺถวาหฺกุเล นิพฺพุตฺติตฺวา วยปฺปตฺโต พาราณสีโต

ปญจหิ สกฏสเทหิ ภณฺทํ อาทาย โวหารตถาย คจฺจนฺโต
มหาวตฺตนิอฏฺฐวาทูวารี ปตฺวา สตฺถเก สนนฺิปาเตตฺวา อมฺโภ
อิมสฺมี มคฺเค วิสปณฺณปฺปผลาทีนฺิ อตฺถิ ตุมฺเห กิณฺจิ
อขาทิตปฺพุทฺ ฆาทนฺตา มํ อปฺจฺจิตฺวา มา ฆาทถ อมนฺุสฺสาปฺ
วิสํ ปกฺขิปิตฺวา ภตฺตปฺปฏฺมรฺกฺขนฺรผลาทีนฺิ(๑) มคฺเค จเปนฺติ ตานิปิ
มํ อนาปฺจฺจมา มา ฆาทถาติ โอวาทํ ทตฺวา มคฺคํ ปฏฺธิปฺชชฺ ๑
อเถโก คุมฺพิโย นาม ชกฺโข อฏฺฐวียา มชฺฌญฺจानเ มคฺเค
ปณฺณานิ อตฺถริตฺวา หลาหลวิสํยฺตฺตานิ มรฺฐปฺนิทานิ จเปตฺวา
สยํ มคฺคสามนฺเต มชฺฺ คณฺหนฺโต วิย รุกฺเข โกฏฺญฺเณฺโต
วิจฺรติ ๑ อฆานนฺตา ปฺลฺลตฺถาย จปีตานิ ภวิสฺสนฺตฺติ ฆาทิตฺวา
ชีวิตกฺขยํ ปาปฺณนฺติ ๑ อมนฺุสฺสา อาคนฺตฺวา เต ฆาทนฺติ ๑
โพธิสฺตฺตฺส สตฺถกมฺนฺุสฺสาปฺ ตานิ ทิสฺวา เอกจฺเจ โลลชาติกา
อริวาเสตฺถุ อสกฺโกนฺตา ฆาทิสฺ ๑ ปณฺจทิตฺชาติกา ปฺจฺจิตฺวา
ฆาทิสฺสามาติ คเหตฺวา อฏฺฐจฺสุ ๑ โพธิสฺตฺโต เต ทิสฺวา
หตฺถกตานิ ฉชฺฐาเปสิ ๑ ยหิ ปจฺมตฺริ ฆาทิตานิ เต มรีสุ ๑
ยหิ อชฺฐตฺฆาทิตานิ เตสํ วมนฺวิเรจฺนํ ทตฺวา วนฺตกาเล
จตฺมรฺฐํ อทาสิ ๑ อิติ เต ตฺสฺส อานฺุภาเวน ชีวิตํ ปฏฺธิลภีสุ ๑
โพธิสฺตฺโต โสตฺถินา อิจฺฉิตฺตฺถจฺจันํ คนฺตฺวา ภณฺทํ วิสชฺเชตฺวา
อตฺตโน เคหเมว อคมาสิ ๑
๑. ม. ภตฺตปฺปฏฺมรฺกฺขผลานิ ๑

เล่มที่ 31 ปญจกนิปาเต วณฺณาโรหคฺควณฺณนา หน้า 578

ตมตถฺถิ กเถนุโต สตุถา อีมา อภิสมฺพุทฺธคทา อภาสิ

[๗๗๘] มฐวณฺณํ มฐรรสํ มฐคณฺธิ วิสํ อหุ
คฺมุพิโย ฆาสเมसानโน อरणฺเณ โอทหิ วิสํ

[๗๗๙] มฐ อิติ มณฺณมานา เย ตํ วิสมสายิสฺสุ (๑)
เตสนฺตํ กญฺจํ อาสิ มรณฺํ เตนฺุปาคมม

[๗๘๐] เย จ โข ปญฺิสงฺขาย วิสนฺติ (๒) ปรีวชฺชยฺย
เต อาตุเรสุ สฺขิตา ทฺยหฺมานesu นิพฺพุตา

[๗๘๑] เอวเมว มนฺุเสสุ วิสกามา (๓) สโมหิตา
อามิสฺสํ พนฺุชนฺณเจตฺติ มจฺจุวโส (๔) กุหาสโย

[๗๘๒] เอวเมว อีเม กามเ อาตุรา ปรีจาริก
เย สทา ปรีวชฺชนฺติ สงฺกํ โลเก อุปฺจฺจกาติ ฯ

ตตฺถ คฺมุพิโยติ ตสฺมี วณฺคฺมุเพ วิจรณฺน เอวํ ลทฺุชนาโม
ยฺกฺโข ฯ ฆาสเมसानนฺติ ตํ วิสํ ขาทิตฺวา มเต ขาทิสฺสามิติ
เอวํ อตฺตโน ฆาสํ ปรีเยสนฺโต ฯ โอทหิติ ตํ มฐนา
สฺมานวณฺณคณฺุรรสํ วิสํ นิกฺขิปี ฯ กญฺจํ อาสิติ ตฺิขินฺํ
อโหสิ ฯ มรณฺํ เตนฺุปาคมฺุติ เตน วิเสน เต สตุถา มรณฺํ
อุปฺกตา ฯ อาตุเรสุติ วิสเวเคน อาสนฺนฺมรณฺesu ฯ ทฺยหฺมานesuติ
วิสเตเชเนว ทฺยหฺมานesu ฯ วิสกามา สโมหิตาติ ยถา ตสฺมี
วตฺตนิมฺหามฺุเต วิสํ สโมหิตํ นิกฺขิตฺตํ เอวํ มนฺุเสสุปี
๑. ม. วิสมขาทิสฺสุ ฯ ๒. ม. วิสํ ตํ ฯ ๓. ม. วิสํ กามา ฯ
๔. ม. มจฺจุเวโส ฯ

เตเยว เอเต รุปาทโย ปลงจ วตุฏกามา ตตุถ ตตุถ
สโมหิตา นิกขิตฺตา เต วิสฺนุติ เวทิตพฺพา ฯ อามิสฺ
พฺนุชฺชนญเจตฺตฺติ เอเต ปลงจ กามคฺคณา นาม เอวํ อิมสฺส
มจฺจุฏฺตสฺส (๑) โลกสฺส มารวาลิสฺสิเกน ปกฺขิตฺตํ อามิสฺสเจตฺ
ภวาทโต นิกฺขมิตฺตํ อปฺปทานเนน อทุทฺทอาทิจฺเจทํ (๒) นานปฺปการี
พฺนุชฺชนญจ ฯ มจฺจุวโส กุหาสโยติ สรฺรียุคฺหาย วสนโต (๓) มรณฺ
มจฺจุวโส ฯ เอวเมว อิเม กามเมติ ยถา วตุตฺตนิมฺหามคฺคเ
วิสฺสํ นิกฺขิตฺตํ เอวํ ตตุถ ตตุถ นิกฺขิตฺเต อิเม กามเม ฯ
อาตุราติ เอกนฺตมรณฺชมฺมตฺตาย อาตุรา อาสนฺนมรณา
ปฺนุชฺชิตฺตมฺนุสฺสา ฯ ปริจาริเกติ กิเลสฺปริจาริเก กิเลสพฺนุชฺเช ฯ
เย สทา ปวิวชฺชนฺตฺติติ ये วตุตฺตปฺปการา ปฺนุชฺชิตฺตปฺริสา
นิจฺจํ เอเต เอวรฺูเป กามे วชฺเชนฺตฺติ ฯ สงฺกํ โลกเกติ โลก
สงฺกนฺนุเจเน (๒) สงฺกนฺตฺติ ลทฺฐนํ ราคาทิจฺเจทํ กิเลสชาตํ ฯ
อุปฺปจฺจกาติ อตีตา นามาทิ เวทิตพฺพา ฯ อติกฺกมฺนฺตฺติติ วา
อตุโถ ฯ

สตฺถา สจฺจานิ ปกาเสตฺวา ชาตกํ สโมชานนฺติ ฯ
สจฺจปฺริโยसानเ อุกฺกณฺจิตฺติกฺขุ โสตาปตุตฺตผล ปตฺติญฺจฺหิ ฯ ตทา
สตฺถวาโห อหเมวาทิ ฯ

คุมพียชาตกั ญฺจํ ฯ

๑. ม. มจฺจุฏฺตสฺส ฯ ๒. ม. อนฺทุทฺทอาทิจฺเจทํ ฯ

๓. ม. วสนโก ฯ

ยวായി สาลยจกตาไปติ อิทํ สตุถา เวพฺพเน วิหรนฺโต
อาวุโส เทวทตฺโต ตาสการโกปี ภวิตุํ นาสกฺขิตฺติ วจัน
อารพฺภ กเถสิ ฯ

ตทา หิ สตุถา น ภิกฺขเว อิทาเนว ปุพฺพเพเปส
มม ตาสการโกปี ภวิตุํ นาสกฺขิตฺติ วตฺวา อตีตํ อาหริ ฯ

อตีเต พาราณสียํ พุรหุมทตฺเต รชฺชํ การนฺเต
โพธิสตุโต คามเก กุญฺมพิยฺกุลเ นินฺพพตฺติตฺตฺวา ตฺรณฺกาเล
ปัสสูกฺพิเกหิ ทารเกหิ สทฺธิ คามทฺวารเ นินฺโครธฺรฺกฺขมฺมูลเ
กิปฺพิติ ฯ ตทาเอโก ทพฺพผลเวชฺโซ คามเ กิณฺจจิ กมฺมํ อลภิตฺวา
นิกฺขนฺโต ตํ จานัน ปตฺตฺวา เอกํ สปฺปํ วิญฺญปฺพณฺตเรณ สีลํ
นินฺหริตฺวา นินฺททาณฺตํ ทิสฺวา มยา คามเ กิณฺจจิ น ลทฺธิ
อิมเ ทารเก วณฺเจตฺตฺวา สปฺเปณ ทํสาเปตฺตฺวา ติกฺกิณฺจิตฺตฺวา
กิณฺจิจเทว คณฺหิสฺสามิตฺติ จินฺเตตฺตฺวา โพธิสตุตฺตํ อาห สเจ
สาลยจกตาปํ ปสฺเสยฺยาสี คณฺเหยฺยาสีติ ฯ อาม คณฺเหยฺยณฺติ ฯ
ปสฺเสโส วิญฺญปฺพณฺตเร สยฺโตติ ฯ โส ตสฺส สปฺปภาวํ
อชานนฺโต รุกฺขํ อารุญฺห ตํ คีวായി คเหตุวาท สปฺปโปติ
ณตฺตฺวา นินฺวตฺติตฺตํ อเทนฺโต สุกฺคหิตํ คเหตุวาท เวเคน จิปี ฯ
โส คณฺตฺตฺวา เวชฺชสฺส คีวായി ปติโต คีวํ ปลิเวเจตฺตฺวา
กร กราติ ทํสิตฺตฺวา ตตฺเถว นํ ปาเตตฺตฺวา ปลาโย ฯ มนฺุสฺสา

ปริวารยีสุฯ มหาสตุโต สมปตตปริสาย ฌมมึ เทเสนุโต อิมา
คาลา อภาสิ

- [๗๘๓] ยวายิ สาลยจุฉาโปติ กณฺหสปฺปิ อคาหยิ
เตน สปฺเปณยิ ทฏฺโจะ หโต ปาปาณุสาสโก
- [๗๘๔] อหฺนฺตรมฺहनฺตาริ โย นโร หนฺตุมิฉฺฉติ
เอวํ โส นิหฺโต เสติ ยถายิ ปุริโส หโต
- [๗๘๕] อหฺนฺตมฺมาเตนฺตํ (๑) โย นโร หนฺตุมิฉฺฉติ
เอวํ โส นิหฺโต เสติ ยถายิ ปุริโส หโต
- [๗๘๖] ยถา ปิสุมฺภูจิ (๒) ปุริโส ปฏฺิวาตํ ปฏฺิกฺขิเป
ตเมว โส รโฆ หนฺติ ยถายิ (๓) ปุริโส หโต

[๗๘๗] โย อปฺปทฺฏฺจฺจสฺส นรฺจฺจสฺส ทฺสฺสติ
สฺทฺทฺจฺจสฺส โปสฺจฺจสฺส อนฺจฺจณฺจฺจสฺส
ตเมว พาลิํ ปจฺเจติ ปาปิ
สุขุโม รโฆ ปฏฺิวาตํว จิตฺโตติ ฯ

ตตฺถ ยวายนฺติ โย อยิฯ อยเมว วา ปาโร ฯ
สปฺเปณยฺนฺติ โย (๔) อยิ เตน สปฺเปณ ทฏฺโจะ ฯ ปาปาณุสาสโกติ
ปาปกิ อนุสาสโก ฯ อหฺนฺตรนฺติ อปฺหรนฺตํ ฯ อหฺนฺตารนฺติ
อมาเรนฺตํ ฯ เสตีติ มตฺสยํ สยติ ฯ อมาเตนฺตฺนฺติ อมาเรนฺตํ ฯ
สฺทฺทฺจฺจสฺสํ นิรฺปราชฺจฺจสฺสํ โปสฺจฺจสฺสํ สตฺตฺจฺจสฺสํ อนฺจฺจณฺจฺจสฺสํ
๑. ม. อหฺนฺตารมฺมาเตนฺตํ ฯ ๒. ม. ปิสุมฺภูจิ ฯ
๓. ม. ยถายิ ฯ ๔. ม. โส ฯ

เล่มที่ 31 ปญจกนิปาเต วณฺณาโรหคฺควณฺณนา หน้า 582

อิทฺมปิ นิรปฺราศภาวณฺเวย สนฺชาย วุคฺคํ ฯ ปจฺเจตฺติ กมฺมสฺริกฺขกํ
หุคฺวา ปฏฺิเอตฺติ ฯ

สคฺคา อิมํ ชมฺมเทสนํ อหฺริคฺวา ชาตกํ สโมชานฺเส
ตทา ทฺพพฺลเวชฺโช เทวตฺโต อโหสิ ปณฺชิตทารโก ปน
อหเมวาทิ ฯ

สาถิยชาตกํ สคฺคํ ฯ

ตจสฺารชาตกํ

อมิตฺตหคฺคตฺถคตฺถาติ อิทํ สคฺคา เชตวนฺเน วิหรนฺโต
ปญฺญาปารมมํ อารพฺภ กเถสิ ฯ

ตทา หิ สคฺคา น ภิกฺขเว อิทานฺเว ปฺพเพปิ
ตถาคโต ปญฺญา อูปายกฺสโลเยวาทิ วคฺวา เตหิ ยาจิตो
อตีตํ อหฺริ ฯ

อตีเต พาราณสียํ พุรหฺมทตฺเต รชฺชํ การณฺเต
โพธิสคฺโต คามเก กุณฺณมฺพิกกฺเก นินฺนพฺตติคฺวาติ สพฺพิ
ปฺริมชาตกนินฺยาเมเนว กเถตพฺพิ ฯ อีช ปน เวชเช มเต
คามวาสินอ มนฺุสฺสมารกาทิ เต ทารเก กุทณฺฑเกหิ (๑) พนฺธิคฺวา
รณฺโณ ทสฺเสสฺสามาติ พาราณสี นยีสฺสุ ฯ โพธิสคฺโต
อนฺตรามคฺเคยเว เสสทารกานํ โอวาทํ อทาสิ คฺมุเห มา
ภายิตฺถ ราชานํ หิสฺวาปี อภิตา คฺกุณฺจินฺนทฺริยา ภเวยฺยาถ

เล่มที่ 31 ตจสารชาตกั หน้า 583

ราชา อมเหหิ สหุธี ปจมตรั กเถสสติ ตโต ปญจาย
อหิ ชานิสฺสามิตี ฯ เต สาธฺติ สมฺปญฺจิจิตฺวา ตถา กรีสุ ฯ
ราชา เต อภีเต ตฺถุจฺฉินฺหุริเย ทิสฺวา อิเม มนุสฺสมารกาติ
กฺทณฺฑกพนฺธา อานีตา เอวรूपิ ทุกฺขิ ปตฺตาปี น ภายนฺติ
ตฺถุจฺฉินฺหุริยาเยว กิณฺนุโข เอเตสฺ อโสจนการณิ ปุจฺฉินิสฺสามิ
เนติ ปุจฺฉนฺโต ปจฺมํ คาถมาห

[๗๘๘] อมิตฺตหตฺตตฺถกตา ตจสารสมปปีตา
ปสนนฺมุขวณณาถ กสฺมา ตฺมฺเห น โสจถาติ ฯ

ตฺถถ อมิตฺตหตฺตตฺถกตาติ กฺทณฺฑเกหิ กิวยิ พนฺธิตฺวา
อาเนนฺตานิ อมิตฺตานิ หตฺถกตา ฯ ตจสารสมปปีตาติ
เวพฺทณฺฑเกหิ พนฺธตฺตา เอวมาห ฯ กสฺมาติ เอวรूपิ พยสนิ
ปตฺตาปี ตฺมฺเห กิการณา น โสจถาติ ปุจฺฉติ ฯ

ตํ สฺตฺวา โพรสิสฺสฺโต เสสคาถา อภาสิ

[๗๘๙] น โสจนาย ปรีเทวนาย
อตุโถ จ ลพฺภา(๑) อปี อปฺปโกปี
โสจนตเมนนํ ทุกฺขิตํ วิทิตฺวา
ปจฺจตฺถิกา อตฺตมฺนา ภวนฺติ

[๗๙๐] ยโต จ โข ปญฺหิตโต อาปทาสุ
น เวรฺติ อตฺถวินิจฺฉยณฺณ

๑. ม. อตุโถว ลพฺโก ฯ

ปจฺจตฺติกาสุส ทฺกฺขิตฺตา ภวฺนฺติ

ทิสฺวา สุขํ อธิการํ ปุราณํ

[๗๕๑] ชปฺเปน มนฺเตน สุภาสีเตน

อนฺุปฺปทานน ปเวณฺยา วา

ยถา ยถา ยตฺถ ลภถ อตฺถํ

ตถา ตถา ตตฺถ ปฺรคฺกเมยฺย

[๗๕๒] ยโต จ ชานเยยฺย อลพฺกนเยโย

มยา วา อณฺเณน วา เอส อตฺโถ

อโสจมาโน อธิวาสเยยฺย

กมฺมํ ทพฺหํ กิณฺติ กโรมิทานีติ ฯ

ตตฺถ อตฺโถติ วุฑฺฒิ ฯ ปจฺจตฺติกา อตฺตมฺนาติ เอตํ ปุริสํ
โสจนฺตํ ทฺกฺขิตํ วิทิตฺวา ปจฺจามิตฺตา ตฺถจฺจิตฺตา โหนฺติ เตสํ
ตฺสฺสสนการณํ นาม ปญฺชิตฺเตน กาคฺคํ น วฏฺฏตีติ ทิเปติ ฯ
ยโตติ ยทา ฯ น เวชตีติ จิตฺตฺตฺตราสภเยน น กมฺปติ ฯ
อตฺถวินิจฺจยลฺลยฺยติ ตสฺส ตสฺส อตฺถสฺส วินิจฺจยกฺุสโล ฯ
ชปฺเปนาติ มนฺตปฺริชปฺเปเนน ฯ มนฺเตนาติ ปญฺชิตฺเตหิ สทฺธี
มนฺตคฺคหเณน ฯ สุภาสีเตนาติ ปิยวเจเนน ฯ อนฺุปฺปทานนาติ
ลยฺยทานน ฯ ปเวณฺยาติ กุลวํเสน ฯ อิทํ วุตฺตํ โหติ
มหาราช ปญฺชิตฺเตน นาม อาปทาสุ อฺุปฺปนาสาสุ น
โสจิตพฺพํ น กิลมิตพฺพํ อิมेषุ ปน ปญฺจสุ การเณสุ

อณฺตรวเสน ปจฺจามิตฺตา ชินิตฺตพฺพา สเจ หิ สกฺโกติ
มนฺตํ ปรีชปฺปิตฺวา มุขพฺนุชฺช กตฺวาปี เต ชินิตฺตพฺพา ตถา
อสกฺโกนฺเตน ปณฺทิตฺเตน เตหิ สทฺฐี มนฺเตตฺวา เอกํ อุปาโย
สลลฺกฺเขตฺวา ชินิตฺตพฺพา ปิยวณฺณํ วตฺตํ สกฺโกนฺเตน ปิโย
วตฺวาปี เต ชินิตฺตพฺพา ตถา อสกฺโกนฺเตน วินิจฺฉยามจฺจณฺ
ลลฺจมฺปิ ทตฺวา ชินิตฺตพฺพา ตถา อสกฺโกนฺเตน กุลวีสํ กเถตฺวา
มโย อสฺสฺกปฺปเวณฺณิยา อากตาตฺตมฺหากลฺลจฺจ เอโกว ปุพฺพปฺริโสติ
เอวํ วิชฺชมานลฺลวาทิโกฏฺฐิ อฏฺเฐตฺวาปี ชินิตฺตพฺพาเอวาทิฯ ยถา
ยถาติ เอเตสฺส ปณฺจสฺส การณฺเสสฺส เยน เยน การณฺเนน ยตฺถ
ยตฺถ อตฺตโน วุทฺธึ ลลฺกฺเขยฺฯ ตถา ตถาติ เตน เตน
การณฺเนน ตตฺถ ตตฺถ ปฺรกกฺกเมยฺย ปฺรกกฺกมํ กตฺวา
ปจฺจคฺคฺติเก ชินฺเนยฺยติ อธิปฺปาโยฯ ยโต จ ชานฺเนยฺยติ
ยथा ปน ชานฺเนยฺย มยา วา อณฺเณน วา เอส อคฺคฺโถ
อลพฺภเนยฺโย นานปฺปกาเรน วายมิตฺวาปี น สกฺกา ลทฺฐิ
ตทาปี ปณฺทิตฺตปฺริโส อโสจฺมานโน อกิลฺมานโน มยา ปุพฺเพ
กตํ กมฺมํ ทพฺพหิ อธิ น สกฺกา ปฏฺิพาหิตฺตํ อิทานิ กิ
สกฺกา กาคฺคฺนฺติ อธิวาเสยฺยติฯ

ราชา โปธิสฺตตฺตสฺส ฐมฺมกถํ สุตฺวา กมฺมํ โสเชตฺวา
นิทฺโทสภาวํ ญตฺวา กุทฺตฺตเก นีหฺราเปตฺวา มหาสฺตตฺตสฺส
มหนฺตํ ยลฺลํ ทตฺวา อตฺตโน อตฺถธมฺมานุสาสกอจฺจจฺจตฺนํ

อกาสี ฯ เสสทารกานมปิ ยสํ ทตฺวา จานนฺตรานิ อทาสี ฯ

สตฺถา อิมํ ชมฺมเทสนํ อahrtฺวา ชาตกํ สโมชานเสตี
ตทา พาราณสีราชา อานนฺโท อโหสี ทารกา เถรานฺเถรา
ปญฺทิตทารโก ปน อหเมวาทิ ฯ

ตจสารชาตกํ อฏฺฐมํ ฯ

มิตฺตวินฺทุกชาตกํ (๑)

กฺยาหํ เทวานมกรนฺติ อิทํ สตฺถา เขตวเน วิหรนฺโต
เอกํ ทพฺพจกิกขุ อารพฺภ กเถสิ ฯ

วตฺถุ มหามิตฺตวินฺทุกชาตเก (๒) อาวิกวิสฺสติ ฯ อัย ปน
มิตฺตวินฺทุกโก สมฺมุตเต จิตฺโต อตฺริจฺโณ หุตฺวา ปฺรโต กนฺตฺวา
เนรยิกสตฺตานํ ปจนฺฏจानํ อุตฺสฺสฺทนฺริยํ (๓) ทิสฺวา เอกํ นกรนฺติ
สญฺญา ย ปวิสฺตฺวา ชุรจกํ อาสาเทติ (๔) ฯ ตทา โพธิสตฺโต
เทวปฺตฺโต หุตฺวา อุตฺสฺสฺทนฺริยจาริกํ จรติ ฯ โส ตํ ทิสฺวา
ปฺจจฺจนฺโต ปจฺมํ คาถมาห

[๗๕๓] กฺยาหํ เทวานมกรํ กิ ปาปํ ปกตํ มยา

ยํ เม สิริสฺมี โอหจฺจ จกํ ภมฺติ มตฺถเกติ ฯ

ตตฺถ กฺยาหํ เทวานมกรนฺติ สามิ เทวปฺตฺต กิณฺนาม

๑. ม. มิตฺตวินฺทุกชาตก.... ฯ ๒. พ. ชา. ๒๓/๑๐๔/๓๔ ฯ

๓. ม. อุตฺสฺสฺทนฺริยํ ฯ ๔. ม. อุตฺสาเทติ ฯ

อหิ เทวานิ อกริ ที มิ เทวา พาเชนุติ(๑) ฯ ที ปาปี
ปกติ มยาติ ทุกขมหนุตตาย เวทนาปตุโต อตุตนา กตปาปี
อสลุกุเชนุโต เออมาห ฯ ยิ เมติ เชน ปาเปน มม สิริสุมิ
โอหจจ โอหนิตวา อิทิ ขุรจกุกั มม มตุถเก รมติ ตั
กีนุนามาติ ฯ

ติ สุตวา โพธิสตุโต ทุตติยิ คากมาห

[๗๕๔] อติกกุมม รมณกั สทามตตุตจ ทุกัก
พุมทรณจ ปาสาทิ เกนญเจน อีชาคโตติ ฯ

ตตุถ รมณกนุติ ผลิกปาสาทิ ฯ ทูปกนุติ มณิปาสาทิ ฯ
สทามตตุตติ รชตปาสาทิ ฯ พุมทรณจ ปาสาทนุติ สุวณณ-
ปาสาทณจ ฯ เกนญเจนาติ ตวั เอเตสุ รมณกาทีสุ จตสุโส
อญจ โสพส ทุตตีสาดิ เอตา เทวธีตโร ปหาย เต ปาสาท
อติกกมิตวา เกน การณน อีช อากโตติ ฯ

ตโต มิตตวินทุโก ตติยิ คากมาห

[๗๕๕] อีโต พุมตรา โภคา อตุร มณญเภา ภาวิสุสเร
อติ เอตาย สณญาบ ปัสส มิ พุขสนั กตนุติ ฯ

ตตุถ อีโต พุมตราติ อิมesu จตุสุ ปาสาทesu โภเคหิ อติเรกตรา
ภาวิสุสนุติ ฯ

ตโต โพธิสตุโต เสสคาธา อภาสิ

๑. ม. โปเถนุตีติ ฯ

เล่มที่ 31 ปลุกนิปาเต วณณาโรหคฤกธา หน้าที่ 588

[๗๕๖] จตุพฺภิก อฏฺฐชฺฌคมา อฏฺฐกาภิก จ (๑) โสฬส
โสฬสาภิก จ ทฺวตฺตีส อตฺตริจฺจํ จกฺกมาสโท
อิจฺฉาหตฺตส โปสฺสส จกฺกํ ภมฺติ มตฺตเก

[๗๕๗] อุปริ วิสาลา ทฺุปฺปุรา อิจฺฉาวิสทคามินี (๒)
เย จ ตํ อณฺุคิชฺฌนฺุติ เต โหนฺุติ จกฺกชาโรนฺุติ ฯ

ตตฺต อุปริ วิสาลาติ มิตฺตวินฺุทก ตณฺุหา นามเสา

อาเสวียมานา อุปริ วิสาลา โหนฺุติ ปฏฺุจนา (๑) ตณฺุหา นาม
มหาสมฺุทโท วิย ทฺุปฺปุรา รูปาทีสุ ตํ ตํ อารมฺมณฺ์
อิจฺฉมานาย อิจฺฉาย ปฏฺุจนาย วิสทคามินี ตสฺมา เย
ปุริสา ตํ เอวรूपิ ตณฺุหิ อณฺุคิชฺฌนฺุติ ปฺนปฺนํ กิทฺธา
หฺตุวา คณฺุหนฺุติ เต โหนฺุติ จกฺกชาโรนฺุติ เต เอตํ ชุรจกฺกํ
ชาเรนฺุตีติ วทฺติ ฯ

มิตฺตวินฺุทกํ ปน กเถนฺุตเมว นิปฺปิพฺยมานํ (๔) ตมฺปิ จกฺกํ
ภสฺสึ ฯ เตน โส ปฺน กเถตฺุํ นาสกฺขิ ฯ เทวปฺตุโต อตฺตโน
เทวฏฺุจนาเมว คโต ฯ

สตฺถา อิมิ ชมฺมเทสนํ อาหริตฺวา ชาตกํ สโมชานเสติ ตทา
มิตฺตวินฺุทโก ทฺุพฺพจกฺกชฺุ อโหสิ เทวปฺตุโต ปน อหเมวาทิ ฯ
มิตฺตวินฺุทกชาตกํ นวํ ฯ

๑. . สฺยา. อฏฺุจาภิก จาปี ฯ ม. อฏฺุจาหิปี จ ฯ

๒. ม. อิจฺฉาสฏฺุคามินี ฯ ๓. ม. ปตฺตฤกา ฯ ๔. ม. นิปฺปิสมานํ ฯ

หังโส ปลายสมวชาติ อิทํ สตุถา เขตวเน วิหรนุโต
กิลีสนิกุคหํ อารพุก กเถสิ ฯ

วตุถุ ปลายณาสชาติเก (๑) อวิภวิสฺสติ ฯ อธิ ปน สตุถา
ภิกฺขุ อามนฺเตตฺวา ภิกฺขเว กิลีสา นาม อาสงฺกิตพฺพา ว
อปฺปมตฺตโก สมานปี นิโครฺชคฺจฺโณ วีย วินาสํ ปาเปสิ
ไปฺรณกปณฺฑิตาปี อาสงฺกิตพฺพํ อาสงฺกีสฺสุเยวติ วตฺวา อตีตํ
อาหริ ฯ

อตีเต พาราณสียํ พุรหฺมตฺเต รชฺชํ การเนเต
โพธิสตุโต สุวณฺณหํสโยนียํ นิพฺพตฺติตฺวา วยปฺตโต
จิตฺตกุญฺจปฺพเต สุวณฺณคฺุหายํ วสนฺโต หิมวณฺตปฺปเทเส
ชาติสฺสเร สณฺชาตสาตี ชาทิตฺวา อากฺขณฺติ ฯ ตสฺส
กมฺนาคมนมฺกุเค มหาปลาสรฺกฺโข อโหสิ ฯ โส คจฺจนฺโตปี ตตฺถ
วิสฺสมิตฺวา คจฺจนฺติ ฯ อากจฺจนฺโตปี [๑] วิสฺสมิตฺวา อากจฺจนฺติ ฯ
อถสฺส ตสฺมี รุกฺเข นิพฺพตฺตเทวตฺาย สทฺธี วิสฺสาโส อโหสิ ฯ
อปรภาเค เอกา สกฺกนิกา เอกสฺมี นิโครฺชรุกฺเข นิโครฺชปฺกํ
ชาทิตฺวา อากนฺตฺวา ตสฺมี ปลาสรฺกฺเข นิสีทิตฺวา วิญฺญปฺนฺตเร (๒)
วจฺจํ ปาเตสิ ฯ ตโต (๓) นิโครฺชคฺจฺโณ ชาโต ฯ โส จตฺตฺรจฺกุล-
มตฺตกาเล รตฺตงฺกูรปลาตฺาย โสภติ ฯ หังสราชา ตํ ทิสฺวา
รุกฺขเทวติ อามนฺเตตฺวา สมฺม ปลาส นิโครฺช นาม ยมฺหิ
๑. ม. เอตฺถนฺตเร ตตฺถาติ ทิสฺสติ ฯ ๒. ม. วิญฺญปฺนฺตเร ฯ
๓. ม. ตตฺถ ฯ

เล่มที่ 31 ปลุกนิปาต วณณาโรหคควณณา หน้า 590

รุกเข ชายติ วฑฒนุโต ตํ นาสติ อิมสฺส วฑฒิตุํ มา
เทหิ วิมานํ เต นาสฺส
ฉฑฑเทหิ อาสงฺกิตพฺพยฺตฺตํ นาม อาสงฺกิตุํ วฏฺฏตีติ
ปลาตเทวดาย สทฺธิ มนฺเตนุโต ปจฺมํ คาทมาห

[๗๕๘] หํโส ปลาตมวจ นิโครโร สมนฺม ชายติ
องฺกสฺมี เต นิสฺสินโนว โส เต มมฺมานิ เฉจฺฉตีติ (๑) ฯ

ปจฺมปาโท ปเนตฺถ อภิสมฺพทฺเชน หุตฺวา สตฺถารา
วฺตุโต ฯ ปลาตสนฺติ ปลาตเทวตํ ฯ สมนฺมาติ วยสฺส ฯ องฺกสฺมินฺติ
วิฏฺฏิกิยฺ ฯ โส เต มมฺมานิ เฉจฺฉตีติ โส เต องฺเก สํวฑฺฒโธ
สปฺตโต วิย ชีวิตํ ฉินฺทิสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
อิธ มมฺมานีติ วฺตุตา ฯ

ตํ สุตฺวา ตสฺส วจฺนํ อคฺคณฺหนฺติ ปลาตเทวตา ทฺติย
คாதมาห

[๗๕๙] วฑฺฒิตเมว นิโครโร (๒) ปติฏฺฐสฺส ภวามํ
ยถา ปิตา จ มาตา จ เอวเมโส (๓) ภวิสฺสตีติ ฯ

ตสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส น ตฺวํ ชานาสี วฑฺฒกาเล เม
เอส อหฺมสฺส ยถา พาลกาเล ปฺตฺตฺตํ มาตาปิตโร ปติฏฺฐา
โหนติ ตถา ภวิสฺสํ ยถา ปน สํวฑฺฒา ปฺตฺตฺตา ปจฺฉา
มหลฺลคฺกาเล มาตาปิตฺตํ ปติฏฺฐา โหนติ มยฺหฺมปี ปจฺฉา
๑. สฺยา. เฉชฺชติ ฯ ๒. สฺยา. ม. วฑฺฒิตเมว นิโครโร ฯ
๓. ม. เอว เม โส ฯ ๔. ม. วฑฺฒิตเมว เอส ฯ

เล่มที่ 31 ปญจกนิปาเต วณฺณาโรหคฺควณฺณา หน้า 592

อชานิตฺวา ตฺรณกาเลเยว เอตสฺส อณุทฺทฏฺฏตฺตา ฯ มหา เม
ภยามาคตฺนฺติ อิทานิ มยฺหิ มหนฺตํ ภยํ อากตฺนฺติ ปฺริเทวิ ฯ
นิโคโรโรปิ วฑฺฒนฺโต สพฺพํ ปฺลาสิ ภณฺชิตฺวา
ขานุกมตฺตเมว อกาสิ ฯ เทวตฺยา วิมานํ สพฺพํ อณุตฺรชาโย ฯ

[๘๐๒] น ตสฺส วฑฺฒิ กุสฺลปฺปสฺตฺตา
โย วฑฺฒมาโน ฆสฺเต ปฺติฏฺฐิ
ตสฺสุปฺโรธํ ปฺริสํกมาโน
ปตฺตารยิ มฺลวชฺยา ชีโรติ
ปญฺจมา อภิสมฺพุทฺธคฺคาตา ฯ

ตตฺถ กุสฺลปฺปสฺตฺตาติ กุสฺเลหิ ปฺสฺตฺตา ฯ ฆสฺเตติ ขาทติ
วินาสฺตีติ อตฺถโธ ฯ ปตฺตารยิติ ปตฺตริติ วายมฺติ ฯ อิทํ วุตฺตํ โหติ
ภิกฺขเว โย วฑฺฒมาโน อตฺตโน ปฺติฏฺฐิ นาสฺเตติ ตสฺส วฑฺฒิ
ปญฺจเทหิ น ปฺสฺตฺตา ตสฺส ปน อพฺภนฺตฺรตฺส วา พานฺริสฺส
วา ปฺริสฺสยสฺส อิตฺโต เม อุปฺปโรโร ภวิสฺสตีติ เอวํ อุปฺปโรโร วินาสํ
ปฺริสํกมาโน ชีโร ฅานสมฺปนฺโน มฺลวชฺยา ปฺรภุกมตีติ ฯ

สฺตฺถา อิมิ ฅมฺมเทสนํ อานฺริตฺวา สจฺจานิ ปกาเสตฺวา
ชาตกํ สโมชานฺเตสิ ฯ สจฺจปฺริโยชานํ ปญฺจสฺตา ภิกฺขุ อรหฺตฺตํ
ปาปฺณีสฺสุ ฯ ตทา สุวณฺณหํโส อหเมว อโหสีติ ฯ

ปฺลาสชาตกํ ทสมิ ฯ

วณฺณาโรหคฺโค ทฺติโย (๑) ฯ

๑. อิทํ ตสฺสุทฺธานํ ตตฺติยวคฺคาวชานํ ฯ สโมหิตํ ฯ

อหุตฺตวคฺควณฺณนา

ทีฆิตฺติโกสลชาตกั

เอวัญฺตสฺส เต ราชาคิ อิทํ สตุถา เขตวเน วิหรนฺโต
โกตฺตมฺพิเก ภณฺฑนการเก อารพุก กเถสิ ฯ

เตสํ หิ เขตวนํ อากนฺตฺวา ขมาปนกาลे สตุถา เต
อามนฺเตตฺวา ภิกฺขเว ตุมฺहे มยฺหํ โอรสา มฺขโต ชาตา
ปฺตุตา นาม ปฺตุเตหิ จ ปิตฺรา ทินฺนํ โอวาทํ ภินฺทิตฺตุ
น วญฺญติ ตุมฺहे ปน โอวาทํ น กริตฺถ โปราณกปณฺฑิตา
อตุตฺโน มาตาปิตโร ฆาเตตฺวา รชฺชํ คเหตุวา จิตฺโตเรปี อรณฺเณ
หตุตฺปถิ อากเต มาตาปิตฺุหิ ทินฺนํ โอวาทํ น ภินฺทิสฺสามาติ
น มารยีสฺสูติ วตฺวา อตีตํ อหริ ฯ

(อตีเต) อิมสฺมี ปน ชาตเก เทวปี วตฺถุณี สงฺฆเภทเก (๑)
วิตถารโต อวิภวิสฺสนฺติ ฯ โส ปน ทีฆาวุกฺมาโร อรณฺเณ
อตุตฺโน องฺเก นิปนฺนํ พารานฺตีราชานํ จุพาย คเหตุวา
อิทานิ มยฺหํ มาตาปิตฺุฆาตกั โจริ จุทฺทส ขณฺฑานิ กตฺวา
ภินฺทิสฺสามิตฺติ อสึ อุกฺขิปนฺโต ตสฺมี ขณฺเ มาตาปิตฺุหิ ทินฺนํ
โอวาทํ สริตฺวา ชีวิตํ จชนฺโตปี เตสํ โอวาทํ น ภินฺทิสฺสามิ
เกวลํ อิมํ ตชฺเชสฺสามิตฺติ จินฺเตตฺวา ปจฺมํ คากมาห

๑. วิ. มหา. ๕/๒๔๓/๓๒๒ ฯ ๒. ม. ขณฺฑาขณฺฑํ ฯ

เล่มที่ 31 ปลุกนิปาเต อหุทวคฺควณณา หน้า 594

[๘๐๓] เอวํภูตสฺส เต ราช อากตสฺส วเส มํ
อตฺถิ นุ โกจิ ปรียาโย โย ตํ ทุกฺขา ปโมจเยติ ฯ
ตตฺถ วเส มมนฺติ มม วสํ อากตสฺส ฯ ปรียาโยติ

การณํ ฯ

ตโต ราชฯ ทุกฺขิ คาทมาห
[๘๐๔] เอวํภูตสฺส เม ตาต อากตสฺส วเส ตว
นตฺถิ โน โกจิ ปรียาโย โย มํ ทุกฺขา ปโมจเยติ ฯ
ตตฺถ โนติ นิปาตมตฺตํ ฯ นตฺถิ โกจิ ปรียาโย มํ (๑)

เอตสฺมา ทุกฺขา ปโมจเยติ อตฺถโธ ฯ

ตโต โพธิสฺสโต อวเสสกาธา อภาสิ
[๘๐๕] นาณญํ สุจฺริตํ ราช นาณญํ ราช สุภาสิตํ
ตายเต มรณกาเล เอวเมวิตฺรํ ฐนํ

[๘๐๖] อุกฺโกจฺญิ มํ อวธิ มํ อชฺฉิ มํ อหาสิ เม
เย จ ตํ อุปนฺยฺหนฺติ เวรํ เตสํ น สมฺมตฺติ
อุกฺโกจฺญิ มํ อวธิ มํ อชฺฉิ มํ อหาสิ เม
เย จ ตํ นฺอุปฺนฺยฺหนฺติ เวรํ เตสุปสมฺมตฺติ

[๘๐๗] น หิ เวเรน เวรานิ สมฺมตฺติธ กุทาจนํ
อเวเรน จ สมฺมตฺติ เอส ฐมฺโม สนนฺตโนติ

ตตฺถ นาณญํ สุจฺริตฺตํ นาณญํ สุจฺริตา ฯ อยเมว วา

๑. ม. โย มํ ฯ

เล่มที่ 31 ทีฆิติโกสทชตกั หน้า 595

ปาโจ ๗ จเปตวา สุจริต อณณิ น ปสสามิติ อตุโถ ๗ อิธ
สุจริตุนติปี สุภาติตุนติปี มาตาศิปุหิ ทินนั โอวาทัเยว
สนุทธายาห ๗ เอวเมวาทิ นีรตุถกเมว ๗ อิหิ วุคตุ โหติ
มหาราช อณณตุร โอวาทานุสสิฏฐิสงฆาตา สุจริตสุภาติตา
มรณกาล ตายิตุ รกขิตุ สมตุโถ นาม อณโณ นตุถิ ยั
เอต อิตริ ชนั ตั เอวเมว นีรตุถกเมว โหติ ตวณุหิ
อิทานิ มยหิ โกฏิสตสทสมตุมปิ ชนั ททนุโต ชีวิตุ น
ลเกยยาสิ ตสุมา เวทิตพพเมต ชนโต สุจริตสุภาติตเมว
อตุตริตรนติ ๗

เสสคาถายปี อัย สงเขปตุโถ มหาราช เย ปุริสา
อัย มั อุกโกลิ อัย มั ปหริ อัย มั อชินิ อัย
มม สนตุกั อหาลีติ เอวั เวริ อุนยุนหติ พนุชิตวา
วिय ททเย จเปนติ เตสั เวริ น วุปสมมุติ เย ปเนตติ
น อุนยุนหติ ททเย น จเปนติ เตสั วุปสมมุติ เวรานิ
หิ น กทาจิ เวเรน สมมุติ อเวเรเนว ปน สมมุติ
เอส ฐมุโม สนนตโนติ โปราณโก ฐมุโม จิรกาลปวตุโต
สภาโวติ ๗

เอวณจปน วตุวา โพธิสตุโต อหิ มหาราช ตยิ
น พุพฐามิ ตวั ปน มั มาเรหิติ ตสส หตุเถ อสิ
จเปลิ ๗ ราชาปี นานั ตยิ พุพฐามิติ สปลั กตุวา เตน

เล่มที่ 31 ปลุกนิปาต อหุทวคควณณา หน้า 596

สทฐี นคริ คนตุวา ตั อมจจัน ทสเสตวา อัย ภาณ
โกสตรณโย ปุตุโต ที่ฆาวุกุมาริ อิมินาปี มยหิ ชีวิต
ทินัน น ลพภา อิมิ กิณจิ กาคุนติ วตุวา อตุตโน
ฐิตริ ทตุวา ปิตุ สนุตเก รชเช ปติฐจาเปสิฯ ตโต ปฐจาย
อุโกปี สมกคา สมโมทมานา รชชั การตุฯ

สตถา อิมิ ชมมเทศนั อหริตุวา ชาตกั สโมชานสิ
ตทา มาตาปีตโร มหาราชกุลานิ อเหตุ ที่ฆาวุกุมาริ ปน
อหเมวาติฯ

ที่ฉีติโกสตรชาตกั ปจัม ฯ

มิกโปตกชาตกั

อคารา ปจุเปตสสาติ อิทั สตถา เซตวเน วิหรนุโต
เอกั महल्लकั อารพุก กเถสิฯ

โส กิริ เอกั ทารกั ปพพาเชสิฯ สามเณโร ตั สกุกจัน
อุปฐุหิตวา อปรภาเค อผาสูเกน กาลมกาสิฯ ตสส
กาลกิริยาย महल्लโก โสกาภิกุโต มหนุเตน สทเทน ปรีเทวนุโต
วิจرتิฯ ภิกขุ สญญาเปตุ อสกุโกนุตา ชมมสภายั กถั
สมญญาเปตุ อวุโส อสุโก นาม महल्लโก สามเณรสส
กาลกิริยาย ปรีเทวนุโต วิจرتิ มรณสติภาวนาย ปรีพาหิโร
เอโส ภวิสสตีติฯ สตถา อาคนตุวา กายนตุถ ภิกขเว

เอตฺรหิ กถาย สนนฺนินฺนาติ ปุจฺฉิตฺวา อิมาย นามาทิ วุตฺเต
น ภิกฺขเว อิทานนฺว ปุพฺเพเปสฺ เอตฺสฺมี มเต ปฺริเทวนฺโต
วิจฺรตีติ (๑) วตฺวา อตีตํ อหาริ ฯ

อตีเต พาราณสียํ พุรหฺมทตฺเต รชฺชํ การนฺเต
โพธิสฺตฺโต สกฺกตฺตํ การเสติ ฯ ตทา เอโก กาสิกรฺฐวาสี
หิมวณฺตํ ปวีตฺวา อีสิปฺพุพฺชํ ปฺพุพฺชิตฺวา ผลาผลน
ยาเปสิ ฯ โส เอกทิวสํ อรณฺเณ เอกํ มตฺมาตักํ มิคโปตกํ
ทิสฺวา อสฺสมปทํ อานตฺวา โคจฺริ ทตฺวา โปเสสิ ฯ มิคโปตโก
วทฺตมนฺโต อภิรุโป อโหสิ โสภกฺคปฺตฺโต ฯ ตาปโส ตํ
อตุตฺโน ปฺตฺตกํ กตฺวา วิหฺรติ ฯ เอกทิวสํ มิคโปตโก พหุ
ติณฺํ ขาทิตฺวา อชีรเกน กาลมกาสิ ฯ ตาปโส ปฺตฺโต เม
มโตติ ปฺริเทวนฺโต วิจฺริ ฯ ตทา สกฺโก เทวราชา โลกํ
ปฺริคฺคณฺหนฺโต ตํ ตาปสํ ทิสฺวา สํเวเชสฺสามิ นนฺติ อากนฺตฺวา
อากาเส จิตฺ ปจฺมํ คาถมาห

[๘๐๘] อคารา ปจฺจุเปตฺสฺส อนาคารสฺส เต สโต

สมณฺสฺส น ตํ สาธุ ยํ เปตฺมณฺุโสจฺสีติ ฯ

ตํ สุตฺวา ตาปโส ทฺติยํ คาถมาห

[๘๐๙] สํวาเสน หเว สกฺก มนฺุสฺสฺสฺส มิคฺสฺส วา

หทฺเต ชายเต เปมํ น ตํ สกฺกา อโสจฺิตฺตฺนฺติ ฯ

๑. ม. วิจฺรตีติ ฯ ๒. ม. ปฺริหฺรติ ฯ

เล่มที่ 31 ปญจนิปาเต อหุตฺตวคฺควณฺณา หน้า 598

ตตฺถ น ตํ สกฺกาติ ตํ มนุสฺสํ วา ตีรจฺฉานํ วา
 น สกฺกา อโสจิตฺตํ โสจามหนฺติ ฯ
 ตโต สกฺโก เทว คธา อภาสิ
 [๕๑๐] มตฺ มริสฺสํ โรทฺหนฺติ เย รุทฺหนฺติ ลปนฺติ จ
 ตสฺมา ตฺวํ อิติ มา โรทฺติ โรทิตฺตํ โมฆมาหุ สนฺโต
 [๕๑๑] โรทฺติเตน หเว พุรหฺเม มโต เปโต สมฺภูจฺเห
 สพฺเพ สงฺกมฺม โรทาม อณฺณมณฺณสฺส ฌาตเกติ ฯ
 ตตฺถ มริสฺสนฺติ โย อิทานิ มริสฺสตี ตํ ฯ ลปนฺติ
 จาติ วิลปนฺติ จ ฯ อิทํ วุตฺตํ โหติ เย โลเก มตฺตจ
 มริสฺสนฺตจ โรทฺหนฺติ เต รุทฺหนฺติ เจว วิลปนฺติ จ เตสํ
 อสฺสฺสฺปจฺฉิขฺชทิวโส นาม นตฺถิ กิการณา สทาปี มตานญจ
 มริสฺสนฺตานญจ อตฺถิตาย ฯ อิติ (๑) มา โรทิตฺติ ตสฺสา ตฺวํ
 อิติ มา โรทฺติ ฯ กิการณา (๑) ฯ โรทิตฺตํ โมฆมาหุ สนฺโตติ
 พุทฺธาทโย โรทิตฺตํ โมฆนฺติ วทฺหนฺติ ฯ มโต เปโตติ โย
 เอส มโต เปโตติ วุจฺจติ ยทฺติ โส โรทฺติเตน สมฺภูจฺเหยย
 เอวํ สนฺเต กิ นิกฺกมฺมา อจฺฉาม สพฺเพว สมากมฺม
 อณฺณมณฺณสฺส ฌาตเก โรทาม ยสฺมา ปนฺเต โรทิตฺตการณา
 น อฺภูจฺหนฺติ ตสฺมา โรทิตฺตสฺส โมฆภาวํ สวาเวติ (๒) ฯ
 เอวํ สกฺกสฺส กเถนฺตสฺส กเถนฺตสฺส ตาปโส นีรตฺถกํ
 # ๑. ม. ตสฺมา ตฺวํ อิติ มา โรทฺติ ฯ กิการณา ฯ
 # ๒. ม. สามีติ ฯ

โรทิตนฺติ สลฺลทฺเขตฺวา สกฺกสฺส ฤตี กโรนฺโต ติสฺโส คาถา
อภาสี

[๘๑๒] อาทิตฺตํ วต มํ สนฺตํ ฆตฺติตฺตํ ปาวกํ
วารินา วีย โอสฺยจํ สพฺพํ นิพฺพาปเย ทริ
อพฺพพฺหิ (๑) วต เม สลฺลํ ยมาสี หทยนิสฺสฺสิตํ
โย เม โสภปรตฺตสฺส ปุตฺตโสภํ อปานุทฺติ
โสหนํ อพฺพพฺหสฺสโลสฺสมิ วิตฺโสโก อนาวิโล
น โสจามิ น โรทามิ ตว สุตฺวาน วาสวาติ ฯ

ตตฺถ ยมาสีติ ยํ เม อาสี ฯ หทยนิสฺสฺสิตนฺติ หทย
นิสฺสฺสิตํ ฯ อปานุทฺติ นิหริ ฯ

สกุโก ตาปสฺสสฺส โอวาทิ ทตฺวา สกฺกฺจฺจานเมว คโต ฯ
สตุถา อิมํ ฆมฺมเทสนํ อหริตฺวา ชาตกํ สโมธานสฺสิ
ตทา ตาปโส มหฺลลโก อโหสิ มิโค สามณฺเโร สกุโก
ปน อหเมวาติ ฯ

มิกโปตกชาตกั พุคฺคิยํ ฯ

๑. ม. อพฺพพฺหิ ฯ

ชาติภูกฤกกา ๔ ตัก-ปญจกนิปาตวณณนา - หน้าที่ 600
เล่มที่ 31 มุสิกชาติกั หน้า 600

ภูหิ คตา กตถ คตาคิ อิหิ สตุถา เวพฺวเน วิหรนฺโต
อชาติสตุคฺคํ อารพฺภ กเถสิ ฯ

วตฺถุ เหฏฺฐา อุตฺตาคเก (๑) วิตุถาริตเมว ฯ อิชาติ สตุถา
ตเถว ราชานํ สกึ ปฺตุเตน สทฺธิ กิพฺมานํ สกึ ฐมฺมํ
สฺถมฺมานํ ทิสฺวา ตํ นิสฺสาย รมฺโถ ภิยฺม อฺปฺปชฺชิสฺสตีติ
ณตฺวา มหาราช โปราณกราชาโน อาสงฺกิตพฺพิ อาสงฺกิตฺวา
อตุตฺตโน ปฺตุคฺคํ อมฺหากํ ฐมฺกเถ รัชฺชํ กาทเรตฺติ เอกมฺนเต
อํกํสูติ วตฺวา อตีติ อารี ฯ

อตีเต พาราณสียํ พุรฺหมทตฺเต รัชฺชํ กาทเรนเต
โพธิสตุโต ตกฺกสิลาอํ พุราหมณฺนกุลเ นินฺพุตฺติตฺวา ทิสฺวาปาโมกฺโข
อาจริโย อโหสิ ฯ ตสฺส สนฺติเก พาราณสีรมฺโถ ปฺตุโต
ยวฺกฺมาโร (เยว) นาม สพฺพสิปฺปานิ อุกฺคณฺหิตฺวา อนฺนโยคํ ทตฺวา
อาคณฺตกาโม ตํ อปุจฺฉิ ฯ อาจริโย ปฺตุคฺคํ นิสฺสาย ตสฺส
อนฺตฺรายิ ภาวิสฺสตีติ องฺควิชฺชาวเสน ณตฺวา เอตมฺสฺส
หริสฺสามิติ เอกํ อฺปฺมํ อฺปฺชาเรตฺตุ อารี ฯ ตทา ปนฺสฺส
เอโก อสฺโส อโหสิ ฯ ตสฺส ปาทเว วโณ อฏฺฐหิ ฯ ตํ
วณฺณนุรฺกษณฺตํ เคเหยว กรีสุ ฯ ตสฺสวาทูเร เอโก อุตฺปาโน
อตุถิ ฯ อเถกา มุสิกกา เคหา นิกฺขมิตฺวา อสฺสสฺส ปาทเว
๑. พ. ชา. ๒๗/๖๕๐-๓/๑๕๔ ชาติภูกฤกกา ฯ

เล่มที่ 31 มุสิกชาติกั หน้า 601

วณฺ์ ขาทติฯ อสุโส วาเรตุํ น สกโกติฯ โส เอกทิวสํ
เวทณฺ์ อธิวาเสตุํ อสกุโกนุโต มุสิกํ ขาทิตุํ อาคตํ ปาเทน
ปหริตฺวา มาเรตฺวา อุทปาเน ปาเตสิฯ อสุสโคปกกา มุสิกํ
อปสฺสนฺตา อณฺฺเณสุ ทิวเสสุ มุสิกา อาคนฺตฺวา วณฺ์ ขาทติ
อิทานิ น ปญฺญาติ กหํ นฺุโฆ คตาคิ วทีสุฯ โโพธิสตุโต
ตํ การณฺ์ ปจฺจกฺขํ กตฺวา อณฺฺเณ อชานนฺตฺวา กหํ มุสิกา
คตาคิน วทนฺติ มุสิกา ย ปน มาเรตฺวา อุทปาเน จิตฺตภาวํ
อหเมว ชานามิตีฯ โส อิทมเวว การณฺ์ อุปมํ กตฺวา ปจฺมํ
คาคํ พนฺธิตฺวา ราชกุมารสฺส อทาสีฯ โส อปรี อุปมํ
อุปฺชาเรนฺโต ตเมว อสุสํ สํรพฺุหฺวณฺ์ นิกฺขมิตฺวา เอกํ
ยวตฺถถ กนฺตฺวา ยวํ ขาทิสฺสามิตี วติจฺฉิทฺเทน มุขํ
ปเวเสนฺตํ ทิสฺวา ตเมว อุปมํ กตฺวา ทฺุติยํ คาคํ พนฺธิตฺวา
ตสฺส อทาสีฯ ตติยคาคํ ปน อตฺตโน ปญฺญาพเลน พนฺธิตฺวา
ตมฺปิ ตสฺส ทตฺวา ตาค ตฺวํ รัชเช ปติฏฺฐาย สายํ
นฺุหฺวานโปกฺขรณฺี คจฺจนฺุโต ยาว ฐุโรโสปาณา ปจฺมํ คาคํ
สชฺฌายนฺุโต คจฺเจยฺยาสี ตว นีวาสนปาสาทํ ปวิสฺนฺุโต ยาว
โสปาณปาทมฺูลา ทฺุติยํ คาคํ สชฺฌายนฺุโต คจฺเจยฺยาสี ตโต
ยว โสปาณมตฺถกา ตติยํ คาคํ สชฺฌายนฺุโต คจฺเจยฺยาสีตี
วตฺวา เปเสสิฯ โส กุมารโ คนฺตฺวา อุปฺราชา ทฺุตฺวา ปิตุ
อจฺเจยน รัชชํ กอารีตีฯ ตสฺเสโก ปฺุตฺโต วิชಾಯิฯ โส

เล่มที่ 31 ปลุกนิปาต อหุทวคควณณา หน้า 602

โศทสวสติกกาเล รชชโลเกน ปีตรึ มาเรตฺสามิติ จินฺเตตฺวา
 อฺปฺภูจฺจาเก อห มยฺหิ ปีตา ตรฺโณ อหิ เอตฺสฺส ฐุมกาลี
 โอลิเกนฺโต มหฺลลโก ภวิสฺสามิ ชราชินฺโณ ตาทิสฺเส กาล
 ลทฺเชนปี รชฺเชน โโก อตฺโถติฯ เต อหิสฺสุ เทว น
 สกฺกา ปจฺจนฺตึ คนฺตฺวา โจรตฺตึ กาคฺคึ ตว ปีตรึ เกนจิ
 อฺปาเยน มาเรตฺวา รชฺชึ คณฺหาติฯ โส สาสฺฐติ อนฺโตนิเวสเน
 รณฺโณ สายิ นฺหานโปกฺขรณฺนิสฺมีปี คนฺตฺวา เอตฺถ น
 มาเรตฺสามิติ ขคฺคิ คเหตฺวา อญฺจาสิฯ ราชา สายิ มฺลิกิ
 นาม ทาสี คนฺตฺวา โปกฺขรณฺนิปฺภูจฺจิ โสเชตฺวา เอหิ
 นฺหายิสฺสามิติ เปเสสิฯ สว คนฺตฺวา โปกฺขรณฺนิปฺภูจฺจิ โสเชนฺตี
 กุมาริ ปสฺสิฯ กุมาริ อตฺตโน กมฺมสฺส ปากฺกฺภาวเกน
 ตึ ทฺวิธา นินฺทิตฺวา โปกฺขรณฺนิยํ ปาเตสิฯ ราชา นฺหายิตฺ
 อคฺมาสิฯ เสสชโน อชฺชาปี มฺลิกา ทาสี น ปฺนาคจฺจติ
 กุหิ คตา กตฺถ คตฺตาติ อหฯ ราชา

[๘๑๓] กุหิ คตา กตฺถ คตา อิติ ลาลปฺปตี ชโน
 อหเมว เอโก ชานามิ อฺทฺปาเน มฺลิกา หตฺตาติ
 ปจฺมึ คาคิ ภณฺนโต โปกฺขรณฺนิตีริ อคฺมาสิฯ

ตตฺถ กุหิ คตา กตฺถ คตฺตาติ อณฺณมณฺณิ เววจฺนานิฯ
 อิติ ลาลปฺปตีติ เอว วิปฺปลปฺติฯ อิติ อยิ คธา อชานฺนโต
 ชโน มฺลิกา ทาสี กุหิ คตฺตาติ วิปฺปลปฺติ ราชกฺุมารเณ ปน

เล่มที่ 31 มุสิกชาติกั หน้า 603

ทวิธา ฉินฺหิตฺตฺวา มุสิกาย โปกฺขรณฺธิยํ ปาติตฺถาวํ อหเมว
 เอโก ชานามิตี รณฺโณ อชานนฺตฺสเสว อิมมตฺถํ ทีเปติ ฯ
 กุมาโร มยา กตฺกมฺมํ มยฺหํ ปิตฺรา อณฺณาตฺนฺติ
 กิโตะ ปลายิตฺวา ตมตฺถํ อฺปฺนฺนฺจกานํ อารโจะสิ ฯ เต
 สตฺตฺกฺจทิวสจฺเจยฺน ปฺนฺ ตํ อหํสุ เทว สเจ ราชฯ ชานเยย
 น ตฺถนฺหิ ภาเวยฺย ตกฺกคฺคาเหน ปนฺ เตนฺ ตํ วุตฺตี ภาวิสฺสติ
 มารฺเหติ ตนฺติ ฯ โส ปฺนฺเนกทิวสํ ขกฺกหตฺโถ โสปฺลาณปาทมฺมฺล
 จตฺตฺวา รณฺโณ อากมฺนกาเล อิตฺโต จิตฺโตจ ปฺหฺรณฺเณกาสิ
 โอลฺลเกสิ ฯ ราชฯ

[๘๑๔] ขณฺเจตํ อิติ จินฺตฺติ จ (๑) กทฺรโกว นีวตฺตติ
 อฺทฺปาเน มุสิกํ หนฺตฺวา ยํ ภกฺขิตฺตฺมิจฺจณฺสีติ (๒)

ทฺุคฺคิยํ คากํ สชฺฆมายฺนฺโต อคฺมาสิ ฯ

อฺยมฺปิ คากา ยสฺมา ตฺวํ อิติ จินฺตฺติ จ อิตฺโต จิตฺโต
 จ ปฺหฺรณฺเณกาสิ โอลฺลเกนฺโต กทฺรโกว นีวตฺตติ ตสฺมา
 ตํ ชานามิ ปฺริมทิวเส โปกฺขรณฺธิยํ มุสิกาทาสี หนฺตฺวา อชฺชํ
 ยํ โภชนํ (๓) ภกฺขิตฺตฺมิจฺจณฺสีติ รณฺโณ อชานนฺตฺสเสว อิมมตฺถํ
 ทีเปติ ฯ

กุมาโร ทิฏฺฐโจมนฺหิ ปิตฺราติ อฺตฺรฺสฺโต ปลายิ ฯ โส ปฺนฺ

๑. ม. ขณฺเจตํ อิติ จิตฺติ จ ฯ ๒. ม. ภกฺขิตฺตฺมิจฺจณฺสีติ ฯ ๓. ม. อชฺช มํ ยวราชานํ
 # ภกฺขิตฺตฺ มิเรตฺตํ อิจฺจณฺสีติ ฯ

เล่มที 31 ปลุกนิปาเต อฏทวคควณณา หน้า 604

อฏทมาสมตต์ อตักกมิตวา ราชานั ทณเฑน (๑) ปหริตวา
มาเรสุสามิตี เอกั ทีฆทณทกั ทณทปพรณั (๒) คเหตุวา
โอลุมพิตวา อฏฐาสี ๗ ราชอาหา

[๘๑๕] ทหโร จติ ทุมเมธ ปจมุปตติโต (๓) สุตฺ (๔)
ทีฆณเจตฺ สมาเป็นชช (๕) น เต ทสุสามิ ชีวิตนติ ๗

ตตต ปจมุปตติโตติ ปจเมน วเณ อุปตติโต อุเปโต
ปจมวเย จิตติ อตุโธ ๗ สุตฺติ ตรุโณ ๗ ทีฆนติ ทีฆทณทกั
ทณทปพรณั ๗ สมาเป็นชชาติ คเหตุวา โอลุมพิตวา จิตฺตีติ
อตุโธ ๗ อยมปี คธา ทุมเมธ อตตโน ยวั ปริกฺขชิตฺ
น ลภิสฺสสี น เต อิทานิ นิลลชชสฺส ชีวิตํ ทสุสามิ มาเรตวา
ชณทาชณทํ นินฺทิตวา สฺลเยว อาวุณาเปสุสามิตี รมฺโถ
อชานนตฺสเสว กุมาริ สนฺตชชชมานา อิมมตฺถิ ทีเปติ ๗

ตติยิ คถั สชฺฌายนฺโต โสปณมตฺถกั อภิริยฺหิ ๗
โส ตํทิวสั ปลายิตฺ อสกุโณนฺโต ชีวิตํ เม เทหิ เทวาทิ
รมฺโถ ปาทมฺเเล นปชฺชช ๗ ราชา ตํ ตชฺเชตฺวา สงฺขลิกาหิ
พนฺธาเปตฺวา พนฺธนาคาเร การาเปตฺวา เสตจจตฺตสฺส เหญฐา
อลงฺกตราชาสเน นิสิตฺติวา อมฺหากั อจฺริโย ทิสปาโมกฺโข
พฺราหฺมโณ อิมิ มยฺหิ อนฺตรายิ ทิสฺวา อิมา ติสฺโส คธา

๑. ม. ทพฺพิยา ๗ ๒. ทพฺพิปพรณั ๗ เอมฺปริปี ๗

๓. สฺยา. ม. ปจมุปตติโก ๗ ๔. ม. สุตฺ ๗

๕. ม. สมาสชช ๗

อทาสีติ หฎฐตุฎุโจ อุทานัง อุทานนุโต เสสคาถา อภาสิ

[๘๑๖] นานตลิกขภวเนนาหิ นางคปุตตสิเรน วา (๑)

ปุตเตน หิ ปฎฐยิโต สิโลเกหิ ปโมจิโต

[๘๑๗] สพพสุตมธิเยถ หีนมุกกฏฐมชฌิมิ

สพพสุส อตุถิ ซาเนยเย น จ สพพํ ปโยชเย

โหติ ตาทิสโก กาโล ยตุถ อตุถาวหิ สุตุนติ ฯ

ตตุถ นานตลิกขภวเนนาติ อนตลิกขภวานํ วุจจติ

ทิพพวิมานัง อหิ อชช อนตลิกขภวณมปิ น อารุพุโห ตสฺมา

อนตลิกขภวเนนาปิ อชช มรณโต น โมจิโตมหิ ฯ

นางคปุตตสิเรน วาติ องคสริกขเกณ วา ปุตเตนาปิ (๒) น

ปโมจิโต ฯ ปุตเตน หิ ปฎฐยิโตติ อหิ ปน อตุตโน ปุตเตเนว

อชช มาเรตุํ ปฎฐยิโต ฯ สิโลเกหิ ปโมจิโตติ โสเมหิ อตุตโน

อาจริเยน พนุธิตฺวา ทินฺนาหิ คาถาหิ ปโมจิโต ฯ สุตุนติ

ปริยตุตี ฯ อธิเยถาติ คณฺเหยเย สิกฺเขยเย ฯ หีนมุกกฏฐมชฌิมินฺติ

หีนํ วา โหตุ มชฌิมิ วา อตุตมํ วา สพพํ อธิยิตพพเมวาติ

ทิเปติ ฯ น จ สพพํ ปโยชเยติ หีนํ มนฺตํ วา สิปปํ

วา มชฌิมิ วา น ปโยชเย อตุตมเมว ปโยชเยยาคิ

อตุถิ ฯ ยตุถ อตุถาวหิ สุตุนติ ยสฺมี กาลे มโหสถปณฺจทิตฺสฺส

กฺกมฺภการกมฺภกรณํ วิย ยํกิลฺลิจิ สิกฺขิตฺติปปํ อตุถาวหิ โหติ

๑. ม. นางคปุตตปิเนน วา ฯ ๒. ม. ปุตตปิเนนปิ ฯ

เล่มที่ 31 ปญจนิปาเต อฏทวคฺควณณา หน้า 606

ตาทิสปี กาลโ โหติเยวติ อตุโธ ฯ

อปรภาเค รณฺโณ อจฺเจเนน กุมาโร รชฺเช ปตฺติจฺจาสี ฯ

สตุถา อิมํ ชมฺมเทสนํ อหริตฺวา ชาตกํ สโมชานะสี

ตทา ทิสปาโมกฺโข อจฺริโย ปน อหเมวติ ฯ

มุสิกชาตกํ ตตฺถิ ฯ

จฺลฺลชฺนฺคฺคหชาตกํ

สพฺพิ ฆณฺฑนฺติ อิทํ สตุถา เขตฺวเน วิหรนฺโต

ปฺรชฺนฺทฺติยิกาย ปโลภนํ (ภิกฺขช) อารพฺภ กเถสี ฯ

เกน (๑) ภิกฺขุ อุกฺกณฺจาปีโตติ วุตฺเต ปฺรชฺนฺทฺติยิกาย

ฆนฺเตติ (๑) วุตฺเต สตุถา เอสา ภิกฺขุ อิตฺถิ น อิทานเว

ตฺยหํ อนตฺถการิกา ปุพฺเพปิ เต เอตํ นิสฺสาย อสิเน

สีสํ ฉินฺนนฺติ วตฺวา ภิกฺขุหิ ยาจิโต อตฺถิตํ อหริ ฯ

อตฺเต พาราณสียํ พฺรหฺมทตฺเต รชฺชํ การเนเต โปชิสฺสตุโต

สกุโ อโหสิ (๒) ฯ ตทา เอโก พาราณสีวาสิ พฺรหฺมณฺณมานโว

ตกฺกสิลาขํ สพฺพลิปฺปานิ อุกฺกณฺหิตฺวา ชนฺคฺมเม นิปฺพตฺตี

ปตุโต จฺลฺลชฺนฺคฺคหปณฺฑิโต นาม อโหสิ ฯ อถสฺส อจฺริโย

อัย มยา สทิสํ สิปปํ อุกฺกณฺหิติ อตฺตโน ชีตฺรํ อทาสี ฯ

โส ตํ คเหตุวา พาราณสี คมิสฺสามิติ มคฺคํ ปฏฺธิปชฺชิ ฯ

๑. ม. เตน ภิกฺขุณา ปฺรชฺนฺทฺติยิกา มํ ฆนฺเต อุกฺกณฺจาเปตฺติ ฯ

๒. ม. สกฺกตฺตํ การะสี ฯ

เล่มที่ 31 จุลลธนุคหชาตกั หน้า 607

อนฺตรามคฺเค เอโก วารโณ เอกํ ปเทสํ สฺสณฺณมกาสิ ฯ ตํ
จानํ อภิรฺยุหิตฺตํ น โกจิ อุตฺตสฺสทฺติ ฯ จุลลธนุคฺคหปณฺฑิตฺโต
มนุสฺสํ น วาเรณฺตํ นญฺเจว ภิรฺยํ คเหตุวา อญฺญวิมฺบํ
อภิรฺยุหิ ฯ อตฺตสฺส อญฺญวิมชฺฌเณ วารโณ อญฺญสฺสทฺติ ฯ โส ตํ
กฺมฺเภ สเรณ วิชฺฌมฺปิ สโร วิณฺวิชฺฌมฺปิ ปจฺจนาภาเคน
นิกฺขมฺปิ ฯ วารโณ ตตฺถเอว ปติ ฯ ธนุคฺคหปณฺฑิตฺโต ตํ จานํ
เขมํ กตฺวา ปฺรโต อณฺณํ อญฺญวํ ปาปฺณํ ฯ ตตฺถาปิ ปณฺณาส
โจรา มคฺคํ หนนฺตํ ฯ ตมฺปิ โส มนุสฺสเสหิ วาริยมาโน
อภิรฺยุหิ (๑) ฯ เตสํ โจรานํ มิเค วธิตฺวา มคฺคสฺสมีเป มํสํ ปจิตฺวา
ขาทนฺตํ จิตฺตจฺจํ ปาปฺณํ ฯ ตทา ตํ โจรา อตฺตจกต-
ปฏฺยตฺตํ ภิรฺยํ สทฺธิ อากจฺจนฺตํ ทิสฺวา คณฺหิสฺสํ
นนฺติ อุตฺตสฺสทฺติ ภิรฺยุ ฯ โจเรญฺจ โก ปฺริสฺสทกฺขณฺนคฺสโล ฯ
โส ตํ โอโลเกตฺวา ว อุตฺตมปฺริโส อยนฺติ ญตฺวา เอกสฺสปี
อญฺญสฺสทฺติ นาทาสิ ฯ ธนุคฺคหปณฺฑิตฺโต กจฺจ อมฺหากมฺเปกํ
มํสํ สฺสทฺติ เทถาติ วตฺวา มํสํ อหฺราติ เตสํ สนฺตํ ภิรฺยํ
เปเสสิ ฯ สาคนฺตฺวา เอกํ กิร มํสํ สฺสทฺติ เทถาติ อห ฯ
โจเรญฺจ โก อนคฺโข ปฺริโสติ มํสํ สฺสทฺติ ทาเปสิ ฯ โจรา
อมฺเหหิ กิร ปกฺกํ ขาทิตนฺติ อปฺกมํ สฺสทฺติ อทฺส ฯ ธนุคฺคโ
อตฺตํ สมนฺนาเวตฺวา มยฺหํ อปฺกมํ สฺสทฺติ ทนฺตํ โจรานํ
๑. ม. อภิรฺยุห ฯ

เล่มที่ 31 ปญจกนิปาเต อพฺทวคฺควณฺณนา หน้า 608

กุชฺฌิ ฯ โจรา ก็ อยเมว เอโก ปุริโส มยฺ อิตฺถิโยติ
 กุชฺฌิตฺวา อฏฺฐหีสฺสุ ฯ ฌนฺนุคฺคโหฺ อเณนปฺลยฺวาส ฌเน อเณน-
 ปฺลยฺวาสกณฺเฑหิ วิชฺฌิตฺวา ปาเตสิ ฯ โจรเชฏฺฐกํ วิชฺฌิตฺตํ
 กณฺฑํ นาโหสิ ฯ ตตฺถ (๑) กิร กณฺฑนาฬิยฺ สมนฺณาสเมว
 กณฺฑานิ ฯ เตสุ เอเคน วารณฺ วิชฺฌิ ฯ อเณนปฺลยฺวาสกณฺเฑหิ
 โจเร วิชฺฌิตฺวา โจรเชฏฺฐกํ ปาเตตฺวา ตสฺส อฺเร นิสินฺโน
 สีสมนสฺส ฉินฺนุทิสฺสามิตฺติ ภริยาย หตฺถโต อสี อหฺราเปสิ ฯ
 สวา ตํขณฺเฑว โจรเชฏฺฐกโลภํ กตฺวา โจรสฺส หตฺถเต ตนฺ (๒)
 สามิกสฺส หตฺถเต ตลฺ (๓) ฌเปสิ ฯ โจโร ตนฺนุทณฺฑํ ปฺรามสฺสิตฺวา
 อสี นีหริตฺวา ฌนฺนุคฺคหสฺส สีสํ ฉินฺนุทิตฺติ ฯ โส ตํ ฌมาเตตฺวา
 อิตฺถิ อาทาย กจฺจนฺโต ชาติโคตฺตํ ปุจฺฉิตฺติ ฯ สวา ตกฺกสิลาຍ
 ทิสฺวาปาโมกฺขสฺส อจฺริยสฺส ฐิตามุหิตฺติ อหฺ ฯ เณ ตฺวํ
 อิมินา ลทฺฐาติ ฯ มยฺหํ ปิตา อຍฺ มยา สทิสฺสํ กตฺวา
 สิปฺปํ สิกฺขตฺติ ตฺวํ สุตฺวา มมฺปิ อิมสฺส อทาสิ สาทํ ตยิ
 สิเนหํ กตฺวา อตฺตโน กุลทตฺตยิ สามิกํ มาราเปสินฺติ ฯ
 โจรเชฏฺฐโก กุลทตฺตยิ ตาเวสา สามิกํ มาราเปสิ อญฺณํ
 ปเนกํ ทิสฺวา มมฺปิ เอวเมว กริสฺสติ อิมํ ฌทฺเตตฺตํ วฏฺฐตฺติ
 จินฺเตตฺวา กจฺจนฺโต อนฺตรามคฺเค เอกํ กุณฺนทึ อุตฺตานตฺลํ
 ตํขณฺฑํ ปุริ (๔) ทิสฺวา ภทฺเต อิมิสฺสา นทฺยา สสฺสูมารา
 # ๑. ม. ตสฺส ฯ ๒. ม. ธิรฺ ฯ ๓. ม. ฐาริ ฯ
 # ๔. ม. ตํขณฺฑํทกฺปุริ ฯ

เล่มที่ 31 จุลลชนุคหชาตัก หน้า 609

กกุขลา ก็ กโรมาติ อห ๗ สามิ ตฺว อภรณภณฺฑํ
มม อุตฺตราสงฺเคน ภณฺฑิกํ กตุวา ปรีติริ เนตุวา ปฺน
อาคนตุวา มํ คเหตุวา คจฺฉาติ ๗ โส สาธฺฐติ สพฺพํ
อภรณภณฺฑํ อาทาย นที โอตริตุวา ตฺรนฺโต วิย ปรีติริ
ปตุวา ตํ ฆทฺเทตุวา ปายาสิ ๗ สทา ตํ ทิสฺวา สามิ
ก็ มํ ฆทฺเทตุวา วิย คจฺฉลฺลิติ กสฺมา เอวํ กโรติ เอहि
มมฺปิ อาทาย คจฺฉาติ เตน สทฺธิ สลฺลปฺนฺตี ปจฺมํ คากฺมาห

[๘๑๘] สพฺพํ ภณฺฑํ สมากาย ปารี คินฺโณติ พฺราหฺมณ
ปจฺฉา คจฺฉ (๑) ลหุํ จิปปํ มมฺปิ ตาเรหิ ทานิ โภติ (๒) ๗

ตตฺถ ลหุํ จิปปฺนฺตี ลหุํ ปจฺฉา คจฺฉ จิปปํ มมฺปิ
ตาเรหิ อิทานิ โภติ (๓) อตุโถ ๗

โจโร ตํ สุตฺวา ปรีติเร จิตฺเตยว ทฺตฺยํ คากฺมาห

[๘๑๙] อสนฺนฺตุตํ มํ จิรสนฺนฺตุเตน
นิมิสิ (๔) โภตี อฐฺวํ ฐเวน
มยาปิ โภตี นิมิเนยฺย อณฺถํ
อิโต อหํ พุรฺตรํ คมิสฺสนฺติ ๗

สทา เหฏฺฐา วุคฺตตฺถาเยว ๗

โจโร ปน อิตฺปิ อหํ พุรฺตรํ คมิสฺสํ ติฏฺฐ ตฺวนฺตี

๑. สฺยา. ม. ปจฺฉาคจฺฉ ๗ ๒. ม. ตาเรหิ ทานิโตติ ๗

๓. ม. อิทานิ อิตฺติ ๗ ๔. สฺยา. นิมิสิ ๗ ม. นิมิสิ ๗

เล่มที่ 31 ปลุกนิปาต อหุทวคควณณา หน้า 610

วตุวา ตสุสา วิรวนุตยิว อารณณนุฑ อาทาย ปลาธิ ฯ
ตโต สา พาลา อตุริจตตาย เอวรูปุ พุยสนั ปตุตา อนาธา
หตุวา อวิทุเร เอกั เอพคณคุมุฬั (๑) อุปสงกมิตวา โรทมานา
นีสึทึ ฯ

ตสุมี ขณ สกโก โลกั วอโลเกนุโต ตั อตุริจตตาทตั
ตมิกา จ โจธา(๒) จ ปรีหีนั โรทมานัน ทิสวา เอตตั
นิกคณหิตวา ลขุชาเปตุวา อากมิตุสสามิติ มาตลิจจ ปลุกสิขลจ
อาทาย ตตุถ อากนตุวา นทิตีเร จตุวา มาตลิติ ตวั มจุนโ
ภว ปลุกสิข ตวั สกุนโ ภว อหั ปน ลิกาโล หตุวา
มุเขน มัสปิณนุฑั คเหตุวา เอติสสา สมมุขภูจันนั กมิตุสสามิ
ตวั มยิ ตตุถ คเต อุกกโต อุลลจมิตุวา มม ปุโรโต ปต
อถาหั มุเขน กหิตมัสปิณนุฑั นนุฑเหตุวา มจุนิ คเหตุ
ปกขนุทิสสามิ ตสุมี ขณ ตวั ปลุกสิข ตั มัสปิณนุฑั
คเหตุวา อากาเส อุปปติ ตวั มาตลิติ อุกเก ปตาดิ
อานาเปสิ ฯ สาธุ เทวาคิ ฯ มาตลิติ มจุนโ อโหสิ ฯ ปลุกสิโข
สกุนโ อโหสิ ฯ สกโก ลิกาโล หตุวา มัสปิณนุฑั มุเขนาทาย
ตสุสา สมมุขภูจันนั อคมาสิ ฯ มจุนโ อุกกา อุปปติตุวา
ลิกาลสุส ปุโรโต ปติ ฯ โส มุเขน กหิตั มัสปิณนุฑั นนุฑเหตุวา
มจุนสุตตุถาย ปกขนุทึ ฯ มจุนโ อุปปติตุวา อุกเก ปติ ฯ
๑. ม. เอพคณคุมุฬั ฯ เอวมุปรีปี ฯ ๒. ม. ชารา ฯ

เล่มที่ 31 จุลลชนุคหชาติกั หน้า 611

สกุโณ มัสปีณห์ คเหตุวา อากาเส อุปฺปติ ฯ สีคาโล อุโภปี
อลภิตฺวา เอพคณฺคุมพํ โอลโทเกนฺโต ทุมฺมุโข นิสฺสีติ ฯ สวา ตํ ทิสฺวา
อัย อตฺริจฺจตาหโต เนว มํสํ น มจฺฉํ ลภตฺตี ญฺญํ ภิณฺทนฺตี
วีย มหาหสิตํ หสิ ฯ ตํ สุตฺวา สีคาโล ตตฺถิยํ คากมาห

[๘๒๐] กายํ เอพคณฺคุมเพ กโรติ อหุหาสิยํ
นยิธ นจฺฉํ วา คีตํ วา (๑) ตาพํ วา สุตฺมาหิตํ
อนมฺหิกาเล สุตฺโสณิ ภิณฺนุ ชกฺขมฺสี โสภเนติ ฯ

ตตฺถ กายนฺติ กา อัย ฯ เอพคณฺคุมเพติ กุมฺโพปคุมเพ (๒) ฯ
อหุหาสิยนฺติ ทนฺตวิทิสกํ มหาหสิตํ วุจฺจติ ฯ ตํ กา เอสา
เอตสฺมี กุมฺเพ กโรตฺตี ปุจฺจติ ฯ นยิธ นจฺฉํ วาติ อิมสฺมี
จान กสฺสจิ นจฺฉนฺตสฺส นจฺฉํ วา กายนฺตสฺส คีตํ วา
หตฺถे สุตฺมาหิตे กตฺวา วาเพนฺตสฺส สุตฺมาหิตํ หตฺถตาพํ
วา นตฺถิ ยํ (๓) ทิสฺวา ตฺวํ หเสยฺยาสิตี ทิเปติ ฯ อนมฺหิกาเลติ
โรทนกาเล ฯ สุตฺโสณิตี สุนฺทรโสณิ ฯ ภิณฺนุ ชกฺขมฺสีตี เกน
นุ การณน ตฺวํ โรทิตฺตํ ยุตฺตกาเล อโรทมานาว มหาหสิตํ
หสิ ฯ โสภเนติ ตํ ปัสสณฺโต อาลปติ ฯ

ตํ สุตฺวา สวา จตฺตถิ คากมาห

[๘๒๑] สีคาล พาล ทุมฺเมธ อปฺปปญฺโยสิ ชมฺพุก
ชีนฺโน (๔) มจฺฉญจ เปสิญจ กปฺโณ วีย ฌายสิตี ฯ

๑. ม. นยิธ นจฺฉคิตํ วา ฯ ๒. ม. กุมฺโพชคุมเพ ฯ ๓. ม. กํ ฯ
๔. ม. ชีโน ชีนา ฯ

เล่มที่ 31 ปญจนิปาเต อพฺทวคฺควณฺณนา หน้า 612

ตตฺถ ชินฺโนติ ชานิปฺปตฺโต หุตฺวา ฯ เปตฺติจาทิ มํสเปสฺสิ ฯ
กปฺโณ วิย ฌายสฺสีติ สหสฺสภณฺฑิกํ ปราชิตฺ กปฺโณ วิย
ฌายสฺสิ โสจสฺสิ จินฺเตสฺสิ ฯ

ตโต สิกาลโต ปญฺจมํ กถมาห

[๘๒๒] สุทฺธสฺสํ วชฺชมณฺเณสฺสิ อตฺตโน ปน ทฺทฺทสฺสิ

ชินฺนา (๑) ปตฺติจ ชารณฺจ มมฺปิ ตฺวณฺเณว (๒) ฌายสฺสีติ ฯ

ตตฺถ มมฺปิ ตฺวณฺเณว ฌายสฺสีติ ปาปชฺมเม ทฺสฺสีเล อหํ
ตาว มม โจรํ น ลภิสฺสามิ ตฺวํ ปน อตฺริจฺจตาย
หตา ตํ มฺหุตฺตทิกฺกุเก โจเร ปฏฺิพทฺชจิตฺตา หุตฺวา ตณฺจ
ชารํ กุลทตฺตคณฺจ ปตฺติ ชินฺนา มํ อุปาทาย สตฺถุณฺณ
สหสฺสคฺคณฺณ กปฺณตฺรา หุตฺวา ฌายสฺสิ โรทสฺสิ ปรีเทวสฺสีติ
ลชฺชาเปตฺวา วิปฺปการํ ปาเปนฺโต มหาสฺตฺโต เอวมาห ฯ

สา ตสฺส วจฺนํ สุตฺวา กถมาห

[๘๒๓] เอวเมตํ มิกฺรราช ยถา ภาสฺสิ ชมฺพุก

สา นฺนนาหํ อิตฺโต คนฺตฺวา ภตฺตฺ หุสฺสํ วसानฺนาคาติ ฯ

ตตฺถ นฺนนาติ เอกํสฺสฺจ นิปาโต ฯ สา อหํ อิตฺโต
คนฺตฺวา ปฺน อณฺณํ ภตฺตารํ ลภิตฺวา เอกํเสเนว ตสฺส
วसानฺนาคา วสวตฺตฺตฺนึ ภวิสฺสามิติ ฯ

อถสฺสา อนาจาราย ทฺสฺสีตฺาย กถํ สุตฺวา สกฺโก

๑. ม. ชินฺโน ชินฺนา ฯ ๒. ม. มณฺเณว ตฺวณฺเณว ฯ

เทวราชา ไอสานคาถมาห

[๘๒๔] โย หเร มตฺตักั ถาลั กัสมถาลมฺปิ โส หเร
กตฺเชว ตยา ปาปี ปุณเปวั กริสฺสสีตี ฯ

ตสฺสตุโธ อนาจาเร ก็ กเถสี โย มตฺตักั ถาลั

หฺรติ สุวณฺณถาลรชตถาลาทีเกทํ กัสมถาลมฺปิ โส หฺรเตว

อิทฺทจ ตยา ปาปี กตเมว น สกฺกา ตว สฺทฺธาตุํ (๑)

สา ตฺวั ปุณปี เอวั กริสฺสสีเยวาตี ฯ

เอวั โส ตั ลชฺชาเปตฺวา วิปฺปการิ ปาเปตฺวา

สกกฺขานเมว อคมาสี ฯ

สตุถา อิมั ชฺมมฺเทสนั อหฺริตฺวา สจฺจานิ ปกาเสตฺวา

ชาตกั สโมชานะสี ฯ สจฺจปรีโยसानะ อุกฺกณฺจิตฺทิกฺขุ โสตาปตฺติมล

ปตฺติฏฺฐหิ ฯ ตทา ชฺนุกฺโกโห อุกฺกณฺจิตฺทิกฺขุ อโหสี สา อิตฺถิ

ปุราณฺทฺตฺติยิกา สกฺโก เทวราชา ปน อหฺเมวาตี ฯ

จุลลชนุกุคหชาตกั จตฺตถั ฯ

๑. ม. สทฺธาตุํ ฯ

อิทานิ โขมฺหิติ อิทํ สตุถา เขตวเน วิหรนฺโต เอกํ
โลลภิกฺขุ อารพุก กเถสิ ฯ

โลลาวตุถุ อเนกโส วิตุถาริตเมว ฯ ตํ ปน สตุถา สจฺจํ
กิริ ตฺวํ ภิกฺขุ โลโลติ ปุจฺฉิตฺวา อาม ภนฺเตติ วุตฺเต
น โข ภิกฺขุ อิทานेว ปุพฺเพปิ ตฺวํ โลโลสิ โลลฺยภาเวน
ปน ชีวิตกฺขยํ ปตฺโตติ วตุวา อตีตํ อารี ฯ

อตีเต พาราณสียํ พุรหุมทตฺเต รชฺชํ การเนเต
พริสตุโต ปาราวตโยนียํ นิพฺพตฺติตฺวา พาราณสีเสฏฺฐิโน
มหานเส นิพฺพจฺฉิยํ วสติ ฯ อเถโก กากิ มจฺฉมํสลฺลทฺโธ
เตน สทฺธิ เมตฺตี กตุวา ตตฺถเว วสิ ฯ โส เอกทิวสํ พหุ
มจฺฉมํสํ ทิสฺวา อิมํ ขาทิสฺสามีติ นิตฺถุนานฺโต (๑) นิพฺพจฺฉิยเยว
นิพฺชชิตฺวา ปาราวเตน เอहि สมฺม โคจราย คมิสฺสามาติ
วฺจฺจมาโนปิ อชีเรเนน นิมฺมโทมฺหิ (๒) กจฺฉ ตฺวานฺติ วตุวา ตสฺมี
คเต คโต เม ปจฺจามิตฺตกณฺณโก อิทานิ ยถารุจฺฉิ มจฺฉมํสํ
ขาทิสฺสามีติ จินฺเตนฺโต ปจฺฉมํ คากมาห

[๘๒๕] อิทานิ โขมฺหิ สฺขิตฺโต อโรโค
มนกณฺณโก (๓) นิปฺปติโต กโปโต
กาหามิทานิ หทยสฺส ตฺถุจฺฉิ
ตถาหิ มํ มํสสากํ พลเถตีติ ฯ

๑. ม. นิตฺถุนานฺโต ฯ ๒. นิปฺนโนมฺหิ ฯ ๓. สฺยา. ม. นิกฺกณฺณโก ฯ

ตตุถ นิปฺปติโตติ นิคฺคโต ๑ กโปโตติ ปาราวโต ๑
กาหามิทานีติ กริสฺสามิ ทานิ ๑ ตถา หิ มํ มํสสากํ พลเตตีติ
ตถา หิ มํ มํสญจ อวเสสสากญจ มยฺหํ พลํ กโรติ อญฺเฐหิ
ขาทาติ วทมานํ วิย อุตฺสาหํ มม กโรตีติ อตุโถ ๑

โส ภตฺตการเก มจฺจมํสํ ปจิตฺวา มหานสา นิกฺขมม
สรีโรโต เสทํ ปวาหนุเต ปจฺฉิโต นิกฺขมิตฺวา รสทโรฏฺฐิย
นินฺธิยิตฺวา กิริ กิริตี สทฺทหมกาตี (๑) ๑ ภตฺตการโก เวเคนาคนฺตฺวา
กาํ กเหตุวา สพฺพปตฺตานิ ลฺลวจิตฺวา อลฺลสิงฺกิเวरणจ
ปิฏฺจสิทฺฐตฺถเก จ ปีตีตฺวา ลสฺสณํ ปุตีตฺถเกน มทฺทิตฺวา
สทลสรีโร มกฺขเหตุวา เอกํ กจฺลํ ฌมฺสิตฺวา วิชฺฌมิตฺวา สุตฺตเกน
ตสฺส กิวยํ พนฺธิตฺวา นิพฺพจฺฉนฺธิยเยว นํ ปกฺขิปิตฺวา
อคมาสี ๑ ปาราวโต อากนฺตฺวา ตํ ทิสฺวา กา เอสา
พลากา มม สหายสฺส ปจฺฉนฺธิยํ นิปนฺนา จณฺโฑ หิ โส
อากนฺตฺวา ฆาเตยฺยาสี นนฺติ ปรีหาสํ กโรนฺโต ตฺถนฺติ คาทมาห

[๘๒๖] กายํ พลากา ลินฺธิยํ (๑) โจรี ลจฺฉนฺธิยิตฺวา
โอรํ พลาเก อากจฺจ จณฺโฑ เม วายโส สขาติ ๑

สา เหาจฺจา วุตฺตตฺถาเยว ๑
ตํ สุตฺวา กาโก ตตฺถนฺติ คาทมาห

[๘๒๗] อลฺมฺหิ เต ชกฺขมิตฺวาเส (๒) มมํ ทิสฺวาน เอทิสํ
วิณฺณํ สฺฐทฺทฺเตน ปิฏฺจมญฺเฐน (๓) มกฺขิตนฺติ ๑

๑. ม. ลินฺธิยํ ๑ ๒. สฺยา. ม. ชกฺขมิตฺวาเย ๑ ๓. ม. ปิฏฺจมญฺเฐน ๑

เล่มที่ 31 ปลุกนิปาต อหุทวคฺควณณา หน้า 616

ตตถ อถนุติ ปฏิสถญฺเจ นิปาโต ๑ ชกฺขิมิตาเสติ
หาสิตฺวา(๑) ๑ อิทํ วุคฺคํ โหติ อิทานิ มํ อีทิสํ เอว
ทุกฺขปฺปคฺคํ ทิสฺวา ตว อลํ หสิคฺคํ ตฺวํ มํ (๒) อีทิสเส กาลे
ปริหาสเกพี กโรหิตี ๑

โส ปริหาสเกพี กโรนุโตว ปฺน จตฺตถํ คากมาห

[๘๒๘] สุนฺหาโต สุวิทฺโตติ อนฺนปानน ตปปีโต
กณฺเจ จ เต เวพฺุริโย อคมาตี (๓) กชฺงกถนฺติ ๑

ตตถ กณฺเจ จ เต เวพฺุริโยติ อຍံ เต เวพฺุริยมณฺปิ

กณฺเจ ปิลนุโธ ตฺวํ เอตฺตํ กาลํ อมฺหากํ เอตํ น
ทสฺเสตีติ กปาลํ สนฺชาเยวมาห ๑ กชฺงกถนฺติ อีช พาราณสีเยว
กชฺงกลาติ อธิปฺเปตา ๑ อีโต นิกฺขมิตฺวา กจฺจสิ (๔) อนฺโตนกริ
คโตติ ปุจฺจติ ๑

ตโต กาโก ปลุกมํ คากมาห

[๘๒๙] มาเต มิตฺโต วา อมิตฺโต วา อคมาตี กชฺงกถํ
ปิณฺชานิ (๕) ตตถ ลายิตฺวา กณฺเจ พนฺธนฺติ วฏฺฏนฺนฺติ ๑

ตตถ ปิณฺชานีติ ปุจฺจานิ (๖) ๑ ตตถ ลายิตฺวาติ ตสฺมี

พาราณสีนกริ ลุณฺจิตฺวา ๑ วฏฺฏนฺนฺติ กจฺจสิ ๑

ตํ สุตฺวา ปาราวโต โอสานคากมาห

๑. ม. หสิคฺคํ ๑ ๒. ม. มา ๑ ๓. ม. อคมา นุ ๑ ๔. ม. กจฺจิ ๑

๕. ม. ปิณฺชานิ ๑ ๖. ม. ปตฺตานี ๑

[๘๓๐] ปุณฺปาปชฺชสี สมฺม สีสํ หิ ตว ตาทิสํ
น หิ มานุสกา โภคา สุกฺกชา โหนฺติ ปกฺขินฺติ (๑) ฯ

ตตฺถ ปุณฺปาปชฺชสีติ ปุณฺปิ เอวรูปํ อापชฺชิสฺสสี เอวรูปํ
หิ เต สีสฺนฺติ ฯ

อิตฺติ นํ โส โววิทฺตฺวา ตตฺถ อวสิตฺวา ปกฺเข ปสาเรตฺวา
อณฺณตฺถ อคฺมาสี ฯ กาโกปี ตตฺถเอว ชีวิตฺกฺขยํ ปาปฺณิ ฯ

สฺตฺถา อิมํ ชฺมฺมเทสํ อหริตฺวา สจฺจานิ ปกาเสตฺวา
ชาตกั สโมชานฺติ ฯ สจฺจปรีโยสฺสานฺ โลลภิกฺขุ อนาคามิผล
ปติฏฺฐหิ ฯ ตทา กาโก โลลภิกฺขุ อโหสี ฯ กโปโต ปน
อหฺเมวาทิ ฯ

กโปตกชาตกั นิฏฺฐิตํ ฯ

อฑฺฒวฺกุโ คฺตติโย ฯ

๑. ม. ปกฺขินาติ ฯ

เล่มที่ 31 ปญจกนิปาเต อพฺตวคฺควณฺณา หน้า 618

ตสฺสุทฺทานํ (๑)

อถ วณฺณ สสีล หิริ ลภเต

สุมุขาสี สสาลิย มิตฺตวโร

ยว พาล กโปตก ปณฺณรต (๒) ฯ

ตตฺร วคฺคทฺทานํ ภวติ ฯ

ชินฺนจ วณฺณํ อสมํ วคฺคปฺปริ

สุเทสิตา ชาตกนฺติ สนฺติ วิสฺติ

มहेติโน พฺรหฺมจริตฺตมุตฺต

มโวจ คาถา อตฺถวตี สุพฺยญฺชนา (๑) ฯ

ปญจกนิปาตวณฺณา นิฏฺจिता ฯ

๑. ม. ชาตกฺุทฺทานํ

มณฺิณฺนุชฺล สุชาตา เวณสาขญฺจ โอรคํ ฯ

ฃภูํ โกรณฺุฑิ ลภฺุฑิ ฃมฺมปาถํ มิคํ ตถา ฯ

สุโยนนฺุฑิ วณฺณาโรห สीलํ หิริ ฃชฺุชฺปนํ ฯ

อหิ ฃมฺุพิยฺ สัพฺิยํ ตจฺสาร์ มิตฺตวินฺุฑํ ฯ

ฃนฺุคฺคโห กโปตญฺจ ฃาตกา ปญจวิสฺติ ฯ

๒. ม. อิทํ ทฺุฑิยตฺติยวคฺคทฺุเวยฺ สโมฃานฺุทฺทานํ ฯ